

DICTIONAR RUMĂN.

MIC REPERTOR DE CUNNOSCINȚE GENERALI,

COPRINDÎND

VORBE STRĂINE CU ETYMOLOGIA, TERMINI TEHNICI, NUMINI
PROPRE, NOTIȚIUNI HISTORICE, s. c. l.

DE

G. M. ANTONESCU.

Librar-editor G. Ioannide.

BUCCURESCI.

IMPRIMERIA NAȚIONALĂ A LUI STEPHAN RASSIDESCULUI.

1862.

Ueri-cè esemplar nu va purtà subsemnătur'a mea,
lũ voi contestà după legi.

Dreptul de reedițiune saũ estragere rezervat.

Opere de comparat.

Meyer. Conversations-Lexicon.

Brockhaus. Conversations-Lexicon.

Fr. Lübker. Reallexicon des class. Alterthums.

Klotz. Lat.-Deutsches Wörterbuch.

Passow. Griech.-Deutsches Wörterbuch.

Pappe. Griech.-deutsches Wörterbuch.

St. Laurent. Manuel encyclopédique.

Mozin. Dictionnaire français-allemand.

Boiste. Dictionnaire universel de la langue française.

Laveaux. Nouveau Dictionnaire de la langue française.

Theil. (FRKUND) Dictionnaire latin-français.

Planche. Dictionnaire grec-français.

Quicherat. Diction. français-latin.

Ejusd., Thesaurus poeticus linguae latinae.

Barrault. Diction. des synonymes de la langue latine.

E. Jacobi. Diction. mythologique universel etc. traduit de l'allemand par *Th. Bernard.*

Anthony Rich. Dictionnaire des antiquités romaines, trad. de l'anglais par *M. Chéruel.*

Adam. Römische Alterthümer, (trad. din angl.; essiste și în franc.—Carte de puțiuă valoare, însă considerată în Anglia).

Im. Becker. Handbuch der römischen Antiquitäten.

Breviațiuni.

a . . .	activ.	fort. . . .	fortificațiune.
abs. . . .	absolut.	gen. . . .	genitiv.
ac. . . .	acest, a.	geom. . . .	geometriă.
acc. . . .	accusativ.	gr. . . .	grecesc.
act. . . .	activ.	gram. . . .	grammatică.
ad. . . .	adică.	chem. . . .	chemiă.
adct. . . .	adiectiv.	chir. . . .	chirurgiă.
adv. . . .	adverbiu.	hist. . . .	historiă.
agr. . . .	agricultură.	imper. . . .	impersonale.
anat. . . .	anatomie.	insemn. . . .	însemnădă.
ant. . . .	antic.	jurispr. . . .	jurisprudență.
archit. . . .	arhitectură.	lat. . . .	latinesc.
art. . . .	articol.	legisl. . . .	legislațiune.
artl. . . .	artă.	loc. . . .	locuțiune.
ass. . . .	assupra.	m. . . .	masculin.
astr. . . .	astronomie.	mar. . . .	marină.
astrl. . . .	astrologie.	math. . . .	matematice.
botn. . . .	botanică.	med. . . .	medicină.
coll. . . .	colectiv.	metr. . . .	metrică.
cnv. . . .	cine-va.	mil. . . .	miliție.
comb. . . .	combinațiune.	miner . . .	mineralogie.
comp. . . .	compară.	mus. . . .	musică.
comps. . . .	comps.	mt. . . .	metru (măsură).
cos. . . .	consule.	myth. . . .	mythologie.
cv. . . .	cè-va.	n. . . .	neutru.
dat. . . .	dativ.	nat. . . .	historiă naturală.
des. . . .	desemnă.	N. conf. . . .	nu confundă
did. . . .	didactică.	N. us . . .	nu nsită.
dim. . . .	diminutiv.	opp. . . .	opus, în opozițiune.
dogm. . . .	dogmatică.	pass. . . .	passiv.
dípl. . . .	diploatică.	part. . . .	participiu.
d. e. . . .	de esemplu.	partic. . . .	particular.
fem. . . .	feminin.	path. . . .	patologie.
fr. . . .	francesesc.	pd. . . .	pede (picior).
fig. . . .	figurat.	pers. . . .	persoană.

<i>perss.</i> .	persóne.	<i>sq.</i> .	sequentem , următóri'a
<i>persn.</i> .	personale.		(pagină).
<i>pict.</i> .	pictură.	<i>sqq.</i> .	sequentes, (s.—tia) ur-
<i>pl.</i> . .	plurale.		mătóriele (pagine).
<i>pr.</i> . .	propriu.	<i>syn.</i> .	synonym.
<i>pharm.</i> .	pharmacii.	<i>sing.</i> .	singular.
<i>phil.</i> .	philosophii.	<i>subst.</i> .	substantiv.
<i>phil.</i> .	philologiă.	<i>suppl.</i> .	supplinesce (pune in
<i>phys.</i> .	physică.		loc).
<i>prec.</i> .	precedintele , (vorb 'a	<i>term.</i> .	termin.
	precedinte).	<i>therap.</i> .	therapeutică.
<i>prep.</i> .	preposițiune.	<i>urm.</i> .	următorul.
<i>R.</i> . .	Romani.	<i>us.</i> .	usitat.
<i>R. us.</i> .	rău usitat.	<i>vb.</i> . .	vorbă.
<i>Rr. us.</i> .	rar usitat.	<i>vd.</i> .	vedi.
<i>refl.</i> .	reflexiv	<i>vd. vb.</i>	vedi verb'a.
<i>s.</i> . .	sau.	<i>vs.</i> . .	vers.
		<i>vss.</i> .	versuri.

N. Semnul — înainte de uă terminațiune supplinesce rădăcin'a vorbei din verb'a immediat precedente.

A.

A, prim'a literă probabile în toate alfabetele, afară de cel etiopic și runic (vechiul german). Un'a din cele cinci vocali. La Greci și la Romani literă uimereale. La primit *á* (cu accentul d'assupra) vală 1; *α* (cu accentul desubt) vală 1000. La Romani *A* vală câte-nădată 500; cu uă trăsura horizontală d'assupra numără 5000, — nimic alt decât form'a întorsă a lui *V* (cu uă lină), s. *V* (cu două linăe). — În musică eră sunetul accordului, egale *la* din timpul nostru: *a* s. *a mi la*, s. *a mi la ré*, — ariă în *a* = în *la mi la*. — *A* dur este între toate durele cel mai ușor și mai dulce. Afară de acest'a *A* desemnă, în gamma diatonică s. naturale, al șesesele sunet din prim'a octavă; *a* acel'ași sunet din a doua; *a* (linăat) acel'ași din a treia; linăat duple din a patra, socotindu-se gamma dela c. Păna la Guido d'Arezzo și-nu *a* punctul accordului; creatorul nonei systeme msicali puse pre *c* în locul lui. În currențele profunde (fr. basse) continuite a unui cânt de mai multe părți *A* espreme că alto cântă singur, precând la coppert'a unei buccățe, s. pre buccat'a însăși, egale *alto*. — Că semn symbolic = principalele (ceea ce s'a dat întâiu). În logică *A* espreme propozițiunea universală afirmativă; în revelațiunea apolyptică *α* (s. *a*) = primul, precum *ω* (*o*) = ultimul (prim'a și ultim'a literă), *α ω* = eternul (dela început până la fine). — *A* s. *aa* (pentru gr. *ana*), în med., des. uă

proporțiune egale în ingredientii depuși; — în algebra arrată prim'a mărime cunoscută din uă equațiune, precum *b* pre a doua și *x* pre necunoscut'a. — Pre monnete denotă primul. loc monnetar al unei țere: pre monnete germane Berliinl, pre francese Parisii (*AA* însă Metz), pre austriace Viena (Vindobona); pre monnete antice grece *Argos* s. *Athenae*, pre romane *Antiochia*, *Aquilea* s. *Arelate*. Pre cednle de bancă, (polițe) *a* = acceptat (priimit), ad. citanț'a è priimită și se va absolvi (plăti) la termin. Pre bărtie de curs stă pentru *argent* (banii) și arrată că s'a uflat pentru citanț'a cumpărătorii la locul numit, pre cursul citat, (prețul), precând *L.* (*lettres*) espreme că sunt cedule de vindut pre prețul assemnat. În acel'ași mod *A. S. P.* = acceptat sub protest, precând *A. P.* = a protestă (propr. de protestat, fr. *à protester*). Pre iuscripțiunî *A.* însemnă mai de ordin *Augustus* (regele), — addeșe *Appius* (alții *Aulus*) s. *ajunt* (se vorbește), s. *ager* (câmp); — er *∇ Augusta* (regin'a). În *jurispr.* *A* = *absolvo* (libereș), — litera salutaris — în opp. cu *C* = *condemno* (osindesc) — litera tristis — și *N. L.* = *non liquet*, ad. nu è judecătorul în claritudine (domirit) despre caus'a tractată. — La votarea legilor, în comițe, *A* eră semnul reiectării, = *antiqua probo* (votesh pentru celle vechie) s. *antiquo* (reiectesh, nu priimesc), în opp. cu *V. R.* = *uti rogas*, (cum propuni). — În chem. *a*, *aa* s. *aaa* = *amalgame* s. *amalgamer* (vd. *amalgamă*);

A. D. azot (= Az.), s. aluminiū ; altfel *Anno Domini*.

A este în limb'a humană sunetul cel mai plin și mai originar și emisiunea lui se face prin cea mai ușoară și mai naturale mișcare a gurei. El ține terminul mediu între sunetul cel mai acut, *i*, și cel mai grave *u*, (din el s'au dezvoltat în limbele indo-europene *e* și *o*; în limbele vechie se aplană către *e* s. trece în *o*), — de aceea și ocupă primul loc în ordinea alfabetului. Form'a lui, precum și numele, nu sunt aceluiași în toate limbele; caracterele grece și latine, cari au trecut în cele mai multe din limbele none, derivă din cele pheniciane, unde *a*, originar, constă din simplele contursuri ale unui cap de taur, ceea ce tot mai arrată și numele semitic (hebreo-pheniciau) al acestei litere, *aleph*, ad. *taur*, deunde gr. *alpha*.

Aam, măsură de liciți la provinciile Rhenane, valând 148 pinte franceze.

Aavora, lăur de Guineă.

Ab, numele unei lune la Chaldeii, probabile al primei lune. La Hebrei, cari lă luară după servitutea Babylonii, înseamnă a 11-a lună a anului civil și a cincia a anului bisericesc. Conține 30 zile și are spațul între Augst și Iuliu. În calendarul syrian este August.

Abab, nume dat mateloșilor Turci, mai ales indigeni.

Abacă, s. ABACO (—*cus*, ethiop. *abago*), partea de sus a unui capitol, corună, fațată; speță de conditoria (cofetăria, bufet), la cei vechi (Juv. Ans. Ep. 8, 2); masă de pus obiecte prețioase (Cic. Verr. 2, 4,

16, 25; Plin., 27, 26); masă copărită cu nisip pentru computățiuni (socotele) matematice (Pers. 1; 132; Burm. Anthol. II p. 252), — comp. tabl'a pythagorică; — table de marmure pentru pus în părete; canepă indiana, măi part. din insulele philipp. (mnsa troglodytarum); addeș un smochin; tablă de schach, fr. *damier*, *échiquier*, syn. *latrunchu* (—*culus*, Sen. Ep. 106 fin., *calculus*, Ovid. Met. 14, 17; Petr. Sat. 80).

Abacinare, s. ABBACINARE. a răpi vederea ochiului, orbi.

Abacot, corună duplă. (vechiă) a regilor Angliei. — *Abacus*, baston cę purtă cavalerii Templari.

Abadir, s. ABDIR, nume phenician pentru gr. *βαϊτυλος* (fr. *bétyle*), des. pętr'a înghiuțită de Chronu în locul lui Joue. — Se conservă în templul pyth, dela Delphi. Comp. Pans. 10, 24; Prisc. 5, 3, 18.

Abad, s. ARADA, rhinocer de Indie s. de Bengal.

Abama, speță de nartheciū, (vd. vb.).

Abandonare [fr.] a lăssă, părăsi, lepădă (pre conv. s. cv.), a se dislipi, depărtă, fugi delingă conv; — syn. *delăssare*, *relegere* [relinquere]. Cu dat. a lăssă în voiă, în puterea, socotința, arbitriul cni-va, a espune; cã *refl.* a se dă, pune în voi'a; *syn.* a se commite. — *Abandonament* s. *abandon*, acțiunea de a abandonă, părăsintă, delăssămint (părăsire); — *syn.* .relecțiune, derelicțiune; — *fig.* digressiune, pervagațiune, neglijință (în vorbe s. maniere.)

Abastardire, (*bastard*), a strică starea primitivă, (dela început) a unui lucru, a schimbă, alteră, degencră.

Abas, s. *ABASSI*, pond (vd. vb.) msitat în Persia pentru a măsura mărgăritarul. Valoarea sa preste 3 gr. ($\frac{1}{3}$ mai mic decât carratul enropen); monnetă de argint valând uu sfantig.

Abate, (*abbas*, Alcim. Avit. ad. Sor., Sen. Paueg.; — fr. *abbé*, din *hebr.* *ab*, chald. *abba*, tată), antîiî uerice călugăr bătrîn; dela secl. V capul, directorul, possessorul unui institut monaces (monasteriî), la Catholicî; stariî, hegumen, mandrit și generalul archimandriților, la Grecî. — Ordinea lui este imediat după episcop. — La Iesuiî se numia *rectori*; la Dominicanî, Augustinî s. al. *priori*; la Franciscanî *ministri* s. *guardiane*, la Camaldulesî *majori*. Se împărția în *abba-comites* s. *abbates milites*, cei ce posesedeă beneficî; *ab. commendatarii* cand le conferea altora; *ab. saeculares*, nesuppuși la regulele ordinî; vicariî lor, în monasteriî, eră *abbates regulares*, cei propriu abati. În gen. în evul mediu, președinții diverselor societăți, nu totdeauna religiose, purtă acest nume, deunde *abbas castrensis*, *ab. curiae*, *palatii* s. al., mai ales *abbas Cornadorum* (al încornaților) din Rouen. — *Abatessă*, *abatetă* s. *abatișă* (— *tissa*), fem., starișă. — *Abatiă*, institutul monaces, summa monacilor de sub ordinea unui abate. — În timpul nouă numărul lor s'a micșorat prin secularisațiunea monasterielor. Numai în Franca aî institut Trappistî, sub Lud. XVIII, căte-va și în Bavaria regele Ludovic.

Abb. . vd. . *Ab...*

Abces, (*ab. cedo*, fr. *abcès*), apostemă, suppurință, inflamma-

țiune în uă cavitate a pellei (bubă).

Abdallas; nume persic pentru călugăr; comp. *dervisch*.

Abdest, ablațiune a Mahomedanilor înainte de a intra în mosqueă.

Abdicare, (— *care*, Pac. ap. Non., Ovid. Met., Sen. Med.), — a abdică cv. s. la cv. — a renunța, a se depărta voluntar din uă demnitate supremă, din uă dregătoriă suverană: syn. *demissiune*, care espreme çșire din nerî-că post, chiar prin constringere (silă).

Abdicațiune, (— *tiō*), la început alungareă (gonire) fiului, *ἀποτίθηξας*, din presința tatălui; astădi acțiunea de a abdică, (vd. *prec.*) — Abdicațiunea se face de un principe; el are dreptul la dîns'a, însă numai pentru person'a sa. Nicîfamiliei s'elle el nu pôte lua acest drept, nici a lui dă alessului s'eu. Cu abd. regintele perde çșcrișul tôtei puterii; i pot remănă însă adcesă drepturile honorifice și titlele de maicestate. Esteritorialitatea în țere streine o perde, precum și jurisdicțiunea ass. comitatului s'eu. Dacă dreptul abdicantelui revine când acel'a în favoarea cui a abdicat, încetodă dela reginșă s. mo-re, nu este încă decis.

Abditolarve, specă de *hymenoptere*.

Abdome, (— *men*), partea de deos a pântecelui; vd. *vîntre*. — Tot ce stă în legătură imediată cu abdomenle se numcsce *abdominale*. — *Abdominali* sunt uă divisiune de pesci.

Abductori, (*ab - ducere*), anat. muschi de abtracțiune, acei muschi cari depărteodă parți din linăa

međulocă la corpului în direcțiune horiđontale, s. i. mișcă în afară. Actiunea acestei mișcări e *abducțiunea*. — În logică abducțiunea e speță de argumentațiune în care, deși propozițiunea majoră este evidentă, cea minore cantă a se demustra.

Abéadar, (fr. — *áaire*), plantă indiană.

Abcedar, (*a b c*), ordinea alfabetică, cartică unde se studiează a citi. La pl. *abcedari* se num. acelle poezie veche s. psalmi, în cari primele litere ale fâ-carei strophe, s. vers, urmędă ordinea alfabetică.

Abencerragi, trib arab, domnitor în Granata sub regii Manri din Hispania. Descindea dela *Yusuf-ben-Zeragh*, propriu *Ebn-Cerradsch*, capul unei din primele familii ale regatului. În luptă cu *Zegrü*, alt trib famos, (din cãs'a unei conjurațiuni contră regele Abu-Hassan, și amorea unui din ei pentru *Zoraida*, surdrea regelui), ei se stinseră en totală 1490. Astă luptă face obiectul dulcii poeme hispanice *Historia de las guerras civiles de Granada*, după care Chateaubriand *Les aventures du dernier Abencerrage*, dennde testul operei *Cherubini*.

Aben Esra, (*Araham - ben-Rabbi Meir - ben-Esra*), numit de scholastici *Abenare*, născut la Toledo. Unul din cei mai spirituali erudiți (învățați) iudaici din evul međiu (1093 — 1140), și petrecu viet'a în Provența, Francia, Egiptu, Rhodu, Anglia și Roma, pretutindine în înaltă considerațiune. Grămmatică, teologiă, filosofie, nimic nu remase strein spi-

ritului său. Oper'a sa cea mai însemnată sunt *Comentariile la Testamentul vechi*. — *Abu-Harun Mo-se-ben-Esra* este poet din aceeași epochă (cătore 1164), secundul reprezentante. după *Ben-Gabirol*, al nonei poezie hebraice, imitate după Mauri.

Abenévís, (fr.) vorbă vechiă espremiđ permissiunea dată de un domn feudale pentru a abate apele unui currinte (gîrla s. al.).

Aber nume dat de Bretoni porturilor mice.

Aberrațiune, (— *tio*), mișcare aparinte la corpurilor ceresci, cauzată de combinațiunea mișcării lumine în aceea la revoluțiunii pământului în jurul Sorelui. — În optică e dispersiunea rađelor luminoase străbătînd sticlele unui ochian, cea ce face ca ochiul să nu vadă decât nă imagine confusă. Form'a sferică a sticlelor, și mai ales neperfectiunea lor sunt cauzele principali ale fenomenului. *Aberr. de refringibilitate* proviue din decompozițiunea unei rađe de lumină care, străbătînd un centru diaphan, se divide în culori differinți. — Când ochianul dires (îndreptat) către uă stea, ține punct paralel cu rađele eșinți (cari es) dintr'însa, stea sași nu se vede, s. cel puțin nu în centrul ochianului. Pentru ultumul cas caută a se da ochianului pozițiune ce-va mai applecătă către rađe, mai ales către partea spre care se mișcă pământul, ueri către direcțiunea tanginții spheri în punctul său respectiv. Pentrucă însă astă tanginte, în spher'a eliptică, iea diverse direcțiuni, se descrie în locul unde se află stea, desemnat prin uă lină

dréptă plecând din centrul Sôrelni către stea, uă elipse analogă celei ă pămîntului, *elipsea de aberratiune*. Totă teori'a fenomenului este fôrte clar espnsă în *Himmelskunde* de Wetzels, Berl. 1858 p. 441, sqq.

Aberrațiune. *fig.* rătăcire, abateră, încurcare de idée. — *Aber-ratio delicti*, consecința dolôsă (vicle-nă), depărtată de scopul legitim al acțiunii.

Abesta, s. *AVESTA*, carte sacră ă magilor Persi, atribută patriar-chului Abraham, pre care lu cred aceiași cu *Zoroastru* s. *Zerdust*. În una cu *Zendul* (*Zend'-Abesta*) și cu *Pazendul* astă carte ă fundamentul religiunii Persilor.

Ab hoc et ab hac, (lat.) de collo până collo, confus.

Abib, numele primei lune ă anulni bisericesc la Hebrei. Mai târđin astă lună s'a numit *Nisan*. Spațul ei este între începutul lui Aprilă și finele lui Martă.

Abicere, (*ab-jicere*), ă aruncă, lepădă, despreția, (numai pentru perss.). — *Că refl.* ă se humili, supune, îndeoși, (mai mult decăt *de-premere*).

Abiect, (*fr. abjet*), cel cê ă desprețiat, îndeoșit, scos din ordinea legale a societății; — *absol.* hom lipsit de stimă, hom de nimic.

Abiectare, vd. *prec.*

Abiectiune, (*— tio*), acțiunea de ă abiece s. ă abiectă, îndeosorare, despreț, nestimă, deconsiderațiune; — comp. *avilitate*.

Abile, vd. *Habile*.

Abimare, (*fr. abimer*), ă adinci, affundă, (cufundă). — *R. us.*

Ab-intestato, (lat) *jurispr.*, se

qice despre cel cê hereditădă (mos-tenesce) dela nă persônă care nu și a făcut testament, deși ar fi putut să lu facă. Altfel cei cê muriă fără testament eră lipsiți de sepultură.

Ab-irato, (lat.) desemnă ceea cê se face în un moment de mâniă: testament *ab-irato*, legațiune (diată) făcătă în supărare, necas.

Abis, (*— sus*, gr. *fără fund*), adincime, fundatură fôrte mare, infinită, precipiț, întunecime; comp. *tenebre*; *fig.* învălmuială.

Abituriente, (*ab-ire*), cel cê ese s. voiesce să esă, se duce, se depărtedă; cel cê părăsesce, s. continuiesce în un grad mai înalt uă profesiune. — Se qice despre scholarii gymnasiali cari voiesc sê trecă la facultăți; — syn *bacchalaureu*.

Abjudecare, ă perde prin judecată; ă lipsi, ă deposede (înă possessiunea) pre env. prin judecată. — *R. us.*

Abjurare, (*— rare*), ă denegă (tăgădui), renunță. — *Abjurațiune*, actul prin care se lepădă nescine (cu uere-care solemnitate) de un lucru. Mai partic. părăsirea unei religiuni, opiniuni, unni partit. — În propr. ă *abjură* = ă *dejură* ă luă îndărăt jurămîntul depus, ă se lăssă de un officiu anterior. În 1792, sub republic'a francesă, mai mulți ecclesiastici s'au lepădat de cultul lor înaintea Convențiunii. Acestia au *abjurat*. În Anglia se num. *abjurațiune* essiliul voluntar al unei persône, mai ales funcționar, care părăsesce pentru totdenna acestă țerră. *Juramîntul de abjurațiune* (Oath of abjuration), în legile Angliei dela

Guilelm III, se răpörtă la recunoscerea heredilor (moștenitori) legitimi ai tronului și depărtarea Stuartilor.

Ablacă, speță de serici (măttasse) produsă de țesătur'a pînnei-mariue, și care la cei vechi suplinia seric'a. In cvnl mediu astă țesătură eră încă în ns. Astăzi se mai cultivă în Calabria și Sicilia; comp. *ardassină*.

Ablactațiune, s. **ABLACTATIUNĒ**, (*ab-lapte*), încetarea laptelui în mamele, înțarcare.— Se țice din punctul de vedere al infantelui precăud *sevrage* (fr.) se referesce la nutriție.— Uu method de nobiliră a arburilor fructiferi pörtă acest'ași numc.

Ablațiune, (*aufero*), redicare, luare, scötore de cv. subtragere. Usit. număi în *chir.*; rar în med.

Ablativ, (*-vus*), *gram.* nuul din celle cincî casuri, *syn.* casul latin, (*casus latinus*), fiindcă număi limb'a latină lă are.

Ablativo, (lat.) confus, in desordine.

Ablecti, (lat. diu *ablego*), s. **SEPLECTI**, (*ἀπόλεκτοι*) corp de armată rom. în servițul particular al comăndantului. Făcea parte din *socii extraordinarii*, s. stă allăturc de dînșii. Compuncșă uă dîimătate de cohorte, 168 pedestri. 40 căllări, de unde *ablecti pedites* și *equites*. După dînșii veniă *evocati*, voluntari, și *externa auxilia*.

Ablegare, (*-gare*), a desheredită (desmoșteni); mai în gen. a depărtă un fiu din cas'a pariutescă pentru un an. — Actul este *ablegațiune*; comp. fr. *abannation*, essiliu pentru un an (în vechi'a jurispr.).

Ablegat, (*legatus*), vice-legat; officiar dat de pap'a cū legat s. trâmis estraordiuar, nunțiu, (fr. *nonce*).— In diet'a ungarică ă pleniputiutele unui magnat.

Ableta, vd. *urm*.

Ablu, (fr. *able*), pesce europen diu care nă speță, *abletul* s. *ablet'a*, produce materi'a nacrată, *essință de Oriente*, cu care se fabrică mărăritarul fals; comp. *alburn*.

Ablepsia, (gr.) slăbiciune, întunecare de spirit.

Abluțiune, (*abluere* diu *ab-lavare*), spălare a corpului s. a unei parți diu corp cu apă sacră la cerimonie religioșe. Judeii, Grecii și Romanii o aveă în ns. In țilele nōstre o mai țin în acest ns Mahomedanii și Indianii. — *Syn. botes, lavacru*. — La Catholicii eră cerimoniu priu care comunicanții (cei cē se grijia) luă, după comunicatiune, anaphura și vinul; astăzi nu mai esiste. — In *plarm.* ă operațiune constantă în a separă, prin spălari repețite, materiile streine corpului cē intră in remediul tractat. — *Abluitiune* (rău țis) ă spălarea dietetică;—*abluință* meculoc de abluțiune, de purificațiune.

Ablutor, cel cē deplinesce abluțiunea, (cā act. și refl.).

Abnegare, (*-gare*), a reuunța, a se lepădă, a părăsi; — *syn.* denegare, recnsare, (renegare), abjurare, demitere. — *Abnegațiune*, actul de a abnega, (pres. și perf.).

Abnorme, (*-mis*), affară din regulă, preste form'a naturale (de multe ori în înțelles fōite tare); comp. *enorme* și *anormale*, (ultimul totdeauna în sens caletativ).

Abnormitate, caletatea abnormeln, stare preste fire.

Abnutare, (*ab-nuo, nutum*), a nu primi, a deproba, recusa, respinge.

Abolire, a strica, derima, desființă; *syn.* anulare. — **Abolițiunea** eră altădata nu act prin care principele absolviă de crimele sên pre un culpabile (differesce de *gratiare* în accaa că se face înainte de a se fi determinat pedépsea). Ueri-ce crime putcă merită asta gratiă, affara de duel, ommor premeditat, rapt priu violință. În *med.* é încetarea funcțiunilor unui organ. — Cel ce abolesce se dice *abolitor*. **Aboliționisti** se numiră partênii antiservismului din America. De vreu 30 anni sunt nefatigați în activitatea de a liberă pre Negri. După multe implicațiuni ajmuse, în fine, în 1832, Lloidul *Garrison* se formeđe, la Boston, uă congregațiune ai cui membri, fară a ține în considerațiune faptceul și istoricul (ceaa că nici nu é necessitate), oppuseră legilor assistinți principiul absolut de dreptate divină și declarara servitutea de păecat mortale. Diu dispniă dacă și femeele (între partênii lor capătasseră inulte femeč) cãntă so ia loc în consiliile lor și în directoriū, membrii se împărțiră; uă majoritate se congregara denvū, durarā însă puțin din neînțelegerea pentru esclusiunea dintre dânșii a liber-fatinților (cugetători) nechrestini. Dela început entusiasmul fusse mare, *Garrison* și ai sêi se oppriră dela funcțiuni pentrucă, investindu-le, înseamnă a jură pre constituțiune, rea în ochii lor că un'a ce sufferisse servitutea. Lînga *Garrison* sunt astădi *Gerrit Smith*, *Wendel*, *Philipps* și *Tappan* conductori acestui partit, care delă Ianuariū, 1851, și vede

scopul, derimarea Uninnii, din ce în ce împlinit, deși abolițiunea nu s'a operat pretutindine.

Abominabile, (fr.) blestemat s. blestemabile; cel ce merită ură, lepădare; — comp. *detestabile*.

Abonare, (fr.), prindere, cumpărare, luare în possessiune, prin plată, a unui lucru pentru un timp determinat. — Cel ce vinde *abonədə*; cel ce cumpără se *abonədə*. Actul perpertrat (săvîrșit) se num. *abonament*. — *Abonam. suspins* (suspenda) este când, din uere-carî interessî ale cassei, drepturile abonatului se declară revalabili. — Suppl. *premmărare*.

Abond... vd. *Abund...*

Aborigeni, (—*nes*, gr. *αὐτόχθονες*, ad. *ab-origine* dela început) — nume dat de istoricii romani lăcnitorilor Italiei înainte de venirea Trojanilor. Lăcniă, după celle mai credibile leginde, între muntele *Vulino* și marea *Celano* până la *Carseoli* și *Râte*. Espalși de alte popore, trecură în părțile de N.-E; alungara, după unii în unire cu *Pelasgii*, după alții ei înșiși *Pelasgi*, (Götl. röm. Staatsv. 18) pre *Siculii*, stabiliți aci; parte se mira cu dânșii, deunde poporul *Latin*. Niebulr stabilece pentru dânșii numirile *Casci* și *Prisci* (comp. *Michalet*, *Hist. rom. încep.*), alții îi țin identici en *Aberigines*, nomađi, precum i descrie *Salustiū*; alții (*Grotefend*) înțeleg sub asta denomiățiune, după etymologi'a gr., descendentii *Aborilor* (*Umbri, Ombri*). — Astădi se dice *Aborigeni* lăcuiori vechi ai unei țerre, în opp. cu colonisti și venetici.

Abordare (fr.) a țarmui, trage la mal; — *fig.* a abordă pre env. =

ă aggrede, ă se apropia (de env.).

Abort... vd. *Aburt...*

Abrasin. arbure iapoues. Produce uu uleiū nsitat pentru pictură și illumiņațiune.

Abracas. ABRAXAS s. ABRACADABRA, nume imaginar ale cui litere asședate în uere-care mod produc un număr, precum la Basilide, sofhistul din Alessandria, 365. Comp. hebr. *abracalau*.

Abre... vd *Bre...*

Abrogare, abogațiune, vd. *Abolire*. — Se num. mai partic. *abogațiune* actul prin care uă lege, uă ordonanță, uă datină, ă desființata absolut și defuitiv; — syn. *auticațiune*; — mai puțin este *derogațiunea*.

Abrotou, (— num), — fr. *abrotone* s. *aurone*, — speță de arbure; vd. *Santalina*.

Abrupto, (*Ab*, s. *Ex*) loc. lat., des. ceea cē se face s. se țice de-uădată, fără scire, fără preparațiune.

Abrutire, (fr.) vd. *Bestiare*.

Absimile, (— *lis*), neasemine, nepotrivit. — *R. us*.

Absinte, (*ab-esse*), cel cē lipsese, nu se află de față. ă departe. — La alegerile comițiali absinții aveă drept, pentrucă cei mai capabili candidați se află mai addeșe în armată (Liv., Plut. Mar., Cic. r. p. și de l. agr.). Pompeiū prin legea *de magistratibus* oppri punerea în dregătoriă ă unui absinte (Liv., Suet. Caes.). Numai Iul. Cesare fu dispensat prin legea Caelia. Astădi, după Codicele civile, nimine nu pōte fi declarat absinte decăt preste cincī anū după cē a despărut; succesiunea la avuțiile sēlle ă permis-

să tocmai după 100. anū dela nascere.

Absința, lipse, depărtare, neafflare defacă; opp. *presință*.

Absinth, uă plată amara. — *Negul*.

Absoluțiune, (— *tio*), deslegare, iertare, liberare. — În *jurispr.* ă actul prin care accusatul ă declarat inoocinte; în *relig.* insemn. iertare de păccate, remissiune după penitiună. Datēdă dela secl. 4; — până la secl. 12 *Deus* s. *Christus te absolvit*; de aci înainte *ego* (episcopul) *absolvo te* — și ă de mai multe spețe; absol. *cum reincidenția*, dată acellor cari s'au penitat (pocăit) uădată; absol. *a saevis*, se accordă acellor cari au assistat la un jnrămint suprem; *ad cautelam* (cu cautiune), se dă prin previsiune unui escomunicat, până va fi căpătat pre cea completă.

Absolutism, putere nelimită ă suveranului contră aceea pre care instituțiunile constituționali ă o accordă. — Cei cē țin de *absolutism* se num. *absolutisti*. In politica acestia sunt partēni puterii monarchice, în *religiune* aceia cari defenda principiul decretului absolut (*decretum absolutum*) s. decisiunile necondiționate ale lui Dumnezeu ass. hōmenilor. Comp. *fatalisti*.

Absolut, (*ab-solvēre*), dislegat; necondiționat, de sine stătător, mai presus de tot; opp. *relativ* și *specific*, deundenemărgiuit, perfect. — Ueri-ec represintațiune absolută ă proprietate ă intelliğinței, obiect al idēei. *idēalele*. Sciință caută sē realisețe veritatea absolută: artea frumosul absolut; moralea bunul absolut. Tōtă sciință a adevărată caută să pōce dela un principiu

absolut, deunde filosofii'a, că știința științelor, și apropiată și numele de știința absolutului.

Absolvire, (*ab-solvère*), — part. trec. *absolut* în loc de *absolvit* — à dislegă liberă, iertă; — vd. *absoluțiune*; — a termină, deplini (când are *acc.* lucrului).

Absorbința, (*absorbire*), remediare prin espulsiunea succurilor produse în stomach în cursul unei egritudini.

Absorbire, (*-bère*), a sugere, îngiți, neutralisă; *fig.* à occupă forte mult *cv.*, à consume. — *Absorbțiunea* este, în *chem.* în sens întins, uerî-că pătrundere à materiilor găsõe în corpuri solide s. fluide, fiă că combinațiunea chimică se face s. nu se face. Corpurile cari aũ mai part. proprietatea absorbțiunii se unesc corpuri *hygroscopice*.

Abstema, (*-ma*), — pentru *abstemiũ*. — Se desemnă astfel în biserici'a primitivă, — până astăzi la Protestanți, — aceia cari ne putînd bê vin, priimiă comunicațiune numai prin pâne sacră.

Abstergere, à usca, sterge; vd. *urm.*

Absterginte, *med.* remediũ avînd proprietatea de à sterge (în term. medic. à *absterge*) materiile viscõe s. al. de pre suprafața unde se află, s. de à dissolvi duritașile. — Effectul absterginșilor se dice *abstersiune*.

Abștinere, s. *abstinere*, (*-nere*), — totdeauna cã refl. — à se cumpătă, moderă, retrage dela *cv.*; à se oppri, à nu luă parte. — Actul de à se abștine este *abștinința*.

Abștinsiune, (*abs-tendère*), tragere dela *cv.* — Se dice în *jurispr.*

când un hereditar repudiașă hereditatea. În acest cas hereditatea remăne vacante, dacã cel cẽ face testamentul uuse va fi provădut cu un alt hereditate, prin calea *substituțiunii*. Diferința de *renunțațiune* este cã ultim'a se face de un hereditar cui natur'a saũ legea i a deferit hereditatea; prim'a de cel cẽ hereditășă numai priu voi'a testamentarului.

Abstragere. (*-hère*, fr. *abstraire*), à desuni, dispărți, consideră separat; à scurta. Comp. *breviare*.

Abstracțiune. actul prin care se disparte cea cẽ este unit. Se dice mai part. pentru operațiunea prin care spiritul consideră separat lucrurile în realitate unite. — Cea cẽ espreme abstracțiunile se num. *abstractiv*. — *Abstract*, tot cẽ nu are legătură cu realitatea, cea cẽ este mai presus de lumea vădută, coprinșibile numai cu cugetarea, metaphysic; iu genere cea cẽ se espreme dislegat, absolut, fără nmiune cu alt obiect. — La uã represintațiune în *abstract* (în *abstracto*) obiectul stă iu puntele salle generalĩ și essentialĩ; abstracțiunea dar se face prin ommiterea particularului, dispărșirea individualului, deunde și numele. Astfel de abstracțiuni suut de doneșpe: cea *cantitalivă*, când se dă nã idășă clară de form'a unui șot s. de modul uniunii părșilor salle, fără à se represintă tot așia de clar și fiă-care din părșii, abstr. matematică; cea *caletativă*, care ê întot contraiul; deunde se pôte dice: precând prim'a caută se represinte obiectul (subiectul) unui judiciũ, secund'a 'i dă mai ales predicatșle. În arșii represin-

tațiunea e abstractă când artistul și asșterne id'ea numai în concepțuri generale; eschide ad. individualizarea, de aceea astă abstracțiune e și nă erōre în artile cari aū sã atingã mai multe decãt uã facultate: *Graviter commotus, summã caputextulit undã* (Virg. Aen.). În poesiã astã represintațiune a dat motiv la atãtea discussiuni, a cãror causã nu e altã decãt cã autorul a voit se imite nã arte care nu erã a lui. În gen. comp. Lessing Laocoon.— *Athalia* lui Racine, mai ales în episód'a cu arrãtarea maniei sãlle (c'etait pendant l'oreur etc), dã ptinte essemplu de astfel de abstracțiune, unde impressiunea nr fi fōrte grea dacã obiectivul n'ar justificã pre poet.

Abstrus, (lat. din *abstrudere*), anevoiã de înțeles. Usit. mai ales în sciințele rãtionali.

Absurd, (—*dus*, dacã voiesci din *ab-surdo* auzit dela un surd), neaũdire, lucru neaũdit s. neaũdibile; rãn sunãtor, fãrã conveniãã, contrã drẽpt'a judecatã. Subst. face *absurditate*.— *Absurdo* (lat. *Ab. s. Ex*) din, dela, dupã absurd.

Abuua, metropolitul Chrestinilor din Ethiopia.

Abundanã, (—*tia*), primitiv calitatea unui isvor care produce multã apã; mulțime, cantitate mare (belsing), — La cei vechi ȕeitate (pre monnetele imperatorilor romani addesẽ în form'a lui Demetriũ), deunde *Domina Abonda*, vechiul fr. *dame Habonde* (dupã alții nu tot aceea), ȕeitate amicōsã, procurante homenilor mulțãmire și prosperitate.

Abunire, (bun), vd. *Ameliorare*.

Aburtare vd. *Avortare*.

Abusare, (*ab-usum* din *ab-uti*), a face us rãu din un lucru, a înșela (cu acc. persōnei și prep. *de*). *Abus* (*abusus*) este tot usul contrar celuiã drept. În *jurispr.* e miȕiorarea substanței unui lucru prin us. Abusul pōte fi în ființ'a lucrului (la lucruri consumibili) s. numai pentru proprietar, precum la banĩ (consumțiunea juristicã). Trece în dominiul juristic numai cãnd lucrurile nu sunt de dat cu chiriã (*ususfructus*) s. de împrumutat prin contract (*commodatum*.) Sunt în excepțiune celle de dat spre ornament. — *Prochiãmure de abus*, fr. *appel comme d'abus*, se ȕice cãnd rechiãmã nescine la un tribunal contrã un magistrat care a abusat de autoritatea sa. Mai partic. erã chiãmarea cō so întreiectã, în Francia, la un tribunal secular, la parlament, d. e., contrã purtarea nelegale a unui tribunal s. judecãtor ecelesiastic. Decretul acestei prochiãmãri dateã dela 1809.

A. C. anni currentis în anul curente.

Acacia, arbure. — Nume dat unui sãculeț lung și strĩmt cẽ se vede în mân'a consulilor și imperatorilor pre medalie dupã secl. 6 dela Chr.

Academia, s. *ECADEMIA*, gradinã celebre în Cerameic, suburbiu al Athenei. Numele i vine dela *Academ* s. *Ecadem*, posesorului ei, care o dãrui orașului. Filosofii și erudiții se adunã într'ĩnsa cã se dispute asupra diverse cestiuni; risul erã opprit. Platone deschise aci uã scholã de philosophiã, de unde discipulii sãi luarã numele de Academici. Se numãrã mai multe Academii: cea

vechiă, fundată de Platone, professă dogmatele acestui filosof. Speusipp, Senocrate, Polemone, Crate și Crantore fură cei-alți capi ai acestei școlă. Acad. *mediă*, fundată de Arcesilaș, discipul al lui Crantore, prentuiește că omul nu poate ști nimic cu certitudine, că în totul e dubitațiune. Acad. *nouă*, fund. de Carnăde, susține că nu poate ajunge nescine decât la probabile (scepticism); se recunosc apoi uă la patra Academiă, fund. de Philone, care se apropiă de cea vechiă, și apoi uă la cincia, numită *Antiochiană*, după fundatorul său, Antioch dela Assalon, declinand către stoicism. — Acest ași nume purtă vil'a lui Cicerone, aproape de Puzzole, unde scrisse el *ceștiunile academice* și tractatul *de natur'a deilor*. — Astăzi numele de *Academiă* se dă la uerî-că reuniune de erudiți, literați s. artiști, la uerî-că școlă unde sunt câte-va facultăți (opp. Universitate). Fundațiunea academiilor dată încă din timpul splendorii imperului Roman: irrupțiunile barbarilor adduseră ruin'a lor și întot către meșlucul evului mediu începură să se redice, mai întâi în Italia (mice societăți de literați), apoi în Francia și alte părți. În 1635 Richelieu înstitui *Academi'a franceză*, un'a din cele mai celebri din lume, al cui scop era compozițiunea dicționarului de limb'a franceză și essamele, din punctul de vedere al limbii, operelor celor mai importanți literarie. În 1663 Colbert fundă *Academi'a de Inscripțiuni și literatură*, numită întâi *mica Academiă*, apoi *Acad. de Inscripțiuni și Me-*

dalie: în fine de Inscripțiuni și belle-litere. Această academiă se compune de 40 membri titulari, de ce academiă liberă, opt asociați străini și de correspondinți în Francia și în străinătate. Limbele literare, auticitățile și monumintele, istoria sunt mai ales obiectul ocupațiilor ei. În fine care an distribuiesc premie de istorie, de literatură vechiă, și un preț de numismatică instituit de Allier d'Haute-roche. — Alte patru academiie completă cnsrul erudițiunii franceze în Paris: *Academiă royale des sciences*, fundată de Colbert în 1666, compusă de 56 membri titulari, de ce academiă liberă, opt asociați și correspondinți; *Acad. royale des beaux-arts*, patruzeci membri titulari, diviză în cinci secțiuni, pictură, sculptură, arhitectură, gravură, compozițiune musicale. Artiștii cari câștigă primul preț, primesc uă pensie pentru 5 ani și merg de și termină studiile în *școl'a de Francia*, la Roma. — *Acad. des sciences morales et politiques*, treizeci membri titulari și cinci asociați. — În fine *Academi'a de medicină s. Institutul sanitar*, struin celor cinci d'antii, cari compun *Institutul*.

Academiă de musică este teatrul de Paris, numit de ordin *Oper'a* (l'Opéra). — Cea mai vechiă este *Academi'a jocurilor florice* (des jeux floraux), instituțiune literară fundată la Tulna, în 1323, sub numele de *Collège de la gaie science*, împărțind prețuri pentru poezie scrisse în limb'a română. *Academi'a*, cum esiste astăzi, e ordinară de Ludovic XIV, în 1694. În genere pentru adminis-

trațiunea iustrucțiunii Franția 6 împarțita în academie, ale căror capitali sunt acelea ale cursurilor regali. Numărul lor este, dela 1854, 16; și care 6 gubernata de un rector avind lingă sine un consiliu academic, cui el ține președinț'a. Fia-carc academia are cel puțin un collegiu regale. Diversele schôle sunt puse în ordinea presinte: facultăți, collegie regali și comunali, instituțiuni și pensionate, schôle primarie. Comp. *histoire et mémoires de l'Académie des Inscriptions et belles-lettres* din 1717—93 și 1717—809, colecțiune forte interessante și căutata, din care un estras în 4 vol. Par. 1719. — *Academiae scientiarum historia* auxit Duhamel, sec. edit. Parisiis 1701. — Buna carte pentru a vedé tôte attarile stabiliminte în Europa este Wachler, *Allg. Litt. - Gesch.*

Academia, *picl.* figură întrégă, desemnată după un model care este uu hom nud, și care nu 6 destinată ă intră în compositiunea unui tabel; în această circumstanța figur'a iea numele de *studii*.

Academic, cel c6 ține de academia, membru de academiă; ueri-c6 operă revădută de academiă.

Academicii, sectatorii Academiei, philosophii Platonisti.

Academist. Diferinț'a de *academic* este că acest'a din urmă lucrădă pentru academiă, pentru progressul și perfecționarea sciințel; *academicistul* studiă mai mult pentru sine, c6 s6 capte caletăți curit personali, deinde și syn. cu scholar de academia.

Acaju. ărbure; specă din genul swietinei (*vd. ac. vb.*). Dintr'insul

se fac lemne pentru construcțiunea navilor, și scânduri. — Acaju de Africa este assemine machonului; comp. *cedru* și *anacardiă*.

Aculephe, zoophite (animali plante) marine și phosphorescinti, cari ăñ proprietatea de ă causă uă sensațiune arădătoriă când le attinge cine-va. Form'a lor 6 circulariă și străluciiă. Medusele, velelele, physaliile, diphyele iutră în această classe.

Acalot, — în loc de *acacalot*, — specă de ibe de Messic, numită și *corb apatic*.

Acanantiți, descendinții unui din celle 12 triburi ale Athenei. În acest trib s'a născut celebrele Pericle.

Acamel, plantă americană.

Acampsia, (fr.) *vd. Ankylose*.

Acampt, (gr. *achamptō*), *opt.* nume dat de Leibnitz la ueri-c6 suprafacă care, deși opacă și polită, nu resfringe cu tôte acestea lumin'a.

Acanga, s. *ACANQUE*, specă de cucu de Brasilia.

Acanor, s. *athanor*, *chem.* un fel de captor.

Ancantabol, (gr. *achanta-baltō*) *chir.* cleste cu care se estrag 6sele frințe și ueri-c6 alți ghimpi introdussi în carne.

Acantocephali, familiă de vermi intestinali din ordinea *parenchymatilor*. Acesti vermi se agačă de intestine priu un fel de spin îndouit; geul *echinorync* intra în astă familiă.

Acanthopomi. specă de pesci din ordinea holobrachiilor thoracici.

Acanopterygie gen de pesci (caracatiță).

Acanthi, un fel de plantă; un ornaament de archit. care are form'a acestor plante. — Elle au foiiele largi, lunge, grațios detaiate; flôrea lor é lată și ușior trandaphirată, deunde numele fr. *branche-ursine*.

Acantilă, s. **acantilidă**, (fr.) *botn.* sparangel s. sparangel sălbatic. — NEGUL.

Acantophi, speșă de șerpi, nu se scie diu cê loc.

Acara, numele măi multor pesci de Brasilia.

Acariare, (*carl*), mâncare de cari, rôdere.

Acariatru, (fr.—*âtre*), de character difficile, moros, închis, de humôre tăcută.

Acaride, arachnide microscopice cê se găssesc pretutiudine, sub petre, sub côi'a arburilor, în pămînt, în animalî; vd. *Carl*.

Acarn, un pesce.

Acarnar, *astr.* numele unei melle de prin'a mărime; Phaetone.

Acatalectic, (gr.) *metr.* vers complet, întreg, cni nu lipsescenistic la fine; opp. *catalectic*.

Acatalepsia, (gr. *nu pot concepe*), privațiune (provenită în cas de egritudine) de intelligență, lipse de minte; *phil.* pyrrhouism, vd. *urm*.

Acataleptici, sectă de philosophi cari pretindeă că homul nu pôte ajunge la niciuă cunnoscință certă.

Acatastic, *med.* neregulat, care nu vjue la periôde determinate, d. e. friguri.

Acatopose (gr.) *med.* înghițire grea.

Acanle, *botn.* nume dat plantelor cari nu au rădăcină s. se

par à nu avé. Astfel este aloinl.

Accablare (fr.) à stă greū, împovără; *syn.* *appassare*, opprime-re, îngrounare.

Accacal, *botn.* un arburel.

Acca Laurentia s. **Larentia**, femē'a lui Fausthl, păstorul lui Numitore. Scăppă viet'a lui Romul și Remu, espuși pre râul Tibre. Licinț'a moralilor sêlle o făcūră sê capete numele de *lupa*; de aci fabl'a care dă suudatorilor Romei de nutrice nă lupă (794 în. de Chr.). Alții o fac femē'a lui Carunțit s. Tarunțit. După môrte ea și lăssă popornlî Romau avnțiele, din care causă Ancu iustitni, în memori'a ei, Larentalie (Liv. 1, 4; Ovid. *fast.* 3, 35), s. *Larentinaliele* (Gell. 6, 7 și 23); alții *Accalie*. Plutarch differesee aceste doue persôue. După Gelliū și Pliniū ea avnsesse 12 fi, frașil *Arvali*, deunde a eșit *collegium fratrum Arvalium*. — Vorb'a noastră *călușiarî* se accôrdă fôrte cu etymologi'a *Acca-larentales* s. *larentalia*.

Accansi, vd. *Accensi*.

Accaparare, à cumpără dinainte cerealî pentru à le pune appoi preț arbitrarî; (le vinde precăt voiesce); *fig.* à sî prepară, câștigă, attrage. — *Accaparațiune*, acțiunea de à accapară, starea accaparatu-lnî; — *accaparator*, cel cê accapară.

Accastel, vd. *urm*.

Accastilagiu, (fr.) castel dinainte s. dinappoia unei navî; partea din nave care é destinată de lăcut, avînd form'a unui palat (castel). — *Accastilare* à face castel pre uă nave. — NEGUL.

Accederc, (—*dere*), à merge lin-

gă env., à se appropiã; à intrã în legãtore fãcute de un altul, à se amestecã; *syn.* à adheri, à acceptã.

Accelerare, (*ad-celer*), à dà iu-
tãlã, grãbi.

Accensi, s. ACCANSI, (*accensi forenses*, unii din *accire*), hussari puși allãturã de magistrații romanã. Sarcin'a lor erã sã convõce adunãțele poporului, sã însoțescã pre unul din cei douã consuli care nu aveã fasces, sã arratte pre aceia cari aveã processe, și sã prochiame cu voce tare horele dizei. Dupã vechi'a consuetudine (obicein) un *accensus* mergeã înaintea consulelui, precãnd lictorii dupã dînsul (Suct. Caes. 20). În armatã accensi erã contingintele celor 10 centurie din à 5-a classe, formãnd un corp particular affarã din legiune; stã în al treile șir, dupã *triari*. Fãrã arme proprie, cu 15 mize stindarde, *vexilla*, cã erã destinați à supplini pre cei cãduți.

Accent, (—*tus*, din *acuere*), redicarea s. lãssarea vocii în unele sylabe, son, ton; semnul prin care acestea se esprem în scris.

Limbele se disting mãi particular prin determinațiunea vocalilor assupra cãror stã accentul. În sanscrit põte luã accent ueri-cã sylabã à unei vorbe încã uadatã attãt de lungã. Limb'a grãcã mãrginesce accentul numãi assupra celor trei sylabe ultime; în cea latinã nu trece mãi îndãrãt de antepenultim'a, nici nu cade pre ultim'a. În limb'a hebreicã accentul stã tot-de-una pre ultim'a. Põține limbe esprem prin sunete accentãțiunea, cea mãi esactã ẽ în bibli'a hebreicã, unde Meserhetiã aã usitat mãi

mult de 40 accinte. La Greci accentãțiunea s'a introdus de Aristophane dela Byzant, cãtre 1500 au adoptat-o Francesii.—Se disting accent *oratoric* s. *declamatoric*, *grammaticale* și *musicale*.

Accentare, à pune accent; à însemnã tonul pre uã vocale, à emite uã vocale cu ton mãi sus s. mãi deos.—*Accentãțiune*, acțiunea de à accentã, rezultatul ei; sistem'a regulelor pertininți (privitorie) la accent.

Accentuare, vd. *prec.*

Acceperc, vd. *urm.*

Accept, legatur'a acellui care se promite sã plãtescã uã cedulã de bancã (polițã).

Acceptante, cel ce se obligã la un accept.

Acceptare, (*ad-ceptum*, din *capere*), à priimi spontaneu cãea cã se oferesce, à se învol, consinți. *Acceptãțiune*, acțiunea de à acceptã. Cã pr. un act în vechi'a legislațiune prin care se priimiã constituțiunile papei; adde sã uã sancțiune publicã, precum acceptãțiunea Constituțiunii din 1793.

- **Acceptilațiune**, citantã falsã (plãsmuitã), remissiuie de uã datoriiã fãrã à fi plãtitã. La R. erã citant'a orale, investitã cu formã de stipulațiune, à unei datorie fãcute prin stipulațiune. Datorul întrebã pre creditor: *acceptumne fers* s. *habes mihi?* (ai priimit datoriiã mea?); creditorul raspundeã: *acceptum fero* s. *habeo* (dar). Astfel acceptilațiunea erã deplinitã și datorul liberat de datoriiã. Astãși intrã în *literarum obligatio* și adde sã o supplinesce. — În *dogm.* este doctrin'a de à se mulțãmi cu religiunea chrestinã cum ne este ea

dată de I.-Chr. — Duns Scotu, Occam, Nominalistii și Scotistii în genere, Franciscanii și căi-va Arminiani eră contră acceptil.; Thomistii, Dominicanii și mai târziu teologii Lutheranii sunt pentru dîns'a.

Acceptiune, preferință, înare în sîpă de cv.; d. e. legea nu face *acceptiune* de persoane — nu variață după persoane, e indiferențe la perss., nu ia în considerațiune starea persoanelor; — sens, înțelles în care se ia uă vorbă.

Acceptor, cel cē accepe, primesce. Mai partic. se ȳice pentru *acceptante*, (vd. vb.).

Acces, (—*sus*), apropiare, intrare; — pentru egritudinē, venire, appucare, aggres (attac). Că pr. mod de a concurre la electiuneau-nuī papă.—Când numărul biletelor din urnă nu este destul că sē a-lēgă uu papă, se dă alte voturiaccessorie pre bilete unde stă scris: *accedo domino*, ad. mī unesc votul meū cu acel'a al altuia; *accedo nemini*, când votantele se șine de primul vot.

Accessa, (—*sa*, din *accedo*), flus, mareș (flus și reflux).

Accessibile, (*accedere*), apropiabile, care pōte fi apropiat, lîngă care se pōte duce nescine, unde pōte ave intrare; *syn.* perviū (pentru lucruri). Comp. *adibile*.

Accessit, cel cē e apropiat, adaus prelîngă altul, allăturat. Se ȳice pentru aceia cari capătă premiuri. În genere premiul după cel principale este *accessit*; mai partic. se calefică astfel recompensiții de al treilē grad.

Accessiune, consințire, invo-

ință, apropiare, adherațiune; *syn.* assens.

Accessor, (*accedere*), cel cē face uă accessiune, se apropiă, urmēță, se dă, se applēcă în par-tea altuia.

Accessoriū, care însoțesce, vine după altul și este în dependență a lui; care se pōte allătură, de a doua importanță; opp. *principale*.

Accident, (—*tum*), întîmplare, cas; întîmplare rea, nefericire, — ultimul sens susțin Francesii; legitimitatea lui e pușin stabile. — *Phil.* ceaa cē nu este prin sine, relativ; opp. *substanță*. — *Accidință*, ceaa cē nu ține de natur'a lucrulnī. În cēră albēța e accidință. — *Accidintale*, de întîmplare; *syn.* fortuit.

Accingere, (—*gere*), încingere.

Acciocatura, (*ital.*) *mus.* ornament, usitat la piano, constând în emiterea successivă și cu repeți-ciune a notelor unuī accord, în loc de a le bate de-uădată. Semnul acestuī effect este uă linēă frîntă în tōtă întinderea.

Accipitru, (—*ter*), uliū. — Cuvier, în classificațiunea sa, pune sub acest nume tōtă ordinea passerilor de pradă, *accipitres*.

Accis, tasse, imposit asupra bănturelor și totor obiectelor de consumațiune, în Anglia. Se divide în *accis commune* s. *universale*, cuprîndînd tōte obiectele de vîndare în genere, și *ac. particular*, aplicat numai la comestibili. Acest'a de al douilē fū introdus în Germania sub nume de plată, *pē-age*, *Zoll*.

Numele are mai multe derivațiuni: dela *cisa*, răboș, pentrucă celle mai primitive plăți, mai a-

leş citanţe, ale ecclesiasticilor către ţărrani, se făcea prin tăiături pre lemn; dela *assidere*, a impune, deunde *assissia super venalibus* din evul meşii; dela *ad-cisa* ad. prelingă cisa s'ă adaus cv. nouă; dela holland. *acyns*, licinţă, permisivune, ad. permiterea de a face comerciu.

Acclamarē, (*ad-clamare*), — *achiāmare* — a striga, constringă, a espreme tare diversele affectaţiuni. — *Acclamaţiune*, acţiunea de a acclama, strigare de bucuria, approbaţiune s. al. — Circumstanţe solenni determină acclamat. la cei vechi: la nunte, *plausus*, *talassio* Liv. 1. 9), s. *io hymen hymenaeae*; la triumfului, *io triumphae* (Hor. Od. 4. 2, 49 sq.); la votarea legilor, alegerea magistratilor, chiar eşirelor în thătru (Hor. Od. 2, 17, 25 sq.), mă ales a imperatorilor (Plin. pan. 3, 71, Suet. Caes. 79). Adese cră semn de nemulţămire, *acclamatio adversa* (Cic. de orat. 2, 83, 339, ad Quint. fr. 2, 1, 3, Suet. Dom. 23). — *Electiunea prin acclamaţiune* este când se dă votul prin un semn care indică unanimitatea s. majoritatea, precum la Athena prin redicarea mânelor. Portugesii numesc *accl.* electiunea de rege a ducelui de Bragança (1640), când scăppară de jugul Hispanilor. Acest eveniment le a servit adese de epochă chronologică. — Cel ce iewa parte la acclamat. se dice *acclamante*; cel ce o face *acclamator*.

Acclampare, (fr.) a fortifica un catart. — *R. us*

Acclimatare, (*climā*), a dedă cu temperatur'a, a deprinde pre env. s'ă suffere un aer nouă. — *Acclima-*

taţiune, acţiunea de a acclimatare.

Accolladă, (fr. din *ad-collum*). îmbrăciare, complex, luare de giť. Cerimoniă prin care se făcea, în evul mediu, cavalerii. — Capul ordinii sărută în partea stingă a feşei pre cel destinat a deveni cavaler, în semn de amicetă şi fraşietate, lovindu-lă appoi pre humărul sting cu latul sabiei (*donner, recevoir l'accollade*). Astădi e cerimoni'a de admissiune în ordinea legiunii de honore. — *Accol.* mă este: uă trăssură de condeiu unind împreună doue articole s. doue vorbe; în mus. uă trăssură verticale la marginea linşelor spre a uni tôte părşile.

Accolagiu, (fr.) acţiunea de a îmbrăci a cerimoni'a accoladui (accolataţiune); ueri-ce îmbrăciare, appucare de giť; iegarea vişei de părele (taraş).

Accommodare, (*ad-commodus*), a face commod, bun pentru un scop, a regulă, facilită, îndreptă, potri-vi; — pentru perss. a uni, împăcă, învoi; — că *refl.* a se dă după, a priimi, a se mulţămi; a se purtă relativ. — *Accommodabile*, facile (lesne) de accommodat. — *Accommodante*, cel ce accommodă s. se accommodă, comp. *complexante*.

Accompaniament, s. — *NI-MENT*, (fr) însoşire, însoşimint, comitaţiune, assectaţiune. — *Mus.* artea de a însoşi vocea s. cântul cu un instrument; ueri-ce compoziţiune pre un cânt (facută pre) principale, pentru a i dă harmonia. *Accomp. contes* (plaquē) constă în a essecută cu mân'a stingă, pre clavier, hasea (vd. profundă) denotată de compositor, precând cu mă-

n'a dreptă se essecută accordurile arrătate prin cifre d'assupra acestei basi. In *accomp. figurat* melodi'a, cântul, se unesc cu harmoni'a. *Accomp. de partițiune* constă în a cânta simultan, pre piano, toate părțile orchestrei. *Accompaniment* se dice și pentru instrumentațiune.

Accompaniare, (fr.) a însoți. Suppl. comitare.

Accomplimentare, vd. *Complimentare*.

Acconciare, — mai mult că refl. — a se pară, (găti) la cap; vd. *Conciu*.

Acconciator, cel ce face conciure, parate (gătele) de cap. — *Acconciatură*, paratură (gătélă) de cap. Neg.

Accord, propriu *allăturare de sunete*. Adducțiunea diversului în continuu; răport de convenință, harmoniă; *fig.* conformitate de spirit, de voință, de opinie.

Accordurile sunt, în musică, consonanți și dissonanți, după-cum vor fi formate de intervale plăcute s. neplăcute la urechiă. Se numără dela grave la acut prin progressiune de terțe. Ordinațiunea accordului datează dela secl. 16. Rameau creă primul uă systemă de accorduri al căror număr era pentru dînsul înfinit. Catel redusese acest număr la șapte; Reicha pune trei spredece: *accordul perfect major*, *accord. perf. minor*, *accord. de cintă diminută*, *accord. de cintă adaussă*, *de septimă dominante*, *de septimă de a doua*, *a treia și a patra speță*, *de nonă majore*, *de nonă minore*, *de sestă adaussă*, *de sestă și quartă adaussă*, *de cintă adaussă și septimă minore*. Aceste accorduri nu se pot pune decât pre

certe note ale gammei. După-căa făcut nescine un accord, altul decât accordurile perfecte, caută să bată un accord perfect pre cînt'a inferiore s. pre quart'a superiore. In successiunile de accorduri cîntă să se evite continuațiunea cîntelor și octavelor (vd. vbb.). — Accordul perf. major se compune de terț'a majore și cînt'a perfectă, se cifrédă prin 3, 5 și 8, după-cum el se va termină cu terț'a, cu cînt'a s. cu octav'a. Prim'a întorsură a acestui accord ce num. *accord de sestă* și se cifrédă prin 6; secund'a se dice *accord de sestă și quarta* și se cifrédă prin $\frac{6}{4}$. In starea sa normale acest accord se pune prin terț'a, quart'a și cînt'a inferiori, pre notele basii (profundei fundamentali), evitând not'a sințibile a tonului. Se pôte pune încă în grade recipóce: dela primul la secundul, dela secundul la primul; dela al treilé la al patrulé, vice-versa; dela al patrulé la al cincilé și din contră. Dela secundul la al treilé și dela al treilé la secundul grad se pôte pune numai când bacea are progressiune.

Accordul perf. minor se compune de terț'a minoră și cînt'a perfectă, *sol, si, re fá*; urmédă aceleași regule cași cel major, și dacă voiesce nescine să schimbe un accord minor în maior, nu are decât să facă terț'a majore, și din contră. Un tabel de toate accordurile a dat Dourlen.

Accore, (fr), mar. buccăte forți de lemn puse apprópe perpendicular în scopul de a sustine și a resumă uă nave în construcțiune s. care è pusă în un bassin. Ac-

corele iea diverse numiri dnpă par-tea navii pre care o susțin.

Accreditare, (*ad-credit*, diu *cre-dere*), a pune în credit, a da cre-dință, credămint, a conferi autori-tate.

Accumulare, (*ad-cumulare*), a grămădi, a face să trecă de mă-sur'a ordinariă (lucruri de aceeași natură).—*Accumulațiune*, acțiunea de a acumula.—*Accumulator* (pu-çin usit.) cel ce acumulează.

Accurare, vd. *curare*.

Accurat, curat, poit, exact.—*Accurateță*, caletatea cellui ce e accurat.—*N. us.*

Accurtă, (*ad-curere*), nerî-că ga-leria esteriore stabilind communi-cațiunii între diversele despărçimin-te ale unui edificiu.

Accusabile, de accusat (în pos-sibilitate s. necesitate).

Accusare, (*-sare*), din *cu-dere*, a încredina. inculpa, insimula (invinovați).—*Accusațiune*, acțiunea de a acusa.—*Accusator*, cel ce accușă.—*Accusațiunea* în jnsti-ță eră foarte frecinte (désă) la cei vechi. La Athena, în certele par-ticularie, numai cel offensat putea să accuse; în delictele cari privia statul fiă-care avea dreptul. Ac-cusațiunile se ducea la senat s. la aduanțele poporului, care, du-pă nă primă judecată, le trămitea la curtele superiori. Accusatorul se îndatoră prin jurămint să susțină acusațiunea, dacă se lăssă de dîn-s'a, s. decă nu obțineă a cincia parte din voturi, eră condamnat la plată de 100 drachme (vre-ui 50 sf.) și, la nepossibilitate de a o probă, pedepsit cu mörte. La Roma uerî-că cetățian avea dreptul să ac-cuse. Treiçeci zile după acusa-

țiune avea loc judecat'a, de multe ori a doua zi. Sub republic'a fran-cesă se creăsse accuatorul public, funcțiune tot așia de meritosă ca-si creătorii sêi. Acest magistrateră însărcinat sê conferescă înaintea tribunalilor pre accusați. Numirea lui se făcea de aduanț'a electo-rale.

Accusativ, (*-vus*), *gram.* unnl din casurile declinațiunii: Arrattă obiectul assupra cui cade acțiunea espressă prin verb.

Accusare, (*fr.*) a nasce. *Acți-unea* și efectul este *accusiămint*.—*N. us.*

Acedia, (*acedia*), lene, molă-tate, neglignță.—*Accediare*, a suf-feri cu greutate, a fi inquiet (ne liniștit).—*Us.* numai la pass.

Acemeți, (*gr. cari nu dorm*), nume dat unor monachi syriani cari se rugă necontent. St. Ales-sandru, în secl. 5, fusse fundato-rul acesti ordini.

Acenu, măsură de lungime în Grecia și Asia. Vală 10 pd. gr. s. q. pd. 5 deg. și 10 ln. de ale nös-tre (3 mt. 8 cntm).

Acensă, hereditate căpătată dela un domn feudale plătindu-i-se uă dare în perpetuu s. pre căți-va ani, *baill emphytheotique*.—Actul a-cestui fel de împroprietărire eră *acensemintul*.

Acephali, (*gr. fără cap*), se numiră mai multe secte cari fă-cusseră revoltă contră capi lor, pre-cum *les acéphales hésitants* din secl. 6. Calefcațiune a animalilor din clasa cea mai de deos (molusce și insecte). Elle sunt lipsite de cap s. cel puçin în aparință asiă. In genere uerî-că lucru fară cap, care stare se num. *acephaliă*.

Aceră (*acquila*), vultur.

Acerare, (—rare), à ascuți.

Acerb, (—bus), iute, amar, acru, tare, înțepante.

Acerbitate, caletatea acerbului, cruzitate, asprime,

Acerca, (—ra, din *acerna*). După Festu altarele ce se redică, în Roma, la patul morților pentru à ardé perfumuri. Mai probabile vas pentru tămăiă, *turibulum*, *θυμιατήριον* (Virg. Aen. 5, 744); cuthiă pentru pestrat tămăi'a (Hor. Od. 3, 8, 3; Ovid. Pont. 4, 8, 39).

Acerinée, *botn.* familiă de plante.

Acer, (*acer*), iute, sprinten; de unde *ager*.

Aceru, (—vus), grămadă, sarcină.

Acese, specă de hërba, corneolă; nu mineral.

Acet, (—tum), oțet.

Acetabul, (—lum), văsuleț ce se puneă, la cei vechi, pre masă cu uere-care juscel (vd. vb.) ș alt ce-va; măsură de capacitate, = $\frac{1}{8}$ din sestar. *Botn.*, *acetabuli*, semințele unor plante.

Acetat, — mai ales la pl. — sări oțetoșe, resultanți ai combinațiunii acidului acetic (oțet distilat) cu basi salificabili.

Acetit, vd. *prec.*

Acetometru, aparat pentru măsurarea tăriei oțetului.

Aceton, acet ardător produs prin soluțiunea unei sări metalice în apă distilată. Acest acet é căutat mai ales în Anglia că remediiu contră phtisiă și provocante de expectorațiune (vărsare).

A. Ch. Anno Christi, în annul dela I. - Chr.

Achă, (*apis*, fr. *ache*), *botn.* apiu, pătrunsel. Comp. *celeri*.

Achaia *'Αχαΐα* altă-dată *Αιγαίλος Αιγαίαια* (*pămînt mărinar*), La Herodot, Thucyd., Pausania cōstele de N. ale Peloponnesului, conținînd ceaa ce se numia *Αωδεκάπολις*. Mela și alții întroduc în astă denomiatiune teritoriale de Corinth, Phliunte, Sicyone. Liviu, Cicerone, Cesare înțeleg tot Peloponnsul, și addeșé însăși Grecia é desemnată sub numele de provinc'a *Achaia*, în opp. cu Macedonia. — Espulși din Thessalia, în care și avură prim'a reședință, Acheii, (dela Acheu, fiul lui Snt, unchiul lui Hellen), stabiliți antiu pre marginile Argului, cuceriră tot Peloponnesul. Numai Arcadia, unde remaseră Pelasgii, și Aigialia, reținută de Ioni, rōsteteră concursului lor. La epoch'a resbelnui Troiei dynasti'a achēă à Pelopidilor eră influinte în totă Grecia, până când, după îndelunge resbele, către 1100, Dorii, conduși de Heraclidii, pătrunseră prin isthm în Peloponnes. Uă parte din lăcuiori trecură prin Beoția în Asia Mică; cei-alți, Ioni, sub conducerea lui Tisamen, fiul lui Oreste, merseră să se stabilească în Aigialia s. Attica, occupară cele 12 cetăți (după alții astă împărțire datōdă dela dinsi), și i dederă, în un'a cu guvernul democratic, după mōrtea lui Ogyge, numele lor. Herod (1,145) numeșce cetățile următōrice: Pellene, Aigeira, Aigai, Bura, Helice, Aigion, Rhyes, Patrai, Pharai, Olenus, Dyme, Tritaia. Pol. (2,41) pune Leonțiul și Cherinea în loc de Rhyes și Aigeira; după alții (Weber Weltgesch. 1, p. 109) Sicyone și Corintul se allătură acestui număr. Restrînși de natur'a locului, Acheii

remaseră departe de implicațiunile (încurcături) politice ale celei-alte Grecie și conservară mai mult de 6 secole libertatea și independența națională. În rebelele Persice steteră indiferenți; în rebelul Peloponnesic remaseră, din aversiunea către Dorism, neutrali. Numai în cel cu Theba luară parte pentru Spartiați; dar încheiară preste puțin pace separată cu adversarii, deunde, după bătăia dela Lenctra, fură aleși arbitri de ambele părți. Confederațiunea ce formaseră, la început numai în caracter religios, se stinse pre încet, mai ales cu derimarea Helicelui și Burei (Diod. Sic. 15, 48; Paus. 7, 24; Ovid. Met. 15, 293). Constrinse de necesitatea generale prin următorii lui Alessandru, patru cetăți, Patrai, Dyme, Tritaia și Pharai făcură, după essemplul Etolilor, uă legătură către Olymp. 128 (280), care, prin allăturarea altor 6 cetăți (Pol. 2, 41) și mai ales prin strategi'a lui Arătū (251) căpătă însemnătate în totă Grecia. Celebrele politic avnsse scopul de a introduce egalitatea și libertatea naționale în una cu consolidarea în exterior. Democrați'a deveni principiul predominant; fiă-care diu republicele confederate remase în sine independente; uniunea într'un tot compact și stabile eră numai pentru interesi communi și scopuri generali politice. Fiă-care aveă drepturi egali; democrați'a făcea bazea guvernelor particulare, precum pre a cellui totale. Puterea essecutivă, pentru toate necesitățile confederațiunii, stă în mânele unui senat permanent; decisiunile legislative esia din adu-

nanț'a generale, regulată de patru ori pre an, affară de casuri extraordinarie, și în care aveă parte nerî-cetățian dela 30-anni, nu meseriașii. În capul guvernului două strategii (dela 255 numai unul) avind conducerea affacerilor în întrn și affară; lângă dișii, cu puterea essecutivă, un secretar de Stat, *grammateus*, 10 demiurgi însărcinați cu convocarea adunanțelor, un commădante, *hipparchos*, (magister equitum) formă centrul politic și civile al statului, *βούλη*. Bătută de Cleomene III, cădută apoi sub Macedoni din errărea fundatorului și conducătorului sên, confederațiunea achaică avu fericea sorte prin redicarea lui Philopemen (208). Enthnsiasmul se rede de poporului decădnt; energi'a națională fu restabilită, puterea internă a statului de nouă consolidată. Strategul megalopolen ucisse cu mân'a sa pre Mahannida, tyrannul Spartei; această cetate cădă; însă intrigele streine, mai ales înfiuinț'a Romanilor (comp. Liv. 38, 30 sqq.) lă depărtară din capul affacerilor. Amar vulnerat el sere-trasse în Creta, sub servițul strein. La 198 erupse secundul resbel Macedonic; vieț'a Confederațiunii se stinse în certe intestine prin politic'a destruinte a Romanilor. Ultim'a rađă appuse cu strategi'a lui Diaiū și Critolaū. Consulule L. Mummiū coprinse isthmul; libertatea națională a tôtei Greciei deperi cu bătăia dela Lencopetra și derimarea Corinthului; de ce pleniputiinți ai senatului declarară Confederațiunea dissolută și restabiliră guvernul oligarchic. Achaia deveni provință pretorică, apoi proconsu-

lare. — Comp. Plut. Philopoemen, Arat.; Liv. 27 sqq.; Pol.

Aclaut, (*-tus*), *materiã_odorante*.

Achei, vd. *Achaia*.

Acheiropoeta, (gr. *care n'a fost făcut de mână de hom*), se num. uã imagine à S.-teï Maria cã se conservã în biserica St. Ioan de Lateran, la Roma.

Achem, regat al Indielor.

Achenã, nume dat fructelor carã nu coprind decãt uã singurã seminãã, de ordinar secce. Cicõrca, lãptuc'a s. al. sunt de genul acest'a.

Achille, (*Ἀχιλλεύς*), fiu al Thetidii și Peleii, regele Myrmidonilor în Phtia, nepotal lui Aiacu, deunde numinile de *Πηλεΐδης Πηληϊάδης Πηλεΐων Ἀιακίδης*, heroul Iiadii. Ass. I uî Iliada 1, 11, 18, 19, 20, 22, 24, 29; Odyss, 11, 24; Eurip. Hecub. incep.; Ovid. Met. 13 și celle done cãnturi din *Achilleidea* lui Statii.

Achiotã, *botn.* uã sãminãã de plantã, un ingredient al ciocolatei.

Achma, carte à religinii Drușilor.

Achromatic, (*Telescop, ochian achromatic*), instrument de opticã inventant de Dollond s. Hall. — Impreunãnd rașele diverse ale luminei are proprietatea de à lãssã sã se vadã obiectele fãrã culori streine.

Achronic, (*-cus*, gr. *ἀχρος* *estrem, vùș, nôpte*). *Appus achronic* se dice cãnd uã stea apune în acel'ași timp cu Sõrele; — *Rãșãrit achronic* cãnd resare, sãr'a, în acel'ași timp cu appunerea Sõrelui.

Aclupalla, s. *ACHRUPAYA*, gen de plante americane.

Acicularie, (din *acus*), substanțe cari crystalisã în aculețe; caleficiaune à florilor s. al. à cãror construcțiune è cu multã fineșã.

Acid, (*acidum*), substanțã solidã, ligidã s. gasõsã, de sapõre (*gust*) acrã, care roșcesc culõrca albas-trã à heliotropiului și are facultatea de à neutralisã cu totul s. în parte proprietãțile alcaline ale basilor. Toți acidi constã din uã substanțã simplã s. compusã, basea (în respectul lor *radicalele*), combinatã cu ossygenul (astãqis'a recunoscut cã mulți au hydrogen). Acidi ia diverse numiri dupã corpurile unde sunt cõtinuți; *ac. animal*, *minerali*, *vegetali* (ultimii coprind și pre cei preparați cu materie vegetali). Acidi *nativi* sunt cei pre cari i gãssim în stare naturale, liberi s. combinați.

Acidifer (*ac. - fero*), care cõține acid, compus cu un acid.

Acidificabile, dispus à luã acid.

Acidificare, à preface în acid, *Acidificante*, care face s. põte face, compune un acid. — *Acidificațiune*, acțiunea de à acidificã.

Acidoton, (*-ton*), uã plantã medicinale.

Acidul, care ține de acid, este ușior acidat.

Acilone, (*Aquilo*), vintul de Nord.

Acinã, (gr.) des. ueri-cã bob succulinte, cãm transparente, unilocular, cu semințe tari, cã strugurele s. al.

Acinace, (*-nax*, fr. *acinacès*), sabiã lungã și îndouitã la Perșii cei vechi. Scythii numiã astfel uã sabiã cã puneã pre altare cã symbol al lui Marte. — *Acinaciforme*, care are form'a unui acinace.

Acisantheriū, gen de plante din famili'a sălciarielor.

Aclast, (gr. *a-clastaō*), opt. numesce Leibnitz figurele cari nu resfring lumin'a deși ar pute.

Aclidă, măciuca armată de mai multe virfuri ascuțite, în us la trupele vechie. Avea uă currea prin međiul căria putea fi retrassă după-cé fuisse proiectată asupra nemicului.

Acolyt, (— *tus*), acel'a care a prūmit primul din cele patru ordini minorī ale bisericeī, paracliser, diacon, ceroferar. La Constantinople, în timpul imperatorilor orient., se numia astfel capul cohorti imperiali.

Acomas, specă de arbure.

Aconit, (— *tus*), plantă veniuosă din famili'a rănuclilor. Cresce în abundență pre munții Alpi; intră adese în compuse medicinale.

Acop, (gr. *care depărtedă fatig'a*), remediu recreativ. Pliniū vorbece de *Acopus*, petra prețiosă care, frecată cu holiū, dă acest remediu, *acopum*. Dacă Plin. înțelege alt ce-va decât *acopis* s. dacă prelectul é rēu, rămâne a se decide.

Acoră, plantă; vd. *Calam*.

Acotyledonēe, plante al căror simbur é lipsit de fibre (cotyledon). Acest gen de plante formedă un'a din marile divisiuni ale sistemēi lui Jussieu; corespunde cryptogamelor lui Linné. Muscul (muschiū) é din genul lor.

Acquerire, (*ad-querere*. fr. *acquérir*) — *acquerire* — a căpăta, căștiga.

Acquisițiune, acțiunea de a acceri și rezultatul ei. — *Acquisitor*, cel ce căpăta, căștigă.

Acquit (*ad-quaero, quitum*), — *accit*, — absoluțiune, citanță plătită.

Acquitare, a plăti uă citanță.

Acra, unul din munții pre cari eră fundat vechiul Ierusalem. Numele i vine dela înălțimea sa (*acros*, înalt). După-cé Chrestiniū luară Ierusalemul, în secl. 11, fundară pre acest munte un hospiț pentru pregriniū cari venia să viziunde locurile sante. Comp. *S.-ta Agora*.

Acrabathene, un'a din cele 11 districte (toparchie) ale Iudēi sub Romani.

Acratism, mănecare de diminetă, gustat (dejeuner), la Greciū ceī vechi. Numele dela *acraton*, vin curat, pentrucă acestă mănecare se făcea muiând câte-va buccăte de pâne într'un viu pur.

Acrimoniă, (— *nia*), acrimie, iuțelă; acerbitate, când é verb'a de character. — *Acrimios*, acerb.

Acroamă, și *acromă* (— *ma*, din gr. *ă audī*), cea ce ascultă nescine cu plăcere, cāntare s. lectură la masă, precum eră us la ceī vechi. Cel ce é însărciat cu aceste efecte.

Acroamatic, (— *ca*), opere ale lui Aristotele. Aceste cărți eră rezervate numai pentru scholarii sēi; lectur'a lor eră întredisă vulgului. Coprindeă lecțiunile oralī ale acestui philosoph.

Acromatic, unul din cele douē moduri cum Sostrate și făcea lecțiunile; vd. *Esoteric*.

Acroasc, (gr.) acțiunea de a ascultă, audițiune, espositiune, prelectiune, dissertațiune erudită.

Acroatic (gr. — *cōs*), relativ la audițiune, care se citece inaintea unui auditoriū. Cărți *acroatic* s.

acroamatice sunt în genere acelela cari coprind doctrine professate oralice (prin grai); opp. *esoteric*.

Acrobat, jucător pre fune. As-tă profesiune eră cunoscută de cei vechi; eră de patru feluri: unii juca în giurul unei funi că rôt'a în giurul ossiei; alții alergă pre uă fune întinsă; cei de al trellé ămblă de sus în deos cu brațele și peșile întinse; cei de al patrule essecută diverse întorsure s. dăn-ță la sunetul instrumintelor. Cei mai celebri acrobați din timpul nostru sunt D-na Saqui și Debu-rean.

Acrochirism, esereț de gymnastică la Greci, în care athleteii, în luptă, se atingeă numai la estremitățile mânelor.

Acrochordon, (— *δέρν*), *acro-cord*, s. *acrochord*, înflătură mică ce se produce pre pelle, mai ales pre față, cojiu:

Acrocorinth, vechiă citadelă ă Corinthului. Epoch'a fundațiunii selle ă nedeterminată. Stă pre uă stincă înaltă nunde se află fântân'a Pyrene. Acrocorinthul a fost coprins de grecul Aratū, 243 în. de Chr., și de sultanul Mahomed II, 1454.

Acrocoriū, specă de cepă.

Acrolith, (gr.) care ă de pē-tră la estremități. Mai partic. uă statuă de lemn al cui cap, brațele și peșile sunt de pētră. Typul ei este statu'a lui Mausol din Hali-carnas.

Acropodiū, (*ἀκρος ποδς*), es-tremitate, pedestale dela uă statuă.

Acropole, nerī-cé citadelă, la anticī, pre estremitatea s. înălțimile unui oraș. Citadel'a Athenei purtă acest nume, precum ă Corin-

thului aveă pre accl'a de Acroco-rinth.

Acrostic, s. *ACOSTICH*, *metr.* buccată de poesiă dispusă astfel că primele litere ale fii-cărui vers, adunate în ordinea versului, formē-đă numele, devis'a s. sentința ce poetul a voit sē esprēmă.

Acroteriasm, *med.* tăierea nu-ului membru.

Acroteric, (gr.) pedestali la es-tremitățile unui frontispițiu; stylo-bați d'assupra columnelor susținind statuete. După alții figurele inesei cari se puneă pre columnc.

Actar, (— *rius*, pentru *actua-rius*), cel ce ține actele, scribă, secretar, redactor.

Acta, s. *ACTRA*, (gr. *țärm*), nume dat unei părți din Attica pentrucă este ndată de mare. Adese pentru Attica.

Act, (— *tum* din *ago*), *effectul* acțiunii, ceaa ce s'a lucrat, operat (acțiunea se referesce mai mult la puterea activă); convențiune (invo-ială); divisiunile unei buccăte de thēatru. *Schol.* thesile susținute pentru ă căpătă un grad la uă facultate. *Act Constituționale*, constituțiunea frăncesă publicată în 1793, de Convențiunea naționale. *Actelele Consistoriului*, în edicte. declarațiunile consiliului de Stat, sub imperatorii romanī.

Acta vd. *Acte*.

Acte, vd. *Act*.

Actele Erudiților, (*acta Erudi-torum*), țiar fundat, în 1681, în Germania, de Otto Menke, primul țiar litterar din această țerră. Leib-nitz, Thomasiū s. al. se numără între colaboratoriī sei. Incetat în 1776, acest țiar conține, colectiv, 127 vol.

Actele Săuților, (*acta Sanctorum*), nume dat culegerilor conținând legiunile Săuților. Un diar jesuitic, început de Bollaud (1643—794) poartă acest'asi titlu, (53 vol.).

Actele Apostolorilor, (*Acta Apostolorum*), carte a Testamentului Nou. Conține istoria primelor progrese ale Chreștinismului dela ascensiunea lui I.-Chr., au 32, până la venirea Săutului Paul la Roma, prela an. 65. La început fii scrisă în grecește de St. Luca și publicată sub Nerone. Acest'așt nume poartă un diar contra-revoluționar publicat în timpul Revoluțiunii (1789-91 și întrerupt prin ordinea lui Lud. XVI.

Actiade, poetic pentru *Altie* și *Actiac* (dela Actiū).

Actinic, *anemone de mare*, zoophyte marine, vermi mollusci.

Actinot, s. ACTINOLITH, (gr. *corp cu rațe*), speță de gummă tare, de culoare verde (schorl verde). Vine din Zillerthal, deunde adese numele de *zillerthit*.—*Botn.* plaută din Noua Hollauda, din familia herbacelor.

Actiū, (*-tium*), promuntor și oraș al Acarnauiei. Astăzi *Capo di Figolo* și *Asio*. E însemnat prin un templu redicat de August după învingerea lui Autouii. (Suet. Tib. 6).

Acțiune (*-tio* din *agere*), cea ce nesciue face, effectedă, lucrare. *Comm.* document care stabilește că uă summă a fost depusă pentru uă întreprindere commerciale, avînd de scop uă operațiune determinată și dănd celui ce o are un drept proporțonat la beneficiile întreprinderii.—Proprietarul unei acțiunii este *acționar*. Cel ce face comerț cu dinsele *acționist*.

Activ, (*-vus*), care e în activitate; opp. *passiv*.

Activitate, facultate activă, putere de a lucra, forță energetică, vivacitate în miscare; principii interior de determinațiune și acțiune, diligență, aplicațiune, ardore, stăruitate.

Actor, (*-tor*), cel ce face, operedă ce-va, cel ce essecută un joc senic (rol). Fem. face *actrice*.

Actuale, ceea ce este în act, effectiv, presente, din timpul de față.—*Actualitate*, starea celui ce este actuale.

Acupunctură, (*impungere-ac*), impunsură cu acul. Ueri-ce operațiune medicale s. de alt gen care se face prin împunsure în pelle. Originia ei este în Iudie (vd. *tatovațiune*). Europa o cunnosce din secl. 17.

Acudia, s. ACUDIA, insectă americană.

Acusmatic,—numar la pl.—nume dat acellor diu disciplii lui Pythagora cari, ne fiind încă admiși se contemple pre professor și se vorbescă cu dînsul, lă ascultă prin un văl. Acest geu de preparațiune dură trei anni.

Acustică, sciința sunetului.—Se divide în *esperimentale*, relativă la observațiunea phenomene'or produse de resonanța corpurilor sunătoare; *arithmetică* s. *canonică*, relativă la calculele prin cari se deteruina răporturile sunetelor între dinsele.—Vd. și *Cornet*.

Acuț, (*-tus*), ascuțit. Se num. astfel sunetele celle mai de sus ale scalei musicalii; opp. *grave*.—*Gram.* caracter priu care se desemuă sunetul ascuțit al unei vocalii.

Acuțanghiū, (*anghiū acuț*), ca-

re are cele trei ănguiuri ascuțite: triăngliu acutăngliu.

Adaca, uă pantă.

Adagio, (ital.) încet. *Mus.* miscare încetă și solidă, deși mai puțin solemnă decât *andante*. Coreddi, secl. 17, a scris primul atarî buccățe.

Adagiu, (— *giu* pôte din *ad-agendum*), massină tare și instructivă, d. e. Conciiuță pură prevelădă tôte bunurile. — Adagiele (*adagia*) se întelleg ale lui Erasmu, culigerea de proverbe gr. și lat. făcută de el, preste 4000.

Adali, *botn.* plantă de Malabar.

Adalid, officiar de justiță milita:iă în Hispania.

Adalingi, nobili germani. La Anglo-Sassoni heređii presuntivi ai coronei.

Adamante, (—*mas*), vd. diamante. — *Adamantin*, de diamante.

Adamiani, s. ADAMITI, heretici din secl. 2 și 15. Professă indifferința în acțiunile umane.

Adam Smith, cel mai celebre din economistii moderni, secl. 18. Spirit universar, el nu remase strein la niciun'a din cunnoscințele timpului. Professă successiv rhetorica literatur'a și philosophia. Oper'a sa *Theoria sintimintelor morali*, avu mare succes. Cea mai importantă este însă *Cercetări asupra naturei și causeror avuțiilor natiunilor*, operă devenită celebre în Anglia și Francia.

Adaptare, ă potrivî, aplica, accimodă.

Adaptațiune. acțiunea de ă adaptă.

Adar, ă două spredece lună ă annului bisericesc, la Hebrei, și ă șesșe ă annului civile. Conține 29

zile și 30 în annii embolismici; respunde ă lui Februarîu. La Persani ă lună ă 13-a.

Adarană, passăre din genul latirostrelor, s. *scolopax* (becață) al lui Linné, din familia corlielor (vd. vb.)

Adarciu, s. ADARCA, spumă sărată, care se întăresce că buretele.

Adarconini, vd. *Daric*.

Adarticulațiune, articulațiune forte mobile; vd. *Arthrodiă*.

Adathodă, *totn.* speță de spin, zis și *carmantină* s. *justiciă*, după numele lui Iac. Justiciu, cultivator scoțian.

Adate, (adatis), materiă din Indiele Orient. (muselină).

Addace, animale african de genul caprelor.

Addițiune, adjudecațiune.

Additament, adaus, adăngire.

Addițiune, (*ad-do*), înșirare de numere pentru ă cunnosce un totale, adunare; adaus. — *Additionale* adaus, de adaus, supplimentar. — *Additionare* ă face addițiunc. Suppl. summare, adunare.

Adductori, *anat.* mușchi de contractiune, cari mișcă în intru; opp. *abductor* (vd. vb.).

Adequat (*ad-aequare*) potrivit; *phil. schol.* întreg, plin, totale.

Adelantad, guvernator militar în Hispania.

Adele, gen de insecte din ordinea lepidopterelor. Sunt mice și se găsesc în lemne, reflectând, în aripele lor străluciți, tôte culorile.

Adeliți, angrî la Hispani.

Adelopoți, (gr. *adelos-pous*), animali fără peți aparinți.

Adelphi, (gr. *frați*), comedă ă lui Terentiu, unde figurădou frați din cari unu contrastedă prin

avareț'a sa cu generositatea cellulă-
alt. E cea mai perfectă dramă a
comjculnî latin, imitată după Adel-
phii lui Menandru și *Synapothne-*
scontes ai lui Diphilū. Comp. în gen.
Lessing. Hamb. Dram. (1769,8) p.
sqq.; 142. Didcot, Oeuvres IX p.233
sqq; Théâtre complet des Latins
par Levee. Par. 1820, vol. IX sqq.
Partic. Granert, Analect. p. 129, 136
sq.; Reinhard în edit. sa, p. 286;
Hermann în Program. Marburg 1838
și în Jahn's Jahrb. für Philol.
Suppl. VI, 1, p. 65 sqq.; G. T.
Zimmermann. *Terenz und Menan-*
der, ein Beitrag zur Erklär. der A-
delphen, Clansenthal. 1842.

Ademania, (gr.) *path.* grije
mare.

Ademptiune, (*ad-emo*), cumpă-
rare; revocațiunea unei heredități, do-
națiunii; tăierea unei plăți, stipendiū.

Adenalgia, (gr.) *med.* durere
în nă glandulă.

Adenanth, (fr. — *the*), gen de
plante proteoide.

Adenautheriu, arbure din or-
dinea *condori*.

Adeniă, (fr *adène*), arburel din
Arabia.

Adenocarpi, gen de plante le-
guminos. Câte-va spețe din *citys*
intră în acest gen.

Adenographia, vd. *Adenologia*.

Adenoid (gr. *ghindă*), tot ce
are formă unei ghinde. — *Rr. us.*

Adenologia, partea botaniceii
care se ocupă cu examinarea ade-
nantelor. *Adenographia* le dă de-
scripțiunea.

Adenose, (gr), *med.* afecțiune
chronică a unei glandule. — *Ade-*
notomia, disecțiunea glandulelor.

Adephagia, (gr.) voracitate, lă-
comie în mâncare.

Adept (— *tus* din *adipiscor* s.
adimo), cel ce e inițiat în secretele
unei științe, în mysteriele unei
secte. Se dice mai part. despre cei
ce se aplică la alchimia. *Absol.*
ueri-cine possede un secret.

Adesm, insectă coleopteră de
Brasilia.

Adessenari. (lat. *adesse*), sec-
tari diferenți de Catholicii în mo-
dul preinței reale s. transsubstanță.

Adestru (fr. *adroit*), îndemănat.

Adha, sărbătoare a Musulmani-
lor. Se celebră în ziua a 10-a lu-
nei dhulegiat s. a călătoriei. Nu-
mele de *Jaun-al-Corban* i vine
pentru că se sacrifică mulți berbeci.

Adherare, vd. *urm.*

Adherire (*ad-haerere*), a stă li-
pit, a fi allăturat, a ține de, a fi
în parte. — *Adherinte* cel ce adhe-
resce. — *Adherință*, părtenia, depen-
dință, uniune.

Aderm, pond în Hisp. = 2 grm.

Adhesiune, (*adhaesio*), uniune,
juncțiune; *phys.* atracțiunea eser-
citată între suprafețele corpurilor
de natură indifferente. Mercuriul a-
re adhesion la aur, argintul la
plumb s. al. Corpul de cea mai
generală adhesion e apă.

Ad hoc, (lat.) speciale, ceea ce
are raport numai la un scop.

Ad honores, (lat.) honorific, d.
e. titlu ad honores.

Adiant, (— *thium*, fr. — *the* s. —
te), plantă capilariă asupra foielei
căria humiditatea nu se pune nici-
tădată.

Adiaphorese, (gr.) vd. *adia-*
pneusthia.

Adiaphoria, nepăsare.

Adiaphorist — mai ales la pl. —
Lutheranii mitigați din secl. 16,
cari urmă doctrin'a lui Melancton

și cari, aprobând pe Lntler, conținută de a se supune bisericii catholice.

Adiaphoriu, (gr.) spirit de tartru, fără odore.

Adiapneustă, (gr.) suppresione, opprire de transpirațiune.

Adieră, bătaia, snflare (de vint). Comp. *mulcintă*.

Adipidiu, — mai biue *adipingi* din *pinguis*, — principiu de natură grassă la corpurile organizate.

Adipociră, (*adipos*), snbstanță grassă; unt de balenă.

Adipos, gras.

Adipsiă, med. lipse de sete.

Adirare, (fr.), a rătaici (că act.), a perde. — Vorb'a e s. a *dire* de spus, s., cu Becherel., vechin latin *adirare*, diu celt. *dyrynu*.

Adir, adiv s. **adil**, căne mic, siacal de Barbaria diu genul vulpii.

Adiți, lăcnitorii orașului Adem.

Adițiune, (*ad-eo*), priimirea unei heredități, declarațiunea de astă priimire.

Adit, (*-tus*), mergere, intrare, acces.

Adjacinte, (*ad-jacens*), de aproape, din vecinătate, pus lângă, preste s. în urmă.

Adjecțiune, uniunea unui corp cu altul. (mai ales în didact.).

Adjectiv, (*-vus*), gram. uu'a din părțile vorbirii; dicere donotante modul, caletatea, caracterul. Se unesce cu substantivul. — Idē'a că adject. adangă substantivului e necesariă; idē'a *epithetului* pōte fi utile, frumōsă s. al.

Adjudecare, (*-care*), a dă cv. în partea cui-va, a atribui, judecă cv. că proprietate a cui-va. — **Adjudecațiune**, acțiunea de a judecă. În justița este cessiunea făcută,

la judecată, în presința unui magistrat, de nă proprietate. — **adjudecator**; cel că adjudecă.

Adjuncțiune, (*-tio*), uniune, asociare.

Adjunct, unit, asociat cu un altul pentru a lū ajiută s. a lū supplini; magistrat ales că sē suplinească pre majorul unei communi. În procedură adjuncții assist la răporturi și ajiută pre judecătorii prin observatiunile lor.

Adjuvante, (*adjuvans*, fr. *adjudant*), militar subordonat altuia pentru a lū ajiută. — Adjuvanții sunt, în Francia, de trei grade: *suboficiari*, creăți în 1771, fac servițul dinru, sunt primii între suboficiari, egalii lor, și concnr cu dinșii la gradul de oficiari; *majori*, creăți în 1790, se iea de ordinar diu gradul de locoteninți și căpitanii, sunt însărcinați cu tōte amănuntele servițului și cu instrucțiunea theoretică și practică a suboficiarilor; *generali*, creăți în acel'ași an, numiți și adjut. *commandanți*, sunt de ordinar coloneli.

Adjudecare, a judecă în favōrea cui-va, a recunnosce cererile, a dă preferiută. — **Adjudecațiune**, acțiunea de a judecă. — **Adjudecatar**, cui se adjudecă. — **Adjudecativ**, care conține, din care ese uă adjudecațiune.

Ad libitum, (*lat.*), pre voință, dnpă plăcere. În *mus.* espremo că pōt.: nescine sē essecute ceaa că stă scris, s. sē lū supprēmă, dară voiesce.

Adminiclu, (*-culum* din *manus*), ceaa că iea nescine în mână; tot că ajiută la că-va, facilită un effect.

Administrare, a cărmui. — *Ad-*

ministrațiune, cărmuire, conduce-re à unei affaceri. Ea essecută ceea ce este regulat de gubern. — *Administrativ*, de administrațiune.

Administrator, cel însărcinat cu nă administrațiune.

Admirabile, de mirare.

Admirale, s. AMIRALE, (*ad-mare* s. arab. *emir al ma*), com-măndante al unui corp navale. — Astă demnitate dată, în Francia, dela 1270. În 1792 fu suppressă. Napoléon o restabili, în 1806, în favoarea lui Murat, și ea dură pănă la revoluțiunea din 1830. Astăzi sunt trei admiralii în sensul espli-cațiunii noastre (doni în timp de pace), gradul lor corespunde ace-luia de *maréchal de France*.

Admirare, (—*rare*), à se mi-ră de, à contemplă (cv.) cu mira-re, uimire s. bucuriă.

Admirante, s. ADMIRATOR, cel ce admiră. E nescine *admirante* în un moment, *admirator* pôte fi tot-denna. — *Admirativ*, care denotă (espreme) admirațiune.

Admiroman, cel ce are mania de à admiră, admirator excessiv.

Admissibile, (*admittère*), pri-mibile, de primit, care se pôte lua, pôte avé loc în nă affacere; vala-bile, demn. — *Admissibilitate*, possi-bilitate de admissiune.

Admissiune, acțiunea de à ad-mite, primire.

Admitere, à priimi, introduce, per-mite intrare, dà loc între. — *Rece-père* espreme cv. mai interior, cu tôte că, la R., *admissiune* = *audi-entă* (Plin. Paneg. 47), deunde *ad-missiones primae, secundae* (Sen-ben. 6, 33) și *admissionales s. ma-gistri admissionum* (Amm. 15, 5) eoi ce conduceă pre admissi.

Admittatur, (lat. *sē se admitā*), ueri — cē bilet de priimire pentru uă ordine s. al.

Admonire, à povățui. Feresce-te de fr. *admonere*.

Adnat, (—*tus*, fr. *adnē*), năs-cut lingă; *botn.* adherinte. Se ca-lefică astfel părțile cresciți im-me-diat assupra alteia s. cari se par à face corp cu dîns'a.

Adnessiune, vd. *Adherință*.

Adnotațiune, vd. *Annotațiune*. Se num. mai partic. *adnot.* re-spusn! papei la nă supplică.

Adolesciță, tinereță, etatea între copilăria și juneță. *Puberta-tea* é începutul ei.

Adonai, nume ce Hebreii substi-tuesc acelluia de *Iehovah*, pre care nu cutedă à lū pronnță.

Adonic, (*adonius*), — dela *Adoni-de* — *metr.* vers de un dactyl și un spondeu s. trocheu. Se usită în cân-turile de leteță; de ordinar se pu-neă după trei versuri saphice.

Adonide, juue păstor, fiin al lui Cinyra, rege în Cypru, și al Myrrehei (s. Smyrnei după Apollod.). Victimă à geiosiei lui Marte pen-tru amorea Venerii, el fū transfor-mat în mystreț. Deși târziu, Ve-nerea veni în ajutorul favoritului său și lū schimbă în anemon (Comp. Ovid. Met. 10, 238 sqq.). În gră-birea sa ea și sāngeră peșile de spinii trandaphirilor ale cui flori, de atunci, din albe deveniră ro-șie. Sărbătorea lui Adonide, *Ado-niele*, τὰ ἀδόνια, se celebră în Phe-nicia si dură 8 zile; în Egypt, în timpul Ptolomeilor, în Grecia și Ro-ma. Mythul é de origine syriană. Prin *metaph.* se dice *Adonide* totui homului cui place să se parede, de-

unde *adonisare*, à parà cu affec-
tațiune.

Adoniù (— *nùm*, fr. *adonide*
adonis), *botn.* plantă, speță de cy-
paros.

Adoptare, (— *tare*), à luà pre
cnv. de fiin. — *Adoptante*, cel c-à
-doptă.

Adopțiune, (— *tio*), regnl. *a-*
adopțiune — acțiunea de à adoptă. —

Adopt. erà în us la tôte popórele
antice. La Roma erà forte addesă.
Antiiin se făcșă prin autorisarea
pontificilor, mai târđiin prin à ma-
gistraților și à poporului (Comp.
Gell. 5, 19; Cic. fin. 1, 7., Sest. 7.,
ad Attic. 2, 12, pro d. 13 sq.; Gaj.
1, 137; Tacit. Annal. 15, 19; Suet.
Octav. 65). Adoptantele cãntă sș
fià cel pușin cu 18 anni mai mare
decăt adoptivul. Cãnd acest'a din
urmă stă sub puterea părintescă erà
adoptio, cãnd se afflă liber¹, (sui
juris), *arrogatio*. Patriciù nu puteà
adoptă un plebriin, acest'a puteà a-
doptă un patriciù (artificiù al pa-
triciilor cã se pôtă deveni tribuni).
Mai târđiin imperatoriin accordară
facultatea de à adoptă. Adoptatul
luà numele și prenumele adoptan-
telui și adăngià numele sșu de fa-
miliã cã epithet. În Francia, după stin-
gerea primei vițe regesci, adapta-
țiunea se perdș; la Galli se numià
affiliatiune. Restabilită în 1793, a-
adopțiunea fș consăntișă în *Co-*
dicele Civile (comp. acest'a lib.
1. cap. 8).

Adorare, (— *rare*), à se rngă
la, à adduce cult, à se închinà, à
se plecà cu respect. — *Adorabile*,
denn de à fi adorat. — *Adorațiune*
(*προσκύνησις*), acțiunea de à ado-
ră și efectul ei. *Absol.* închinarea,
(hommagiul) cș cardinali dă papei

la alegerea sa. Adorațiunea cãtre
regi, trecută din Persia la R., (as-
supra modulul de deplinire Herod-
3, 86; 7, 136, Xen. Cyr. 8, 3, 14.
Arr. 4; 11, 16, Snet. Vitel. 2), fș
intredisșă de Diocletian.

Adorator, cel cș adoră.

Adorșă, (*adorea donatio*), dar
în griin cș se făcșă victorioșilor în
antichitate.

Adornare. *adornament*, vd. *or-*
nare, *ornament*.

Adoscon, vechiã monnetă he-
breicã.

Adraclnă, plantă din care se
face hãrtiã în China.

Adraganșă, s. *TRAGANTHĂ*, (—
tha), gummă care curge în lame
dure și coriaçi din ramurile astrag-
alilor. Culórea sã ẽ albă s. cã lâ-
mãi a.

Adraste, regele Argului, ap-
poi al Sicyonului, fiul lui Talaș,
dennde *Talaonide*, și Lyssimacei,
tată vitree al lui Polynice. Intre-
prinse contră Theba rebelul nu-
mit *al cellor șapte capi* (Septem
contra Thebas), preste 7 s. 10 anni
al Epigonilor. (Comp. Aesch. *Ἐπτά
ἐνὶ Θήβας*; Eurip. *Phoen.*, Stat.
Thebais). Alți cinei heroii mai pørtă
acest nume.

Ad rem, (lat. *la lucru*), es-
preme cea cș corespunde ces-
siunii.

Adressă, (fr.) indicațiune, ar-
rãttare de numele s. locuinșa unei
persóne. *Absol.* scrisóre de ferici-
tațiune, de adheșiune s. de cerinșă
cãtre nã putere mai înaltă, cã-
tre un sveran, precum a fost *A-*
dressa a cellor 221 depntați, votatã
de cameră, cãtre Carol X, în 1830.
Vd. și *Solertã*.

Adressare, à face adressă; —

că *refl.* ă se indreptă, ă dă vorbă.

Adstricțiune, vd. *Asstricțiune*.

Adulabile, cel că se lassă ă se adniă.

Adulare, (*-lari*), ă linguși (flată).

Adulațiune, lingușire.

Adulator, cel că lingușesce.

Adulterare, (*-rare*), ă strică, schimbă, falsifică, alteră.

Adulterațiune, acțiunea de ă adulteră.

Adulteriū, (*-riūm*), violațiune ă credinței, purității conjugali. —

Cel născut prin adulteriū se dize *adulterin* (*-nus*); — cel care lū deplinesce, *adulter*. — La Judei adulterul cră pedepsit cu mörte (până astădi la Arabi). Pentru Greci și R. vd. *Repudiațiune*. In Francia conjugii se separă. Femēa adulteră ă condamnă la închisöre dela trei lunc până la trei ani, bărbatul la amendă dela 100—2000 fr. Copiū adulteri sunt recunoscuți nelegitiū și nu ă drept decăt la aliminte.

Adumbrare, ă desemnă după umbră unū corp, ă attinge, ă alinēă, ă pune ueri-carī trăsurre preparatorie. — *adumbrațiune*, ueri-că lucru conceput in sumnar, in compenđiū, in uere-carī trăsurre, imagine neperfectă, nmbrefă.

Adustiune, arsură. — *Adust*, ars; — *med.* unme dat altă-dată sänge-luī și cellor-alți liciđi animalī.

Adventiciu, (*ad-venire*), ceaă că este venit, nu ă naturale in un lucrū; opp. *inăscut*.

Adverbiū, parte nevariabile ă vorbirii. Se unesce cu verbele și adiectivle. — *Adverbiale*, in adverbii, punind adiectivul pentru adverbii. In *jurispr.* adverbialele ă diferite de totul de adverbii, du-

pă relațiunile că implică decretul. Altmintrele ă in locul adverbialuī, dacă arc mai ales foręa luī; vd. *Nodier* in *Boiste*. *Differința* dată de *Lavaux* ă puerile.

Adversar, (*-rius*), oppuninte, (protivnic), nemic.

Adversativ, (*gram*). de opposițiune.

Adversitate, (*-tas*), contradictate, defavöre, netortună, circumstanță rea, stare neferice.

Adynamiă, (*gr. fără putere*), slăbiciune.

Adynamic, in adynamiă, lipsit de puteri. — Starea adynamică ă caracterisată prin attopirea feței, difticultatea și nepossibilitatea miscării, obscurarea sensațiunilor, ă afecțiunilor morali și funcțiunilor intellessuali. Astă egritudine se termină prin nă repede degenerațiune ă corpulnī afectat. Lipsa de bune aliminte, pasiunū triste sunt primul motor al egritudinii, contră care tractațiunea ă imputinte.

Aemer, (*gr. fără di*), nume dat, in martyrologi, la ueri-că sunt cui un se pöte determīnă nă di certă de născere și al cui nume nu ă bine cunoscut.

Aer, (*aer*). — *aer atmospheric* — substanță fluidă, nevisibile când este in volume mic, inodore, ne-sipidă, grea, compressibile și de uă mare elasticitate. Aerul ă format, in un cent de părți, de 21 părți ossygen, de appöpe 79 gas azot și uă prē mică cantitate, pöte ă miielē parte, acid carbonic. Bruu, Jean Rey, Bayen, in fine Lavoisier și Scheele (pentru dinșii ossygenul eră 27 părți) ă descooperit compozițiunea aerulnī (vd. in gen, *Pelouze Chimie*, Par.

1854, p. 64 sqq.) Aerul constituie atmosfera și pare albastru la o mare distanță, e nedispensabile pentru viața animale și vegetale. Anticii făcuseră din el un element nepossibile, după dinșii, de a se discompune. Lă privia că imagine vivante a divinității și distingea două spețe, *aerul masculin* s. *activ*, pre care lă adoră sub numele lui Jove, și cel *feminin* s. *passiv*, reprezentat de Junone. Prim'a speță eră etherul. Toți fluidii aeriformi aveă la dinșii numele de aer și se distingeă numai prin diverse epithete espremind proprietățile acestor fluidi. Astădi li se dă numele generic al gaselor.

Aerian, relativ la aer, format din aer. *Căl aeriane* sunt locurile preunde trece aerul în plămâni. Astfel sunt, aringul, arter'a tracheă s. al.

Aeride, *botn.* plante orchidice, speță de epidendru, vaniliă.

Aerifer, adducător de aer.

Aerificare, a face aer, a introduce aer în plămâni, a schimbă în aer. Prin acrare obiectul și perde natur'a, prin *aerificare* și o preface. — *Aerificațiune*, acțiunea de a aerifica. — *Aeriforme*, care are proprietățile aerului.

Aerisare, a lăssă sē între aerul; suppl. *acrare*.

Aerognosiă, s. **AEROLOGIĂ**, studiul proprietăților aerului. — *Aerographiă*, descripțiunea, teori'a aerului. — *Aerodynamică*, tractat de forșă și efectele aerului.

Aerolă, pustulă plină de aer. — *Med.* vd. *Ampuălă*.

Aerolith, (gr. *pētră de aer*), massă de aer cașută din regiunile

înalte ale atmosferei. Căderea lor e mai tot-dennă înșoșită de un meteor luminos, un glob de aer care dispare după uă violinte esplosiune. Causale aerolithilor nu sunt încă bine determinate.

Aerologia, vd. *Aerognosiă*.

Aeromanciă, nume dat altădată artiș de a preșice fiitorul prin meșul aerului și substanțelor atmosferice.

Aerometru, instrument servind a măsură desitatea aerului. — *Aerometriă*, sciința care studiedă proprietățile aerului, i măsură și i calculeă efectele.

Aeronaută, (—*ta*), navigator în aer, cel ce ūmbra cu balonul prin aer.

Aerophobiă, frică de aer.

Aerostat, stătător în aer, balou. Aparat spheric, făcut nădată de pinđă astădi de taffet. A fost inventat de Ios. Mongolfier, în 1782. La început lă înflă cu paie și hūrțiă arsă, astădi cu hydrogen, care în vertutea ușirunței sēlle, relativ cu aerul din pregiur, lă înalță. Pilastru de Rosier fusse primul care se redică, la 1793, în aer.

Aerostatică, sciința ecilibriului aerului și al corpurilor cu aerul. Se numesce și *aeronautică*.

Aerostationice, speță de barometru arrătând greutatea și temperatur'a aerului.

Aerostieri, (*schola de*), institut în Francia, stabilit în 1793 sub direcțiunea lui Conti și destinat sē formeđă aeronauți.

Aeriani, sectă chrestină din secl. 4, fundată de Aetiū din Antiochia pronumit Impiul. Acesti hereticē, cari aveă și alte numiri, *anomeș troglodyți*, eră puri aeriani. Doc-

trin'a lor eră, pelingă altele, că Dumne-deu nu cere dela hōmenii decât credința.

Actiologiă, vd. *Etiologiă*.

Actită, (regul. *aetolith.*) speță de pētră, *pētră de acera* (gr. *ἀέρος*), pentrucă se credeă a proveni din cuibul acerei.

Ae... vd. *E...*

Af... vd. *Aph...*

Affabile, (*affari*), cel cē se lassă a i vorbi. Calefică uă personă care primescce pre cnv. și lū ascultă cu bunătate și dulcēțā. — **Affabilitate**, caletatea affabilei.

Affabulațiune, (*—tio*), *did.* sensul morale al unei fable, unui apolog.

Affacere, (fr. *affaire*), de făcut, tot cē ē obiectul unei ocupațiuni (trēbă).

Affadire, (fr.) vd. *Fatuire*, *Fastidire*.

Affadissement, vd. *Fatuitate*, *Fastidiu*. — *R. us.*

Affamare, a avē fame (foame), *R. us.*

Affebrire, (fr.) a debilită, slăbi.

Affect, (*—tus*), mișcare produsă în animă de uă impresiune.

Affectare, a dă sințire, pune în uere-care dispozițiune; a căută cu ambițiune, a arrătă predilecțiune (pentru cv.). a cere mai presus decât iertă natur'a. *Phys.* a luă uere-care formă cristalisăud.

Affectibile, (*affect*), dispus la affectiune, facile mișcător. Și (rēu) *affectiōnabile*.

Affectiōnare, a avē affectiune. a fi prins de dorință (pentru cnv, s. cv.); *refl.* a sinți mișcare adincă.

Affectiune, (*—tio*), amōre. inclinățiune, predilecțiune.

Affectuos, suppl. *affectos* — plin de affectiune, amantissim.

Afferință, addus, rāport, produs.

Afferinte, (*ad-fero*), ceaă cē revine fiă-cărui din interessați in un obiect nedivisibile. — *Rr. us.*

Affermare, suppl. a arendă.

Affermire, (fr.) a face ferm, stabile, a întări. Comp. *consolidare*.

Affessare, (fr.) a face sē se applece, a curbă, dă în țeos — *Suppl.* a depreme.

Affetuos, s. *AFFETTO*, (ital.) *mus.* arrătă că buccat'a inaintea cui stă, caută sē fiă essecutată cu uă espressionē tinără, melancholică. Miscarea attarilor buccăte este lentă.

Affidat, (*—tus*), nume dat, în evul mețiu, acelluia care se puneă sub protecțiunea unui domn feudale, dându-i jurămint de fidelitate; ucrī-cine se lēgă cu altul prin jurămint, intrat în credință.

Affiliare, a face pre cnv. fiu; vd. *Adoptare*.

Affiliat, cel cē ē primit în affiliățiune; — *metaph.* părțen la secrele unei congregațiuni s. al.

Affiliațiune, acțiunea de a afiliă.

Affinire, (*fin*), a înfni, apropiă doue perss., înrudi. (Us. mai ales cā refl.). — *Affin*, de appropē, prossim (rudă). — *Affinitate*, prossimitate (rudire).

Affirmare, (*—mare*), a țice cu stărniță, întări, susține. — Acțiunea este *Affirmațiune* — *Affirmativ* ceaă cē afirmă, servesce spre întărire. — Partic. se numiă *Affirmativ* (lat. — *vi*) aceia cari, în Incisițiune, mărturiă și susțineă inaintea tribunalului opiniunile de cari eră accusați.

Affis, (fr. *affiche*), fōiă scrissă

1. impressă ce se lipesc pe strate că se dă publicitate unui lucru. — Acelea ale particularilor caută să fie pre hârtie colorată; ale statului și societăților erudite sunt pre albă. Afissele datează dela 1697, în Anglia; 1653, în Franția. Uă culegere de atari scripture este *Bureau d'adresses* de Renaudot. Ceî vechiavea libelele.

Afflictiv, care adduce afflicțiune.

Afflicțiune, (— *tio*), îngrijire, întristare, necas, supărare.

Affligere, (— *gère*), à necăji, întristă, desgustă.

Afluente, (*ad-fluere*), cel ce curge în nă parte. *Riuu* *affluente* s. numă *affluente*, acela care se vearsă în altul.

Afflus, acțiunea de à afflui, enrgere; vd. *Flus*.

Affront, (fr.) proces mortificante, injuriă, offensiune, rușine.

Affurcă, *mar.* anchoră mică.

Affusione, (*ad-fundo*), vărsarea unui lichid pre un corp.

Aflăger, officiar președinte la vîndările publice, în Hollanda.

Afrancesados, părteniî Francesilor în Hispania. Pertiî de aceia cari au jurat à conservă constituțiunea dată de regele Ioseph Bonaparte (deunde mai târziu *Iosephinos*), în 1808. La restabilirea domniei indigene, sub Ferdinand VII, li se inchise venirea în patriă; către 1820 căpătară uă amnestiă, fără însă à li se dă vre-un drept civile.

Afraniū, comic latin, născut la 180 s. 130. Cert înfloriū prela 99. Cicerone și Horațiū laudă subțiritatea spiritului acestui poet și îl ū sericită de stylnl seu. Afraniū luă subiectele dramatelor selle dîn vieș'a romană, *comedia togata*. Comp. Cic.

Brut. 45, de fin. 1, 3; Vellej. II. n. I. 17, unde Haase (allg. Litt. - Zeit. 1836, No 56) voiesce *Plautini leporis* pentru *Latini leporis* — ultimul preferibile cu Critz la loc. I. Vellej., Becker Comico, Romm. fabb. quaest. p. 60. — Id. II. 9. Quint. Inst. X, 1, 100, lingă care Gell. N. Att. XIII, 8, Diomed III. p. 487 s., Putsch, Macrob. Sat. VI. 1; Apulej. Apolog. p. 420. Muok De fabb. Atell. pe 121, în opposițiune cu Nenkireh p. 168, 169 (172-75 pentru întrepetarea locului dîu Horat. Ep. 1, 57). Assupra influinței selle Suet. Ner. 11. Fragmintele la Stephanus p. 43, Bothe p. 160 sqq. Cel mai bine la Neukirch p. 176 sq. unde viu 40 buccăte.

Agaçaut, *agaceriă*, *agaçare*, à supără, întărrită.

Agadœ, speșă de pesci, fr. *pilonneau*.

Agalarî, (*favorit*), nume dat officiarilor cari stă immediat lingă person'a sultanului.

Agalmă, (*ma*), statuă, imagine.

Agamă speșă de cameleone. Unii întroduc în astă denominațiune cryptogamele lui Linné.

Agamemnon, (*Atrides*), *myth.* fiul lui Atren și fratele lui Menelaū, regele Argului și Mycenel, fū generalissimul Grecilor în resbellul Troiei. Cert'a sa cu Achille face obiectul Iliadiei. La întorcere cădū în insidiile soției selle, Clytemnestra, și amanteln ei, Egyst. Comp. II. I, II. Odyss. II.

Agami, passăre apatică din America merid. de genul cocorilor.

Aganippe, fântână celebre în Beotia, la pōlele Heliconului (Virg. Aen, 10, 12. Paus, 9, 29) Eră con-

secrată Muselor, deunde numele acestora de *Aganippidi*.

Agapanth, (-*thus*), specă de liliac (de Africa). Substituesce crinolele lui Linné.

Agape, (*mese de caritate*), hospete ce primii Chrestini făcă în commune.

Agapete, vergine ale bisericeî primitive trăind în comunitate fără a face vre-un vot. Fură supresse de Innocinte II.

Agaphita, specă de mineral.

Agaric, (-*cum*), gen de plante forte numeros.

Agaric mineral, substanță pământosă analogă cretei. Se num. și *Guhir* (*dospelă*) *calcar* s. calce carbonatată spongiosă.

Agarică, (*madreporiū agaricū* după Linné), specă de polip fossile.

Agaricoid, specă de agaric.

Agarist, (gr.) *typ*, stabilit de Leach, al unui gen de lepidoptere originarie din Brasilia; specă de plante.

Agasone, (-*son*, gr. *ἄγασον* s. *palefrenier*). Usitēdă pentru *rindașiū*.—Eră lnațî dintre *accensi*. Vd. Liv. 43,5; Plin. H. n. 35, 40, 29; Apul. Met. 6, p. 121, Varior.; Horat. Sat. II, 8, 72.

Agathodemon (-*δαίμων*) geniul bun la Egyptiani, același că Oromaze din Persia. Terminal latin este *genius*, ānger pățitor (Lampr. Elagab. 28, Inscript. ap. Visc., Mus. Pio Clem. I. 1. p. 153.

Agathologiă (gr.) partea etricei tractante de bunul suprem.

Agaty, arbure de Malabar.

Agave, (fr. sing.) ordine de coquile și gen de plante, propriū *aloe american*.

Agadoit, *chem*, substanța parti-

culariă găssită în succul liquirței s. glycirrizei, lemn dulce (fr. *réglisse*).

Agema, (gr.) corp de călări macedoni formănd comitatul regesc (*ἰλη βασιλική*). Unii autori applica numele și la pedestrime (Liv. 42, 51, Aur. 2,8,9. Comp. Rüstow și Koschly Gesch. des griech ischen Kriegsw. p. 243.

Agenda, (lat. *de făcut*) libel d notițiuni, pre care inse.nnedă nescine ce are sē facă.

Agentiă (gr.) sterilitate

Agenore, *myth.* regele Phenicieî, fiul lui Neptun și Lybiei, tatăl lui Bel, Cadmu și Europei, strămoșū al Didonei, deunde *Agenoris-urbs* = *Cartchaginea*. (Virg Aen 1,998; Sil.) Pentru heroul Troian cu acest nume vd. Hom. II. 12, 83. 199. Paus. 10, 27. u.

Agerasiă (gr.) betrîneță fragetă.

Agerat, plantă indiană care și conservă tot-deuna enlōrea. Unul din eoniî heresiarcului Valentin.

Ageronte, bătrân viuū, fraget.

Agetor, pronume al lui Mercuriū s. Joue.

Agustiă, (gr.)—și *ayuenstiă* s. *agheustiă*, —lipse de gust.

Agglomerare, (-*rare*), a adună, uni în masă, conglobă.—*Agglomeratiune*. acțiunea de a agglomeră — *agglomeratū* se num. substanțele cari, divise timp îndelung, s'aū unit prin acțiunea apelor.

Agglutinare, (*glutinare*), a lipi, înceia. — *Agglutinațiune*, lipire. *Agglutinativ*s. *Agglutinanți* se num medicamintele sub formă de emplastru avind proprietatea de a se lipi tare de pelle.

Aggravare, *aggravațiune*., în- greunare, adaus la nă sarcină.

Aggredere. (—*di*), à offensă, provocă, atinge, face cui-va cv. că se se supere. comp. à *attacă*.

Aggressiune. acțiunea de à aggredere, supărare, offensă — *Aggressio*, care are caracterul aggressiunii, è de natură à produce certă.—*Aggresor*, cel cè aggredere.

Aghlabiți, califi africani înălțați pre ruinele puterii califilor de la Bagdad. Domniră 108 anni (1800—908). Capul lor fusse Ibrahim Ben-Agheb și capitalea lor Kai-roon.

Agiamoglanı, AĞEMOGLANI, S. AĞIAM-OGLANI, vd. *Azamoglanı*.

Agian, S. AGIAŪ, pulpit de pus foiele cărî conțin aurul, la aurari.

Agiasm, cerimoni'a benedictiunii apei cu care preoții botesă duminica.

Agide. Patru regi ai Spartei. Cel mai însemnat este Agide I, capul lineei Agidilor, successe în 1059 tatălui sên, Euristhene (comp. Herod. 7,204). Successori săi, *Agidii*, împărțiră tronul cu Proclidii și Euripontidii. Sunt 31 până la Agesilaus III sub care regatul fu dărîmat (1104—12:9 în. d. Chr.).

Agile, (—*lis*), prompt à se mișca, ușor, sprinten, dispus, îndemânatic.—*Agilitate*, caletatea celui cè è agile.

Agilofingi. gintc de nobili germani, vechi Guelphi.

Aginte, (*ago*), cel cè è însărcinat cu uă afacere publică s. particulariă. Prin estens. tot cè lucrădă, contribuesce la uu rezultat.—*Agință*, sarcin'a agintelui, conduce-re, procurățiune.

Agio, beneficiu cè produc banii în usură, produsul cametei, valore pre d'assupra cellei fisse.

Agiograph, (ueri-cè scriitor care tractedă despre viața și acțiunile Săntilor.—*Agiographiă*,¹ partea Scripturei pre care Hebreii o numesc *Chetuvim*, *scripte sacre*, pentrucă au fost scrise numai prin inspirațiunea Săntului Spirit. Astfel sunt Psalmii, Proverbiile, Paralipomenele s. al.

Agiosider, —DIR, S. —SINANDRU, lamă de fer servind Grecilor din Turcia în loc de clopot.

Agiotagiū, meseri'a acelor cari fac, în utilitatea lor, commerciu cu efectele publice, cu averile Statului.

Agitare, (—*are*), à miscă, turbură.

Agitațiune. mișcare, turburare, perturbațiune. *Agitator* s. *agitate*, cel cè agită.

Agiaga, arbure de Cochinchina.

Agnat, consăngine, (rudă). —Romanii numiă *agnati* cetățianii din aceeași familiă, cci cari eră allegați cu famili'a din partea tatălui, pre cînd cci din partea mamei se numiă *cognati*. În term. de drept *agnatii* sunt, astăzi, collăturații masculini descindinți din aceeași stirpe. (viță) masculină. *Agnatiunea* è legătur'a de consăngenitate între descindinții masculini ai aceluiași tată. La R. eră consăngenitatea civile între ueri-cè descindinți din partea tatălui. *Cognatio* è generale.—Privilegiile agnaților meraseră decădînd în timpul imperatorilor (*cognati* și *affines* căpătară mai multă considerațiune,) păuă la Justinian, când fură abolite.

Agnelina, peile de mel.

Agnus-Castus, (*mel cast*), nume dat viticelnei pentrucă foiele sêlle se consideră că caste, s. pentrucă femècele atheniane, cărî volă să tră-

iescă în castitate, dormia sub aceste foie în timpul sărbătorilor Cererii.

Agnus Dei, (*mellul lui Dumnezeu*), mel de ceară binecuvîntat de pap'a; figur'a unui mel impressă pe ceară. — Cerimoni'a se face la 7 anni.

Agonalî, s. AGONIE, (—*lia*)—*Agoniadî*, *Agonale* — sărbători romane în onoarea lui Ianu, pronumit *Agonius* (Ovid. *fast.* 1317) pentru că eră invocat cînd se întreprindea cî-va. Numele e conjecturale chiar pentru R. — Unii fac din *Agonius* un deî particular; alții derivă verb'a din *agere* (a măcelari).

Agonalî, și **COLLINÎ**, se num. preoții pe cari Tul. Hostiliu adausse Saliilor. După alții chiar Sali, pentru că aveă un oratoriu pe muntele Cirinale, altfel *Agonus*.

Agonarc, s. AGONISTARC. officiar președinte la exercițul athleților, înainte de a eși acestia în public.

Agoue, lupte, la cei vechi, pentru vre-un exerciț al corțului s. spiritului. Se cunnosc mai multe: *capitolină*, stabilită de Domitian, patrienale; *iselastică*, sărbătore triumphale institută de Antoniu Piul; *actiacă*, ordînată de August în memori'a bătăliei dela Actiu, cincenale s. al.

Agoniă, ultimele momente de suferință a vieții.

Agonist, s. AGONISTIC, missionar al Donatistilor pentru a promulgă doctrinele lor. Se mai numia *circuitoires*, *circelliones*, *catropitae* s. al. La Roma, *montenses*, pentru că se stabiliseră în munți.

Agonistică, partea gymnasticeî relativă la luptele athleților.

Agonothet, magistrat președinte la jocurile athletice, la Greci.

Agora. (gr.) ăntiut adnanța poporului, mai ales în timpul heroic, apoi locul unde se ținea, și fiindcă acest loc eră piața publică, piața de commerciu. — Agora attică, centrul concursului civile și politic al poporului grec, se află în circuitul Cerameic, între Acropole, Areopag, museul și pynela (*πυνῆ* gen. *πυνηός*), decorată cu tabele din cari celle mai importante ale lui Polygnot, în *stoa poichile*. În partea de S. *stoa basileios* (a archontelui basileu) și *stoa eleutherios* (a lui Joue). În partea de Occ. templul lui Apolline Patros, al mamei deilor (*μητροών*), camera (*βουλευτήριον*) și rotund'a (*θόλος*). Partea de N. eră ornată cu statue.

Agoranomi, aginții polițianî ai agorei. Dece s. douzeci la număr, ei aveă prevedința commerciuî agorei, *κατά την ἀγοράν ἀπειδεῖν* (Theophr. ap. Harpocr.).

Agrandire, (*grandis*), a mări, adăugi.

Agranie, sărbători ale lui Bacchu, la Argus. Orchomen. Vd, ass. lor. Plut. *quaest. gr.* 108, *quaest. rom.* 102.

Agrar, (—*rus*), care privesce agrul, câmpul. — Legile *agrarie* romane distribuă poporului pămîntul țărelor cucerite. Culegeri principali de R. Goes, c. Giraud. Luptele pentru punerea în vigore a lor a durat 353 anni și au produs mörtea Gracehilor. Prim'a fü propusă de Spuriu Cassiu Viscellian în ann. Romei 267. s. 286 (Liv. 2,41; Dion. 8,69 sqq.). Urmédă *lex Licinia Sestia* (agrară) assupra cuî Liv. 6. 35, 36; App. b. c. 1, 8; Varro, r. r. 1, 2; Gell. 7. 3. *Lex*

Flaminia de agro Gallico viritim dividendo (Val. Max. 5. 4. 5.; *lex Boria* și *Thoria*, contră Gracehî; *lex Titia* și *Livia*. *Lex Plautia*. *Flavia* și *l. Servilia*, numai à treia cunoscută prin Cic. 1. agr. *Lex Flavia* sub Pómpeiî și *l. Antonia*, puțin determinată. *Lex Cornelia* (à lui Sulla) stabilă coloniile militare în Italia, mai ales în Latiă, Etruria și Samniă.

Agraula, sărbători athen. în onoarea Minervei și à Agraulci, fi'a lui Cecrope care se devotă pentru patri'a sa.

Agraviados, nume dat, în Hispania, nemulțămiiților poliției.

Agrabile, (fr.) plăcut. — *N. us.*

Agregare, vd. *Congregare* — *Aggregațiune*, acțiunea de à agregă.

Agrement, (fr.) grație, caletate prin care un obiect place — *Amenitate*, pentru lucruri; *lepore*, pentru persă.

Agreste, (— *tis*), câmpenesc, țărăneesc. Comp. *rustic* — *Agrestică*, rusticitate.

Agricol, țărran, arator (plugar).

Agriculor, cel ce caută, cultivă câmpul.

Agricultură, cultur'a, lucrarea pămîntului.

Agrigent (— *tum* gr. o s. η *Αγρίγας*), astăzi *Girgenti*, oraș al Siciliei pe muntele Agraga, fundat de nă coloniă de Rhodii și Iovî, celebre pentru avuțiile și numerós'a sa populațiune. Monarhic în origine, guvernul s'eu deveni democratic, până când Phalare usurpă puterea suverană. Cădu sub Syracusii și Carthaginesii; la 262 ô coprinseră Romanii (Polyb. 1, 17—19). Agrigentul ă forte însemnat în construcțiunî antice.

Agrimensațiune, măsurarea câmpului.

Agrimensor, cel ce măsoară câmpul.

Agrinunist, mai bine *agremunist*, meseriașul de agremințe, (lucruri de plăcere) pentru vestiminte, mobili s. al.

Agrionic. vd. *Agranic*.

Agriophag, cel ce mănăncă animală ferose.

Agrograph, scriitor asupra agriculturii.

Agroman, cel ce lăcuesce la câmp, la țerră.

Agronom, cel ce se ocupă cu agronomi'a.

Agronomiă, teori'a agriculturii. — *Agronomic*, perțininte la agronomiă.

Agrostemma, plantă crescînd printre grîu.

Agrostide, gen de plante graminée (herbóse).

Agrostographiă, descripțiunea plantelor graminée. Cel se ocupă de dîns'a ă *agrostograph*.

Agrostologiă, sciința plantelor graminée.

Agrothera, s. *AGROLETIRA*, vd. *Diana*.

Aggrupare, à face grupă, adună, grămădi. — *N. us.*

Agrypniă, (gr.) insomniă. — *Agripnotic*, contră somn.

Agnapa, arbure din Indiele Orientali.

Agul, s. *ALHAGI*, arburel de Persia și Syria.

Agustină, substanță pămîntósă, conținută în agustită. Se privă că un gen de pămînt particular; astăzi s'a recunoscut ca nu este decăt *phosphat de calce*.

Agustită, beryl de Sassonia, spe-

că de smaragd usit. pentru mbsaice.

Agyiēe, nume dat columnelor lui Apolline cē Athenianii redicā la intrarea caselor. *Agyieus* erā prenume al acestui deū.

Agyr̄fi, (gr.) nume vechiū al preoșilor Cybeleii.

Ajace, (*Aias*, 'Αἴας, *Aiax*), fiul lui Oileū, regele Locrilor ('Οἰλεύης, 'Οἰλιάδης 'Οιλείδης), numit *cel june* (II. 2, 14, 17; Od. 4). — Fiul lui Telamou, regele Salaminei (*Τελαμώνιος*, *Τελαμωνιάδης*), cel mai forte din luptanții dela Troia după Achille (II. 2, 7, 11, 14, 15; Od. 11. Pind. *hymn.* 7; Ovid. *Met.* 13, 1; Soph. *Aias*.) Sărbătorea sa, *Aiantiele* (*Αἰάντεις*) se celebrā în Salamina, unde un joc cu numele sēn.

Ajastare, ā potrive — *Ajastor* cel cē ajustedā; ital. cel cē ajustedā monnetele.

Akanticon, **Akanticonitā**. s. EPIDOTA, schorl verde.

Akbal, nume cē pōrtā regele Perșilor.

Akologia, pharmacologiā.

Alabandā, marmure de Alabanda (oras al Cariei s. Phrygiei, (Herod. 7, 195; 8 136).

Alabandinā, pētrā prețioasă de culōrea alabandei, rosiā închisā.

Alabarch, primul magistrat al Indeilor în Alessandria.

Alabastrică, artea de ā face alabastr artificiali.

Alabastritā, alabastru fals.

Alabastru, (—*strum*), cei vechi numiā astfel alabastrul pur. Astādī este calcea sulphatată, compactă, albā și transparentă. — Un vas de acest mineral. în form'a unei perē, servind pentru perfumuri, pōrtā acest'ăși nume.

Alacritate, înțime, vioiciune. — *Alacru*, iute, viuū.

Alalia, nepurință de ā vorbi.

Alamanii, **Alemanii** s. ALEMANDI, confederațiune resbelică ā mai multor populațiuni germane. Celtii Tencterii și Usipetii făcea parte. Către începutul secl. 9 ei aggreserā imperul roman.

Alambic, aparat pentru ā distilā. (strecură).

Alanii, popōre scythice pre marginile Paluđii Meotidi.

Alantinā, feculā s. pulbere estrassā din plant'a umită de botanisti *angelica archangelica*.

Alarmā (ital. *all arme*; fr. *alarme*), semnal pentru ā face sē alerge la arme; conchiāmare.

Alarmare, ā redicā alarm'a.

Alatern, arburel din genul prunilor, indigen din Europa meridionale.

Alatitā coquilā univalvā de genul purpurei.

Albani (*Franciscu*), pictor italian, scholar al lui Calvart, devenit celebre prin tabloul sēn *Venera addormitā* (is 78-1660), cām monoton.

Albany (*Carolina de Stolberg*), soția lui Carol Sthuart. Nefericirile și frumuseț'a sa i atraserā amōrea celebrelui Alfieri, care o cāntā în mai multe din poesiile sēlle.

Albațiune, albělā. Operațiune la alchimisti prin care albiā metalele cē voia sē schimbe.

Albatros, (*albatru*), passāre apatică de genul palmipeđilor, în Oc. Australe.

Albesiā, (—*sia* s. —*bensia*), scut usitat la cetățianii din Alba-Longa.

Albetā s. *abletā* vd. *ablu*.

Albifacere, ā albi.

Albigine {—*bigo* s. *bugo*), alb-betă, opacitate în ochiū.

Albinack, fiū al lui Brutu. Unii autorī fac din el fundatorul regatului Anglicī.

Albinovan, (*Pedo*), poet latin din seclul lui August. A scris epigrame, elegie și nă poemă asupra călătoriei lui Germanicu, diu care avem un fragment. Assupra lui Crinit. De poet. Latt. c. 64; Funce. De viril. act. L. lat. I. c. 4. § 10. Fabric. Bibl. Lat. 1. c. 12, § 11, 7, p. 976; Saxii Onomast. 1 p. 198; Quint. I. Orat. X. 1,890 (tot acolo Spalding) 3, § 61. Comp. Martial V, 5; Weichert Poet. Latt. Reliq. p. 449. Fragmentul la Senec. Suasor. 1. p. 11, (comp. Tacit. Annal. 23); Burman Anthol. lib. II. p. 121; Wernsdorf. Poet. Latt. minn. t. IV. p. 34 199., 229 199. Scaliger în ed. Burmann t. I, p. 796; diu contră Passerat, ibid. praef. t. IV, p. 220 i atribuēscē treī elegie: *Consolatio ad Liviam Augustam de morte Drusi*; *De obitu Maecenatis*; *de Maecenate moribundo*. Prim'a din acestea se asseric de cei mai mulți, (mai ales de Anmar la Ovidii Carmin. ed. Lemaire, t. 1, p. 369, 199., lingă care Beck la Statii Calpurn. Pison. Poemat. p. 9, 19.) lui Ovidiū. Cēlle-altē doue sunt asemine necerte. Comp. Lion Maecenatiana; Wernsdorf. lib. cit. t. III, p. 121, 199; Meyer în Iahn's Jahrb. Suppl. II, 2 p. 185 (ibid. Weber, Suppl. IX, p. 274, mt. 3) și ad Anthol. Lat. t. I, Adnotat. p. 50, 57; Petersen în Hall. Litt.-Zeit. 1835; p. 171. Edițiūni la Fabricii lib. cit. Burmann lib. cit. J. Clericus (Amstelod 1705, 8). Cum notis edid. Beck (Lips. 1783). Meisæcke.

Albrau, mică rață sălbatică.

Album, (—*bum*), un fel de cahiet; nerī-cē carte cu foiele necussute, codicel. Romanii numia astfel nisce tăblițe pre cari pretorii și publică edictele, s. pre cari se scriē documente, instrucțiuni officiali s. al. După unii acēstă vorbă desemnă numai caracterele cu cari se scriū, dcunde ajunsese apoi sē denōte dreptul pretoric, spre a lū distinge de dreptul civile, numit *rubrica* (de enlōre roșiă).

Albume, unul din principiile constituiți ale corpului kuman; acaea cē Jussieu numescē *perisperm*, Richard *endosperm*. În botn. albumele ē un corp s. masă inorganică care însōtescē simburele celor mai multe vegetalī. La epoch'a germinațiūni el procară simburelni substanț'a sa și concurre a lū disolvta, el însuși despărind cu încetul.

Albumină, substanță ligidă s. solidă esistând în albusiul cē onū. E necolore, transparente, inodore, nespidă, mai grea decăt ap'a, viscōsă și înverdind syroyul de violetă. — Se num. *Albuminose*. corpurile cari conțin albumină.

Album, un pescē, în loc de fr. *ablu*. (vd. vb.).

Alcadă, officiar de justiță în Hispania (vorbă arabă).

Alcaest, s. ALCAEST, dissolvinte univarsar. Nume cē dă Paracels unei liquorī capabilī de a tămădui tot felul de infliătore; ē Van Helmont nuu remediu prin care pretindea sē întōrcă tōte corpurile naturēi la prim'a lor vieță. Alcaestul lui Glauber este uă liquorē dēsă, estrassă prin detunațiune de cār-bunī aprinși pre nitrat de potasse;

alcaestul lui Respour este un amestec de potasse și ossyd de zink.

IAcacid, guvernator al unui oraș Mauric,

IAlcalesciună, mănăcătura, putreficare, effect al alcalilor. — Uerî-cé tînde a lu produce este *Alcalescinte*.

Alcali, s. ALKALI, termin derivat dela uă plantă numită de Arabi *kali*, conținînd sodă. Astădi se dă acest nume uerî-cîi substauțe acre, caustice, inverdînd syropul de violetă, solubile în apă. Alcalile resping tôte caracterele acidilor; se unesc cu dînsii că sê formează sări (cu uleiurile săpau). Cei mai cunoscuți sunt *ammoniacul*; *sod'a*, *potassea*, *bary'ta*, *strontian'a quin'a* și *calcea*.

Alcalicitate, s. ALKALINITATE, nascerea proprietății alcaline.

Alcalificabile, care se pôte preface în alcali; — *Alcalificante*, care produce un alcali — *Alcaligen*-care nasce un alcali. — *Alcalimetru*, instrument pentru a măsură alcalile.

Alcalin, care conține un alcali în stare liberă. Bilul, d. e., é un alcalin, conținînd sodă în stare de puritate.

Alcalisare, a trage un alcali; a scôte, prin mecloclul focului, acidul diu uă sare neutră. — *Alcalisatiune*, acțiunea de a alcalisă.

Alcamen, al nouelê rege a Sparței, diu famili'a Agidilor. Succese tatălu sêu Teleclu, 1813 în d. Chr. domni 37 aună și partă un sângeros rebel contră Messeni. Acest nume mai purtară: un statuargrec, scholar al lui Phidia, celebre prin statu'a Venerii și a lui Vulcan (448); un general al Acheilor care appără intrarea Peloponnesului contră consulele Metellu.

Alcantara, oraș al Hispaniei în Estramadura. Are uă punte magnifică constructă de Trajan pre riul Tige. Este capitala ordinii cavalerilor cari pörtă numele sêu *çissi* și *Cavalerii S.tului Ioannê*. Acestă ordine, institută în 1156 și confirmată de Alessaudru III, în 1177, priimi, în 1812, dela regele Alphonse XI președul orașului Alcantara. Conține 97 comande; vestimiutul sêu constă în uă mantă mare albă, cu uă cruce verde înflorată pre partea stingă.

Alcarazas, s. *Alcaraza*, vas de pămînt la Hispani (răcesce apă).

Alceü, celebre poet lyric grec (secl. 7 și 6), fusse contimpuranul și amatele poetei Sapho. Un vers combiuat de doui peđi și uă cesură pentru primul hemistichiü, și doni dacyli pentru secuudul, pörtă numele sêu (*alcaic*). Dela dînsul avem numai fragminte.

Alchamen, poet lyric grec; compuse primul poesie amoröse. Scrierile sêle suut în dialectul doric pre care lu nobilü prin întroducțiunea de forme epice și lyrice; șese cărți de versuri și uă buccată théatrală, *Colimbosa*. Versurile *alchmenice* sunt compuse de trei dactyli și uă cesură.

Alchimiă, (*al-chemeia*, chemiă prin escaliută), artea de a transformă metali grösse în metali mai bune și de a găssi aur s. remedie universală prin ajutorul unei substauțe numite *petr'a philosophale*, de care a tractat Bacon. Astă sciință curiosă, förte vechiă, numită și *artea hermetică* s. *spagirică* (*σπάγειν ἀγέλειον*), avü mare sbor în eul mediü, cădü însă eu revelați-

unea noiei filosofie și progresul științei naturale în secl. 16. Ueri-că se pôte dice despre dins'a ă fundat pre prejudecție.

Alchoucher, s. BAYETTI, materiă de lană anglă.

Alcibiade, generar Athenian, fiul lui Clinia, un grec obscur, crescut în casa lui Pericle și amic al lui Socrate. Frumuseț'a și talentele s'le lă făcără favoritul poporului Atheniau. Commandă, în una cu Nicia, expedițiunea contră Sicilia, constrinse pre Spartiați să cêră pace, făcū mai multe cōprinderi în Asia, dar și perdū îndată popularitatea și se retrasse în Phrygia unde lū ommori satrapul Pharnabasse (404).

Alcide, *myth.* prenume al lui Herenle, după unii din caus'a puterii s'le, (gr. *alce*), după alții dela numele mamei c'lele, *Alcēa*. După Isychiu se numiă astfel, în Sparta, mai multe divinități subalterne.

Alcmeoniđi, celebre familiă atheniană din Alcmeone, descendintele celebrelui Nestore. Se oppuse lui Pisistrat și derimă tyranni'a din Athena.

Alcool, s. ALCOHOL (*spirit de vin*), lichid pur, transparente, necolore, de sapore acră și arđătoria, de odore înțepante, aromatic, mai ușior decât ap'a. Vorb'a é arabă și desemnă, la început, pulbere nepipăibile. Sensul s'eu propriu é de à esprime ceea cê é foarte subțire și foarte divis. — *Alcolic*, pertininte alcoolului. — *Alcoolisare*, prefacere în alcool. — *Alcoolisațiune*, acțiunea acestei prefaceri.

Alcoometru, măsurător de al-

cool; arrătă cantitatea de alcool pur în amestecul s'eu cu ap'a.

Alcoholismus chronicus, *delirium potatorum* s. *del. tremens*, egritudini produsse de alcool.

Alcoran, s. KORAN, cartea religiunii și legilor lui Mahomed. Arabii 'i dă diverse unmini după diversele puncturi de vedere. Este divis în 90 secțiuni s. caiete compuse de 114 capete (*sure*, șiruri, avind fiă-care un titlu arbitrar) și 1666. verseturī. Un amestec de narrațiuni, visiuni, consilie dictate sub influința id'elilor orientali, însă împrumutate din cărțile iudaice și ehrestine. Dogmatele acestui codice religios și civile sunt: un Dumnezeu și nă trinitate, avind de ministri pre ângeri și propheți din cari cel principale este Mahomed; immortalitatea spiritului, resurrecțiunea, ultim'a judecată și predestinațiunea. Ass. acestei cărți vd. Grasse Allg. Litterargesch. I, p. 308.—199. Hammer, Fundgruben des Orients, II. 25, (pentru valorea sa poetica). Iutrepetațiunea de Baidhavi, din secl. 15, é cea mai bună.

Alcornocă, cōje medicinale servind contră phtisiă.

Alcovă, fundătură în părete pentru pat.

Alcuin, celebre Auglu din secl. 8, năsent la York; fusse magistrul și amicul lui Carol-Magnu (782), care după consiliile lui creă *Academ'ia Palatină*. Alcin cunosceă bine limb'a hellenă, latină și hebreică; a lăssat mai multe tractate asupra theologiei și de didactică. Operele s'le de Frobeniū, 2 vol, Regens. 1777.

Aldebaran, s. — *ran*, (arab.)

stea fissă de prim'a mărime în constelațiunea Taurului s. Hyadilor.

Alcător, (*alea*), care   basat pre un eveniment necert.

Alderman, (*sassonic hom b tr n*), oficial municipal în Anglia.

Aldin, *impr.* — ad. alc lui Aldin — califică literale  ntrodusse de Aldu Mannti  (*italice, cursive*).

Alegref , (*alacritas*), veselie. — *Alegru*, vesel.

Alem, (*ott.*) stindardul imperiale.

Alert, vimi, sprinten, focos. *Ital. a lerta*, pre înăltime).

Alessandrin, *metr.* versul heroic, la Francesi; — *med.* un emplastru irri ante inventat de un medic, Alessandru; — l cuntor diu Alessandria. — Cei vechi numia *an alllessandrin* anul egyptian după-c  fusesse modificat de calendarul Inlian pre care August l   ntrodusse în Egypt. Numele   s'a dat pentruc  modificațiunea avussesse loc în Alessandria. — *Ape Alessandrine* er  b iele construite, în Roma, de Aless. Sever.  n evul medi  se numia *lin   Alessandrin * n  lin  de demarcațiune imaginari , trass  în America (1493) după-ce pap'a Alessandru VI concessesse suveranilor Hispaniei, Philipp  i Isabella, t te p m nturile  i insulele din America de Occidinte  i Snd.

Alesiter, nume dat altă-dată remedielor în genere. Mai târziu acest nume s'a applicat la n  clase de medicamente pre cari le opune  venimelor puse în contact cu exteriorul corpurilor.

Alestire, (*germ. Last*),   desc r c  (pentru navi).

A. L. F. (pre monuminte vechie) *animo lubens fecit*, din inimă.

Alfa, marele preot al Negrilor Mahomedani din Senegal. — *Neg.*

Alfadir, prenume al lui Odiu.

Alfaif, (*arab alfana, junce*), calul regelui Gradassu,  n Ajusto

Alfaquii, doctorii legii la Turci.

Alfaqui , nume al preoților Mauri  n Hisp. dela espulsiunea acestora.

Alfarabi, (*al-Pharabi*), primul dintre filosofii Arabilor (590 după Chr.). U  encyclopediă  i un tractat de musică sunt cele mai importante opere ale selle.

Alfieri (*Victor*), comite piemontes, poet celebre în secl. 18. A lăssat n  mulțime de tragedie din cari cele mai  semnate; *Maria Stuart*, *Don Garcia*, *la Conjuratiune de Pazzi*, *Antigone*, *Sophonisbe*  i *Timolcone*. A scris încă multe sonnete, un tractat asupra tyranniei, *Etruria resbunat *, poema, Panegyricul lui Trajan. Leg tur'a sa cu comit ss'a de Albany   famosa. *Abel* este medi  între tragediă  i operă. Ass lui, între alți, Meunchet, *Matin es litteraires*, vol. IV, p. 401—409. Scriptele selle în Padna  i Brescia 1809, 37 vol.

Alfonsin, *chir.* instrument pentru   sc te gl nțele.

Alfonsina, n'c  monnetă portug., = 20 parale.

Algarotti (*Franc.*), literator, filosof  i ruduital. (secl. 17). A scris *Neutonianismo per le donne*, astronomia d mnelor. Er  tot-deodată pictor  i sculptor. *Epistolele*  i *Sagai sopra le belle arti* sunt  semnabile. Operele selle Vened. 1791, 17 vol.

Algebră, (*arab, al-giabarot*, restabiliment), sciunța numerelor

considerate în genere, s. sciință legilor numerelor (parte a matematicelor pure). Se servește, pentru a reprezenta mărimile în genere, cu literele grece și latine; se fac cu aceste numere operațiuni aplicabile la tot felul de cantități numeranți. Astă sciință se redică la uă anticitate foarte depărtată. Numele se ia adese pentru *analyse*; în sens restrîns e numai sciință a equațiunilor, *al gebr wal mohâbala*, restituțiune și comparațiune.

Algidă, (*algișcă* s. *algidă*), nume dat unor friguri întremitești a căror simptomă este uă senzațiune de frig foarte mare durante cât accessul; *syn.* neorologiă.

Algorism, însemnă, la introducerea sistemii decadice, calculul după dîns'a. Mai târziu deveni nume generic pentru ueri-că altă operațiune mathematică.

Algoneiza, numele unei stelle.

Algonquini, trib. rebelic în Canada.

Alibi, (lat.) în altă parte. — *Alibișoran*, propus fără răport cu obiectul de care e cestiunea.

Alienare, (*alius*), a înstreină. — *Alienabile*, cel ce se p'ote înstreina. — *Alienațiune*, acțiunea de a alienă și efectul.

Aliment, (*-tum*), cea ce servește de mîncare, nutrimînt. — Tot ce e spirituale p'ote da aliment; dintre ființele materialî numai cele organice sunt proprie pentru aceti'a. — *Alimentar*, destinat pentru nutrițiune. — *Alimentare*, a nutri. — *Alimentațiune*, nutrire. — *Alimentos*, nutritor. — La R. se numia *alimentari* fii s. fice junî susținuți cu spesele Statului. Trajan institui primul aceste stabiliminte.

Alinea, începere dela cap.

Alipti, officiarî însărcinați, în gymnașiele celor vechi, se ungă pre athleți.

Aliptică, partea medicinei vechie tractantă despre unctiuni că medloc de a întreține sănătatea.

Aliquanta, *math.* partea unui tot, care, repetită de câte-va ori, nu da esact numărul cerut: 2 aliq. lui 9. — *Aliquotă* e, din contră, acea parte care da numărul complet.

Alisée, vînturi regulate, permanente și de mare violința, cari sufliă între Tropice dela N.-Vest la S.-Est. Caus'a lor este rotațiunea pămîntului.

Alla breve, s. *ALLA CAPELLA*, *mus.* dicerî italiene ce se găsesc câte-uădată la începutul buccățelor de cântat mai ales bisericesci, arătând uă miscare repede în uă măsură de patru timpuri, cari se bat însă numai de doue ori, din caus'a iuțimii.

Alla Palestrina, loc. ital. *mus.* perfect, foarte esact. Se dîce despre stylul și esecuțiunea musicale. — Pietro-Luigi Palestrina (secl. 16) este primul care a pus în practică totă teori'a artiî musicalî, propunîndu-și cea mai riguroasă observațiune a regulclor. A compus în un Styl asiă de perfect încât buccățele selle aū rmas modelele genului.

Allăptățiune (*ad - lactatio*), acțiunea de a allăptă, a da lapte (copilului mic).

Allă, (fr.) loc mărginit de arburî s. al. servind de preămbulare. *Syn.* ambulacru.

Alleganțe, allegațiuni pentru a probă cv. În Anglia se num. *ju-*

rămînt de alleganță cel făcut de cetățianii pentru supunere regelui. Acest jurămint privea numai suveranitatea timpurie a monarhului și independența sa de pap'a. Regele Iacob I, 1606, lău ordinat.

Allegațiune, citațiunea unei autorități, legi, unui fapt; prolațiune, propozițiune depusă.

Allegoriă, (—*ria*), ficțiune al cui artificiu constă în a prasintă spiritului un obiect că se înțelegă altul.—*Allegoric* (s. *allegoriu*), care ține de allegoriă.—*Allegorism*, allegoriă pră lungă.—*Allegorist*, cel că esplică allegorie s. în sens allegoric.

Allegro, (ital). *mus.* des. uă miscare medlociă între *presto* și *adagio*, între iute și încet, vesel și trist.—*Allegretto*, (*dim.*) determină uă miscare mai viună, deși mai încetă.

Alleluia, (*hallelu-jah*, vorbă hebreică desemnând *Lăudați pre Dumnezeu*).

Alliați, (fr.) ueri-că uniune între na lucr și altul mai prețios; *chem.* amestecul a două s. mai multe metală. Prin escepțiune combinațiunile în cari și mercurul iea parte, se num. *amalgame*.

Allianță, unire, legătură, — *Alliare*, a uni.—*Alliat*, unit.—*Suppl. legămint*, *allegare*, *alleganță*, *consociare*.

Alliterațiune, consonanță de vorbe. Figură constantă în repetițiunea affectată a acellor'ași sylabe.

Allit, s. ALLET, (*ad-lectum*), care stă în pat, cgru.

Allobrogii, s. —*BRYGI*, populațiune rosbelică fu Gallia Narbonesă. În luptă cu Romanii, ei fură învinși, în 632 u.c., de Fabiū Mas-

sim Allobrogicil, (Vell. 2, 10); remaseră însă în continuă nemicetă cu dinșii (Sal. Jug. 41; Cic. Catil. 3, 9; Caes. b. g. 1, 6, 7, 64). Mai târziu (1360) țerr'a lor se numi *Sabaudia* (Amm. 15, 11, 17), s. *Sapaudia*, deunde Savoia. La 1792 Savoisi se revoltară contră regele Sardiniei, ducelē lor, și numiră deputați cari decisseră în unanimitate uninea lor cu Francia și substituțiunea numelui de Allobrogii. În 1814 reveniră sub potestatea Sardiniei.

Allocare, *alocațiune*; a trece un articol în socotē'a (term. de comm.) Rēn a *inchiria*, pentru care *locațiune*.

Allocațiune, orațiune a unui căpitau către soldați.

Allodiu, (—*dium*) fr. *alleu*, pămînt hereditar, patrimoniu.—*Allodiele* provenia mai ales din împărțirea locurilor coprinse între capii de armată.

Allonym, cel că iea numele altuia. Mai ales pentru antori.

Allopathiă, sistemă de medicuă oppusă *homeopathiei*.

Allophyl, (gr.) arburel de Ceylau.

Allumetă, (tr.) briquet (chibrit).

Alludere, (*ad-ludere*), a dă se înțelegă alt decăt cea că este în estiuine. Effectul este *allusiune*; *comp. annominațiune*.

Allungire, a lungi în progresiune.

Alluviuni, pămînturi, buccățe de stînce, de nisip, că ap'a strînge în locurile unde cursul că se lățesece. — Proprietarii riurēni au dreptul de a luă în posesiune

alluviunile formate în vecinătatea lor (fôrte rêu).

Almadiu, luntre mare formată din scorbura arburilor, la populațiunile marginarie ale Africei.

Almagest, (ad. *pré mare*), nume dat de Arabi unei culegeri de observațiuni astronomice și probleme geometrice compuse de Ptolomeu.

Almagra, argile roșii dela Almazarron, cu care se servese Hispanii pentru colorit.

Almanach, nume vulgar dat la ucir-cé cãlindaș s. scriere perioacă avind la început un cãludat. Almanachele moderne respund *fastelor* romane și datedã dala secl. 13.

Almandiuă, pãtrã prețioasă, mult timp confusă cu *alabandiu*'a. Diferența este că această pãtrã are niște zone strălucinți purpurie s. albe.

Almce, dãnțuitorie s. cãntãtorie în Oriente.

Almicantarași, cercuri mice paralele horizontelului, cari se presupun a trece prin meridiene și ale cãror centruri sunt asședate pre verticalea care unesce zenitul cu nadirul.

Almohadi, s. **ALMORAVIDI**, (Unitari), putinte dynastiã arabã care a domnit diumãtate din Hispania și totã Africa, afarã de Egypt (1129 -- 265).

Almud, măsurã de licidii portug., valôrea diversã.

Aloe, s. **ALOÄ**, plantã din famili'a liliacelor. Fructul sãu e tubulos, foiele dese, florea roșiã. *Alloesyl* e arburele de aloec.

Alpacã, patruped american. — E alert și ușior, dulce și propriu pentru domesticitate.

Alpi, (—*pes*), desemnã, la început, tôte șirurile de munți. Astãzi e șirul care incepe la mare lângã Nicia (Italia), se direge spre N. către Suetia, la E. până la izvôrele Saunlui (Austria), descinde spre S. de a lungul Dalmației, pre care o disparte de Serbia și unde se terminã dupã-cé a parcurs un spaț de 400 leuce. Alpii sunt cei mai înalți munți din Europa; stã între 23—25° lung. occid., 44—48° lăț. nordică.— Tot cé perține de Alpi se dice *Alpestre* s. *alpin*.

Alpha, primã literã a alfabetului (vd. *A* la fine).

Alphabet, culessul caracterelor de scris și ordinea lor. Egyptianii, Phenicianii și Chaldeii și disputã honôrea de a fi inventat scrierea. Cadmu adusse alfabetul phenician în Grecia; acestã aveã atunci 16 litere. Palamede și Simonide i adusserã fiã-care câte patru. Grecii, colonisãnd Italia, dusserã alfabetul lor la Etruscii, deunde el ajunsse la R. cu uere-cari variațiuni în formã literelor. Printre cele mai vechie alphabete se numãrã: *sanscritul*, în Indie; *runicul*, în Nordul Europei; *gothicul*, derivațiune din runic, precum *messo-gothicul* s. *ulphas*, tãntãn'a idiomatelor rus, german și polonic. — Diversele dialecte ale limbei germane sunt: *ostdeutsch* (gothicul propriu), allãturé de care *hochdeutsch* de astãzi; *oberdeutsch* s. *althochdeutsch*, divis în trei secțiuni: *bavare*, *franc*, *alemanic* s. *suab*, ultimul emininte în evul mediã, comp. Graff *Althochdeutscher Sprachschatz*, (1834-42); *niederdeutsch*, lângã care *frisic*, *altsãchlich*, *plattdeutsch* și *hollandic*.

(dialectul *thuringohessic* ține mediul între ambele); *altnordisch*, deunde *islandicul* și prin acest a *danicul* și *suedicul*. — În fine alfab. *anglo-sassonic* s. *anglo-normanic*, după unii lingă *niederdeutsch*. Numărul alfabetelor cunoscută e de 400, din carî 50 în us.

Alphenu Varu, celebre juriscousult rom. dintre scholarii lui . S. Sulp. Rufu (155 u. e.), autorul unor *Digeste* în 40 cărți din carî mai multe fragminte, în un styl currinte și attrăgător, sunt conservate în Pandectele lui Justiniau. Ass. lui Hor. Sat. 1, 3, 30 sqq.; Pompon. I, 1; Bach, Hist. jurispr. rom. I, 1, § 47; Zimmern, Gesch. des röm. Pr. vatrechts (Heidelb. 1826) I, 1. Haubold. Institut. juris Romm. historice. dogmat. Lincam. § 237 not. h.; Dirksen, Bruchstücke p. 64; Weichert de L. Varii Carmin. p. 124. sq.; Funcke.

Alphita, numele făinei de horț la Greci. — *Alphitomancă*, divinațiune prin alphiță. Puneă pre aceia' dela carî voiă să tragă mărturirea unui crime, să înghiță uă coccătură de alph.; dacă o înghiță fără dificultate eră inocinți.

Alphousine, (TABLE), nume dat unor table astronomice, cê regele Castiliei, Alphonse X, făcu prin ajutorul mai multor Iudei din Toledo între alții rabbiuî Issak Hassan și Ben-Sue. Se opprese la annu 1252. Fură întâiu compuse în hebreesc, apoi tradnsse în lat. de Mose Cariathearim. Sunt pline de necsacități și errorî.

Al piacere, s. AL PIACIMENTO (ital.). *mus.* pre plăcere.

Alpină, speță de plantă în Asia, Africa și America. Numele î

vine dela naturalistul Prosper Alpini.

Alporană, aspect de Alpi s. ueri cê munți.

Alqueira, măsură de grū s. al. în Messic, Azore și Portugalia.

Alquifugiū, s. GALENA (fr. mine de veruis), mediū de frumuseță la femēele arabe. Constă din lucid de plumb.

Alraune, — mai bine *alrune* — nisce prophetesse la Germanii vechi.

Al rigore di tempo, (ital.) *mus.* în totă strictitatea măsurci (tactulū).

Alsa, — mai biue *alosa* (— *sa vulgaris*) — speță de pescce că scrimbi'a.

Al secco, (ital.) *pict.* cu colorit uscat.

Al segno, (ital.) *mus.* păuă la semn, ad. ă repeti bucca'ta *dal segno* până la uere care semn arăttat.

Al sgralito, (ital.) calefică tablele dughăvite numai în uă culore. Diverscele uuanțe s. umbrite, în atari table, se distiug numai prin intensitatea coloritului.

Alstremerie, (*al stroemeria*), plante din famili'a coronarielor s. amarylișilor, originarie diu America. *Astrem. pelegrină* s. *lalea de Incas* este cea mai frumôsă flore cunoscută.

Alta atras, (span. *sraiture îndărăt*), se dice despre doui conjugî din carî femē'a e albă, bărba-tul mai negru.

Alta iurisdictione, (lat.) dispărțimint de justiță, mai ales în cer-cul criminală.

Alta ottava, ital. — s. ALT'OTTA-VA, — *mus.* arăttă cã partea cere

ă se căută cu nă octavă mai sus.

Alta ottava, (ital.) profundă de violină.

Alta semifa, (lat. *cārare înal-**lă*), dispărîmint al Romei antice, coprinzînd partea orient. a muntelui Cirinale și muntele Pinciu.

Al tempo, (ital.) *mus.* în același tempo (că partea preced.).

Alterauți, *med.* remedie căror se atribuiesee facultatea de a schimba, în un mod nesintibile, starea solidilor și lichidilor din corp. Se num. mai speciale astfel stimulauți dați în cantitate forte mică că se prouducă efecte immediat aparinți.

Alter pars, (lat.) secund'a parte s. partea oppusă. -- *Alter pars Petri* usit. altă-dată în școlile de philosophiă și theologiă pentru a desemnă judițiul. Uă operă a lui Petru Ramn (secl. 16) despre logică, eră divișă în doue părți, din cari un'a tractă de invențiune, cea-altă de judițiu.

Alterare, (lat.) a schimba, mai ales din bine (starea normale), în rău.

Alter ego, (lat. *altul eu*), eă în person'a altuia. Se dăce despre un locuteninte generale al unui regat, cui regele conforesee tôte drepturile și prerogativele reginței. (Usit. mai ales în Sicilia).

Altercațiune, dispută între doue pers. pentru prioritate. vd. *Diacasiă*.

Altern, din unul în altul, unul după altul; *geom.* ânghiurile că formedă nă linăă, de doue părți, cu doue paralele pre cari le taiă.

Alternamente, s. ALTERNATIV, (ital.) *mus.* schimbănd, trecînd de la uă parte la alt'a (părțile sunt mice).

Alterua ratio, (lat.) răport schimbător.

Alternare, (*-nare*), a lucra pre rînd dela unul la altul, a schimba successiv. -- *Alternatiune* mișcare *alternativă*, starea în care intră nă alternatiune, vicissitudine, situațiune circulară (aut aut). -- *Alternatim*, schimbănd. Absol. se num. *Alternat* uu us diplomatie de a asseșă tractatele observănd documintele coprinse într'insele, în ordine relativă importanței lor.

Alterum tantum, (lat.) încă nădată atăt.

Alteruter, unul din doui.

Alteță, (fr.) Înălțime. Titlu dat principilor, în Francia', la iuceput numai fraților regelui. Singur nuntul papei și cousulele Venețian i calefică cu *Escellință*. Dela 1621 începî a se dă totor principilor naturali ai regelui. *Altesse royale* se unuiză, dela 1633, fiii, fiiele, nepoții, nepôtele, frații și surorile regilor. *Alt. împèriale* se dă archiduceilor fu Austria și Rusia (mai principii); *alt. serenissimă* é usitat numai în Italia și Hispania.

Althăa, (*-thoa*), *myth.* fi'a lui Testiu și soți'a lui Euăa, regele Calidonii, fusse mam'a celebrului Meieagru. Comp. Ovid *Met.* 8, 260.

Alțime, înălțime, suppl. *altitudine*.

Altis, s. ALSIS (la noi *Altele* s. *Alsele*, gr. *Alsos*) selbă sacră a Olympiei, în meșlocul cui se redică templul lui Joue olympicului și mai multe alte monuminte, între cari altarul couscerat totor ăeilor, senatul, palațul lui Leonida și laboratorul lui Phidia. Statuele vic-

torior la jocurile olympice se puneă tot aci.

Altier, (fr.) măreț, măndru, su-perb.

Altilocinte, (—*quens*), mare-vorbitor, care vorbește lucruri mari.

Altimetru, instrument pentru măsurarea înălțimilor la horizonte.—Theori'a este *altimetriă*.

Altiora, (lat.) mai înalte, *voim altiora* = voim să facem că-va mai înalt.

Altioris indaginis, (lat.) care cere uă cercetare mai înaltă; importantă.

Altisă, s. *ALTICA*, gen din ordinea elenteratelor (coleoptere). Conține insecte mici, ornate de culori briliante și forțe variate.—*Alt. potagera* ă homidă.

Altist, pentru fr. *haute-contre*,

Altius tollendi, (lat.) *jurispr.* des. dreptul nnuî proprietar de ă și redică edificiul mai sus, până unde adică i permite *servitus non altius tollendi*.

Alto (ital., fr. *haute-contre*), se numia altă-dată vocea corespondinte gravelui feminin, disă *contralto*, s. tenorilor elevați ai choururilor. In ultimul cas crăsyn. cu contră-acut.—Se distinge în genere alto mai sus s. mai deos; primul stă între *fă* până la *sol* (f—s. g). secundu-l ă cel mult *si*. — *Alto* se numia și cînt'a s. viol'a (*alta viola*), al cui acord ă *la re sol ut*, alternativ la cîntă, instrument mețiar între viorină și bassă.

Alnetă, (fr.) ciocirlă, *alaudă*.

Alumină, (*ossyd de alumină*), substanță albă, nespidă, inodore, pulverulintă, nefusibilă, care se combină cu aciții pentru ă formă sări.

Prin diversele selle amestecurî ea produce saphirul, rubinul s. al.

Alume, s. *ALUN*, combinațiune de acid sulfuric, alumină și potas-se. Uă sare (*aluminată*) respîndită în commerciu, unde are diverse numiri.

Alumină, (—*nium*), metal căpătat în pră mică cantitate, al-legat cu ferrul și oțellul; dar ne-possibile încă de ă se obține în stare liberă. Combinațiunea lui cu ossygenul (alumină) ă forțe respîndită în natură.

Alvear, (—*rium*), — conductul auditiv al urechiei.

Alveole, (—*lae*), cavități mici pre marginile gingivelor, servind pentru ă allocă rădăcinele dinților. Dimensiunile și form'a lor variadă după speța dinților cē conțiu; la virf snt percușe de dischisătura mici, preunde dă trecere vasselor și nervilor cari se distribuie în dinți.—*Arcade alveolare* se num. marginile ginginei unde snt să-pate alveolele; *membrane alveolare* snt membrane forțe subțiri înrte dinți și alveole. Mai adese se num. *periosti alveolari*.

Alytarchi, officiarî greci însărcinați cu eșsecuțiunea ordinelor agonotheților la jocurile publice. La Antiochia alitarchul eră primul pontifce și magistrat al orașului.

Amabile, de amat, dulce, plăcut. In *mus.* califică caracterul unei eșsecuțiuni dulci și grațioșc.—*Amabilitate*, caletatea amabilelui. *Amante*, cel cē amă.

Amare. (—*mare*), ă iubi. *A-matur* cel cē are plăcere contiua pentru cv.—Femin. *amatrice*, care are usul de ă amă.

Amafaniū, s. AMAFINIŪ, philosoph roman; îmbrăciă principiele lui Epicur și le disvoltă în mai multe opere. Trăia puțin înaintea lui Cicerone. Comp. Cic. *Acadd. I*, 2; *Tuscc. I*, 3. IV, 3; Alex. Ollevis. de Phaedro Epicureo sive de Romanis Epicuri sectatoribus circa Caesar. temp.

Amalat, vd. *Egru*.

Amalthea, (— *thēa*), une-orî *Aix*, *myth.* nume de origine necertă, pre care Boettiger lă reduce la legindele cretensi despre nascerea și educațiunea lui Jone. Conjectur'a ă fundată pre acceptul că junele deă, transportat de mam'a sa în insul'a Creta, a fost nutrit de nă capră, dennde tradițiunea că un rege, *Melisseus*, cu fiele selle (un'a din aceste fie este *Adamanthēa* lui Higyn), i aduceă alimintele în un corn. Că eră acest corn și cum a devenit *cornul abundanței*, predatele differesc. După Ovid. (*fast.* 5, 120 sqq.) *Amalthea* și ar fi escus (scos) un corn de un arbure; nă nymphă lă luă, lă ornă cu frunđe verđi, în impli cu fructe și lă presintă lui Jone, care puse imaginea sa între stelle (după alții deul ar fi redicat în cer pre *Amalthea* cu cei două căpriori ai săi, dcunde steaa Capricornului); pre el lă dăruî nymphelor, nutricele selle, că se le oferescă continū nesecabilea plinitate ă coprinsului sên. In genere mythul ține fôrte strins de acel'a al riuului Achelou, pentru care Soph. *Trach.* 10 sqq., Ovid. *Met.* 10, 8 sqq. (comp. 9, 1 sq.) și mai ales esplicațiunea lui Strabone (10, 2). — Tot astfel se numiă uă sibylă, după Tibul. (2, 5, 67) alt'a decât cea de la Cume, *Herophila*; după

Lactantiū aceeași cu *Herophila* s. *Demophila*.

Amalgamă, (fr.) amestec. vd. *alliagiă*.

Amaranth, plantă din famili'a dicotyledonelor, respîndită în tôte țările și crescînd tōmu'a. Comp. *merișor* — Uă specă dintr'insul, *blătul*, ă comestibile. Poeții au făcut din am. simbolul immortalității; magiș atribuniă corónelor făcute dintr'insul vertutea de ă conciliă favore și gloriă celloi că le purtă.

Amarylide, (— *lis*) *botn.* plantă din famili'a narcisăelor, fôrte frumósă, originariă din Japonia. Flórea sa, cu acel'ași nume, ă roșiă, rosă, gălbiniă, odorante și plecată. Se disting mai multe spețe.

Amazone, populațiune de femēe resbelice, mythice, cari și aveă reșediū'a principale în Capadocia și în cetatea Themyscyra. De aci par ă se fi respîndit în Scythia și la riuul Tanai; după alții ar fi venit dela Marea Meotică. Multă fablă ă amestecată în memorialile acestor barbure. Characterul principale al lor eră de ă uri pre bărbați, de ă nu conservă decăt copiii feminini, pre cari i cresceă în artea resbelului și căror ardeă sinul drept că se nu i impede la trassul săgetelor, dcunde numele ($\alpha\text{-}\mu\alpha\zeta\omicron\varsigma$ fără mamelă) cu tôte că pre statue sunt reprezentate întreg căși tôte femēele. Făcără espedițiunii depărtate, până în Tracia, Syria, Asia Mică; veniră chiar până la Athena. Histori'a le cunoșce sub trei triburi; asiatic. pre marginile riuului Thermodon, scythic și african. In capul lor aveă regine, din cari celle mai însemnabili: Hyppolite s. Antiope, Pen-

thesilăa și Thalestre. Tradițiunea despre luptele lor cu Grecii, mai ales cu Hercule și Thesei, reprezentanții culturai grece, pare a și avea fundamentul în nemiceștele colouielor grece cu poporele barbare din Asia.

Ambabus, (*lat.*) — ad. *manibus* cu ambele mâne, — des. ceea ce se iea cu mare aviditate.

Ambact, desemnă, în evul mediu, jurisdicțiunea unui oraș. Censare vorbesce, în *Comment.*, de *ambacti*, pre cari căllarii Gallii ducea în urm'a lor; așii dă un fel de servitorii, famuli. Scaliger derivă vorb'a dela *ambigere* (*Caes. b. g. 6. 15.*) făcînd-o *syn.* cu *soldurii*. Ceii mai mulți se unesc a i dă originea germană s. celtică (*gallică*), *andbahts s. ampaht*, vasal, servitor, făcînd din acești hōmenii clienții voluntarii, adjutanții immediații ai domnului.

Ambage, (—*ges*), încurcătura.

Ambalam, arbure de Indie.

Ambarvalic, (—*lia* din *ambire-arma*, precum *amburbium* din *ambire-urbem*), procesiunii făcute de cei vechii în giurul câmpurilor, în hon. Cererii, în Aprile și Iuliū, mai cert în Maiū. Preoții ocolia de trei ori câmpul coronați cu foie de piu, cîntînd hymnuri Cererii pentru prosperarea soccrișului; apoi făcea sacrificie. Victimele și preoții se numia *ambarvales* (*ambarvales hostiae*, *ambarvale sacrificium*); ultimii se confund adese cu *Arvales fratres*.

Ambasadă, legațiune; vd. *urm.*

Ambassador, trâmisi. Acel'a pre care principele unui stat suveran îl trâmisi în alt stat cu caracter de reprezentatiune s. că să dă com-

municațiunii despre volunțările guvernului cui perține. Boiste derivă numele din germ. *ambacht*, vorbă vechiă, desemnând, în *Niederlande*, mestesiug, officiu (*Amt*). Se pōte prē bine, chiar mai apt, sē viaă din *ambacht* (vd. vb.) dacă aceste vorbe nu sunt aceeași. (?)

Ambe, s. AMBĂ (*lat.*), în calcul de combinațiune se num. uniuena à doue mărimii; în loteriă sunt doue numere luate împreună și cari au eșit împreună. — În gen. *ambi*, *ambe*, că adct. s. pron. însemeudă *amîndoi*.

Ambi, *chir.* instrument inventat de Hippocrate, constă din doue buccăte de lemu, un'a verticale, alt'a horizontale, servind pentru a sustine braçul.

Anbia, bitume liciă, galbină, usitată de multe ori în medicină. Curge în nisce fântăne din giurul Mării Indielor.

Ambiante, s. — ENTE, (—*ens*), care iea de ambele părți, încungură, învălesce, *syn.* *circumfus*.

Ambidestru, — ad. avînd *ambele mâne drepte*, — calefică pre cel cē pōte face us egale de ambele mâne.

Ambieniū, s. AMBENIŪ, (*ambo-agnus*) ōne mamă à doui mei pre cari i sacrifică Junonii; nericē victimă principală în giurul cui eră rînduite victimele inferiorii.

Ambigen, (*amphi-genaō*), unit din doue, de doue nature; *math. hyperbolă ambigenă*, care are un'a din ramurile infinite înscrișă, cealtă circumscrișă la *assymptotă*.

Ambiguitate, (—*tas*), ecivocitate, cînd un termen se pōte lua în mai multe înțellessuri. — *Ambiguū*, care conține nă ambiguitate.

Ambilareti, (lat.) la Caes. (b. g. 7, 90) des. clienții Heduilor, cea ce tot el, în altă parte, (7,75) numește *ambulareti*.

Ambiopia, (gr.), vedere dublă.

Ambițiune, (-*tio*), dorință mare de cv, mai ales de cea ce pertine la ornămintele exterioare ale personalității, gloriă, honorî s. al.—*Ambițicare*, à cere cu ambițiune.—*Ambițios*, cel ce are ambițiune.

Amboise, (*Conjurațiunea de*), complot format de nobilii Barri de la Kenaudie și aprobat în secret de gentili și principele de Coudé, că se smulgă pre Franciscu II și pre mam'a sa, Catherina de Medicis, de sub dominațiunea familiei de Guise. Essecuțiunea avea să se facă la Amboise. D'Avenelles, avocat parisian, discoperi membrilor de Guise urșel'a concepută. Culpabilii fură acușați de crime contră majestate și decapitați.

Ambon, (gr.) s. ANALOGIŪ, tribună înaintea choroal' unei biserice, pre care se cântă altă-dată s. se cită uere-cari părți ale officiu-lui, s. se țineă predicațiunea. In evul mediū, precum stă în annalile de prela 800, se cită pre diunsul Evangelinul.

Ambreată, chem. sare produsă priu combinațiunea acidului ambreic cu nă base.

Ambro, s. AMBAR, (ultimul și un arbure),— lat. *electrum*— substanță reșinosă, de culore galbină s. negricosă (prim'a prela M. Baltică, secund'a în Indie), din al cui gen e chichilbarul s. succinul.

Ambrosiă, (gr. *ἀμβροσία* ad. *ἔσθη*, s. egale *ἀθανασία*), nutrimentul zeilor (după Aleman și

Sappho băntur'a), precum nectarul, (din *νη*=ve și *πείνω*=*πείνω* s. *νήρ*) eră băntur'a lor. Ambii sunt condițiunile immortalității, ale juuetei eterne, (comp. II, V, 338 sqq.) Se aduc de porumbi din Occidente (Od-12, 63); după alte accepte curge în Elisiū.

Ambrosian, nume alcântului officiu-lui bisericesc reformat de St. Ambrosiū dela Milan, în secl. 4. Pap'a Gregoriū c. Mare lă transformă, cea ce a făcut să i se de numele de *cântul s. Ritul Gregorian*.

Ambubaie, collegiū de femēe syriane. Veniră din Syria la Roma în ultimele timpuri ale republicei că se escrete profesiunea de cântătorie (syrian. *ambubaj*, flaută). Comp. Juv. 3, 64; Hor, Sat. I, 2, 1. edit. Heindorf; Suet. Ner. 27.

Ambulacru, (-*crum*), vd. *pasagiū*.

Ambulanță, (-*fla*)— la pl. — spital allăturat unui corp de armată și care merge cu diunsul.

Ameliorare, (lat. *maī bun*), à îmbunătăți.—*Ameliorațiune*, acțiunea de à amelioră.

Amendă, s. EMENDĂ (*emendare*, s. *ad-mendum* pentru delict), pedepsă pecuniară pentru un delict (greșelă) mic.—Amend'a este s. prevădntă de legi și se dice *consuetudinale*, s. impusă spontaneū de judecator, *arbitrariă*.

Amendament, (fr.). In propriū acestă vorbă pertine agriculturii și grădinatului. Se dice prin metaph. pentru ueri-cē ameliorațiune physică s. morale: corecțiune, modificațiune.

Amenitate, plăcere ce inspiră mai ales lucrurile naturci.

Amentate, (*amentum*, τὸ ἄμμα. τῶν ἀνορτίων, Beier ad. Cic. *Amic.* 27.), lance grelle cu uă legătură de curcea unde se introducea degetul ca să nu scappe din mână.

Ameriū, — mai bine *amariū* din *mare*, fr. *amers*, — semne foarte vizibile pre cōstele mărilor și rîmurilor ca să arrate opprirea unei navē, intarea unui port, s. pentru a evita periclele.

Amethyst, s. QUARTZ VIOLET, pōtră prețioasă de culoare violetă purpură dōspărînd en totul la uă căldură pușin forte. Comp. pentru nume ἀ-μεθύω, Plin. 37, 9. 40.

Amethystina s. VESTES AMETHYSTISNAE, vestiminte în culoare de purpură. Mart. 1, 97, 7; Juv. 7, 136.

Amfi... vd. *Amphi...*

Amiant, (—*tus*), vd. *Amphibolă*.

Amic, (—*cus*), cel ce stă în amietță (vd. *urm.*) — Când douēstate, la R., eră legate prin *foedus* s. *societas*, *amicus* eră numai uă legătură morale. Sc dă, precum adese *fratres* și *consanguinei*, indivișilor (în unire cu *rex*) s. populașinilor întregē.

Amicahile, dulce, amoros, grașos, placid.

Amicetă, (—*ta*), legătură forte strînsă între douē persoane (prietenia). — Stimă, congruință de morală cuvenibili, sympathia de character sntt basile ei.

Amiclu, (—*culum*), vd. *urm.* Mai ales se dă acest nume mantelor femēelor. Coprindeă, la R., *chlamys*, *sagulum*, *vicinium* și vestimintul fidențatelor, *flammeum*; la Greci *cyclas*, *anaboladion*, *encyclion*. In genere se compunea din douē bucățe de materiă pătrate, mai largi decăt corpul, cussute de douē părți

până la nēre-care întindere, și fistrate pre humeri prin douē agraphe.

Amiet, (—*tus*), ueri-cē vestimint de d'assupra (*amicio*), prin urmare *toga*, *pallium*, *sagum*, *abola*, *paludamentum*. — Astădi copperișul humerilor și capului la preoșii catholici.

Amidină, substanță opacă, albă s. galbină, estrassă din *amyl* s. *amidon*.

Amidon, (*amylum*). substanță albă dulce la atins, în grăunțe foarte fine estrassă din cereali (Poennar. scrobela).

A Mi La, nume dat altă-dată notei *la* și instrumentului numit astădi *diapason*.

Amintă, chir. nă legătură pentru casul de frîngere a nasului.

Amirante, grad al armatei marine, in Hisp., correspondător amiralei din Franca.

Amma, măsură de lungime la Greci și Orientali. Vală 60 pd. gr. s. 18 mt. 49 centm.

Amman, demnitate civile în Suēșia și Germ. de sus. Corresp. *majorului* din alte părți (fr. *maire*). — *Landamman* se num. prepusul proviștelor.

Ammian Marcellin, historic roman (410 s. 379), după mărturirea sa propriă de origine grecă. Assupra patriei și părinșilor sēi stă pușin cert: între Constantinople și Antiochia mai probabile ē secundă. Ocupat, în juneță, cu studiū sciințifice, intră apoi în servișul militar sub Constanșin, insoși pre Julian în espedișinea sa contră Perși, se luptă cu ardōre sub imperatorii succedinți in rșbelele din Germania, Gallia și mai ales din Oriente. In fine se retrasse în Ro-

ma că se se de studiilor historice al căror fruct e oper'a ce poscedem: *Rerum gestarum libri XXXI*, histori'a imperiului roman dela începutul domniei lui Nerva, ndese oppressc Annalele lui Tacit (de aci se și consideră că continuatiune a acestei cărți și Biographiilor lui Suetoniū) până la mörtea lui Valente (378). Trei spredece cărți dela început ne lipsesc, conținnd spaț de 261 anui, lipse pușin siușibile însă, aceste cărți ne fiind decât reproducțiunea fântănelor vechie. Remasul, (aflat antiū de Florentinul Poggi), dă un cspus de evenimentele petrecute în viața antorului. Cu mai pușină considerațiune assupra chronologiei și modului de pertractatiune a Analiilor, astă operă se pöte numi un memoriū, mai ales dacā privim varicle digressiuni și descrițiunile, parte geographice, parte physice, interesanți pentrucă es din intuițiunile proprie ale antorului, nu însă tot deuna scutite de errore. Sincer, amante de adexăr, bine instruit, dotat cu vedere dreptă, căntând se detragă înlăntatul și bun'a cuveniță a evenimentelor, Marcellin ar fi un historic de excellință, mai pușin appöpe de uă etate decădută. Limb'a, stylul, modul de pertractatiune denötă dependință sa de timp, cu totă munc'a ce si dă că se imite pre Tacit. — Comp. Schifflet, De Amm. Marcellini vita et scriptis monobiblon (Lov. 1627); Fabric. Bibl. L. III, 12, p. 138, 159 sqq.; Voss, De historicis lat. II, 9; Funcke, de veget. L. L. senect. VIII, § 57-66; Saxe Onomast. I, p. 437 sq. D. G. Moller, Diss. de Ammiano Marcell.,

(Altorf 1685) 2, 10, 11, 19, 22 mai ales § 19 despre criticele celor noui;—ambii Valesii (Valois) praef. în ediț. de Erfurd (Hadr. Vales. lū punc sub Grațian); Tross. Introd. la traducerea sa; Heyne, Censura ingenii et. historiarr. Amm. Marcell. (Götting. 1802, Opusec-Acadd.); Libaniū Ep. 230; Tiraboschi § 6. (comp. cu Vales. p. 78 Funcke § 59, Schifflet § 91. — Pentru cestiunea dacā a fost chrestin, prelingă din cei numiți, Schröckh, Christl. Kirchengesch. VII p. 62 sq; A. A. Ditki, de Amm. Marcellino Comm. (Programm zn Rössel 1814) p. 3-12. — Pentru celle doue buccăte ce se allătură, în unele edițiuni, historiei, Gibbon, Gesch. der Verfassung des röm. Reichs t. III p. 30, IX, p. 199 (trad. germană); Fabric. I, 1, § 3 p. 163; Hadr. Vales. l. c. p. 39. — Edițiunea primă (editio princeps.) Rom. 1474, opera A. Sabini. Cea mai bună e c. a începută de Gronov., continuită de Ernesti, Wagner, terminată de Erfurd, Lips. 1808. — Despre antorul chronicei pommenite de Cassiodor. *Marcellin Illyricianus*, vd. edit. acestei chronice de Schonbowe, Panvini, redată de Sirmond, appoi de Scaliger în *Thes. temp.* II. edit.; Roncalli praef. 9. 13, Rössler Dissert. de Chron. etc. sqq. Fabric. Bib. t. V, p. 20 sq. Saxe Onomast. II, p. 39. — Assupra poetului *Ammian*, dela care se află în Antchologei'a grēcă vre-ue 20 buccăte de versuri, Jacobs. Comm. ad. Anthol. graec. t. XIII p. 840 sq. — Pentru historicul Fabiū Marcellin, Vopisc. Prol. 2; Lamprid. Alex. Sever. 48.

Anamoniac, chem. substanță

necolore, nevisibile, caustică, acră, de odore viuă și iritante în verșind siropul de violetă. Se dissolve în apă și stinge corpurile în combustiuine. E formată de combinațiuinea a trei voluminî de azot și unul de hydrogen. Essiste tot-denna amestecat cu acizi, formând sări. Din soluțiuinea lui în apă resultă *ammoniacul ligid s. alcali-volatile*.

Ammoniu, (—*ium*), nume dat de unî chemisti metalului din care ei credeă că se produce ammoniacul. Essistința acestui metal nu este încă stabilită. Ueri-ce ammoniac combinat cu un ossyd metallic iea numele de *ammoniu*.

Amnesia, (*a-mnaomai*). perderea memoriei.

Amnestiă, iertare, remissiune de pedepsă. In politică actul prin care partitul înviugător (mai addeșe resturnările de stat se făcea prin crudiți, declară că nu are să facă niciun rău (Comp. Thucyd. 8, 7, 3). Urme de amnestiă se găssesc de la Salonic; cea mai însemnată e a lui Trasybul după espulsiuinea celor 30 tyranni, prin care se restabilită concordia, încă ameuiafă, în Stat (403 sub archontele Enclide). Jurămîntul prin care se depliuina amnestiă ni lă conservă Andokide (*myster*. §90). Ass. vorbî comp. Lamb. la Cic. Philipp. I, Exc. I, edit. Lemaire: » at quidem huc (la locul din Cic, c. 1, p. 32) graecum verbum *αμνηστία* inculcaraut, sane inconsiderate etc. Nam primum non habent libri veteres, praeter unum in quo id reperi; deinde. și quod esset scribendum, non *amnestiam*, sed. *μη μνηστικαειν* . . . . esset inserendum, ut ostendit Muræus lib. II Var. lect. c. 15. Vd.

incă Schott ad. Victor. de Caesar. XXXV, 7; Fr. Fabric, ad Oros. II, 17. — Cella mai importantî amnestie din historiă sunt: cea accordată conjuraților după mórtea lui Cesare (de care e vorb'a la Cic.); cea dată Protestaților, în 1570, urmată de noptea de St. Barthélemy; aceea prin care Carol II făcu grațią judecătorilor tatălui său; cea concessă de Lud. XVIII celor cari luasseră parte la întorcerea lui Napoleon. In 1837 Lud. Phil. I declară amnestiă generale pentru toți condamnații politici.

Amnionancă, (gr.) divinațiuere după amniū.

Amniū, (—*nium*), membrană luidă, transparente, de natură sără, de uă mare subțritate, care servesc de învălișii fătului în sinul mamei.

Amodiare, (—*modium*), a arenda. — *Amodiațiuere*, arendare.

Amon, (—*mum*), gen din famili'a amoncelor, conținuind herbe aromatice, originarie din țarrele calde. — *Amonă*, plante herbacăe, monocotyledonăe, cu florile mari în spic s. în grapă. — Fructullor sunt capsule cu trei valvule, deschidindu-se din trei părți. Țin de ordinea basilarilor (fr. *basiliers*), în classificațiuinea lui Jussieu.

Amore, (—*amor*), inbire. *Affection exclusive de l'âme qui nous entraîne vers un objet enchanteur*. Scaliger.

Amorge, vestimînt de femeie, la cei vechi. Eră de uă materiă subțire de lână, pretintă mai addeșe în culore olivă s. că lămăia. Numele dela *amorgis* (lână) s. *Amorgos*, insulă în Sporade însemnată pentru lână sa.

Amoroso, (ital.) *mus. arrattă*

lenitudiue în mișcare și un caracter de melancolie dulce în cântat, uă espressione de pasiune și simțimut. — A cântă *amoroso* se țice pentru un mod de cântare afectat și îngreuuător.

Amorpha, *botn.* arburel diu famili'a legumiuoșelor, originar din Americ'a merid., din care nă specă *am. fructiferă*, se cultivă în grădine. Mai de ordinar se numesce *indigo-bastard*.

Amorphiu (*gr. neregulat*), *miner.* des. ueri-cê metal à cui cristalizare è cu totul confusă, și iu genere substanțele s. părțile à căror formă è rçu determinată.

Amortissement, (*fr.*) rescumpărare, compensare; estincțiune à unu drept, à unu effect public de gubern. În Fraucia se numiă astfel favorea cê regele accordă unei communități, mai ales bisericesci că sê possedă patrimoniè în perpetuate, contrar vechielor instituțiunii ale Franciei. Lud. XI institui sê se plătescă regilor un drept arbitrar fixat de ei însiși, și nobililor (*seigneurs*) uă indemnitate. Patințele prin cari se accordă, se numiă *lettres d'amortissement*. În sculpt. însemnă un ornament de ueri-cê formă destinat sê termine vre-uă operă de arhitectură.

Amovibile, (*lat. à miscă*), califică funcționarij à căror funcțiune pôte fi revocată s. redicată; prin estensiune ueri-cê officiu ale cui titularie pot fi revocate. *Suppl. mobile*.

Amplicită, s. — *TIDE*, (*-tis*), specă de pământ păcnos, pus, de cei vechi, lângă viță că sê ommóre insectele nocinți.

Amphemerin, (*-nos*), de toate țilele.

Amphianacți, prenume dat poeților vechi pentrucă, la toate hymnelelor, puneă înainte vorbele *amphi moi anax*, pentru s. *pre mic*, *principe*, fiind obligați sê iucêpă prin uă invocațiune către Apollieue.

Amphiarthrose, (*gr.*) *anat.* — *opp. diarthrose* — se num. uă articulațiune mistă, în care suprafețele correspoudinți ale oșșelor sunt unite intim prin un corp întremediar, care însă le permite ucrecării ușorie mișcări.

Amphibic, (*-bius*), animalj cari uă proprietatea de à trăi preuseat și iu apă. Causă este că aceste animalj uă și plămâni pentru aerul atmosferic, și branchie pentru cel din apă. — *Amphibiologi'a* este sciința tractante de amphibie.

Amphibol, (*gr.*) ecivoc.

Amphibolă, (*gr.*) pètră uumită altă-dată *schorl negru* s. *schorl opac rhomboidale*, combinațiune de silice și calce, forte tare, usitată pentru diverse oruăminte. *Amiantul* è uă varietate à ei. *Comp. hornblende și asbest*.

Amphiboliă, (*-lia*), *vd. urm.* — *Amphiboliele* lui Kant sunt erorile în răportul unei reprezentățiuni à spiritului.

Amphibolit, metal, (*dis și actinotă*) de genul amphibolei, verde, compus de silice, calce, magneșiă, alumină și uă mare cantitate de ossyd de fer. — *Amphibolithe*, amphibole petrificate.

Amphibologiă, ecivocitate, seus duplu.

Amphibrach, (*-chys* s. *-chus*), *metr.* pede de uă sylabă lungă între douè scurte.

Amphictyone, s. *Amphicte*,

myth. fiul lui Dencalion și Pyrrheî, fratele lui Hellen, domni la Thermopyla și în Athena, după moartea lui Cranaî. Din toate actele sîlle sunt memorabili *amphictyoniele* (ἀμφικτυονία), adunări naționale stabilite lângă temple cu scopul de a veghia la celebrațiunea sărbătorilor și a opri nerî-că hostilitate în timpul lor. Fiă-care din micile orașe stabilite în vecinătatea unui templu (ἀμφικτυών, κτιζών, precum περικτυόνες, s. ἄρον, templu, s. după numele fondatorului), trămitea deputați că să provadă de esecutarea convențiilor, de tranșitate generale și sănătatea templului. Eră uă amphictyonia la Argu, lângă templu Junonei, alt'a la Corinth, lângă al lui Neptun. Cea esențială este amphictyonia pilaiică formată prin uniunea celei dela Delphi și dela Thermopyla (cea din Calauria, cea delică, precum și une-orî memorat'a ἐκκλησία nu sunt complet stabilite). De done orî pre an reprezentați ă 12 popore confederate conveniă în consiliu (συνεδριον), primăvar'a la Delphi, hierna în orașelul Anthele, aproape de Thermopyla. Numărul legaților, ἀμφικτυόνες ἱερομνημόνες s. πύλαγοροι, πύλαγοροι eră nedeterminat. Fiă-care din cetăți aveă 12 voturi prin ei (dela August se găsesc 30 voturi în tot). Decisiunile se făcă după majoritate. Contră națiunile culpabili se decideă amendă; decă acest'a nu se plătiă, aveă loc un secund consiliu care o duplică. La nesuppunere adunări'a eră în drept să armece totă confederațiunea; cetatea eră scōssă din legătură. Consiliul amphictyonielor fū respectat de Romani. El se stinse u-

șior cu căt statele grece se confuseră în imperul roman. Căderea sa definitivă se pune nădată cu ă timpulă dela Delphi, în secl. 4.

Amphidromie, (ἀμφιδρομείν) sărbători celebrate de Athenianii la 5 s. 7 zile după nascerea unui copil, deunde accepțiunile ἑβδομάς ἑβδομαί s. εβδομάδα ἄγειν. Se crede că eră qî'a de nominațiune. În ă decă qî aveă loc uă sărbătoare analogă, δεκάθην θύειν s. εδτιάν în care tatăl declară că recunoșce pre copil de legitim. γνήσιος.

Amphiguri, gen de poemă joculară care nu offeresc decăt idēe isolate fără ordine și addeș contrarie lor înseși. d. e. Într'nă qî când eră nopte dormiam deștept. Eră nopte întunecōsă, alb'a luvă strălucă.

Amphilogia, (gr.) muștrare, cērtă:

Amphimaeru, (—cer), metr. contrarul amphibrachului, — —.

Amphimală, s. —MELA, tunică de hiernă la cei vechi.

Amphione, *myth.* principe Theban, fiul lui Jone și Antiopei, cultivă cu succes music'a și priimi dela Mercuriū uă lyră de aur cu sunetul căria restabiliă murii Thebei. Petrece, sințitorie la dulcēt'a accintelor sēlle, se rindniă de sine.

Amphipoli, magistrați suverani din Syracusa. Fuseră stabiliți de Timolcone, în 343 în. de Chr., după-că acest'a repulsesse pre tyrannul Dionysiū.

Amphisbeni, șerpi americani din famili'a homodermilor.

Amphiscii, popor din zou'atorridă, cari aș umbr'a în diversele anntimpuri când de uă parte când de alt'a către S. s. N.

Amphitheatru. (—trum), mare edificiu, la R., destinat à dà poporului spectaclu. După cele ce se pot conchide din puținele remase în istoricii vechi (vd. *theatru*), din câte-va buccăfe forte necomplete, vădute la Pompeji, și mai ales din partea amphithēatrului dela Pola, restabilită de canonicul Pietro Stancovich (*amphitheatro di Pola*), esteriorul eră format de un mur oval, împărțit în mai multe strate de arcade, după mărimea edificiului. În intru aceeași formă. Un mur înalt dela 12—15 peți circuiă un loc oval, *arena* s. *area* (eră assternută cu nisip), unde aveă loc spectacul. D'assurpa murulu stă un columnat; în urma lui 3—4 șiruri, *gradus*, *sedilia*, de scaune *podia* (*podium* pentru primul șir), cele-alte *caveae*, susținute de muri verticali, *ballei*, în trepte, *maeniana* (*maenianum* și un giur de mai multe trepte), *cavea*, descendenți până în virful edificiului. Printre diusele locuri de trecere, *ambulacra* (*praecinctiones* vd. *theatru*), tăiate de scări transversali, *scalaria* s. *scalae*, conduceă pre spectatori la locul destinat, *sedile*. Sub primul maenianum, în giurul arenei, eră bolte puțin înalte cu grădele de fer, *ferreis clatris*; aci se affi gladiatori, animalile și ap'a care aveă să schimbe aren'a în un bassin pentru luptele pre apă s. *naumachie*. Spațul de preste bolte, între elipsea arenei și mur, lă ocupă un canal plin cu apă, *euripus*, destinat să oprescă pre animalile de à se arunca assupra spectatorilor. Amphithēatrul eră dischis; când plouă s. eră mare căldură, se accopperiă cu pinde, *vela*, *velaria*. Poporul intră

pre porțele de sus, *vomitoria*; descindeă pre *cavea* (*ina*, *media*, *summa cavea*) până la compărțimintul destinat fiă-cărei classi, *cuneus* (din caus'a triânghiului format de scară și cavea) unde famuli de cerimoniă, *designatores* s. *disignatores*, asseună fiă-cărui locul. Podiul coprindeă scaunul imperatorului, *suggestus* s. *suggestum*, în formă de cathedră, d'assupra uă umbelă; al cellni care dà spectacul, ale vestalilor (decorate în acel'ăși mod), ale senatorilor și legașilor streini. Lângă acestia veniă ecestrii, în 11 șiruri, (deunde în *quatuordecim sedere* — à fi ecestru), appoi poporul pre șesuri de pētră, *popularia*, și femcele în galeriă. Cele mai celebri amphitheatre sunt cel redicat sub Augnst de Statiliu Tauru, și *Amphitheatrum Flavium* s. *Colosseul* (rēn *collysseul*), construit de Vespasian și Titu (80 după Chr.). Avei 1216 peți de circumferință, 15 în înălțime și 80 arcade; puteă conține 107 miie de spectatori. Astăzi è în ruine. Remasuri de atarī edificie se pot vedē încă la Verona, Capua, mai ales la Nîmes, *Nemausus*, după Bouillet încă întreg.

Amphoră, — din *ἀμφορέα* pēntrucă antiit eră un vas de scos apă (*ἀναφέρειν*). — În genere *ἀμφορέως* (nu contractiune din *ἀμφορορέως*), vas de purtat cu doue urechie, *ansae* (deunde *diota diotos* s. *διώτη*, (Hor. Od. 1, 9, 8, Ovid. Met.) lung, rotund, după cele dela Pompeji, ăeos mai mult ascuțit, cu git, *nasiterna*, mai de ordinar de pămînt. Coprindeă *lagena cadus*, *diota*, *testa*, *oenophorium*. Un typ al ei se conservă în Capi.

tolitū, *amph. Capitolina.* Că măsură, *quadrantalīs*, avea un pede roman în tot sensul; conține două urne, opt congie, 48 sestarii, 576 ciathi (vd. în gen. Becker *Gallus*, 2, 159). Pentru amfora atică vd. *Metretes*.

Amphotiđi; arme defensive usitate la cei vechi în luptele cestului. Era uă cască de fer accopperind urechiile și părțile cele mai siuțibile ale capului.

Ampliative, (*amplius*), nume dat brevelelor, bulelor și epistolelor papei cari adangă ce-va la precedentă.

Ampliațiune, se num., în term. de administrațiune, duplicatul unei citanțe s. unui act conservat pentru a se proferi la necesitate. În jurispr. romană ampl. constă în remiterea unei affaceri pentru 41 a fiitōriă cu scopul de a se luă înformațiunii mai bune (deunde *diem diffindi* dela Gell.). Voturile judecătorilor pentru ampliațiune se dă prin uă tăbliță pe care stă scris *N. L.*, vd. lit. *A. Essemple Cic. Cacc.* 10; Val. Max. 8, 1, 11.

Amplificațiune, disvoltare înfinsă a unui subiect în vorbire; *reth.* înflorirea unei orațiuni. Se țeă (rēn) și syn. cu *diffusiune*.

Amplitudine, (*-tudo*), *geom.* se num. *ampl. unui arc de parabolă* lină horizontală coprinsă între punctul deunde se presupune a începe un arc s. uă porțiune a parabolei și punctul unde această se termină; — *astr.* arcul horizontelui coprins între punctul răsăritului și appusulni unei stelle, și ale răsăritului și appusului Sōrelui. Amplitudinea ẽ *occasă* (s. *occidentale*) când se socotesce dela punctul Occi-

dintelui pentru uă stea care appune; *ortivă (orientală)* când se ia dela punctul Orientelui pentru uă stea care resare.

Amplu, (*-plus*), spațios, întins.

Amputațiune, (*-tio*), tăiere, *chir.* operațiune prin care se redică un membru s. uă parte a corpului affectat.

Ampulă, (*-la*), mai ales un vas de sticlă cu gîtul strînt, corpul înflăt; *med.* mice pustule pe pelle.

Amulet, (*-tum*), ueri-cẽ obiect purtativ de care stă legată o credință superstițiosă.

Amusare, (*fr.*) a disfăta, distraže.

Amygdal, (*-lus*), migdal.

An (*-nus*), număr de zile formând uă perioadă fixă s. variabile, măsurată după cursul unui din corpurile ceresci.—Revoluțiunea Sōrelui și a lunei sunt cele ce au condus mai ales pe popore la determinațiunea anului. Adevăratul an este *anul solar*, conținnd spațul de timp în care Sōrcle percurge s. se pare a percurge semnele zodiacului. Se numesce, prin opozițiune, *an civile* acel'a pe care lă au compus statele, după anul solar, pentru necesitățile civili; conține 365 zile și la patru ani 366. Anul lunar ẽ calculat pe întōrcearea a 12 lunațiuni de 29 zile, 12 hore, 44 min. 2 sec.; conținnd prin normare 354 zile, 8 hore, 48 min. 35 sec. Egyptianii avea anul de 365 zile, divis în 12 lune de câte 30 zile. urmate de 5 zile complementarie s. *epagomene*. Un quart de 41 asiă dar se perdeă la fiecare an, cea ce formă uă 41 întregă la patru anni. August re-

formă acest călindar ordonând întreieciunea unui al șeszele epagomena la fiă-cari patru anni. — Călendarul Judeilor, format mai ales după servitutea Babylonii, e foarte complicat: ei avea un an religios și altul civile, ambii lunari, diviși în 12 lune alternative de 29 și 30 zile—primele *cave*, secundele *pline*,— în tot 354 zile, și că se complinescă lipsea de 11 zile, adausseră la fiă-cari trei anni oă lună, *adar*, cea ce formă *annul embolismic* s. de 13-luue. Anul civile, care era urmat în toate actele vieței civile, începea în lun'a *tisri*, septembrie; cel sacru în lun'a *nisan* (șesze lune mai târziu), și era urmat în toate cerimoniele și solemnitățile religiunii. Sabaticul și jubileul sunt cunoscut. — Grecii usită deunădată anul solar și lunar; lunele era regulate după cursul lunei, lungimea anului întreg după al Sorelui. Causa acestui amestec este că cerimoniele religioase și civili era determinate când după diversele phasi ale lunei, când după annutimpuri. Numeroase cercări se făcură pentru a consilia acesti doui anni, până când ajjunseră la un an fictiv de 12 lune câte 30 zile (360 zile). Nică revoluțiunea lunariă însă nu conține 30 zile, și anul de 360 zile era mai mic decât cel drept solar, de unde venira la necesitatea de a reduce lun'a la 29 1/2 zile, s. formară lune alternative de 29 zile (*κοίλος*) s. de 30 (*πλήρης*). Cu modul acest'a obținură un an întreg de 354 zile, pre care că se lă pună în harmoniă cu cel solar, și propuseră să adauge la fiă-cari doui anni oă lună de 30 zile, lun'a *prosideon* (*μην ἐμβολιμαῖος*), introdussă la

dumătatea anului. Completară astfel un an prin doui și formară oă perioadă de 25 lune și 738 zile; acest cyclu de doui anni era *dieteridul*, ad. de doue ori anul, numit și *trieteridul*, pentrucă după al treile a începea întrecalațiunea (deunde acceptul că la trei anni se adaugă). Nică dieteridul nu pută reduce cu totul errorea, acest an fiind cu 6 hore, 21 min. mai mic decât 25 revoluțiuni lunare, și 7 zile 12 hore, 22 min. mai mare decât anul solar. Către secl. 5 se formă un nou cyclu *octaeridul* (perioadă de 8 anni). Presuppinđ anul solar de 345 zile și un quart, anul lunar de 356, opt anni solari compliniă 2922 zile, er 8 anni lunari 2832; differința era dar, în 8 anni, 90 zile, cari puteă formă trei lune. Aste trei lune se distribuă în cei 8 anni, un'a la finele anului al treile, alt'a la a anului al patrule, oea de a treia la al optule. Cyclul acest'a fu adoptat de totă Grecia congruind foarte și cu olympiadele. Fiă-care lună era împărțită în trei decađi — *ισταμένων* s. *ἀρχομένων*, *ἐπὶ δέκα* s. *μεσοῦντος* și *φθίνοντος* *παυομένου*, *λήγοντος* s. *ἀπίοντος*. Anul roman era antiu de 304 zile, împărțit în 11 lune, 4 câte 31, 6 câte 30 zile, din cari prim'a era Martiu. Romulă lă instituisse astfel. Numa lă reformă și lă redusse la anul lunar, de 355 zile, s. lune câte 31 și 29 zile, adăugind lunele Iannariu și Februariu — (propriu era 304 zile, însă pentrucă numărul fără soț se credeă mai ferică, s'a pus arbitrar 305, — dându-se lui Ianuariu 29 zile, er lui Februariu 28). Martiu, Maiu, Cintile

și Octobre fură lăsați la 31 zile, că mai înainte, cele-alte se redederă la 29. Voind apoi să pună acest an lunar în raport cu anul solar, el determină pentru fiă-care interval de 4 anni uă întreiectimue de 22 zile la al 2-le an și alt'a de 23 la al patrule. Acastă luuă, pusă după Februarii, eră *intercalaris s. mercedonius* (mercid.); congruința însă a acestui an cu anul solar eră asiă de mică încât el obligă pre magistrați să aibă cură necontenit, pentru fiitor, de a accorda annii cu miscările ceresci. Cu toate micelc corecțiunii făcute din căud în când, errōrea mersesse asiă de departe încât în timpul lui Cesare ecinossul civile eră aproape cu trei lune differente de cel astronomic. Cesare, în anul Romei 708, ordonă, după consiliile lui Sosigene, că anul să fiă de 365 zile 6 hr. și pentru că aceste 6 hore, repețite de 4 ori fac uă zi, se decisse că acastă zi să se întreiecte la fiă-cari patru anni lui Februarii. Di'a acest'a se puneă după a șesse a calendelor lui Martii (la 24 s. 25), și că să nu adducă vre-uă schimbare numinilor celor-alte zile, se numără de 2 ori zi'a a șesse a calendelor, deunde lun'a s. anul *bis-sextilis* (de doue ori a șesse). Ca să supplinescă întârzierea produssă prin errorile anteriori și să concorde de anul civile cu cel solar, Cesare decisse că anul 708, în care avusse loc reform'a sa, să fiă compus de 445 zile, adăugind anulul lunar de 365 zile, usitat pūă atunci în Roma, 3 lune, un'a de 23 zile, cele-alte de 67 ambele (în-tre N.-bre și P.-bre), ceaa că formă un an de 15 lune, *Annul Con-*

fusiunii (Snet. Caes. 40; Plin. XVIII 25; Macrob. Sat. I, 14; Censor. de d. nat. 20). Anul *Iulian*, priimit apoi de toți și urmat până în timpul nouu, eră cu 11 min. 14 sec. 13 terțe mai mare decât anul solar și differința producea nă zi la 128 s. 129 anni (nu pré apt la 134). În 1582 pap'a Greg. XIII observă că ecinossul primăverci, care la epoch'a consiliului dela Nicēa, an. 325, fusesse la 21 Martii, în timpul sēi cădu la 10 (s. 11). Astronomii consultați decisseră să lasse între 4 și 15 Decembre 11 zile affară, și că să regulede în fiitor anul civile după cel solar, ordină că la fiă-cari 400 anni să se adauge nă *di de întreiectiune*, ad. din 4 anni seculari bissestili trei să fiă comunii și numai al patrule bissestile (1600 biss. 1700, 1800, 1900 comm, 2000 biss.), ceaa că prodncea abia la 7000, s. mai esact la 5200 anni errōre de nă zi. Calendarul *Gregorian* se priimi de totă Europa af-tară de Anglia, care în luă către 1752, și de Răsăriteni. Esactitudinea acestui calendar nu è absolut necontestabile, căci Gregorii numără annii dela consiliul din Nicēa întâmplat cu 370 anni după formațiunea calendarului Iulian, ceaa că, dacă acest consiliu fusesse stabilit după calend. Iulian, conțineă dejă uă lipse de aproape 3 zile; apoi nu è esclusiv probat că 5200 dă uă zi de errōre, se pare că mai multe; în fine, dacă ascultăm pre Dione (XLIII, 26) că Cesare ordinasse astfel calendarul sēi încât abia la 1461 anni intră errōre de uă zi, differința pentru pap'a Gregorii ar fi fost cel mult

de 2 zile, în loc de 11. — La Arabi și Musulmani anul este lunar, constând din 12 lune alternative de 29 și 30 zile, adăugând de 11 ori, în un ciclu de 30 ani câte o zi de întreciune. La ludeii moderni sunt 12 lune, și 13 la anii embolismici, întrecându-se de 7 ori în 19 ani o zi. — Calendarul republican din 1789 compunea anul din 12 lune, câte 30 zile, la cari se adăugă 5 s. 6 în anii de întreciune. Lun'a e ră diviză în trei decadi; calendarul timpului e îmbrăcat și cu numele. — Inceputul anului e divers la diversele popore: cele semitice luă punea toamna; Grecii la solstițiul iernei; Romanii primavara, dela Romul; hiarna, dela Numa. Anglii luă încep la 21 Decr., Francesii, dela Carol X, la Ianuariu.

An sideric e timpul ce pune Soarele spre a se întoarce la o stea fixă, de unde a plecat — cu 20 min. 30 sec. mai mare decât *anul tropic*, — s. spațiul între două ecinose de același nume de 365 zile s. c. l. — **Anul anomalistic** e cu 20 min. 23 sec. mai mare decât cel tropic. În genere *revoluțiunea anomalistică* este epoch'a până când o stea revine la același punct de unde a plecat. Diferința, în genere, între an. sideric și cel anomalistic pare a fi de 4 min. 47 sec. din cauză nestabilității orbitei. **Anul platonice** s. *cel Mare* este o perioadă de 25,900 ani în care punctul ecatorului trece odată în giurul polului ecliptic, s. punctele ecinossiale cad de nouă pre același puncte ale eclipticeii. — **An climatic** s. *climateric* este congruența atmosferică, mai mult s. mai

puțin favorabile dezvoltării corpului sănătății, după cei vechi.

Ana, terminațiune dată la titele de culegeri de eugetări isolate, trăsura de istorie și uerice alte mice compozițiuni asupra diverse obiecte, d. e. *Menagiana*, *Bonapartiana* s. al., asemenea la orașe și evenimente, *Parisiana*, *Revoluțiuna*, spre a desemna pre bărbații ale cui sunt, orașul de care pertain sașu timpul în care s'au dis.

Anabaptisti s. BAPTISANI, sectă religioasă din Germania (1525). Autorul ei este puțin determinat. Th. Mencer și Nic. Storer sunt mai ales căror se atribuiesc astă instituțiune. Au înflorit în Münster, de unde s'au răspândit apoi în totă Europa și America, formând astăzi 73 secte distincte. Punctul principal al credinței lor este că omnul caută să ia botesul în tateea adultă, de unde și numele *Botesători*.

Anabați. athleți cari dispută prețul cursei la jocurile olympice.

Anablepi. (gr.) gen de pesci, comunii Americiei.

Anabolașiu, s. ANABOLIŢ, vd. *amiclu*; după alții, un instrument de chirurgie.

Anabrochism. chir. operațiune prin care se estrage părul din g. ne care întărită ochiul. Astăzi e pășită.

Anacalipterie, sărbători celebrate la Grecii în ziua când se concedeă nouă măritate și scoțote vâul și a eși. *ἀνακαλιπτειν*.

Anacamptică, (gr.) partea opticeii tractante de reflexiune luminei în genere; *syn* catoptrică.

Anacardiū, — numit la loc *bibo* — arbure indian, același occidental.

Anachoret, (gr. *merg îndărăt*),

hom care se retrage din lume că să trăiească ocupat numai de Dumnezeu, pustnic. Asemine *anacolut*; opp. *cenobit*.

Anachronism, (*-mus*), erorere în computațiunea timpului și în cronologiă. Constă în a pune un eveniment înainte de dat'a lui propriă; opp. *parachronism*.

Anaclastică, partea opticeî tractante de refracțiunea luminei; *syn. dioptrică*.

Anacleteric, sărbători celebrate, la cei vechi, în ziua când regele intră la guvern.

Anaclinopali (gr.) speță de jocuri, la Greci, în cari athleții se luptă culcați pre nisip.

Anacreontică, veri-că poesiă în gustul odelor lui Anacreonte, de genul lyric și erotic. — Versurile anacreontice sunt de 7 sylabe.

Anacți, (gr. *regi și principii*). Mai particular se dă acest nume fraților Castore și Polluce. În insul'a Cypru acest nume era titlul honorific al fraților regelui.

Anactotelesti, ministrii religiunii, la Greci, prepuși mysteryelor.

Anacyclie, se num., în literatură, uniunea de 4—5 versuri latine în cari vorbele cellor 2 s. 3 d'antiu se regăsesse în cele din urmă, însă puse în sens invers, astfel că primul devine ultimul.

Anademat, s. *ANADESMI*, nume dat de Greci la veri-că legătură s. ornament de cap.

Anadiplose, *gram.* când uă propozițiune începe cu vorb'a cu care se termină cea precedinte.

Anadose, *med.* trecerea s. distribuțiunea succurilor și principiilor nutritive în diversele vase ale corpului. — Differesce de *Diadose*

pentrucă ultim'a împinge materiile nutrițiunii până la ultimele ramificațiuni ale vasselor.

Anadiomene (gr. *care ese înălțându-se*), prenume dat Veneriî după credința că această deă se născuse din sinul apelor.

Anagalide, *botn.* gen conținând mai multe plante herbacee; uă singură speță e arbust.

Anaglypte, s. *ANAGLIPHE* vd. *Diaglypte*.

Anagnoste, nume dat de R. servilor (*servi literati*) însărcinați să le citească la masă. Și *lector*.

Anagogiă, (*-gica*), întreprățune figurată a unui fapt s. test din Bibliă. Explicațiunea anagogică este când, din sensul literal s. naturale al unei sentințe, se redică nescine la un sens spirituale s. mythic. — Sărbători celebrate în Sicilia, — la Delos pentru Apoll. — pentru plecarea Veneriî în Lybi'a, precăud întorcerea acestci deă era *catagogiă*. De aci sărbătore de călătorii.

Anagrammă, (*-ma*), transpozițiune a literelor unei vorbe spre a formă un'a s. mai multe altele cu sens diferite, d. e. poetul Ronsard, numit *Rose de Pindare*.

Analcim, (gr.) nume dat petrei disse altădată *zeolith dur* s. *zeolith granitic*.

Analecte, (*--ta*), fragmente alesse din un autor s. culegere de buccăte din diversi autori. Propri., la cei vechi, fărămiturile mesei și cei cari le strîngea.

Analemma, (gr.) proiecțiune orthographică a totor cercurilor spheri pre uă suprafață plană, planispheră; instrument numit încă *trigon semnat*, *horologiū so-*

ar s. cadrante. — Ultim'a semnificațiune vine pôte din caus'a basii patrânghularie care susțineă cadrantele la cei vechi.

Analeptic, *med.* corporativ, întăritor.

Analogiă, (*-a*), răport de porțiune, de affinitate s. de assemănare. — *Analogism*, conclusiune după analogiă; argument dela causă la effect ș. dela effect la causă.

Analyse, (*-sis*), rezoluțiunea unui tot în părțile selle.

Anamnestiă, *med. s. semne commemorative*, indicie prin cari se pôte discopperi ceea cê a preces.

Anamorphose, (*-sis*), reprezentatiune neregulată, offeriute însă din distanță proporțiunî juste și formă, după punctul în care ochiul observatorului se află pus.}

Anapaleu, vechiul danț (mai mult nă luptă) lacedemoniau, essecutat de copiii nuqi.

Anapest, (*-tus*), *metr.* pede de done scurte și un'a lungă. Versurile astfel compuse se dic *anapestice*.

Anaplerose, (*gr.*) partea chirurgiei al cui obiect este ă suplini organele cari lipsesc.

Anarchiă, (*gr.*) turburare.

Anasse. se califică astfel, la cei vechi, femeele principilor de sânge regale.

Anassyridă, specă de spențar mai partic. la Daci, Perși și Scythi.

Anastaltic, remediu asstringinte, styptic.

Anastomose, (*gr.*) muinne, îmbuccătră ă doue vessicle.

Anastrophe, (*gr.*) inversiune, ătôrcere ă ordinii regulate ă vorbelor.

Anatase, substanță metalică, schorl albastru s. oisanit.

Anatemă, (*-thema*, *Prud.*, altfel *donarium*), la cei vechi offerință depusă în un templu; la Catholicî *escommunițațiune*. — Acțiunea este *anathematizare*.

Anatocism, contract usurar constând în ă trage usură din usură, adăgând usură estrasă la capital. Usură din usură, *fr. intérêt de l'intérêt*.

Anatomia, (*gr.*) sciința care are de obiect cercetarea diverselor calități aparinți ale organelor animalilor și vegetalilor. — *E generale* căud se ocupă de structur'a, proprietățile diverselor țessături; *descriptivă* când se aplică mai partic. la descripțiunea formelor și figurei. fiă-căru organ. Prim'a se subdivide în *vegetale s. phytotomiă* și *animale s. zootomiă* (ultim'a și *comparată*), când consideră cele-alte animalî affară de hom; *humană s. anthropotomiă* când se ocupă esclusiv de structur'a corpului human.

Anchilope, s. EGILOPE, fistulă lacrymale, mică înflătură la ănghiul cel mare al ochinlî. *Egilope* ă mai ales ulcerul care succede înflăturêi.

Ancii, nume dat de Hebrei capilor triburilor s. familielor nobilî.

Ancipite, (*-ceps*), cu done capete; *boln*, (*fr. ancipite*) partea unei plante compressă și terminată în doue virfuri.

Ancoră, (*-ra*) *mar.* instrument de fer cê se aruncă în apă pentru ă susține uă nave. *Comp. angyră*. — Inventinnea ei se attributesc lui Dedal s. regelî Mida, ă cui ancoră se află, încă din tim-

pul lui Pausania, în templul lui Jone. La început eră petre s. stînee (λογῶνες). După Homer navele se stabiliă de fărîm prin fringie grösse (πεύματα), deunde ενναι (Od. 9, 137, 13, 77, 12, 465). Mai târziu ajunseră la celle de fer din țate, ὀδόντες dentes, ăntăiū eu un dinte, ἐτερόστομοι, appoi eu doni, ἀμφίστομοι s, ἀμφίβολοι (comp. Virg. III, 177). Fiă-care nave aveă mai multe (Ath. V, 43), cea principale era, ἱερά, sacra.

Andabați, (—tae, pentru gr (ἀναβάτης), glădiatori cari se bătea eu ochii copperiți (Hieron. adv. Jov. I, 36; Cie. fam. VII, 10, unde Lemaire „andabatae oculis obsutis caeci pugnabant, deunde prov. *andabatarum more pugnare*, pentru eei eă dispută de un iernu pre care ambiū nu lū înțelleg Pentru perleet vd. not. l. eit.

Andalusită, substanță silicösă, commune Hispaniei, Franceiei, Angliei.

Andante (ital.) *mus.* des. nă miscare moderată, grațiosă și bine măsurată. Că subst. eu acei'ăși sens. — *Andantino*, miscare mai puțin leută și mai regulată decăt *andante*.

Andrenete, trib de insecte din famili'a meriferelor.

Andrie, hospete publice la Creteni, stabilite de Minoe. Frugalitatea domnia într'insele. laud'a strămoșilor și impulsul către morală eurate, (cons. Ath. 4, 22). Lyenrg le întrodussă în Sparta; comp. *Sissiție*.

Androgyu, (—nus), nume dat vegetalilor hermaphrodite.

Android, automat eu figură de hom.

Androlepsiă, (gr.) propr. răpire de hom. Când un cetățian athenian fuisse ommorit în uă țar-

ră streină, famili'a sa aveă drept se eără până la trei cetățiani din orașul eulpabi.e, pre cari i dă în judeeată în Athena. Vd. legea Demosth. *Adv. Aristocrat.* Care eră pedeps'a lor nu se seie.

Andromaca, fili'a lui Eetione, regele Thebei, soți'a lui Hectore eu care avū pre Astianacee După mörtea soțului sēu și eăderea Troiei ea deveni soți'a lui Pyrrhu, fiul lui Achille, eu dede treă copii, și în fine a lui Hellen, fiul lui Priam eu care domni preste uă parte din Epir. Homer, Euripide și Racine au celebrat pre Andromaca, făcînd dintr'ins'a typul amorii conjugali și tineretei materne.

Androne, (—dron, din gen. gr.), camera în care stă bărbății, la Greci, s mai bine un'a din celle doue divisiuni principale ale planului unei case greece, unde stă bărbății (Vitr. VI, 7, 4. Festu). La R. semnifică un simplu ambulaeru dividinte nă casă s. nă parte din ea (Plin Ep. II, 17, 22). Arhitectii romani se serviră, in un mod förte impropriū, pentru a desemnă galeri'a. în eas'a grecă, între despărțimintul bărbăților și cel al femeellor. altfel *mesaula*.

Andronic (*Liviū*), primul dramatic latin, Gree din Tarent. Venit la Roma, după eăderea patriei sēlle, el se puse în serviciul unui nobile roman, L. Saliuator, care i dede crescerea copiilor sēi. In anul 514 eși pre scen'a rom. eu uă dramă în sensul propriū al acestei vorbe; dacă eu uă tragediă s. eu uă comediă, nu este bine determinat. Cu dînsul se începe, după spusele lui T. Liv., în Roma, reprezentătiunea dramatelor artis-

tice (de aceea T. Liv. numește baccatele sêlle *fabulae*, în opp. cu Saturele și Atellancele essistînți pănă atunci), în form'a și gustul Grecilor. Fragmentele cê posedem din operele sêlle sunt prê puține cãse pôtã nesciue judecã despre caracterul lor relativ cu celle grece. Toțuși se pôte țice cu certitudine cã elle erã purã și fidele refracțiuneș à geniului grec, deși în nã limbã nouã și încã neformatã. Uã aua-logiã cu attare transmutațiune se pôte vedê, pentru timpul nouș, în done buccãțe ale Hispanului Perez de Oliva, diu carî un'a, *La venganza di Agamemnon*, è uã liberã prelucrare à Electrei lui Sophocle; cea-altã, *Hecuba triste*, è uã traducțiune à Hecubei lui Euripide.

Affarã de tragedie, Andronic s'a cercat și în comedie și în poesi'a epicã. Traducerea Odyssêei serviã încã pãnã în timpul lui Horatiuș de carte scholasticã. Comp. Liv. VII, 2; Hor. Ep. II. 1, 62, 69; Quint. Inst. orat. X, 2 (nihil in poetis supra Liv. Andronicum); Cic. Brut. 18, Tusc. I, 1; Stieve de rei scenicae ap. Romm. origine (Berol. 1828) c. III, p. 68 sqq.; Ossan în Zeitschr. für Alterthumsw. p. 964; J. A. Dieze, Gesch. der spanischen Dichtk. (traducțiune din hisp. Velasquez) p. 362. Pentru fragmente, affarã de culegerile dela art. *fragment*, Düntzer Livii Andronici fragmenta coll. et ill. Pars I, Acced. Homerice. carmm. a vet. Lat. (Berol. 1835) p. 18 sqq. Ossan.— De fabula L. Andronici quae inscribitur Aegisthus, scripsit A. L. Dölln. Comp. Welcker.

Andronitide, (—*tis*), syn. cu *andron*.

Androtomiã, (gr.) s. *androtomiã*, dissecțiunea corpurilor umane. A animalilor este *Zootomiã*.

Anecdotã (—*ta*, gr. *neappãru*), trãssurã, partiicularitate istoricã nepublicatã. — Cea cê se referese, perține anecdotei s. o conține este *anecdotic*.

Anegraph, (gr.) fãrã titlu. Comp. *anepigraph*.

Anelectric, priimibile de electricitate numai prin contact.

Anemase, (—*anoemasis*), *anemasiã* s. *anemiã* — mai bine *anhem*... — lipse de sãnge și egritudinea rezultante.

Anemobat (gr.) jucãtor pre fune.

Anemochord, speçã de clavier de vînt. El imitã instrumentele și chiar vocea.

Anemograph, (gr.) descriptor al vînturilor.

Anemometru, (gr.) *phys.* instrument pentru a mãsurã forçã, iuțel'a, durat'a s. direcțiunea vînturilor. — Artea è *anemometriã*. — Cãnd anemometrul è adaptat unei pendule care însemnã prin uã cerusã s. alt cê-va variațiunile vîntului, machin'a se țice *anemometograph*.

Anemonã, (*na*, —*ne*), plantã din famili'a rãnuclacêelor, à cui flóre è însemnabile pentru frumuseț'a și varietatea de culorî. Adeseș se confunde cu *adoniã* (vd. la *Adonide*) pôte un fel de cyparos terestru. Linné o pune în aceeași familiã cu prim'a. Cresce mai ales în Germania.

Anepigraph, (gr.) fãrã titlu, fãrã inscripțiune.

Aneurism, înfiãturã formatã de sãnge prin dilatațiunea s. ruptur'a unei artere.

Angelică, *mus*, specie de cythară, inventată la încep. secl. 17, avind 10 clave și 17 chorde combinate în meitonuri.

Angelici, ordine de cavaleri instituită de Ioannu Comnen, imperatorul Constantinopolii. Eră diviși în trei secțiuni: *torquati* s. cavalerii proprii, numiți astfel după collarul cę purtă (*torques*), în număr de 50; *campionii justiței* s. *ecclesiasticii* și *cavalerii servitorii*.

Angelot, monnetă de aur usitată în Franca de prela 1240 până sub regatul lui Lud. XI.

Angelus, rugăciunea la St. Vergine, începind prin-vorb'a *Angelus*, recitată de Catholicii de trei ori pre ȕi. Instituțiunea sa datedă dela papa Ioannu XXII. În 1806 fū introdusă, de Lud. XI, în Franca.

Anghiu, (*-gulus*), *geom.* spațul între douę linii care se iutilnesc. — Mărimea lui depinde de distanța respectivă a acestor linii. După această distanță și formă linięlor (*laterii*), anghiul are numiri diverse. Tot cę se referesc la anghiū se ȕice *anghiular*.

Angiul facial ę format de douę linii descindinți la gură, un'a, verticale, din partea cea mai eșită a frunții, alt'a, horizontale, dela condussul urechielor. Prin acest anghiū a căutat Camper sę calculede volumele creurilor și gradul de intelligință al animalilor. Homul are acest anghiū dela 80—85 grade. Apolline dela Belveder, cel mai frumos typ de hom, are mai mult de 90 gr. (imăginar).

Anghiul optic ę format de douę rađe visuali din centrul ochiului către extremitatea unui obiect.

Anghiul de projecțiune, (artil.) ę

cel format de anghiul assiū unui tun cu horizonte. — Când linē'a visului (punctul de ochire) este horizontalc, anghiul visului este egale cu anghiul de projecțiune.

Angiologia, (gr.) s. ANGEIOLOGIA, partea anatomiei tractante de vessicle. — Coprinde stadiul arterelor (arteriologiă), vinelor (phlebologiă), vessiclelor lymphatice (angiohydrologiă).

Angiosperme, vd. *urm.*

Angiospermiă, (gr.) *botn.* secund'a ordine din a 14 clase a lui Linné. Conține tôte plantele cari aū fructul închis în uă capsulă.

Angiotemă, (gr.) *med.* figurii inflammanți caracterisate prin tensiunea arterelor (gr. *angion*).

Anglicană, religiune introdusă în Anglia de regele Henric VIII (ȕissă și *Biserica episcopale*). Stă sub jurisdicțiunea spirituale a regelui și doui episcopi, cel dela Cantorbery și dela York, assistați de alți 24 episcopi cu privilegiul parității. Domnesce în Anglia și Scoția, impartită în uă mulțime de secte moderate din cari celle mai insemnabili: *puritanii*, *quackerii* și *independinții*, numiți în genere *non-conformisti*. Religiunea anglicană ę un amestec de catholicism și calvinism; de ultimul se distinge numai pentrucă este gubernată de prelați. Din Catholicism a conservat forțe multe rituri; nu recunșce însă autoritatea papei.

Angolă, vd. *Angoră*.

Angolan, gen de arburii din famili'a myrthoidilor. Typul sęu ę un mare arbure de Malabar.

Angon, specie de sulită la Franci.

Angusticlav, (*-vus*), tunică romană garnită pre dinainte cu

doue baude de purpură înguste descindinți dela humeri până deos și semănată cu nasturi. Eccestrii, magistratii plebii inferiori și filii senatorilor purta angusticlavul; senatorii și magistratii patricii purta laticlavul.

Anhelațiune, (—*tio*), essufflare; stare în care respirațiunea e desă, scurtă și mișcările peptului foarte pronunțate.

Anhidru, *botn.* specă de narcis.

Animă, (—*ma*), suflet. Principiul simplu, nemateriale, neperibile al vieții, al mișcării, al activității și pasivității, al simțirii, al inteligenței și al voinței. ●

Animale, (—*mal*), tot ce are animă, tot ce viețuesce. Prin estens. se num. astfel toate ființele căror e proprie mișcarea, deunde împărțirea lor în done classi, numite regnuri. Regnul animale conține pre toate cele capabili de a și schimba locul s. de a se restringe și dilata. Prim'a ordine din această clasă sunt *vertebrele*, divise în *mamifere* s. *vivipare*, *passerii*, *reptili* și *pesci*; *mollusce*, cari nu au squelet, subdivise în *acephale*, *cephalopode*, *petriopode*, *gasteropode*, *brachiopode*, *cirhopode*; *articulate* cu divisiunile *crustacee*, *arachnide*, *myriapode*, *annelide*, *insecte*; *radiale* s. *zoophite*, conținând triburile de *echinoderme*, *intestinali*, *acelephe*, *polypi*, *infusorie* s. *animalecule*.

Animalizare, a transformă substanțe vegetali în altele animală; *fig.* a căpăta animalitate.

Animalisti, cei ce esplică animalele. Mai partic. aceia cari voiesc să esplică fenomenele physiologice prin animalecule.

Animalitate, uninea caracterelor proprie animalelui

Animare, (—*mare*), a însuffleți, a da vigore, vioiciune.

Animato, (ital.) *mus.* desemnă accelerațiunea unei mișcări date. Stă mai tot-deuna unit cu altă vorbă care arrată caracterul mișcării, d. e. *allegro animato*.

Animisti, se num. cei ce referese la suflet (anima) toate fenomenele petrecute în corpul viu.

Animo, (ital.) *mus.* — pentru *con animo* — arrată necesitatea unui caracter de energiă și unui simțimut expresiv în essecuțiune.

Animos, plin de foc, viu.

Animoso, (ital.) *mus.* cu vivacitate.

Ankerită, *miner.* varietate a carbonatului calcar naturale.

Ankylose, (gr.) egritudine în care articulațiunile perd facultatea mișcării.

Annale, de un an. — *N. us.*

Annali, (—*les*), relațiune simplă, neperfectă și fără judecată a faptelor petrecute în fiă-care an. *Comp. Gell. N. A. V, 18; Isid. Orig. I, 43; Cic. de Orat. II, 12; § 51, de Legg. I, 2; vd. și Moller § 14; Niebuhr Rh. M. II, 2, p. 284 sqq. și kl. hist. u. philol. Schrift. II, p. 229 (de diferența între annali și historia).* Bach la edit. lui Tacit; Ruperti Prooem. de Tac. vita et scriptis; Krause, Vit. et fragm. Hist. rom. — Celle mai vechie Annali sunt ale Chinei, cari se retrag păuă la Fo-Hi (3331 în. d. Chr.). Celle mai celebri sunt ale Atherianilor, scrise pre marmurile Aruntinei. *Annales Maximii* s. *Annales (Commentarii) Pontificum* s. al. periră cu incendiul urbii

de Galli (Liv. VI, 1). Ass. lor Lec-
 lerc. Des journaux chez les Ro-
 mains p. 47—176; Niebuhr history
 etc. I. p. 7; Pouilly și Sallier în
 Mém. de l'acad. des Inscr. VI, p.
 14 (VIII, p. 64); L. de Beaufort.
 Ch. Saxe (structurae in nuperum
 Franci etc.); țiarul germ. Nachtigal
 1790, Aprile p. 333 sqq.; Ram-
 bach, Diss. etc.; Ch. D. Beck,
 Ueb. die Quellen etc. și Epicrisis
 fontium etc.; Levesque hist. critic.
 și Mém. de l'Inst. naturelle A. Hist.
 t. II. 1815 p. 307 sqq.; ibid. Lar-
 cher și Heeren; Kruse Archiv 1, 3,
 p. 161; Wachsmuth, Act. Gesch.
 etc. incep.; A. W. v. Schlegel în
 Heidelb. Jahrb. 1816 Nr. 53 p.
 835. Comp. F. Fiedler Zeittaf. der
 röm. Gesch. (Wesel 1829) p. 1-5.
 Culegeri, între altele, Fragm. his-
 toricorum vet. Lat. coll. ab Ant.
 Augustino, emend. a Fulvio Ursi-
 no Antverp. 1595—ab Auson. Pop-
 ma collect. emend. et illustr. Am-
 stelod. 1620, 12. Comp. Kranse.

Anna Perenna, divinitate pre-
 ședinte la cursul anilor, la R. —
 Unii o fac surórea Didonii, alții
 lun'a, alții Themidea s. Ione, alții
 un'a din nymfhele nutricei ale lui
 Jove; alții uă bătrână care addu-
 se provisiuni Romanilor retrasi
 pre Aventin. Tóte acceptele sunt
 fondate pre Ovidiú. Sărbătórca sa
 se celebrá la 15 Martiú în câmpul
 lui Marte, pentru commoditatea vi-
 eței, *ut annare perennareque com-
 mode liceat.*

Annate, drepturi annuali ce
 și arrogá pap'a dela aceia căror dá
 investitur'a. Constá în venitul unui
 an. Originea lor nu é bine cuno-
 scută; în Francia dateđă dela
 1320.

Anelide, numele unei classi
 de animal.

Annessare, (*ad-nexum*), á ni-
 ni, impreună. — *Annessat*, tot ce
 se afflá unit astfel cá se póte dis-
 păři la ueri-cé circumstanță. — *Annes-
 sațiune*, acțiunea de á annessá. —
 Effectul este *annes*.

Anihilare, á nimici.

Anniversar, tot ce adduce în
 memoria un eveniment petrecut în
 aceeași ți cu un an s. mai mulți
 înainte.

Annotare, á însemná la mar-
 gine.

Annuale, (*-nuus*), de un an,
 care revine la fiă-care an, care
 duređă un an (care se face în
 tóte țilele în cursul unui an).

Annuiare, (*fr.*) á adduce urát.
 N. us.

Annuitate, *comm.* tribut annu-
 ale dat de un debitor creditorului
 adăngindu-i. cv. din capital. Vor-
 b'a é angłá, *annuity*, și se applicá
 mai ales la acțiunile bancei ace-
 stuí popor.

Annullare, (*nulla*) á nimici. —
Annulațiune, nimicire.

Annuńt, scire, veste.

Annuńtare, (*nunciare*) á dá
 scire, veste. — *Annuńțator*, cel ce
 annuńțá. — *Annuńțatiune* (neusit.)
 acțiunea de á annuńțá.

Auoblire, (*fr.*) á nobili. —
 N. us.

Anode, nume propus de Fara-
 bay pentru uă plană în columnele
 lui Volta.

Anodiă, (*gr.*) vorbire fără șir.

Anodontă, s. ANODONITĂ, co-
 quillá bivalvă (*fr. moule des étangs*)
 cu cas'a fără dinți. — *Anodonti*
 animalí fără dinți.

Anodyn, s. DIN, *med.* califică me-

dicamiantele proprie à linisti și à întrerupe nă durere. Effectul lor è *anodynă*

Anoling, arbure de Philippice.

Anomale, ANOMALĂ, vd. *Anormale*.

Anomalon, gen. de insectă himenopteră.

Anomaloped. s. — LIPED, care are cinci degite unite prin uă membrană, (maï ales la passeri).

Anomeriă (gr.) neassemănare, starea nuî lucru când părțile nuî congruesc. Tot cê se afflă în astă stare se dice *anomit*, și maï partic. innschi bastardi petrificați pertininți *anomielor*, gen de coqnile (stridie) de structură neregulată, maï ales din Mediterane'a și Atlantic'a, cea cê espreme și abstractul *anomiă*, fără regnlă.

Anonă vd. *urm*.

Anonacée, ANONÉE s. CRIFTO-SPERME, botn. familiă de plante dicotiledonée polipetali, al căror typ è un gen de arburi fôrte râmôși cu fôie simple și alterne, originari din părțile vecine eatorului.

Anonym, (gr.) fără nume (maï ales pentrn scrieri. Uă culegere de scripte anonyme este *Diction. des ouvrages anonymes et pseudo-nymes* de Barbier. Par. 1822 — 25, 4 vol.

Anoploterit, mamifer fossile restabilît de Cuvier după nisce sfărâmături afflate în vecinătatea Parisilor. E originar din locurile uscate.

Anopsiă, (gr.) lipse de vedere distinctă din caus'a pozițiunii relle à ochilor.

Anopter, arbure din N. — Holanda.

Anoressiă, (gr.) stare în ca-

re lipsesse gustul de aliminte. Maï mult symptomă decăt egritudine.

Anorganic, fără organe, prin urmare fără vitalitate. In genere attarî ființe constă numaï din doue eleminte, cã mineralit

Anormale, vd. **Abnorme**. Differesse de *anomale* pentrucă nltimul espreme starea de abate-re dela legi stabilite.

Anorthoscop, aparat de optică dat de Plateau. Constă din doue discuri rotunde, paralele în giurul nuî assi comunî, rotindu-se cu celeritate neegale. Discul din facă è opac și străpuns de tăiature, cel din urmă đugrăvit și luminat. După răportul celerității relațiunii imaginile se arrattă sub forme diverse.

Anosmiă, (gr.) diminunțiune s. perdere à odoratului.

Anostom, divisiune de pesci, (fr. *characin*).

Anramatică, plantă de Madagascar. *Negul*.

Ansă, urechiă à unî vas; *geogr.* mic sîn semicircular pretărmiî unei ape.

A. N. T. vd. **A. N. T. B.**

Antagonism, (gr.) activitate din doue părți, rivalitate (protivniciă). — *Antagonist*, agente contrar. *Med.* doui muschi sunt *antag.* când activitatea reciprocă à fiă-căruia produce statul legitim cê voim à stabili.

Antal, ANTAL s. ANTAK, măsură de liciți ungar.

Antalgia, lipse de durere. *Neg.*
Antamb, animale dela Madagascar assemine tygrelui.

Antamebuc (—boeus), *metr.* pede de vers ~ ~ ~ ~ ~

Antanaclasse, (—sis), s. *Dilo-*

giă, sens duplu; *rhet.* repetițiunea aceluiași vorbe în două înțelesuri defferinți.

Autanagoge, (gr.) reiecțiune à unei acușățiunii assupra celor carî o propun, (în gen. ass. altuia din-approi).

Autapochă, (— *cha*), *comm.* scriptură prin care un debitor declară că și a plătit datori'a. *Apo-chă* é citanța cê dă creditorul că și a primit plat'a.

Autapodose, (— *sis*) *rhet.* membru al unei frasi s. periode cor-relativ altuia și precedîndu-lă.

Antarctic, (— *cus*), *geogr.* polul de S., regul. *Australe*. Oppu-sul é polul de N. s. *arctic*. Numele dela vecinătatea de constelațiunea *Artur* s. de *Artos*, Mic'a Ursă. — Înainte de Cook polul antarctic eră cređut nelăcuibile. Navigatorul anglu merse până la 60 gr. de lățime australe, și după dînsul un păstor, în 1820, discoperi. N. - Zethlanda la 61 gr.

A. N. T. B. des. monnetele bătute de Honorîu, și Heracliu, precând *A. N. T. E.* s. *St.* pre ale lui Valentinian. Ueri-cê monnetă rom. cu *A. N. T.* denôtă timpul lui Valentinian s. Theodosiu; dacâ se adaugă un R espreme terțiul an al domniei. Cu *P.* se înțelege bătule la Antiochia (liter'a *P* espreme măi cert *Percussa*).

Anteciî, *geogr.* popóre în a-cel'ași meridiian, pre două hemisphere diverse, la aceeași distanță de ecator.

Antemeriđiale, s. ANTEMERIZIAN, care se face înainte de me-đul zilei. *Neg.*

Antemrii, s. *antemurale*, mrii împregiurători ai unei cetăți. *Neg.*

Antennă, (— *na*, — *ἐπίκρανον*), lemn mare asședat horizontalé pre nă nave scrvind. à sustine velele (pîndele); *nat.* fire mice, articulate, mobili, cylindrice între ochii insectelor (cornițe). Destinațiunea lor é necunoscută. Se presuppun că servesc de organe de tact.

Antenagiî, (— *gium*), dreptul de întâiu născut.

Antemii, (*ante-annuum*) califică altă-dată tot animalele de un an. Astăđi măi ales pre miei.

Antenuptiale, (— *lis*), care se face înainte de nuntă. *Neg.*

Antepenultim (— *mus*), de lăugă penultim, al treilê dela cel din urmă.

Antepilani, (— *ni*), nume dat celor măi bătrăui soldați din pedestrima romană. Ei formă un corp particular, stă în iute de *pilani* s. *trarii*, în ambele șiruri, dennde addesé nume generic pentru *principes* și *hastati* (Liv. VIII, 8).

Anteriđiu, (— *dion*, *ἐρείδματα*) pedele, resmătorul unui niur (Vitr. VI, 8, 6).

Anterior, (— *rior*), dinainte, care precede (în ordinea timpului).

Anterioritate, precessiune, prioritate.

Autovenire, à veni înaintea altuia, preveni.

Autevensiune, (— *sio*), întôrcere, așjungere înainte de altul.

Autevolntă, vd. *Evolută*.

Antheră, (— *ra*), partea din boboc unde stă sâmint'a s. pulberea fecundante; *med.* remediu compus din flori.

Antheric, (— *cum*), plantă din famili'a liliaceelor.

Anthese, (gr.) momentul când uă flóre începe să se disvólte;

phenomeneie cari urmǎdă astă disvoltare; *fig.* epochă de înflorire.

Anthesterie, sărbători ale lui Dionysū (Bacchu) — după Kanne-gieser (Komische Bühne p. 207 — 284) ale lui Bacchu Nyseul, în lun'a Anthesterion, deunde și numele. Comp. Plut. Nichom. 3 Athen V. p. 196. In gen. sărbătorile lui Băcchu eră: *micele Dionysie*, *Διονύσια τὰ μικρά, τὰ κατ' ἀγροῦς, τὰ ἐν ἀγροῖς*: *ascolielele ἀσκόλια*; *Lenaele*, *Ἀθναία*; *Ανθεστερία* constanți din trei: *Πεδούγια, οἱ Χόες, Χύτροι*. — *Marile Dionysie*, *Δ. τὰ μεγάλα, τὰ ἐν ἄσται τὰ ἀστικά*, s. *Διονύσια*, la care se cântă, în hon. lui D. *ἐλευτέριος*, dithyrambul, unde începutul tragediei. Pentru Romanī eră *Liberalele* și *Bacchanalele* (*Οἶγια*).

Anthesteriū, (— rion), a opt'a lună a anului atheuiiau (numele dela germinatul florilor). La început corespundeă lui Martiū și Aprilē s. mai apt lui Februariū, pentrucă în ă treia și ă Anthesterielor (*χύτροι*, vd. *prec.*) aveă loc sărbătoarea analogă cu *Inferiae* ale Romanilor, celebrate în Februariū. Dela 432 în. de Chr. Ianuariū și Febr.

Anthographiă, mod de ă se corespunde prin simbōle de flori. *Neg.*

Anthologiă, (gr.) fasciclu de flori. La Greci culegere de poesie, mai ales epigrammatice. Cea mai vechiă este *Stephanos* de Meleagru din Gradara (60 în. d. Chr.) conținind poesiele lui însuși și ale 40 alți poeți contimpurani și anteriori. Dintr'însa a scos *Mass*. Planude pre ă sa și Lascari *Anthologia διαφόρων ἐπιγραμμάτων*

(Florentia 1494). In 1606 *Salmasiū* discopperi, la Heidelberg, un MS. de uă anthologiă ă; lui Constante Chephalas. Din acest *Codex Palatinus s. Vaticanus* a dat R. P. S. Brunck (1772 — 76) un estras. Dela 1794 — 817 făcū Iacobs doue edițiuni, un'a în 13 alt'a în 3 vol., ultim'a după copi'a redessă de Spaleti.

Anthologia Latina, ănfiiū de Scaliger în 1573, 250 buccate; apoi de P. Burmann 1759 — 73; In fine, în 1835, a instituit un'a mai completă Meyer. (Lipș.) Conține 1704 numere, din care 535 (și de curând s'au adaus 31) autentice, după cari *auctores incertae aetatis*, *Carmina quorum auctores ignoti sunt*, *Carmina suppositicia*, *Appendix*, *Priapeia*. Assupra unui MS. din Brussel vd. Reiffenberg în Bulletin de l'Acad. de Bruxelles s. X. p. 248.

Anthophagi, (gr. cari mănăncă flori), speță de insecte.

Anthophile, (gr. căror place florile), insecte merifere.

Anthoră s. *ANTITHORA*, divisiune din speța aconitului.

Anthrace, (gr.) speță de mineral. miniu naturale; *med.* specă de ulcer.

Anthracite, (gr.) *anthraciă* s. *anthracolithă*, *anthracose*, huiiă strălucinte, cărbune necombustibile (jeratic); speță de pōtră prețioasă, granat s. rubin. *Med. anthracose*, înflătură, cojiū, *carbunculus* (Shol. Arist. fragm. 439).

Anthracometru, instrument, dat de Humbold, pentru ă măsură acidul carbonic coprins în aer.

Anthropogeniă, (gr.) cunoștința generațiunii homului.

Anthropoliți, (— *thae*), hóménî fossilî.

Anthropologet, (gr.) appărător al humanității.

Anthropologiă, (gr.) știința tractate despre hom și relațiunile sêlle cu lumca physică. Înainte de Plattner eră știința corpului human.

Anthropomorphul, petre culorate represintând imagini umane.

Anthropometriă, (gr.) știința care se ocupă cu proporțiunile corpului human.

Anthropomorphism, vd. *urm.*

Anthropomorphiți, cei cê dă lui Dumnezeu ființa humană. Differesc de *anthropopatici* pentru că aceștia î presupun simțiminte humane. — Inceputul anthroporphismului é în Biblîă, allăturé însă cu uă spiritualitate fôrte înaltă și pură. Hobbes, Forster, Priestley Kant și Fichte (după ultimul urmédă toți posteriorii) an atins mai ales astă doctrină.

Anthroposofiă, (gr.) cunnoscința naturéi homului mai ales după principie filosofice.

Anthropotomiă, vd. *Dissecțiune*.

Anthypnotice, (gr.) remedie proprie à desteptă.

Anti, înainte, contră. Precedînd un nume propriu arrată combaterea opiniunii persônei care lî pörtă, precedînd un nume commune denotă contrarul lui, mai ales în științe. În geogr. însemnédă punctul oppus.

Antibach, (— *chius*) metr. pede — —

Antic, (— *quus*), vechiū; opp. *romantic* s. din evnl mediū, și *modern*.

Anticameră, (fr.) uerî-cê bucată se afflă immediaț înainte unei camere. La cei vechi *procoiton* s. *consistoriū*.

Anticaglie, (ital.) nume generic pentru mănușini din anticitate grêcă și romană, precum vase arme s. al.

Anticar, (— *quarius*), cel cê studîă monumintele antice; cel cê culege s. vinde lucrni antice, (fr. *bouquiniste* din *bouquin*, cart-vechiă). La R. eră cicerone de asc tăđi, affară de Snet. Aug. 86, «qui vocabula prisca et obsoleta diligenter consecatur» și Laur. Lidus De mens. I. «*Ἀρτικονάριοι οἱ κἀτα ἑλληνας καλλιγράφοι.*» — Locul unde se depun este *anticariat*.

Antice, (— *qua*), nume generic pentru tôte medaliele și statuiele remase dela cei vechi. *Antice moderne*, monumintele gotlice, opp. *romane*.

Antiqua, se numîă dela Manutiū (secl. 15) literale latine intrudusse de el în typographiă, ceaa cê Francesii numesc *Romain*, Anglii *Pica*.

Anticipare, — regnl. ARTECPERE — à appucă înainte, presintă înainte de timp. — *Anticipațiune* s. *antecepsiune*, acțiunea prin care se antecepe. În pl. é opp. la Interpretatiunii, cercătări prin observațiune diliginte, dela Bacon de Verulam. *Antec. de percepțiune* à lni Kant sunt judiciële după cari concepem fenomenele în vertutea organizațiunii spiritnlui nostru.

Anticitate, (— *quitas*), vechime. — *Anticitatea classică* sunt Grecii și Romanii. Assupra *Classicalor* (autorî *κατ' ἐξοχήν*) Cic. *Accad.* II, 23, Gell. XIX, 8, 6. VII,

13. XXIX, 8, 15, G. E. Müller Einl. zur Kenntniss der lat. Schriftsteller vol. I; H. Alberti Descript. class. in scholis apte tractand. și Classicus scriptor qui dicendus videatur (Schleiz 1835 — 36). Nu cu Hoffmann, pentru că se citește în classe (Koepke). — *Anticități*, toate lucrurile care pertin popoarelor antice.

Anti-cornleaw-league, s'a numit în Anglia o asociațiune (Oct. 1831) de neguțători pentru a da curs liber importățiunii cerșalilor, derimând prin agitațiuni diverse legile esistenți pentru dinsele. Măsurile luate de Peel, în 1846, declarară scopul ei de ajuns; ea se absolvă în 1849.

Anticreșe, (gr.) convențiune prin care debitorul lasă creditorului usul averii sâlle (lucrurilor ce posedă) că să țină loc de interese până se va plăti de datoriă. — Anticreșea e considerată de usură de unii autori, ceea ce și este dacă debitorul nu și va pune condițiuni

Anticurtă, curtea d'antii d'între mai multe. (neus.).

Antidactyl, (— *lus*), *metr.* pede —

Antidată, (fr.) dată falsă.

Antidot, (— *tum*), *med.* remediu contră venin; *fig.* uerî-ce are facultatea de a derimă un alt obiect. — *Antidotar* culegere de antidoturi.

Antiemetic, vd. *Emetic*.

Antiennă, vd. *Antiphonă*.

Antilegomene, numia Eusebiu (secl. 4) părțile Testamentului N. a căror autenticitate eră pusă în dubitațiune de consințimintul generale.

Antilogia, s. ANTILOCUTIUNE, contradicțiune; *theol.* contrarul *analogiei*.

Antilope, se num. uerî-ce mamifer din ordinea rumeganților între cerb și capră (cavivornia), dela gr. *antilops* pentru că au ochi frumoși.

Antimoniu (și *stibiu*), metal alb, tare, însă fragile, sulfuric. Se unesc cu alte metale: că se le de soliditate și elasticitate. Cunoscut din secl. 15, el și căpăta prim'a disolvare în secl. următor prin Basilu Valentin.

Antinomia, (gr.) opozițiune reale s. aparinte a două legi. Kant numesc astfel contrarietatea între rațiune și intelles (intellect). — *Antinomism* se numia de Luther și Melancton desprețierea Moralii moșnice și Testamentului V. sustinută de I. Agricola.

Antipath, mărgeu negru. *Neg.* De commune se dic *antipați* opuniții pricipiului *Similia similibus*, susținut de *homeopați*.

Antipathia, (gr.) ură; opp. *sympathia*.

Antiphonă, (gr.) verset cântat înainte psalmilor; uerî-ce cânt bisericesc emis de un'a (precum în Anglia *antiphon* s. *anthem*) s. de două voci ale chorului și apoi de totă trup'a. Pap'a Gregoriu XIII a făcut oă culegere de astfel de verseturi și le a dat melodia, *Antiphoniile* s. *antiphonariile*. — *Antiphonia*, (gr.) symphonia de diverse voci și instrumente în octavă; opp. *homophonia* s. *unison*.

Antiphlogistic, (gr.) contră inflamațiune.

Antiphrase (gr.) contră-veritate, ironia.

Antipodî, (— *des*), cei c e l acuesc doue p arţi ale p am ntului opuse  iametrale.

Antiptose, (gr.) *gram.* unul u-nu  cas în locul altuia.

Antiscii, (— *scii*, fr. — *sciens*), l acuitori din p arţi differinţi ale ecatorului, ale căror umbre, la pr n , au direcţiuni contrarie. *Astr.* doue puncturi ale cerului egale distanţi de un tropic.

Antisigma, (gr.) semn în MSS. vechie cu form'a unui C  ntors. Se găsesc mai de commune la începutul versurilor  i arratt  c  ordinea acellui vers caută   se schimbă. Dacă se vede  doue versuri cu acel'aşi sens, diverse în formă, se pune  la margine anti-sigma cu un punct în centru, denot nd că se lassă cititorului facultatea de   alege unul din elle. Imperatorul Claudi  voisse s l  întroducă în scrierea latină pentru doni s, s. pentru *ph*  i *bs* (gr. f). Form'a lui er  OC. Comp Tacit. Annal. XI, 14, ibique Lipsius; Snet. Claudi n. 41  i rezoluţiunile lui K. L. Schneider *Elementarlehre* p. 4 sqq.

Antispas, s. — *se*, *med.* revulsivne.

Antispast, (— *stus*), *metr.* pede din un iamb  i un troche  (choreu). Dacă   se adaugă u  syllab  lung  la fine, devine *dochmiu*.

Antistrophe, (— *phe*), secund'a parte   strophilor în poesi'a grece . de numi  astfel pentruc , după-c  c ntasse prim'a strophe merg nd în un sens, chornl c nt  antistrophea (cea-altă strophe)  ntorc ndu-se (*antistropheo*); vd. *Strophe*.

Antitenar, *anat*, muschiul ca-

re trage degetul cel mare în întru. *Negul*.

Antithese, (— *sis*), opoziţiune de vorbe s. cugetări; *syn.* contra-poziţiune.

Antliate, nume dat de Fabriciu insectelor diptere.

Antocci, (gr.) l cunitori contrari; cei c  stă pre acel'aşi grad de lungime  i l time în ambele hemisphere.

Antonomasi , (gr.) spe  de metonymi  const nd în   pune un nume propriu în locul unui commune  i din contr ; un epithet în locul vorbeii la care se referese.

Antru, (— *trum*), cavernă, pescer .

Antrustioni, voluntari germani în evnlu me iu. Cei cari merge  allătura de regi  Francilor se numiră în urmă *leudi*.

A. O. C. (lat.) *anno orbis conditi*, în anul Cr taţiunii; prec nd **A. O. R.** — *anno orbis reuempti*, în anul M ntuinţei.

Aorasi , facultate atribuită deilor vechi de   fi nevisibili.

Aorist, (gr.) *gram.* trecut nedefinit. Differinţa celor doue aoriste grece   numai formale. Cons. Burnouf *Gram. grecque*.

Aort , (— *ta*) — numită  i *aor'ta mare* s. *vesicula dorsale* — artera principale   corpului. Pl c  din ventriculul st ng al inim i, se recurb   i descinde în bassin. Numele dat d  dela Aristotele. Pentru Hippocrate sunt celle doue extremităţi ale conductului de aer, altfel *bronchia*.

Apagoge, (gr.) deducţiune la absurd; *jurispr.* pl ngere pentru un furt preste 50 drachme, la Greci. (Casanb. Theophr. Char. 6).

Apanagiu, (— *gînu*, din *panis*) offerință de proprietăți făcută principilor din famili'a regiilor. Se acordă prin *devoluțiune* s. prin *hereditare*. E în us dela regiî din a treia dynastiă.— *Fig.* tot cî ține imediat de natur'a unui lucru (fiindcă apanagiile eră adlierinți la dreptul possessorului).

Apathiă, (gr.) stare de nesințibilitate, când nescine nu e priimibile de niciuă emoțiune, *nihil admirari* al Stoicilor (Heyne E. pict. 2, 29). Cel cî cade în ea este *apath. s. apathic*; comp. *indolinte*. Verbul *apathizare* neusitat.

Apathuric, (gr. ἀπαθούριος), convent al fratrielor. Sărbătorei atheniane în lun'a Pyanepsion. La aceste sărbătore, cari dură trei zile — prim'a Δορπία s. Δορπεία (din δόρπος), secund'a Ἀνάθησιον (din ἀνάθησιον = ἀνεφεύειν), terț'a κορυφαίως (se celebră în hon. Veneriî Apathurie, pentru care vd. narrațiunea lui Strabone), — copiii γυναικῶν (vd. *Amphidromie*) eră introdussi în phratric, (φρατρικὸν γράμματιν) și se înscriă în registrele Statului.

Apepsiă, (gr.) greutate în stomach.

Aperantolog, (gr.) guraliv. Subst. face *aperantologiă* = *apero-logiă*.

Aperitiv, care dischide.

Apetali, calificațiune a florilor lipsite de corole. Sunt din clasa gaminéelor și amaranthéelor.

Apetisare, (fr.) a micșora, *N. us.*

Aphasiă, (gr. comp. ἀφασία), amuțire.

Apheliă, s. — *liă*, (gr.) punțtul orbitei unei planete deunde distanț'a sa de Sore e cea mai de-

parte. Aci, se înțelege, ințel'a mișcării a cea mai mică.

Apherese, (gr.) acțiunea de a trunchiă; *gram.* suppresiuinea unei vocali s. litere.

Aphoniă, (gr.) neputință de a vorbi.

Aphorism, (— *mus*), sentință enunțată în vorbe puține.

Aphoristic, care ține de aphorism.

Aphrodisiae, (gr.) concitante; *med. lat. herba salax.*

Aphite, (gr.) ulcere (inflătore) în gură, (lat. *sacer ignis*).

Apice, (*apex* vîrf), pennat purtat pe flaminii lui Jone și Marțe pre piléele lor (*apex dialis*).— *Apices juris*, subțiritați juristice; appoi dreptul strîns.

Apinae et tricae, lucruri mici, seacăture. Dela *Apina* și *Trica*, done orășcele în Apulia.

Aplanire, a face plan, neted, a nivela (potrivi) uă suprafață. — *Aplanitor* cel cî aplănecă.

Aplatire, (fr.) a face întins, plan, lat; *suppl.* a complănă.

Aplestiă, (gr.) nesătnrare.

Apumb, (fr.) lină perpendiculiară pre planul horizontelului, perpendiclu. *Apomb* drept în deos, cîert în ființă și incidinte.

Aplustre, (— *stra*) ornamente d'ass. pupei unei navî, la cei vechi.

Apuă, (gr.) lipse de respirațiune.

Apobomie, sărbătore în care sacrificiul se făcea pre propițul templului (nu pre altar).

Apocalypse, (gr.) revelațiune. Ultim'a carte a Testamentului N. continînd revelațiunile cî avu St. Ioan Evangelistul în insul'a Pathmu. Au fost scrise între anni 94—96. A-

pocaliptici, cei cărî presupun a găssi într'ins'a histori'a progressulul Bisericeii și cantă sē esplice imaginile ei. Primi sunt Instin M. și Iereneu. Intrepretațiunea științifică a Apocalipsii începe la dnmătatea seclului trecut cu Herder și Eichhorn, după care se stabilește că nimic într'ins'a nu ese affară din primul secl al Chrestinismului.

Apochă, vd. *Antapochă*.

Apocinas, speță de danț vechiă necunoscut.

Apoco, (ital.) hom de pușin spirit, inept.

Apocoloquintose, titlu al unei apotheose ironice a imperatorului Claudiu, compusă de Seneca.

Apocopă, (— *pa*), abscisiune, tăierea unei sylabe s. litere la finele vorbeii.

Apocryph, (gr.) uecert. *Cărți apocryphe*, căror nu se cunoșce autorul; comp. *pseudocryph*. In Bisericea primitivă se numia cărțile nedestinate a deveni caonice și de aceea scōsse din usul commune. Fusseseră respindite pentru Chrestini ca adaus la traducțiunea ales. a Testamentului V. — Grecii dela 360, și Anglii, în timpul nouu, le au esclus. Catholicii și Lutheranii le țin. Aceași sorte avură ale testamentului N., cari astăzi servesc de commentarie.

Apodacrylic, (gr.) califică neri-cē acrelă tare.

Apodictic, (— *cus*), care ē basat pre argumente, demonstrativ, cert.

Apodiosse, (gr.) *rhet.* figură prin care se rejectă uu argument ca absurd.

Apodipn, cāntat după masă, la Grecii.

Apodisse, (— *xis*), demonstrațiune, argument cert.

Apodopnic, (gr) care restabilește sănătatea.

Apodose, (pr.) *gram.* secundul membru al unei phrasii; în oppos. cu primul, numit *protase*.

Apogeū, (— *gæus*), *astr.* în system'a lui Ptolomeu și celor vechi pnutul cel mai depărtat de pământ al orbitei unei planete; opp. *perigeū*. Astăzi ambele desemnă distanțele lunei de pământ. Comp. *colime*.

Apograph, (— *phus*), copi'a unui script.

Apollinarie, (— *res*), jocuri în hon. lui Apolline, în Roma, la fiecare cinci anni, în Iuliu. Antii la epoce neregulate, mai partice. când se alegea pretorii, până când uă lege, în 208 în. d. Chr. determină celebrațiunea lor.

Apollonicon, instrument musicale inventat de Fight și Robson, nă ameliorațiune a pauharmouicului. — *Apollonion*, speță de piano cu fluere dat de Voeller.

Apologiă, (gr.) justificațiune, mai ales în scris. Cea mai cunoscută în anticitate este apologi'a Socratică, atribuită lui Platone s. Senophonte. In biseric'a primitivă eră defcusiuuile Chrestinismului mai ales contră obiecțiunile Iudeilor. Cei mai celebri apologisti sunt Iustin M., Tatian, Origene, Tertulian, Eusebiu, Luctanțiu, St. Augustin. *Apologi'a* Confessiunii de Augsburg este un script al lui Melancthou contră thelogii Catholicii cari rejectă acastă confessiune (autorii ai *Confutațiunii*). — Uă parte din apologiă se dice *apologemă*.

Apophtegmă, (gr.) propozițiune scurtă și sentențioasă.

Aposiopese, vd. *Reticință*.

Apostasiă, (gr. *ἀποστασία*) părăsirea unei religii pentru altă; fig. unei opinii, unui partid. — Cel ce o face este *apostat*.

Apostemă, vd. *Abces*.

Apostilă, (gr.) annulațiune.

Apostroph, (gr.) *gram.* mic semn suplinind elisiunea unei vocali.

Apostrophă, (— *phe*), complețiune; *rhet.* îndreptarea momentană către o persoană individuală. Syn. *metabase*, însemnă, în limb'a judiciariă attică, întorcerea oratorului de către judecătorii că se vorbescă unui din clienți.

Apotheca, vd. *Pharmaciă*.

Apothemă, (gr.) perpendiculară a dussă din centrul unui polygon regulat la un'a din lateri. La Berzeliiu nume generale pentru uerice depus, prin pătrunderea aerului, la dissoluțiunea cstractelor vegetali; albume ossydat.

Apotheose, (*ἀποθεώω*, opp. *αποθεός=θεός*), deificatiune.

Apotome, (gr.) diferență între doue cantități necommăsurabili.

Apotropen, assistința deilor depărtanți nefericirea (Paus. II, 11, 22). La pl. specă de versuri spre a concilia pre deī. *Neg.*

Apozemă, (gr.) decoctiune, poțiune din rădăcine, câte-uădată cu preparate chemice, substituită astăzi prin *plisanele*.

Apaparare, vd. *Preparare*. — *Apaparațiune*, preparările unei pompe. *Neg.*

Apparat, pompă, gătelă mare. *Schol.* se numia altă-dată *apparate* dicționariile și comentariile în

us pentru studiū la classe. In gen. tot cē servește pentru a îndeplini cv., totalitatea obiectelor necesarie unei arți s. al.

Appărere, (— *rere*), a se arăta. — *Appariță*, arăttare, vedere în exterior, (opp. *rēalitate*). — *Apparițiune*, acțiune de a apăre; absol. uerice se vede denădată, phenomen.

Appartement, (fr.) despărțimint la un edificiu în uerice direcțiune.

Apparținere, vd. și suppl. *perținere*.

Appassionato, (ital.) *mus.* cu pasiune.

Appelare, (— *lare*), a chiămă, a se îndreptă la cv. (contră cv.). —

Appelațiune, prochiămare. Diversele appelațiuni juristice sunt (se spun în lat.): *appellatio deserta*, care nu e dată la termin; *frivola*, puțin fundată; *nuncupativa*, făcută oralice; *ordinaria*, regulată, — fiindcă sunt multe appelațiuni extraordinarie; — *per gradum*, în ordinea cuvuită a instanțelor, opp. *per saltum*, unde se sare vre-uă instanță; *pura*, făcută pentru un iucommod complinit, precăud *appel. eventualis* se face înainte prin presupunerea că are să se complinescă. In fine *scripta*, scrissă și *appel. temeraria=frivola*.

Appelativ, care denumesce; *gram.* în oppos. cu *nume propriū*, apelativul ține numele totēi specēi în care intră.

Appel, chiămare, prochiămare, couchiămare.

Appendice. (— *dix*), adaus.

Apperceptiune, (— *ito*), reprezentatiune cu consciință. Se cea măi

mult subiectiv, precând percep-
țiunea obiectiv.

Apetință, (— *țta*), cerință sen-
suale (pofță), atracțiune (subiec-
tiv) către ceea ce place — *apeti-
tū concupiscibile*, la scholastică. — *Ap-
petițiune*, cerință.

Applaudare, — regul. *applau-
dēre* (*plaudēre*) — à aprobă, prii-
mi cu enthusiasm. — Effectul *è ap-
plaus*. — *Applausor*, cel ce applaude.

Applicable, care se pōte ap-
plică.

Applicare, (— *care*), à pune
un lucru preste altul, allătură strîns;
pass. și *refl.* à se dà, atrage. —
Applicațiune, acțiunea de à applică.

Applicatura, (ital.) *mus.* schim-
barea pozițiunii.

Appogiatura, (ital.) *mus.* ap-
plicat, cu espressiune legante, măi
ales la notele sincopate; *porta-
mento* redicat la uă espressiune par-
ticulară.

A. pr. (lat.) *anni praesentis s.*
praeteriti. Pre inscripțiunii *annonae*
praefectus.

Apprețiere, à apreții, pre-
vală, stimă, consideră. — *Ap-
prețiativ*, care arrată nēre-care
preț. — *Apprețiator*, cel care
aprețiașă.

A prima vista, (lat.) dela
prim'a vedere.

Approbare, à priimi, gâssi cu
calle. — *Approbațiune*, acțiune de à
aprobă.

Approfundare, (fr.) à pătrun-
de, pricepe adînc. *N. us.*

A propos, (fr.) bine la vor-
bă, la timp; suppl. *la propus*,
precând *a proposito*, conforme pro-
pusului, scopului.

Appropriare, à însuși, face al
sên. — Acțiunea *è appropriatiune*.

Approssimațiune, appropia-
re. — *Approsimativ*, de, prin ap-
propiare.

Approvisionare, (fr.) à pro-
cură proviziune, premuni cu celle
de mîncare.

Apsidă; (— *des*), *astr.* estrema-
tățile assiū cellei marī à orbitei u-
nei planete, s. unei stelle. Cea
măi depărtată de Sōre *è apheli'a*,
cea măi apropiată *periheli'a*. As-
sea se num. linē'a absișilor.

Apt, (— *tus*), făcut pentru cv.
dispus, (potrivit), capabile, habile.

Aptere, (gr.) *inșete* fără ari-
pe. Linnē facusse nă classe parti-
culară, însă se găsesc în tōte clas-
sile. — *Apterodicerete* au done ni-
ce antena.

Apteront, speșă de pescu.

Aptitudine, (— *do*) dispozițiune
natrală pentru cv.

Apute-jub, speșă de papagal.
Neg.

Ara, s. *Arau*, papagal american.

Arabesci, s. *MARRESCI*, orua-
ment de sculptură, pictură s. ar-
chitectură, constând din foie, figu-
re, plante s. al.

Arabo-tesesco, amestec de
styl arab, roman și gothic.

Arabice, (*cifre*), numerele de-
la 9—0, măi bine indiane. Astro-
nomul Albiruni le a addus Arabi-
lor și, în secl. 10, Gerbert (pap'a
Silvestru II) le a dat Hispaniei.

Arabile, care se pōte ară.

Arachide (— *nae*, — *des*),
plante leguminōse originarie din-
tre tropice.

Arachide, s. *ARACHNI*, (— *nes*),
insecte din à căror familiă *è* păia-
ginele. Lamarck le a împărțit în
trei classi, după modul respira-
țiunii.

Aratru, (— *trum*), plug.— Tot ce ține de el se țice *aratoriū*.

Arbascio, speță de pîslă de Levante.

Arbitriū, (lat.) liberă judecată. Voința individuală în opp. cu voința generală s. legea.

Arbitragiū, (fr.) effect al arbitriului.— *Arbitrar*, care ține de arbitriū.

Arbitru, (— *ter*), judecător. Mai mult decăt el, arbitrul are puterea de a se liberă de vigoarea legii și uu ă obligat sē urmec formelle stabilite de codicele procedurii civili.

Arbure, (— *bor*), pom; *mechan.* parte principale ă uuef machine servind ă sustine totul; *horol.* aparatul care sustine rōt'a. Mai în gen. *arbore* se iea, în techn., cu sensul de cilindru.

Arbust, arbure mic, mărăciniș.

Arcadi, (*Academ'ia*), societate literariă fundată în Roma, în seclul 17, de poeți Italiani în scopul de ă respindi gustul și cultur'a poeziei naționale. Se străduia sē imite moralile pastorale ale Arcadianilor și sī ținea adunanțele în grădinc, purtăud fiă-care membrii numele unui păstor. Insemnul lor cră flaut'a lui Pan, ornată cu ramure de pin și laur. Poeții de ambele sexe puteă luă parte. Essiste până astăzi, însă fōrte decădută.

Arcan, (— *num*), secret.— *Ar-cani disciplina*, studiul tainelor Bisericeii.

Archaism, (gr.) tot usul de celle vechi în nă limbă, vorbă, expresiune, formă s. al.

Archeologiă, (gr.) sciință vastă, conținnd studiul anticității prin monuminte (*antiquitas figurata*)

și autori. Dela O. Müller cunooscința istorică ă arților imaginanți în anticitatea classică și la Etrusci. Propriul fundator al archeologiei ă Winkelmann, Raoul-Rochette, Zoega, Broeustedt, Stephanus, Kollár, Boettiger, Welcker, Gerhard sunt între cei mai însemnați.

Arhitectură, (gr.) artea de ă construi edificie.— Mai vechiă decăt ueri-care, astă arte, începută de Indiaui, capătă prim'a sa dezvoltare esthetică la Greci. Dela acestia și Etrusci o împrumutără Romanii, după ă căror cădere stilul *byzantin* și *mauresc* ținiu tōtă Europa până în secl. 10. Acum apărū în Occ. nă altă ordine, *romantic'a*, și preste done secle stilul gothic deschise calle cu totul nouă. Cu începutul secl. 16 străduința de ă se întorce la formelle antice produsse degeneraținea cē arrată operele nnuī Berniui, Boronini s. al., precăud mai înainte de acest secln stylul numit al Renasciutei căută sē reînviuce arhitectur'a italiană. Astăzi această arte are pușin originale și tot prețul si lū caută în imitaținea formellelor vechie relative cu neccesițāile timpului. Acest'a ă meritul lui Schinkel, în Germania, și tendința școlē de Percier și Fontaine, în Franca.

Archivă, (gr.) locul de conser-varca documintelor scrise ale unei familie, corporațiunii s. al., s. ale Statului întreg.

Archologiă, (gr.) philosophiă elementariă.

Archonți. La căderea regatului și constituirea republicei atribuțiunile puterii regesci veniră popo-

rului întreg s. numai unei părți. Pentru că uă singură corporațiune e în neputință de a direge totul, puterea suverană se împărți în diverse cercuri (*ἄρχαι*) responsabili (*δευδωνοί*), cu officiu administrativ (*ἄρχειν*). Atributele lor le dă Arist. pol. 4, 12, 3. Aste atribute, lângă cari se adaugă conducerea sacrelor, correspund în genere cellor ale magistraților romani: *referre, judicare, imperare* (fiă-care în cercul său). Histori'a archonților e amestecată cu multă fablă. După mórtea lui Codru, în urm'a certe diutre fiii săi, unul din ei, Medon, obțină puterea supremă în un'a cu numele de *ἄρχων*. La început pre vieță, în 752 archontatul fu mărginit la 10 anii; la 714 privelegiile Medontidilor cădură, dreptul la archontat se întinse asupra totor Eupatridilor; în 653 regință se împărți la 9 membri (comp. Duruy Hist. univ. I. p. 122, Weber Weltgesch. I. p. 138). Prin legislațiunea lui Solone intrară în acest drept pentacasio-medymni, prin Aristide lă căpătară toate classile (Plut. Ar., Arist. 22). Primul din aichonți, care dă numele sên annului, se numia *ἄρχων ἐπώνυμος* s. simplu *ἄρχων*; urmédă *βασιλεύς*, numit astfel pentru că regii la început avusesseră conducerea cellor religioase precum la R. *rex sacrorum*, și în fine *πολέμαρχος*. Ceî-alți șesse se num. împreună *δεσποθῆται*, a căror funcțiune, nu precum o arrată numele (legislatori), eră de a judeca processele.

Arcimă, un fel de pat purtat cu mânele. *Neg.*

Arcic, vd. *Antarctic*.

Arenă, (— *nă*) nisip; ueri-cé loc destinat pentru un eserciț gymnastic s. al.

Arcolă (— *la*) cercul calorat care încungiuă lun'a.

Areometru, (gr.) instrument de măsurat desitatea lichidilor și răportul ce essiste între greutățile specifice ale corpurilor.

Arcopag, (*Ἀρειοπάγος*), tribunale atheuian, numit dela collin'a Ares (*Ἄρειος-πάγος*), unde se adună. Numărul membrilor săi (*Ἀρειοπαγίται, areopagitae* Varr. VII p. 306 Spengel) se redică dela 9—31, 41 și în fine 500 (răportul său cu consiliul cellor 500 e puțin stabilit). Intre acestia nu se priimiă decât cetățianii cei mai vertoși și archonții cei mai vechi. Atribuțiunile sêlle, după Plut. și Cicerone, sunt judiciarie și politice; (*δικαστήριον* și *βουλή*, comp. Plut. Sol. 19, Cic. Off. 1, 22; add. Weber Weltgesch. I. p. 141, Duruy Hist. univ. I. p. 124, — relațiunea sa cu heliastii nu e biue determinată — Grote, trad. de Fischer II. p. 72). Palladea, Cecrope și mai ales Solone se numesc între institutorii săi. Arcopagul dură în totă puritatea până la Pericle (Plut. Kimon 15, Plut. Pericl. 9). Imperatori romani respectară autoritatea sa.

Argonauți, *myth.* heroii greci cari merseră cu navea Argu, prim'a nave construită, în Colchidea că se caute lân'a de aur. Eră în număr de 52, în capul lor Jasone. Pind (pyth. 4), Apollod. dela Rhodu și Val. Flaccu tractédă principale fabl'a. In tot vd. Grote Fischer I. p. 211—234.

Argument, (— *tun*), probă, dovadă. — Argumintele principale snt:

arg. *palmarium* s. *primarium*, decisiv; *ad hominem*, din opiuniile subiective; *ad veritatem*, din sentințele generalî fundate sciințifice; *a contrario*, eșit din prolațiunea contrarului: *a consensu gentium* din învoiața popórelor; *a tuto*, când se demustră cv., în nerî-că cas, é mai bine á se priimi ceaa ce este în cestiune decât á se reiectá.

Argyraspidi. legiune creátá de Aless. c. M. în 331 în. de Chr. Formá un corp ales în pbalangá purtând scuturi de argint, deunde numele (Curt. 4, 13, 27; 8, 5, 9; Liv. 37, 40). Alessandro Sever redicá uá trupá analogá cu scuturi de aur, *Chrysoaspidi*.

Argyritá, s. ARGIROLITHÁ, petró prețiosá la cei vechi. Se crede á fi eventerin'a de Oriente.

Argyridá, (gr.) pahar de argint (Kunk. Tim. p. 48).

Argyrite. jocuri, la Greci, unde învingátorul priimiá un preț de argint; opp. *stephanite*, unde numai uá coroná.

Ariá, cântec de uá voce cu înșoțimint instrumentale.

Aristocrațiá, (gr.) puterea, gubernul nobililor.— *Aristo-democrațiá*, al nobililor și al poporului.

Armogan s. ARMOGANT, timpul favorabile navigațiunii (usit. pre Mediter.).

Arnaldiá, (fr.) alopecii, vd. *Peladá*.

Aromá, spirt rector, principii odorante al-vegetalilor cari áun un perfum plăcut.

Arrestare, á pune în închisóre.

Arrogante, mândru, pretențios.— *Arroganță*, mândriá.

Arrogare, (— *gare*), á pretin-

de, attribni sie s. altui ceaa cé este strein.

Arse, vd. *These*.

Arsenale, s. ARMAMENTAR, magazin public pentru fabric'a și conservațiunea armelor.

Arseniate, s. ARSENICATE, sări din acid arsenic și uá base.

Arsenic, semi-metal fragile, volatile la foc.

Arsenit, combinațiune de osyd arsenic cu uá base.

Arte, (*ars*, póte din *artus*), combinațiune harmonicá á unui tot, (precum este în lucrurile naturei, *series et junctura*), uniunea regulilor cari o privesc. (mesteșug).

Arterá, (— *ra*), *anat.* vessiclu destinat á transportá sângele din inimá în tóte organele. Miscarea lor constituiesce pulsul.— *Arteric* s. *arteriale*, care ținc de arterá.— *Arterios*, care é de natur'a arterei.

Artesiane, (*puțuri*)— disse și *forate*,— puțuri adince al căror diametru variedá dela 2—3 decimetre.— Sunt cunoscente din timpuri fórté depártate în China, și în Europa dela 1126. Cel mai mare număr s'áun săpat în Arras (fr. Artois). In vertutea ecilibriului lichidilor ap'a sare cu multá forță din elle.

Articlu, (— *culus*), încheiăturá; *botn.* porțiunile coprinse între doué articulațiuni.

Articulare, (— *lare*) á pronunța distinct.

Articulațiune, (— *tio*), *anat.* uniune á ósselor și modul ei. Cea mai importante é articulațiunea *diarthrose*.

Artifice, (— *fin*), cel cé face cv. prin arte, mester, creátor.

Artificiale, care é produs de

arte; fictici, opp. naturale.— *Artificios*, (pentru lucr. și perss.) care possede multă arte (viclén).

Artificiu, (— *ciuni*), arte cui este dificilă a discoperi meștrăciunile și cunosc processesele; *fig.* solertă, iscusință.

Artist, cel ce lucră în uă arte, mai ales din celle liberali.

Aruspici, preoți la R., cari preceia din inspecțiunea interiorului vietimelor.

As, (*as*) vd. *Monnetă*.

Asaph, animale fossile din ordinea trilobitelor.

Asaphiă, (gr.) paraphoniă guturale s. palatină, vd. *Paraphoniă*.

Ascen... vd. *Ascin*...

Ascet, (— *ta*), cel ce se consacră vieții spiritali.

Ascii s. *asciani*, cei cari lăcuiesc zon'a torridă. Pentru că Sorele este câte-nădată verticală și direct d'assupra capului lor, addeșe acesti hōmeni nu au umbră.

Ascindinte, (— *dens*), care se urcă: *astr.* neră-că miscare de deos în sus. *Nodurile ascindinți* ale unei planete sunt puncturile unde ea străbate celiptic'a mergînd dela S. spre N., opp. *Noduri descindinți*. *Semne ascindinți* sunt celle ce percurge Sorele când se depărtează de horizont, ad. celle trei prime și celle trei ultime constelațiunii zodiacali.

Ascinsiune, (— *censto*), mergere în sus, urcare.

Ascită, hidropisiă a abdomenului.

Asclepiadeu (— *us*), *metr.* vers lyric, numit dela Asclepiade, inventatorul său. Constă din 12 sylabe și respunde alessandrinilor nostri.

Ascolie, vd. *Anthesterie*.

Asil s. *ASYL*, (— *lum*), loc de retragere, refugiū.

Asperitate, (— *tai*), asprime.

Aspersiune, (— *sio*), stropire.

Asphalt, bitume (păcnră); compozițiune din ea și alți ingredienți.

Asphodel, (— *lus*), plantă din famili'a liliaceelor.

Asphyssiă, (gr.) innăbușire foarte tare, suffocațiune.

Asa foetida, un suc vegetale; nă gummă resinosă din Persia; *syn.* lasere s. lasru.

Assalt, (fr. *asaut*), adorținne, agresiune cu forță vină a unei cetăți.

Assamente, (*axamenta*), cânturi la processiunile Saliilor în Iua Martiū, numite pentru că eră săpate pre table de lemn, după derivat.

ab axibus, (ad. tabulis), un din *axare* (ad. nominare, Fest. vd. Gutherleth; comp. Döderlein Synonym.

V, VI, Fest. p. 3, 4: *assa* dicebantur cantus tibiaram.— Constă mai mult din exclamațiunii pentru Marte. Iann, Veturiū Mammuriū,

Joue Lucretiū, addeșe Junone, Minerva s. al. In timpul imperatorilor le aflăm ca un fel de apotheose, d. e. a lui Germanicū, Varn.

Dura'a lor se pōte urmări până în secl. II al erei noastre cu nerecari schimbări în formă, limbă și caracter.

Comp. Varr. L. L. VII p. 258 ed. Spengel, ibiq. Sciopp.; Fest. l. c. (în uă glossă accollo citim

στίχοι ἐπὶ θυσίῳν Ἡρακλέους, pōte referind la Serv. ad. Virg. Aen. VIII, 285); Dion Halic. Antiqq. Romm. II 70 sqq. *Kai πατριούς τινὰς ὕμνον ἀδόνειν ἅμα ταῖς χαρμαῖαις*, comp. Elvers, Beitr. zur Rechtswiss. I, 1. p. 17. Tacit. Annal. II, 83 ibiq. Ruperti; Hor. Ep. II, 1, 86 (Orelli); Quint. Instt. or. 1, 6, 40, cu 10, 20. Remasele mai bine la Gutherleth De Saliis,

Martis sacerdotibus (Francoq. 1804 și în Poleni Thes. Antiqq. Romm. V, p. 793 sqq.; Ch. L. Crellius De saliaribus Carmin. (Vitteb. 1732). Düntzer și Lersch De v. Saturnis p. 35 sq.; Egger Lat. Scrm. vet. Reliqq. p. 72 sq. — Pentru Salii Cic. ad. Div. I, 17, Att. V, 9, mai ales Gutberleth l. c.; Seidel De Saltatt. sacr. Romm. orig.; Elvers De jur. sacr. monum. I, p. 22; Anthol. L. ed. Meyer Ep. 8; Egger l. c. p. 68 sqq. Juv. VI, 604: Salii pontifices—summi sacerdotes, Lem. Comp. cânturile fraților Arvali, Cajet. Marini gli Atti e monumenti dei fratelli Arvalli; R. H. Klausen De carmine fr. Arvalium Liber; Langi, Sagg. di lingua Etrusca I, p. 108 sq. (cântul însuși); Hermann El. doct. metr. III, c. 9, § 5; Grotefend. Lat. Grammatik II, 250, 285 sq.; Virg. Georg. I, 338 sqq.: Ovid. fast I, 658, III. 260; Tibull. I, 1. 23; II, 1, 1 comp. Sup. ad Ecl. V, 74, 75; Plut. Num. XIII; Dion. l. c.; Juv. IV, 604 ibiq. not. Ach., II, 125 sq. VIII, 207 sq. ed. Le-maire.

Assassinare, (fr.) à intentă ass. vieței altuia. (propr. și fig.) Factul deplinit ă *assassinat*. Cel c   l   întreprinde *assassin*. N. us.

Asse, (*axis*), lin  ă dr  ptă c   trece prin centrul unui glob.

Assemnare,    fusemn   pre, la   v.

Assertiune, (— *  o*). afirma  iune.

Asservire, vd. *Inservire*.

Assessor, (— *sor*), officiar de justi  ă all  turat unui judec  tor principale s. titular.

Assiduitate, (— *tas*), nunci   mare, str  duin  t  .

Assiduu, (— *us*), cel c   are assiduitate, laborios.

Assiforme, care are form'a unei assi.

Assifugiu, vd. *Centrifugiu*.

Assimilare, (*similis*),    face asemenea,    reduce la aceea  i natur  . Ac  iunea   i effectul sunt *assimila  iune*.

Assimulare, vd. *Simulare*.

Assiuit  , (gr.)   i *yanolith*, spe  c   de mineral, schorl violet s. epidot  .

Assiu  imint, *assiu  ire*, vd. *Consiu  tire*.

Assiom   (*axioma*), propozi  iune generale necontestabile.

Assistare, (— *t  re*),    st   de fa  c  , fi presinte. C   act,    ajun-t  .— *Assistiu  c  *, affare de fa  c  .

Asociare, vd. *Consociare*.

Assoid, (gr.) secund'a vertebr   cerebrale.

Assometru s. **ASSIOMETRU**, indicator al pozi  iunii c  rmei.

Assone, (gr.) colonne p  trate de lemn pre cari er   scrise legile lui Solone. Dup   Arist. (Plut. Sol. 25) se numia   i *  v  c  s*, probabile din *  v  c  s*.

Assortiment, (fr.) adun  n   de mai multe lucruri de accl'a  i gen.

Assupire, (*sopire*),    dormi u  ior.

Asteni  , lipse de putere. *Neg.*

Aster, (— *ter*), spe  c   de plante.

Asthm, (— *mus*), dificultate de respira  iune.

Astroit, p  tr   pre  ioas  , spe  c   de madreporiu stelat.

Astrolab, vecliu instrument astronomic, dat de Hipparch, pentru    m  sur     ngheinrile prin grade, minute   i secunde.

Astrolog, cel c   se ocup   cu astrologia.

Astrologia, (— *gia*), cunoștința stelelor și influinței lor as. ordinii lucrurilor (chimeric).

Astronomiă, (— *mia*), știința mișcării corpurilor ceresci. Se divide în trei secțiuni: *astr. spherică*, consideră pământul în giurul unei sfere a cui suprafață o ocupă stelele; *astr. theoretică*, se aplică a descrie form'a Universului, ad. mișcarea, pozițiunea, distanța respectivă a corpurilor ceresci, *astr. fizică* determină cauzele mișcărilor ceresci după principiile mecanice. Astronomi'a eși din Chaldea, trecu în Egypt și se transmise Greciei. În Europa fu cultivată mai ales dela Carol Magnu. Sistemele principale sunt: *ptolomeică*, considerând pământul în centrul totor mișcărilor ceresci; *copernicană*, ica Sorele drept acest centru. În fine system'a lui Tycho-Braché. — Cel ce se ocupă de astronomiă e astronom. — *Astronomic*. care pertine astronomiei.

Astru, (*astrum*), stea.

Astuția, (— *ția*), viclenia. — *Astuțios*, viclên.

Asymptotă, (gr.) *geom.* lină care, prolongată înfinit, se oppropiă de uă alt'a assemine înfinit prolongită, însă nu o attinge nici-uădată. *Spaț asymptotic* e distanța între aceste linăe.

Asyndet, (gr.) *rhet.* figură care constă în exclusiunea conjuncțiunilor copulative: *vini, vini, vici*.

Atacanită, cupru muriat (hydrochlorat de) pulverulinte, numit pentrucă vine din Atacama, în Chili.

Atasiă, (gr.) neregularitate în cursul frigurilor. — *Atassic*, neregulat.

Atelier (fr.) laboratoriu, (unde lucrădă mesteșugarii).

Atelane, (*fabulae atelanae, ludi Osci*) comedie romane numite dela Atella, astăzi Aversa, în Campania. — Atelanele ne presintă primele cercări de uă dramă naționale, curat italică, precum s'a conservat, sub diverse forme, chiar până astăzi. Restrînse antiu la șarrani, deunde acel caracter de simplitate, naivitate, spirit popular ce vedem la început, căpătară din ce în ce generalitate și începură se represinte chiar scene din viața urbauă. Astfel le găssim în timpul lui Cicerone și mai târziu sub imperatorii, până se unirà cu mimele s. se confuseră cu dinsele, că un fel de farse naționale — naționalitatea lor o probedă și casul că nu eră jucate de histrioni, ci de junii liberi și în urmă de actori cari nu eră excluși nici din triburi nici dela serviciul militar (*Flögel Gesch. der kom. Litt., Liv., Schober* vd. mai deos) — addeșe cu usu! mascelor pentru diverse forme și caractere (*maccus, bucco, pappus*), analoge jocurilor naționale de astăzi ale Italianilor, s. comediei burlesce, precum, d. e. în arlekin (attari reprezentatiunii dela Pompeji vd. *Micali Storia degli antiqui populi Ital. III, p. 223, comp. II, p. 216*), încât originea comediei del arte de astăzi, care s'a conservat în tot cursul evului mediu, caută a se reduce la dinsele. Atelanele demustră în genere un caracter propriu naționale care nu permite a le deduce din dram'a satyrică a Grecilor, deși ați multă assemănare și chiar unele împrumutări. Antiu eră represintate singure, mai ad-

desé din memoria, după-ce mai ales L. Andronic introdusese drama grăcă că postact, deunde de multe ori numele de *exodia*. Ce-va particular la aceste jocuri este că se essecută și în limb'a oscică (Strab. V. 3. § 6), ceea cē reiectă Munk De Atell. fabb. p. 52 sqq. Oscorum lingua uti=rustice, inepte, obsecoene loqui puțin apt dacă ascultăm d. e. pre Val. Mass. II, 4. 4, vd. Ruperti la Tac. Annal. IV. 14. Remasele sunt neînsemnabile, mai mult title. Intre poeții de Aiellane sunt C. Noviu, Pomponiu Bonon. și, principale, C. Memiu. Comp. Val. Mass. I, 1. și l. cit.; Cic. ad. Div. IX, 16-ibiq. Manut. VII, 1 p. 298 Lem.; Liv. VII, 2 ibiq, interpp.; Inv. VI, 71; Snet. Tib. 45, 75, Calig. 27, Ner. 39, Galb. 13; Diomed. III p. 487 Putsch; I. G. Voss. Inst. poett. II, 35; Schnlzer Theorie der schön. K. u. Wissensch. I, § 517; I. Meyer Ueb. die Atellanen der Römer (Progr. zu Bézheim, Mannheim 1826); Neukirch De fabb. togat. p. 20, 51 sqq.; Winkelmann în Iahn's u. Seebode Jahrb. der Philol. Suppl. II, p. 514; Stieve De rei scen. orig. op. Romanos; Casaub. De satyra poesi II, 4 p. 241 ed. Rambach. Fragmintelo la Munk lib. cit. — Ass. essodiolor Liv.: juvenus, histrionibus fabellarum actu relicto, ipsa inter se more antiquo ridicula intexta versibus jactitare coepit, quae inde exodia appellata consertaque fabellis potissimum Atellanis sunt." s. precum astăđi Alschefski în not. la idit. sa: „unde exorta quae exodia postea appellata conservataque fabellis, potissimum Atellanis sunt.

Comp. ambele perlecte, vd. și Liv. VII, 2; Snet. Dom. 10, Juv. VI. 21, (deunde *exodiarius* în schol. la Iuv. Sat. III, 175 și Am. Marc. XXVIII, 4, comp. Winkelmann l. c.); Grysar Schulzeit. II. — Relaținea lor mai de aproape cu Atellanele vd. Casaub. I, 1 p. 185. Cons. Schober De Atell. exodiis (Vratisl. 1830). Pentru Atella vd. Richerche storice sulla origine, le vicende e la rovina di Atella, opere pesth. del Albano Vincenzo de Muro (Nap. 1840).

Athamantă, (— *ta*), plantă din famili'a ombeliferelor.

Athapor, (hebr.) *chem.* speță de cuptor.

Atheism, (— *mus*), opiniune de a nu recunósce pre Dumneđeu. — *Atheu*, cel cē are astfel de opiniune.

Atheling, hereditar presuntiv al coronei, la vechii Sasoni. Comp. *adaling* (edel).

Atheneu, (— *naum*), nume dat de imperatorul Hadrian unei academii stabilite de dñsul în Roma pentru prelecțiunile publice ale poeților și retorilor, apoi pentru filosofia, jurisprudință, medicină s. al. Unul din cele mai nobili stabiliminte (deunde numele la Aur. Vict. Caes. 14, 3: *ludus ingenuarum artium*). Atheneul (numele dela Athena, locul nu bine decis) dede stabilitate instrucțiunii publice începute de Vespasian. (comp. Suet. Vespas 18). Judecând după uere-carî urme, el dură în florea sa până în secl. V, addeși visitat chiar de imperatorî. Assupra altor stabiliminte de accest gen la Smyrna, Athena vd. Philostr. Vit. Soph. I, 25 (vd. id. II, 10, § 5); Paus I, 18 fin. — În

gen. Juvenal XV, 110. Comp. He-gemisch kl. Schrift (Slensburg 1786) p. 67—72). Manso verm. Anfsätze. Pentru modul instrucțiunii la R. Roederer de scholast. Romanorum Instit. Diss. (Bonn 1828). Comp. Egger Etude sur l'éducation et particulièrement sur l'éducation littéraire chez les Romains etc. Par. 1833.

Athlet, — *ta*, s. — *tes*, nume generic pentru neră-că luptător care dispută un preț (*ἀθλον*) la jocurile publice ale Grecilor, ăntiîn numai la cele olympice. La R. veniră în primele timpuri ale republicei (vd. Liv. 39, 22) și se făcură consuetudine sub imperatorii. Diversele judiciale ale timpului aslor le dă Tacit Annal XIV, 20 (unde not. Ruperti). Se luă pentru sărbătorii cu plată, anctoramentum; la luptă se destină prin sorți. Se află de cinci spețe: *cursor*, *luctator*, *pugil*, *quingertio*, *pancratiastes*. Locul de exerciț era *Palaestra* (Cic. Verr. II, 14. or I, 18), s. *gymnasium*, (vd. vb.); professorii *gymnasti* (comp. *alipți*). Despre *gymnasiarchi* vd. van Dallen Diss. VIII.

Athlotet, (— *ta*), ăntiîn cel cē depuncă prețul pentru jocurile de luptă (*ἀθλον τιθῆμι*); după-cē se stabilliseră cele 4 jocuri mari, ei deveniră președinții luptelor, numiți la jocurile pythice, nemeice și isthmice *agonothet* — și mai înainte *agonothet* = *athlothet*, precum d. e. Achille în Il. 23, 258 — la cele olympice *hellanodici* (*hellanodici*). Se alegeă din tarr'a unde aveă loc jocurile, cu 10 lne înainte de represintaținne, cā sē aibă timp à se instrui asupra diverse-

lor funcțiuni. Numele de *μαρβδοίχοι*, *μαρβδονόμοι* vine pentrucă semnul pozițiunii lor eră uă nuia.

Athlor, à treia lună à ănuului egyptian.

Athroism, (— *mus*), *rhet.* conglobaținne.

Athimiă, (gr. opp. *επιτιμία*) primitiv perdere à drepturilor cetățenesci (*τιμὴ δε πολίτης*). Decănd Chrestinismul a redicat demnitătea personale, perderea acestei demnități.

Athyte, (gr.) sacrificie, la cei vechi. ale cellor săraci, fără victime.

Atlanți, (gr. propr. lat. *talamones*), statue ținind loc de columne s. pilastrii (stilpi).

Atlas, — regnl. *atlante* — dela Gérard Mercator cules de charte geografice.

Atloid, *anat.* vertebră a gîtului. Comp. *atlas*.

Atmidometru, s. *ΑΤΜΑ-*, *atmidometograph*, *atmedometograph*, vd. *urni*.

Atmometru, vas cubic pentru à calculă evaporaținne a apei, și *evaporatoriū*.

Atmospheră, (gr.) uerī-ce masă de aer încunghiură unul din corpurile ceresci.

Atom, (— *mus* Cic. fin. I, 6, N. D. 1, 20) moleculă integrante à corpurilor. substanță simplă, nedivisibile, relativă. — *Atomologiă*, studinl acțiunii reciproce à atomilor între dînși. — *Atomic* s. *atomistic*, care perține atomilor.

Atomism, sistem'a creăținuii prin atomi, teori'a care consideră corpurile cā produse de atomi, à căror formă și proprietăți constinlesc natur'a physică à acestor corpuri. — *Atomist* părțen al atomismului.

Aton, stătut, fără espressinne.

Atoniă, (gr.) *med.* slăbiciune, relăsare a organelor, mai ales contractili. — *Atonic*, care demnustră atoniă.

Atop, gen de coleoptere.

A tort et à travers, loc. fr. fără considerațiune.

Atriū, (— *trium*), prim'a din cele doue părți principali ale unei case romane. Veniă după *vestibulum* s. sal'a de intrare (și *prothyrum* (*δεσφορειον*) și serviă, mai ales în primele timpuri, de loc de renniune. Deii penați, statuele și imaginile strămoșilor, focarul (*caninus* deunde fr. *âtre*—*cheminée*) se affiă aci. După *atrium* vine *tablinum* (Vitr. VI 3. 5) prela început servind de arhivă a familiei (Plin. H. n.) apoi de sală de mâncare (Varr. ap. Nonium.) lângă acest'a coridorul, *fauces* (Vitr. l. c. 6), care conducea în curte, *cavaedium*.

Atroce, (*atrox*) crud, excessiv, inhuman.

Atrophiă, (— *phā*), slăbiciune, consumațiune.

Attac, (fr.) vd. *urm*.

Attacare, (fr) a aggrede (lovi în bătaia), attinge, offensă.

Attașiare, (fr. *attacher*) a atrage, allătură, uni. *N. us*.

Attentat, întreprindere grave contră legi.

Attențiune, (— *tio*), aplicațiune a spiritului mai prolongită. — *Attentiv*, care are attențiune.

Attest, vd. *urm*.

Attestare, (lat. *martur*), a confirmă veritatea unui lucru.

Atticism, (— *mus*), imitațiunea modului de a se esprime al Athenianilor. Levitate, genialitate, correc-

țiune sunt caracterele selle. — *Atticisti* se numiră scriitorii greci cari părăsiră limb'a Alessandriniilor (*κωινή διάλεκτος*), ca să se întorcă la vechiul dialect attic. Elian, Aristide, Heliodor, Philostrat, Meris *Atticista* s. al. se numără între ei.

Attitudine, (ital.) pozițiune, stat (sitns) al corpului; *pic*t. pozițiunea linistită, opp. *acțiune*.

Attractiune, (— *tio*), acțiune de a atrage; — *putere atractivă*, principiū întrevădut de Copernic și Kepler, stabilit de Newton, prin care corpurile se atrag mutuale în rațiune directă cu masele, inversă cu pătratul distanțelor. — Părténii systemei sunt *atracționari*.

Attribuire, (— *ere*), a da, ascrie, allătură, referi, presupune (la cuv. cv.). — *Attribuțiune*, acțiune de a tribui, ceea ce este atribuit, syn. *asemnațiune*; opp. *attribut*, mai mult proprietate naturale, vd. *Predicat*. — *Attributiv*, care conține uă atribuțiune.

Attrupare, (fr.) a strînge în trupă, mai ales cu uere-care sgomot. *N. us*.

Atwood, machină numită după inventorul său, pentru a face sințibili legile mișcării corpurilor. Uă rotilă susținînd un fir forte fin, tras la extremități de doui pondi în ecilibriū. Dacă se adaugă un escedinte unui din pondi, el începe a descinde; nă lină verticală, divisă, însemnă gradele ce escedintele precurge în mișcarea sa și un horologiū cu secunde timpul acestei mișcări.

Aucțiune, (— *tio*), mezat.

Audaciă, (— *cia*), cutețanță (îndrăsnělă). — *Audacios*, cutețante.

Audiență, (— *ŭa* Cic. *Ārat.* II, 80), atențiunea celui cę ascultă pre *cnv.* *Comp. admissiune.*

Auditor, (— *tor*), ascultător, mai ales în *auditoriă*, adunată publică unde se spune s. se citește *cv.* — Gradul, funcțiunea este *auditorat.* s. — *riat.*

Auditiv, de auzire (*anat.*).

Augment, (— *tum*), *crescere*, *adaus.*

Augmentare, *ă adăugi.* — *Augmentatiune*, *adăugire.* — *Augmentativ*, care *adangă* (mai ales în *gram.*).

August, (— *tus*), titlu dat lui *Cesare Octaviu* (dela *augur* s. *augere*) după propusul lui *Munafiu Plancu*. Fără *ă adăugi* în *cv.* puterea *imperatorului*, care *dela sine* și *propusese* numele de *Romulu* (*Suet. Aug. VII*), acest titlu reprezintă exterior *suveranitatea* și *neviolabilitatea* personală, *possesse* deja prin *tribunicia potestas*, unite cu *uerecare* *reverință*, *deunde* *traducțiunea* *gręcă* *οεβαρός*.

Augustine, *impr.* *caractere* *nmite* *pentrucă* *au* *servit* *la* *ty-păritul* *unei* *cărți* *ă* *S.tului* *Augustin* (*secl.* 15). *Țin* *mediul* *intre* *gros-texte* *s.* *gros-romain* *și* *cicerone*.

Aulă, (— *la*), *la* *inceput* *curte* *discopperită* *înaintea* *unei* *case*; după *epoch'a* *homerică* *aul'a* *gręcă* *fū* *un* *peristyl* *în* *întrul* *unui* *edificiu*. *Sub* *alte* *răporturi* *corespunde* *distribuțiunii* *generală* *ă* *atriului* *și* *peristylului*. *Astădi* *syn.* *cu* *sală* (*salon*).

Aulic, (*consiliu*), *tribunale* *superior* *instituit* *de* *imperatorul* *Mas-similian* *I* *cu* *atribuțiunii* *uni-versali*; *dela* 1859, *simplă* *curte* *judiciariă*. După *reconstituțiunea*

imperului *german*, 2806, *ă* *devenit* *nume* *generic* *pentru* *corpurile* *principali* *politice* *ale* *acestui* *imperiu*. — Prin *estens.* *these* *pentru* *un* *grad* *la* *uă* *facultate*, *mai* *ales* *theologică*.

Aură, (— *ra*), *emanațiune* *cę* *se* *redică* *din* *un* *corp* *și* *lă* *incungiu-ră* *de* *atmospher'a* *sa*.

Aureol, (— *lus*), s. — *Lă*, *cerc* *de* *lumină* *cu* *care* *pictorii* *incungiu-ră* *capul* *Săntilor*, *coronă* *de* *gloriă*.

Auriclu, s. *AURICOLĂ*, *anat.* *partea* *esternă* *ă* *urechiei*. — *Auricular*, *relativ* *la* *urechiă*.

Auride, *minerale* *cară* *conțin* *aur*.

Aurifer, *care* *produce* *aur*. — *Aurific*, *care* *schimbă* *în* *aur*. — *Aurifice*, *care* *lucrędă* *în* *aur*.

Auroide, *metale* *cară* *conțin* *aur* *și* *iridiu*.

Auroră, (— *ra*), *dacă* *voiesci* *aurea-hora*, *lumină* *briliante* *și* *ro-sale* *cę* *appare* *către* *Oriente* *când* *Sorele* *se* *affă* *la* 18 gr. *d'ass.* *horizontelui*. — *Auroră* *borăale*, *me-theor* *luminos* *arrătându-se* *către* *poli*, *deunde* *lumin'a* *polară*, *mai* *ales* *către* *polul* *de* *N.* — *Causele* *phenomenului* *sunt* *nederminate*; *mult* *timp* *ău* *fost* *attribuite* *electricității*

Auscultare, (*lat.*) *med.* *ă* *es-ploră* *prin* *auđ* *phenomenele* *cę* *se* *petrec* *în* *organe*.

Auscultațiune, *acțiunea* *de* *ă* *ausculă*. — *Se* *face*, *astădi*, *prin* *stethoscop*, *inventat* *de* *Laenec*, *si* *plessimetru*, *pentru* *percussiunea* *mediată*, *de* *Piorry*.

Ausen, *nume* *dat* *de* *Gothi* *ge-neralilor* *învingători*.

Auspiciu, (— *cium*), *predicțiune* *după* *sborul* *s.* *cântul* *pas-se-*

rilor, la R.; *fig.* protecțiune. favoare.

Aussiliu, (— *xilium*, din *augere* Varr. V. 16) ajutor. — *Aussiliar*, care aduce ajutor.

Anster, (— *rus*), riguros (strașnic). Subst. *austeritate*.

Australe, meridiionalc.

Australit, nisip compus de silice, alumina și fer.

Austru, (— *ter*), vîntul de S. Astăzi pre Mediterane'a *Austro*, fr. *autan*, *marin*, s. *mari*.

Authentic, (gr.) care pöte da credință, conforme normelor stabilite.

Anthepsă, (— *sa*) nsitędă pentru samovar s. machină de fert.

Autoclav, *phys.* vas, ameliorațiune a marmitei lui Pepin, avînd proprietatea de a se închide de sine prin presiunea vaporilor.

Autocrat, (gr.) suveran absolut. — Usitat de Athenianii pentru comandantii căror se conferea puterea supremă, acest titlu trecu la regii din Byzanț, deunde lă împrumutară Rusiei, cari singuri lă țin astăzi.

Autoctoni. (— *nes*), cei născuți în țarr'a unde lăcnesc; *syn.* aborigeni s. indigeni.

Autograph, (gr.) califică ceaa cö este scris de măn'a însași a autorului.

Autographia, proces, dat în secl. trecut de Senefelder, pentru facsimilii de autografe.

Automat, machină, cunoscută din anticitate, disvoltată mai ales dela secl. 13 de horologiari, care essecută acțiuni proprie animalilor. *Mișcări automate*, celle la cari voința nu are parte.

Autonomia, dreptul unui Stat de a se guvernă după legile sölle

proprie în un'a cu independința politică, precum cea stabilită prin pacea dela Antalcida. Romanii adăuseră, mai tărdu, privelegiul de a bate monnetă, fără imaginea domnitorului.

Autoplastică, vd. *Plastică*.

Autopsia, (gr.) la cei vechi contemplațiunea divinității, visiune intuitivă. Astăzi, *med.*, inspecțiunea stării unui corp (subiectiv), mai ales *necropsia*.

Autorisare, a da autoritate; *syn.* confirmare. — *Autorisațiune*, acțiune de a autorisă.

Autoritate, (*auctoritas*), putere, mai ales dată de legi, drept de a commăndă; credit, motiv de certitudine.

Autofetica, (gr) sciință. stabilită de Kant, a aparițiilor mîndului simțibile, mai ales human. Că adj. *syn.* *transcîndintale*.

Avant-garda, (fr.) trupă, a-cincia parte din totale, mergînd înaintea corpului de armată.

Avantagiū, (fr.) bun care pöte rezultă din cv., *commod*, prestația (folos).

Avar, (— *rus*), cel care are avariță.

Avarița, (— *tia*), s. *arariă*, iubire de arginți (sgărceniă).

Aventură, (fr.) întămplare (estra ordinariă). — *Aventurar*, altă dată soldat voluntar fără plată. In gen. cel în aventurc; comp. *flibustier*, *boucanier*, *suppl.* *event*, *eventurar*.

Aventurina, compozițiune, datorită întimplării, deunde numele, din pulbere de aur aruncată casualc pre sticlă topită; *miner*: speță de quartz s. feldspath semănat cu cö.va punte brilianți. *Suppl.* *eventurina*.

Aversa, (fr.) plouia sbrbită și abundante.

Aversivne, (*abvertere* s. *aversari*), întorcere de către, ură.

Averrhoa, arbure de Indie de speța terebenthului.

Avicceptologiă, (*avis-capere-logos*), păsărit, tractat asupra artii de a prinde passeri. Attare tractat a dat, între alții, Bulliard l'Aviccept. française. Par. 1830.

Avienlă, gen de testacei din clasa bivalvelor, din care nă speța, *avic. margariferă*, produce mărgăritarul fin.

Avid, (*-dus*), cu dorință ardinte (lacum). — Subst. *aviditate*.

Avilire, (*vilis*), a înțeporă, pune în despreț.

Avis, (fr.) — propr. cădută, lat. *visus* — opiniune, monițiune. (po-vață) *N. us*.

Aviso, (fr.) nave nșioră pentru depeșie s. al.

Avocat (*advocatus* Cie. Off. I. 10), cel care face profesivne de a apăra la judecată; priu estens. nericine apară interesi particulare, uă opiniune. un partit.

Ax... vd. *Ass...*

Azamoglanî (turc.) cei cari, în serail, sunt însărcinați cu trebele cele mai de deos.

Azaphiă, (gr.) *med.* defect de claritudine în voce.

Azebro, cal ethiopian.

Azedarac, arbure din famili'a meliacelor, dis și *acacia de Egypt*, improp. *lilas de Indie*.

Azerolă, fruct al *azerolului* s. *azarolului* (*cratoægus azarolus* s. *mespilum*, — *lus*), arbure hispanic.

Azig, s. *AZYG*, (gr.) *anat.* Terț'a ramură a trunchiului ascendinte al vinei cave.

Azimuth s. — *مخت* (arab. *al sent*), *astr.* ânghiul coprins între meridiianul unui loc și un cerc verticale, cercul însuși. El se măsoră prin arcul horizontelului coprins între acest cerc și meridiian. — Arcul horizontelului dintre meridiianul locului și uu plan perpendicular la direcțiunea acului magnetic (*meridiian magnetic*) este *az. magnetic*, măsur'a declinațiunii acului.

Azimuthale, care reprezintă azimuthele. — *Cadrante azimuthale*, dat de Halley, cadrante solar cu stylul verticale. — *Cerc azimuthale*, acul magnetic, compas pentru variațiunile bussolei.

Azocarbun, *chem.* combinațiune de azot și carbon.

Azoch, **azoth** s. **azock**, nume dat altă-dată mercurului și unor din combinațiunile selle.

Azot, fluid, discoperit în 1779 de Rutherford, elastic, necolor, inodor, nesipid, mai ușior decât aerul, numit și *nitrogen* (*natro-*) s. *aer flogistic*. El formedă $\frac{1}{5}$ din aer. E nepropriu pentru respirațiune și combustivne, nu se combină decât cu pre puține corpuri. Dacă scânteie electrice percurg un amestec de ossygen și azot humede, rezultă uă combinațiune, *acid azotic* (*natric*). — Combinațiunile acestui acid cu basi salificabile sunt azotați (*natrați*).

Aztecî (tr. *aztèques*), indigeni din Messic.

Azur, ossyd de cobalt care dă un albastru forte prețios; *meton.* enlorea însăși.

Azyg, vd. *Azig*.

B.

B. Secund'a literă à alphabelui. In limb'a ethiopică este à 9, în cea armenică à 26. Hebreii o numiă *beth*, deunde gr. *beta*.—Că numerale B vală la Greci, precum la Hebrei, 2; cu un accent dedesubt eră egală 200. La R. denotă 300, cu uă trăsură d'assupra 3000. In calendar este secund'a din literele dominicali. In *mus.* B. s. *B-fa-si* s. *b-fa-si* s. *si-be-fa-si* (*b-fa-mi*), pentru *si-re-fa-si*, desal șeptele sunct diatonice (dela Aretinū secl. 1i), ceaă cē la Francosi este *si*, la alții *si bemol.* (*b-fa* opp. *b-mi* s. naturale), pentru Angli=re. Pre mouuete arrată că sunt percuse la Rouen, **BB** la Strasbourg.— Pre inscripțiuni și medalie antice stă pentru *Balbus*, *Brutus* s. al. Lîngă un nume înțelege că persón'a care lū pōrtă é pentru secund'a ôre în funcțiune. Două B la finele unei vorbe esprim plur. ei. **L. B.** desemnă secundul an al reginței nuuī imperator, precăud B. E. H. anuī 2. 5 și 8.— *B. F. bonae fortunae, bonum fatum.*— *B. Q. bene quiescat.* Singur, mai ales înaintea numinilor Săntilor, *Beatus.*

Bacchalaureu, cel care capătă primul grad în uă faclitate, că sē trecă apoi la doctorat. Comp. și *abituriente.*— In originea sa cavalerismul se împărțiă în doue-classi: *les bannerets* s. aceia cari puteă depune nă summă destulă pentru à sustine 50 armași; *les bacheliers* (*bas-chevaliers*), cei măi pușin avuși,— ultimul nume se dă și junilor nobili cari nu aveă încă dreptul de à intră în serviciul regulat,

deunde prin estens. nerī-cē juue.— Alții derivă vorb'a dela lat. *bacchalaureus* (baccă de laur), din causs'a vechiei consuetudinī de à încoronă cu lauri pre învingători și poeți, deunde versiunea *bacchalaureat.* Alții dela *bacillus* s. *bacillus*, pentrucă altă-dată *bacchalaureul* priimiă, în una cu gradul, nu băiū cā semn honorific.

Bacilar, (*bacillus*), *miner.* califică form'a prismatelor fôrte allungite cē affectă unele substanțe minerali.

Bacinet s. **BASSINET**, casca cē purtă în cvul mediū soldațiū; coșoiū al puscei.

Balbillu (*Cairi*), historic rom. în timpul lui Nerone. Gubernator al Egyptului, el scrisse ass. acesteia provințe. Comp. Tacit. *Annal.* XIII, 22; Plin. *Hist. nat.* XIX *Proem.*; Senec. *Quaest. nat.* IV, 2 unde lū numesce „*virorum optimus in omni literarum genere rarissimus.*“

Balbu (*Corn.*), originar din Gade. Viēf'a sa politică la Cic. *Balb.*, ad. *Att.* VII, 7. IV, 11. VI, 3. X, 11; ad *Fam.* VI, 8 ibiq. *interpp.* Affară de uere-cari epistole către Cicerone, i se ascrie un memoriū ass. lui Cesare și uă *Ephemeris* (*Sid. Apoll.* IX, 14). *Vd.* în gen. *Funcc. Vir. act.* L. L. II, 4 § 28 sqq.; Herzog la *Caes. B. g.* II edit.;— J. Voss și Cellariū i atribuiesc scriptul de bello Hispanensi, ass. cui în gen. *Schneider Disput. de indagando belli hisp. scriptore.* *Vratisl.* 1837.

Balcon, (fr.) pergulă, (privdor).

Balenă, (— *na*), cel mai mare din animalele marine, comp. schit. Se prinde mai ales pre marginile Groenlandei.

Bali, limb'a erudită à Siamii-ților.

Balista, (— *ta*), vechiă machină de rebel à Phenicilor en care aruncă petre. Modul construcțiunii ei este necunoscut. — *Balistică*, teori'a și practic'a corpurilor solide aruncate în aer. Când operațiunea se face prin machine de rebel, artea iea numele de *pyrobalistică*.

Balladă, (gr. *à dăntă*), cânt popular usitat în Occidente Germaniei vechie. Obiectul ei este mai tot-denna uă trăsătură de istoriă adevărată s. romantică, dezvoltată snb form'a unei ode (vd. Marmontel I. p. 187). Originea i se redică până la secl. 12.

Balon, vd. *Aerostat*.

Balustru, (fr.) stîlp încrat. — Un șir de attari stîlpi mărginind uă galeriă-s. al. è *balustradă*.

Ban, (germ.) convocațiunea vasalilor pentru serviciul militar, în evul meșii. Se făcea de rege către vassalii cei mari și de aceștia către cei-alți. — *Legisl.* anunț public.

Banale, califică, în evul meșii, tot ce se află pre coprinsul unei proprietăți pentru care vassalii căută à plăti domnului feudale vèrecari drepturi; de aci tot ce nu este particular, commune, ordinar.

Banquet, (fr.) hospăț.

Banșetă, (fr.) bandă mică, legătură, teniără (lat. *toniola*).

Bandieră s. *BANIERĂ*, protractul unei corporațiunii s. autorități (stég).

Bandit, tâlchar.

Baptisare, (— *sare*), à botesă. — *Baptismă*, botes.

Barbar, (— *rus*), la cei vechi ueri-eine nu vorbiă limb'a lor, strein (Sall. Jng. 101, comp. 18, Cat. 19); prin abstr. crud, inhuman (*immanitas* = *barbaria*, opp. *humanitas*). — În hist. Barbarii sunt popoarele cari incurseră Europa dela secl. II—X, Hunii, Allani, Bulgarii, de viță asiatică; Gothii, Visigothii, Gepidii, din famili'a scytho-germană; Vandalii, Suebii, Bulgarii, Francii, de origine germană; Sassonii, Teutoni, Cimrii și Normandii, originari din Scandinavia.

Barcă, (fr.) luntre, cymbă.

Bardi, (*barritus* s. *barditus*, Tac. Germ. III, din vechiul nordic *bar-dhi* scut), ordine de cântători și ministri ai cultului la Celti, Galli și Bretoii. Oficiul lor eră mai ales à destepă curagii rebelatorilor. Cea mai mare parte din cânturile lor s'a conservat în Scoția. Uă culegere a instituit Owen Jones. Cons. Démogeot Litt. fr. p. 6 sqq. 93.

Barigel s. *BARISEL*, officiar de poliția în statele ponticalii (capul sbirilor).

Barometru, (gr.) instrument, dat de Torricelli în 1643, pentru à măsură variațiunile atmosferei. Constă din un tub de sticlă drept, de diametru egale pretutindine, deșert de aer, conținind mercuri liber, plântat verticale în un vâșuleț plin cu mercuriu. În vertutea greutateii atmosferei care apassă suprafața mercuriului din vâșuleț, cel din întrul tubului rămâne tot-deuna la uere-care înăl-

ține însemnată prin grade, modificată successiv după-cum appăsarea de deos e mai mică.

Bassă, s. **BASO**, (ital.) vd. *Profundă*.—*Bassă cifrată*, partea basului însemnată prin cifre pentru accord.—Se numia *b. continuă*, dela Lud. Viadana, (secl. 17) când era scrisă pentru un instrument, fiindcă nu era întreruptă, precum cea vocale.—*B. continuă*=harmonică.—*Baso ostinato*, formulă de bassă cê vechii compositorii și propunea cu obligațiunea de a varia neconținut cântul și armonia.—*Bassă grave* (fr. *basse-contre*), în opp. cu *bassă ordinară* s. *mediă* (*basse-taille*) bass'a pură, precând secund'a are câte-va note mai sus (în term. de scriere musicale, altfel mai deos).—*Bassă de violă* (ital. *viola da gamba*), instrument care servia de bassă musicale înainte de invențiunea viorucelului (avea 6—7 chorde).—*B. de viorină*, vd. *viorinzel*. Altă-dată se numia astfel *contră-bass'a* s. *bass'a de chor*.—*Bassă fundamentale* numia Rameau uă bassă rațională compusă de note gravii nedeterminate, că se servescă de probă a regularității armoniei. Constă în câte-va note fundamentale ale acordului.

Bassin, (fr.) receptor de apă (habus, lighean); *geogr.* adincime, valle dând în alt'a mai mare, astfel că apele din toate părțile mai înalte vin de se reunesc în un singur currinte.

Basson, instrument de cântat, numit de Italiani *fagotto*. În trei octave, de un caracter traget, melancholic, el suplinesce addeșe, în orchestră, alto s. viorinzelul.

Bassu (*Cessiu*), poet lyric roman, amic al lui Persiu. Despre dînsul e puțin de șis din lipsea cunnoscînțelor mai de aproape. Pentru tot comp. Quint. „si quidem adicere velis (lui Horațiu pre care lă dă cã primul lyric), is erit Caes. Bassus, quem nuper vidimus, sed eum longè praeceđunt ingenia viventium.“ Contimpranul sêu, Gaviu Bassu, se identifică de mulți cu dînsul, mai ales Lersch *Sprachphil. der Alten* III, 161; vd. însă Iahn *Prolegg. ad Persium* p. XXVIII not. Comp. Arnob. adv. Gent. III, 40, cu not'a lui Orelli. Vd. și Ossan ad. Cornut. de nat. deor. p. 389.—Despre tragicul roman numit addeșe lîngă Varrone (tragicul) vd. *Martial* XII, 94 și V, 53.—Amicul lui Ovidiu stă numai în unele Codd. cu numele de *Bassus*; de ordinar *Battus*, nume dat addeșe lui Cesare Bassu iambograpuul, dela care avem doue fragminte la vechiul întreprete al Ibis lui Ovid. v. 261—301. Vd. Ossan ad. Apulej. I, 1 p. 66 sq.; astăđi Weichert de L. Varr. p. 106, care reiectă numele de Battus, precum face și Madwig fără a dă vre-uă esplicațiune mai de aproape.

Bastard (fr.) copil naturale.

Bastion, (fr.) fortificațiune, propunnaclu.

Batalion, (fr.) fracțiune din un regiment. Constă de ordinar din 8 companie din cari doue de grenadirî (s. grenadirî și voltigeori).

Batel, (fr. *bateau*), nave, (corabiă).—*Batelier*, cel care lă conduce; *suppl. naviular*.

Batometru, (gr.) instrument pentru a măsură adincimile mării. *Neg.*—Comp. *sondă*.

Batteriă, (fr-) congest de tunuri premunite.

Beatificațiune, (— *tio*), fericire, act ordonat de pap'a Gregoriu III, care constată fericirea după moște a unei persoane care și a petrecut vieț'a cu sântitate.

Beatitudine, (— *do*), fericire, posesiunea bunului etern. — *Beatitudinile evangelice* sunt cele opt massime puse de J.-Chr. la inceputul orațiunii sêlle de pre munte. Elle sunt breviarul moralii chrestine.

Belladona, (— *na*), plantă din famili'a solanêelor.

Belvedere, mic paviliou care coronêqă și domină localile de distracțiune. — Cel mai frumos este al Vaticanului, redicat de Bramante. Aci se affă, pusă de pap'a Iul. II, statu' a lui Apollinc (*Apoll. al Belvederului*), cea mai frumoasă statuă de bărbat, discoperită la Capo d'Anzo (vechiul Antium) în secl. 15. Luată de Francesi în 1897, fii restituită în 1815.

Be-mol, *mus.* semn la chei'a unei buccăte s. înaintea unei note. În primul cas modifică totă buccat'a lăssându-o cu un meiton mai deos; în secundul numai nota. Contrarul sêu este *be-quarre*.

Beneficiu, (— *cium*), facere de bine, uerî-cé este acordat din voinț'a propriă. În primele timpuri ale coprinderilor Francilor beneficiile eră porțiuni de pămînt alodial' distribuite soldaților bătrâni drept recompensă de serviciile lor. Până la 1789 și papii dă beneficii.

Berbeth, instrument de musică patrichord, la Arabi.

Bestiă, dobitoc.

Bi, (scurtat din *bis*), pus înaintea vorbelor arrattă duplicatul obiectului.

Bibliopolă, (gr.) librar. — Meseri'a lor eră a adună manuscrisse, a le promulgă, a le transcrie (prin *scribae, antiquarii s, ammannuenses literati*), a le vinde, a le dă spre citit s. al. Comp. Mart. Ep. IV, 72, I. 118, 11. II. 8, VII, 11; Hor. I, 4, 71, ars p. 373; Plin. Ep. I. 2. IX, 11; Catull. 85. Cons. în gen. Schotgen De libraris et bibliop. (în Poleni Thes. Antiqq. t. III); Becker Gallus Exc. III; Peignot, Essai historique et archéologique sur la reliure des livres et sur l'état de la librairie chez les ancieus. Par 1834. Comp. Blätter für literar. Unterhalt. 1834 N. 123.

Bibliothecă, (— *ca*), ioc pentru a adună și classifica cărți. — Cea mai celebre din anticitate este Alessandrin'a (*βιβλιοθήκη, ἀποθήκη βιβλίων*) fundată de Ptolemei Lagi, ordonat și înavuțit de Pt. Philadelful. Se divideă în doue socțiuni: *ἡ μεγάλη βιβλ.*, în vecinătatea Museului, conținînd 400000 (Sen. Tranq. an. 9), după Gell. (IV, 17) 700000 vol. Arsă la incendiul flotei egyptiane de Cesare (Dion Cass. 42, 28) fii supplită de Antoniū prin bibliothec'a pergamenică (Plut. Ant. 58). Bibliothec'a cea mică și posteriore *ἦτι καὶ θυγάτηρ ὀνομάσθη αὐτῆς* în Serapiū. În Grecia se pomenesce Pisistrate Atheniannul și Polycrate din Samos (Gell. VI. 7.) că primii institutori de bibliothec'e. — Ass. bibliothecelor Romanilor cons. Falster Quaest. rom. II, 1 sqq.; Reusch. Diss. de biblioth,

Romm.; id. Eckhard, Lomeier, Lipsius, J. J. Mader; Gérard. Essai sur les livres dans l'antiquité.

Bigamiă, crimă de a contracta două connubie.

Bigot, cel care practică bigotismul.

Bigotism, (germ. *pöte bei Gott*) aparință de pietate (evlaviă), hipocrisiă.

Bijutier, (fr.) argintar s. aurar.

Bil, BILĂ, BILE, (— *lum—lis*), liciul produs în ficat, venin — Substanțele cari lă conțin se numesc *bilose*. — *Personă bilosă* este aceea în al cui organism predomină ficatul. Caracterul attarilor persoane este viuă, ardinte, ferm și perseverante.

Billet, (fr.) foiță scrissă, scriptură; *jurispr.* recunoscerea unei datorii.

Binar, *arithm. systemă* de numerațiune compusă numai de două cifre 1 și 0. Leibnitz i a dat un fel de celebritate. — *Mus. măsură binariă*, divisiunea duratei muzicall în timpuri egali: în *bin. propriu* divisiunile fiă-cărui timp sunt binarie (de două) $\frac{2}{4}$ și $\frac{4}{8}$; *bin. trinar* conține trei timpuri, precum $\frac{6}{8}$.

Binoclu, (*bini-oculi*), mic ochian dat de Reitha (fin. secl. 17) pentru spectacole, cu două tuburi.

Binom; *espressioni* algebrică s. numerică de două termeni separați prin semnele *plus* s. *minus*. — Binomul lui Newton este uă formulă prin care se pöte redică direct un binom la nerî-cé putere: $(a + b)^m =$

$$a^m + m a^{m-1} b + \frac{m(m-1)}{1 \cdot 2} a^{m-2} b^2 + \frac{m(m-1)(m-2)}{1 \cdot 2 \cdot 3} a^{m-3} b^3 +$$

etc, celebrea formulă săpată pe mormintul său la Westminster.

Biographiă, (gr.) culegere de fapte istorice din viața unui individ. Cella mai renumite din antichitate sunt ale lui Plutarch și Corn. Nepote. În timpurile moderne se disting Bayle, Morrier, la Bletterie, Fléchier; astăzi Biographie Univ. à fraților Michaud.

Biologiă, partea fiziologiei tractante de viață și diversele ei forme. — *Biometriă*, măsur'a vieței.

Biped, (— *pes*), cu două peți.

Bipennă, sulită cu două tăisuri, la Germani. A Francilor se numia *Francisca*.

Bis, (lat.) de două ori.

Biscuit, (fr.) psmet.

Bismut, (— *thum*), metal tăiat în lame.

Bissestile, anul când Februară are 29 zile, vd. *An*.

Bitune, (— *men*), păcură.

Bizar, (fr.) pestrîț, ciudat.

Blamare, (fr.) a defămă.

Blanc, alb. La fem., *mus. caracter* al notațiunii, cămătate din uă rotundă. Valedă cât două negre și perține măsurii binarie.

Blasphemare, (— *mare*), a blestemă.

Blessare, (fr.) a răni. *N. us.*

Blocare, (fr.) a încungiuă cu armată.

Boa, șerpe foarte mare din ordinea ophiilor, în America și Indie.

Bombă, (gr.) ghiulea. — Se crede a fi venit în us dela 1694.

Borăale, (— *lis*), septentrionale.

Botanică, (— *ca*), parte a istoriei naturale al cui obiect este essamele, descrițiunea (*botanographiă*), classificațiunea vegetalilor

și stndiul lor naturale (*botanologia*). — Mărginită în anticitate la câte-va cunnoscințe, și luă, în secl. 16, uădisvoltare mai întinsă. Trac-tațiunea sa completă cade în se-clele următorie, al cui resultatsunt celle trei classificațiuni principali: à lui Tournefort, modificată de Gui-ard; è lui Linné, modificată de Ri-chard; à lui Bern. de Jussieu mo-dificată de Lamarek și Candolle.

Brav, forte, curagios. Pôte din *per-vagans*, deunde ital. *bravi*.

Bravare, à înfruntă.

Bravură, calitatea bravului, valöre emininte.

Brevet, (fr. *brévet*), act prin care se accördă esereciul unei profesiuni. — *Brevele de invențiune* sunt patinți.

Brick, BRIC, s. BRIG, mică nave cu doue catarturi.

Brigadă, (fr.) trupă de arma-tă din acel'ași corp, uă semidivi-siune.

Brigand, tâlchar.

Briquet, (*imbrex*), chibrit.

Brocantori, (lat. *broca*), ne-guțatori anticari de obiecte de ar-te și curiosități, mai ales table.

Brodequin, (fr.) de ordinar speță de incalçămint exterior la cei vechi. Comp. lat. *soccus*, opp. *coturnus*.

Broderiă, (fr.) cussătură de aur, argint s. mătasse pre uă ma-teriă.

Brom, (gr.) corp simpln, li-cid, discopperit de Balard în 1836, ne essistente în natură decât com-binat cu metale, mai ales cu so-diū, magnesia și argint. — *Bro-mați*, sări din combinațiunea aci-dului bromic cu bași salificabili.

Bronchiă, med. vd. *Aoriă*.

Broșiă, (fr.) agraph.

Broșiură, (fr.) cahiet de foie impresse. Suppl. fășiöră, fasciclu.

Brumar, 2^a lună à calenda-rului republican, dela 15 O-bre— 15 D-bre.

Brusc, (fr.) aspru și prăpăs-tuit, snbit. — Subst. *brusqueriă* N. us.

Brut, (fr.) rude, neperfectionat prin arte, nelucrat.

Brută, (fr.) bestă, (dobitoc).

Brutale, care este că bestia.— Subst. *brutalitate*.

Budget, (angl.) comput dat Statului la fiă-care an de spesele, fondurile și veniturile annuali, sta-bilirea activului și passivului.

Buffet, (fr.) almar pentru va-se; prin estens. espoșițiune de lu-cruri de conditoriă.

Buffi, denomiățiune à cãntă-torilor și comedianilor Itali la ve-nirea lor în Francia (1752). — *Buffa* è syn. cu *opéra-comique*.— *Buffon*, cel care jôcă în attare o-peră.

Bullă, primitiv, la R., orna-ment de formă rotundă, precum *Bulla aurea* (Ficoroni *Bolla d'oro*) purtată la git s. la pept de co-pii (*bullatus*), înainte de à luă pretest'a. În timpurile moderne e-pistolele papilor s. imperatorilor, num. dela sigiliul cê susțineă, de-unde act, constituțiune. De primul gen sunt mai însemnabili: — se dă pre pergament, deos cu nn sigiliū rotund, dela secl. 7 de plumb pe uă parte cu imaginea S.tului Pe-tru și Paul, pre cea-altă numele papei — *in clericos laicos*, publ. în 1296 de Bonificiū VIII, opprind pre clerici de à plăti vre-un tri-but fără permissiunea papei; *in*

unam sanctam, prin care acel'ași pontifice declară puterea timpurală suppusă puterii spirituali; *unigenitus*, publ. în 1713, de Clemente XI și condamnând 100 propozițiuni ale cărții P. Guesnel; *in cœna Domini*, escommunicativă; *ausculta fili* s. al. — Din ale imperatorilor cea mai celebră este *bull'a de aur* — *sanctiunea pragmatică* s, constituțiunea imperatorului Carol IV regulând constituțiunea imperatorilor Germaniei.

Bulletin, (fr.) fîiă periodică în care se dă comput, la diverse intervale, de mersul unei afaceri; specă de diar; cules de acte.

Burges, (germ.) cetățian de burgesiă s. clasa mediariă între popor și nobili, conținînd neguțătorii, meseriași liberi, hîmeni de lege și de finanță, proprietarii mici. Dreptul de burgesiă e egale celui de cetățenie, adăugînd privilegiul classii în țările neconstituționale.

Bureau, (fr.) pulpit, masă de scris; *metaph.* officiu, studiū, cabinet de jurisdicțiune. *Bureau d'esprit* eră în ultimele done secle reuninnile poetilor și literatorilor ținute de uă femă de spirit, d. e. *hospitul de Rambouillet* al dncessei de Maine, marchisei de Châtelet s. al. — *Bureaucratie*, sistemă de acțiune directă a guvernului ass. veniturilor Statului. —

Bureaucrat, ueri-cine face parte din uă administrațiune sedentariă, mai ales dela un minister.

Burgrav, gubernator al unui castel în Germania, avînd drepturi regali, însărcinat cu justiț'a, redicarea tributului și comănd'a garnisonei țerei în care reșede.

Burlesc, (fr.) jocular. — *Styl burlesc*, gen de poesiă care întorce în ris lucrurile gravi, opp. *heroi-comic*.

Bursă, (fr.) locale public pentru adunăț'a neguțătorilor că se tractede de mersul affacerilor.

Bussolă, (— *la*), instrument pentru a observă direcțiunea forței magnetice a pămîntului și speciale a arrătă Nordul. Uă eistclă (cuthiă) conținînd un ac magnetat a cui direcțiune e determinată pre uă porțiune de cerc s. un cerc întreg divis în grade, addesē mai departe. *Bus. marină* s. *compas de mare* e usitată pentru navi. *Bus. cu cadrante* are un cadraute munit de un styl și un ac magnetat pentru a orientă cadrantele și a arrătă horele. — Bussol'a e cunoscută din timpuri depărtate de Chineși. Transmissiunea sa de Marco Paolo în Europa e puțin stabilită. În 1300 Flavio Gioja inventă modul de a dispune acul. Vd. și Duruy. H. univ. III. p. 122.

C.

C, terț'a literă à alphabetului. In alphabetul grec lipsesce, precum și la Etrusci; către secl. III veni din Grecia Mare la R., unde până către secl. V ținū loc și de g (Lipsiū, Freund. comp. Prisc. 39, 44, cum și la noi *sgommat-scommot*). Numerale, **C** vală, la R., 100, apoi repetindu-se până la 300 după care *cd*=400, *de*=600 m. d.; *ciō*=1000, în urmă preces de II s. c. l. până la *ccioō* s. *cmc* (și *xciō*)=10000; *cccioōō* s. *cm* (s. *ċ*, care è și 1000)=100000, *ccm*=200000 (s. *cc* și 2000); *dcccm*=900000, *cccioōōō*=1,000000.— Că breviațiune suppliniă, la Roma, prenumele *Cajus*, invers *Caja* — addesé *silica*, pond de done drachine — (vd. încū **A** și *Antisigma*, unde comp. Prisc. 42). In mus è semnul măsurēi de patru timpuri, lineat s. incis al cellei de dque, *c-sot-ut* s. *∩* cheia *ut*. — In chem. denotă salpetru, astăđi carbon; în formulele de calce substanțele calcare și ossydele metalice. Pre monnete vechie franc. *Saint-Lō* s. *Caen* (unde căută à fi bătute); *CC* Besançon.

Caa (brasil. *herbă*), spečă de plantă (*dortensia brasiliensis*) și particulă intrând în compozițiunea unui mare număr de plante.

Cab s. *CABUS*, măsură de liciđi hebr.

Cabală (hebr. *caballach*, din verbul *kibbel* à recepe prin tradițiune) propr. explicațiunea orale à legiī divine; philosophi'a Iudeilor. Se divide în *c. theoretică* (iyyu-

nith) și practică (*maasith*). Prin estens. neînțelles, intrigă.

Cabaletă, (ital.)—regul. *cavaletă* — phrase musicale scurtă, în invers periodic și de nă miscare viuă, la finele arielor, dnetelor s. al.

Cabană (fr.) casă de sat.

Cabină (fr.) mică cameră pentru navele cu vapore.

Cabinet, (fr.) cameră de lucratură.— Prin estens. locale de administrațiune (*cab. gubernamentale*), administrațiune, *metaph.* colecțiune de obiecte de arte, museū.

Cabotagiū, (fr. hisp. *capo*), țăr-murit, navigațiune prelingă marginea apei, din port în port.

Cabotin, (fr.) comedian ambulante, care merge din oraș în oraș.

Cabrioletă, (fr.) trăs-sură mică (calesență), esșeđiū.

Cachemir, șial addus din re-gatul Cachemyr.

Cachesiă, (— *xia*), consumțiune, slăbiciune.

Cacici, vechiă denomi-națiune à guberuatorilor de provincē, în America.

Cacochymiă, (gr.) *med.* alterațiune mobile à părților fluide ale corpurilor.

Cacologiă, (gr.) locuțiune vi-tiōsă.

Cacophoniă, (— *phaton*), în-țelnire à sylabelor dând un sunet neplăcut.

Cacosynthet (— *ton*), *gram.* ia-versiune rea à propozițiunilor.

Cactēe, famitiă de plante dicotyledonēe.

Cachucha, (*ca-tchu-tcha*) danț hispanic essecutat de done persōne

pre uă ariă grațioasă, dulce și pasionată.

Cadastru (gr. *disting prin puncte*), registru de avuțiile nemobili ale unui Stat, pentru a stabili impostele.

Cadavru, (— *ver*, din *cadere*), corp, mai ales human, lipsit de viață.

Cadet (fr.), primitiv june voluntar în armată; nerî-cine e în preparațiune de miliție.

Cadiă, arburel (arabic) de chihlibar. *Negul*.

Cadiuță, (*cadere*) măsură care regulează miscarea esprsinii în genere; terminațiunea unei phrasi musicali s. repans momentan. Se pôte numi *puntuatiunea harmonică*. — *Cad. perfectă* termină uă phrasă musicale complet; când este numai un repaus momentan se num. *cad. ruptă*. Prim'a procede dela dominante la tonică prin un accord perfect s. de septimă (vd. *accord*); secund'a are loc când sensul phrasii dă a se presupune uă cad. perfectă, evitată însă de compositor. *Semicadiuța* e repausul pre accordnt perfect al dominantei. — În versificațiune cad. constă în schimbul reciproc al arsi și thesi.

Cadiuțare, a conforma miscările după cadiuță.

Cadiniă, nume al mai multor substanțe chimice.

Cadmiu, (— *miu*), metal de speța oțelului, discopperit (1818) de Stromeyer și tot-deuădată de Hermann.

Cadô, (fr. *cadeau*), dar, offertă. *N. us.*

Cadran, s. — *DRANTE* (*quadrum*), suprafață circulară pre care sunt

arrătate prin minotare mobili, s. prin umbr'a unui styl, s. prin uă rață solariă divisiunile timpului (hore, minute s. al.). Destinat'a attarilor horologie e de a măsura timpul esact după Sôre. Cadranti repausă pre principiul că un cert punct depre suprafața pământului, pôte, fără erôrre sințibile, sê fiă considerat că centrul unei sphere ceresci, și nerî-că plan paralel ecatorului că plan al însuși ecatorului. Dacă apoi prin centrul spherei ceresci se presupune a trece uă lină metalică, represintată prin assea imaginariă a pământului, er planul ecatorului, în loc de a fi imaginar, se închipuesce sințibile și reale, umbr'a stylului, formată de rațele Sôreului percurriți un cerc paralel ecatorului, va percurge successiv tôte puntele correspondinți ale planului. Acel'ași lucru se întâmplă cu cadranti formate pre un punct al suprafeței pământului, numai stylul se fiă în direcțiunea assil pământului, cercul se fiă paralel cercului ecatorului și un'a din linăele horarie sê obvină linăei meridiāne. Totul dar se reduce la asședarea stylului și găsirea unui meridiān.

Cadratură, *horol.* uniunea buccătelor conținute între cadrante și platin'a unui horologiū de repetițiune.

Cadru (*comp.*) *cadră*, uniune pătrată de buccățe de lemn. — Tôte vorbele compuse cu *cadru* indică obiectul pătrat.

Cadrupe, vd. *Patruped*.

Caduc, (— *cus*), care cade facile (lesne).

Café (fr.) cafenă, cafenea, ther-

mopoliu.— *Cafetar*, ibric de cafea, vd. și *authepsă*.

Cagot, pios fals, hypocrit. — *Cagoți* s. *agotaci* sunt ginte de hómeni reiectăți, desprețiați de ceilalți, lângă Pyrenei. Se crede a fi remasuri din Sarrasinii s. Gothi.

Cahiet, uninne de mai multe foie de hartie.

Caimacan, (*Kaimakan*) titlu al celor două magistrați locuteninți ai vizirului.

Caiu, s. *QUEIU*, (fr. *quai*), mărginar de pĕtră pre țărnuțl apei cã se o conținã.— *Caiagiũ* s. *caiat* ceaa cẽ se iea pentru marfele depuse pre caiũ.

Cajatia, plantã alimentariã de Indie.

Cajeput s. *MELALEUC*, arbure de Molluce.

Calan, speçã de buccate din verđiture la coloniele din America și Indie.

Calam, (— *mus*), trestia galbinã.— *Calamus aromaticus*=*acorã*. *Cal. alexandrinus*, plantã din Egypt și Indie, *andropogon nardus*; mãsurã hebr. 2 pl. 10 dg.

Calambur s. *CALAMBURK*, *CALAMB*, — *BA*, — *BAC*, — *BUC*, — *PAUT*, lemn de aloe de Indie. Utimelele cinci denominațunii esprim pre cel mai prețios, rezervat regilor.

Calamedon, (gr.) *chir*. fracturã oblicã s. lungitudinale.

Calameon, Innã à Grecilor, începînd la 24 Aprile.

Calaminã, s. *CALCITã* (*PĔTRã CALAMINARIã*), mineral de zink ossydat, ammesticat mai de ordinar cu ossyde de fer, plumb sulfurat și părți de pãmînt. Cã ingrediente medicin. se țice *cadmiã*.

Calamitã, (— *tha*), speçã de plantã.

Calamitate, (— *tus*), nefericire mare, mai ales cãnd attinge pre mai mulți.

Calamitos, abundante în calamitãfi.

Calandru, vd. *Calendru*.

Calascione, speçã de harpã cu doue chorde în Naplia.

Calastic; *med. remediu* de friguri.

Calath, (— *thus*), speçã de coșiu și vas de pãmînt. În bunã latinitate *quassilus* (— *lum*), deunde al nostru.

Calatism, speçã de danț vechiu.

Calatrava, ordine militariã în Hispania instituitã de regele Castiliei Sanche III (1158) pentru a apãrã orașul Calatrava contra Mauri.

Calcar, (— *rus*), care conține calce.

Calcare (fr.) à imitã, transmite un desemn.

Calce, (*calx*), var.

Calceole, mollusece fossilii.

Calcidoscop, tub de carton s. de alt cv. avînd în ãntre uã prismã seccã, formatã de speculii (oglinde), asstupatã la ambele estremitãți cu sticle conținînd deos mice obiecte. Invirtînd tubul, appar diverse desemn. *Neg.*

Calderari, societate secretã ridicatã în Italia în urm'a frãmîntãturelor produsse de evenimintele politice din 1813, pentru a assecurã unitatea guvernului și a liberã patri'a de jugul strein. Cu tôte cã urmãria aceluși scop, Calderarii erã nenici Carbonarilor, de a cãror educațione și purtare se aflã tôte departe.

Calencer, pândă desemnată de Indie.

Calende, specă de danț al Hispanilor colonisti.

Calendar, (— *rium*, propr. *fasti* Cic. Att. IV, 8), distribuțiunea timpului, ordinea zilelor anului (vd. *An*).

Calende, (— *dae*). prim'a și a lunei la R.— Ass. modulul de numărare vd. mai ales Zumpt Lat. Gram. fn.

Calfatore, a astupa crăpăturile navilor, implé. *N. us*.

Calibriu (din *libra*, precum *equilibrum*, s. arab. *kalib*), dimensiune comparabile între diametrul tubului unei arme și diametrul proiectilei ei.— Calibriul tubului e partea armei cea deșertă (se măsoară la gur'a armei). Cal. proiectilei e diametrul ei, dacă arm'a e sferică, și cel mai mic diametru al meșlocului ei, dacă este ovoidă.

Calice. s. — *LYCE*, (— *lix*), po-cale, vasul în care se iese cummincătur'a.— *Caliculă*, calice mic.

Calicot, madepolon.

Calicrome, gen de insecte coleoptere.

Calif, vd. *Khalif*.

Calificare. a arăta nă calitate, dă un caracter.— *Calificațiune*, acțiune de a califica.— *Calificativ*, care conține uă calificațiune.— *Calificator*, care califica.

Caligă. gen de crustacei.

Caligi, (— *gae*), specă de sandal s. botine garnite cu ținte ce purtă soldații romani. De aci *caloși*.

Callapatis, specă de pândă de Indie.— Asemine *calligan*.

Calligon, gen de plante.

Callimorph, insectă din ordinea lepidopterelor (specă de gândac).

Callinică, (gr.) danț, la cei vechi. essecutat după flantă.

Calliomor, gen de pește.— Asemine *callionym* s. — *nim*.

Callistachis, arbură leguminoasă din N.— Hollanda.

Callitric, (gr.) gen de plante apatice.

Calmare, (fr.) a linisti, sedă, delini.— *Calmanti*, uă clase de medicamente.

Calmar (lat. *calamaria*, de unde *călimări*), acel'ași sens și gen de mollusce cephalopode, apatice, *loliigo*, numite pentrucă dă uă tinctură năgră, s. dela form'a lor asemine unui *corn*.

Calodrome (gr.) gen de insecte coleoptere pre marginea insulei Coromandel.

Calomel, (gr.) *protochlorur de mercuriū* s. *mercuriū dulce*, sare albă, nesipidă, nesolubile în apă, volatile, fără decompozițiune. obținută facticiū s. naturale prin sublimațiunea a patru părți de deutochlorur de mercuriū (sublimat corrosiv) și trei părți mercuriū metalic. După noue sublimațiuni e *panaceū mercuriale*.

Calomniă, vd. *Calumniă*.

Caloric, fluid neponderabile, nevisibile, elastic, affectând form'a luminei, considerat că fântân'a căldurei.— Se cunoșce sub trei stări principali: *cal. radiante*, care procede din tôte părțile unui corp; *cal. specific*, răportul cantității de caldură a corpurilor; *cal. latinte*, cel absorbit s. emis de corpuri când trec din nă stare în alt'a, fără că temperatur'a lor se suffere uă variațiune aparințe.

Calorimetru, (gr.) instrument pentru determinățiunea caloricului specific (*calorimetriă*). Cei mai importante   dat de Lavoisier  i Laplace.

Calosomă (gr.) gen de insecte coleoptere al cui typ   *calosom'a sycophante*.

Calotă, (fr.) bonnet mic. Comp. *pirioră*.

Calumet, pipă   indigenilor din America.

Calumniă, (— *nă*), imputățiune falsă, defămațiune.— *Calumniare*,   impende calumnie, vorbi de r u.— *Calumnios*, care nasce calumniă.

Calycanth, (— *thus*), plantă polypetale, typul unui gen din famili'a rosac elor, numit altă-dată *pompadoroua*, origin. din Iaponia  i America septentr.

Camac e, nume dat de Lamarck unei familii de conchifere.

Camar, nume al fructului multiplu de care aconitul  i delphinul dă un esemplu.

Camarad, (fr. p te germ. *camerrath*) so , colleg.

Camarera, d mnă de onor    reginei Spaniei.

Camargo, dan  după numele celebrii Camargo.

Camarilla, nume hispanic des. dela regele Alphonse X, consiliul intim al capului Statului. Introdus  n Franca, în 1810, denotă partitul absolutist s. curtea lui Carol X. Dela 1814 f  adoptat de publicisti, mai ales în Franca, pentru veri-c  partit influente ass. affacerilor Statului.

Cambist, (ital)—ad. *schimbist*—cel care  mblă după schimburi. după cedule de bancă.

Cambi , (— *bitum*), substanță albă, limpede, grassă.

Camairomor, camerar în Portugaliă.

Cameleon, reptile (petit lézard) american s. african; *astr.* constelațiune meri .  daussă în secl. 16, cellar discopperite de cei vechi; *metaph.* hom variabile.— *Cam. minerale*—*manganat* s. *ossymanganat* de potasse.

Cameliă, gen din famili'a hesperid elor, al cui typ   un arbure dela Philippice, dis  i de China.

Camelie, familiă de anima i rumegan i respun ind genului c milei.

Camelină, speță din famili'a cruciferelor, stabilită pre nă mică plantă, *camelin'a cultivată*.

Camelot, (— *tus*), materiă ne ncruciată, aridă, c  p nd'a.

Cameră, (— *ra*), odaiă. C  propr. la Genua, camer'a procuratorilor însărcinați cu administrațiunea finanțelor  i veniturilor republicei, direcțiunea affacerilor esteriore  i regin a armatei (8 membri). *Musica da camera*, compozițiuni (mai însemnabili de Palestrina, Haydn, Beethoven) familiare  i fugitive c ntate de ordinar după masă.— *Cameră lucidă*, *techn.* prismă de cristal (dată de Wollaston) produc nd deunădată reflexiunea  i refracțiunea  i cu ajutorul cui se văd obiectele c   ngrăvite pre h rti'a pre care calche i congiururile lor. *Neg.*

Camerar, (— *rtus*), c măra . Fem. *cameristă*.

Camerling, președintele camerei apostolice, av nd autoritate pentru guvernămintul timpural c nd scaunul   vacante. *Comp.*

Cardinale. — Demnitatea e *camer-lingat*.

Camisola, (fr.) cămășióră, flanelă.

Cammetti, arbure din famili'a tithymaloidelor.

Camomilă, (*anthesis*), plantă colimbiferă, aromatică.

Campan, *miner.* marmure vî-năță cu alb s. verde pre un câmp negricios, dela Campana în Pyreneii de sus.

Campană, (— *na*, — *num*), frangie (cuicuri) de mătasse țesut (adese cu aurs. argint) în formă de clopoțel s. picătore; *arch.* corpul unui capitol corinthian s. composit, semănând unui clopot invers.

Campania, (fr.) cspedițiune militariă considerată relativ cu planurile, couducerea, timpul, finele operațiunilor. — *Campion* cel care merge în campania. — Altfădată uerî-cine se luptă dischis pentru uă cansă.

Campe, specie de lână hisp. addusă dela Malaga.

Campse, nume egyptian al crocodylului.

Camp-volant, (fr.) dispărțimint de armată pervagante pentru a neliniști pre nemici.

Canal, (— *lis*), conduct naturale s. artificiale care priimesce, conține s. duce ap'a unde-va.

Canali, (fr.) figure pătrate desemnate pre materiă.

Canaliă, (fr.) poșorul cel mai ordinar; hom de ninic.

Canalicul, (— *lus*), s. — *CULĂ* partei plautei s. fôii care offerece uă mică dispărțitură lungă și mai mult s. mai puțin largă.

Canard, (fr.) rață.

Canaresic, (*limb'a canaresică*,

în sanscr. *carnata* s. *karnatakam*), un'a din limbelc Decanului s. Davidei. Se scrie cu un alphabet particular, eșit din Devanagari. Se distinge cea *vechiă* (*Hala-Canara*) și cea nouă.

Canari, (*fringilla canaria*), pasăre de casă originariă din insulele Canarie.

Canarine, specie de plante din famili'a campanulacéelor.

Canariu, (*rium*), plantă din famili'a bursacéelor, originariă din Molluce. *C. commune* s. *balsamodendrum Zeylanicum*, e cea mai cuunoscută.

Canastru, s. *CANAS*, (hisp. *canastra*, coșiu), tutun de Varina forte fin, numit pentru că se transportă în coșuri s. în *canassa*, cistelă de alamă.

Cancel, (— *cellus*), stilp mic, grilă; partea chorului întru altar și caucelii carii închid. Comp. *Sântuar*.

Cancelar, officiar de admiuniștrățiune. Dela fundațiunea monarhielor europene, funcțiunile selle eră a îngriji de scrierea chartelor, ordonanțelor regalii, a le pune sigiliul și a le contrăscmnă (în Francia dela a 2-a dynastiă — 1790). În Anglia e capul justiței și are privelegiul de președință în camer'a lordilor.

Caucionero, (hisp.) culcs de poesie lyrice de unul s. mai mulți autori.

Candelabru, (— *brum*), specie de pedestale pre care cei vechi puneă lampele; candelar (sfeșnic) cu mai multe ramure (vd. și Varr, V. 34).

Candelier, (fr.) suppl. *candelar*, vd. *prec.*

Candi, (lat. *mē albesc*), sahar depurat și cristalisat.

Candid, (— *du*s), care are cândore.

Candidat, (— *tus*). aspirante la un loc, grad honorific s. lucrativ. La R. «qui honores petit» numit pentru că purtă vestimenta albe în cei două ani cât dură candidatură sa.

Candil, s. *CANDY*, măsură de capacitate la Bengal, Cambay și în Indie, (500 livre).

Cando, măsură de lungime pentru materie în Indie.

Cândore, (— *dor*), calitatea unei anime pure și inocinți (pură fiindcă nu cunoștea răul obiectiv, inocințe fiindcă n'a făcut rău).

Caneb, (lat.) *typar* de lemn pentru uă figură s. alt cv.

Canepină, peliculă de miel s. căprior foarte subțire.

Canicularie, calificațiune à țilelor în cari căldura e cea mai mare. *Caniculă* e cea mai strălucinte stea din constelațiunea *Caneluț mare*, numit și *Siriū* s. *Sothe*.

Canabineu, plăntiș de trestia.

Camelă, cōje de trestia.

Canon, (gr.) nume dat massimor părți à legilor Bisericeii mai ales decisiunilor consilierilor generali. Culegerile de canōne constituie dreptul canonic. *Mus.* buccată în care melodi'a se însoțese ea însăși prin repetițiunea cântului principale luat successiv de mai multe voci, astfel că se formeze uă harmoră corectă, cât de prolongită.

Canonadă, dilevațiune (descărcare) de tunuri.

Canop, (— *pus*), frumoasă stea

la extremitatea meridi. à constelațiunii *Argo*.

Canor, (— *rus*), sunante frumos și clar.

Canot, (fr.) mică cymbă.

Cantrissa, officiar al Bisericeii orient., un fel de camerar al pontificilor.

Cantabile, (— *lis*), de cântat. Că subst. *mus.* buccată cu melodiă ușoară, currinte, în mișcare moderată, opp. *essecțiunii figurate*.

Cantată, avuțiōsă poemă lyrică în recitativ și musică (solo și chor, în toate formele cu însoțimint, de ordin. 3 recit. 3 ariōre). Primul care a pus'o în us e J. J. Rousseau.

Cantharidă, (lat. *lytta*), gen de insecte coleptere din cari principala este *c. vesicante* (*meloe vesicatorius*) s. *musc'a hispanică* (vesicatore), cu tote că rău sunt numite musce (*Mozin*).

Cantic, (— *cum*), hymn spre glori'a lui Dumnezeu.

Cantilenă, (— *na*, din *cantus-lenis*), mică cantată. Lenitudine, dulcēță, tot-deuna monotonă o caracterisă.

Canto, (ital.) cânt. *Canto-fermo* (fr. *plein-chant*), cântul simplu, fără ornamente, în felul choralului de aș'ăqi; opp. *cântul figurat*. În teori'a contrapuntelor se înțelege vocea care are să essecute melodi'a principale.

Canton, (germ. *kante*) partea unei țere conținută în uere-cari margini naturali s. de convențiune. (comp. lat. *diocesis*). În Franca sunt subdivisiuni ale *arondissement*s (acestea ale *départements*), și conțin *commune*le.

Cantor, (— *tor*), sc' numiã, în Biser. magestrul musicante care conduceã chorul. Astãzi uerî-cè professor, chiar privat, de musicã bisericescã.

Canzonã, buccatã lyricã italianã, de un sir de stanțe, versurile dispuse în ordine determinatã și în totul assemînî celei observate în prim'a stanțã, affarã de ultim'a, unde pot fi versuri mai scurte și rime differinți. Stanțele sunt 5—20, fiã-care de 9—20 versuri. Numele dela provincialicul *cansõs* s. *chansõs*. Dante și Petrarca i dederã disvoltarea classicã.

Canzonetã, (ital.) cãnt mic popular. comp. *cantiuncula* s. *canti-lena*.

Caoliu, speçã de argile.

Cap, vd. *Promuntoriã*.

Capabile, (— *lis*), care posedã calitãțile cerute pentru a face un lucru (destoinic).

Capace, vd. *prec*.

Capacitate, (— *tas*), coprinsul, conținutul unui lucru (fr. *contenance*); calitatea capabilului, aptitudine.— *Capacitatea* se referescè mai ales la cunoștința preceptelor, *habilitatea* la aplicațiunea lor.

Capelã, (fr.) uniune de cãntãtori, musicanți în uã biserisã; micã bisericã particulariã, oratoriũ cu un altar.

Capilar, calificațiune a lucrurilor fôrte mîce, cã pãrul (*capillus*).— În anat. *capilarie* sunt vesiciele strînte, servind de comunicațiune între artere și vene. Uniunea lor formedã *system'a* capilariã, divisã în *generale* și *plãmãnariã*.

Capilaritate, (— *tas*), natur'a tuburilor capilarie; proprietate a

licidilor de a se deprime s. redicã în un vas. Caus'a ei este strîngerea licidului în sine și în solidul cu care este în contact. Efectele sunt sințibile numai în tuburile capilarie. Laplace, Gay-Lussac, Poisson aãdat cercetãri mathematice ass. acesteï proprietãți.

Capiscol, (ad. *caput-scholae*), denumiã altã-datã pre precentorul bisericii. El prevedeã de chor și țineã curã de rubricile ceremonielor.

Capistru, (— *strum*), partea de d'ass. rostrului (ciocului) la paseri.

Capitale, principale. Cã subst. sunmã constituitã.

Capitațiune, (— *tio*), imposițiune pre cap s. pre persoanã în necesitãți urginti ale Statului.— Rar nũ ajuns Statele la astã necesitate: uãdatã Hebrei sub Mose, și de done ori Francia, la 1356 și 1701.

Capitalist, care posedè capitali, care le face sã vade.

Capitoliu, (— *lium*), templu și întãrire la Roma, pre muntele Capitolin (primitiv *mons Saturnius* s. m. *Tarpejus*, astãzi în loc palațul Cafarelli), fundat de Tarc. Priscu s. Superbul (distingt de cel fundat de Numa, *Capitolium vetus*, astãzi *Campidoglio*). Remasele sunt puține și represințațiunile cegãsim pre monnete s. al. sunt pre restrinse pentru uã idã mai întinsã de caracterul și aspectul acestui grandios monument. Prim'a construcțiune fũ, cert, de ordinea etruscã (uã descrițiune la Vitruv. vd. și St. Laurent), cãci arhitectii cari lã fundarã fusserã chiãmați din Etruria. (Liv. I, 56). Pre

estremitatea septentrională a aceleiași munte eră *Arx*, citadel'a Romei, astăzi Biserica Ara-Celi, s. S-ta Maria în Ara-Celi, după Niebuhr corupțiune din *Arce*.

Capitular, care se referese la un capitol de canonici. — *Capitularie* sunt ordonanțele regilor Franciei ass. materie civilă s. eclesiastice.

Capitulare, à tractă. — *Capitulatiune*, acțiune de a capitula, rezultatul ei, tractat.

Capiverd, s. *VARD*, amfibie de Brasilia.

Capo-Tasto, (ital.) *mus.* instrument ce se pune la mână citharei pentru à redica denădată toate chordele fără à întorce cuiele.

Caprafi, *chem.* sări din combinațiunea acidului capric cu bași salificabili.

Capricios, cu capricie.

Capriciu, (fr.) phantasiă, neegalitate de voință; *mus.* producțiuni ușorie, mai ales phantastice esecutate în un caracter animat de artisti cunoscuți altfel prin compozițiuni mai seriose.

Capricorn, à decé constelațiune zodiacate în hemispherul anstrale.

Caprină, *chem.* substanță particulară afflată în untul de capră.

Caproafi, *chem.* sări din acid capric și uă base.

Capsa, passăre africană.

Capsic, (— *cum*), *botn.* piper lung. — Un *alkali* estras din el este *capsicină*.

Capsulă, înveliș sec, format de ordinar de mai multe buccățe, conținând semințele unor plante. — *Capsule articulare*, legămintele membranoase garnind articulațiunile.

Chem. vas rotund pentru evaporațiunea lichidilor. — *Capsular*, care formedă *capsule*.

Captale, (fr. mai addeș *captau* s. *capoudat*), titlu feudale e-civalând, în Francia meriđ., titlul de comite. Comp. și *capoudal*.

Captare, (— *tare*), à înșelă. — *Captațiune*, acțiunea de à captă, însinuire artificioasă pentru à câștigă *cy.*, mai ales la un testament. — *Captoriu*, de înșelăciune, califică mai ales dispozițiunile testamentarie cari au de scop à provoca uă liberalitate pentru sine s. ai săi în un testament strein.

Capțios, care tinde à înșelă.

Capțiune, înșelăciune.

Capțivare, (*captivus*), à prinde pentru sine, appuca în posesiune, domina. → *Captivatiune*, acțiune de à captivă. — *Captiv*, cel captivat, prius (pentru resbel).

Captivitate, constricțiunea captivului sub domniă.

Captură, efectul captivațiunii.

Capucină, plantă din familia grauoidelor, în Amer. meriđ.

Capuciu, s. *CAPUȘION*, copereșul de cap al preoșilor. Comp. *capidul* și lat. *cuculus*, deunde *căciulă*.

Carabă, insecte dintre carabici.

Carabici, (— *ces*), trib de insecte coleoptere.

Carabină, (pentru *canna-bina* s. arab. *karab*), puscă scită cu calibrul constriat.

Caraca, naviculă portugeză.

Caracalla, speță de mantă la Galli.

Caracol, congiur, mișcare circulară s. semicirculară ce face caii în hypodrom.

Caracter, vd. *Character*.

Carambolier, (fr.) arbure indian monopetale, *averrhoa*.

Caramel, (fr.) sahar topit și întăpît, ars.

Carara, măsură de greutate, în Italia, pentru cântărit lân'a.

Carat, (arab.) pond pentru ă măsură aurul și petrele prețioșe, valând patru grane; prop. 42 milieme.

Caratură, amestec de aur și argint s. aur, eupru și argint, din care se fac acele pentru cercatul aurului.

Caravană, uniune de călători s. peregrinî camî merg împreună prin deșertele Africei și Arabiei. Vorb'a ă arabică; în Persia se ăice *Kafilah*.

Caravella, pre cōstele Franței navicle de pescuit. În Portugalia luntri mice cu vele latine.

Carbequi, monnetă de eupru în Georgia, ăumătate de *chanri*, vre-ue 11 par.

Carbonari, societate politică și secretă ă cui origine datēqă dela dissoluțiunea republicelor italiice. Tendința ei eră sē restabilēscă libertatea națiōnale în un'a cu guvernul republican. Numele dela uă vechiă societate de mesterî în Franția, *les charbonniers*, cari se afiliasseră cu dîns'a. Carbonarii, căduți în 1819, se redicară în 1834 — 48, în una cu cei Franceși, în scopul de ă respinge domni'a austriacă. Assupra organizațiunii și activității lor interiorî stă pușin cert.

Carbonat, materiă acidată de carbone, sārî neutre, rezultanți ai combinațiunii acidului carbonic cu basi salificabili. — Când bazea este în esces se ăice *subcarbonați*.

Carbone, (— *bo*), *chem.* corp

simplu, nemetalic, fōrte dar, fōrte solid, inodor, nesipid. nesolubile. Întră în compozițiunea totor materiilor vegetali și animalî, se combină cu ossygenul ca sē formeđe *acidul carbonic*. — Carbonele minerale se compune din speța numită *diamante* și alte substanțe colăturate, *graphit'a* s. al. — *Acid carbonic* s. *aerian*, *nephtic* s. al., gas necolor, elastic, transparente, de saporē cam acră, odōre iņtepante, compus, la 100 părți, din 27, 27 carbone și 72, 73 ossygen, după Dumas și Stas.

Carbonisațiune, acțiunea prin care se scot din carbōne diverse substanțe. — *Carburi*, rezultanți ai combinațiunii carbonelî cu metalî.

Carcas, (fr. *carquaise*), cuptor pentru ă topi sticlă.

Carcere, închisōre. — *Carcerulă*, *botn.* bōbă care conține cv.

Carcinithrou, speță de plantă, pușin determinată.

Carcinidî, *nat.* familiă de crustaceî. *Comp. canceriformă*.

Carcinologiă, descripțiunea crustaceilor.

Carcinom, vd. *Cancer*. *Rr. us.*

Cardaci, (— *ces*), hostași Perși.

Cardamină, (— *na*), plantă din famili'a cruciferelor, de felul verdeț.

Cardiă, (— *a*), altă-dată pantecele; astăđî regiunea superiōre ă stomacului.

Cardiac, vd. *Cardiar*.

Cardamom, (— *mum*), sāmănță medicinale și aromatică addusă din Arabia.

Cardiacee, (fr.) familiă de molusce din ordinea celloi stabilite de Cuvier.

Cardiographiă, partea anatomiei care dă descripțiunea inimei.

Cardialgiă, (— *gia*), durere de stomac, caracterisată printr-o strângere, de multe ori printr-o vărsătură, de multe ori printr-o vărsătură, de multe ori printr-o vărsătură.

Cardiar, s. **CARDIAC**, tot ce ține de cardiă, se referă la cardiă. *Arterele cardiace* s. *coronarie* es. din aortă, imediat d'as. valvulelor sigmoide. Sunt două având la fiecare parte câte trei nervi cardiaci.

Cardinale, (— *lis*), principale, de căpetenie.

Cardinale, sub Theodosiu, la finele secl. 9, nume generale pentru neîncetarea demnității din cei înalți; dela secl. 11 numai cei alăturați imediat de persoana papei. — Dela Nicolaș III (1058) căpătără dreptul de alege pe papă; papii următorii le măriră privilegiile dându-le o ordine mai presus de episcopi, dreptul de a purta purpură și mantă regală, pălăria roșie, calul alb și titlul de Eminență. Numărul lor fu redus de Sixt IV la 70, conținând trei ordini: episcopi preoți și diaconi. Cardinalii compun în una cu papă, pe care îi asistă la toate deciziunile importante, *collegiul sacru*. Legile penale nu i ating, afară dacă unul din ei e citat a nume. Papă însuși nu poate procedea contra dișii decât în cas de heresiă, schismă s. de crime contra majestate.

Cardonă, (*cinara cardunculus*, s. *hispanica*), plantă originară de pe marginile Barbariei, din genul *carduaceelor* s. *compuselor* lui Candolle; *ciranoccephalilor*, după Jussieu.

Carem, (fr. *carême*, din *quadragesima*), postul Pascilor, la Catholici. Dată din secl. 11 și

é pus în memoria ajunului lui I. Chr. în deșert. Suppl. *carismă*.

Carenă (*carina*), partea de deasupra a navei care stă în apă; — *botn*. cele două petale inferioare ale florilor papilionacee.

Cari, (scrit din *acar*, lat. *acarus*) speță de vermiș.

Cariac s. — **AB**, cerb american.

Cariamă s. **MICRODACTYL** (— *lus*), gen de păsări din ordinea gralatorilor, familia uncistrostrelor. Uă singură speță, c. de Brasilia, é cunoscută.

Cariatidă, dantă la Sparta în hon. Dianei.

Cariatidă, (— *des*), *arch.* figură de femeie, câte-ua dată de bărbat, ținând pe cap coșinri; comp. *atlanți*. Originea lor se rednce, după Vitruviu, la cucerirea Cariei (Laconiei), când Grecii luară în servitute pe toate femeele. Vd. și *Cariatidă*.

Caricatură, (ital.) imagine de ris, reprezentăție satyrică. — Ușitate de jă în antichitate, caricaturile găsiră motive numeroase în certele religioase și politice produse de Reformă și Ligă. Intre cele mai vechie sunt cele atribuite lui Rabelais. Leonardo da Vinci și Annibale Caracci, Hogarth, Distelli, Callot, Dantan sunt însemnabili.

Carieră, (fr.) cărare, profesiune, poziție sociale.

Carillon, (fr.) colecție de chorde metalice s. de clopoței acordate pe o scală cromatică de 2—3 octave, puși în vibrație de o rătă cu ghimp (chordăle prin ciocănele). Sunt mai ales la horologie. Comp. *musică*.

Carinarie, gen de mollusc cu coquillă univalvă, din clasa gasteropodelor.

Cariopse, (gr.) *botn.* se num. uerî-că fruct sec, monosperm, care nu se deschide, precum sunt ale graminelor.

Caristie, (— *ae*), sărbătorî familiarie în hon. Țeei Concordia, la R.

Caritate, (— *tas*), amóre, dragoste, cum     mamei către fiu; *pict. s. sculp.* imagine represint nd u  mamă cu copiii s i.

Carla, p nd  depins  de Malabar.

Carlin, (ital.) mică monnetă de argint în Naplia. Valorea sa diferesc după greutate, dela 43 par. p n  la 3 lei 6 par. — În Sardinia monnetă de aur = 4 galb. 1  /2 sf.; in Picmont 12  /2 galb. — *Carl*, monnetă de aur bavares , 10 fl. 42 kr. — *Carolino* din Roma val d  aproape un leu. — *Carol* de Anglia = 13 livre 16 sous franc.; monnetă fr. = 10 denari.

Carlin  s. CAROL, plant  din famili a compuselor cynar e, numită peutruc  a procurat remediu armatei lui Carol Cintu.

Carmelin  (fr.) specă de lână.

Carnassier , (fr) vd. *Carnivore*.

Carna ine, culorea fe ei umane; represintațiunea sa.

Carnaval, (*caro- -val*), carnea Țeos, timpul de s rb tor  după 7 Iannariu. — *Ambassadori ai Carn.*, deputa ii tr missi lui Saint-Charles Borrom c, cari limitar  durat a lui.

Carnel , (fr.) garnitură dela circunferin a unei monnete.

Carnivore, nume dat animalilor cari se nutresc principale de carne. După Cuvier elle form d  n 

famili  din Carnassier , conținnd trei classi: *plantigradele*, *digitigradele*, *amphibiele*. Alții adang  *cheiropterele*  i *insectivorele*.

Carnositate, tumore carnic .

Carolin, monnetă de argint in Suedia, val. 85 parale; monnetă de aur de Colonia  i Würtemberg = preste 2 galb.

Carr , (fr.) vd. *Pătrat*.

Carrik, specă de mantă la Angli, cu gulerul larg. Comp. *redingotă*, *lacern *.

Cart, (*quartum*), scrt.

Cartel, (fr.) epistolă de provocațiune la luptă singulari .

Cartilagi , (fr.) — suppl. *cartilagine* —  essatur  particulari  albă, flossibile, elastică, de consistin  medi  între os  i ligamente. *Cart. articulate* (s. *vestiture*) investesc suprafe ele articulare ale  snelor.

Cartilagino , divisiune de pesci, *chondropterygi* lui Art di.

Cartinho, (*quartinho*), monnetă de aur in Portugalia, *quarts* de lisboni , preste 9 sf.

Carton, (ital. — *ne*), muncav , efecte din ea, libran (ghiosdan); *pict.* desemnul făcut in prima-vis , mai ales la picturele   fresque.

Cartophylace, (— *lax*), officiar al Bisericeii de Constantin. cu funcțiunea de   redce sentin ele patriarhului,   le sigil   i contrasenn .

Carvi, s. CAREU (— *reus*), plant  din famili a ombeliferelor, specă din anason.

Caryophilare, (gr.) plant , ordine de polyparie lamelifere, instituit  de Lamouronx.

Cartz, (germ. *quartz*), minerale compus din silice cu f rte pu in 

alumină.— Pur, acest mineral este alb; amestecat cu substanțe streine, dă culori variate, producând astfel mai multe spețe de petre prețioase, ametyst'a, topazea indiană, agat'a s. al.

Cas, (— *sus*), întimplare; *gram.* terminațiune dată numinilor pen-ă esprime genul și numărul. Intre limbele fără casuri sunt hebreic'a, phenicic'a, syriana, chines'a, birman'a, siamoic'a, coptic'a, arabic'a nonă (cea vechiă are 3).

Casuale, din, după întimplare.

Cască, (*cassis*), armă defensivă pentru cap.

Cascadă, (fr. ital. *cascare*) vd. *Cataractă*; — *alg.* method de ă se apropiă de valorea necunnoscutei prin equațiuni successive descindinți câte-un grad.

Casemată, (fr.) *fortif.* loc boltit sub pământ, adaptat pentru tunuri.

Casațiune, (— *tio*). vd. *Tribunale*.

Cassetă, (fr.) cuthiă, arculă, capsulă.

Cast, pur, inocente.

Castă, (portug.) denomițațiune ă unor categorii între descindinții același națiunii, clase, precum la Indiani *bramă*, *satria*, *vaiscia*, *sudra* (*paria* și *palia* sunt subdivisiuni); la Egyptiani *preoții* s. *choeni*, *resbelatorii*, *meseriașii*, *cultivatorii*.

Castel, (— *lum*), domiciliu regale s. signoriale la câmp (în capitale *palat*).— Punctul culminante al înfloririi lor este epoch'a Feudalității. După starca civile ă posesorilor lor, castelele căută să fiă întărite și comunicațiunea cu es-

teriorul se faceă prin punți mobile. Remasuri încă la Rhenu.

Castelan, cel care possede un castel.— In evul mediu castelani, (gradul lor după baroni) aveă, prelingă possessiunii, officie civili și înalt'a justiță eră in mănlele lor. In Polonia sunt primii demuitari după *palatini*.

Castitate, (— *tas*), calitatea castului.

Casus belli, (lat.) necessitatea de ă se declară rebel.

Catacrese, (— *sis*), *rhet.* metaphoră care constă in abusul unui termin.

Cataclase, (— *sis*), *med.* convulsione ă muschiului orbicular.

Cataclysm, (gr.) inundațiune, vd. *Diluviu*.

Catacumbe, (— *bae*), *crypte* s. *hypogee*, cavități subterranee pentru sepulture. Celle mai insemnabili in anticitate sunt Cat. Thebei, in vallea *Biban-el-Moluk*; cat. Romei; astăzi ale Parisilor pre plănēța *Tombe Isoire*, datând dela 1780.

Catadioptrică, (gr.) partea opticea care tractedă de efectele luminiei reflexe s. refracte.

Catafalc, (ital.) înălțătură cu decorațiuni de arhitectură, pictură s. sculptură, pusă in uă biserică pentru uă pompă funebre. Cel mai rennumit se arrată in Florentia pentru sepultur'a lui M. Angelo.

Catalecte, culegeri de fragmente, mai ales din opere neterminate.— *Versuri catalecte* s. — *tice*, căror lipsesc din peți s. din syllabe; opp. v. *acatalectice*, depline.

Catalepsia, (gr.) *med.* egritudine caracterisată prin suspinsinea completă ă sensibilității și mișcărilor voluntarie.— *Temperamin-*

tele nervoase și caracterelor melancolice sunt mai ales dispuse.

Catalog, (— *gus*), denumerațiune alfabetică s. methodică de obiecte de aceeași natură, mai ales de cărți.— Cella mai bune sunt de Brunet, *Catalogue de livres rares et curieuses* (6 édit. Par.); de Graesse, *Trésor de livres* etc.. In cadru mai mic de Engelmanu.

Cataractă, (— *ta*), mare cădere de apă.— Cella mai însemnabile sunt *cat. Nilului* s. *dela Siene* și *Niagara*. Cea mai frumoasă este în Gavnaria, la Pyrenei.

Catalyse, (— *sis*), la Greci reformă gubernamentale. Astăzi nume pus de Berzeliu pentru activațiunea afinităților prin un corp care nu particepe la dinsele. (*chem.*).

Catar, (— *rhos*), *med.* guturhai, epiphora, rheumă.

Catartism, *chir.* reducțiunea unei fractur.

Catastaltic, vd. *Asstringinte*.

Catastase, (— *sis*), vd. *Tragediă*.

Catastrophe, (— *phe*), vd. *Tragediă*. Prin extens. eveniment funeste.

Catechese, (— *sis*), explicațiunile scurte și methodice ale doctrinei chrestine în Biserica primitivă.— Theoria este *catehetică*.

Catechism, (— *mus*), breviar de preceptele religinii chrestine.

Catechumen, discipulu de catechism, care voiesce să îmbrăție religiunea chrestină.— Altă dată eră divisi în trei classi: *auditori*, ascultă predicățiunea în biserică; *rugători* și *închinători*. (*orantes et genuflectentes*) assistinți la rugăciuni, allătură cu fidelii; *competinți* (— *tes*), cari eră destul de parați pentru botes.

Categoriă, (gr.) *log.* divisiune abstractă a ființei (*entis*); comp. *predicament*.— Pythagoricii puneă 10 (vd. Bouillet Dict. de lettres etc.). Aristotele e puțin constantă în numărul categoriilor selle și Iul. Pociu (Comm. Anal. in Organon p. 22) susține că marele filosof ar fi avut în minte numai patru (în Aualect. poster. I, 22, Metaph. IV, 7, sunt opt, încollo dece). Vd. în gen. Buhle Aristotelis Opera vol. I. p. 436 sqq.— *Categoriă* vd. Bouillet l. c.

Cateneae, ecclesiae s. Patrum culegeri de cărți bisericesci s. scrip-te ale Săntilor Părinți.

Cathartice, (— *ca*). *med.* purgative, mețiarie între *drastice* și *lassative*.

Cathedrale, (— *les*), biserică majore, principale diu un episcopat. Că adj. syn. magistrale, doctorele.— *Ex cathedra* califică decretel papci că cap al Bisericei universale.

Cathetă, (gr.) *geom.* dréptă care cade perpendicular pre alt'a.

Catholicon, *pharm.* electuar dis din caus'a numeroșilor ingređienți, universale.

Catoptrică, (— *ca*), s. *anacamplică*, partea opticeei care esplică efectele reflessiunii luminci.

Caudine, (*furce*), trecere îngustă și periculosă în Campania, celebre prin pacea defavorabile cee impuseră Samniții Romanilor (433 u. c.).

Caulescinte s. *CAULIFER*, *botn.* calificațiune a plantelor cu rădăcină; opp. *acaule*.— *Caulinarie* sunt tôte părțile plantei cari nasc dela rădăcină.

Causa, (— *sa*), motiv (prici-

nă). — *Causale* s. — *tiv*, care dă cauză. — *Causalitate* raportul cauzei la efect. — Verbul e *Causare*.

Caustic, (*caveo*), *med.* calificățiune a remediilor destrucți; *opt. curbă caustică*, stabilită de Tschirnhausen (secl. 17), e formată de înțresecțiunea unor rade luminoase cari plēcă din un punct radiante și e reflōssă (*catacaustica*), s. refractă (*diacaustica*) de altă curbă.

Causteriū, (— *rum*), mai ales remediū caustic, d. e. *potassea caustică* s. *caloricul concentrat*, dis și *actuale*, pentrucă și dă efectul îndată.

Caufiune, (— *lio*), vd. *Garantă*.

Cavalcadă, (fr.) *mers pompos* de persōne călari.

Cavaler, (fr.) călare. — *Cavaleriă*, călărime.

Cavallo, mică monnetă de Napoli.

Cavalot, (fr.) vechiă monnetă fr. sub Lud. XII, = 6 denari.

Cavatină, (ital.) ariă scurtă essecntată de un singur artist.

Cebipira, arbure de Brasilia.

Cebrionate, familiă de coleoptere, stabilită după *cebrion*.

Cec, (— *cus*), orb. — *Cecographiă* mod de scriere pentru cei orbi. Pre uă tablă de metal sunt săpate literele alfabetului, cecul urmēdă cu uă cerusă contorsurele, până se deprinde a le face singur.

Cedere, (— *dere*), a dă, lăssă, accordă.

Cedru, (— *drus*), arbure celebre prin înălțimea și țări'a lemnului sēu.

Celer, (— *ler*) iute, sprinten: — *Celeri* (— *res*), călarii comitanți pre Romulū. *Celular*, (— *rus*),

numesc Digestele pre cel prepus essamelui socotelelor.

Celeri, țelină.

Celeritate, (— *tas*), iuțelă.

Cement, (— *tum*), materiă de natură particulariă, precum carboni, sările s. al., calcinată în foc și servind pentru a determină uerecari combinațiuni s. decompozițiuni, a *cementă*. Baza *cementațiunii* e carbonele pulberat.

Cens, (— *sus*), denumerățiunea cetățianilor și prețierea avuției lor; pentru R. și impositale pentru nemobili în provințe. — Instituțiunea censului datēdă dela Serv. Tulliu; se făcea la cinci anni, antiū de regi, appoi de consuli și tribuni consulari, prin essecțiune de un dictator. Propri'a magistratrură, *ensoratul*, se stabili în 443 în. de I. - Chr., doui *ensori* cincienali (dela *lex Aemilia* pre 1 1/2 anni), alessi în comițele centuriate. Sub imperatori oficiul trecū la *praefectus morum*. — În Francia censul eră retribuțiune annuale feudale pentru lucruri s. persōne. Astăđi se distinge *c. electorale* și *c. de electibilitate*, primul cantitatea impositului de plătit pentru a avē loc între alegători (*electeurs censitaires*), stabilit, dela 1814, la 500, dela 1830, la 200 fr.; secundul se referese la cei cari voiesc a fi alessi. Despt la 1000 fr. de contribuțiune directă prin chart'a din 1814, în 1830 fu redus la 500 fr.

Cent, (— *tum*), sută. — *Centimă* și tōte compusele cu *centi* — *Centesimă*, vd. Gronov. de Centes. et uncis Usur. p. 481, 631, 632. (Lem.) — esprim centesim'a (a sutelē parte) din obiect.

Centrale, (— *lis*), din centru.

Centrifugiū, care tinde ă se depărtă de centru.

Centru, (— *trum*), punct egale distante de extremități (meșloc).

Centumviri, (— *ri*), magistrați rom. însărcinați ă judeca cauzele cę pretorul supunea decisiunilor lor (judecat'a lor fără prochiămare). Eră în număr, (nu precum arrată numele) de 105, cęte 3 din 35 triburi.

Centurie, (— *riæ*), divisiune de armată commădată de un centurione (Varr. L. L. p. 91 Spengel). Sub Serviū Tulliū 100 bărbați călari, mai târziu nedeterminat. Comp. Lem. ad Cic. „Centuriae dicuntur partes populi aut exercitus. Nam quum populus a Servio Tullio in classes sex descriptus esset, cuique classi etiam certus numerus centuriarum attributus est. Neque centum praecise homines continet, nam ultima classis, in qua aliquot millia fuisse certum est, una centuria continetur. Sed centuria est cuiusque numeri aut multitudinis nomen, nt decuria.“

Cerbice, (— *bix*), creștet.

Ceriu, (— *rium*), metal fragile, totdeauna combinat cu ossygen și silice, discoperit, în 1803, de Clap-roth, Hisinger și Berzelii.

Ceroplastică, arte de ă iri-tă prin cęră colorată. — Cunoscută din anticitate, ea fū disvol-tată dela secl. 17 în Italia, perfecționată mai ales astăzi.

Cert, (— *tus*), sigur; uere-care (fr. *certain*). — **Certificat**, mărturiă în scris. — **Certitudine**, siguranță.

Cerume, (— *men*), secretat, cerat. (în urechiă).

Cessiune, (— *sio*), acțiune de ă cede.

Cest, (— *tus*), cintură ă Venerii; mănușă compusă de mai multe curelle cu care combătea *cestiphori*.

Cesură, (— *ra*), repaus s. suspinsiune în vers. Cons. Prisc. De duod. vs. Aeneidos principall. în operele edit. Krehl. vol. II, p. 274 — 277.

Cetacei, (— *ceri*), tôte animalele cu organizațiunea interioare analogă mamiferelor, cu form'a esteriore și datinele pescilor.

Cestiune, (*quaestio*), întrebare, propozițiune de disbătut.

Character, (— *ter*), fire; impr. literă. — **Characterism**; vd. *Ethopëa*.

Charadă, (fr.) vd. *Logogryph*.

Chartă, nume generic pentru vechiele titluri expedite sub ordinea unui principe, signor, unei communități s. al. Cea mai importantă este *Chart'a Mare*, dată Angliilor în 1215, de regele Ioan fără Pământ.

Chelonită, pętră lenticulariă cę se găsese în aren'a mării s. în sinul unor rindurice, deunde *pętră de rindurică*.

Chemiă, s. **CHIMIA**, (*chymia*), analysea corpurilor. Partea sciinței naturale care se ocupă de es-samele corpurilor și acțiunea lor intimă și reciprocă. Se divide în *analytică*, care dă divisiunea și determinațiunea cantitativă ă elementelor; *synthetică*, ocupată cu construcțiunea corpurilor din aceste elemente. — Disvolată exclusiv de moderni, sciința chemiei se affundă în tenebrele anticității. Autorii greci înainte de secl. 4 nu memo-

redă acest nume (etymologia dela *Chemia* s. *Chamia* ad. țarr'a lui Cham, nume vechiu al Egiptului, dela *chymos* zemă, mai bine *chymeia*. nistiune) și dacă se se găsesc în anticitate cercări de a determina pheumene și processe chemice, de uă combinaținne sciințifică nu é cea mai mică urmă. După secl. 4 încep attari cercări se capete un scop și dela Paracels uă direcținne determinată, allăturé cu medecin'a. În secl. 17 chemi'a se dispărți de medicină și remase a observă, singură, mai ales phenomenele calitative ale réalității. Vechiele hypotesi aristotelice de natur'a corpurilor se lăssară și începii nescine sē caute elemente none, cari, în compositiunea corpurilor, putea avé proprietăți speciale. Valabile pentru astă tendință se arrătă procesul acțiunii focului și se pôte dice că principalele sciinței depindea de ințlessul acestui phenomen. Prim'a teoriă, care derivă din un principii aparintele acestei acțiunii fii dată de Becher, și dussă la progres nemăsurat de Stalh în teori'a *phlogistică* à sa. Stalh derivă tôte schimbările ce suferé metalele și alte corpuri prin ardere, dela un principii commune totor, pre care lū numi *flogiston*. Priestley continui astă teoriă, basată numaî pre partea calitativă à phenomenelor, până când, în 1775, Lavoisier o derimă substituind teori'a *cantitativă*. De acum datéđă iu propriu sciința chemiei, stabilindu-se și legea celebre că tôte elementele simple se pot uui între dinsele numaî prin răporturi multiplicative (*aequivalentes*), à căror determi-

naținne mai intimă o datorim lui Berzeliu. Guyton-Morveau, Berthollet s. al. dederă în fine nomenclatur'a chemică.

Chenapan, (germ.) hom de nimic.

Chimeric, care constă din imaginațiunii vane și risibili.

Chimiă, vd. *chemiă*.

China, speță de sarsaparila de China.

Chirograph, califică uerice citanță fundată pre credit, privat și nerecunoscută de justiță. «Est chirographus id quod Græci *χειρα*, Latini *manum*, appellant. Salm. Mod. usur. p. 391 (Lem.).

Chirurgiă, (gr. *cheir* - *ergon*), partea medicinei care tracțedă de curarea egritudinilor (bólelor) exteriori și tractamentului operatorii (*medecină operatoră*). — Artea chirurgiei trece la uă mare anticitate (comp. și fabl'a care o attribuesce Centaurului Chiros); propriul seú fundator se pôte privi Ippocrate, până la Herophil, diu Alessandri'a, când începe dezvoltarea sa sciințifică. Părăsită îndelung în evul mediú, Lanfranc de Milan o plântă, în secl. 14, în Franca; în același timp Gui de Chauliac dede primul tractat complet de chirurgiă și cu fundațiunea *Academiei chirurgicale* din Paris (1731) practica sa luă un sbor din celle mai brilianți, după care *clinicul chirurgicale* al lui Désault și lucrările successorilor seî, cel mai celebre Dieffenbach, o puseră pre callea perfecțiunii la care o vedem ajunsă astăđi prin un Langenbeck, Graefe s. al.

Chlamyde, (— *mys*), vestimint commune Grecilor și Roma-

nilor constând în uă mantă dischisă, suscinsă pre humărul drept s. la pept. Cons. Boettiger Sab. p. 64 și 85, Harduin. ad Plin. IX, 36 s. 60.

Chlor, substanță simplă, nemetalică, gasoasă, de culoare galbină-verde; sapore caustică, odore năbuștitoră, găsită în natură totdeauna amestecată cu metal, mai ales sodiū. Gălbinesce tintur'a heliotropiului, é nepropriu pentru combustione. Scheele, care lă discoperi în 1774, lă numi *acid marin déflogistique*, după care Lavoisier și Berthollet *acid muriatic ossygenat*, până când, în secl. nostru, Gay-Lussac, Thernard, Davy recunoscără că toate reacțiunile chlorului pot sê se esplice considerând acidul muriatic ossygenat că corp simplu. Ampère i dede numele de *chlor*. — Combinațiunea chlorului cu hydrogenul produce *acidul chlorhydric*, *hydrochloric* s. *muriatic* (Pelousse et Fr. Chim. I. edit. I. p. 107).

Chlorați, sări din acid chloric și uă base.

Chloroform, s. PROCHLORUR de FORMYLĂ, compus organic conținând carbon, hydrogen și chlor, nsitat astăzi în chirurgiă pentru proprietățile sêlle, anesthesice.

Chlorur. s. HYDROCHLORAT, uerice combinațiune a chlorului cu un alt corp, mai ales sări din chlor și un metal. Nisce combinațiuni decoloranți de acid ossygenat de chlor, popularisate de Labarraque, pörtă acest'ași nume. La cercarea acestor chloruri servește instrumentul dat de Descroizilles, *chlorometru*.

Chor, (— rus), mus. uniune de persone cari vorbesc s. cântă. Constă din soprano, contralto, te-

nor și baso, lingă cari uneori a cincea voce. — Vd. și *Tragediă*.

Choripheū, (— phoeus) vd. *Tragediă*.

Chrom, (gr.) corp simplu, metalic, fragile, greū de a se ossygenă prin aciđi concentrați, ușior prin alcali, găssit, în 1797, de Vauquelin în *plumb roșiū* de Siberia (*chromat de plumb*). — Combinațiunea sa cu ossygeul formă *acidul chromic*.

Chronic, (— cus), care é de timp lung, dură de timp lung.

Chronică, redacțiune istorică după chronice.

Chronogram, (gr.) s. — GRAPH, inscripțiune ale cui litere numerale isprim dat'a unui eveniment. Petru c. Mare a săpat, în 1714, uă medaliă de memori'a invingerii dela Pultava; pre medaliă stă scris: *Pultava mira clade insignis. V. s. U. L. V. M. I. C. L. D. I. I. I. = 1714*.

Chronologiă, (— gra), sciința epocelor. — Se divide în *chr. theoretică*, numită și *matematică s. astronomică*, tractând de divisiunile formate de natură; *istorică*, care distribuesce evenimentele și le determină epocă'a (vd. *epocha*). Anticitatea are atâtăea chronologie câte popore de origine diferite; predatele lor sunt până astăzi nestabile, affară de ale Chinei. În Grecia nu é nimic cert fuante de 776. Diversele methoduri de a determină datele evenimentelor înainte de acest an se găsesc în *Fasti Hellenici* de F. Clinton. Contră. determinățiunile sêlle, precum și ale lui O. Müller, stă, astăzi, Larcher și Raoul-Rochette, ambii urmând pre Herodot, divers de

Eratosthene, precum acestă de Phania și Callimach. Larcher și Raul-Rochette, cari susțin datele espuse de Herodot, pînă, d. e., căderea Trojei în 1270, ér întorcearea Heraclișilor în 1190. După Eratosthene ambele evenimente cad în anii 1184—1104. O. Müller (Dorier vol. II p. 441) dă aceste evenimente după Eratosthene. C. Müller (annot. ad M. Parium, adansă la Fragnim. hist. graecor. edit. Didot) negă verî-cé cređămînt chronologiei vechie, proferînd predilecțiunea cellor vechi pentru unele numere, măi ales respectul către cyclul de 63 anni, lucru applicabile, după acelăși autor, la computațiunea Alessandrînilor. Observațiunile înaltului geniū al philologiei, Böckh, ass. M. Parium (și Corp. Inscr. Graecarr. I. II. p. 522—26) sunt fôrte importanți, măi ales criticele sêlle assupra resbelului Troic, între cari cestiunea (Vorl. iib. Litt.-Gesch.) dintre doue evenimente care aservit pentru determinațiunea unnia. — Pentru chronol. romană sunt interesanți *Fasti*, cari caută a fi conținut chiar vechi'a ei systemă. Culegeri principali la Foggini, M. Laurentiū, Sigoniū, P. Reland, Piranesi măi ales Baiter. vd. și W. Schmidt Dictionary of Grec and Roman antiquities (Lond. 1842) p. 1070.

Chronometru, (gr.) horologiū dispns astfel că înflințele esterne nu lă pot modifica. În sine nu este decăt horologiū cu secunde.

Cintă, (*quinta*), interval de 5 grade s. sunete, *do—re—mi—fa—sol*, la Greci *diapente*. Cintă propriū dissă é uă consonanță perfectă și nemobile. C. *falsă* s. er-

rată (dissunante) măi adese se resolve. Se disting *c. justă*, cu 7 semitonuri; *c. diminută* (cea *falsă*) din terța minore și cintă diminută (*do* până la *b sol*): *c. adausă* care merge la *sol* diese. Refer. *Accord*.

Circunferință, (*circumductio*) geom. lină curbă conținînd un cerc s. un spaț circular.

Circunfles, invers împregiur; gram. accent din grave și acut, arse și these.

Circunlocuțiune, scurtă desemnațiune a unui obiect prin alte vorbe decăt numele sêu.

Circunscriere, a mărgini (împregiur). — Acțiunea și effectul *circunscripțiune*.

Circunspect, care are circunspectinne, vd. *Prudintă*.

Circunstanță, (*circum-stare*), împregiurare. — *Circunstanțiale*, de circunstanță.

Cistophor, monnetă a Grecilor vechi valănd apprôpe 4 drachme.

Citadelă, (fr.) loc în uă fortificațiune, măi ales către partea orașului, destinat principale a conține soldați păđitori ai ordinii lăcitorilor.

Civic, (— *cus*), cetățenesc.

Civile, (— *lis*), vd. *prec.* — De dreptul civile Cic. Topicc. c. 2: «Jus civile est aequitas constituta iis, qui ejusdem civitatis sunt, ad res suas obtinendas» opp. dreptului gîntilor și naturale, adese dreptului public, precum în Verr. I, 42, conținînd dreptul privat și public (Sext. c. 42). Comp. și Hottom., măi ales P. Faber (ad Cic. pro Caec. c. 2, Exc. III ed. Lem.)» Est enim ibi *jus civile*... quod in legibus, senatusconsultis,

rebus judicatis, jurisperitorum auctoritate (adde-se ei aũ avut influință ass. disvoltării dreptului, mai ales dela August), edictis magistratum, more, aequitate, consistit.»

Clan, (angl.) des. fiã-care trib din *highlanderii* scoțianii, offerind aceeași organizațiune cași famli'a primitivã, un număr desipt de indiviđi suppuși autorității patriarcali și hereditarie a unui cap, în limb'a gaelliea *tiern*. Acestã organizațiune cãdũ dupã învingerea dela Cnlloden, cu carese perdũ naționalitatea scoțianã.

Clamóre, (—mor), strigãt.

Clar, care are claritudine.

Clarificare, (—care), a face clar.

Claritudine, s. CLARITATE, (—do, —tas), luminã strãlucinte, limpedință; evidință; fig. renume.

Classe, (—sis), divisiune, dispãrtimint. — *Classic*. vd. *Anticitãți*. Comp. Lem. ad Cic «Sed dicitur hinc (dela *classis*) ea ratio, quam ad significandam hominum praestantiam, et contra adhibetur. Sic classici auctores dicuntur praestantissimi, quod ditissimi erant in primã classe, in qua qui erant, κατ' ἔξοχην classici dicebantur.» Comp. Varr. L. L. p. 94 (Spengel). Pentru ei Blakwal De praestantia classicorum auctor. latine vertit. etc. Ayser.

Clausã, (—sula), încheiãre, artich, condițiune, dispozițiune a unui pact, punt de cerere.

Claviculã, (—la), se num. ossul care unesce humãrul cu partea de sus ẽ peptului, fiindcã are form'a unui vãstar.

Clavecín, vd. *urm*.

Clavir, (*clavis* — *claviarium*), uniuine de clavi (cheie, clape) justapuse și paralele în faci'a unui

musicante, attingînd cu cea-altã extremitate chõrde puse d'assupra lor. Fiã-care octavã are 12 clavi, din cari 7 de ivoriũ, 5 de abanos. Primele dã sunetele scalei diatonice naturalã, celle-altesemitonurile. Piano, organatul, viel'a s. al. sunt instruminte cu clavir, vd. *Piano*.

Clemiuță, (—menția), blãndețã, bunãtate. — *Cleminte*, care are clemiuță.

Clementine, denum. decreta-tele papei Cleminte V și canõnele conciliului de Viena publicate în 1016 din autoritatea lui Ioan XXII; apocryphele false attribuite lui Cleminte I.

Clepsydru, (—dra), horologiũ de apã. Instrument cu care se servia cei vechi pentru mãsur'a timpului. Cea mai simplã formã erã un tub larg de sticlã susținînd uã scarã însemnatã cu grade, astfel cã ap'a, scurgîndu-se, arrãtã prin descensiunea nivelului horele, dupã correspunsiunea sa cu gradele scalei. Principiul erã fundat pe scãderea successivã a suprafeței unei columne de apã, conținutã în un vas, deunde curgeã regulat print'r'un orificiũ deschis la extremitatea inferioare a vassului. Invențiunea lor se atribuiesce epocei Ptolomeilor.

Clepti, lãcnitori muntênii ai Greciei; *nat. specã de hymenoptere*, famil. chrysiđilor.

Cler, (—rus) ordinea ecclesiasticã. — Se numiã, în Revol., *clergẽ constitutionnel* s. *assermentẽ* ecclesiasticii cari adoptaserã constituțiunea civile a clerului.

Cleromauțiã, (—tia), divinațiune, la cei vechi, prin petri-celle s. al.

Clică, (gr.) uniune de hōmeni pentru a înșelă.

Clicente, (*cliens*), vd. *Patron*. — *Clientelă*, vd. ibid.

Climă, (gr.) temperatură. — *Climateric*; vd. *An*. — *Climatologia*, descripțiunea climatelor.

Climacc, (— *max*), *rhet.* vd. *Gradațiune*.

Clinică, (ad. *medicină*), studiu practic al medicinei, institutul.

Clinoidi, *anat.* nume dat celor 4 apophyse ale ossului sphenoid.

Clinometru, (gr.) instrument pentru a măsură înclinațiunea unei linii s. unui plan.

Clină, (*declinitas*), loc care merge descindind. *Neg.*

Clinopodiu, (— *dium*), gen de plante.

Clisometru, (gr.) instrument pentru înclinațiunea bassinului (med.).

Clisyphonte, gen de coquile.

Clisson, țesătură de lână bretonică.

Clissu s. *CLYSSŪ*, (gr.) altădată amestec de produse trase din aceeași substanță, mai ales spirt acid din antimoniū, natru și sulfur.

Clitoriă, (— *ria*, fr. *clitore*), plântă americană.

Cloaca, (— *ca*, *κλύμας*), canale subterane, la *R.* pentru a reduce apele pluviale de prestrate. Comp. fr. *conduit* s. *égout*. Principalea eră *Cloaca Maxima*, construită de Tare. Priscu în scopul de a formă uă *area* pentru *Circus Maximus*, între Palatin și collin'a Capitolului. Uă parte subsistă și astăzi.

Cloacă, bacchantă. *Rr. us.*

Clofys, passăre americană.

Clomena, *botn.* plantă de Peruvia (Amer. merid.).

Clompan, arbure de Moluce.

Cludiforme, (*cludo=claudo-formis*), în formă de cuiū.

Clunch, (angl. pron. *clon-ck*) schist argilos, amestecat cu hui-liă anglică.

Clupauodonți, gen de pesci, d. e. sardine. Substituesc clupăele lui Linné.

Clupăe, (— *peae*), vd. *prec.*

Clusiă, gen de arburī, după numele lui Leclouse, botanist anglu.

Cnodalon, s. *CNODULON*, gen de insecte coleopt. de St. Domingue.

Co, speță de herbă de China.

Coa, speță de arbure americană.

Coacțiune, constrângere, silă. — *Coactiv* care are dreptul de a constrânge. — *Coactivitate*, calitatea coactivului. — *N. us.*

Coadjutor, adjunct (ajutător) unui officiar ecclesiastic

Coagulare, (— *lare*), a redica fluiditatea, inchiegă. *Coagulațiune*, acțiune de a coag. (și *coagul*).

Coak s. *COKE* (angl. pron. *cō-ke*) hui-liă curățită prin distilațiune.

Coalescintă, (— *sens*), adheziunță. — *Coalescinte*, adherente. *Rr. us.*

Coalizare, (că refl.) a uni puteri contră. La Mirabeau *coaliti-onare*. — Acțiunea și effectul *Coalițiune*. *N. us.*

Coaptațiune, (— *tio*), chiruniune a extremităților unui os frânt.

Coarticulațiune, *anat.* suppl. *Synarthrose*.

Coati, (*nasua*) patrupe de carnevor din America.

Coatli, arbure din N.-Hispania, dis și lemn nephretic.

Cobalt, (—*tum*) — altă dată *cobolt* — metal albicios, tare și fragil, mai fusibil decât ferrul, de ordinar combinat cu arsenic, (mai ales în *cobaltul arsenical* s. *smallin'a*). și al cui ossyd albăstresce sticl'a. — **Cobaltat**, combinațune de ossyd de cobalt cu nă base.

Cobang, s. CUBANG, monnetă de aur de Japonia, =52 fr. 9 cent.

Cobban, mic arbure de Sumatra.

Cobă, (—*baea*), plantă americană.

Cobit, măsură indiauă, 3=20 coți de Amsterdam.

Cobite, (—*tis*), specă de pesce.

Co-bourgeois, (fr.) *mar.* proprietar cu altul al unei nave neguțatoresci; opp. *bourgeois* s. proprietar unic.

Cobra-Capello s. — DE CAPELLO, un șerpe indian.

Cobrisso, mină de argint de Peruvia. (Amer. merid., Péron).

Coca, arbure din Peruvia.

Cocaot, *miner.* speșă de pământ indiană.

Cocardă, ornament de panglică, în culorile naționale, purtată la pălăria de militară. — *C. albă* (*blanche*), cea purtată de Franceși sub prim'a ramură a Bourbonilor; *C. verde*, adoptată pentru gard'a naționale în 12 Iul. 1789; *C. tricolore* fu pusă în us la 3 Iul. acel'ași an și deveni cocard'a naționale a poporului francez prin decretul Constituanții, afară de epoch'a Restaurațunii.

Cocosth, (gr.) mineral ver-

de închis, format prin unirea mai multor grăunți.

Cocotzin, mică tartura de Messic.

Cochlearia, (lat. *cochlear*, lingură), plantă din famili'a cruciferelor, usit. în medicină.

Coctiune, (—*tiō*), ferbere, mai ales când se face pentru vreașperianță.

Coda, (ital.) *mus.* perioadă adansă, mai ales în finali și în scherzo, unei buccățe ca să o termine cu mai multă strălucire.

Codari, arbure de Guineă.

Codată, *chem.* sare din acid codein, s. de codeină, și nă base.

Codeină, *chem.* alcali organic afflat de Robiquet în opiu.

Codică, vd. *urm.*

Codice, (—*dex*), antiq., la R., carte de scris din table (*tabellae*, *codices*—*caudices*), dennde *codicilli* (tăblițe), chărțiă s. pergament. Mai târziu, și până astăzi, cules de legi, constituțunii, rescripte ale Imperatorilor. — Principalele codici ale Romanilor sunt. *Codex Justinianus* și *C. Theodosianus*. Din cele doue anteriori, *Gregorianus Codex* și *Hermogenianus C.* (astfel cu H. Grotiu) ni s'a conservat cv. în cel Justinianeu și în *Breviarium Alarici*. De aci le a dat Cnjace ad calc. *Cod. Theodos.* Lngd. 1566. Par. 1586.

Coefficiente, *alg.* cantitate care multiplică altă cantitate.

Coemțune, (—*tiō*), vd. *Mancipatiune*.

Coercibile, (*con-arcere*), care pôte fi strâns, reținut în necăcare spaț.

Coercițune, conștrângere (silire), puterea de a conștrânge, mai

ales pre cuv. de à uu lucră cou-
tră datoriele sêlle, opprire.

Coercitiv, care are dreptul
de coercițiune (peutru lucruri).

Coessistere, à essiste similtuau,
iu același timp cu altul. — *Coes-*
sistintă, essistiută similtuauă.

Cofor s. COFRU, (fr.) sipet, ar-
culă.

Coherință, (— *rentiă*), uuiune
iutre mai multe părți că sê for-
međe uu tot uedivisibile.

Cohesiuue, (— *sio*), adheriu-
ță à mai multor părți, mai ales
forc'a care o produce.

Cohorte, (*cohors* din *coercere*,
Varr. L. L. V. 16) àutiū u-
niune de mai multe trupe (peđe-
strime), la R., Comp. *manipuli*

flor. III, 21, Liv. II, 64, XXIII,
14). După-cê, priu nou'a
sațiune militariă à lui Serviū. Tul-
liū, *principes* iutrară iu prim'a
liueă, se luară iu uă cohorte uu-

mai câte 2 maupuli la aceeași spe-
că de arme, iu legiunule de 15
cohorti, și 3 maupuli, uoul de
principes, appoi de *hastati* și *tria-*

rii, iu legiunule de 10 cohorti. —
Iu secuudul resbel puic, cerind
necessitatea à se iutări armat'a
cousulariă, uumărul *principilor* și
hastatilor se adausse, deuude dis-
tinctiunule de *cohortes trecenariae*
(120 priuc. 120 hast. 60 triar.),

quadrigenariae și *sexcenariae*. —
Cohors praetoria formă comitalul
privat al commădautelūi și cou-
stă primitiv diu *ablecti* ai sciilor.
Sc. Africanu creă pentru sine uu'a
diu ecestri și iu fine toți diu pre-
giurul commădautelūi (precum iu
Cic. Verr. II, 10, 11 fin. comp.
Desjard Exc. de praet. provinciali
ad calc. Verr. II, 2 ed. Lem. p.

511 sqq.) se desemuă cu uumele
de *cohors praetoria* s. *praetoris* (ad
provincialis. Lem.).

Coincidere, à se affià iu acela-
și timp, congrui. — *Coincidiuță*,
congruintă.

Coke, (augl.) vd. *Coak*.

Cola, nume dat alosei (vd. vb.).

Colabrisu, specă de dauț
tracic.

Colachon, iustruuet bicord
s. tricord italiu.

Colafaniū, vd. și suppl. *Co-*
lofoniu.

Colao, uu fel de ministru de
Stat iu Chiua.

Colarin, partea de sus à ca-
pitolului uuei columne dorice și
toscane.

Colaspe, gen de coleoptere,
vd. *Eumolpiu*.

Colatruă, vd. *Filtrațiune*.

Colbach, s. — БАРК, coppe-
rișiū de cap la călari.

Colchic, (— *cum*), plaută bul-
bôsă, typ al familiei colchiacêlor.

Colchită, vd. *urm*.

Colchotar, chem. num. B.
Valentiu uu ossyd roșiū diu calci-
națiune sulfatului de fer. Comp.
Rouge d'Angleterre. Cel de Ger-
mauia și Suedia è mai ales fossile.

Coleoptere, vd. *Elcutherate*.

Colibri, (*trochilus*, *polythmus*)
geu de passeri diu famili'a teui-
rostratelor, iu Amer. tropicale, iu-
semnabile pentru micșiorimea sa
și strălucirea culorilor.

Collaborare, à lucră impre-
uă cu altul. — *Collaborațiune*, ac-
țiune de à collabora.

Collaborator, cel care este
iu collaborațiune.

Collaterale, *jurispr.* care uu è
iu lină directă (despre consăugen).

Collaționare, vd. și suppl. *Comparare*.

Collațiune, (— *tiō*) acțiunea s. dreptul de a conferi un beneficiu; *jurispr.* comparațiune.

Collectă, (— *ta*, Lem. în Cic.) stringere, percepțiune a inpositelor; stringere pentru nă binefacere.

Collectiune, (— *tiō*), culegere.

Colleg, (— *ga*), vd. *Camarad*.

Collegiū, (— *giun*), uniune de mai mulți indiviși, formând ceea ce se dăce nă persōnă juristică. Dela N. Pompiliū *sodalitates plebis*— *ordo* și *corpus* vin mai târziu — în cari ea eră divisă (de dînsele Sigon. A. J. C. R. II, 12. Manut. ad or. pro Sextio 15.— Lem.). In sens mai estius uniune: *collegium consulum*, *tribunorum*, *precum* pănă astăzi. Vd. și *Gymnasiū*.

Collegiale, (fr.) de gymnasii; *eccl. opp. cathedrale*.

Colliguay, *botn.* arbure de Chili.

Collimațiune, vd. *Graphometru*. Suppl. *collineațiune*.

Collină, (*collis*), dial.

Collirostre, insecte hemiptere constând din genul *cicada* al lui Linné. Comp. *auchenoninge*.

Collisiune, (— *siō*), isbitură a done obiecte.

Colore, (— *lor*), vd. *Culbre*.

Colombită, vd. *Columbită*.

Colonel, (fr.) comandante de un regiment.

Coloniă, (— *niă*) propr. posesiunea unei țerre; *metonym.* uniune de *colonisti*, cei trâmisi că se stabilizească în nă țerră.— *Colonizare* (nu nă.) a stabili colonie.

Colopholic, *chem.* acid care face basca colophoniului.

Columbă, (— *ba*), s. — BELĂ porumbea.

Columbită, un minerale dela Massachussets.

Columbiū, metal găssit, în 1801, de Hatchett în columbită, și pre care Wollaston lū face aceiași cu *tantalele*.

Columnă, (— *na*), stilp circular pentru a sustine s. ornă nă parte a unui edificii. Se compune din trei părți principali: capitolul, vârful (*scapus*), basea (*spira*). Diversele ordini sunt: *dorică*, cea mai vechiă și mai massivă, cu un capitol forte simplu; *ionică*, capitolul decorat cu volute, în ns, după Paus., dela Olymp. 33; *corinthică*, cu capitolul ornat de foițet; *compusită* s. *romană*, cu combinațiune din volutele ionice și foițetul corinthian; *toscanică* s. *etrurică*, în un caracter de simplitate și rusticitate, astfel că eră numită chiar *rustica*.

Commandră, (— *dra*), gen din famili'a santalaceelor, conținud nă singură speță, *thesium umbellatum*, origin. din America septentr.

Combustibile, (— *lis*), care arde.— *Combustibilitate*, calitatea combustibilelui.

Combustiune, (— *tiō*), ardere.

Comediă, (— *moedia*, *κωμωδία*), imitațiunea moralilor pusă în acțiune (*Marmontel*), s. reprezentațiune dramatică a unei acțiuni din viața commune, petrecute între persōne de condițiune privată (dela cea nouă).

Comestibile, (— *bis*), de măn-care.

Cometă, (— *ta*), corp ceresc, luminos, ne arrattând nici un caracter de soliditate, care appare pre cer, trăgind după sine uă masă vaporică, numită *capelură* (cōdă).

Comic, de comediă.

Comitat, (— *lus*), vd. *Suită*.

Comite, (— *mes*), la R. însoțitor al magistraților în provincie, mai târziu al regiilor. Astăzi titlu de nobilitate inferior ducelui, superior baronului.

Comitet, (fr.) uniune a câtorva membri din nn corp, din uă adunanță, însărcinați cu esamele unei afaceri.

Comiție, (— *tia*, din *con-ire*, Varr.) adunanțele poporului, la R.— Essercită puterea supremă, decideă asupra proiectelor date de senat. *Comitiile curiate* alegea pre regi, confirmă legile, decidea ca-surile de provocațiune, dă magistraților sancțiunea și imperul, aveă influință chiar asupra multor din relațiunile particulare. Ultimele doue atribuțiuni și confirmațiunea decisiunilor comițiilor centuriate le remaseră dela Serv. Tullia.

Comma, *mus*. diferența dela tonul major la cel minor.— Pre puțin simțibile ca urechi'a.

Command, vd. *urm*.

Commandă. (fr.) ordine a comandantului; autoritate.

Commandare, a da ordine, a impera.

Commetină, (— *na*), uă plantă.

Commemorațiune, adducere aminte, mențiune.— *Commemorativ*, care adduce aminte.

Commăsurabile, se dice de doue marimi cari aū măsură comune.

Commentare, a esplica, vd. *urm*.

Commentarie, (— *ria*, — *ria*, v. *πομπνημονεύματα* s. *ἀπο*—) Vd. *Memorie*.— Cel care le face e *commentator*, comp. *Intrepretator*.

Commerciū, (— *cium*), negoț.

Commis, (— *sus*), cel însărcinat cu uă misiune.

Commiserațiune, (— *tiō*), compasiune (mulă).

Commissar, officiante pentru a regula uă afacere.

Commissionar, cel care primește commissiuni.

Commissiune, sarcină, mandat.

Commod, (— *dus*), de us facile (lesnicios).

Commodat, (— *tum*), contract pentru împrumut.

Commoditate, (— *tas*), stare commodă (înlesnire).

Commodor, comandante preste mai multe navī de resbel în Hollanda, Anglia și America.

Commoțiune, (— *tiō*), miscare violente (interiōre), agitațiune.

Commoțică, (gr. *chommos*), arte de a și da uă frumuseță facticiă.

Comună, (— *nis*), corpul cetățianilor unui dispărțimint administrativ. Vd. *Canton*. — *Comunale*, care ține de comună.

Communalist, membru din vre-uă societate religioasă.

Comune, (— *nis*), propriū la mai mulți s. la toți (obstesc).

Communero, partēn al democrației în Hispania.

Communicabile, (— *lis*) care se comunică.

Communicare, (— *care*), a fi în relațiune, conferi; a transmite, împărtăși (cui-va cv.)— *Comunicațiune*, acțiune de a comunica.

Communism, vd. *Socialism*.

Comuniune, (— *nio*), uniunea mai multor în uă credință; eumunicătură (grijaniă).

Commutațiune, vd. *Metaplasma*.

Compacitate, (— *tiō*), calitatea celui care e compact.

Compact, (*con-pango*) condesit, strîns (*spisus*).

Companiă, (fr.) asociațiune; *milit. rătă.*

Companion, (fr.) vd. *Camarad. N. us.*

Comparabile, (*-lis*), care se pöte compară.

Comparare, (*-rare*), à stabilii rãporturî.— *Comparațiune*, acțiune de à compară.— *Comparativ*, care compară.

Compas, (*cum-passus*), instrument pentru à descrie cercuri, măsură linče s. al.— Invențiunea sa se attribuesce lui Talaū.

Compassiune, compătimire, milă.

Compensare, (*-sare*), à suplini prin ecivalinte.— *Compensațiune*, acțiune de à compensă.

Competință, (*-tă*), pretențiune de egalitate, drept de à se amestecă în nă afacere.

Compilare, (*-lare*), à estrãge părți din autorî diversî pentru à le unî în un tot.— *Compilațiune*, acțiune de à compilă.

Completare, à deplini.

Compleș, (*-xus*), îmbrăcare; cã adj. care îmbracă mai multe lucrurî.

Compleșantă, deferință la voînța altuia.— Cel care o face è *compleșante*.

Compleșsiune, constituțiune à corpului.

Complicare, (*-care*), vd. *Implicare*.

Complice, pãrtên cu altul la un crime.— Acțiunea è *complicitate*.

Compliment, (fr.) gratulațiune, mãrturiã de stimă și afecțiune cã-

tre env.— Verbul è *Complimentare = gratulare*.

Complot, (fr.) conjurațiune, concert clandestiu între mai mulți pentru à dà nă lovitură decisivă și fără scire.— Verbul è *complotare = conjurare. conspirare*.

Compoix, (fr.) vd. *Cadastru*.

Componendă, plată la curtea Romei pentru dispensinî; locul unde se împlinesce.

Componium, organat cu cilindre dat de Winckler.

Composit, (*-tus*), compus.— Pentru *composită* vd. *Columnă*.

Compozițiune, (*-tiō*), acțiunea de à compune și rezultatul.

Compositor, cel care compune musică.

Compressă, *chir.* legătură pentru à comprime. Suppl. *compressat*.

Compressiune, (*-siō*), acțiune de à comprime.

Comprimere, (*-mēre*), à apăsă.

Compromissigne, (*-siō*), acțiune de à compromite.

Compromitere, à espue la ceea ce pöte aduce neplăcere, pericolă.

Compulsivne, (*-siō*), persursiunea mai multor obiecte.

Compunere, (*con-ponēre*), à formă un cẽ prin ordinațiunea diverselor părți.

Compușe, *chem.* corpurî mulțiplici în substauța lor. După numărul materiilor cẽ conțin aň diverse calificațiunî numerice: binarie, trinarie, patrinarie s. al.— *Botn.* florî formate din părți analöge pre un receptacu comune.

Comput, (*-tum*), socotělă.— *Compuțațiune*, calcul.— *Computist*,

cel care lăcrădă un calendar. La curtea Romei officiar receptor al veniturilor collegiului sacru.

Comtor, vassal imediat al comitelui în Périgord, vechea provincie a Franței (*Ager Petrocoriensis*).

Con, (ital.) *mus.* cu. Particulă pusă pe partițiuni în uere-cari espressioni compuse.

Conami, *botn.* arbure de Cayenne.

Conantheriū, *botn.* plantă de Peruvia, famili'a narciselor.

Conariū s. *RIXON*, vd. *Pinăale*.

Concanauthli, rață de Messic.

Concav, (— *vus*), vd. *Convex*.

Concavitare, (— *tas*), interiorul unui corp concav.

Concedere, (— *dere*), a da, lăsa, accorda.

Concentrare, a uni în un centru, în un loc.— Acțiunea și efectul *concentrațiune*.

Concentric, vd. *Escentric*.

Concepere, (*concupere*) a lua în minte, a primi, a și forma ideă de cv., a înțelege (bine).

Concept, la scholastici syn. cu ideă s. noțiune. Dela Kant uerice ideă care este generale fără a fi absolută.

Conceptisti, vd. *Gongorism*.

Conceptiune, acțiune de a concepe. vd. și *urm*.

Conceptualism, doctrină fundată de Abailard pentru a concilia Realismul și Nominalismul. Contră Nominalisti el stabilă că la numele unei ideă generale poate corespunde nă *conceptiune*, represințațiune vagă a obiectului, ne avind assistință decât în mintea noastră.

Concert, s. *CONCERT* (*concentus*),

harmonia de voci s. de instrumente.

Concertare, a chibzui.

Concerto, (ital.) symphoniă pentru a se essecută de orchestră; mai partie. compositiune pentru un instrument singur cu un simplu însoțimint (*accompagnement*).

Concessiune, (— *sio*), acțiune de a concede și rezultatul, lăssare.

Concetti, (ital.) engetări bri-lianți, însă proscrisse de bunul gust. Vd. *Gongorism*.

Conchifere, classe de mollusce stabilită de Lamarek, corespundinte *acephalibor* lui Cuvier.

Conchyliologiă, (gr.) partea zoologiei care se ocupă de studiul coquilelor.

Conciliare, (— *are*), a învoi, împăca.— *Conciliațiune*, acțiunea de a concilia.— *Conciliator* care conciliează.

Conciliū, (— *lum*), adunanță ecclésiastică.— Italianii numără 19 concilie generali s. *ecumenice* până la 1563. Francesii mai adaugă doue. Pentru Protestanți e mai însemnabile cel dela Dodrecht în 1618.

Concis, (— *sus*), scurt și strins (despre styl).— *Concisiune*, calitatea concisului.

Conclave. (— *ve*), adunanță ecclésiastică pentru elecțiunea papei și locul.— *Conclavist*, cel care urmădește pre un cardinal în conclave.

Conclusiune, (— *sio*), resoluțiune, încheiere, fine (la nă discussiune, *affacere*).— *Conclusiv*, care dă conclusiune.

Conclusum, (lat.) decret al dietei germanice, al consiliului aulic.

Concordanță, (— *șia*), cuvenință, răport (potrivire).

Concordante, *mus.* vd. *Tenor*.

Concordare, (— *dare*), a fi în unire, tinde la același scop. că neutr. vd. *urm*.

Concordat, *jurispr.* și *eccl.* acord, transacțiune, convențiune, (pentru acte vechie). Că propr. contractul între Leon X și Franciscu I prin care se aboliră numele de Sanctiune pragmatică și mai multe pretențiuni ale ei, contrarie papilor.

Concordia, (— *dia*), unire, bună înțelegere.

Concuerante s. — *QUERANTE*, (fr.) coprinďător, euceritor. *N. us.*

Concuistă, (fr.) coprinďere, victoriă. *N. us.*

Concurare, — *regul. concurrere* — a se întrece. — *Concurrență* s. — *rință* = *conkurs*, întrecere, rivalitate; adunare ia un loc.

Concușiune, (— *sio*), furt (furțișag), deplinit de un funcționar. *Comp. estorsiune, repetunde.*

Condamnare, vd. *urm*.

Condemnare, (— *nare*), a reprobă, (osindi). — *Condemnațiune*, acțiune de a condamna.

Condeusabile, (— *lis*), care se pôte condesi, condesibile.

Condensare, (— *sare*) a în-desi. *Suppl. condesire.*

Condescinďiuță, (— *descendenția*), vd. *Compleșantă*.

Condisciplu, conscholar. *N. us.*

Condițiune, (— *ito*), arbitriū cē se pr-scriă cui-va, clausă, stare, pozițiune în societate.

Condiționale, care conține nă condițiune.

Conditum, (lat.) *pharm.* com-pozițiune din mere piper și vin.

Condoleanță, (fr.) vd. *urm*.

Condolință, (— *lentia*), mărturiă de partea cē ia env. la durerea altuia (de ordinar *compliment s. epistolă de*).

Conducere, (— *cēre*), a direge mesul către drumul convenibile.

Conductibilitate, *chem.* facultate de a fi transmis.

Conductor, (— *ductor*), care conduce; *chem.* tot corpul care transmite căldură s. electricitate.

Conduită, purtare. *N. us.*

Confarrațiune, (— *tio*) vd. *Mancipațiune*.

Confederare, (— *rare*), a stabili legătura de interese și rēsum între partite, State s. al. — Acțiunea s. efectul ē *confederațiune*. *Comp. Ligă*.

Conferința, (— *renția*), comparațiune; adunanță de indiviđi pentru uă discussiune. — Verbul este *Conferire*.

Confessare, (fr. lat. *confiteri*), a mărturi. — *Confessiune*, acțiune de a confessa (act. și pass.). — *Confessionale*, scaunul, șesul confesorului (spovednitor).

Confidere s. — *DARE* (— *dēre*), a increde, commite (cui-va cv.).

Confiență, (fr.) — *regul. confidință* — incredere. — *Confiente* s. — *fidinte*, cel care este în confidință (cui se increde cv.). — *Confidințat*, care se face în confidință, în particular; opp. *officiale*, în administrațiune.

Configurare, a formă în esterior, figurer l'ensemble (Dict. Acad.). *Rr. us.* — *Configurațiune*, suprafața care mărginesce un corp.

Confiniū, (— *nium*), margine, limită (hotar).

Confirmare, (— *mare*), a face

ferm, întări, dă petere.— *Confirmare*, act. de a confirma.— *Confirmativ*, care confirmă.

Confiscabile, care pöte fi confiscat.

Confiscare, a adjuceca fiscului în cas de condemnaşune.— *Confiscaşune*, act. de a confiscă şi effectul.

Confiseriă, (fr.) cofetăriă, conditoriă.

Confiteor, (lat. *mărturesc*), rugăciune începînd cu acastă vorbă. Se face înainte de confessiune.

Conflict, (— *stictio*), obveniunşă (întilnire) a done lucruri, isbire.

Conformare, (— *mare*), a potrivî cu.— *Conformaşune*, act. de a conformă.

Conforme, (— *mis*), potrivit.— *Conformitate*, potrivelă.

Confortabile, (fr. propr. angl.) s. — *tativ* întăritor. *Suppl.* corroborante.

Confruntare, a presintă done lucruri în faşă unul cu altul.— *Confruntaşune*, act. de a confruntă.

Confundare, — regul. *confundere*—a amestecă (încurcă).— *Confusus*, amestecat, neîntelles.— *Confusiune*, amestec.

Congé, — *geü*, (fr.) — bine *congetiü* — permissiune de a se retrace, în gen. cca accordătă de superior inferiorului pentru a face cv.

Congelare, (lat. *ger*), a înghiăşă.— *Congelaşune*, act. de a înghiăşă.

Congeninaşune, (— *tio*), formaşune duplă şi simultană.

Congener, de acelaşi gen cu altul.

Congeniale, assemine la in-

geniü cu altul.— *Congeniatitate*, calitatea congenialelui.

Congenitale, (— *lis*), care vine din nascere. Unii *congeniale*.

Congest, (— *tus*), aduătură.

Congestivne, aduătură la un loc, accumulaşune.

Congiur, linşă care determină au cere, circuit.

Conglobare, (— *bare*), a adună în formă de glob.— *Conglobaşune*, acşune de a conglobă.

Conglomerare, (— *rare*), a adună în formă de ghiăm.— *Conglomeratü*, stince formate din fragminte de pëtră.

Conglutinare, (— *nare*), a uni cu glutine, lipi.— *Conglutinanti* sunt, în geol., *conglomeratü* necrystaliti, unmişi mai de ordinar *congregatü*.

Congreganism, spirit de congregaşune.

Congregare, (— *gare*), a uni în nă singură adunaşă.

Congregaşune, asociaşune. Mai ales pentru societăşile religioşe, univne de mai multe secte s. ordiü sub aceeaşi directiune; subşpărtşirile cardinalilor la Roma. În ultimul întelles se află: *c. ordinarie* pentru afacerele curriuşi; *c. extraordinarie*, precum sunt: *congregatio officii* s. *inquisitionis*, compuşă din 12 cardinali şi mai mulşi cousiliari (*consultores* s. *qualificatores sancti officii*), pentru repressiunea heresielor; *c. indicis* (*librorum prohibitorum*), pentru censură cãrşilor; *c. de propaganda fide*, s. *Propaganda*, pentru respuidirea religiunii.

Congres, (— *sus*), processivne; împreună. Convent al pleniputintilor mai multor decăt done State

pentru a tracta, mai ales de pace, dela secl. 17 pentru a decide relațiunile cari putea facile conduce la resbel. Astăzi se ȳice *conferințe*, precând în *congres* iea înșiși suveranii parte.— Cella mai renumite ale timpului modern sunt: dela Miinster și Osnabrück, dischis în S.bre, 1644, între Francia, Suedia, imperatorul și pap'a pentru încheierea unei păci generală; dela Reichenbach în 1790; dela Viena, Parisi, Troppau 1814—20.
— În Belgiă, după 1830, se numi *congres* adunanța represintațiilor poporului.

Congruire, (—*ere*), a se potrivii.— *Congruință*, potrivire, *syn* conformitate.

Conic, (—*cus*), cu vîrf.— *Coniciliu*, petrificațiunii în formă conică.

Conjectanțe, (—*nae*), culegeri de opininii, *hypothesi*, engețări momentane s. notițiuni.

Conjectare, (—*tare*), — *rēu conjecturare* — a dă cu socotela.— *Conjectură*, presuppunere, stabilit nedemonstrat.— *Critică conjecturale*, în liter., este uniunea regulilor de observat pentru uă emendațiune de test.

Conjuge, (—*jux*), sociu de matrimoniu.— *Conjugale*, de matrimoniu.

Conjugațiune, (—*tio*), *gram.* datul unei vorbe prin-tote modifi-cațiunile cerute de mod, timp, gen, număr, persónă.

Coniunctiu, (lat.) în unire.— *Coniunctis viribus*, cu puterile unite.

Coniunctiune, (—*tio*), unire; *gram.* părțică care lēgă propozi-

țiuni.— *Coniunctiv*, care servește spre a legă.

Coniuctivă, (—*va*), membră collaturată de canalele lacrymale prin puntele lacrymali și unind globul ochiului cu orbit'a și plepele.

Coniuctură, (—*ra*), împreunare. Se ȳice în comm. cînd prețul cerut și cel dat sunt așia de distanți că ambele cantă a fi modificate.

Coniurațiune, (—*tio*), legătură contră vieț'a s. libertatea cîiva, contră uă formă de gubern; complot, *conspirațiune*.

Connat, (—*tus*), născut împreună cu altul.

Connetablu, (fr.) — ad. *comes stabuli* (visitiu) — demnitate de curte și Stat sub imperatoriū romanu. În Francia avea ȳntiū numai cur'a palațului și castrelor curții; dela secl. 11 command'a supremă a trupelor regesci, ȳis *Grand connetable*. Redicată în 1627 după Lesdiguières, fu renoită de Napoleon în persón'a fratelui sēu, Ludovic. În Anglia vd. *Constablu*.

Connes, (—*xus*), țesătură, legătură, vd. *urm.*

Connessiune, (—*xio*), legătură între obiecte în urmarea raporturilor cē aū.— *Connessitatea* ȳ numai denotațiunea acestor raporturi.

Conniuință, vd. *urm.*

Conniuire, (= *vere*), a participa la cē-va rēu prin dissimulațiune.

Conoid, (gr.) corp s. solid cu formă conică.

Conori s. — *нори*, arbure de Guiana.

Consacrare, vd. și suppl. *Consecrare*.

Consăngiue, de acel'ași sânge. Calificațiune a celloi născuți din acel'ași tată, opp. *uterin*, din aceeași mamă, *german*, din acel'ași tată și aceeași mamă.

Consciință, (— *ția*), cunoscință intimă, simțimint interior morale dând animicî cunoscință de percepțiunile cari suut într'însa.— Principalile în morale sunt: *c. antecedente* și *subsecinte*, *decisivă*, *demustrativă* s. *probabile*, *dubitativă* și *nedeterminată* (irrésolue).

Consciințios, care are consciință delicată.

Conscript, (— *tus*), înscris pentru serviciul militar, vd.: *urm*.

Conscripțiune, vd. *Recrutațiune*.

Consecrare, (— *secrare*), a devotă, sînți (sfuți); sacrifică.— *Consecrațiune*, acțiune de a consecră.

Consecinte, vd. *Consequent*.

Consecuțiune, (— *ție*), urmare. Mai ales, în astr., spațiul de 21 1/2 zile între două conjuncțiuni ale lunii cu Sorele. Comp. *Lună synodică*.

Consecutiv, în continuu, pre rind (în ordinea timpului).

Consequent, (— *quens*), care ține uă consecință, și direct al mai multor obiecte, urmare.

Conservare, (— *vare*), a păstra.— *Conservațiune*, acțiune de a conservă.— *Conservator*, cel care conservă.

Conservatoriu, (— *rium*), scholă pentru musică și declamațiune.— Primul fusse fundat în Napla, secl. 16. În Franția dată delă 1784.

Consemu, ordine dată uncî sentinele. *Neg*.

Considerabile, (— *lis*), de considerat.

Considerante, vd. *Circumspect*.

Considerare, (— *rare*), a luă în băgare de sémă.

Considerațiune, (— *tiō*), acțiune de a considera.

Consiliar, membru de consiliu.

Consiliare, (— *liare*), a povățui. *Consiliațiune*, povățuire — *Consiliator*, cel care povățuesce.

Consiliu, (— *lium*) povăță; adunantă, corp de officianți de admiiustrațiune (sfat). *C. celloi Cinti Centi*, celloi *vechi*, numele a două camere legislative, ciate în Franția, în 1795, după stabilirea Directoratului.

Consințimint. **CONSENS**, (— *sus*), învoință, accord. Ultimul și approbațiune de curtea Romei a unei resemnățimii de beneficiu.

Consistiță, coagulațiune, îngroșiare (a unui fluid), condesință.

Consistare, regul. — *sistere* — vd. *Constare*.

Consistoriu, (— *rium*), consiliul papei s. colegiul cardinalilor și locul.— *Consistoriale*, care pertaine consistoriului.

Consolă, (fr.) vd. *Prothyr*.

Consolabile, (— *lis*), care pôte fi consolat (pentru perss.).

Consolare, (*solare*) a mângăia, linisti de uă durere.— *Consolațiune*, acțiune de a consolă.— *Consolativ*, care adduce consolațiune.— *Consolator*, care consolă.

Consolidare, a înări.— *Consolidatiune*, acțiune de a consolida.

Consumare, (fr.) a strică priunus (întrebuințare).— *Consumațiune*

ne, act. de à consomă.— *Conso-*
mator, vd. *Perceptor*.— *N. us.*

Conso... vd. *Consu...*

Consorte, (— *sors*), soție, ne-
vastă.

Conspic, (— *tus*), vedere,
privire.

Conspirare, (— *rare*), vd.
Conjurare.— *Conspirațiune*, acți-
une de à conspiră.— *Conspirator*,
care conspiră.

Constabile s. — *STABLE*, offi-
ciar de poliție în Anglia (*policemen*)
și Germania. Lord înalt const. (*lord*
high constable)= *connetable*. Astăzi
există numai cei de commune, *pet-*
ty constables.

Constanță, (— *tia*). statorni-
că.— *Constante*, care are con-
stanță.

Constare, (— *stare*, s. — *sistere*),
à compus.

Constatare, vd. *Probare*.

Constelațiune, (— *tiō*) s: *as-*
terism, adunătură de stele sub. uă
singură figură și un singur nume.
Dela Ptolomeu (în *Almagest*) sunt
48. Heveliū, Halley, Bayer s. al.
au adaus numărul lor.

Consternare, (— *nare*), à căde
în *consternațiune*, uimire, mirare
cu perdere de curagiu.

Constituare, — regul. *consti-*
tuire— à compune un tot din luc-
ruri adunate; à statori.

Constituție, care constituiesce.
Ca propr. adunanță națională à
Franciei înainte de *Legistativ'a*.
Creată de rege pentru à regu-
lă starea fananțelor, se proclamă
prin jurămintul *du jeu de paume*,
în 9 Iuliu 1789, de *adun. națio-*
nale constituție, în scopul de à
dă Franciei uă nouă organizațiune
politică. Cons. Duruy Hist Univ.

III. p. 610, 613. Hist. de France
II. p. 497 sq. 510 sqq. 520 sqq.

Constituțiune, (— *tiō*), com-
pozițiune, organizațiune. Comp.
Chartă.— *Constituționale*, relativ
la constituțiune.— *System'a con-*
stituționale este *system'a* monar-
chică moderată de autoritatea po-
pulară. Concepțiunea acestui fel
de guvern, deși lucrul în sine a-
gitasse, sub diverse numini și forme,
evul meșu, eși din Anglia, unde se
conservasse și se disvoltasse mai
ales Constituțiunea. Dela Revo-
luțiune id'e'a se respindi în totă
Europa, deși nu absolut înțellésă
si aprețiată, căci se consideră
esclusiv caracterul historic al a-
cestei forme de Stat.

Constituționali, parténii sys-
temei constituționali.— *Consti-*
tuționalitate, caracter constituționa-
le.— *Constituționar*, partén al con-
stituțiunii Unigenitus.— *Constitutio*
care constituiesce, compune în es-
sință cv.

Constricțiune, strângere, măr-
ginire.— *Constrictiv* s. *constrin-*
ginte, care adduce strângere.—
Constrictor, care strânge.

Constringere, (— *stringere*),
à mărgini, sili.

Construare, — regul. *constru-*
ire— à dispune diverse părți ale
unuī edificat, redică, clădi.— *Con-*
strucțiune acțiune de à construi și
effectul; *gram.* ordinarul propozi-
țiunilor; *math.* summ'a linéelor și
planurilor necesare pentru à dis-
legă uă cestiune s. represintațiune
lor prin desemu. *Constr. scin-*
tifică constă în disvoltatul conse-
cintelor din premisses.— *Method'a*
construente à lui Schelling demus-

tră realitatea că copii s. aparțința à idעי.

Consubstanțiațune, (— *ăo*), presinț'a sângelui și corpului lui J.— Cbr.— *Consubstanțialitate*, egalitate perfectă între J.— Chr. și Dumnezeu.

Consuetudine, (— *tudo*), de-prindere, (obiceiū).— *Consuetudinale*, de consuetudine.

Consule, (— *sul*), în republ. romană demnitar suprem de administrațune.— În număr de două, cu putere essecutivă, autoritate nelimitată în casuri urginți (*videant consules* etc.) ei aveă conducerea resbelului, redicarea și armarea cetățianilor, *commănd'a*. Când se affia în Roma, senatul și comițiele se convocă de dînșii. Semnul demnității lor eră, afară de *sena curulis* și *toga praetexta*, comitatul de 12 lictori cu *fasces* pentru fii-care. Anii se numără după dînșii și numele lor eră inseris în capul Fastilor consulari. Funcțiunea lor dură un an, după care, *consulares*, mai addeșe mergeă că pro-consuli în provințe. Și sub imperatori conservară uă mieă parte din vechi'a autoritate, până către 541. Înainte de Revol. eră magistrați municipali, mai ales în sudul Franției, deundo frecintea espressinne *les juges consuls*.— În 1779 pre sfărnmătorele Directoratniui derimat de Napoléon, se redică un guvern provisoriu compus din 3 consuli, Siéyes Bonaparte și Roger-Ducos; în 13 D-bre, acel'ași an, constituțiunea din anul VIII declară pre Bonaparte și Cambacérés pentru 10 ani, al treile pre Lebrun, pentrucă Primul consule eră investit cu funcțiunile celle

mai înalte civili și militare, cu puterea legislativă. În 1802 un edict al senatului confirmă autoritatea sa pentru cei 10 ani următori și preste 4 lune un alt edict i o cenferi pre vieță.— Astădi consuli sunt funcționari de guvern stabiliți în țerre streine, că se protégă pre suppușii Statului de care pertin. Sunt adevărați ambassadori în ceea că privesce relațiunile comerciale, de aceea se și bucură de rôte drepturile că legile civili conced ultimilor.

Consultă, judecătoria în Napoli; camer'a civile în Hispania.

Consultare, (— *tare*), à cere consiliū, opp. *consiliare*.— *Consultatiune*, act. de à consulta (*kib-zuire*) — *Consultativ*, care servește spre consultare.

Consumare, vd. *urm*.

Consumere, (— *mère*), à strică în compozițiune (mistui).

Consumanță; (— *sonanția*), egalitate de sunet.

Consumante; (— *sonans*), care consună (vd. vb.).

Consumare, (— *sonare*), à sună egale s. împreună.

Contabile, (fr.) însărcinat à dà comput. — *Contabilitate*, rațiune, sarcină, obligațiune de à stabili computuri (socotele). Suppl. *computabile*, — *litate*.

Contact, (*con-tango*), attingere, punere în relațiune.

Contagios, care se comunică, lipicios.

Conte, (fr. *comte*), vd. *Comite*.

Contemplare, (— *plari*), à privi cu atențiune, aținti cugetarea.— *Contemplațiune*, act. de à contempla. *Contemplativ*, care è în contemplațiune.

Contenintă, (fr. — *nance*), coprinș, încăput; mod de a se ține (pentru perss.).

Contessă, (fr. *comtesse*), — regul. *comitessă*, fem. dela *comite* (vd. vb.).

Contestabile, care se poate contesta.

Contestare, (— *testari*), a un recunoșce (tăgădui). — Diferesece de *negare* pentrucă implică conceptul de judecată, de mărturie. — **Contestațiune**, acțiune de a contesta.

Contestură. (— *textură*), lipire, țesătură, asședat al părților un'a lângă alt'a.

Contiguitate, (— *tas*), starea a doue lucruri cari se atting fără a se ține una de alta. **Continuitatea** arrată unine neîntreruptă.

Contimpuran, din acel'ași timp cu altul.

Continentale, care se referese la continente.

Continente, (— *nens*), s. — NINTE, care ține de altul. Căsubst. *geogr.* spaț de pământ ferm, neîmbuccătățit de apă.

Conținere, a coprinde.

Contingință, (— *tă*), *phil.* calitatea lucrurilor essistinți, posibil de a se concepe că ne essistinți, opp. *necessitate*; *geom.*, *an ghiu de contingință*, ânghiu mistiliniu, ad. format de un ânghiu de cere și nă tanginte. E tot deuna mai mic decât un ânghiu dreptiliniu.

Continginte, (— *gens*), partea cê dă fiă-care și priimesce din un tot comunne. Ca adj. de contingință, casuale.

Continuire, a urmă (șirul). — **Continuitate**, vd. **Contiguitate**.

Conto, (ital.) s. A **CONTO**, din socotelă.

Contor, (ital. — *toro*), s. COMPTORIU, loc unde se fac s. țin socotelele.

Contorsiune, vd. **Distorsiune**. — **Contorsură**, întorsură în formă nere-cum rotundă, *syn.* inversură, conversură.

Contra, (— *ra*), împrotivă.

Contrăbandă, (fr.) contrăvenșinne la legile oppritive ale duanei.

Contract, legătură, învointă în scris. Verbul este a **contractă**.

Contractibile, (— *lis*), care se poate conrage.

Contractile, care se conrage.

Contractiune, acțiune de a conrage. — **Contractiv**, care conrage. — **Contractură**, strînsură (poți usita pentru *cârceiū*).

Contrađicere, (— *cere*), a susțineă contrarul; a vorbi contrar decât altă-dată. — **Contrađițiune**, acțiune de a contrađice. — **Contrađictor**. s. — *riū*, care implică contrađițiune.

Contragere, (— *here*), a strînge.

Contralto. vd. **Voce**.

Contrapunt, speciale artea de a uni mai multe sunete în uă melodiă și mai ales a însoși uă melodiă dată cu alte voci. Numele dela usul essistinte în evul međiū de a scrie musică prin punte, ale căror distanțe respective între mai multe voci se diceă *punctum-contrapunctum*. E de doue spețe: *simplu* s. *commune*, propoșițiune musicale în care melodi'a sunetelor acute și gravi e nestrămutabile (nu poate trece din unul în altul contrar); *duplu* s. *compus*, când sunetele se pot transmite fără a

strică armoni'a. Primul are cinci regule, secundul e mai complicat. Ordinațiunea lui o retrag unii la secl. 6; alții o atribuiesc Aretinului.

Contrar, (— *rius*). oppus.

Contrariare, a dices s. face în contră (improtivă).

Contrarietate, (— *tas*), cas contrar, opozițiune; *syn.* dissidință, repumnanță. adversitate, fortună rea.

Vorbele allăturate de contra esprim oppusul sensului lor propriu.

Contrast. deosebire prin opozițiune.

Contribuire, (— *buere*), a da uă parte din ceea ce e necesar pentru uă operațiune commune. — *Contribuțiune*, acțiune de a contribui și efectul.

Controlă, (ad. *contra-rolă*), socotelă duplă pentru verificațiunea unui act; *syn.* censură, antigraph. — *Contr. centrale*, ramură a ministerului de finanțe care se ocupă de verificațiunea receiptelor și datelor totidiene din thesaurul public s. al. *Binnen-controlă* se num., în Germania, uă secundă controlă făcută la ajungerea în un oraș, pentru verificațiunea celei făcute la limite (graniță).

Controversă, (— *sta*), direcțiune oppusă, disbatere. de cestiuni cari pot fi susținute de uă parte și de alta.

Contur, (fr. ital. — *torno*), linăament, margine esteriore a unui obiect; *syn.* ambit.

Contusiuine, (*con-tundo*), lesiune (rănire) usioră, numai prin atins. Verbul e *contundere*.

Convalaria, (lat.) flóre de Maiu, fr. *muquet*.

Convalescintă, (— *tia*), starea convalescintelui.

Convalesciute, (— *scens*), egra în cale de tămăduit.

Convenabile, (fr.) care se potrivește. Suppl. *cuenibile*.

Conveniență, (— *tia*) cuvenință (cuviiință).

Convenire, a învoi, decide în unire.

Convent, (— *tus*), la P. adunanța, și a unei judecăți și locul. In Biser. cathol. adunanța monachilor (comp. fr. *couvent*); în genere adunanță.

Conventiclu, (— *culum*), adunanță mică mai ales pentru congregațiunile opprite.

Convenționale, de învoiață.

Convențiuine, (— *tio*), învoiață, pact. In Anglia adunanța parlamentului în lipsa regelui, deunde la Francesi pentru adunanța naționale din 1792.

Convergință, (— *tia*), dispozițiune către acel'asi punct; *math.*, *linée converginți*. linée paralele tințind tôte către acel'asi punct.

Conversare, (— *versari*), a convorbi. — *Conversațiune*, convorbire, întreținere. *Lessice de conversațiune*, cărți encyclopedice conținind tot ce este necesar pentru sciința individuale, resumpt methodic de tôte cuunoscințele umane. — Cercări de a reduce sciințele în un tot systematic se făcuseră dejam de anticî, însă cu fôrte mie succes. Primul care puse fundamentul unei encyclopedie este Marc. Capella în *Satiricon*, pentru care Jacobs în *Ersch u. Gruber Encyclop I*, vol. 15, p. 118. Comp. *Schlosser Universalhist. Uebersicht der Gesch. der alt. W. III*, 4 p.

15; — apoi Vinc. de Beauvais (Belovacensis) în operă de *Specula*, după care eşiră *speculum summa* și al. până la *Theatrum vitae humanae*, de Lycosthene, prelucrat de Beyerlink (secl. 16 și 17), labirintul științei monastice din evul mediu. Cea mai întinsă importanță căpătă lucrarea atârșurilor opere după clasificățiunea dată științelor de Bacon. Grandiosul arbore ce eruditul Anglu făcu din cunoscințele umane, cercară să lă înflorască autorii enciclopediei franceze. În aceeași scriță veniră apoi *Encyclopédie méthodique* etc. par une société de savants; cdată de Pankouke și Agresse (Paris 1782) 128 vol., după care nicină altă operă de acest gen, cu uere-care importanță, nu mai appărū în Franța, până la *Dictionarul de conversațiune*. Contimpuran appărură în Anglia *Encyclopedia (The english) or a Dictionary of the arts and sciences*, *Encyclopaedia Britannica*, or a *Dictionary of arts, sciences and miscellaneous literature*, prim'a edit. la Edinburg (*Edinburg Encyclopedia*) 18 vol., terță la Londra (*Encycl. Londinensis or Universal Dict.* etc. 1797).

Epocha nouă în tractățiunea Enciclopediei face Brockhaus (cartea citată de noi, 18 vol. Lips., 4 vol. ibid. 1851, 54, și *Allg. Encyclopaedie der Wiss. u. Künste*), lingă care lucrările lui Hoffmann, Gruber, Meyer. — De bun ns sunt încă cei citați de noi la începutul acestei carticelle, și nouū apparințea *Encyclopédie moderne*.

Conversivne, (— *sto*), schimbare de formă, de loc, de credin-

ță, de datine s. al. (cu înbunătățire).

Convertire. (— *têre*), a întorco, reformă.

Conves, (— *aus*), încovăiat. Partea din affară a unei suprafece rotunde, sub tangente, e *convessa*; cea din intru *concavă*. Subst. *convessitate*.

Conviciū, (— *cium*), rușinare.

Convicțiune, (— *lio*), acțiune de a convinge și effectul, încredință.

Conviare, (fr.) a invită la masă. *N. us.*

Convingere, (— *cere*), a încredință.

Conviv, (— *va*). hōspete.

Convocare, (— *care*), a chiază la un loc, adună. — *Convocațiune*, acțiune de a convoca. — Presupune tot-denna uă adunanță de mai mulți.

Convoiu, (fr.) adnătură mergind, tot ce se trămite în mulțime.

Convulsiune, (— *sto*), agitațiune violinte.

Cooperare, (*con-operare*) a operă împreună. — *Cooperățiune*, act. de a coopera. — *Cooperator*, cel care cooperedă.

Coordinare, (*con-ord.*), a asședă împreună, rindui unul cu altul. — *Coordinate*, sunt, în geom. analitică, mărimea correspundinți servind a determină pozițiunea unui punct desipt, *abscisele* și *ordinatele* unui punct.

Copală (*guma*), materie reșinōsă obținută prin incisiune din *rhus copallinum*, arbore american. De ordinar vine din copalul insulei Ceylan s. Brasilei. Cea din Indie e preferibile.

Copang, monnetă hispanică, ap-
prope de 14 par.

Copello, măsură de grâu sar-
dinesă.

Copulă, (— *la*), gram. legătur-
tură. Exprime raportul în care
este conceptul subiectului și pre-
dicatului. — *Copulatio*, care legă.

Copy-holders, fuchiriători s.
arendari în Anglia.

Coq à l'âne, (fr.) vorbire fă-
ră sir.

Coquet, (fr.) cel care caută
coquetăria.

Coquetăria, (fr.) străduință de
à plăcere, *syn.* venustate. *Lenociniū*
s. — *cință* implică idēa de cor-
rupțiune.

Coquilă, (— *ta*), scoică — *Co-*
quiliagiu, scoicișii.

Coquiū, (fr.) mișel. Plautū
usităț în acestași sens *furcifer*.

Cor, (fr.) neg, măsură de ca-
pacitate hebreică; instrument de
cântat, trîmbiță marc. Cântatul
sên se notedă pre *sol*, câte-nădată
pre *fa*; conține 4 octave în sus.

Coraliū, (— *lum*), gen de zoo-
phite polypie, mărghen.

Corban, offerință lui Dnm re-
deu la Iudei. În limb'a coptică
des. lithurgiă s. anaphură.

Corbulă, măsură de grâne sar-
dinesă.

Cordace, speță de danț la
Greci.

Cordiale, (— *tis*), propriū à
întări inim'a; *fig.* care vine din in-
nimă, affectos. — *Cordialitate*, bu-
nătate de inimă, afeștiune.

Cordierit, vd. *Dichroit*.

Cornalină, (pó'e *carneolus*), pé-
tră prețioasă, roșiă, semi-transparente,
varietate à aga hef.

Cornetă, (fr.) altă-dată uerî-

că copperișii de cap. Astădi spe-
ță de bonnetă purtată dimineț'a în
neglijință de dómne.

Cornică, (fr. *corniche*) — măi
bine *coronică* — *archit.* ornament
la un membru principale al mu-
rului.

Corp, (— *pus*), speciale por-
țiune à materiei formând un tot
individuale și distiuct, trup. — *Cor-*
porale, relativ la corp.

Corpulință, (— *teuția*), trupe-
șiiă. — *Corpulinte*, trupeș.

Corpusclu, (— *culum*), corp
mic.

Corpus juris, deuominațiune
pentru uerî-că cules de legi s. cărți
de drept, speciale (și *c. juris civi-*
lis) pentru culesul legilor lui Jus-
tinian, făcunt în secl. 12 și care
constitnesce dreptul roman. Con-
ține *Paudectela*, *Instituțiunile*, *Co-*
dicele, *Novellele s. authenticele*
(*νεαραι διατάξεις*), după unii și
Libri feudorum. Pentru edițiunii
vd. Spangenberg, Schrader etc.
Prodromus, Mackeldey, C. Begei
Corpus juris civilis reconciunatum.
Francof. et Lips. 1767.

Corrađațiune, (— *lio*), strin-
gere a rađelor în un punct.

Correct, (— *tus*), drept, fără
errori, după regnele arții.

Correctare, vd. *Corregere*. —
Correcțiune, acțiune de à correge.
— *Corrector*, cel care correge. —
Correctură, effectul corecțiunii și
ceaă cē se dă spre corecțiune;
probă.

Corregere, (— *rigere*), à face
correct, îndreptă.

Corregidor, președintele colle-
giului magistraților urbanî în His-
pania, officiar de justiță și admi-
nistrațiune superior *alcadel* (vd.

vb.). În Portugalia are numai administrațiunea.

Correlativ, *did.* care exprimă o *correlațiune*, relațiune reciprocă și necesară între două obiecte, d. e. tată și fiu.

Correspușdintă, (— *spondentia*), comunicațiune; *metaph.* conformitate, simetrie.

Corridor, (ital. — *ridore*), trecere îngustă între mai multe camere. Comp. *mesaul*.

Corrigere, (fr.) vd. și *suppl. corrigere*.

Corrobaranță, (— *ita*), tăria corporale.

Corroborare, (— *rare*), a înfări, da putere. — *corrobațiune*, act. de a corrobora.

Corrosiune, (— *sto*), ródere. — *Corrosiv*, care ródere.

Corrupere, (— *rumpere*), a strică, schimbă în rău.

Corruptibile, facile de corupt.

Corrupțiune, act. de a corupe și efectul, *syn.* *degenerațiune*, *demoralizațiune*. — *Corruptiv*, care aduce corupțiune. — *Corruptor*, cel care corupe.

Corsagiū, (fr.) peptură, corporatură, (taliă).

Corsar, (lat. *currere*), calificatiune a navilor în curriță și capitanelor lor, pirat. — Corsarii au fost în tot timpul tolerați; astăzi esistența lor e legitimată și dacă s'a declarat un rebel maritim, Statul i autorisădă formale a priude ueri-cé vas de al națiunii adversare.

Corselet, (fr.) altă-dată partea cuirasei care copperia peptul. Astăzi *entom.*, gușiă.

Corset, (fr.) vestisióră pentru peptură la dómne. Înainte de Re-

volut. se făcea fără balenă (ósse), priu nrmare mai mólle, a *la paresseuse*.

Cortegiū, (fr.) adunată urmând în ceremoniă o persoană, *comitat honorific*.

Cortes, adunată națională în Hispania și Portugalia. — Marile prerogative ce avúseră Cortesii stilianii și aragonesii fură mărghnite de Carol V și Philip II la simple formalități. Dela Philip V începură a se aduna numai pentru consacrațiunii. În Portugalia găssim astă instituțiune de prela dímătatea secl. 12. În 1697 fu dissolută, numele sên însă contiui a esiste. Astăzi se compune din două camere. vd. și Guizot *Hist. de la civ. europ.* p. 258.

Cortiuă, (— *na, χῶρος*), perdea, ueri-cé fațată între două lozinri.

Cortiuar, funcționar care stă la cortiu'a s. la uși'a imperatorilor Greci. *Neg.*

Coryceū, (— *caelum*), buccată în localile de gymnastică s. băiele considerabili la Roma, numită de la o bullă (coryce) cu care se esercită luptătorii.

Corydale, (— *lis*), plantă diu famili'a piperăelor (*papaveraceae sumariade*).

Corypheii, (— *phoeus*), capul chorului. vd. *Tragediă*.

Cosecaute, *geom.* secanta complementului unui arc s. ânghiū.

Cosin, (*co.* — *sin* — *compliment* — *sinus*) *math.* sinul complementului unui arc s. ânghiū.

Cosinet, *miner.* autimoiū.

Cosmetic, (gr. *κοσμεῖν*), o pommadă tare.

Cosmic, (— *cus*), *astr.* se di-

ce de răsăritul s. appusul unei stele în ueri-care circumstanță.

Cosmimetriă, (gr.) știința globului. *Rr. us.*

Cosmogonia, (gr.) sistemă care explică originea lumii. — *Cosmographiă*, descripțiunea lumii. — *Cosmologiă*, știința legilor lumii physic. — *Cosmologic*, de cosmologiă.

Cosmolab, instrument pentru a lua înălțimile și represintă cercurile sferice.

Cosmopolit, (—*ta*), cetățian al Universului, care nu adoptă nici-nă patriă.

Cosmopolitism, sistemă, obiceiuri de cosmopolit. *Neg.*

Cosmoramă, (gr.) reprezentarea Universului. Speță de dioramă ce stabilise în Paris, 1808, abatele Gazzera în scopul de a forma un cules de tabele reprezentând prospectele și monumentele cele mai însemnabile din toate părțile Universului.

Costum, (ital. — *me*), deprindere, mai partie. port. (hainele).

Cotiledone, (—*don*), denum. speciale primele foișoare ale plantei (embrione) cari învălesc mugurului. — *Cotyledonăe*, plante cu cotiledone.

Covado, măsură pentru materie în Portugalia, Brasilia și Marokko.

Covit, speță de cot în Indie.

Cowpau, monnetă în Sumatra.

Crea, (hisp.) speță de pândă.

Creare, (—*are*), a da ființă.

Creățiune, acțiune de a creă și efectul, ultimul mai ales *creătură*.

Credibile, (—*lis*), de cređt.

Credit, (*credere*), cređămint.

Credul, (—*lus*), facile (lesne)

cređător. — *Credulitate*, cređință facile, fără cercetare.

Creolii, europenii născuți în colonie (din lumea nouă).

Crepitațiune, (—*ito*), schirțitură. Mai ales în chir., sgomotul particular produs de done estremități ale unui os frint când e pus în mișcare.

Crepusul, (—*lum*), s. — *lă*, lumină care succede appusului Sărelui.

Crescendo, (ital.) *mus.* cu creștere. Esprime adaus successiv de fără a sunetului, trecere cu încetul dela piano la forte și fortissimo. Semnul este < s. breviarur'a *cresc* opp. > s. *decrecendo*.

Crescent, (angl. pron. *cressent*) case complesse în form'a unei semilune.

Cretă, (—*ta*), țibișir.

Crime, (—*men*), faptă rea, și pedepsibile de legi. — vd. *Delict*. — *Criminal*, culpabile de un crime.

Criurieră, (fr.) cômă *N. us.*

Crise, (—*sis*), conissul naturii în egritudini. După Hippocrate schimbarea egritudinii măriindu-se, diminuind s. încetând. Alții înțeleg numai schimbarea favorabile s. nu cē se operedă în timpul violinței afecțiunii, dennde diversele epithete; *salutaris*, *regulata*, *completa* s. din contră. Prin abus se ica pentru *periclu*.

Crispațiune, (—*ito*), strinsură, sgîrcitură.

Cristalisare, — bine *crisaliere* — vd. *urm*.

Cristalisațiune, — bine *crisalițiune*, — operațiune prin care nă substanță dissolută în un lichid, ica uă formă solidă și regulată. *Cristale* = *quartz* *hyaliu necolor*, pen-

tru ceî vechi. Urî-cé mineral cristaliit este nă uninne de molle- cule dispuse în lame, avînd fiă care direcțiunii diverse, însă tot-ău- na paralele între dînsele. Centrul deunde plécă aceste molleculle este tot cristale; se vede însă numai în urma unei operațiunii mecanice. Acest fel de simbure are formă fôr- te simpiă, șișă *primitivă*; resul- tatul unui număr considerabile de molleculle din cari fiă. care este un polyedru. Uă astfel de molleculă, numită *întreginte*, iea, după Haüy, cui suntem datorî teori'a cristali- ținîi, în genere trei forme: tetr- edrul neregulat, prism'a triânghiu- lară și paralelipedul.

Cristalographiă, (gr.) des- criptiunea geometrică à formelor cristaline.

Cristalotomiă, (gr.) divisinnea cristalinelor.

Criteriū, (— *rium*), *log.* cha- racter după care se recunnosce ve- ritatea.

Critică, (gr.) cercetarea și ju- decarea unui obiect mai ales când este fundamentale și completă, ca- pacitatea s. arta de à judecă; es- pozițiunea științifică à regnelor cari resultă din natur'a unui ob- iect și după cari se pôte determi- nă uă veritate. De aci critic'a é diversă cași obiectul assupra cui se applică. Precănd *crit. philoso- phică*, cui Kant dede nă importan- ță fôrte mare — criticismul sên fundeăă tótă philosophi'a pre cun- noscînță — constă, în sens strîns, în nă cercetare științifică, esactă à idēi obiectului și răportului cē ea pôte avē cu reprezentățiunea, *critic'a historică* tinde à stabili au- thenticitatea productelor, mai ales

scrise. Dacă aceste produse sunt exclusiv din dominiul histo- rieî, are loc *critic'a historică*, pro- priū șișă, parte întreginte din ar- tea s. sciința istoriei. Cu acēs- ț'a din urmă stă înlegătură strî- să *critic'a philologică* s. cercetarea moumintelor scrise, speciale ale auticității. Se numesc *critică înal- tă*, când și propune purificațiunea testului în genere de adaussestre- ine (întreolațiuni), *mediă* s. *debsă*, când se ocupă numai de essame- le și coregerea vorbelor. Dacă cē este stricat caută à se supplî numai prin conjecture, se dice *cri- tică conjecturale*. — *Critică ester- nă* s. *diplomatică* este când au- thenticitatea productului cercetat se stabilesc numai prin probe es- țerne, prin autoritatea altor. Când é basată pre coprinsul estern, pre spiritul, pre limb'a și stylul unei scripture, se num. *crit. internă*. Critic'a philologică fusse principale fundată, în secl. 17, de Bentley, cui se allătură, în timpul nonū prin escellînță, Fr. Ang. Wolf, G. Her- mann și Lachmann. Critic'a ar- tistică, pentru care, affară de căți- va Germanî, suntem datorî emi- ninte Francesilor, essamină valō- rea internă, idēale, esthetică, în opozițiune cu cea tehnică, occu- pată numai de tractățiunea esternă, mecanică. Pentru critic'a la cel vechi Egger, La critique chez les Grecs suivie de la poétique d'A- ristote. În zilele nōstre sunt, pen- tru critic'a esthetică, Boekh, Ben- hardy, Werder, altă-dată Winckel- mann, Lessing, frații Schlegel; Villemain, Tissot, Lamartine, Gi- rardin, altă-dată Diderot, La Har- pe, Bayle, la Francesi. — Cons.

În genere Essai sur le goût par Alex. Gérard (traduct. de l'anglais par Eidons etc.). Par 1766. Des cauaes de la corruption du goût par Mme Dacier. Par. 1714 și reflesiunile critice ale lui La otte în *Oeuvres*. L'art de sentir et de juger en matière de goût. par Ser-ran de la Tour. Par. 1762. Strasb. 1790. Essai histor. et critique sur le goût 3, par Chartaud de la Vitale. Par. 1736. La Haie 1737. Lon-dres 1751.

Cruciate, denumesce, în istoriă, marile peregrinațiuni militare cari dusseră spre Oriente poporele Occidentului pentru a alungă pre infidelii de pre solul sacru al Palestinei. Departe de a se înă că rezultatul unui sbor spontană, cruciatele fură rezultatul unui spiri-tului feudale cu entusiasmul religio-s. Prim'a în predicată și resolu-tă la conciliul de Clermont în 1094 s. 95. Cruciații înflăcărați, de-ua dată cu strigătul *Dieu li volt* (cu voiața lui Dumnezeu), cerură crucea roșie, care deveni semnul misiunii și originea numelui lor. Se numără opt expedițiuni cruciate până la 1270. Resultatul lor cel mai important — locurile sante nu se liberară — fu egalitatea și fră-tietatea hōmenilor. Servul și dom-nul luasseră armele și se cousem-nasseră egale pentru același scop. Communele și cumpărară libertatea dela signori s. o laură cu mână armată în lipsa lor, regatul și mări dominiile și întări autoritatea; nobilimea perdă din puterea mate-riale căpătând în loc dămnitate și distincțiunii honorifice. Uitate și ordine mai înalte se stabiliră în țere și un'a din părțile cele mai im-

portanți ale națiunii, *le tiers état*, înă începutul. Domniei brutali a forței și despotismului fendalității succese nobilitatea și generosita-tea simțimintului. Tot cavalerul jură a protege pre debile, a se sup-pune honorii selle și regelui. Re-lațiuni de amicetă până atunci necunoscute se strînseră între di-versele popore. Cons. iutre alții Michant Hist. des Croisades Par 1825. Guizot Civ. europ. p. 199 sqq.

Crustacei, (— *cei*), classe de animalii articulate, nevertebrate res-pirând prin branchie (raci).

Crypte, (gr.) ascunzătorii în cari se retrăgea primii Chrestini pentru a honoră martiriile, celebra misteriele s. al. vd. și *Catacumbe*.

Crysalide, (— *lis*), starea o-midei când se află asupra trans-formațiunii selle în fluture. *Neg.*

C sol ut, vd. C.

Cub, (— *bus*), geom. corp so-lid regulat, cu trei fețe pătrate (6 fețe), anghiurile drepte, comp. *hessaedru*; *math.* putere a treia s. produsul pătratului multiplicat cu radicalele. — *Cubațiune*, redicare la cub; computațiunea spațului că ocupă un solid.

Cubeb, fructul unei plante de Iava, de genul piperului (piper cubeba).

Cubic, (— *cus*), în formă de cub, relativ la cub. *Tablele cubice* arrată puterile de a treia ale numerelor dela 1—1000, și mai de-parte după întinderea lor.

Cucerire, (*conquirere*), a co-prinde.

Cuerda, măsură de lungime hispan., 120 pd.

Cui bono, (lat.) la că, de că.

Culbută, vd. *Precipitat*.

Culmiuante, cel mai înalt.

Culmiuațiune, (— *tiō*), ascensiunea (urcare) în culme; *astr.* trecerea unei stele prin meridiu. *Punct de culmiuațiune*, cel mai înalt punct al drumului unei stele.

Culissă, (fr.) — suppl. *canalet* — scobitură care îmbuceă cv.; arip'ă de lemn susținând perdeaa pe care   desenuată nă parte din decorațiunea laterale ă scenei; perdeaa însăși. Vd. și *Proscenii*.

Culore, (*color*), faă, văpsea. — *Culorante*, care culor dă (pentru lucr.; pentru perss. *colorist*).

Culpă, vd. *Delict*.

Cult, efectul cultivațiunii (vd. vb.).

Cultivare, (*colere*), ă lucră, face producător, formă, dă calle spre progres; ă adoră.

Cultivațiune, acțiune de ă cultivă.

Cultură, (— *ra*), efectul cultivațiunii, addeșe cultivațiune; totalitatea operațiunilor necesare pentru ă perfecționă cv. și ă lă face utile, înflorire, mergere spre progres. Pentru *civilizațiune* vd. Guizot *Hist. de la civil. europ.* Par. 1859 p. 10 sqq. mai ales p. 14.

Cunulare, (— *lari*), ă grămădi.

Cupid, (— *us*), doritor, pofitor. — *Cupiditate*, dorință mare; violente.

Cuplet, (fr.) număr de versuri conținând un sens.

Cupolă, (ital. — *la*), partea concavă ă unei bolte sferice, bolta  săși.

Cură, (— *ra*), grijă. — *Curare* ă îngrij.

Curatelă, (fr.) suppl. *curatiune* — administrațiunea unui individ

s. averilor s lle în cas de necapacitate propriă s. absință. Aștădi, rar, și *tutelă*.

Curator, (— *tor*), însărcinat cu nă cură; *jurispr.* commis de nă curatiune (curatelă).

Curb, vd. *Curv*.

Curbare, (— *bare*), ă face curb, plecă,  ndoui.

Curie, (— *riae*), subimpărțiri ale treburilor, la R. și uniuni de familie. Numărul lor nu   determinat; mai cert, speciale după un loc al lui Dionys. (cu t te că, după Niebuhr, cei 100 senatori  sistasseră înainte de formațiunea celor 3 tribnuri) se dă 30. Instituțiunea lor este fără  ndouință anterioare lui Serv. Tulliu.

Curios, (— *sus*), care are curiositate.

C riositate, (— *tas*), dorință de ă ved , cunn sc .

Curtophiu, (gr.) casă de copii g ssiți.

Currency, (pron. *c rensy*), bani currenți, mai ales cei de h rtiă, în Anglia.

Currendă, (*currere*), procesiune pre strate, mai ales de scolarii c nt nd.

Currinte, (— *rens*), care curge, se affă în curs.

Curs, (— *sus*), curgere, mers.

Cursier, (fr.) cal briliante, bine făcut, inte.

Cursiv, care curge, merge totuna, ține continuu.

Curtare, vd. *urm*.

Curtesare, s. — *nire*, ă face curte,  mblă pre lingă cv. cu scop de ă c stigiă cv. — Presupune totdeuna nă aparință de venustate.

Curule, (*sella curulis*, *δίαρος ἀγκυλόπους*), scaun incrustat cu i-

vorii (mai târziu cu aur. Liv. Suet. Ovid.), originar din Etruria, servind de ședință la oficiu, primitiv regilor, apoi magistraților înalți.— De form'a lor, vădută mai ales pre monete (un originale de bronz la Pompeji) dispută în un mod erudit Spanhem. de Us. et Pr. Num. Diss. X. Add. Casaub. et Burmann ad. Suet. Aug. 44.

Curv. (— *rus*). plecat, încovăiat, (pentru *curvum* Varr. L. L. p. 137. Spengel), *geom.* lină strîmbă à cui direcțiune é stabilită prin uă lege. Astă lege é de ordinar espressă prin una s. mai multe equațiuni între coordinatele punctelor ei. Puterea cca mai înaltă la care sunt redicate coordinatele în aste equațiuni determină ordinea în care caută à se pune uă curbă. Parabol'a, cercul, ellipsea și hyperbol'a perțin ordinii secunde.

Custode, (— *stos*), păzitor.— *Custodire*, à păzi.

Cutaneu, relativ la pelle.

Cute, (— *lis*), pelle.

Cuvetă, (fr.) mic canale în fosse uscate, la fortificațiuni; vasuleț concav.

Cyclu, (— *clus*), successiune regulată de numere mergînd neîntrerupt în aceeași ordine, uerî-cé și de obiecte allăturé unele de altele. *Chron., math.* număr determinat de anni. Principalile la Greci eră *dieteridul*, *octaeridul*, *cyclul lui Callip* și al lui Hipparch. In timpul nostru sunt c. *Melonic* număr și *lunar*, s. *al numărului de aur*, de 19 lune după a căror trecere phasile lunei se repeșesc appropé esact și în acel'ași răport către Sore. *Cyclul Sorelui* s. *cercul solar* este periódă

de 28 anni, după à căror percurgere ordinea ăilelor săptămănarie devine identică cu à ăilelor lunei. Un altul din celle cé vin de ordinar în călindar este *cercul de indicațiune*, constănd din 15 anni.

Cyclici, (*poeti*) poeți greci cari au cãntat evenimintele resbelului Trolei în modul lui Homer și Homeridilor. Poematele lor sunt în cea mai mare parte perdate.

Cylindru. (gr.) Când uă lină dreptă și care remăne continuu paralelă sieși, se mișcă cu uă extremitate în giurul unei curb simple, resultă un corp terminat în trei suprafece, din cari doué sunt plane și paralele între dinsele, terța é convessă și circulară, *cylindrul*. Mai de ordinar vin în us cylindrele formate de un dreptănghiu învirtindu-se în giurul unei lină drepte și descriînd done cercuri paralele, care snut bazele cylindrului. Lină'a care unesce cele doué puncturi meșlocie ale basilor, se dice *asse*. Dacă se taiă un cylindru paralel cu bazea, efectul este un cerc; îndată cé tăiatur'a va căde paralel cu bazea, plan'a resultante é un dreptănghiu; în nerî-cé alt cas, affară de unul, plan'a tăiată este uă ellipse. Înălțimea nnuî cylindru o dă perpendiculari'a lasată dela un punct al unei bási pre plan'a básii cellei-alte. Se numesce *cylindru drept* acel'a în care drept'a generatrice, care unesce centrele cellor done cercuri, é perpendiculară la planele acestor cercuri; în alte casuri cylindrul este *oblic*. In *cylindrele aseminî* asile au acel'ași răport eási diametrele basilor. La c. *trunchiat* bazele nu sunt paralele.

Cypres, (*cupressus*), cyparos. Gen din famili'a coniferelor, conținând arbori mari, tot-deuna verzi. Căle mai cunoscute spece sunt: *c. sempervirens*, în Oriente, Africa și Europa de S. (altă-dată simbol al tristeței); *juniperus virginiana* s. c. roșiă, originar din Mes-

sic; *c. thurifera*, dă uă crustă miorositoră; *thuja spherioidea*, în America de N., mai în genere numit *c. alb*; *taxodium distichum*, indigen în Messic și Virginie; *santalina chamaecipa*, *rissus* (*santalina*) usitat în grădine.

D.

D, ă patra literă ă alphabetului și dominicale.—La R. (s. IO, deunde s'a format) esprimeă 500, cu uă trăssură d'assupra 5000. Că breviațiune desemuă *Decius* s. *Decimus*; înaintea numinilor imperatorilor și Săntilor suppliniă *Divus*. *D. O. M.* în inscripțiunf = *Deo optimo maximo* (Dnmueđeului frē bun, pr ă mare).— *D. D. D.*, la darurī către deī și mai târđiū la dedicațiunī, *Dat, donat, dicat*, s. *dat, dicat, dedicat* (dă. dărnesc, dedică) *D. D.* = *donum dedit*. În mrs. *D. s. D. la rē* s. *D. sol. rē*, denotă altă dată sunetul *rē*.— *d. m.* = *dextra manu* (cu măn'a drēptă; *D. s. dal segno* (vd. vb.) Pre socotele dt = *dedit* (a plătit). Pre monuete stă pētrn Lyon, la cele franceze; la celle vechie prussiane pētru Aurich; la celle noue Dūseldorf; Pre monuete austriace Graetz.— *D.* este încă *don* s. *dom*, titlu dat vechilor signorī hispanī s. itali, precum și vechilor monachi benedictini.— În ortographi'a latină astă literă se tăia înaiute de *v s. u, viginti* din *dviginti, bellum* din *duellum*. În cursul vorbei ăra assemănat: *sella* = *sedla* din *sedula*. Înainte de *s* este ommis: *lapis* pētru *lapids*. Ioni și Doriī lū puneă addeșē în loc de σ : $\delta\delta\mu\eta$ pētru $\delta\delta\mu\eta$, s. în loc de γ precum în $\delta\alpha$, $\delta\alpha\sigma$, pētru $\gamma\eta$, $\gamma\eta\sigma$. La Beođi suppliniă l duplicăndu-se $\theta\epsilon\delta\delta\epsilon\upsilon$ = $\theta\epsilon\theta\epsilon\delta\delta\epsilon\upsilon$.

Daadler, vechiă monnetă de argint holland., val. lîngă q sf.

Da capo, (ital.) — în breviat.

D. C. — des. că buccat'a cere ă se repeti dela începnt până la vorb'a *fine*. Addeșē acclamațiune ă publicnluī în un concert.

D'accord, (fr.) în înțelegere.

D'acquit, (fr.) — mai drept *pour acquit* — plătit (formulă de citanță).

Dactyl, (gr.) degit, *metr.* pede diu un'a lungă și doue scurte.— Cēlle mai cunnoscute versurī dactylicē sunt hessametrul și pentametrul.

Dactyliographiă, (gr.) clavir, inventat în 1818, destinat ă transmite prin attingere sunetele vorbelor.

Dactylithecă, (— *ca*), adunătură de inele antice și petre săpate. Prim'a ăatēđă dela Scauru și Pompeiū; propriū dela Laureutiū de Medicis.— **Dactylogiă**, s. — *lonomiă*, arte de ă numără pē degite.

Dagnerotipiă, artea de ă protrage imaginī prin effectul luminei, inventată de Daguerre și dată în public în 1839. Cel mai bun us al sēu este pētru desemne de architectură, pētrucă nu dă esact decăt obiectele absolut nemobili.— Vapōre de iod, brom și chlor pētru ă umbri tabl'a, curățiță de elemente streine prin alcool; uă cameră obscură pētru ă luă trăs-surē, mercuriū vaporat la 50—60 gr. pētru ă dă aspectul, sare ordinariă s. mai bine hyposulphat de natru spre ă depărtă umbrē'pa, uă dissoluțiunc de chlorid de aur spre ă i da fač'a negriciōsă, sunt tōte aparatele dagnerotipistuluī.

Daler, taler suedian = $1 \frac{1}{2}$ Rtl. prussiane.

Dal segno, (ital.) — *mus.* esprime necesitatea de a repeti bucat'a,

Daltonism, defect de ochi, prin care se confund unele culori. *Physicul Dalton*, care l'ă avea, i a dat numele.

Damnă, (tr.) — suppl. *d'onna* — titlu de onoare lung timp dat numai femeilor de distincțiune. In epoch'a cavalerismului priimiă și regin'a buccros că un cavaler, chiar din cei ordinar'i, s'ă o numescă *dame* s. *madame* (după sensul de atunci d'omn'a inimei lui). După c'ă Napoleón deveni imperator, dede acest titlu mamei s'elle (*Madame*) și in regatul din Inlul l'ă purtă Adelaidea, sur'ora lui Lud. Philipp. Astăđi ueri. c'ă femeă măritată. — Alte semnificațiuni sunt: titlu de officiū, denominațiune ă bisericeclor dedicate Stei Vergine, bătători de lemn cu cari se servesc unii pavimentari; diverse lucruri de arhitectură. La pl. speșă de cilyudri.

Damascetă, materiă înflorată cu aur, argint s. mătasse, fabricată in Oriente.

Dandin, (fr) ner' c'ă pers'ona care se înavușese de prc urmele alteia.

Dandiū, (angl. *dandy*), pers'ona care affectă multă aparință esteriore.

Dapifer, înalt officiar al cor'onei la regii Angliei; titlu al nltimilor in cas'a regilor Franciei. Electorul Bavariei eră archidapifer al imperului și serviă buccate imperatorului in prim'a ăi ă inco-

ronării. Funcțiunea dat'edă dela Carol Magnu.

Dăt, (— *tum*) s. — Tă indicațiunea locului, timpului in cares'a dat, scris un act, epistolă, diplomă s. al. In cancelari'a romană eră inscriptiune făcută pre un registru după venirea unei cerințe de beneficū.

Dealbațiune, (— *tio*), albire ă metalelor.

Dearticulare, (— *lare*), ă desmădula.

De auditu, (lat.) din audīt.

Debandare, (fr) *milit.* se dice cănd nă parte diu soldați se disolvesc, es din lină.

Debarcare, (fr.) ă scote affără din nă nave.

Debaravare, (fr.) ă redicā ceaa c'ă împedică, *refl* ă se disface (pentru perss.).

Debere, (— *bere*), ă trebui.

Debile, (— *lis*), slab. — *Debitate*, slăbicinne.

Debit, (— *tum*), datoriă. — *Debitor*, dator.

Debut, (fr.) primul pas in nă întreprindere. *Debutare*, ă face debut. — Suppl. *ingres*, *ingredire*.

Decachord, (gr.) cithară cu 10 chorde usit. mai ales la Francesi.

Decade, (gr.) altă-dată ner'c'ă corp divis in 10 părți. In revolnt. francesă peridă de 10 ăile, săptămână. Propnsă de Romme in 1793, astă reformă fu respectată in 1805.

Decadință, (*decadere*), scădere, dare spre r'eu.

Decalare, (ital.) ă face mai ușior uscând. — *Decalo*, scădere prin uscăciune.

Decampare, (fr.) à redică castrele.

Decapitare, (*decolare*) à tăia capul.

Decemviri, (— *ri*), corp de 10 bărbați. Desemna în Roma vechiă un colegiu administrativ de (10 membri) al cui cerc de ocupațiune se exprimeă prin un colățurat. *D. legibus scribendis*, pentru formațiunea legilor; *D. litibus judicandis*, pentru à judeca procesele; *D. sacrorum* s. *sacris faciundis*, pentru cult. s. al. Sub Sulla devenueseră *Quindecemviri*.

Decenniū, (— *nium*), curs de 10 anni, precăud. *deceniū* de 10 zile.

Decentralizare, (fr.) à redică centrul.

Deces, (— *sus*), mörte (natural).

Decidere, (— *dere*), à hotări.

Decimale, diu dece în dece. Usitat mai în genere pentru à exprime răportul de 10 între numere.

Decimare, (— *mare*), à luă unul diu 10, dijmui.

Decină, (ital.) măsură de grine și pond de comerțiū în Roma.

Decința, (— *centia*), çavenință, congruiță cu regulele bunului gust.— *Decinte*, çuvenit, care șede bine.

Decisiune, (— *sio*), hotărire *syn.* rezoluțiune.— *Decisiv*, hotărît.

Declamare, à espune cu voce tare, vd. *urn*.

Declamațiune, (— *șio*) esposițiune orale și artistică de orațiuni scrise.— Ea caută à reproduce attât sensul cât și diversele efecte cê prelegendul pöte conține.— *Decl. descriptivă* imită prin

imagiui tôte simțimintele cê pöte uase prelegendul; cea *musicale* depinde de tôte regulele cerute de nă prelecțiune pusă pre note.— *Declamator*, cel care declamă.

Declarare, (— *rare*), à pune înainte, dà se se cunnöscă.— *Declarațiune*, acțiune de à declară, maifestațiune; *jurispr.* cerința unui debitor de à se lăssă cv. din plată.— *Declarator*, cel care declară.— *Declarativ*, care declară, servece à declară (pentru lucr.).

Declaration of Right (pron. *Declerehschn af Rait*), declarațiune prin care conventul dela Westminster, în 22 Ianuariū 1689, espuse principiile fundamentali ale organizațiunii Statului Anglu.

Declinatar, à desobicni de climă. *Neg.*

Declin, appus, decrescintă, povirn iș.

Declinabile, (— *lis*), care se pöte declină.

Declinare, (— *nare*), à plecă, îndoui; *gram.* à trece uă vorbă priu tôte flessionile cê pöte priimi.— *Declinațiune*, acțiune de à declină.

Decliv, (— *vus*), povirnit.— *Declivitate*, stare de à fi povirnit.

Dococ, preparaart medicinale prin ferbere.

Decocțiune, (— *șio*), ferbere; *pharm.* preparațiune à unui remediū prin ferbere.

Decognoir, (fr.) uă uneltă de typographiă.

Decolorare, (— *rare*), à luă culörca.— *Decolorațiune*, acțiune de à decoloră.

Decompozițiune, (— *șio*), acțiune de à decompue (vü. vb.).

Décompte, (fr.) scadință din uă socotelă, subducțiune.

Decompunere, vd. *Discompunere*..

Deconcert, (fr.) neînțelegere, precând *de concert*, în înțelegere, în învointă.

Deconcertare, (fr.) a turbura vocile nuuî cencert; *fig.* a strică planurile făcute, incurcă.

De congruo, (lat.) după socotintă.

Deconsacrare, a redică consecrațiunea, a face profan, mirén.

Deconsiderare, a redică considerațiunea, stim'a.— *Deconsiderațiune*, lipse de considerațiune, nestimă.

Deconsiliare, a despovățui.

Decontenită, (— *șia*), perdere de contenință, turburare.

Decorare, a împodobi.— *Decoratiune*, semn de distincțiune.

Decore, (*decus*), podóbă.

Decreditare, a redică creditul, deconsidera.

Decrepit, (— *tas*), cădut de bătrăneță.— *Decrepitudine*, bătrăneță adincă.

Decrescendo, (ital.) *mus.* vd. *Crescendo*.

Decret, decisiune înaltă, oficiale.

Decretare, (din *decernere*), a commândă prin decret.

Decretați, (— *șia*), decisiuni ale papei în diverse casuri de drept canonic, reforme bisericesci s. al. Tóte sunt strînse în *Corpus juris canonici*, mai ales vol. II.

Decumană, (— *na*),— subînțel. *pórtă*— aceea din patru pórté ale unei castre care se află cea mai departe de nemici. *Pămînturi decumane* s. *decumate* (*agri de-*

cumates), celle dela cari se luă decim'a (dijmă; lat. *decumas*). După uă singură citațiune a lui Tacit se înțeleg mîce pămînturi dela Rhenu și Dnnăre, luate de R. în secl. I și concesse veteranilor și colonistilor contră decimă.

Decurione, (— *șio*), ăntiîu presedintele unei divisiunii de 10 indiviđi la R.— Primitiv sîă care din celle 10 curie avea 10 attari divisiunii.— În resbel eră commăndantele celor 10 călări dați de sîă-care curiă; în municipie avea gubernul intern. Sub imperatori deveniră presedinți ai comunelor, însărcinați cu strîngerea tributului. Alte college administrative și judiciarie constă din membri cu acest'ășî nume.

Decursivne, (— *șio*), alergare în șeos.

De dato, loc.— în breviațiune *d. d.*— dela dată, din ăi'a îndeplinirii.

Dedemnaire, dacă din *de-demn* (*dedignari*) a despreția; dacă din *de-damna* s. *dauna*, a despăgubi.

Dedicare, (— *care*), a consecra, dà în numele.— *Dedicațiune*, acțiune de a dedica. La R., speciale, consăntirca publică a unui edificiu.

Dedomageare, (fr.) a despăgubi.

Deducere, (— *cere*), a duce în șeos, scăde, trage; a deriva.— *Deduțiune*, acțiune de a deduce; *log.* vd. *Inducțiune*.

De facto, (lat.) după fapt, după cum stă în ființă.— *De facto et absque jure*, din puterea propriă și fără drept.

Defăimare,— regul. *Defăimare*— a vorbi de rău.

Defavorabile, (— *lis*), care aduce defăvōre.

Defavorare, à redicã favōrea.

Defăvōre, (— *vor*), lipse, încetare de favōre, disgrățiã, contrarietate, nefortunã.

Defavorire, (— *rēa*), *desfavorire* — à ține în defăvōre.

Defect, (— *tus*), calitate care contrarietã ceea cē ē bun, imperfecțiune, lipse, — *Defectos*, — *rēu* — *tuos*, care are un defect. — *Defectositate*, stare defectōsã.

Defensã, (fr.) appãrare. Suppl. *Defensiune*.

Defensibile, — pentru — *dibile* — care pōte fi appãrat.

Defensionarĩ, defensorĩ de profesiune, speçã de *landwehr* în Sasonia și alte pãrți ale Germaniei de prela secl. 15.

Defensiune, (— *sto*), appãrare. — *Defensiv* care servește spre appãrare; — *Defensor*, cel care appãrã. *Defensor fidei* (al credinței) titlu al regilor Angli primit de Henric VIII dela pap'a Leone X pentru nã scripturã à sa contrã Luther, în care sustinea autoritatea papale și cele sacremente.

Deferință, ceea cē este deferit.

Deferire, (— *ferre*), à depune, aduce cv. înainte cuiva d. e. à deferi un jurãmint.

Defervescință, (— *scenlla*), încetare de febrere, răcělã.

Deficit, (fr.) lipse, neajuns (în uã affcere de banĩ).

Deficiență, (fr.) descredere. Suppl. *defidință*, opp. *Confidință*.

Defigurare, à schimbã figur'a drēptã, alterã. — *Defigurațiune*, acțiune de à defigurã.

Defilare, (fr.) à deșirã, à trece

în șir unul după altul (despre militari).

Definiere, (— *nire*), à determina exact. — *Definițiune*, acțiune de à stabili, stabilitul unui obiect cu tōte collateralele carĩ pot se lã distingã de cel mai de apprōpe de sine. De ordiuar definițiunea se face prin gen și speçã (genus proximum et diferenția specificã); ast fel însă nu este completã decãt în șirul unei classificațiuni.

Definitiv, vd. *Decisiv*.

Deflectare, (— *fectere*), — regul. *deflectire* — à applecã, îndoni, întōrce, abate. — *Deflessiune*, acțiune de à deflecti.

Deflorare, — regul. *deflorire* — à cãde din înflorire, regrede din disvoltare. Cã act. à luã flōrea, frãgețimea.

Deflorință, stare de deflorire.

Deflorițiune, (— *flō*), acțiune de à deflori (mai ales cã act.).

Deformare, à face deform.

Deforme, (— *miș*), fãrã formã, stricat.

Defortificare, à stricã fortificațiunea.

Defraudățiune, (— *flō*), înșelãciune.

De front, loc. fr. de mãnã, unul lângã altul, înainte cu toțiĩ.

Degageare, (fr.) à disface, scōte din amestec, liberã.

Degarnire, (fr.) à redicã garnitur'a.

Degenerare, (— *rare*), à se stricã, à dã în reu; cã act. à applecã spre rēn. — *Degenerățiune*, acțiune de à degenerã.

Degradare, à îndeoși. — *Degradățiune*, acțiune de à îndeoși.

De gratia, (lat.) pentru hatir. .

Dei gratia, (lat.) din mil'a lui.

Dumnezeu. Titlu purtat ăntiū de abați și episcopi ca espressione ă dependinței lor de fința suprenă. După qumătatea seclului 13, când papii începuseră ă fi considerați ca suppliniți ai lui J.-Chr. pre pămînt, se edede inscripțiunea *Dei et apostolicae sedis gratia* (din mil'a lui Dumnezeu și scannului apostolic). Din epoc'a Carolingilor, mai ales dela secl. 15, și arrogară și suveranii timpurali acest colătrurat.

De gravi causa, (lat.) din cuvinte tari.

Deguisare, (fr.) ă ascunde sub vestimint fals. Suppl. ă străvesti.

Deifica, (— care), ă indei. — *Deificațiune*, acțiune de ă deifica.

Deidadamoniă, (gr.) frică de Dumnezeu.

Deism, — doctrid'a acellor cari, rejectănd nerî-că revelațiune, cred esclusiv în ăssistința lui Dumnezeu, adăugind cel mult religiunea naturei. — *Deisti* sunt, mai ales dela secl. 17 și 18, cei cę professădqă credința raționale și religiunea naturei.

Decitate, (— tas); divinitate.

Dejudicare, ă retrage rezultatul sperat; ca act. ă frustră.

Dejun, vd. *urm.*

Dejunare, (fr.) ă face măncarea de dimineață. Suppl. ă gustă s. degustă.

Delaptare, ă retrage dela laptele matern, ă înărcă.

Delăssare, ă părăsi

Delațiune, (— țto), acțiune de ă deferi, denunțare, plângere la judecată. — *Delator*, cel care deferescce, face uă plângere contră altul, denunță.

Delăle, (fr.) suppl. *nelegale*.

Delectabile, care adduce delectațiune, disfătător.

Delectare, (— ri), ă disfăță. — *Delectațiune*, plăcere, disfătare.

Delegados del fomento se num. în Hispania gubernatori civill insărcinați cu poliția unei provințe.

Delegat, cel cę are ăsuprăși affacerea altuia, vechil. În statele bisericesci denumesce pre administratorul unei provințe (dissă și *delegațiune*). Dacă acest administrator ă un cardinal, se num. *legat*; provința sa *legațiune*.

Deleterii, (— rrum), ueri-cę pōte strică, nimici cv.

Deliberare, (— rari), ă disbate, consultă cu sine s. cu alții.

Delicat, (— tus), sințitor, affectibile, subțire, dulce, fin; de preparațiune pre îngrijită; fragile. — *Delicateță*, calitatea delicatului.

Delicate, DELICATEMENTE, (ital.) mus. delicat.

Delicie, (— ciae), plăcere. — *Delicios*, plăcut.

Delict, (— ctum), greșielă. *Păcatul* ă abatere dela legile generală ale consciinței, *culp'a* dela legile positive; *crimele* conține ambele.

Primele done nu se pot referi decăt la persōne, terțiul la fapt. După-cę s'a verificat criminalitatea faptului, se pronunță ass. culpabilității acusatului, căci pōte ăssiste criminalitate fără culpabilitate. Astfel explică Francesii.

Alții iea culp'a ca simplu delict, care nu atrage după sine decisiunea pedepsii, opp. *dolus* (viclenia), faptul cu intențiune. În tot casul culp'a atrage pedepsea fiind totdeauna abatere dela legi. Delictul pōte deveni culpă.

Delimitare, à pune limite.

Delințare, à represintă în ué-re-carî trăsurre, nu tot-denna celle principali. — *Delințatiune*, acțiune de à delință.

Delirare, (— *rare*), à fi în deliriú.

Deliriú, (— *rium*), rătăcire à spiritaluí (din egritudine).

Delogeare, (fr.) à țepele, scóte din loc.

Delphin, (fr.) heredele (moștenitor) trounlí la Francesi, principe de corónă. Numele dela cesiunea delphinatului (dauphiné), provintă à Franciei, altă-dată partea de Sud à regatulú Burgnndilor. Guignes III luă, după nă figură care decoră casc'a sa, numele de *delphin*, pre care lă conserváră successorii sêi. În 1349 Humbert II cesse stătele sêlle regelnú Franciei în persón'a principelnú Carol de Valois, stipulând că toți primii născuți ai casei Franciei sê pórté titlul de *delphin* (dauphin de Vicnois). Acéstă consuetudine remasc appoi valante în famili'a regilor prin succesiunea à 25 delphinú până la 1790 și chiar mai departe, căci ultimul cu care se termină acest nume în istoriá este ducele de Angoulême, fiinl lui Carol X. — *Delphine*, culegeri de autorii classicí, stabilită de Ludovic XIV (în usum Delphini) sub auspiciile lui Bossnet și Hnet (64 vol. 4. Par. 1674—730).

Deltă, parte de pămînt între doue îmbrăcări ale Nilului, numită pentrucă are form'a nuní *Δ* grecesc. Ueri-cé pămînt fertile în međinlapei, precum sunt mai multe pre Dunăre.

Demagog, în sens mai nobile conductor al poporului. Se numiá

în Grecia vechiá cei cé putea atrage în parte-și sințimintele poporului. Cel mai celebre represintante al demagogiei é Pericle. Astăđi, prin abns (și în anticitate), ceș cé ámbliá după favórea poporului, fiindcă s'a văđut că de multe ori poporul a devenit prad'a alessilor sêi.

Démancher, (fr.) *mus.* schimbarea din pozițiunea naturale, applicatură (la viorină).

Demarcațiune, (fr.) este în dreptul ginților limit'a stabilită prin tractat între doue puteri beligeranți, mai ales la un armistiț lung. În secl. 15, când Hispanii și Portugesii și dispută domni'a mării și *nouelor țerre discopperite*, pap'a Alessandro IV determină partea de possessiune à ambelor prin *liné'a de demarcațiune*. În 1848 Germanii numiră astfel liné'a prin care Prussia voi sê dispartă ducatul de Posen.

Demascare, à dá pre față.

Demenbrare, vd. *Dismembrare*.

Demenageare, à și transportă lucrurile, à demigrá.

Demehisațiune, (— *lio*), curățire de aer rêu.

Demerit, (— *tum*) cădere din merit, improbațiune, opp. *merit*.

Demersiune, (— *sio*), confundare.

Demi, (fr.), ămătate. Suppl. *semi*. — Tóte compusele cu *demi* esprim ămătatea obiectului.

Demițire, à arrătă că nu s'a spus adevărul.

Demissionare, vd. *Demitere*.

Demissiune. vd. acțiune de à demite (vd. vb.).

Demitere, (— *tere*), à părăsi nă funcțiune de bună voiă.

Demiurg, (gr.) magistrat gubernator în unele țări ale Greciei. La gnosticii creatorul lumii vizibil, președinte (archon) al celor mai de zeos lumii de spirite (pleroma).

Demivolta, (fr.) călărit în ținută de circumferință.

Demn, care are demnitate.

Demnitar, cel care este investit cu o demnitate magistrale. Titlul se aplică speciale în Franța, înainte de 1789, la câte-va persoane funcționând eclesiastic s. în monasterie. Sub Napoléon se numără *marș demnitar* și *coroanei titular* demnităților înalte ale imperiului, precum marele elector, marele admiral și marele cometa-bile. *Dames dignitaires* se numără ofițierii din administrația casei imperiale de la St.-Denis.

Demnitate, (*dignitas*), calitate honorabilă alăturată de ordinar unei poziții considerabile.

Demobilizare, (f.) se ține în rebel pentru schimbarea unei trupe din stare de rebel în stare de pace.

Democrația, desemnă la Grecii specia de stat în care deciziunea actelor celor mai importanți se făcea de popor (*δημος*) ad. de a-dunantă a totor classilor. Lucrul posedea însă numai valoare historică, cunoscută importanța ce puneau cei vechi pretribnii, și acesta democrația era aristocrația purificată. Iată democrației s'a dezvoltat mai ales în timpul nou, când educațiunea începuse să se respindă mai comună și mai egală, deși ueră-cât ar fi înaintat individul în sensul spirituale, rămânea mult până se ajungea la același grad în sferă

materiale. Acest ultim punct se străduie să se disvolte și să se pună în cea mai aptă realitate a sa sistemul republicei sociale s. principiul democratic, sistemul salutar, fântâna libertății și demnității personale, însă nici destul de stabile, uici convenibile totor popoarelor. Îndeplinirea lui ar fi perfecțiunea societății, degenerarea un despotism neaflat. Originea ideii cere să se căutată speciale la barbarii germani și lineamentul său se poate vedea în organizațiunea Americii și Angliei:

Demonist, care crede în demoni. — *Demonocrația*, puterea demonilor. — *Demonolatriu*, adorator de demoni. *Negul*.

Demonstrare, vd. *Demustrare*.

Demoralizare, a altera moralitățile bune, corupe.

Demos, (*δημος*), denomiuațiune greacă pentru communele și localitățile în care era divisa Attica, inclusiv Athena. Comp. Cic. ad Att. VII, 3 și Lem. *δημος* = loca. Nam Latini *loca* sunt *χωμοι*, *χωρία*. Vid. Salm. ad Solin. p. m. 690. Verti etiam potest *populi*, *pagi*. Nam *δημος Αττικης*, populi Atticae, de quibus exstat Menrsii libellus, nihil sunt nisi pagi (cantoni) in quos Attica erat descripta, et a quibus Athenicenses, . . . nominabantur etc. După stiugerea celor 4 phyle ionice, Cleisthene, divise statul în 10 phyle noue, pe care le subdivise, *demoi*, după localități, deunde venia că numărul indivizilor ce conțineă fiă-care era divers. Numărul demelor era în gen. 174, antiu stabile după posesiuni, astfel că fiă-care cetățian perținea de demul în care și avea

possessinnea, înainte *εγκτηοις*. Numele și lî avea mai ales dela famili'a predominante în fiă-care; nu eră însă necessar că toți membrii acestei familie se pörte numele demulni. Tot cetățianul cîntă se fiă înscris, dela 17—18 anui, în un dem (*ληξιαρχικόν γραμματεϊον*), preste doni anui în *πίλαξ ἐκκλησιαστικόν*, prin care căpătă drept de a luă parte la adnunț'a generale. Legăturile essentiali ale membrilor (*διδόμοι*) eră sacre communi (*ἱερά δημοτικά*), possessiunii, tributuri, addesé contribuțiunii (*εἰσφοραί*) communi și suppinerea la un președinte, *demarch*. Despre demos cę-va Niebuhr în *römische Alterthümer*. Vd. și Boekh *Staats-hauſterth. der Athenen*.

Demotică, (gr.) populariū. Se num. un mod de scriere egyptiană cșită din hieroglyphhe, însă avînd nęre-carī caractere determinate și simple. Este scrierea curriute servind pentru transmissiunea ordinară.

Demptis demendis (lat.) după cę al scădūt ceaa cę era de scădūt.

Demustrare, (— *monstrare*), a arrătă, manifestă, face evidente, probă.

Denar, (— *rîus*), monnetă de argint romană. Scössă sub republică (269 în. de Chr.), ea reņase până la Constantin. Valöre dela 12—16 ași (vd. vb.) De prela 207 în. de Chr. se făcură și denari de aur, valänd 10 de argint și cari se conservară până în cepoch'a Carolingilor, cänd formară $\frac{1}{2}$ din solid. Denarul propriū frances eră mai ales cel de cupru, bătut de Philip I, valänd $\frac{1}{140}$ din

livre Tournois s. $\frac{1}{2}$ din *sou*. Denariū de aur s. liardși (liards) vală 3 denari Tournois (fabricați la Tours) s. $2\frac{1}{4}$ denari paris. După cel frances se formă în Italia *denaro* = $\frac{1}{2}$ soldo, care însă, după divisiunea decimale a monneteicădū diu us. Denarul de aur roman lū împrumutară și Arabii cu numele *dinar*, denude se răspîdi în tot Orientele și în Persia sub diverse numiri precum *dinar-besti* $\frac{1}{1000}$ diu galbin; *hasaer-dinar* $\frac{1}{10}$ s. al. La Russi a devenit Denga = $\frac{1}{2}$ copeke. — Ca pond denarul eră în Roma, $1\frac{19}{21}$ s. $\frac{37}{48}$ diu dram.

Denationalizare, (fr.) a redică naționalitatea.

Denaturalizare, (fr.) a luă dreptul de naturalitate.

Dendrite, — mai bine *denaritiđi* — petre copprite cu deseme vegetali s. calcaric, formate prin concrețiune din materie minerali; addesé arburī fossili. *Dendrographiă*, descrițiunea arburilor. — *Dendrologiă*, studiul plantelor și crescerii arburilor. — *Dendrolithi*, arburī petrificați. — *Dendrometru*, instrument pentru a măsură diametrul și înălțimea arburilor.

Denegare, (— *gare*), a negă, (tăgădni).

Denheiro, (pron. *denneiro*), pond de probat la Portugesī.

Denigrante, care înnegresce. N. us.

Denims, (fr.) materie de hmbăc cu done fețe, fabricată astăđi în Anglia.

Denization, (angl. pron. *denisehschn*), încetățenire.

Denomiinare, (— *nare*), a numi prin numele sęu (și a porecli).

— *Denominațiune*, acțiune de a denumi.— *Denominativ*, care servesece spre a denumi. — *Denominator*, care denumesce.

Denotare, (— *tare*), a însemna, arăta.

De novo, (lat.) din nou.

Densitate, Suppl. *desitate*, deșime.

Dentali s. — *LITE*, speță de mollusce.

Dentarie, (— *ria*), speță de plante.

Denticulat, cu dinți.

Dentist, medic de dinți.

Dentițiune, (— *țio*), eșirea dinților, period'a formațiunii lor și totalitatea fenomenelor care au loc în cursul ei. Ultimul sens speciale *odontophiă*.

Dentură, totalitatea dinților.

Denudațiune, (— *țio*), desvălire.

Denunire, vd. *Denominare*.

Denunțare, (— *țiare*) a anunța în public, declară, depune acuzațiune (pîri). — *Denunțațiune*, acțiune de a denunța. — *Denunțator*, cel care denunța. — *Denunțiu*, effectul denunțațiunii (pîră).

Deodand, (angl. pron. *deodend*) ceea ce revine Statului cu ocasiunea morții unui hom. — Originea sa este în legile lui Mose.

Deonthologiă, (gr.) partea filosofiei care tractedă de datorie. Se cunoșce sub acest titlu un tractat al lui Bentham. Altfel *Morale*.

Deoptare, (— *tare*), a da vot pentru uă alegere.

De plane lucrando, (lat.) pentru căștig.

Deparalysare, a redică paralysi'a.

Depart, (fr.) plecare, depărta re. *N. us.*

Departament, s. *DEPERTAMENT*, (fr.) dispărțimint, divisiune administrativă. — Sunt în Franca, dela 1790 și în America de Sud. — *Departamentale*, relativ la departament.

Depelire, (— *lère*), a respinge, (goni).

Dependere, s. — *PINDERE*, a atirna (de *cnv.*), fi în puterea. — *Dependință*, subiecțiune, atirnar. — *Depindințe*, căre depinde.

Depensă, vd. *Spesă*.

Depensare, (fr. din *pensum*), a cheltui. Mai bine *impensare*.

Deperire, (— *rire*), a peri cu încetul, slăbi. — *Deperițiune*, acțiune de a deperi.

Depeșă, (fr. *dépêche* din *dépêcher*) epistolă gubernamentale, între un magistrat și aginții sei; ueri-că epistolă în grabă.

Depeșiare, (fr.) a se grăbi; că act. a espedi. (cu acc. persoanei a lăssă în pace.

Deplegmare, *pharm.* a libe- ra de phlegmă, a curăți un liciid de uă cantitate de apă (phelmă) care nu i este necessariă.

Deplilogistic, care nu arde, neaprinșibile.

Depilațiune, (— *țio*), cădere a părului, (mai ales pentru operațiunea care o produce). — *Depilativ*, care produce depilațiune.

Depingere, (— *gere*), a desemna, dgrăvi, descrie.

Deplașare, (fr.) a strămută din loc.

Deplanare, a face plan, neted.

Deplantare, (— *tare*), a redi-

că plantele din un loc în gen. a lua din loc, strămută.

Deplorare, a plânge (act.) a avé milă.

Deployare, (fr.) a desfășura. estinde, delință. *N. us.*

Depolire, a redica politura.

Deponiute, (— *nens*), gram. calif. verbele cari au formă pasivă și înțeles activ. — Ca adct. din *depunere*, mai bine *depositor*, prin metaph. pentru un hom a cui față și inimă nu congruesc.

Deponibile, care pôte fi depus.

Deponitan, (— *nus*), ad. care nu pôte trece puntea s. marginarul comițiilor, deunde *hom bătrân* (preste 60 anni) și in gen. nericine é retras s. depărtat dela funcțiunii publice.

Depopularizare, (fr.) a face sê perđă popularitatea (vd. vb.) *Depopularizațiune*, acțiune de a depopularisă.

Deportare, vd. *Deportare*.

Deposit, (— *tum*), ceea eé se dá in pađ'a cui-va, emanet. — *Depositar*, cel care are un deposit.

Deposițiune, (— *tiō*), acțiune de a depune, lăssare đeos; *pract.* privațiune de un officii (mai ales pentru suverani și papi). — *Depositor*, cel care depune.

Deposedare, — regul. — *sedere* — a scóte din possessiune. — *Depositor*, cel care deposede. — Cel care a perđut'o é *deposeses*.

Depostare, (fr.) a depeli (goni) din un post, dá la uă parte, scóte din loc, destitui.

Depót, (fr.) vd. *Deposit*.

Depotali, speđă de soldađi bysantini.

Depotențiare, (fr.) a răpi forță, puterea virite.

Dépouilles opimes, (fr.) vd. *Spolia opima*.

Deprădare, vd. *Depredare*.

Depravare, (— *vare*), a alteră în un mod rău, abate din direcțiunea regulată; *syn.* a corrupe (ultimul merge mai mult in esința lucrului). — *Depravațiune*, acțiune de a depravă. — *Depravator*, cel care depraveđă.

Depracațiune, (— *tiō*), rugăciune.

Depracatură, (— *ra*), denum dreptul de a se buccură pentru vieță de venitul averilor dăruite unei biserice.

Depredare, a jefui. — *Depradațiune*, acțiune de a depredă.

Deprcheusinne, (— *sio*), prindere, appucare. Suppl. *deprensiune*.

Deprimere, s. — *PRIMERE*, (— *mere*), a dá spre fund, appăsă in đeos.

Depressiune, (— *sio*), acțiune de a deprime, affundare, *fig.* obiectiune; *med.* operațiune de ochiú, pentru albetă, prin care se dislocă uă lentilă, in loc de a se tăia; *pathol.* diminutiune de forțe; *math.* (depres horisontale), declin al horisontelui visnale sub horisontele, mării relativ cu observatorul de d'assupra nivelului ei s. excessul horisontelui raționale assupra celui sintibile. *Tablele de depressiune* servesc a facilită calculațiunea înălțimilor. In *phys.* é starea unui ligid care, affundat prin un tub dischis in alt ligid, remăne mai đeos decât nivelul ligidului ambiante. Caus'a fenomenului este acțiunea eapilariă.

Depressoriú, (— *rium*), *chir.* instrumnt pentru a deprime dnra mater după terebrațiune.

Deprețiere, vd. *Disprețiere*.

Deprivațiune, (— *țio*), lipsire. Mai ales pentru destituțiunea unui ecclesiastic de la prebindă, prin care însă nu perde exercițiul drepturilor ce i dă pozițiunea sa.

Deprobare, (— *bare*), vd. *Reprobare*.

De profundis, (lat.) ad. *din adîncuri*, denum. (è începutul său) psalmul 103, cântat la Catholică.

Depunere, (— *ponere*), a pune deos, lăsa spre ședere, păstrare, plângere, câștig s. al.

Depurauță, (— *ția*), curățire. Efectul depurațiunilor.

Depurare, (— *rare*), a curăți. Usit. speciale pentru limpedirea ș. curățirea licișilor (defecațiune) și în genere pentru uă curățire prin arte.

Depurațiune, (— *țio*), acțiune de a depură, pentru pharm., altfel *purificațiune*.

Depurativi, *med.* remedie proprie a depură (vd. vb.).

Deputat, membru de deputațiune. În biserica orient. numele unui officiar adjutante al patriarhului.

Deputațiune, (— *țio*), ordinațiune de perss. cari lucrădă în Interessee și după cererile unei comunități s. corporațiunii; uniune de trămiși (soli). În Germania denum. un congres în care commissiile principilor discută și regulădă propozițiunile trimise de dietă. Dela 1789 an început a se numi deputați membrii adunăței naționali. Se disting de *ambasadori* pentru că ultimii se trimit în numele suveranului, precând primii sunt alessi de uă uniune de indiviși. Camer'a deputașilor è camer'a alessi-

lor poporului, în opposit. cu a nobililor (herilor, pairilor și domnilor). Constituțiunea dia 1789 regulă că fiă-care din cele 83 départaments se trimită, din două ani, la Parisi deputațiune de un număr de persone relativ populațiunii ce conțineă și contribuțiunilor ce dă statului acel département. Aceștia compuneă corpul legislativ. Fiă care deputat cãntă se fiă de trei-deci ani și se pôtă plăti direct 500 franci. Dacă nu se găsesc în département 50 persone cu etatea espusă și în stare de de a plăti cel puțin ceusul desipt pentru electibilitate (în genere condițiunile de etate și cens au variat) numărul se deplinește prin cei cari pot plăti cel mai mult sub acest cens. Dumătate din deputași însă caută a se luă din electibili domiciliați în département. Camer'a deputașilor è în arbitriul suveranului; el pôte se o propoge, se o dissolve, convocând însă alt'a în spaț de trei lune (în Prussia sunt numai doue disoluțiuni). În una cu camer'a fualtă și suverannl deputași concur la formațiunea legilor; l; legile de imposit dă ei primi votul.

Derangeare, (fr.) a deregulă, turbură, scôte din ordine. Comp. *Dimocire*.

De rato, (lat.) după socotintă, precum s'a decis.

Deregulare, vd. *Derangeare*.

Derhem, monnetă și măsură persică.

Deridere, (— *dere*), a luă în ris.— *Derisiune*, acțiune de a deride (batjocură).— *Derisor*, de ris.

Derivare, (— *vare*), a abate, dă altă direcțiune, trage, deduce. Că u. a și avé începutul.— *Deri-*

vațiune, acțiune de a derivă, *the-rap.* operațiune prin care se atrage sângele s. alt lichid din uă parte a corpului către alta. — Remediile propriie pentru acest'a se numesc *derivative*. — *Calcul de derivațiune* este methodă inventată de Arbogast spre a găsi uă base pentru analysea mai înaltă, fără a avé necessitate de theori'a infinitelor (s. infinitissimelor). Ea caută să affle cum se pot deduce unii din alții factorii membrilor consecutivi ai unei funcțiuni, și să stabiléscă uă lege pentru fiă-care membru în disvoltatul unei funcțiuni de un'a s. mai multe mobilii în șir. Factorii fiă-cărni membru al disvoltării se numesc derivați. Primul derivat este egale cât diferențialele.

Derivoriu, un instrument de horologeriă.

Dermă, (gr.) partea cea mai désă a peleii. Membran'a care o accoppere este *epidermă*.

Dermatin, un mineral.

Dermeste, speță de insecte.

Dermodonti, speță de pesci.

Dermopteri, familiă de pesci din ordinea holobrachiilor abdominaili, somnul pertine de dînsii.

Derris, gen de verme și uă plantă din China și Cochinchina.

Des, propozițiune care se pune înaintea vorbelor că să arrătte in-torsul în contrar, neegale.

Desabusare, a întorce abuzul, înșelăciunea; a scote din erröre.

Desaccord, ueaccord, dessunanță. — *Descordare*, a strică acordul.

Desachalandage, (fr.) perde-re de cunoscințe, misterii (chalandise).

Desaffectiune, încetare, lipse de affectiune.

Desagreabile, (fr.) neplăcut. *N. us.*

Desagregatiune, stricarea agregatiunii, disunire.

Desagement, (fr.) neplăcere.

Desalterare, a redică setea. *Desalteratiune*, acțiune de a desalteră. . .

Desaniare, (fr.) a depeli (goni) urătul. *N. us.*

Desapprobare, vd. *Deprobare*.

Desappropriare, a privă de proprietate. Suppl. *depropriare*.

Desarmare, a luă armele.

Desharmoniă, vd. *Disharmoniă*.

Desassociare, a luă din societate, strică communitatea. Suppl. *dissociare*.

Desastru, (fr.) eveniment funeste; calamitate.

Desaterik, pond russesc, 4 scale.

Desatir, (arab.) prescripțiun.

Denum. uă cnlegeré, uere-cum-vechiă, discopperită în secl. 16 la Ispahan, de un erudit Parsu. Conține 16 scripte sacre, 15 propheti vechi Persi și uă carte a lui Zoroastru. După edițiunea lui Molla Firuz, Eskiue a tradus unul în limb'a anglă (Bombai 1818).

Descensum, (lat.) Usit. în chem. vechiă, d. e. *per descensum* focul fiind d'assupra.

Desciffrare, a distinge cifrele, a citi ceea e rēu scris, a demestică, esplica.

Descindere, (— *scendere*), a veni de sus în deos, (se pogori), opp. *ascindere*; *fig.* a se trage (prin ginte).

Descindință, linéă pre care urmédă descindinții, tracteriune, es-tracteriune, filiațiune.

Descindinte, (— *scendens*), care descinde, *fig.* urmașiu. Semne descindinți snt, în astron. acelea prin cari Sorele pare a descinde către pntul applicat.

Descinsiune, (— *sio*), acțiune de a deseinde. Desc. unei stelle e distanța între pntul ecinossiale și pntul ecatorului plecat sub horisonte în acelăși timp cu steaa. După-cum se va referi la spher'a dreptă s. la cea oblică, ea capătă aceleași epithete.

Descisiune; (— *sio*), tăiere, ruptură, despărțire, (spintecare).

Descriere, (— *bere*), a represintă, depinge prin vorbe; *geom.* a trage, determină prin limite.

Descunare, vd. *Designare*.

Desenivrare, (fr.) a face să trecă nervaținea (beția), desmetici. Suppl. a *denervă*.

Desert, (— *tus*), pntiă, solidine, deșert. — *Desertare*, a părăsi un loc, posit (post), nude e dator a sede (a esșiră). — *Deserțiune*, acțiune de a desertă. — *Desertor*, cel c desertedă.

Deservire, (— *vire*), a adnce serviț. Mai strns decât servire, implică conceptul de zel, fidelitate. — Se pte nsită pentru a plăti.

Desesperare, vd. și suppl. *desperare*.

Deshabitudine, vd. și suppl. *desuetudine*.

Desherință, — bine *desheritanță* — vacanță de hereditate, lipse de hereși. La Roma averile remase prin desheritanță veniă Statului. În evul mediu se luă de signorilor iustițiar, mai ales cei înalți. Astăzi legea i arrogă domininul public.

Desheritare, — pentru *deshereditare*, a desmoșteni.

Deshounet, (fr) neonest. *N. us.*

Deshouore, (fr.) perdere de honore (necinste), *syn.* infamiă, flagitiu.

Desidios, (— *sus*), care șede mult, leneș.

Designare, (— *nare*), a arăta, indică, esprime, denotă, da înțelles. Suppl. *desemnare*. Sensul francesescului *dessiner*, a represintă prin linăaminte; dngravi, suppl. *delinăare*. — *Designațiune* = *desemnațiune*, acțiune de a desemnă. Se ăice speciale pentru chiămarea precurrinte la uă funcțiune; apoi însemnatul mărfelor = *specificațiune*.

Designatori, (— *res* = *locarii*), se numă, la R., diverși indiviși ocupați cu ordinațiunea pompeilor. Vd. și *Amphithéatru*.

Desinfectare, a curăți de infectațiune.

Desiniță, (— *ția*), ceea ce este în margine, terminațiune, flesinnc, sens.

Desinteressat, neinteressat.

Desirable. (fr.) de dorit. *N. us.*

Desistare, (— *sistere*), a încetă. — *Desistință*, incetare.

Desitate, (*densi* —) desime, compacitate, cantitate de materie conținută de un corp sub un volum determinat. Cu cât volumele e mai mic și greutatea mai mare, cu atât corpul are mai multă desitate.

Desjat, (— *deneg*), monnetă de arg. russ. = 10 denga.

Desman, (*mygdale*), gen de carnasiere mamifere, insectivore.

Desualth. plantă herbaceă dintre leguminosc.

Desmeritare, vd. *Demeritare*.

Desmobilare s. DEMOBILARE—
ă redică mobilile, investitul unei
case. Suppl. *demobilire*.

Desmodiū, (— *dium*), gen de
plante din familia leguminoselor
papilionacee, mai multe din Ame-
rica și Indiele occid. — Insemna-
bile este *D. gyrans*.

Desmographiă, (gr.) descrip-
țiunea legămintelor.— *Desmologiă*;
studiul lor, parte a anatomiei care
tractează de cartilaginile și ligamin-
tele cartilaginose către mușchi și
oase.

Desnaturare s. DENATURARE, a
scöte din natură, schimbă calită-
țile propriie ale unui lucru. Prin
abus, förte rău, se iea syn. cu *des-
pămîntenire*.

Desobligare, (fr.) a arrăttă
purtare rea. N. us.

Desobstruinți, *med.* remedie
propriie a stabili libertate în căiele
bilöse s. al., în vassele sângine.

Desoccupat, neoccupat, fără
lucru.

Desolare, a pustii, devastă; a
infristă adinc.— *Desolațiune*, ac-
țiune de a desolă.— *Pămîntul de-
solațiunii* (dissă dela ariditatea so-
lului și rigörea climatei) este țarră
pre marginea occidentale a Groen-
landei, discopperită de Kergelen
(dennde insul'a Kergelen) în 1772.
Astăși e coprins în insulele Occa-
niei.

Desopilare, (fr.) s. *desobstrui-
re*, *med.* a deschide părțile consti-
pate ale corpului.

Desordinare, a pune în desor-
dine.

Desordine, lipse de ordine,
turburare, confusiune.

Desordonare, (fr.) vd. și suppl.
desordinare.

Desorganizare, a strică orga-
nisațiunea.— *Desorganisațiune*, ac-
țiune de a desorganisa; *med.* tur-
burare și alterațiune completă a
unui organ s. unei părți din el în
respectul formei și compozițiunii
auatomice și chemice a sa. Des-
organisațiunea începütă, viet'a or-
gauului pere. Se combate prin caus-
tice, corrosive, calorescinți s. al.

Desorganisor, care desor-
ganisă.— Pentru lucruri mai bine
desorganisante.

Desossydare, a trage ossy-
genul din un corp.— *Desossyda-
țiune*, act. de a desossyda. Ope-
rațiune chemică prin care se es-
trage dela un corp ossydat în parte
s. în tot acidul cu care este com-
binat. I.a ossydele de metalî mai
nobilî ajunge căldur'a; pentru cel-
le-alte, precum și diversele mate-
rie, e necessariă presința unui
corp, d. e. cărbunele, care sub
circunstanțele dominanți ține cât
mai mare affinitate cu acidul.

Desossygenare, a lipsi un
corp de ossygen. *Neg.*

Despect, (— *tus*). despreț.

Desperare, (— *rare*), a perde-
sperauța.

Despoliațiune, (— *flo*), des-
puiare, (jefuire).

Desponsat, (— *tus*), promis
(logodit). Comp. fidențat.

Dospot, vd. *urm*.

Despotat, vd. *urm*.

Despotism, s. — TIĂ, derivat
dela răportul între domnși serv,
des. în gen. abusul de putere su-
verană. Despotul nu recunöscce
nicună legătură obiectivă, crede că
cei de sub dînsul sunt creați nu-

mai pentru sine.— Sub successorii lui Constantin c. Mare se numia despoți ai Spartei principii, frați și fii ai imperatorului, căror se concedeă câte-ua provincă în apanagiū. La Persi titlul eră syn. cu *rege*. La Greci respundeă cellui de *Caesar*. Imperatorul Alesse Angelul i dede ordine imediat după sine. Conjugea unui despot ă *despoiua*.— *Despotate* sunt țerre miece gubernate de principii suverai, în Oriente, de prela secl. 12.

Despumațiune, operațiune chemică al cui obiect este ă separă albumele și ingredienții spumeganți când se încăldesc materie vegetali, siropuri s. al. s. se clarifică prin alb de ouă succuri vegetali și unii liciți animali.

Desraționare s. DERATIONARE. ă raționă întors, nedrept.

Dessalațiune, (— *șio*), des-sărare, extracțiune ă sărilor din liciții cu cari sunt combinate.

Desseccare, ă seccă. Mai ales când se estrage uă cantitate mare de apă.— *Desseccațiune*, acțiune de ă desseccă.

Dessert, (fr., lat. *mensae secundae*), ultimul serviț la masă. Constă din pome, fructe, sacharetari.

Dessiccațiune, (— *ăo*), operațiune prin care se redică corpului humiditatea. Comp. *desseccațiune*.

Destronare, vd. *Detronare*.

Dessus, (fr.) *mus*. des. vocea cea mai de sus, soprano.

Destilare, vd. *Distilare*.

Destin, vd. *Fat*.

Destinare, ă determină cv. pentru cv.— *Destinată*, determinațiune, sorte.— *Destinațiune*, acțiune de ă destină.— *Nemobili de destinațiune* sunt toate obiectele mobili

incorporate unui nemobile s. al. adaptate în cv. (precum oglind'a), opp. *nemobilă de natură*, precum solul (pămîntul) s. al. *Destinațiunea de familiă* s. ă unui tată ă ordinațiunea ce face un proprietar din pređiul seu pentru necesitatea de canal, căie s. al. *Destinațiunea unei persoane* ă mai ales oficiul ce are.

Destituire, (— *tuere*), ă mișcă din loc, ă deos, depărtă dela un oficiu.— *Destituțiune*, acțiune de ă destitui. Addeș syn. *inșelăciune*, mai ales la Germani.

Destra, (ital.) cu măn'a dreptă. Semnătură la note musicali.

Destrier (fr.) dreptar. Vechiă vorbă franc. des. un cal de mănă s. de bătaia. Numele vine fiindcă eră purtat cu măn'a dreptă, opp. *palefroi*, cal de cerimoniă.

Destructibile, care pôte fi destruit.

Destrugere, vd. *urm*.

Destruire, — de aci *stricare* — acel'ași sens, opp. *Construire*.

Destructiune, acțiune de ă destrui.— *Destructor* (pentru lucruri mai ales *destruinte*) care strică, decompune.

Desudare, vb. *Sudare*.

Desuetudine, (— *tudo*), desvăt, desobicnuință.

Desumare, (— *mere*), vd. *Deducere*.

Desuniune, desunire.

Detaliu, (fr.) mănunțime, enumerațiune minuțioasă ă părților unui tot, concepțiunea esactă ă lui; tot ce pôte fi suppres fără ă strica aspectul geuerale; *arch.* mănunțimi esențiali. *Detai* estimatif numesc Francezii partea unui pro-

iect de construcțiune care conține evaluatiunea speșelor.

Dețasiare, (fr.) à dispărți, dislipi, opp. *attașiare*. — *Dețasiament*, dislipire; *milit.* dispărținint de soldați. Dacă este mai mare se dice *corps détaché*. Constă în mai mare parte din pedestrișe și are de scop mai ales explorațiunea locurilor.

Dețelagiū, (fr.) abjugațiune (dishămare) și uă nonă invențiune de à dispărți trăsura de cai, la cas de fugă, prin meșlocul unui legămint la mână cãllătorului.

De tempere, (lat.) dupã timp, la ocașinne.

Dețențiune, (— *tio*), acțiune de à deține, possessiune, avere în mână; opprêlă, închidere cel pucin pentru 5 anni.

Dețentor, (— *tar*), cel cê are possessiunca unei heredități.

Dețerginte s. *DETERSIV*, *med.* remedii care sterge.

Dețeriorare, à îndeșorâ.

Determinare, à decide (hotăriri). — *Determinațiune*, acțiune de à determina. — *Problemă determinată*, aceea care nu admite decăt un număr decis de soluțiuni.

Determinato, (ital.) *mus.* cū ton decisiv.

Determinism, (— *mus*), s. *pre-*denim. opiniunea despre dependința voinței umane de diverse cașse, formând basca necri-cării decisivni s. acțiunii, opp. *indeterminism*, care recunșce libertatea deplină à voinței. — Determinismul è *fatalistic* când lassă voința se depindă de uă necesitate generale, orbă (fat.); *materialistic*, când espică mișcarea voinței numai cã rezultat al organismului corporale;

theologic (fundat de St. Augustin și Calvin), când attribuesce providinței direcțiunea activității voluntariē. Leibnitz și Herbart sunt apărători ai determinismului, considerând voința cã rezultat al legitimității interne à vieței spirituale.

Dețestabile, (— *lis*), prin abusa deimn de dețestat.

Dețestare, (— *ri*), à maledice, uri tare. — *Dețestațiune*, acțiune de à dețestă.

Deținere, à ține la sine s. pentru sine; închide (arrestă).

Dețricagiū, (fr.) scărmanat.

Dețriment, (— *tum*), perdere (pagnbă), Comp. prejudiciū, daună, incommod.

Dețto, (ital.) assemine.

Dețunațiune, inflamațiune violinte unită cu țare șgomot.

Deus ex machina, (lat. *Θεὸς ἐκ μηχανῆς*) esprime disoluțiunca (desnodămint) unei impli-cațiunii tragice prin intratul subit al unei persoane s. unui cas. În tragedi'a antică catastrophea eră addeșe deplinită de un deș anșiliar descins prin uă machină.

Deut, (pron. *duif*), monnetă hollandică de cșprn, fôrte grea. *fig.* lucr de pușină valôre.

Denteriū, (— *rus*), secundar.

Deutero, (gr.) secund. Pus în-aiunea unei vorbe esprime dupli-calul obiectului.

Deuteroгам, (gr.) cel cê trăiesce în secundul connubiū.

Deuteronomiu, (gr.) numesc tradnctorii greci à cincia carte à lui-Mose, pentrucă conține uă repetițiune à stabilitelor acestui legislator. Referința la templul și officiul sacru din Ierusalēm, legile regilor, prophetice și Leviticele re-

duc compozițiunea acestei cărți la timpul lui Iosia. Particularia consideratiune merită în denteronomiă expozițiunea morții lui Mose, cap. 31—34.

Deuteroscopiă, (gr.) talent de a prevedea lucruri fitorie.

Dento, (gr.) particlă introdusă în limbă chemiei moderne pentru a desemna că un corp simplu, intrat în altul compus, se află într'însul în două proporțiuni.

Devanșare, (fr.) vd. și suppl. *ă precede*.

Devastare, (— stare), *ă pustia*.

Devenire, *ă se face, ă câștigă uă calitate*.

Deviare, (— are), *ă se abate*. — *Deviațiune* acțiune de a devia; *chem.* direcțiune viciōsă cē iea une liciți; *astr.* depărtare de pozițiune, distanța unui ochian meridian s. unu pătrar de cerc murale de adevăratul plan al meridianului. *Dev. unu corp* ă depărtarea în care un corp cădut spontaneu pre suprafața pământului stă de perpendiculară trassă dela punctul sēn de plecare la acēstă suprafața.

Devergund, fără respect, rușine.

Devergundare, *ă lucră cā devergund*.

Devinare, vd. *Divinare*.

Devisă, (*divisa*), semnătură, sentință de alegere espressă mai adese prin uă figură simbolică. Constă de uă parte din symbolul însuși, de altă din sentința de explicat. Ūsul sēn se găssesce din timpul lui Homer. Pompeiū aveă pre sigiliū un leū armat de uă sabiă; cea mai mare esten-

sione și o căpătă însă în evul mediū.

Devoluțiune, (— *līo*), *jurispr.* trecerea unu obiect dela nă parte la altă. În dreptul german — *deunde critică* a pretențiunilor de hereditate pentru cari Ludovic XIV a purtat resbelul contră Hispania (1667) — ă dreptul cē aū copiii de ă heredită averile ambilor părinți cād unu din ei mōre, remănând usufructul lor pentru cei din viață.

Devotament, dispozițiune completă de ă servi pre altul, sacrificiū de persōn'a sa.

Devotare, *ă face devotament*.

Devoțiune, (— *līo*), speciale sacrificiul divin pentru Dumnezeu.

Dexiographiă, — *dessiographiă* — scriere dela stīng'a spre dreptă. Comp. *βουστραφηδόν*.

Dextrin. (— *nus*), — *destrin* — substanță albă transparentă, gumōsă, solubile în apă; nu în alcool, estrassă din amidon. • Se obține s. uscând ușior la foc amidonul, s. suppunindu-lă acțiunii acizilor sntfirați s. diastasi prin încăldire. Se nmnesce pentrucă soluțiunile sēlle direg spre dreptă plană de polarizațiune ă unei rađe polarizate care le străbate.

Diababul, speță de lemn (roșu închis și greū) în Indie.

Diabită, speță de egritudine.

Diablotin, (fr.) *mar. și diablōn*. vd. *Etai*.

Diabrose, (gr.) *med.* corrosivă ne proussă între altele prin *diabrotice*, međiarie între corrosive și caustice.

Diacatholică, (— *ca*), *purgativ universar*, eclegmă compusă din adunătură de plante și semințe.

Diacathochiă, (— *chēo*), *jurispr.* possessiune.

Diacauſtice, (— *cae*), calificaſiune a curbelor cauſtice s. corpurilor cauſtice produse prin refracſiune.

Diachel, (gr.) s. — *chyl*, unguine medicinale. — *D. ſimplu*   compus din decoctiune de gladiol, argyrită preparată și un ulei  gumic, s. din ulei  și plumb (săpunne de plumb): *D. compus*, costă din u  cantitate de cel simplu, c ră roșii, terebentinu , guni ammoniac, sa-gapen cur t t în alcool s. al.; *D. mare*, conține pre lingă ingredi-enen  preceden ilor u  mare cantitate de decoctiunii vegetali.

Diasehenă, s. — *chen *, achenă duplă s. gemină.

Diaclasse, (gr.) refracſiune   raodelor. — *Diaclastic*, relativ la diac clase.

Diacodi , (gr.) nu sirop delininte.

Diacolocynthed, (— *dus*), e-lectuar violinte compus din col-locint, aloi , bdeli , ellebori  ne-gru, guni arabic, nitrat de potasse și sirop de rose, usitat c  purgativ.

Diacomatic, (*c nt* s. *accord*) spe  de musică rezultante din ni-sce tranzi ni armonice prin as-cinsiunea și descinsiunea unei note în trecerea sa dela un accord la altul, deși în aparin ră rem ne pre aceeași line . Numele   vine fiind-că ascinsiunea și descinsiunea se face de u  comm .

Diacop, (gr.) canale pentru   udă un loc; gen de pesci.

Diacrisă, med. vd. *Crisă*.

Diacuſtică, (gr.) partea acus-

ticei care se ocupă de refracſiunea sunetelor și studiul proprietăților lor, după cum elle trec dela un fluid mai des la altul mai subțire.  n u  secundă sunetul percurge 333 metre în aerul atmosferic, 1498 în apă. Teori  dat d  dela P. Mersenne.

Diadelphie, (gr.) s. — *PHISTE*, plante și flori avin  fructul inchis în doue albeore unite prin un firat, precum este mazărea. Firatul se dice *diadelphi *. Sunt determinate de Linné și divise în patru ordini.

Diademă, (gr.) primitiv legătură albă de lan  subțire cu care regi  orientali și  ncinge  fruntea (*Xenoph*, *Cyr.* VIII. 3. 13), apoi de serică țesut  s.  pletit , mai largă în melec, ornata adese cu petre prețiose. Constantin cel Mare   puse un șir duplu, legat din d r t. Accoa care se vede la deii și regi  egyptiani, are predinsa sym-bolul șerpelui sacru. A lui Bac-chu, numită de ordinar *credemno-nele*, și   cu   arte se manifest  mai ales la Indiani, lăsă suspendinți pre frunte și fimple mai multe c p t ie, descindinți p n  spre humeri.   Persilor, pre care Alessandro o adoptă în locul diademei forte înguste   Grecilor,  ncungiu r  țiar . La R. a corona laurea candida, fascia praeligata, (*Suet.*) „fascia alba“ vd. mai sus purtată de regi  la început, c d  în desuetudine sub imperatori, de frică de s rtea lui Cesare, p n  la Diocletian.  n Francia veni în us dela Clove,   cu   diademă ave  mai mult formă unei coróne. Carol Magnu o ave  compusă de 8 bande. O primiu dela archiepiscopul de Reims, assistat de trei signori; imperatorul

Germauier dela cei trei electori ecclésiastici.

Diadiciasiă, (gr.) proces juridic, precând *altercătione* denumesc în genere nerî-că dispută, uerî-că schimb de raționaminte între mai mulți indiviți. Vd. *Proces*.

Diadoche s. **DIADÉSSE**, (gr.) *med.* schinbatul unei egritudini în alt'a heterogenă s. contrariă. — *Diadochi* den. pre următorii lui Alexandru c. Mare în istoricii mai târzi. Neoplatonicul Proclu, că următor al lui Syrian, purtă acest'ași epithet.

Diadumen, vd. *Sculptură*.

Diaglypte, (gr.) *sculpt.* figură lucrate în întrul suprafeței; opp. *anaglypte* s. cele săpate din affără. — *Diaglyphic*, săpat adine, lucrat cu forfecă.

Diagnose, (gr.) cunnoscință a unei egritudini, căpătată de medic prin cercetarea și compararea diverselor semne, cari o pot caracterisă (*semne diagnostice*). — *Theori*'a este *diagnostică*.

Diagometru, (gr.) instrument dat de Rousseau pentru a măsura cele mai slabe electricități. Uă pilă seacă comunicând prin basca sa cu solul, prin un'a din extremități cu uă vargă metalică izolată susținând an ac forțe slab magnetat, mobile la unul din vîrfuri. În faç'a acului stă uă bală metalică izolată, comunicând cu pil'a. Acul magnetat se pune în miscare; dacă între base și extremitatea pilei se pune uă substanță reu conductrice, timpul până când miscarea acului capată cea mai înaltă valoare, este cu atât mai lung, cu cât puterea electrică a substanței e mai mică.

Miscarea, începută, se comunică tôtei systemei și gradele de electricitate ale substanței se pot număra pre un cerc verticale pus alăturé.

Diagonale, (gr.) oblic; *geom.* pl. linéă care unesce done anghiuri ale unei figure de linée drepte fără a coincide cu vre-un'a din laterile ei. De aci în uerî-că polygon numărul diagonărilor dusse din ace-l'ași punct e egale numărului laterilor polygonului, mai puțin trei; în un trianghiū nu se pôte duce nici uă diagonale; la corpuri ea unesce doue anghiuri nu formate de aceeași lature. Plan'a diagonale străbate trei anghiuri fără a coincide cu vre-un'a din laterile lor.

Diagramă, (gr.) reprezentățiune scurtă; *gram.* figură servind a demonstra uă propozițiune, *mus.* eră la Greci ceaa ce numim astăzi *gammă* s. *scală* (și *partițiune*); *nat.* un pesce argintiū, fără solți d'asupra.

Diagraph, (gr.) instrument dat de Gavard în 1836 spre a deliueă (desenă) mecanic perspective după natură. Repausă pre principul că nerî-că tabel reprezintă trăsura imagiuii din tôte puntele cari, plecând dela un obiect materiale, se reunesc pre un centru conic în ochinul spectatorului. Când se nită nescine priu un ocular adaptat pre instrument și pune dioptul pre punctul căutat, un mecanism particular dă raç'a de perspectivă a punctului. — *Diagraphică*, artea desennului, mai ales în primele linéaminte.

Diaita, nume generic pentru uerî-că cameră, s. un împărțimint întreg de casă.

Dialect, (*-tus*), mod de vorbire particular unei provincie, derivat din limba generală s. cea cultivată, determinată prin literatură.

Dialectică, (*-ca s. -ce*), pars logicae quae rationem disputandi docet (Lem.). La Platone logic'a s. method'a cugetării înalte, speculative. Aristotele făcea distincțiune între concludsiunile proprie științifice și cele *dialectice* s. de probabilitate.— *Dialectici*, filosofi din schol'a megarică s. eristică și din cea stoică.

Dialel, (gr.) argument al Scepticilor contra Dogmatici.

Dialemă, (gr.) *med.* încetatul figurilor, apyressiă.

Dialog, (gr.) convorbire între doi s. mai mulți indiviți. *Dialogul socratic* constă în a pune uă întrebare astfel că răspunsul se disvolve propozițiunile pre cari cele a pus'o aveă să le obiectede.— *Dialogism*, usul formei dialogice.

Diallogită, carbonat de magneziă.

Dialyse, (gr.) dissoluțiune; *rhet.* syn. asyndet; *gram.* diarese; *med.* slabitul puterilor. *Remedie dialytice*, medicamente dissolvinți. *Ochiane dialytice*, ochiane achromatice essecutate în Viena de Ploessel.

Diamante s. **DEMANTE**, corp vitros, transparente, de uă strălucire viuă și format de carbone cristallit, cel mai tare din corpurile cunnoscute. Puterea refringinte și puterea dispersivă ce possède, de unde nasce lumin'a focului său, lă a făcut cea mai prețioasă între pe-

trele nobili. Vine mai ales din Indiele occid. și Brasilia. Artea de a lă tăia a fost discoperită în 1476 de Berquein. Se măsoară cu caratul. Când pondul său trece de un carat, se prețiesce după pătratul acestui pond, multiplicat cu 48, (prețul unui carat de diam. brut). Taiat, caratul costă 168—192 fr.: preste carat se socotesce pătratul pondului multiplicat cu 192. Între cele mai celebri diamanți sunt al regelui Brasilei, valând 7,500,000,000 fr., al imperatorului de Mogol (în limb'a lor *Kohi-noor*) 279 carate. Numele dela gr. *adamas* (care nu se suppose laborii), care desemnă un fer foarte tare și dificil de lucrat. (Hes.), servind pentru uneltele țărilor (Prometheu a fost înălțat cu adamante). Poeții desemnă adde-se sub acest nume uerî-ce lucruri tare și anevoiă de decis. Dacă acest fer eră vre-un metal necunoscut astăzi s. cea ce se numesce acum *platină*, nu e decis. Dela Plin. (37. 4, 15) scim că ace-lăși nume se dă diamantului pentru că anticii nu lă puteă iucră cu ferrul.

Diamastigose, (gr.) biciuire a copiilor înaintea altarului Dianei Orthia. La Spartiați mod de disciplină instituit de Lycurg pentru a deprinde să suferi dureri corporali.

Diametru, (gr.) dreptă dussă dela doue extremități prin centrul unui cerc; s. dreptă care tăia în jumătate toate chordele paralele întinse în un cerc pre acel'ăși anghiu.— *Diam. conjugate* sunt, la elipse, doue diametre din cari unul tăia în jumătate chordele paralele. La parabolă sunt diametre toate lințele paralele cu assea. La un glob s.

elipsoid chordele trasse prin centru. Tote se taiă în ȳumătate la centru, de aceea diametru este și lină care măsoară desimea unei sphere, unui cilyndru, unei planete. — *Diametrale*, relativ la diametru, în diametru, direct de sus în ȳeos.

Dianth, (— *thus*), nume al cuișoarei.

Diapalmă, (gr.) *med.* un emplastru asstringente.

Diapasmă, (gr.) amestec de herbe mirositoare și alte materii vegetali, pulbere aromatică.

Diapason, însemnă, la Greci, octavă, precum *diapente*, cintă, *dialesaron*, quartă, *diastemă*, interval. Astădi mai addeșe copriusul unei voci s. unui instrument, totalitatea snetelor cē uă vōce pōte percurge. La Francesi și cheia de accord (firculița, *corista*).

Diapedese, (gr.) egritudine caracterisată prin transudațiune de sânge.

Diapente, vd. *Diapason*.

Diaper, (angl.) pândă înflorată, (stambă s. cit).

Diapere, gen de insecte coleoptere.

Diaphan, (gr.) preluă, transparente. — *Diaphanonietru*, invențiune propusă de Saussure pentru a măsură transparența aerului. Doue cercuri de mărime diversă, deluăate pre un disc alb, se ducdin cē în cē departe până când ochiul perde cercul cel mic. Dacă aerul ȳe deplin transparent, ochiul va perde cercul cel mare la distanță proporționale cu diferența mării cercurilor; dacă nu ȳe deplin transparent, cercul va peri mai detimpuri.

Diaphanoramă, (gr.) reprezentațiune prin perspectivă decămpie (payssages), depinse sub illumiinațiune.

Diaphoniă, (gr.) la început nume generic pentru ueri-cē intervale dissunanți, opp. symphoniă; fig. acordantă rea, dissunantă. In primul timp al evului mediū syn. cu *discante*; mai târđiū, după affiarea harmoniei, ueri-cē compozițiune în doue voci, speciale cea de ȳarte, cinte și octave, usitată prela secl. 10. — *Diaphonic*, dissunante, — *Diaphonică*, syn. *diacustică*.

Diaphoră, (gr.) diversitate; *rhet.* repetițiunea aceliași vorbe în înțelles divers.

Diaphorese, (gr.) uere-cum transpirațiune.

Diaphragmă, (gr.) separațiune, închisură transversale; *mec.* disc care întrerupe comunicațiunea unui tub cilyndric; *anat.* muschiū impar, membranos, forte lat, forte subțire, asședat oblic între pept și abdomene. Central seū ȳe ocupat de uă largă aponervosă, numită *central phrenic*. In optică se num. rotunđimă netrtransparentă, în medloc cu uă dischișătură, pușe la ochiane în diverse locuri cā se opprescă rașele cari pot coloră estremitățile unei imagini (se o aratte confnsă).

Diaphragmatic, care pertine de diaphragmă. — *Diaphragmatite* s. — *phragmite*, inflamațiune a diaphragmei.

Diaphyse, (gr.) *anat.* ueri-cē buccată întremediă a unui membru, mai ales buccată lungă, de cartilagine la copii, de os la cei mari, care unesce fluerele peșilor.

Diapnoice, (gr.) *med.* diaphoretice mai dulci. Și *diapnotice*.

Diaprun, (— *num.*) ecligmă al cui ingredient principal este carnea prinei.

Diaplasma, (— *ma*), *mus.* paușă.

Diar s. DROTTNAR, nume cę dă vechii Scandinavi capilor lor.

Diarchia, (gr.) domniă ă două denădată.

Diarese, (gr.) *gram.* soluțiunea unui diphthong (când i se pronunță ambele vocali). Se esprime de ordinar prin done punte (puncta diaereseos) d'assupra primei vocali.

Diar, (— *rîum*), carte s. script diarn.

Diarioic, care causează diarheă. *Neg.*

Diartrose, (gr.) *anat.* nerî-cę flexiune ă unui membru prin care acest'a se pōte mișca în mai multe direcțiuni, precum ă brațului.

Diascordiu, (gr.) ecligmă.

Diasostică, (gr.) vd. *Dietetică*.

Diaspasmă, (gr.) paușă între done versuri.

Diasphendones, (gr.) nu supplicii.

Diasporă, *hydrat de alumină*, un mineral.

Diastasc, scrobelă.

Diastemă, vd. *Diaspason*, însemu. mai ales intervalul simplu, opp. *systemă* s. *interval compus*. — *Diastematic*, care ține lung, cu intervale.

Diastimetru, (gr.) instrument dat de Romershausen spre ă măsură distanța și mărimea obiectelor. Se ia puntele cęlle mai externe ale unui obiect și se invisă (ochiesc) prin done rațe s. ace

puse la diversă distanță de ochiū. Din distanța rațelor între dînsele și dela ochiū, fiind cunoscută mărimea obiectului, se determină distanța lui și din contră, dacă se cunoșce distanța.

Diastole, (gr.) *physiol.* mișcare de dilatațiune ă inimci și arterelor, opp. *sistolă*, strîngerea lor. *Metr.* — numită și *ectase* — întinderea unei sylabe scurte la începutul vorbeii operată prin puferea rythmică ă accentului. În gram. grecă ę semnul arrătător de despărțirea ă done vorbe collăturate prin enclise; distincțiunea sensului prin epithet.

Diastyl, (gr.) *erch.* mod de ă spațiă columnele la un edificiu de trei ori căt diametrul lor.

Diasym, (gr.) *rhet.* luare în rîs, ironia. Se ia mai ales pentru essagerațiunea în mic, cęnd represintă un obiect prin trăsurre pré mice, opp. *hyperbolă*, care este essagerațiune în mare.

Diathese, (gr.) dispozițiune particulară ă economiei, propriă ă dă individului nă egritudine determinată.

Diatessaron, vd. *Diapason*.

Diathecă, (gr.) legămint, testament.

Diatherman, (gr.) numesce Melloni acele corpuri prin cari pot străbate rațele căldurci.

Diatom, (gr.) denum. nu mineral; tot cę este facile divisibiie după nă direcțiune; *nat.* gen de zoophite. Alții le dic *diatomăe* și diatomacęe.

Diatonică, (gr.) *mus.* opp. *chromatic* — mod de ă procede prin tonuri și semitonuri, după locul cę el-

le ocupă pre gammă, mai ales acel'a care constă din cinci tonuri și doue semitonuri. La Greci desemnă primul din cele trei generi de sunet ale lor, care constă din doue tonuri și un semiton. Acest'a e și singurul gen care a trecut dela dînșii în music'a modernă fără a și schimbă starea. dennde scal'a diatonică, reprezentatiune melodică a celor 7 grade de tonuri. după legile vre unei systeme.

Diatraganth, *med.* pulbere al cui ingrediente principale este adragantele.

Diatribă, (gr.) la început convorbire erudită, literară, filosofică s. script. Astăzi mai ales scriptele critice, literare în espressioni tari.— **Diatribare**, a arunca asupra cui-va astfel de scripte.

Diatrete, (— *treta*), subint. (*pocula s. vassa*), vase lucrate în săpătare, mai ales celle de sticlă.

Diatritari, se numia medicii methodisti cari pretindea să tămăduască uerî-că egritudine prin uă dietă rigurosă de trei zile.

Diatypose, (gr.) protractiune (acțiune de a trage imagini) *fig.* semnificațiune prin imagini.

Diaul, vd. *Gymnasiu*.

Diaulisc, (gr.) iustriment pentru a măsură rațele vasului.

Diauliū. (— *lion*), mic fluer. la Greci, opp. *monauliū* s. flaută din uă simplă țevă.

Diaulodromi, vd. *Gymnasiū*.

Diazeusse. (— *xis*), *mus. vech.* tonul care separă doue tetrachorde (quarte) disjuncte, și care, adaus unei din elle, formă diapentele. Relativ cu music'a noastră diferențialele între cintă și quartă.

Dicaerchiă, (gr.) opp. *Despotiă*.

Dicasteriū, (gr.) collegiū de judecători (tribuuale) fără autoritate absolută la uă divisiune teritoriale (județ). In unele țere chiar astă divisiune.

Dicelie, (gr.) diverse scene libere (farse) celebrate în comedi'a vechiă.

Dichale. (gr.) monnetă mică, $\frac{1}{2}$, din obol.

Dichobună, mamifer fossile diu ordinea pachidermilor, discoperit de Cuvier.

Dichogamiă, (gr.) mod de crescere a plantelor. Se num. *androgynică*, când cresce ăntiliū, *anhera gynandrica* când preced grăunții.

Dichoreū, (gr.) *metr.* trocheū duplu.

Dichossandră. plantă origiuariă din Brasilia.

Dichotom. vd. *urm*.

Dichotomiă, (gr.) bifurcațiune, divisiune prin mețloc; phasea lunei când se arrată numai pre dumatate. Mai de ordinar *dichotom*. — *Dichotomic*, în dichotomiă, divis prin mețloc.

Dichroa, gen din famili'a rosacșelor, conțiuind un arbure din Cochinchina.

Dichroism, (gr.) proprietate a mineralelor constând în uă refracțiune duplă a rațelor luminose. Doue s. mai multe rațe de culori diverse sunt absorbite în cantitate neegale, ceaă cê face că mineralul sê arratte culori diverse pre părți diverse, după cum e întors, vd. *urm*.

Dichroit, s. — *chroid*, (gr.) mineral cu dichroism, cristalit în

6 fețe, galbin, albastru, civit s. alb, străluciu, electrisându-se priu frecare. *Dichroismul* sēu constă în doue culori. albastru, când lū privește nescine paralel cu assea; negricios, când ē vādnt din direcțiune dreptānghiulariā assii. Tot astfel se dice *unichroit*, pentru cel cē presintă numai uā culoare; *trichroit*, cu trei culori, precum topazea.

Dichrometric, (gr.) cu doue culori.

Dicline, plante cu ovarele dispărțite. A 15 și ultim'a classe în *method'a naturale* (a lui Jussieu).

Dichordiu, instrument cu doue chorde (că tambur'a) la cei vechi mai ales Egypt.

Dicotiledonē, s. DICOTYLĒE, plante cu doui cotyledoni, a căror sămînță coprinde doue lobe. A treia classe în *method'a naturale*.

Dicrană, (gr.) specă de muschi ale cui foie sunt strinse verticale în doue șiruri oppuse.

Dichrot, (gr.) mers neregulat al pulsului, care sēmănă a bate de doue ore în uā pulsațiune.

Dicta, (lat.) *disse*. des. diverse engetări esprisse, mai ales biblice. *D. classica*, locuri din Bibliā tractanți cu claritate și pre larg uā propozițiune, *D. probantia* autorități literarie. Se divid în *κατά ορθόν*, când esplică au concept s. uā doctrinā așii de clar încāt nu ē necessitate de cercetare mai departe, *κατά διαίρεσιν*, când sentința ē trassă din un loc al bibliei prin întremediatul altui loc, s. prin consecință; *D. testium*, spusele marturilor.

Dictam, plantă din famili'a la-

biatelor, numită dela muntele Dicti, în Creta, unde crește cel mai bun (dictam de Creta). Se găsește în gen. în S. Europei și intră în diverse compozițiuni de băut. *Dictamul* alb s. *dictamu*, este plantă vină s. lemnosă, de odore forte, resinosă, pătrunzătoră.

Dictator, (— tor), — rar *magister populi* s. *praetor maximus* — magistrat roman investit cu autoritate supremă. Dictatur'a se creă 9 anni după espulsiunea regilor (501) pentru circumstanțe grele interne și esterne (Liv 2, 28; 18, 12, 19.) *dictator reipublicae gerendae*, de multe ori numai pentru commānd'a militariā s. finerea comițiilor, facerea censului, numirea senatului, pentru jocuri s. diverse cercetări judiciarie. La început aveă totă puterea essecutivă, în locul regilor, nelimitată, fără provocatiune. La intrarea lor consuli, nu și tribunii, căută a și depune demnitatea, pre care o recăpătă după 6 lune, timp decis pentru esercițul unei dictature. Insemnul sēu era, affară de *sella curulis* și *praetexta*, 24 lictori cu fasces și securle. Se numia de consule după desemnațiunea (*dicere*, rar *creare* s. *facere*), prin excepțiune de tribunii militari *cum consulari potestate*, nici-uădată de pretori s. întregi. După numire dictatorul și alegeă un adjutante, (*magister equitum*), care addeșē lū supliniā. La început se luă dintre patrici; primul din sînul plebei fusse abiā la 356 (Liv. 7, 17, 22). Către finele republicei astă magistratură rămase vacante 120 anni până când deveni Sulla *dictator perpetuus*. Ultimul fū Cesare, a

cuî dictatură se dissolvi prin uă lege à lui Antoniū (Cic. Phil. I, 1, 13), din care causă o depuse și August, cu care numole ei se perde în histori'a rom. (Suet. Aug. 35).—*Dictator latinus*, președiuțele confederațiunii latine, stabilit în locul regilor Albanî. *D. municipalis*, gubernator al provinciilor din Lațiu, de ordinar numit *decemvir*. — Astădi dictatur'a é putere nelimitată, exclusiv s. în parte, nu pre drept de hereditate.

Dicterie, (— *ria*), trăsurre de spirit.

Dicționar, (— *rium*), cules de terminii unei limbe s. sciințe, de ordinar în ordinea alfabetică. Comp. *lessic*, *glossar*. Intre celle mai vechie sunt: al lui Varrone *de similitudine verborum*, alții *de differentia verborum*, probabile parte din oper'a *De lingua latina*, (fragmintele, între alții, în Antorr. L. L. de Gothofred), al lui Verriū Flaccu, *De similitudine verborum*, parte din uă altă operă perdută, *Priscorum verborum cum exemplis* (libri). Onomasticul lui Polluce, al lui Stephani, al lui Suida. Din celle mai însemnabilî sunt: lessicul lui Robert și Stephani, al lui Forcellini, etymologicul lui Vossii, al lui Lennep, Onomasticul lui Orelli, al lui Bayer, glosarul lui Ducange, dicționarul lui Trévoux, Marele dicționar al lui Pankouke, *Thesaurus mediae et infimae latinitatis* de Dufresne. Freund, Georges, Pappe, Passow (ultimul mai ales cu Homer) sunt bune pentru usul scholastic.

Dictum, (lat.) espressioniune sentință; *jurispr.* se applică la diverse decisiuni judiciarie câte altă-

dată în limb'a latină, *dictum est*, s'a dis, s'a decis. -- *D. de omni* (d. de exemplo) *et nullo* (d. de diverso), principii logic, conclusiune dela generale la particular: ceea ce pertine s. nu genului, pertine totdeuădată speței și indivișilor. *D. de reciproco*: dacă un obiect este cv., acest cv. caută să aibă proprietatea obiectului și din contră.

Dictyoptere, s. *DICTYOTE* (gr.) plante marine.

Didactic, (— *cus*), de didactică (pentru lucr.).

Didactică, (gr.) s. *DYDASSE*, instructiune, doctrină.

Didactyli, (gr.), calificațiune à animalilor cu doue degite; à părșilor divise în alte doue. După Klein uă classe de animalî în cari întră cămil'a cu doue degite.

Didascalii, (gr.), de ordinar un monument public, uă tablă s. un script pentru à însemna uă bucată teatrale cu locul, timpul, autorul, modul de reprezentațiune, succesul cê à avut; addeș cu observațiuni estetice (*διδάσκειν* ad. *δρᾶμα*, docere fabulam). După attari semnătore, conservate la Athena în theatre, se estrasseră mai târșii copie, date chronologice de coprinsul lor, particular scripte critice și esplicative, căror se dede acest'ăși nume. Primul care compuse assemînî scripte pare à fi Aristotele, după care erudișii Alesandrini.

Didecaedric, (gr.), cu doueșeci de suprafețe: — *Didodecaedric*, cu doueșeci și patru

Didelphie, (gr.), familiă de mamiferc stabilită de Blainville, corresp. cellei à marsupialelor lui Cuvier s. à pedimanelor.

Didrachmă, monnetă greacă de două drachme.

Didym, (gr.), metal discopierit în cerită de Mosander, în 1842. — *Didymic*, duplu, împărechiat.

Didyamiă, (gr.), ă patru spredece clase de plante în system'a lui Linné, caracterisată prin patru staminii, din caridouemaî mari decât celle-alte. *Didynamic*, cu două stamine.

Diedru, (gr.) *geom.* se num. *ănghiă diedru*, cel format de două planuri cari se taiă, *ăis* și *ănghiă plan*.

Diegese, (gr.) *rhet.* narrațiune completă de cv. — *Diegetic*, narativ.

Diemt, măsură de suprafață în țerrelle de deos (Frislanda).

Dierese, (gr.) vd. *Diareșe*.

Diese, (— *sis*), un pătrar de ton în music'a greacă, comp. *comma*. Astăđi đunătate de ton. Se pune din ciată în ciată în sus.

Dietă, (— *aeta*), altă-dată syn. cu *hygienă s. regim*, ad. usul discret de ceea ce é necessar pentru întreținerea sănătății. Astăđi abstinință de mâncare, mai ales dacă are un collăturat s. epithet, genul de nutrimint prescriș de un medic; uă subimpărțire în cas'a greacă; adunanță politică, mai ales în Germania Polonia și Sueția.

Dieterid, vd. *An*.

Dietetic, relativ la dietă.

Dietetică, partea medicinei care reduce cunnoscințele dietei în principii.

Dietiniă, dietă mică. Altă-dată, în Polonia, adunanță particulariă ă nobililor din fiă-care palatinat, pentru ă alege deputați.

Dieu et mon droit, Dumnezeu

și dreptul meu, (sentință anglă).

Diczeugmenon, (gr.) predilectă figură de rhetorică la cei vechi. constând în ă esprime fiă-care propozițiune în uă phrase cu verbul ei.

Diffalco, (ital.) estras din un totale.

Diffamare, ă strică fam'a, vorbi de rău. — *Diffamațiune*, acțiune de ă diffamă. — *Diffamatoriă*, care adduce diffamațiune. — *Suppl. Defămare*.

Diferențiale, *math.* cantitate diferențiale este cea înfinit mică s. cel pucin mai mică decât uerice cantitate ce se pôte da, numită pentrucă se consideră că diferența înfinit mică ă două mărimii finite. — Două mărimii finite se pun, în nerice mod, în dependență un'a de alt'a. Se dă uă valöre determinată unei din elle, care prin acest'a devine *principale*; atunci cea-altă, *subordinată*, capătă altă valöre condiționată de ă cellei d'ăntiū. Dacă valörea principalii se schimbă, cantă de necesse se schimbă și ă subordinatei. Diferința între prim'a și secund'a valöre ă principalii correspunde (acest'a urmăđă de sine), unei schimbări determinate în valörea subordinatei. Dacă acestă diferență é luată înfinit mică și mobilea subordinată, în valörea căpătată, é finită, din natură și diferența correspundinte în astă valöre cantă ă fi uă cantitate înfinit mică; cu toate acestea cătul diferenței (înfinit mice) mobilii subordonate, divis prin diferența principalii, rămăne uă mărimie finită. Calculul diferențiale caută să găsăscă, din diferența dată între celle două mobile, care se esprime prin uă equa-

țiune, acest căt (cătndifferentiale). Acest calcul fu discoperit la finele secolului 17, denădată de Leibnitz și Newton (ultimul lă numia *method'a flussionilor*) — Dacă diferențele seiea finite, relațiunile dintre dînsele pot cu toate aces'ea continui și disvoltarca acestor face obiectul *calculului de diferență* (scotetă cu diferențe finite.).

Difficile, (— *lis*). anevoiă, greu, opp. *facile*, (l sne).

Difficultate, (— *tas*), anevoiintă, pedică.

Diffidațiune, (— *tio*), se num. particular miclele resbele dintre principii și signorii germani, în secl. 15. Dreptul ei constă în a prădă nemicului tot, anunțându-lu însē cu trei zile înainte.

Diffidință, (— *dentia*), discredere.

Diffugie, (din *diffluere*), gen de infusorie.

Diffininte, (— *ens*), care curge în douē părți.

Difforme, (— *mis*), fără formă aparinte, cu formă rea. — *Difformitate*, defect de formă.

Diffracțiune, (— *tio*), resfringere la uă parte, în divergință.

Diffusibile, (— *lis*), care se varsă iu diverse părți. Califică medicamintele volatili.

Digamă, (gr.) semn de aspirațiune cē Eolii puneă la începutul vorbelor cari începeă cu uă vocală s. în corpul ei, între douē vocali, nimit pentrucă aveă form'a de doui gamma suprapuși s. de un F. Romani nă substituiră prin F. s. V; invers, dela Claudiu, pentru V.

Digastric, (gr.) cu douē ven-

tricle. Califică în anat., un musculu dela git (mastoido-geniu).

Digeste, (— *ta*), sistemă de drept. Speciale se num. marce cules de legi romane instituit de Iustinian (și *Pandecte*). Conține, în șapte părți, 50 cărți (redesse de Tribonian și 16 aussiliari, în decurs de 9 anni), 422 title și 9123 legi, fî-care cu numele institutorului. Publicațiunea acestui cules, care cere ă fi considerat mai mult cā uă sistemă formată în drept, decăt cā un siuplu codice, se făcū în anul 533. Ueri-cē decisiune ă juristitor vechi, care nu eră couținută înfr'insul, perdū tōtă puterea și despărū. Scripte de es-plicațiune s. coregere ă Digestelor fură întredisse; numai tractiuni în grecesce, citațiuni streine assupra vre-unui punt, locuri de comparat (*παράτιτλα*) . se permisseră. Intre Mss. este prin excellință celflorentin. Din secl. 7 până la 1411 proprietate ă Pisei, nu însē de considerat cā originalele, nici cea mai vechiă fântănă ă testului, deși face bacea recensuni de Bolonia. Cons. B. Brenkmann, *Historia Pandectarum seu fatum exemplaris Florentini*. Traj. ad Rhenum 1722. In unele Codd. vine divisiunea de *Digestum vetus infortiatum*, *Digestum novum*. Pentru nume vd. Hugo. *Civil. Magas.* (1831) VI, 2. Nr. 8.

Digestiune, (— *tio*), consumațiune; *pharm.* cstracțiune de diversi ingredientii din materie s. liciđi, mai ales din căldură.

Digestor, se num., în *pharm.* ol'a lui Pepin.

Digitale, (— *lis*), copperișiu de degit, la cei vechi, (Varr. R. R. I,

55, 1), relativ la degif; *anat.* organele s. părțile unui organ asemănî degetului: *botn.* plantele herbacée. *Digitaline*, medicamente amare și tari, mai ales un alcaloid. — *Digitat*, califică, în botan., părțile unei vegetali presintînd divisiuni cî degetul, s. à cîrîr dispozițiune pre uă rădăcină commune offeresce analogiă cu degetele mînei. — *Digitigrade*, num. Cuvier mamiferele carnassiere din secundul trib al carnivorelor. caracterisate prin mersul (deunde numele) lor mai mult pre degete.

Diglyph, vd. *Glyph*.

Digu . . . vd. *denn* . . .

Digredire, (— *dere*), à se abate. — *Degressiune*, abatere; *astr.* distanță aparintă (vădută de pre pămînt) à cellore doue planete inferiori, Mercuriū și Venerea.

Digynie, (gr.) *botn.* plante cu doue style s. al. Liună întinde această clasă forte departe; Jussieu o restrînge numai ass. plantelor cu doue ovarie.

Dihessaedric, cu 12 suprafece.

Dijudecațiune, (— *tio*), judecare.

Dilacerare, (— *rare*), à sfîșî. *Dilaceratiune*, acțiune de à dilaceră; *med.* valneratiune violinte à unei părți moie din corp prin un instrument fără vîrf.

Dilatabile, (— *lis*), care se pôte dilala, întinsibile. — *Dilatabilitate*, facultate de à se dilată.

Dilatare, (— *tare*), a întinde, lărgi. — *Dilatațiune*, acțiune de à dilata. *Phys.* și *physiol.* adausul volumeli unui corp determinat prin depărtarea molleculor și diminuțiunea desitășii; *chir.* acțiune de à estinde un volume prin

instrumente s. bureșî de compresiune. — *Dilatatoriū* (reu *dilatatoriū*) instrumentul de dilatațiune; *anat.* muschi crescuți în părțile moie, pre carî le dilată cînd eî se restrîng.

Dilatiune, (— *tio*), întîrziare, (zăbavă). — *Dilatoriū*, întîrziator. Ca subst. jurispr. decisiune judiciariă prin care se permite dilatiune.

Dilect, (— *tus*), iubit, drag.

Dilecțiune, (iubire). Mai ales pap'a usitędă vorb'a în scriptele către fideli.

Dilemmă, (gr.) speșă de argument conșinînd doue propozițiuni contrarie carî duc la aceeași concludiune. In bună latiniitate *complexio*.

Dilettante, (ital.) amator, cel care se interessędă mai partic. de cv., mai ales în lucruri de arte. — *Delettantism*, predilecțiune pentru arti.

Diligiță. (— *liă*), muncă, îngrijire, silință.

Dillenia, speșă de plantă, aneth. — *Dilleniacee*, familiă de plante dicotyledonée polypetalî. Se divid în doue triburi: *dillenele* și *dillenele*.

Dilucidațiune, (— *tis*), lămurire.

Diludiū, (— *dium*), întrecînt, mai ales la organat.

Dilucendo, (ital.) *mus.* stingînd cu încetul.

Diluviū, (— *vium*), pîtop. — *Diluviale*, addus prin diluviu. — *Diluvian*, care datędă dela diluviū.

Dioscorée. divisiune de plante, stabilită de Brown în famili'a asparaginêlor lui Jussieu. Sînt

cu uă ovaria, florile dioice și fructul în capsulă.

Diosmă, vd. *urm.*

Diosmăe, trib diu famili'a rutaceelor (tricolocae rutaceae), conținând mai ales arburei.

Diotă, (gr.) uume generic pentru vase cu doue ause, precum amphora, lagen'a s. al.; măsură de liciți.

Dipetale, s. — LIC, cu doue petali, foie.

Diphalangarchia s. DIPHALANGIA, corp de armată grăcă conținând doue phalange mice, s. 8192 hōmeni. Vd. *Phalangă*.

Diphteră, (gr.) pele, pergament; fântână scripturale, document; un vestiment.

Diphterite, (gr.) med. inflamtațiune a pelci; speciale augyuă membranosă s. poliposă.

Diphthong, (—gus), sunet duplu. Se num., în gram., vocea gemină constând mai în geure din doue vocalf euunfate împreună.

Diphye, s. — PHYDE, vd. *Acalephe*.

Diphyl, (gr.) cu doue foie.

Diplantiđian, opt. ochiau cu care se văd doue imagini (uu'a dreptă, alt'a recurbată) ale aceluiași obiect.

Diplasism, (gr.) duplicațiune, mai ales aceea a unei consu-nanți spre a se lungi.

Diplasiu, (gr.) iustrument cu doue clavire, în față unul de altul.

Depleidoscop, instrument astronomic, dat de Dent, pentru determinatiunea timpului, mai ales a celluia când Sōrele se affiă pre meridiu.

Diplocephal, cu doue capete.

Diploë, (gr.) anat. țessătură

porosă între doue osse plane, mai ales cea dintre ossele calvei (crestet).

Diplois, (διπλοῖς s. διπλαξ), mantă destul de mare pentru a se îndouă, că siacle; amiculă.

Diplomă, (—ma), la început scriptură pre doue tablete (*tabulae duplicae*) — deunde numele — dată mai ales călătorilor în uumele Statului (ad cnrsrum publicum), spre a căpăta currînd cele uecessarie pentru drum. Attare o recuuuōse mai ales Cicerone. Sub imperator, prim Galba, se numiă uerî-cē hărtiă dată de uu magistrat înalt. După Mabilou (*De re diplomatică*) document pre autorisațiune. Astăđi se dă acest uume actelor remisse de uă autoritate coustituită, permițînd esercițul unei profesiuni, confirmând un privelegiū s. al.

Diplomat, cel cē sciă diplomați'a.

Diplomațiă. (gr.) sciiața diplomatelor; uniunea cunnoscințelor uecessarie uuūi trāmis (ambasador), priu urmare studiul actelor civili (și dreptul gințor); activitatea persoualelui diplomatic.— *Personale diplomatic*, uniunea aginților uuūi Stat în uă țarră streiuă; în respectul Statului în care se affiă, sunt toți aginții streini.— Creațorul ei se consideră Mabilou, după care vin Toustain, Tassin și Beuedictiuii. De couultat ar fi Martins, *Guide diplomatique*; Kopp, *Palaeographia critica*.

Diplomatic, relativ la diplomațiă.

Diplopiă, (gr.) vedere duplă. Stare de egritudine uisuale în care doue sensațiuni diverse sunt produse de aceluși obiect.

Diptoptere, (gr.) familiă de iu-

secte stabilită de Latreille. Conține pre toate acelea cari au aripele superiori duplicate în lungime.

Diplostom, vd. *Saccomys*.

Dipodiă, (gr.) pedea duplu; metr. numită și *Sysygiă*, uniune de două peși în un membru, precum, d. e., dijambul (— — —). A divide dipodic un vers este a lă măsură pre două peși.

Dipoinos, vd. *Sculptură*,

Diponțiu, (— *dūs*), mică monetă romană valând, după unii, un as; după alții, jumătate.

Dipsac, *Dipsacée*, familiă naturale de plante monocotyledonice. Conține mai mult buricene, d. e. carțul.

Dipsade, (— *sas*), intră astăzi în tribul șopîrlelor.

Dipsator, instrument inventat de Vollaston, în 1817, spre a măsură digresiunea horizontelului. Constă din două specule (oglinde) plane, din cari unul este aplicat sub un anghiū de 45 gr. pre aceea unii ochian; cel-alt stă în pozițiune dreptunghiulară cu primul. Observatorul vede ăntiū obiectele dinainte prin lumin'a delingă primul specul (acest specul caută se iea jumătate din câmpul obiectului); apoi pre celle de îndărăt, pre aceeași lină, prin lumin'a resfrintă de ambele specule. Spre a măsură depresinnea, se dirige ochianul drept către punctul occidintale al horizontelului, d. e., și spre a vedea pre cel orientale, caută să se întorcă în căt-va speculul secund, care întorcere se citesco pre nă circumferință și este suplineutul ăughiului format de rațele cari vin dela celle două puncte alcesse ale horizontelului.

Dipsodic, (gr.) care escită sete. — *Dipsomaniă*, cerință, (poftă) de a be.

Diptam, vd. *Dictam*.

Dipter, (— *rus*), cu două aripe; arhît. edificiū impressurat de două rînduri de columue.

Diptere, (— *ra*), nat. ordine de insecte avînd numai două aripe. — *Dipterologiă*, studiul lor.

Diptych s. *DIPSYCHA*, (gr.) tăblițe de scris duple reunite. La început simple și pentru usul domestic, mai tărziū de elephante, aur s. argint în intru cerate, scriind pentru bilete, mai ales de amóre. Sub imperatori le trămitea funcționarii la intrare în un post amicilor. În biserică (*dipt. sacre*) fură usitate fôrte des că registre pentru numele persôneler distinse prin serviciile lor pentru officiiul sânt. La diusele se referesce rugăciunea numită *collectio post nomina*.

Dipyriciū, vd. *Proceleusmatic*.

Diradiațiune, (— *tiō*), disperșinnea rațelor în divergință.

Direct, (— *tus*), drept.

Diracțiune, (— *tiō*) mers spre un punct, dreptat, alinăațiune, conducere, administrațiune.

Director, cel care diregc. — *Directoriū*, s. — *rat*, funcțiunea directorului, personalele directorilor. Constituțiunea din 9 S. bre 1795, reformă gubernul revoluționar. Ea substitui Convențiunii, care singură avea putere essecutivă și judiciariă, concursul a done camere sub numele de *Consiliul celor cinci centi* s. *vechi* (des ancians). Primul propunea legile, secunđii le acceptă. Puterea essecutivă se încredință la cinci directori, Barras,

Rewbell, Lareveillère, Letourneur și Carnot, numiți de consiliu. Aduanță lor se numi *Directorat* (*Directoire*), ținută la Lussemburg. După-că nouele alegeri împlură consiliile cu regalisti, veni reform'a din 8 fructidor, care dede afară pre Carnot și Barthélemy, precum și 82 din membrii consiliilor. Merlin și Donai de Treilhardt intrară în *Directorat*, precând Napoléon se affă în Egypt. Certele intestine și lipsa de activitate a acestor noui alessi făcură să se suplinescă direct. prin Sieyès, Gothier, Moulins și Roger-Ducos, în locul lui Rewbell, Treilhardt, Merlin și Lareveillère (18 Iun. 1797). La întorcerea sa din Egypt Napoléon, în un'a cu Sieyès, derină *Directoratul*.

Directorium divini officii, (lat.) la Catholică calendarul annuale bisericesc.

Directory, în Biss. anglă ordinațiunea officiuului sănt făcută de mai mulți theologi și confirmată de parlament, în 1644.

Directrice, fem. dela *director*; geom. dréptă de lungul cui se trage alt'a s. uă suprafață pentru a descrie uă figură plană s. solidă.

Dirigere, vd. *Dirigere*.

Dirhem s. DIRHAM, monnetă de argint în Arabia, Egypt și Africa de N., = vre-uc 53 parale.

Diribitori, (—res), aginți căror eră încredințată urn'a (*cista*) voturilor în comițiile romane. Aveă funcțiunea de a alege, a leasșcă după diversele triburi și a le da custoșilor să le numere (punctaferre) și să prochiame rezultatul. Sub August se redicasse un edificiu propriu pentru acest scop în

eămpul lui Marte, *diribitorium*, dat mai târziu aginților armatei și cellor ai poporului.

Diriginte, cel care direge.

Dirempțiune, dispărțire.

Dirigere, (—gère), a îndreptă, determină către un puut, a conduce.

Diritta, (ital.) dréptă. Des. și totă scal'a musicale.—*Alla diritta*, cu mă'la dréptă s. spre dréptă, ad. gradat de sus în șeos și din contră.

Dis, mus. nume german al lui *rè* diese.

Disbrodură, (fr.) se num. ap'a în care s'a spălat seric'a după-că a fost scössă din vâpselă.

Disc, (—cus), tablă rotundă s. ovale, în meșloc mai tare, spre margine perșindu-se în subțire, de ordin. nu pede în diametru, la Greci *δίσκος*, când eră de pétră, s. *λίθος* s. *lăș*; de fer *σύλος*, diferință nu tot-deuna observată.

Discante, nume anglu pentru *soprano*, în music'a bisericescă. lat. *dis-cantus* (cantus duplus), cântatul făcându-se de tenor în vechiul contrapunt, precind inșoșimintul eră mai sus, prin *soprano* (precum fr. *déchant* în secl. 13 și 14). În music'a ordinară Auglii numese această voce *treble*. Comp. fr. *le dessus*.

Discedere, (—dère), a se dispărți, depărtă. — *Discessiune*, acțiune de a discede, depărtare. — *Disces*, dispărțire. Speciale *Vot. discessiv*, modul de a vota, constând în trecerea votantului în nă parte s. alt'a, după sentiun'a că susțineă (*discedere in sententiam*, *ire s. ire in sententiam*, *transire*). Cons. în gen. ass. senatului Niebuhr. röm

Alterthümer ed. Isler, Berl. 1858 p. 138 sqq.

Discepol, vd. *Disciplu*.

Discernielu, (*-culum*), ac u. sitat de femée pentru trassul cărării la cap.

Dischidiă, (fr.) nă plantă părăsită din Noua-Zellanda și Indie, din genul apocynnelor.

Disciđiú, (*-đlum*), dispărțire.

Disciplină, (*-na*), regulă de viață aplicabile la nă profesiune de uerî-cê natură. *Disc. ecclesiastică*, uniunea constituđiunilor apostolice și diverselor regulaminte ale capilor bisericesci privind administrađiunea esteriore a membrilor ei; opp. *doctrină*, studiu interior și esterior al credinței. *Disc. arcani*, studiu tainelor bisericesci.

Disciplinabile, capabile de disciplină, docile.

Disciplinar, de disciplină, relativ la disciplină.

Disciplinare, a pune în disciplină.

Disciplu, scholar.

Discobul, (*-lus*), speță de pesce.

Discoid, în formă de disc; *botn.* uerî-cê organ orbicular foarte depres. Linné dă acest nume plantelor cu flori compuse cari nu offeresc decât un disc fără coronă.

Discontinuitate, necontinuitate.

Discordanță, (*-ta*), lipse de unire, de acord, divergență de sunet. — *Discordante*, care e în discordanță, nu sună într'una.

Discordare, a fi în discordanță, neunit.

Disconto, (ital.) scadință ce se face la uă usură când se plătesce summ'a înainte de termin.

Discredit, perdere de credit, neincredere.

Discrepanță, (*-ta*), sunanță rea, s. contrariă; decuveuință. — *Discrepante*, care este în discrepanță.

Discret, (*-tas*), cu miute, circumspect, prundinte, reținut, modest; *math.* se dice *mărime discretă* aceea din care nu se pôte lua vre-uă parte fără a se schimbă esința totale. În *Bis.* *discretii* eră (numai la unele ordini) trămissi ai unui monasteriú pentru a i represintă interessile în nă provință. — *Discređionar*, califică uerî-cê lucru nelimitat prin uă lege pozitivă.

Discređiune, judicioasă reținere, circumspeđiune. — *A discređiune*, pre voiință.

Discrime, (*-men*), deosebire.

Disculpare, (*-pare*), a disvinovăți. — *Disculpađiune*, acțiune de a disculpă.

Discurs, (fr.) cuvintare, *syn.* orađiune.

Discussinne, vd. *Discutare*.

Discussiv, *med.* calificađiune a remediilor puse pre din afară pentru a dissipi uă înfătură s. al.

Discutare, (fr.) a disbate, vd. *Disputare*.

Disepale, *botn.* cu done sepală.

Disert, (*-tus*), vd. *Elocințe*.

Disgrația, perdere de grația, de favore; neconcinnitate, deunde disgrađos, neconcinn, neplăcut.

Disgrađiare, a pune în disgrația.

Disgregađiune, (*-tio*), dispărțire, respindire, mai ales pentru rađe.

Disharmoniă, lipse de harmoniă.

Disjunct, disunit. În mus. *dis-*

juncte, intervale care dispert sunele în distanțe mari, precum ale terței s. al.

Disjuncțiune, (— *tio*), disunire, separațiune. — *Disjunctiv*, care face disunire (pentru Inerr.).

Dislocare, a scöte din loc, *refl.* a eși din loc.

Dismembrare, a dismădulă.

Disparadă, perire, lipse subită. *Neg.*

Disparată, (fr.) lipse de conformitate. Suppl. *disparitate*.

Dispărerere, (— *rere*), a peri, fugi din vedere. — *Disparițiune*, acțiune de a dispărē și effectul.

Dispare, (— *par*), neegale. — *Disparat*, neunibile. — *Disparitate*, neegalitate.

Dispathiă, (gr.) neegalitate de intențiune, de dispozițiune, de simțimint.

Dispect, (— *tus*), considerațiune, cercetare.

Dispenđios, (— *sus*), costător, care cere spesă, canscăđă dispenđiū (pagubă).

Dispensar, vd. *Dispensarie*.

Dispensare, (— *sare*), a distribui, accordă imunitate, permite vacațiune, dă remissiune, liberă.

Dispensarie, (fr.) se num. cullesele de formule usitate la tractațiunea egritudinilor și destinate pentru stabiliment sanitaric; stabilimentul însuși.

Dispensațiune, act. de a dispensă, esemțiune din uă regulă oppritivă.

Dispensator, (— *tor*), care dispensăđă; se numiă, la R., servul însărcinat cu ținerea computelor pecuniarie ale unei familie. În Anglia *dispensatory* (pron. *dispensatery*), *syn.* cu *dispensar*.

Dispensatoriū, cā adct. califică tot cē se referese la uă administrațiune. Cā subst. uniunea prescriptelor cē caută a observă un apothecar. Comp. *pharmacopēă*, *formular*.

Dispergire, (— *gēre*), a resipl.

Dispermatie, cu doue sperme, semințe; *syn.* *disseminale*.

Dispersiune, (— *sto*), acțiune de a dispergi, dissipațiune. *Disp. luminel* este fenomenul produs când uă rađă de lumină străbate uă prismă transparente. În acest cas ea se refractă și se divide în șepte rađe colorate.

Displantare, vd. *Deplantare*.

Disponde, (— *da*), de dispus. Se num., în commerciu, mai ales la librării, mărfē luate spre vânđare, însă nu cu totă decisiunea, (mu-chaiar).

Dispondeū, (— *us*), *metr.* pe-de de doui spondei s. patru lunge.

Dispon... vd. *Dispon*...

Disposare, vd. *Disponere*.

Dispozițiune, (— *tio*), acțiune de a asșeđă diverse părți a căror uniune formēđă un tot, ordinațiune, regulament imperativ, ordonanță; clausă, preparat; stare (suppl. *pozițiune*); stare a spiritului, simțimint, voință, scop, gând; stare naturale, tendință, inclinațiune, aptitudine, putere propriă, comandă, arbitriū. În pathol. des. aptitudinea particulariă a corpului de a trece din egritudine în sănătate și dină contră; îndreptat, atribuiune în titlu gratuit. În genere dispozițiunile unui act sunt decisiunile cē el conține.

Dispositiv, preparat; partic. *jurispr.* partea unui act judecăto-

resc care conține decisiunea judecătorească.

Disproporțiune, proporțiune rea.

Disponere, (— *ponere*), a așeza, regulă, dată dispozițiune; că n. a avea în putere.

Disponibile, (— *lis*), de care poate nescine dispune. — *Disponibilitate*, facultate de a dispune (în sens activ și pasiv). În milit. starea unui soldat departe de serviciu momentan, opp. *voluntar*. În jurispr. neră-că porțiune din a avea de care este permis unui individ să facă us, e *disponibile*. Proprietatea are totdeauna restricțiuni stabilite de lege. Până unde legea permite de a se întinde nescine (chiar arbitrar) cu unul bunurilor proprietății. e *disponibilitate* s. *cantitate disponibile*, opp. *rezervă legale* = acea parte a proprietății care nu se poate da în dispozițiune.

Dispută, (fr.) vd. *Disputare*.

Disputabile, care se poate disputa, contestat, problematic.

Disputare, a disputa, a discuta. — *Disputațiune*, acțiune de a disputa, schimb de vorbe, cercetare, controversă, contestațiune. Diferența între *dispută* și *discușiune* este că primă implică contrarietate, secundă (care nici nu e latină) simplă cercetare. *Dispută* done perss. cu opinii opuse, când dispută uă cestinne fără scop de a se contradice, *discută* = *disceptedă*, când compară raționamintele unei cestiuni că să decidă. — *Disputatio pro loco s. inauguralis* (unii *habitațiune*), discușiune susținută de cel ce voiesce să ocupe un loc în uă academiă. Pentru cel ce vo-

iesce să ia un grad academic se dice *disputatio pro gradu*, vd. *Pro-moțiune*.

Disquisițiune, — *disci* — cercetare.

Dissecțiune, (— *llo*), *med.* tăiere. La vegetali *phytotomiă*; la animală *zootomiă*. Ass. corpului human *anthropotomiă*. Dissecțiunea are diverse denomițiuni după organul asupra cui se aplică.

Disseminațiune, (— *llo*), semănare, respă; *botn.* dispersiunea naturale și semi-spontană a semințelor ajunsse la perfectă maturitate.

Dissens, vd. *urm.*

Dissensiune, (— *slo*), nenni-re; opp. *consens*.

Dissenters, (angl. cari nu se *invoiesc*), altă-dată Nonconformisti, se numia în Anglia sectele protestante dissidinți atât în doctrină cât în organizațiunea esternă a oficiului sacru. Presbyterii, Independinții, Methodistii, Baptistii sunt Dissenters. Quakerii (quakers) Sovingianii divergesc chiar în doctrină. Dela 1828 se bucură de drepturi civili cași părténii religinii Statului; li se cere însă să contribuască pentru susținerea acestora.

Dissertațiune, (— *llo*), disputațiune, mai ales cea pentru a promovațiune.

Dissidință, (— *dentă*), nenni-re.

Dissidinți, (— *tes*, cari stă disnuți), se num. mai ales cetățianii cari professă altă credință decât cea în genere adoptată. Prin estins. ne dicem dissidinți Grecii și ceș-alți în respectul religinii catholice. Speciale se dă acest nu-

me Neocatholicilor din Polonia și Prussia (Deutschcatholiker). Primii au libertatea de profesieune dela 1570 (convenținnea dela Sandomir); secunđii datedă de curřind.

Dissiliente, (—*liens*), dissărinte, elastic.

Dissimilar, neassemine, subst. ar fi *dissimilitate* s. *dissimilitudine*.

Dissimulațiune, (—*liō*), prefăcere, prefăcătoră.

Dissipațiune, (—*liō*), respire. Verbul e *dissipare*, nu *dissipare*.

Dissolubile, vd. *Solubile*.

Dissolving views, (angl. pron. *winchs*), joc optic constând în strămutatul unei imagini în alta.

Dissolvinte, (—*vens*), se num. corpurile cari au proprietatea de a transformă solidii în liciđi și a destrui aggregațiunea molleculară a corpurilor (ă topi, dissolvi).

Dissonanță, — regul. *dissonanță* — sunanță rea. Se num., în musică, uniunea harmonică de două tonuri cari, în combinațiunea lor, ating neplăcut urechi'a și nu pot servi decât pentru trecere la nă consonanță. Secunđă, septimă, nonă și toate intervalele pre mari s. pre mici sunt *dissonanți*. A prepară nă *dissonanță* este a însemnă aceeași notă că consonanță în acordul precedente. A *resolvi uă dissonanță*, a o face să descindă diatonice pre nă consonanță. *Dissonanțele naturali* s. *esențiali* sunt cele cari fac parte nestrămutabile din acord. Ueri-cari altele sunt *accidentali*. Totă *dissonanță* caută a fi *resolventă*.

Dissylab, (—*bum*), gram. vorbă de două sylabe. Adct. *dissylabic*.

Distanță, (—*tiă*), depărtare. Frumăsă esplicațiune «Abstand zweier Dinge vor einander» și mai bine: drumul din față a unui obiect la altul.

Disteg, (—*gun*), cu două stegge (caturî). Rr. us. — *Distegiă*, la Greci un aparat pre scenă reprezentând un copperișu plan s. un ambulanu preste copperișu. Cunoscintă mai proximă ne lipsese.

Distel, trib de plante din famili'a compuzelor. Conține cirsinul și cardinul (ambii scaeți).

Distich, (gr.) cu două șiruri; metr. se num. un vers de două rinduri, principale din hessametrul și pentametrul. Poesi'a constantă din distiche e de ordinar *Elegi'a* s. *Epitaphul*. Sub numele *disticha* se cunoscce mai ales un șir de sentințe și proverbie latinesci atribuite lui Dionysiū datone. În botan. se dă acest nume părților aspedate în două linēe opuse.

Distilațiune, (—*liō*), strecurare. Operațiune avind de scop transformațiunea unui corp în vaporî și condensițiunea acestor în un un liciđ, s. separațiunea părții volatili și a materiei fise (pentru apă) s. a clementelor unui corp, s. produselor resultanti din decompozițiunea sa când nu sunt toate egale volatili (pentru gaze).

Distichiă, (gr) rind, șir duplu. — *Distichiase*, egritudine caracterisată prin creșterea unei distichie de gene.

Distinet, — *ctiune* vd. *Distingere*.

Distindere, (—*dere*), a întinde mult, disfașinra.

Distingere, (—*guere*), a distingi, discerne, recunoscce, deosebi. — *Distințiune*, acțiune de a dis-

tinge. — *Distinctiv*, care servește să distinge. În botan. se num. *distinctive* părțile plantelor cari snt libere, fără connesiune.

Distoma hepaticum, *med.* speșă de verme.

Distonare, — bine *dissunare*, — să nu sntă curat. Pră mică nantă între acest'a și *desunare*.

Distorecere, (— *quere*), să întorče, învîrti, scôte dela loc. — *Distorsiune*, întorcere dela locul sîn. întortochiare; *med.* între altele mai ales să stare convulsivă să musculilor ochiului.

Distragere, (— *gere*), să trage în diverse părți, să dispărți, împărți, respîndi, abate, dennde *fig.* să direge spiritul către alte cugetări decăt cele presiîti. — *Distracțiune*, acțiune de să distrage, depărtare dela celle de un moment, petrecere, uitare; *physiol.* și *chem.* disnnitul părților cari compun un corp; *jurispr.* separațiunea făcîntă pentru să operă uă atribuțiune nouă. — *Distract*, bine *distras*, abătut, cu cugetările respîndite, neatentiv.

Distrare, (fr.) vd. și suppl. *Distragere*.

Distribuire, (— *buere*), să împărți. — *Distribuțiune* (poți și *distribuiîntă*) act. de să distribuî. Primul mai ales pentru effect, secundul pentru acțiune.

District, (— *tus*), întindere teritorială formând intentul unei jurisdicțiunii judiciare și administrative, județ. Statele-Unite și Franca au mai ales districte. Ultim'a mai ales dela 1789—800.

Distyle, *botn.* sennm. în genere florile cu două styli, că dianthul.

Dittraedru, (gr.) cu opt sapefece. În formă de prismă tetraedră cu culminile diedre.

Ditheism, opiniune care presupune două principie.

Dithyramb, (— *bus*), pronume al lui Bacchu, necert în semnificațiune, deși unii lă reduc la tradițiunea de născerea duplă să deului. De ordinar alătură cu *triam-bos*, *ithymbos*, esprime un gen de poesiă consacrat lui Bacchu. Asnsupra originii selle (chiar etymologiei) nu este nimic decis. Herodot narră că în timpul tyrannului Cleisthene (cătore 600 in. Chr.) venisseră în Sicyone choruri tragice, celebranți pre heroul Adraste. Cleisthene ar fi invers aceste chorni cultului lui Dionysiū. De aci dithyrambul trecu în Attica, insulele ionice și eolice, Beotia, Phliunte, Sicyone, Corinth, până când Ariton, — dennde numele la Herodol *nomos orthios*; *nomos pithios* al lui Plutarch și esclamațiunile lui Pindar pentru Corinth — cu tôte că acest *nomos orthios* se essecătă și pre flaut'a phrygică, Luc. Băech. 4 — întreprinse să le construi cu năre-care arte, dăndu-le choristilor (*κῦκλιοι χοροί*) să le recitescă autistrophic, unde începutul tragediei (comp. Arist. poet. 4). Câte-va din dithirambele lui ne a conservat Aelian, din cari hymnul la Paseidon ă contestat. Disvoltarea sa mai departe o căpătă dithyrambul în Athena, unde rivalară Lassn, Simonide dela Cheos (dela dînsul citădă Strab. XV un dithyr. *Memnon*, Cons. Plut. ăe mns. 10). Cu Melanippide dela Melos începe decadînt'a sa. Music'a se întinse, poesi'a perdă dia

prim'a focositate, limb'a decădă în phantasia deșerte, phrasii pompôse, imagini affictate. Philoren dela Cythera, Chynesia, Phryne, Timotheu Milesinl și contimpuranii sâi, Poliedru și Teleste, snnt ultimii represintanți. Din dithyramb posedem număi fragminte. Chorul diu Bacchele lui Enripide ne procură uă imagine. Cons. și Archiloch Athén. IV. p. 628.

Dito, (ital.) — propr. *detto* — de acel'ăși gen.

Diton, *mus.* interval de doue tonuri.

Ditriglyph, (gr.) spațnl între doui triglyphi pre fațat'a unui colmnat doric.

Ditrocheu, (gr.) *metr.* pede de doni trochei.

Diurese, (gr) *med.* nă egritudine.

Diurn, (— *nus*), relativ la ăi, care ține de ăi.

Diurnar, officiar al imperatorilor greci care redegă actele ăurne.

Dius, prim'a lună a Macedonilor, resp. lui S.bre.

Div, (pre recepte) *divide*, împarte.

Divae memoriae, (lat.) de suvenire sântă, snffletescă.

Divagare, (— *gari*), a rătăci. Iași mnlt decăt *digredire*. — *Divagațiune*, acțiune de a divaga.

Divany s. — *nr.* speă de scrire arabă în us la Perși și Musnlmani pentru affaceri publice. *Divany-neskhesy* e usitat pentru transcrissul poesielor.

Divaricațiune, (— *ito*). ramiificațiune în doue, dischisă, a unei vine.

Divarice, (din *divaricare*), califică plantele ale căror ramnre se

întind în diverse direcțiuni, formând ânghiuri dischise.

Divagi-nervôse, *botn.* califică foiele ale căror fire (nervure) merg divergind dela base spre vîrf.

Divergiuță, (*dis-verga*), depărta-re în doue părți. Ea presupune cel pușin doue obiecte; începutul sên este cel pușin la ăumătatea direcțiunilor. Obiectele ovali, rotunde, convessiunile nu pot divergi.—*Diverginte*, care este în divergiuță, opp. *converginte*. *Lințele divergiuți* (precum laterile unui ânghiū) se depărtedă dela un punct comune astfel că sê nu se mai înfilnescă nici-nădată. *Seriă diverginte*, aceea ai cui termini cresc continuū și care nu are nici-nă summă. *Sticle divergiuți*, cari resping rașele în divergiuță.

Divers, (— *sus*), deosebit, de calităi differinți.

Diversiflor, *botn.* cn flori diverse, se num. mai partienlar nmbelele compuse din flori regulate în centru, mai mari și neregulate la circumferință.

Diversitate, (— *tas*), varietate, felurime.

Diversiune, (— *slo*), vd. *urm.*

Divertire, (— *têre*), a împinge în lăture, face sê se abată; a distrae, recrăa (dnpă Francesi), deunde *divertissement*, recreățiune.

Divide et impera, loc. lat. împarte și domnesce; disunesce că sê învingi.

Dividend, (— *dum*), de divis; *arithm.* numărul pre care caută a se operă divisiunea; *comm.* partea periodică (mobile) din câștigul cê dă acționarului escedintele curat al summei unei întreprinderi. Se es-

prime în summă totale pentru făcarea acțiune s. în procenti.

Dividiclu, (— *culum*), rezervor din care se distribuiesc apă prin canale în diverse părți ale orașului. Mai târziu s'a supplinit prin castellum (dimin. din *castrum*).

Divin, (— *nus*), participante naturei lui Dumnezeu.

Divinare, (— *nare*). a prezinti, predice, ghici. *Divinațiune*, acțiune de a divina. Ass. expresiunii vd. Gell. N. A. III, 4. Quintil. Instit. VII, 4. 33. Heinecc. syntagm Antiqq. IV. 18, 18. Osenbrüggen la Cic. pro Mil. p. 38. Geib, röm. Crimiualprocess p. 268 sqq.—Usul ei dată de la poporele semitice. Grecii o reduseră în arte (*μαντική* ad. *τέχνη*), care eră de mai multe spețe: *naturale* (*ἀτεχνος*) conținând, în esențiale, oraculul (*μαντεῖον*, *χρηστήριον*; et respunsurile *χρησμός*, *μάντευμα*, *φήμη*, *θεοπρόπιον*, *θέσφατον*, *λόγιον*, ultimul corrēsp. lat. *oraculum*, din *os*, *orare*. Cel ce dă oracule se numiă *χρησμοφθός* s. *χρησμολόγος*) ultimul și pentru cel ce le adună); *artistică* (*ἐντεχνος*), fundată pre inspirațiunea internă, însă din observațiunea semnelor esteriore (*τέρατα* s. *σήματα*, *signa*) divisiă în *ιερομαντεία* s. *ιεροδοκία*, *πηγομαντεία* s. *υδρομαντεία*, *κοδονομαντεία* și *χειρομαντεία*, ultim'a, după Aristot., rodessă în teoriă de Arthemidor. Intrepretatorul totor ă *προφήτης* s. *θεοπρόπος*. La R. secund'a speță eră și mai dezvoltată. Fundamiutele ei eră *ostentum*, *portentum*, *monstrum*, *prodigium*, *omen*, ultimul mai ales auzibile, a cui valóre și califi-

țiune depiudeă de voința auzitorului (*accipio omen*, *placet omen* s. *non ad me pertinet*, *bonum omen*, *malum omen*); oraculele de sörte (*sortes*, *sua sponte sortes attenuatae*, Liv.) din cari principale la Praeueste și Cerc. *Cărțile sibylline*, instituite de Tarq. Priscu s. Superbul (lângă dînsele oraculul Sibyllei dela Tibure și *carmina Marciana*); *haruspices* (din *ἱεροκόπος* s. *haruga*—*hostia*) ale căror prophētie se conservă în *libri Tagetici* s. *Hetrusci*. *Augures* (primitiv și *auspices*), ale căror indicie cră *signa ex coelo*, *ex avibus*, *ex tripudiis* s. *auguria pulluaria*, *ex quadrupedibus* s. *pedestria*, *ex diris* (*dirus*, *malus*, *ominosus*, *gravia mala portendens*, califică uerice indiciiu fortuit rēu, care nu cădeă între primele patru spețe). Acțiunea eră, absolut, *consulere*, *servare*, *observare*; dacă confirmă uă întreprindere fucepută *addicere*, *admittere*, *redundare*.—Cel mai mare sbor avū divinațiunea la Etrusci. Conciliul dela Leptin, în 743, o întredisise. Lud. XI și Catherina de Medicis alergară addeșe la acest meșloc. Astădi ă cu totul opprită.—*Divinator* cel ce divinedă. Cel mai însemnabil sunt Agrippa și Nostradam.

Divinitate, (— *tas*), țeitate. Dumnezeu și natur'a sa.

Divino, uonetă atricană, = 4 paral.

Divisare, (fr.) vd. și suppl. *Dividere*.

Divisibile, (— *lis*), împărțibile.—*Divisibilitate*, facultate de a se divide.—*Divisiune*, acțiune de a divide. Când datelor ei se as-

semnădă locuri particulare, *é dis-tribuțiune*.

Divisiv, care dă divisiunea s. servește la dinsa. Că sub^{t. med.}, legătură (bandagiū) pentru a opri uniunea părților pro cari é applicată.

Divisor, (— *eor*), împărțitor. La R. mai partic. cel cę cumpără voturi pentru candidați la alegeri.

Divortire, a se separă. Vd. *urm.*

Divorțiu, (— *ium* din *dis-vortere = vertere*) separațiune, mai ales cea între căsătorii (dispărteniă), *syn.* repudiū. In gener. *dis-cidiū*.

Divotamente, (ital.) *mus.* des. uă essecuțiune pompōsă și demnă, respectabile.

Divulgare, a dă în vulg, respîndi în public. — *Divulgațiune*, acțiune de a divulga.

Divulsiune, (— *sio*), acțiune de a divele (vd. vb.) *med.* stășiutul unui organ prin efectul unei violințe esteriori.

Djuti, preoți ai Parsilor.

Do, sunet musicale, primul în scală, substituit, în secl. 17, de Itali lui *ut*.

* **Doblas**, monnetă de aur portugesă, = 21 sf.

Doblero, mică monnetă hispanică, 2 = 2 1/2 paral.

Dobra, monnetă de aur portugesă, dela 1722 val. 7 galb. 8 st. Apprópe îndouit ecte *dobraon*.

Docente; (— *cens*), cel cę dă instrucțiune, professor de al treilę grad în academiile germane.

Dochma, vechiū nume al unei mărimii de luugime, la Greci.

Docile, (— *lis*), ascultător, pro-

priū a primi instrucțiune, dispus a se lăssă sę se conducă.

Docimasiă s. — *MATICĂ*, artea de a determină prin mecloce chemice s. cercări proporțiunea și natur'a unui metal conținut în mineralele sën; *essame ass.* capacitații cui-va pentru un officiū; *med.* sum'm'a cercetărilor necesare pentru a depune în judecată sentința expressă de un medic.

Docket, (angl.) listă de mărfuri.

Docks, (augl.) vaste circuite de pętră în cari se introduc apele mării prin săgase (zăgaze) destul de largi că se pōtă lăssă trecerea navilor. Ucele *dry docks* (docks secchi) serveșc pentru construcțiunii maritime; altele *wit docks* (cu val) pentru esoneratiunea (descărcarea) navilor. Datędă dela începutul seculului currente. Celles mai importante sunt în Londin și Indiele orientale.

Dochyard, (angl.) carenat, dressul carenei.

Docra, măsură pentru mărgăritar în Bombay.

Doct, (— *tus*), erudit. Ass. sensului și semnificațiunii vorbei, pre care o înțellegeă puțin lul. Scalliger (Poet. VI. 7. p. 865, comp. G. E. Müller) comp. Fabricc I, 1 p. 89 și Vit. Catull. p. XXXVII. Vd. și Weichert Poett. Latt. Reliq. p. 121.

Doctor, (— *tor*), la R. ăntiū ueri-cine dă lecțiune, mai tărădiū *syn.* *professor*, mai ales de philosophiă. In evul mediū grad honorific al Scholasticilor; de prela secl. 12 cel mai înalt grad în uă facultate, la Franceși. Vulgar *syn.* medic.

Doctrină, (— *na*), tot cę for-

mădă uă unitate sciințifică.— *Doctrinale*, relativ la doctrină.— *Doctrinar*, califică mai ales un cê stabilit prin pură sciință, deunde adessé affectat, *pedantic*. In acest înțeles se num. Guizot, R. Colard *doctrinari*, deși cu nedreptul.

Document, (— *tum*), tot cê pôte procură uă cunnoscință, titlu, dovadă.— *Documentare*, a da documinte.

Dodeca, particula grăcă, arrată că obiectul espres prin vorb'a cê i va fi allăturată, constă din 12 părți.

Dodecachord, (gr.) sistemă de musică care adaugă patru tonuri noue la celle opt essistinți în cântul bisericesc roman. Nu adoptată.

Dodecaedru, (gr.) corp cu 12 suprafețe; *absol.* unul din cei cinci solidoi regulați, terminat de 12 pentagoni regulați, egali și asccminți.— *Numere dodecaedrali* sunt numerele 1, 20, 84, 220, 455, 816 s. al. formând un șir aritmetic de a treia ordine. Diferințele lor terțiarie sunt constanți și egali 27. Segăssesc prin formul'a $\frac{1}{2} n \cdot (9n^2 - 9n + 2)$ punindu-se pentru n. consecutiv numerele 1, 2, 3, 4 s. al.

Dodecagon, (gr.) *geom.* poligon cu 12 ănghinri și 12 lateri (format din 12 drepte taiându se câte doue).— *Numere dodecagonal* sunt 1, 12, 33, 64, 105, 156. Compun un șir aritmetic de ordinea secundă, avind diferințele secunde constanți și egali 10. Se găsesc cași dodecaedrele prin formul'a $n(n-4)$. *System'a dodecaedrică* s. *dodecadică* procede din 12 în 12 unități. E divisă în classi ascindinți din 12 în 12 (12 unități de uă classe formădă un'a din classea im-

mediat superiøre), ale căror unități constitutive sunt puterile de 12. Astădi e usitată *system'a* cu puterile de 10.

Dodecagyniă, (gr.) ordine de plante cu 12 stygmate; din a 11 classe a systemei lui Linné, conținind *dodecaendriele*, s. vegetalile cu 12—20 ovarie libere. Adessé ordinea și classea se confund sub numele de *polygynie*.

Dodo, DUDU s. DRONDE, (*didus ineptus*), trib de passeri de genul struciului. Perdut.

Dodra, (— *dra*), băutură compusă de 8 ingredienți, la cei vechi.

Dodrate, (— *drans*), vd. *Pond*.

Dogat, demnitate de doge.

Doge, (din *dux*), personă magistrale cu gradul de principe, în mai multe republice italiene, mai ales în Venetia dela secl. 7 s. 8. Se alegea pre vieță; avea dreptul de pace și de rebel, numia pre tribunii, da prelatilor investitur'a. Dela secl. 12 puterea lor fu măginită și din 1173 s. 77 incepură a se alege de camer'a Mare (consiliul celor 11 electori, 41 dela 1240). In Genna astă magistratură fusse introdussă în 1339 in person'a lui Simon Bocanegra. Dogii se alegea din corpul senatorilor și eră assistați la tot essericiul autorității lor de doui din senatori. Stabiliți antiu pre vieță, în 1528 timpul regiței lor fu determinat pentru doui anni. Francesii i derimară în 1799.

Dogmă, (gr.) principiu fundamentale al unei sciințe s. credințe.— *Dogmatism* s. *metodă dogmatică* se num. ueri-cê doctrină redussă în sistemă, speciale aceea care plcă dela principie nemu-

tabilii și deduce consecințe certe în virtutea certitudinii acestor principie. Oppusul său este *Scepticismul* s. înclinațiunea către dubiul, precând Criticismul (fundat mai ales de Kant) este mersul științific prin cercetare și pătrundere. Dogmatismul *theologic* tinde, în esențiale, la formulă precepte după veritățile esprese în Scriptură. Partea teologiei teoretice care reprezintă *systematic* dogmatele și assioma-tele religiunii este *dogmatică*—*teologia pozitivă, theică* s. *loci theologici*. Incepută de Origene prin scriptul său *De principiis*, Augustin (*de doctrina christiana*), fu disvolțată mai ales de Maresiū și Bouddeu, în secl. 17.

Dolce, — *MENTE*, (ital.) *mus*, cu dulcătă.

Dolcanță, (fr.) plângere, condolință. Dela secl. 16 se numia mai ales reprezentațiunile conținute în cahietele statelor generalī, speciale ale tiers état, pentru vre-ură petință. În 1789 fură suppressc.

Dolente, *dolentement*, (ital.) *mus*. cu espressionc durerôsă.

Dolerit, 'specă de stincă vulcanică.

Dolic, (gr.) gen din famili'a leguminôșelor, originar din America și Indie.— Măsură de lungime la Greci, 112 stadie, după alții 12; după alții 24.

Doliū, (— *lium*), jale.

Dollar, monnetă în Statele-U-nite, dela 1849 de aur, val. apprópe 6 sf. (10 d. = 1 aceră de aur s. 55 fr. 21 cent.). Prețumătate sntt cei de argint.

Dolmen s. — *MIN*, monuminte druidice de pētră, mai mult în Occidentele Franciei.

Dolomiă, pētră compusă de carbonat de calce și magnesiă, mai ales la Alpi, numită după Dolomicu, care i a discoperit compozițiunea. Theori'a este *dolomisațiune*, datorită principale lui de Bueh.

Doloroso, (ital.) *mus*. cu espressionc de durere.

D. O. M. (lat.) *Deo Optimo Maximo*.

Dom, (protug., breviat. din *dominus*, precum hisp. *don*), domn, signor.— Dat ăntiū numai papei, se applică appoi la neri-cē individ investit cu uă demuitate ecclesiastică, mai ales la Benedictini.

Dom, (mai vechiū *thumb*, ital. *duomo*) se numia în Germ. meriđ., în evul mediū, ucri-cē cathedrale, adese bisericele collegialī. În genere ueri-cē biserică capitale din un oraș, mai ales dacā are investiul boltit (în evul mediū *doma*): *archit.* turn spheroidale la uă biserică s. alt edificiu, correlativ la *cupolă*.

Dombeya, a cincia classe din famili'a malvacēlor, stabilită de Kunth. Conține plante din insulele merid. ale Africei.

Domesdaybock, (pron. *domesdehbuck*), cadastrul statistic în Anglia.

Domestic, (fr.) servitor (slugă).

Domesticire, a înblândi (pentru bestie).

Domesticitate, starea de domestic.

Domiciliar, de domiciliū.— *Domiciliat*, lăcuind la un loc. *Cedulă* (de bancă) *domiciliată*, cea dată spre plătit în altă parte decât unde a fost investită.

Domiciliū, (— *lium*), locale un-

de stă nescine permanente. *Dom. reale*, cel din patriă, opp. *civile*, affară din patriă.

Dominante, care domnesce. Speciale, *mus.* (*chorda dominans*) tonul predominant. In evul mediū cel mai de sus s. cînt'a gamei unui ton (quinta toni), d. e. in *ut* s. *do* domin. e *sol*, numită astfel de Ramean pentru că se găsese în cele mai multe acorduri naturali, seū pentru că astăzi e acordul minor de septimă s. care se affă pre gradul al cincile, cel mai de sus, al gamei. Constă din uă basă, terț'a și septim'a ei, addeșe non'a mare s. mică, care i se adaugă, (*do. mi. si. re*). Septim'a dela dominante în sus e subdominante.

Dominare, (*-- nari*), a domni.— *Dominator*, cel cē domnesce. *N. us.*

Dominicale, relativ la Dumeșeu, la biserică s. la duminică. Că propr. *dominical* (*lectiones dominicales*); vd. *Homilie*.— *Literă dominicale*, caracterul alfabetic care serveșe a însemnă, în calendar, duminicele în tot cursul anului. A până la G repetindu-se continuū pentru tōte zilele lunei, prim'a și a lunel fiitorie începind ou liter'a immediat următoră dnpă aceea care a desemnat finele lunei precedente. Dacă un'a din aceste litere coincide cu finele anului, tōte zilele preșe cari cade ea, în cursul progresiunii, sunt duminice. Numărul anilor a douē sece, plus pătratul lor, divis cu 7, minus 6 din ramășiță dă liter'a dominicale (luându-se literele în ordinea alfabetică). Diferința 0 e egale g. La un cyclu de 28 de anni li-

terele se prezintă în aceeași ordine.

Dominicanī, ordine de religiosi institută la Talusa de St. Dominique de Guzman sub numele de *fratres prædicatores*, în 1215. Preșe 15 anni se respindiră în Parisi, deunde în tōte părțile globulni. Scopul lor eră mai ales a combate pre Albigeși (de consult. Faunriel, *Croisade contre les Albigeois*). După diversele țere ei lmară numinī diverse, în Franca Iacobinī, după strat'a St. Jacques. Franciscanii și mai târđi Jesuiții le disputară supremația.

Dominū, (*-- nium*), în primul sens drept de proprietate. La R. lū aveă numai cetățianii (pentru că numai ei posedea *commercium*), numit *dominium justum, ex jure Quiritium*, opp. *dom. in bonis* s. proprietatea peregrinilor. Astăzi se recunosc domniele Statulni, ale suveranului și ale particularilor. Primele și secundele se confundeă, în Franca, înainte de 1789 (în Germania aū eșit din proprietățile origiuarie ale dynastiilor), *biens d'ancienne origine*. Legea din 29 Dbre, acel'ași an, lū restrinșe și ordonă vinderea uiei părți din el, *biens de nouvelle origine*, conținind păminturile clerului, emigraților și hospitelor, din cari primele aū reșas proprietate a Statului. *Dominul eștraordinar*, stabilit în 1810, se compneă din tōte bunurile (mobili s. nemobili) cē Napoleon căpătase prin coprinderile sēlle, tractate s. al., de cari însă nu puteă dispune decăt în commodul Statului.

Domino, (ital.) primitiv man-

tă de hiernă à preoșilor copperind
faç'a și hmerii, camaliă. Astăzi
vestimint de balurî mascate.

Dominoferiă, (lat.) commerciu de
hărtiă colorată s. al.

Domita, speçă de pétră vul-
canică.

Domitiana quaestio, (lat.) în-
trebarea lui Domitiu. — Dom. La-
beone propnsesse uădată lui Iu-
bențiu Celsu, fiind vorb'a de nisce
marturî, uă cestiune pré origina-
le, încât vorb'a a ramas egale cu
cestiune risibile.

Dommagiü, (fr.) perdere, (pa-
gubă), incommod. *N. us.*

Dompelers, (holland.) ana-
baptist.

Donarium, (lat.) metal discop-
perit în 1851 de Bergmann. După
cercetări mai reciñți s'a găssit à fi
columbiul nedigest.

Donate, (— *ta*), dăruelc, mai
ales la monasterie.

Donățione, (— *țio*), dăruelă;
legisl. act scris prin care un in-
divid (*donator*) strămută voluntar
uă parte din avutul său la un al-
tul (*acceptor*). *L. R.* se făceă
prin *mancipatio*, *jure cessio*, *tra-*
ditio. — *Don. ad pias causas* é dep-
linită pentrn scopurî religiöse. *Don.*
intra vivos, făcută precând trăiesc
donatorul și acceptorul (de dñsele
C. Napol. lib. III, titl. 2). *Dona-*
ționile prin promissiune, la cei
vechi, eră valabilî numai fiind în-
tărite prin un act, d. e. *stipulatio*. —
Don. sub modo, deplinită pentru
un scop determinat. *Don. ante et*
propter nuptias, summă de arginți
dată fidențatei de conjuge pentru
susținerea familiei fiitörie și asse-
curanț'a ei în cas de lipse à ace-
tuia (stabilită prin lege sub impe-

ratorî), precând *don. inter virum*
et uxorem se depliniă dnpă ma-
trimoniö. Eră întredissă din pre-
snpunerea că interessi materialî
în uă legătură de amöre strică in-
timitatea ei. *Donăționul casual*
s. *potestative*, al căror effect de-
pinde de voinț'a donatorului. As-
tăzi opprite.

Don-quistism, esaltaținne
de *Don-Quichotte*, heroul romanu-
lui Iu Cervantes.

Doppia, monnetă de anr în I-
talia, valöre diversă.

Doreas, muselină de Indie.

Dorelot, (fr.) hom care îngri-
jesce mult de sine.

Dor-émul, musselină cu flori
de Indie.

Doric, relativ la Dorî: *arch.*
vd. *Columnă*.

Dormițione, (— *țio*), *theol.*
somnia S-tei Vergine înainte de as-
sumpțiune. *Rr. us.*

Dormitiv, vd. *Soporific*.

Dormitoriü, (— *rüm*), sală de
dormit.

Doroir, (fr.) pannel cu care se
assterne aurnl. Suppl. *aurator*, *in-*
aurator.

Doran, măsură de lungime gré-
că, 4 dg.

Dorsale, *anat.* relativ la spate.

Dorso-costale, *anat.* muschiü
dintat posterior, superior, allăturat
de vertebrele dorsali și de cöste.

Dorstenă, (— *na*), plantă su-
dorifică, numită pöte după Dorsten,
medic german.

Dorură, (fr.) inauratară.

Dosă, (pr.) cantitate de cv. (de
un medicament) mai aies stabilită
pentru à se luă uădată.

Dote, (*dos*) — rëu *dotă* — zes-
tre. — *Dotale*, relativ la dote. *Re-*

gim s. sistemă dotale, regim de asociațiune conjugale în care doatele nu devine proprietate comună a conjugilor.

Dotare, à assemnă dote.— *Dotatiune*, acțiune de à dotă.

Draclimă, (gr.) vd. *Monnetă*. Cons. Prise. II. p. 394 (Krehl), Kussey, Ancient wiagth and money p. 47—60. Gron. Sest. II, p. 91.

Dragantă, vd. *Tragacantă*.

Dramă, (gr.) la cei vechi buccată de théâtre în versuri. Conțineă *tragedi'a*, *comedi'a*, *drama*, *satyricum*, *hilarodi'a*, *mimul*. De la Schakespeare acțiune teatrale mistă, mediariă între tragediă și comediă.— *Dramă lyrică* mai în genere *operă*.

Dramatic, relativ la opere de théâtre.

Dramatist, cel cê compune opere de théâtre.

Dramaturgiă, arte dramatică, la Lessing.

Dramader, (gr.)—suppl. *dromedar* (*camelus dromedarius*)—cămilă care are numai un bossu.

Dryadée, triș din famili'a roscăcelor.

Dsileng, plantă marină pre marginie Russiei și Chinei.

Dualism s. *DITHEISM*, sistemă care admite doue principie.— *Dualist*, partên al dualismului.— *Dualistic*, *chem.*, *syn.* electro-magnetic.

Dualitate, calitatea lucrului dnpln.

Duel, (— *lum*), luptă singulariă.— *Duelist*, culpabile de duel; care face profesiune de à se bate în duel.

Dnetto, vd. *Duo*.

Dulcifer s. — *FIGATIV*, care aduce, produce dulcetéă.

Dulcificare, à îndulci.— *Dulcificatiune*, acțiune de à îndulci.

Duo, buccată de musică pentru doue voci s. doue instrumente. Vd. și Marmontel *Elém. de Litt.* I. p. 489.

Duobol, bol duplu.

Duodecimale, *arithm.*, care se numără, se divide prin 12.

Duodenale, *anat.* relativ la duoden.

Duoden, (— *num*), primul din intestinele subțiri. El ocupă partea profundă à abdomelui, urmējă immediat stomacul și comunică cu dînsul prin pylor.

Duodenită, *med.* inflamațiune à duodenului.

Dnodi, secund'a și à decașii.

Duodramă, buccată dramatică cu doui sutrelocutori.

Duplicare, (— *care*), à îndoni.

Duplicata, (lat.) îndouital unei act nere-care.

Duplicatiune, acțiune de à duplică.

Duplicator, *phys.* instrument propriu à conduce electricitatea.

Duplicatură, parte de membrane s. al. duplicate.

Duplicitate, calitatea duplni, stare în doue fețe, *fig.* rea credință.

Dur, (— *rus*), tare, solid.

Durabile, (— *lis*), care pôte dură.

Durandal, (germ.) sabiă à Inî Roland, heroul lui Ariosto.

Durare, à ține în timp, continuu de à fi.

Durată, timpul căt durédă un Incu.

Daritate, (— *tas*), proprietate

că aș corpurile de a reziste acțiunii care tinde a le divide.

Dut, vd. *Duyt*.

Dutgen, monnetă danesă, $\frac{1}{16}$ din thaler.

Duumvir, magistrat de justiție la R. Vd Liv. 1, 26.

Duyt, monnetă de cupru germană.

Dyadic, *arch.* binar.

Diarchiă, gubern de doni regi pre același tron.

Dynametru, (gr.) instrument pentru a măsură aplicațiunea telescopiului.

Dynamiă, *phys.* effect constante al același forțe; *mec.* (și *unitate dinamică*) forță capabile de a redică, în un timp dat, un kilogram la un metru de înălțime.

Dynamică, partea mathematicelor miste care calculează mișcările corpurilor supuse acțiunii unei forțe mecanice. Știința mișcării, opp. *Statică*.

Dynamism, știință care explică esistența materiei prin antagonismul a două forțe.

Dynamiologiă, *did.* tractat de forțele abstracte.

Dynamometru, machină pen-

tru a măsură forța motorilor, d. e. a vaporii. Vd. și *Dynametru*.

Dynast, (gr.) regiune. După vechiăa espressione, d. e. la Herodot., des. gubernatoriă mică din țările nu grece. In evul mediu nerîcê baron al imperatorului avînd pre territorul sêu drepturi de suveranitate, ședință și vot în dietă.

Dynastiă, (gr.) urmare de principii din același sânge. La Greci se luă pentru uă formă determinată de Stat. Aristotele (pol. 4, 5, 1) o pune allătură de oligarchiă, *ὅταν ἀρχὴ μὴ ὁ νόμος, ἀλλ' οἱ ἀρχοντες*. Thuc. (3, 62, 2) dice de Thessali *εἰ μὴ δυναστεία μάλλον ἢ ἰσονομία ἐχρῶντο*, și în orațiunea Thebanilor către Platei oppune *ὀλιγαρχία ἰσονόμος* la *δυναστεία ὀλίγων*, observând că această formă de Stat e. cea mai appropă de tyranniă.

Dys-anagogiă, (gr) *med.* dificultate de espectoratiune.— *Dysarthrose*, delict în uă articulațiune.

Dys-esthetică, slăbire a sensațiilor.

Dyspermia, (gr.) alterațiune a spermei.

Dysphoniă, (gr.) dificultate de a vorbi.

E.

E. A cincia literă à alphabetului nostru. Că numerale *é*, la Greci, vală 5; *ε*, 5000. La *R.* numără 40; cu uă trăsșură horizontală d'asupra 4000. In evul mediū $e = 250$. Că breviațiune denótă, in chem., *etherină*. — **E** = *Eminință* s. *Escelință*. *S. E. Son Eminence* (fr.). In logică esprime negativ'a universală. Pre bussolă stă pentru *Est* (vințul de Est). Pre monnete vechie franceze arrată că au fost bătute la Tours. In mus., la Germani, sunetul *mi*, s. (= *e-si-mi*) *do*.

Eal, (— *lus*), patruped african citat de Pliniū.

Ebsom, *chem.* sare vitriolică cu basea pămîntosă, numită dela fântân'a Ebsom.

Eclesiă, (— *gr*), biserică.

Ecclesiast, una din cărțile întellepciunii din Bibliă. *Neg.*

Ecclesiastic, bisericesc.

Echo, repetițiune distinctă à sunetului reflectat de un corp.

Ecilibriū, (*aequilibrium*), egalitate de pond s. de forță între doue lucruri.

Ecinoptiū, (*aequinoctium*), timpul annului în care Sorele, trecînd prin ecator, face zilele și noptile egali. — *Ecinoptiale*, de ecinoptiū.

Ecitate, (*aequitas*), dreptate naturale.

Ecitațiune, (*aequitatio*), călărit.

Ecivalință, egalitate de valoare. — *Ecivalinte*, care are ecivalință; *lit.* tendință de identitate. — *Ecivalinți chemici* sunt numerele cari represintă cantități ponderali substituibile în uă combi-

națiune (P'elouze et Fr. I. 12) s mai bine cantități cari substituesc cu aceleași effect cantitatea determinată à unei combinațiuni. — *Figure ecivalinți* sunt cele egalî in întindere, diverse in formă.

Ecivoc, — *CITATE*, vd. *Ambiguitate*.

Eclectic, philosoph care, ne adoptând uă sistemă particulariă, alege opiniunile verisimilî.

Eclectism, alegere luminosădin idëele cunnoscute pentru à formă un corp de sciință, opp. *syncretism*. La cei vechi se dicea pentru sistem'a Neoplatonicilor Alesandrinî, cari căută sē confundă aristotelismul în platonism.

Eclegmă, (*ecligma*), *med.* remediū des, mōlle, de pept.

Eclipsare, vd. *urm*.

Eclipse, (gr.) lipse trecătōriă de lumină in unul din corpurile ceresci. — *Eclipsire*, à pune in eclipse, întreceptă lumin'a.

Ecliptic, relativ la eclipse. *Conjunctiune ecliptică*, obvenință à doue planete, care dă loc unei eclipsi. *Termini ecliptici*, limitele eclipsilor s. spaț de aproape 15 gr. in care pōte avē loc uă eclipse de Sore s. de lună, cu tōte că nu va fi esact in noduri.

Ecliptică, (— *ca*), *astr.* curbă elliptică care trage callea Sorelui pre zodiac.

Eclise, (gr.) s. *ECLYS*, *mus.* alterațiune de un ton in genul enharmonic.

Ec... vd. *Equ...*

Eczemă, (gr.) *med.* pustulă ardinte.

Eczeșiă, *med.* emoțiune viuă dar trecătōriă (*effervescintă*).

Edacitate, (*— tas*), *vd.* *Voracitate*.

Edelspath, *miner.* speșă de feldspath.

Edict, (*— tun*), ordonanșă a șveranului. — *Edictale*, care perține edictului. *Rr. us.*

Edificare, (*aedificare*), a construi, (cladi). — *Edificațiune*, acțiune de a edifica. — *Edificator*, cel cę edifică.

Edificiū, (*aedificium*), se dice de uerī-cę monument considerabile.

Editale, *vd.* *Edictale*.

Editare, (*excudere*), a publică, dă la lumină uă carte. — *Editătiune*, acțiune de a edită. — *Editor*, cel cę editedă.

Editătiune, acțiune de a edită, effectū.

Educare, (*— cari*), a cresce, dă instrucțiune, disvoltă facultățile physice, intellessuali și moralī. — *Educațiune*, acțiune de a educă. — *Educator*, cel cę dă educațiune.

Effect, cea cę este produs de uă causă.

Effectiv, reale și positiv. Că subst., *milit.* cifră care represintă starea și numărul trupelor unei națiuni.

Effectuare, (*fr.*) a pune în effect, în essecuțiune.

Ef... *vd.* *Eph...*

Effervescinșă, (*— centia*) ferberē ușioră.

Efficace, (*— cas*), care are vertutea de a produce un effect, mult effect. — *Efficacitate*, calitatea efficacelui.

Effigiă, (*— gies*), represintațiune. Ea ține loc de obiectul însuși. *Imaginea* i represintă idē'a,

figură trassurele și statul, *portretul* similitudinea.

Effloresciūșă, (*— scentia*), *chem.* conversiune a unei substanțe solide, mai ales sări, în uă materiă pulverulinte prin esposițiunea sa la aer liberi.

Efflavie, *chem.* fluidi neponderabili, neperceptibili, cari se dispart din toate corpurile, mai ales din substanțe animalī și vegetali.

Effodientia, (*lat.*) numesc naturalistici edințatele ordinare.

Effort, (*fr.*) în *physiol.* uerī-cę contractiune uschiulariă în scop de a resiste unei forțe esteriori; *mecan.* puterea cu care un corp în miscare tinde a produce un effect. Măsură uerī-cui effort ę cantitatea de mișcare cę el produce.

Egalare, a fi egale.

Egale, (*aequalis*), de acel'ași grad (*deopotrivă*).

Egalizare, (*fr.*) *vd.* *Egalare*.

Egalitate, răport între egali, paritate, conformitate.

Eglogă, *vd.* *Eclogă*.

Egoism, amore de sine. — *Egoist*, cel cę are defectul egoismului.

Egophonă, (*gr.*) numescă Lăenec sunanșă de voce cę se aude dela un individ care are în una din pleare uă effusiune de abundanșă mediocre, pușiu considerabile.

Egopodiū, (*— dium*), *botn.* gen de ombelifere, tribul ammineelor, conșiind plante herbacēe.

Egout, (*fr.*) canale subterranēi destinat a recepe și a duce apele pluviali s. domițiarie.

Egyptiac, medicament escitante și styptic.

Eider, speșă de rașă nordică.

Eispath, (*germ.*), s. *spath de sticlă*, substanșă pămintōșă, albă,

în lame cari redă imaginile că specularul.

Ejecțiune, câte-odată în medicină pentru *dejecțiune*.

Elaborare, vd. *urm*.

Elaborațiune, acțiune prin care fințele organizate imprim substanțelor exteriori s. materiilor cari proced din întru lor înseși modificățiunile cari le pot face apte de a servi nsului cē natur'a le a asemnat.

Elais, (fr.) gen de arbnri mari din famili'a palmarilor pre cōst'a ecinoptiale și occidentale à Africci.

Elastic, vd. *urm*.

Elasticitate, (gr.) proprietate cē aș corpurile, în cel mai înalt grad gasele, de a reveni la volumelc lor s. la form'a primitivă, dnpă-cē aș fost compresse.

Elaterină, substanță albă. cristalină, forte amară, insolubile în apă s. în alcali, pușin solnabile în acidi, afflată de Martius în elateriū.

Elateriū, nume pharmaceutic al enemerii sălbaticc (*ecbaliūm*) și unu estras din el.

Elaterometru, *phys.* speță de manometru s. barometru cē se adaptă la cylindrelc machinelor cu vapōre s. la recipiintii machinelor de condesițiune pentru a cunnōsece approssimativ elasticitatea vaporii cylindrelor s. aerului recipiintilor.

Elatină, *chem.* reșină mōlle și verde, trassă din elateriū; *botn.* gen de plante din famili'a elatinēelor. Typul sēu este nă plantă din vecinătatea Parisilor, *e. hydropiper*, *elatine pōivre d'eau*.

Elatită, sâpin petrificat.

Elboeuf speță de postav frances.

Eldorado, numele unei țerre de uă avuțiă fabnlōsă, discopperită.

cu espedițiunea lui Pizarro în America meriđionale.

Eleatică, philosophi'a disvoltață în schōl'a dela Elea (astăđi Castellamare della Brucca).— Senophane Parmenide, Empedocle, Zenone, Melissu și obscurn Heraclit snt pārtēniī acestei systeme, cui se allătnrără apoi atomisticii Leucip și Democrit.

Electiune, (— *no*), alegere deplinită prin callea votațiunii.— Electiunile snt *parlamentarie*, *departamentali*, *municipali*, dnpă locul cē aș se ocupc membrii aleși. Electiunea este *directă* când conferesce immediat funcțiunile căror ē necesitate a se dă persōne; *indirectă* s. *de dove grade* când determină sau alți electōri cari aș se facă alegerea, sau candidați între cari cantă a domină uă altă putere. Inaiute de 1789 electiunea se făcea, în Francia, numai pentru corpurile municipalī, pentru repartițiunea unor imposite și, la lunge intervale, pentru Statele generali. După multe schimbări intimplate înainte revoluțiunea din 1848 perveni se supprime censul electorale și se stabilēscă *votul universale și direct*. Ueri-cē frances în etate de 21 anni, care se buccură de drepturi civili și politice, deveniă elector. Legea din 31 Maiū, 1849, impusese condițiunea de 3 anni de domiciliū; *decretul organic* din 2 febr., 1852, redusse la 6 lune dnrat'a domiciliului necesar pentru a fi înscris pre listele electorali.

Electiv, care se face, se dă prin electiune.

Electōr, cel cē are dreptul de a conenre la electiune.

Electoral, care perține elecțiunii, electorilor.

Electorat, demnitate de elector în vechi'a constituțiune germanică.

Electricism, *phys.* sistemă a electricității.

Electricitate, agirte necunoscut, cauză a fenomenului de atracție și repulsie care prezintă unele substanțe, când, după-cel au fost frecate, sunt apropiate de corpuri ușorice, precum d. e. de foie de aur, s. al.— Se numesc *idio-electrice* corpurile care devin electrice prin frecare, op. *anelectrice*, precum metalele. Pentru a explica fenomenele electricității se admit că există două fluide care, combinate între ele prin atracțiune mutuală s. neutralizate unul prin altul, constituiesc starea naturală a corpurilor.

Electro-magnetism, uniunea fenomenelor magnetice produse de electricitate.— Conține, astăzi, galvanismul, pilă a lui Volta și totalitatea acțiunilor care se exercită între fluidele electrice și magnetice. Pouill. *Notions génér. de phys.* p. 16.

Electru, (— *trum*), substanță din 4 părți aur și 1 argint; succin.

Electuar, *pharm.* speță de confecțiune din mai multe substanțe legate cu un sirop. Comp. *eclegmă*.

Eledonă, (— *na*), gen de molusc. Comp. *boletophag*.

Eleganță, (— *tia*), aptitudine, grație și facilitate în proporțini; *lit.* vd. Marmont. *Elém. de lit. I.* p. 16.— *Elegante*, care are eleganță.

Elegiă, (gr.) speță a poeziei lyrice între epopeă și melică.— După etymologiă acceptul mai ge-

nerale o deduce din un refrain ce se află în vechiul *nomos* anodic, *ἔ ἐ λέγω* (opiniune a lui Welcker *Rheinisch. Museum* 1836). Comp. alte numini, precum *εἶος* și *io Bacchos*, cu toate că diferă mult aceste numini de *λέγος*. Mai cert Grecii ar fi împrumutat numele de la Lydi, precum, d. e. verb'a *tyrannos*. P. Boettiger (*Zeitschr. für Alterthumswiss.* 1848. vol. 7) cercă uă etymologiă din armenicul *elenq* (*calamus*), reducțiune la flant'a lyrică.

Prim'a disvoltare căpătă elegi'a la Ioni și prim'a formă a sa este form'a eolică a lyricei, foarte apropiată de form'a epică. Un sbor lyric, cugetări temperate, mai mult receptiune decât activitate a poetului sunt trăsăturile esențiale ale caracterului său. Dialectul este cel ionic. Callin, Mimnermu, mai târziu Phileta și Callimach sunt cei mai însemnabili elegici. Vd. și Marmontel *Elém. de litt. II.* p. 22. sqq.

Elegiac, de elegiă.

Element, (— *tum*), corp simplu care intră în compozițiunea celor-alte.

Elementar, care perține la elemente, care tractează de dinsele.

Elemi, reșină de America și Ethiopia.— *Elemindă*, principiu găsit într'însa.

Elenhic, care privesce controversă.

Eleomeli, *pharm.* bitume deasă de Syria.

Elephante, (— *phas*), cel mai mare din animalele terestri, originar din Africa.

Eleosacharum, (lat.) *pharm.* amestec de un holiu esențial cu sahar.

Elcutherate, numesce Fabriciū *coleopterele*, (vd. vb.).

Eliac, care se scolă s. se culcă în rațele Sorelui. *Neg.*

Eliciū, (*elix*) lină învîrtită în şiurub impregiurul unui cilyudru. *Neg.*

Eliometru, (gr.) instrument pentru à măsură diametrul astrelor. *Neg.*

Elioscopiū, (— *pium*), lunetă, ochian p ntru à se uită la Sore. *Neg.*

Ellipse, (gr.) elisiune de una s. mai multe vorbe necesare pentru regularitatea construcţiunii; *geom.* curbă produssă prin tăierea oblică à unui con drept, de eu plan care lî străbate deplin.

Ellipso-graph, iustrument pentru à trage ellipsi.

Ellipsoid, (gr.) *geom.* solid format priu revoluţiunea ellipsii în giurul unei s. altei din rațele sêlle. — *Ellipsoidale*, cu form'a ellipsoidului.

Elliptic, *geom. astr.* relativ la ellipse.

Ellipticitate, *geom.* fracţiune care esprime răpörtul celloi doue assi ale ellipsi; *gram.* calitatea unei phrasî, unei întorsure elliptice.

Ellops, gen de pesce.

Elocință, (— *quentia*), arte, facultate de à vorbi bine și à convinge. Cons. Marmont. *Elém.* de litt. II. 32.

Elocuțiune, (— *itio*), alegere și ordinare à propozițiunilor, mod de à se esprime.

Elogiast s. — *gust*, care face elogiuri.

Elogiū, (— *gium*), orațiune spre laud'a cui-va.

Elongațiune, *astr.* ânghiul coprins între locul Sorelî și locul

unei planete, astă distauță fiind vădută de pre pămînt.

Elototol, uă passăre de Messic.

Elysiū, (gr., lat. *insulae beatorum, fortunatorum, ins. fortunatae*), la Homer frumôsă câmpia (*Ἠλύσιον πεδίον*, *Odyss.* IV, 563 sqq.) dincollo de Oceau, ședința celloi ferici după mörte.

Emanare, (— *nare*), à eși, procede din. — *Emanatiune*, acțiune de à emană.

Emancipare, (— *pare*), à scöte de sub puterea. — *Emancipațiune*, act. de à emancipă. Vd. și *mancipatiune*.

Emblemă, (— *ma*), figură simbolică cu vorbe sentințiose. Pentru cei vechi, cari o applică mai ales la mosaice, comp. *segmentum, crusta, tessella, tessellatum, sectile, vermiculatum*.

Emblematic, care ține de emblemă.

Embolismic, vd. *An.*

Emetic, vomitiv. Califică, speciale, tartratul de potasse și de antimoniū, *tartru stibiat*.

Emetina, alcali organic conținut în mai multe varietăți de ipacacuanha, isolat în 1817 de Pelletier și Caventon.

Emigrante, care emigrădă

Emigrare, (— *grare*), à eși diu țerr'a sa pentru à se satori în alt'a. — *Emigrațiune*, acțiune de à emigră.

Eminentissimî, titlu dat cardinalilor marelui Magestru de Malta; lui Rechelien de créatnrele sêlle.

Eminent, vd. *urn*.

Eminință (— *fla*), înălțatură mică; escelliuță; *anat.* vd. *apophyse*. Titlu dat altă-dată impe-

ratorilor și regilor. Prin uă bullă à lui Urban VIII fu rezervat cardinalilor, celor trei electori ai Imperului și marelui Magestru al ordinii de Malta.— *Emininte*, redicat, care stă mai pre sus, escellente.

Emissar, (— *rius*), trimis pentru à lucră pre ascuns.

Emissime, (— *slo*), acțiune de à emite, aruncă affară, și effectul.

Emissivă, (*putere*), *phys.* facultate ce aū unele corpuri de à emite caloric s. lumină.

Emolienți, *med.* remedie cari dilată, distind, mōiă.

Emoționare, (*fr.*) à causă emoțiune. *N. us.*

Emoțiune, (— *țio*), miscare, agitațiune. Vd. și *Commoțiune*.

Emphase, (*gr.*) affectațiune, pompă în vorbire s. pronunțiațiune. — *Emphatic*, în emphase. — *Emphatist*, autor emphatic.

Emulațiune, (*aemulatio*), vd. *Rivalitate*. — *Emulator* vd. *Rivale*.

Enchiridie, (— *dta*), culesuri de diverse scripture; manuale, precum *Enchiridion* al lui Epictete și al St. Augustin.

Encycleiă, (*fr.*) machină de théâtre care imită interiorul unei camere.

Enclitic, *gram.* califică uă silabă care și lassă tonul pre cea următōriă.

Encyclic, circular al papei către episcopi.

Encyclograph, autor de encyclographiă. — *Encyclographiă*, reuninne de tractate ass. totor ramurilor de sciință.

Encyclopediă, (*gr.*) repertoriu de cunnoscințele umane. — *Encyclopedic*, de encyclopediă, ca-

re conține tōte sciințele. — *Encyclopedist*, autor de encyclopediă.

Encyprotyp, săpat pre cupru. Califică mai ales un gen de charte.

Endeca... vd. *Hendeca...*

Endemiă, (— *mia*), *med.* egritudine propriă unei țerre. — *Endemic*, particular unuī popor.

Eneide, se num. nă poemă à lui Virgilin, alt'a à lui H. de Veldeck.

Energiă, (*gr.*) forță efficace, vertute. — *Energic*, care are energiă.

Enervare, (— *vare*), à slăbi. — *Enervațiune*, act. de à enervă. *Comp. aponevrose*.

Enigmă, (*gr.*) espositiune à unuī obiect în terminii metaphoric.

Enorme, (— *mis*), excessiv în mărime.

Enthusiasm, (*gr.*) viuă emoțiune à animei. — *Enthusiast*, pasionat pentru cv.

Enthymeme, (*gr.*) raționament enunțat în douē propositiuni din cari secund'a è consecință à primei. — *Enthymemism*, apropiat repede à done propositiuni.

Enunțare, (— *tiare*), à esprime ceea ce nescine cugetă. — *Enunțatiune*, act. de à enunță. — *Enunțativ*, care enunță, dă scire, face mențiune.

Ephemeride, (*gr.*) commentar de lucruri ce se fac pre tōtă ziua, țiar.

Ephesiae literae, (*lat.* , *ἑφεσῶν γράμματα*), formule afflate de Dactylii idaici s. phrygici (de aci și *phrygice*), după alții pre columnele Arthemidiī ephesice.

Ephi, măsură hebr. pentru grîne.

Ephori, (— *roi*), magistrați în Sparta, alessi primitiv de regi, mai târziu de tot poporul, în dnmăr de cinci (alții 9. s. 10) annuali, însă-

cinați mai ales cu processele private, addeșe supplininți pre regi. Instituțiunea lor se atribuiesce lui Lycurg; de cei mai mulți, cu Cic. Legg. III, 7, lui Theopompu, care cel puțin ȳ ar fi oppus regilor. Numele *δία τὸ ἐφορᾶν*. Putea lor  ra judiciariă și administrativă, avind   decide, după Arist. pol. 3. 1. 7 *δίκας τῶν συμβουλαίων, γερονσία* și *δ. φονικάς*. Vd. id. Rep. II. (Turn.) Pol. II. 10; V. 11. Nic. Cragi  Rep. Lacedaemoniorum II. 4; I. Meursi  Miscell. Lacon. II. 4. Boeckh *Staatshausalltherth.* și  ntrepreții la Diog. Laert. I. 98.

Epic, (— *cus*), de epopeă.

Epicere, — suppl. *epicyclu*—*astr.* mic cerc imaginar al cui centru este în circumferința altui mai mare.— *Epicycloid*, curbă produsă de revoluțiunea unui punct al circumferinței în care se  nvirtesce, pre partea concavă s. convess    altei circumferințe.

Epiderm , (gr.) peliculă membranosă, semi-transparente, care acopere suprafața totor fințelor organizate. Comp. *cuticulă*.

Epigramm , (gr.) poemă care tractedă în scurt un singur obiect, mai ales cv. semnificativ, propriu. Cons. Lessing Verm. Schriften (Werke vol. I. p. 93 sqq. 103 sqq.) Comp. Observatt. lui Herder în sect. II der Abhandl.  b. das griech. Epigramm (Schrift zur griech. Lit.-Werke vol. 26 p. 199 sqq.). Sulzer Theorie der sch n. Künste. Eschemburg, Theorie der sch nen Redek nste. Intre cei anteriori Vavassor, De epigrammate. Par. 1669. 1672. Voss, Instt. poett. III. 19, 20. Jul. Caes. Scaliger, Poet. III. 126 init p. 430, epigramma igitur

est poema breve cum simplici eujuspiam rei vel personae, vel facti indicatione, aut ex propositis aliquid deducens. Quae definitio simul complectitur etiam divisionem, ne quis demnat proxilitatem. Rader. Prolegomm. ad Mart. (la edit. sa). c. 4: est epigramma, uti nunc accipitur, poema breve etc.— Th. G. Grocke De epigrammatis theoria denuo constitnend. (Berol 1826) p. 5 sq. Marm. Elém. — Versul este de ordinar distichon, dialectul mai ales cel ionic. Cules principale început de Nic. Heinsi , deplinit de Burmann. Vd. *Anthologia*.

Epigraph, inscripțiune.

Epilog, (— *gus*), conclusiunea unei orațiuni.

Episod , histori r  all turat  unui eveniment principale.

Epistolă, (— *la*), scrisoare.

Epithalam, (gr.) poemă cu ocasiunea unei nunte.

Epithem , (gr.) topic, remediu că se aplică pre u  parte   corpului.

Epithet, (gr.) termin adaus unui substantiv pentru   modifică id a principale.

Epoch , (— *cha*), punct de important  historică dela care începe u  nou  computațiune   timpului, *aera*.

Epod, (— *dus*), ultim'a parte s. divisiune   unei poeme lyrice, * πωδικ *.

Epope , Homer desemn  c nturile epice  ctdeuma prin * οιδ *, prec nd * πος, τ   πη*, vorbă, orațiune, historit, opp. *μ θος*, mai mult pentru reprezentatiunea subiectivă   historitului. Dela Pindar începe   se lu  *epos* pentru poe-

mă epică, în opposit. cu cea lyrică. Ass. definițiunii vd. Théry *Conrs de litt.*, mai ales Heyne ad Virg. *Aen. init.*— Pentru formațiunea principalii epopee homerice între alții decisiunile lui Ritschl (*Ueb. den Stufengang der Ausbildung des homerisch. Epos din Weltgesch. in Umrissen u. Ausföhrungen de Loebell. vol. I. p. 600, ale acestui din urmă la Scherr (Allg. Lit.—Gesch. II edit. p. 63, ale lui Wolf, pentru. care Haupt, Hoffmann, Curtius, Köchly, din contră Geppert. Primă edițiune de Dem. Halcondylas. Florenz. 1488.*

Epopsidi, familiă de passeri Silvane.

Epulotic, *pharm.* remediu propriu a cicatrissă.

Equațiune, *alg.* espressiune a aceliași cantității presintată sub doue denomițiuni differinți.—*Eq. solară*—*metemtose.*

Equator, vd. *Ecator.*

Equerre, *geom.* instrument pentru a trage un ănghiu drept.

Equilaterale, s. — TER, *geom.* care are ănghiurile drepte.

Equilibritu, (— *brum*), vd. *E-cilibritu*.

Equinopțiu, vd. *Ecinoptiu*.

Equitate, (*aequitas*), vd. *E-citate.*

Eră, (*aera*), *chronol.* pnt de-fipt dennde începe a se numără annii; curs de anni numărați dela un timp determinat.

Erasmică, se dice de pronunța a limbei grece stabilită de Erasmus de Roterodam. Comp. *etacism*, opp. *reuchlinică* s. *itacism.*

Eresipela, vd. *Erysipelă.*

Errat, (— *tum*), *impr.* erore de correctat.

Errată, tabel de errate.

Erronare, (fr.) a perde, rătăci. N. us.

Erröre, (— *rar*), rătăcire (greșielă).

Erudit, (— *tus*), cu erudițiune, mari cuonosciințe în literatură.

Erupere, (— *rumpere*), a eși cu iuțelă și putere (isbucni).— *E-rupțiune*, acțiune de a erupe,

Erysipelă, (— *la*, gen. *tis*) *med.* speță de inflamațiune.— *Erysi-pelatic*, care ține de erysipelă.

Erythematic, (gr.) syn. erysi-pelatic.

Esact, din (*ex-ago*), care are esactitate.

Esactitate, s. — TUDINE (— *tudo*), puntualitate.

Esacțiune, percepțiune riguroasă a impositelor.

Esagerare, a duce preste măsură.— *Esagerațiune*, act. de a esageră.

Esanthemă, (gr.) *med.* uerice erupțiune la pelle.

Esarch, (*exarcha*), officiar care commăndă în Italia pentru imperatorii Constantinopolii și care reșede de ordinar la Ravenna. In Bis. grică demnitate după patriarch.

Esatmoscop, vd. *Admidometru.*

Esaudire, (*exaudire*), a ascul-tă, împlini rugăciunea cui-va. *Neg.*

Escadră, (fr.) *mar.* număr de navii de resbel sub un singur căpitan.

Escadrou, (fr. diu lat. *quadra*), trupă de călarî, de ordinar 4 companie.

Escarts s. ESCAS, (*drept de*), drept perceput ass. totor avuțiilor mobilii când treceă din mânele unni bourgeois la uă personă din altă classe.

Escellință, (*excellența*), grad eminente de perfecțiune. Titlu honorific originar din Byzanțiu, primitiv dat imperatorilor și principilor de sânge, mai târziu totor celor investiți cu demnități înalte.

Escellere, (*excellere*), a întrece în calitate, în perfecțiune, persoanele s. lucrurile din aceeași clasă.

Escellinte, (*excellens*), care are escellință, de calitate superioară. *Excellentissim*, foarte escellinte. Titlu vechiu dat senatorilor Venetiei adunați în colegiu în presința dogelui.

Escentric, *geom.* califică spherale, cercurile conținute unul în altul fără a avea acelăși centru; un unghi al cui vîrf este între circumferința unui cerc și centru. Vd. *urm.*

Escentricitate, *geom.* distanța între centrurile a două cercuri escentrice; *astr.* distanța între centrul și căminul elipsii cî descrie nă planetă. *Esc. duplă*, distanța între cele două cămine ale elipsii, egale de două ori escentricitatea simplă. *Neol.* (din angl, *eccentricity*), dispozițiune naivă, originală, esaltată, a spiritului.

Esceptare, a nu coprinde în un număr, în nă regulă.

Escepționale, de escepțiune.

Escepțiune, acțiune de a escepta și efectul. *Esc. civile*, altădată care derivă din dreptul civile, din lege, opp. *esc. pretorică*, care eră fundată numai pre un edict al pretorului.

Esces, (*excessus*), cea ce esc din marginile rațiunii, regnlei, buneii convenințe.—*Escesiv* cu exces.

Escisiune, (*excisio*), *chir.* tăiere.

Escitare, (*ex-cieo*), a provoca. dă nascere.—*Escitațiune*, acțiune de a escită.

Esclamațiune, (*ex-clamatio*), strigăt de bucuriă, de admirațiune, de indignațiune.

Escludere, (*ex-cludo=claudio*), a scote afară.—*Esclusiune*, acțiune de a esclude.—*Esclusiv*, care pôte esclude.

Escommunicare, *schol.* a scote din comuniunea Bisericeii.—*Escommunicațiune*, acțiune de a escommunica.

Escursiune, (*excursio*), irrupțiune în țarr'a nemicului.

Escusare, a dă cuvinte pentru a disculpă.

Eserciț, miscare, activitate desă.—*Esercitare*, a pune în eserciț.

Espansiv, (*expando*), care posedă puterea de a dilată s. a se dilată.

Espectativă, asșteptare fundată pre nă promissinne, pre probabilități.

Essecutare, (*ex-sequor*), a împline, rednce în act; esprime, represintă.—*Essecuțiune*, acțiune de a essecuta.

Essegese, (*gr.*) esplicațiune, întrepretațiune, speciale a Scripturei. Proprii esplicațiune prin vorbe cari aū acelăși sens, nu acelăși sunet, d. e. unii întreprעי cred că în mai multe locuri ale Scripturei vorbele *abba pater*, ultimul e pus prin essegese și pentru a esplica pre primul.—*Ess. numerică* s. *linăriă*, soluțiunea numerică a equațiunilor s. construcțiunea lor geometrică.

Essegeși, erudiți cari se ocupă de essegese. La Athenianii jurisperiți pre cari judecătoria i con-

sultă în affacerile dificilă și importante.

Essegetică, în alg. vechiă metodă de a găsi rădăcinele ecuațiilor unei probleme în numere s. în linie, după cari problem'a era numerică s. geometrică.

Essemplar, (—*plar*), care poate servi de esemplu.

Essemplu, (—*xemplum*), model, de imitat.

Essență, vd. *Essință*.

Essiliu, (—*lium*), depărtare din patriă (*ex solo*), până în period'a republicană atât constrinsă cât și voluntară. Propriă espulsiune din țarră primitiv nu se găsesce, numai *aquae et ignis interdictio*, priu care condamnatul nu putea trăi în Roma. Tot accusatul era liber a părăsi, înainte de acusațiune, Roma și a se încetățeni în alt Stat. În anticitate era chiar unele State determinate pentru accest'a, precum Tibur, Praepeste, unde nescine putea merge că în *justum exilium*. Confiscațiunea nu urmă aceste pedepsi; affară, la început, de criminile asupra căror se applica, primitiv, *sacratio capitatis*. Vd. *Publicatio*. Către finele republicei essiliul deveni uă simplă depărtare din țarră. În secl. I și II al imperatorilor se substituie prin *deportatio*, lingă care se formă modul cel mai dulce de essiliu, *relegatio*.

Essință, (*essentia*), ceea ce constituiesce natur'a unui lucru.—*Essențiale*, de essință, principale; absolut necessar, de mare importantă.

Essod, altim'a carte a lui Mose, care descrie eșitul din Egipt; *lit.* ultim'a parte a tragediei grece.

Essordiū, (*exordiūm*), *rhet.* prim'a parte a orațiunii. Vd. *Marm.* *Elém. de littér.* I. 143.

Est, Oriente.

Estaffetă, (ital. *staffa*), depeșă, cel ce o duce.

Estafiladă, (ital. *staffilata*) chir. tăiatură în separațiune.

Esthemă, (gr.) *phil.* lucru simțit.

Esterliu, pond de 18 1/2 grane în aurărie.

Esthesiă, (gr.) *phil.* sensibilitate.

Esthetică, (gr. *aisthēsis*), termin creat de Baumgarten pentru sciința frumosului s. *philosophi'a* artii.

Estoc, (grm.) sabiă lungă și subțire care serviă spre a împunge.

Estompă, instrument al cui vîrf e copperit cu pelle, servind delințătorilor pentru a întinde crayonul, *estompare*.

Ethică, (gr.) *philosophi'a* morale.

Etnarch, (gr.) titlu dat de R. unor gubernatori de provințe judaice, *etnarchie*.

Ethnographiă, (gr.) sciință al cui obiect este descrițiunea, divisiunea și filiațiunea popoarelor.

Etymologiă, (gr.) originea unei vorbe; sciința care caută accestă origine.

Eucharistie, (gr.) sântul sacrament al corpului și sângelui lui I.-Chr. sub speș'a pânii și vinului. *Comp. St. Sacrament, Comuniune, Eulgiă, St. Cină*, la Protestanți se num. *viatică* când se dă egrilor în periclu de mörte.

Euchyliū, (gr.) *med.* bună natură a fluidilor corpului.

Euchym, (gr) *botn.* vd. *Cambiū*.

Euclase *n.* — DE, silicat dublu de alumină și glucină, originar din Peruvia s. Brasilia. Strălucința și căldura sa au făcut să se pună între gemе.

Eucologia, (gr.) *s.* — **CHOLOGIA**, ritualele care conține, la Catholici, officii duminicelor și principalilor sărbători; la Greci tot ce se referese la ceremoniele cultului.

Eucrasia, (gr.) *med.* temperament bun.

Eudialith, mineral de Groenlanda.

Eudiapneustia, (gr.) respirație ușoară.

Eudiometru, (gr.) instrument imaginat mai ales de Volta, perfecționat de Regnault, pentru a analiza mai particular aerul atmosferic.

Eufrașiă, (— *sia*), plantă herbacă din tribul renanthaceelor, utilizată altă-dată ca remediu pentru ochi.

Eugraph, (gr.) cameră obscură, unde obiectele se văd în poziția lor naturală.

Eulogia, (gr.) primitiv *eucharistiă*: apoi nume generic pentru lucruri binecuvântate în Bis. grăcă.

Eupathiă, (gr.) resemnare în suferințe.

Euphemism, (gr.) figură de dicțiune prin care se ascunde imaginațiunii idee puțin convenibile.

Euphonia, (gr.) succesiune armonioasă de sunete la nă singură voce. — *Euphonic*, de euphonia, care produce euphonia.

Eurythmia, (— *mia*), *archit.* bună proporțiune.

Eusemia, (gr.) se dice de totalitatea symptomatelor favorabile în nă egritudine.

Eustyl, *archit.* edificiu cu columnele distanți de $2 \frac{1}{4}$ ori diametrul lor.

Eutassia, (gr.) *s.* **DILWINTU**, *med.* constituțiune bine ordonată. — *Euthesia*, constituțiune forte.

Euthymia, (gr.) tranșitate (liniste) a spiritului.

Eveniment, (*eventus*), întâmplare, eșit. Mai generale decât *eventură*, cea ce se întâmplă unei persoane.

Eventaliu, (fr.) apărător; suppl. flabel.

Evitare, (— *tare*). a se feri.

Evoluțiune, (fr.) *milit.* miscare a trupelor pentru a lua altă pozițiune; *mus.* transmissiune reciprocă de basso și supra fără a rezultă vre-nă schimbare în melodiă.

Exeat, (lit.) permissiune dată unui ecclesiastic de a trece în altă diocesă, unui scholar de a eși din gymnasiu.

Exequatur, (lat.) altă-dată ordonanță a unui judecător pentru uă essecțiune.

F.

F, à șessé literă à alphabetului, deunde alsésselé obiect din uerîcê seriă al cui început este A. Că breviat. desemnă, în evul mediū, 40; cu nă trăssură horisontale d'asupra 40,000. In *mus. F.* s. *F-ut-fa* pentru *Fa-la-ut-fa*, esprime à patra notă à gammei diatonice. Pre monnete stă pentru Ångers.

Fabel, mic comment, roman.

Fabulă, (*-la*) — și *fablă*, — eventură, narrațiune imaginată pentru à instrui s. delectă. La Romanū comp. principale Donat ad Terent. *fabb.* p. 91. ed. Zeun: fabula generale nomen est, ejus duae primae partés sunt, *tragoedia* et *comoedia*. Si latina argumentatio fit, praetextata dicitur etc. Ibid. Euanthius (p. 29) «illud vero tenendam est, post *ῥέαν κομωδίαν* Latinos multa fabularum genera protulisse: ut *Togatas* a scenicis atque argumentis Latinis; Praetextata a dignitate personarum et latina historia (comp. Festu p. 75 ed. Dac.), *Atellanas* a civitate Campaniae, ubi acitatae sunt plurimae; *Rhintonicas* ab auctoris nomine; *Tabernarias* ab humilitate argumenti et styli, *Mimos* a diuturna imitatione vilium rerum et levium personnarum». Vd, și Marmontel Elem. II, p. 147, *Théry Cours de litt.* I.

Fabulator, care face fable. — *Fabulos*, imaginat. — *Fabulositate*, calitatea lucrului *fabulos*. *Neg.*

Făcătă, partea principale, dinainte, à unui edificiu. — *Făcătă*, tăiăturele, fețele unei petre, unui diamante, unui briliante lucrat. *Neg.*

Făceție, (*-ăe*), glume prin vorbe s. gesturi. — *Făcețios*, de făceție, care face à rîde.

Facile, (*-lis*), lesne. — *Facilisare*, à face facile, înlesni. — *Facilitate*, înlesnire.

Facsimilar, făcut după imitațiune.

Facsimilat, vd. *urm.*

Facsimile, imitațiune perfectă, mai ales pentru scripture.

Facticiū, făcut, artificiale; opp. *naturule*.

Făcțios, (*-sus*), turburător, sedițios.

Făcțiune, (*-ăo*), partit în un Stat, în un corp; *milit.* funcțiunea unui soldat, *facționar*, în vigilațiune.

Factor, (fr.) cel cê fabrică instrumente de musică s. le accordă; *arithm.* împărțitor.

Factum, (lat.) *jurispr.* script care conține cșpozițiunea unui fapt de proces.

Factură, (fr.) indice, memoriū de numele și prețul marfelor cê un comerciant trâmite commitintelū sêu; *archit.* modul cum ê făcut un lucru.

Facultate, (*-tas*), virtute activă, dispozițiune naturale prin međlocul cui subiectul ê capabile de à produce un effect; međloc de lucrare. — *Facultativ*, care dă facultatea; care se pôte face s. nu.

Fad, (fr.) vd. *Fatuă*.

Fadore, (fr.) vd. *Fatuitate*.

Fagan, coquilă bivalvă pertinentă de *arches* ale lui Linné.

Fagara, (*-ra*), arburel de Ia-

ponia. de gennl balsamodendrului, famili'a terebinthacéelor.

Falanster, vd. *Phalanster*.

Falsificare, à face fals, strică.— *Falsificatiune*, acțiune de à falsifică. — *Falsificator* cel care falsifică.

Faimă, vd. *Famă*.

Falacios, (— *lax*), fraudnlos, înșelăcios.

Falltranck, (germ.) se num. în Suetia, Germ. și Francia un amestec de plante aromatice, ușior astringinți, alpine, à cui infusiune previne accidenții căderii, loviturilor. Se dăc și *vulnerarie suedice*, *theă* (ciai lat. *thea sinensis*) de *Suedia*, *spece vulnerarie*.

Famă, (— *ma*), renume.— *Famos*, renumit (vestit).

Famelic, (— *cus*), turmentat de fame.

Familiă, (— *lia*, din *famulari*, à servi), tot ce perține unei persoane. hōmenī și lucruri (Liv. 3, 55, 45, 40,— *servi* Cic. ad Div. 14, 4, *familia liberata*. Cf. ibid. I, 3. Brut. 22, deunde Cluent. 15: familia Martis=Martiales). Adeseă cei vechi unia *familia* și *pecunia* (și averile repausaților, Liv. 2,611) preem arrattă Salmas. ad Solin. p. 892. Comp. Burmann ad Sueton. Ner. 5. Măi restrins tōte persoanele de sub potestatea unui *pater familias*, toți membrii familiei, cari pōrtă un *cognomen*. Sub imperatorii chiar membrii unei *gens*, deunde până astăđi „les descendants d'une souche commune.“

Familiar, (— *ris*), de familiă; care trăiesce liber cu altul.— *Familiaritate*, calitatea familiarelui.

Fanatic, (— *cus*), animat de un zel excessiv, furios pentru re-

ligiune, Primitiv califică persoanele consecrate templului.

Fanatisare, (fr.) à face fanatic (pre cuv.).

Fanatism, zelul, pasiunea fanaticului.

Fandango, danț hispanic în trei timpuri, cu mișcare animată și voluptōsă.

Fanfar, (fr.) ariă essecutată pre trompete, în semn de leteță.

Fanfaron, (fr.) care face pre marele (iără à fi).— *Fanfaronadă*, illusiunea fanfaronului.

Fascinare, (— *na-re*), à nimi prin un fel de farmec, de strălucire care accopperă adevărul.— *Fascinațiune*, acțiune de à fascina.

Fasce, *fasces*, fasciclu de verge de ulm s. betulă, în medloc năsecure. Symbol al potestății regiinți, veni în timpurile celle măi vechie din Etruria la Roma, unde fii purtat înaintea regilor, măi târđiū înaintea consnilor și dictatorilor (primii cu 12 și tot attăți lictori, secunđii cu 24). Pretorii și propretorii affară din Roma aveă 6; legații regesci nnumăi 5.

Fast, (— *tus*), affectațiune de à se arrattă cu strălucire, înssuriă.

Fasti, (*fasti*), registre la R., pre cari se înscria evenimentele totidiane. Kalendarium, in quo inter alia, qui dies fasti aut nefasti sint, consignatum est. (Lem.). Vd. Funcc. de pnerit L. L. III. § 15 p. 247 sqq. — Comp., după Liv., *commentarii pontificum*, cari după Wachsmntb. (Anf der roem. Gesch. p. 7. 9.) differesc de *Annales Maximi*. Cons. în gen. Leclerc des journaux chez les Romains, Becker Roem. Alterthümer.

Fastidios, care cauză fastidiu.

Fastidire, (— *dire*), a cauză desgust; La Cic. aliquid, etiam rectum, reprehendere; nihil facile probare. (Lem.).

Fastidiu, (*dium*), desgust, mâi ales de aliminte.

Fastuos, (— *sus*), care disfașură lussuriă, pompă mare.

Fatale, (— *lis*). de fat, de sörte, care duce cu sire uă destinață neevitabile, neresistibile.

Fatalism, opinie care negă libertatea, presupunând că faptele din ordinea morală sunt, că cele din ordinea fizică, rezultatul necesității s. destinului. — *Fatalist*, cel ce ține de fatalism, vulgar cel ce admite, în uere-cară casuri, influința destinătei.

Fatalitate, destinată, (ursită), neferice, întâmplare neferice (nenorocită).

Fatigă, (fr.) ostenelă.

Fatigare, (*defatigare*), a osteni.

Fatuitate, (— *tas*), impertinință, neghibiă, laudă de sine însuși.

Fatuu, (— *us*), lăndăros.

Favorabile, care favoresce (vd. vb.).

Favore, (*favor*), grație, părtinire, binefacere, semn de binevoință.

Favorire, (*favere*), a părtini, a tractă cu favore, a susține prin binevoința sa.

Favorisare, vd. *Favorire*.

Favorit, care este în favore.

Fecund, vd. *urm*.

Fecund, (— *dus*), care produce mult, fertile (roditor).

Fecundare, (*dare*), a face fecund. — *Fecundațiune*, act. de a fecunda.

Fecunditate, (— *tas*), vd. *Fertilitate*.

Feculă, (*faecula*) pulbere albă, destul de asemine amidonului, care se precipită în fundul sucului stors din uere-cară rădăcine s. grăunți. — *Feculință*, sediment al unei liquoră.

Feculită, principiu al vegetabililor feculoase.

Fedrale, relativ la uă confederațiune. Vd. și *federativ*.

Federalizare, (fr) a dă gubern federativ..

Federalism, sistemă fedrale, a gubernului federativ. — *Federalist*, partên al federalismului.

Federativ, de federațiune. *Gubern federativ*, acel'a în care mâi multe State sunt unite prin federațiune, precum în Amer. de N.

Federațiune, (*foedus*), legătură, uniune de mâi multe State, adunanța ținută pentru acest scöp.

Federerz, (germ.) antimoniu în fire subțiri, numit și antimoniu în pannă (fr. antimoine en plume).

Feldspath, (germ.) *chem. miner.* nume comune pentru mâi multe minerale silicate din a căror speță e și granitul.

Felicitare, vd. *urm*.

Felicitățiune, — suppl. fericitățiune — vd. *Gratulațiune*.

Felicitate, (— *tas*), — suppl. *fericitate*, fericire mare, beătitudine.

Felucă, (fr.) mică nave pre Mediterană.

Femelă, (fr.) — bine *femină* — correlativ cu *mascur*.

Feminin, (— *nus*), opp. *masculin*, (vd. vb.).

Ferm, (*firmitas*) tare. — *Fermitate*, tăria.

Feroce, (— *rox*), sălbatic. *N. us.*

Ferocitate, — suppl. *feritate* — feroșă, sălbătăcie.

Ferruginos, (— *neus*), de națura fierului, care conține fer.

Fertile, (— *lis*), roditor.

Fertilizare, (fr.) à face fertile. — *Fertilizațiune*, act. de à fertilisă.

Fertilitate, (— *tas*), fecunditate.

Festin, (fr.) hospăț. *N. us.*

Fetid, (— *dus*), care are odore forte și neplăcută.

Feudale, relativ la feudalitate.

Feudalism, system'a feudalității. — *Feudalist*, părten al feudalismului.

Feudalitate, systemă politică care supuneă pre vasați suzeranului.

Fiasco, (ital.) cădere din uă întreprindere.

Fibre, (— *brae*), fire organice subțiri, elastice, estiusibile, cari intră în compozițiunea țesăturilor animalilor. Se distingeă uădată *f. simple, compuse, membranose, nervose, aponevrotice* s. al.

Fibrină, *anat. chem.* substanță animal: albicioasă, nespidă și inodore, care constituiese în mare parte materi'a fibrelor, carnea musculară.

Fibrocartilagine, *anat.* partea mediară între țesătur'a fibroasă și țesătur'a cartilaginösă.

Fibrolith, (*fibra-lithos*), substanță minerale de țesătură fibroasă.

Fibros, care are fibre.

Fibulă, *chir.* instrument, speță de inel, pentru *fibulațiune*, u-niue à labrelor unui vuln.

Ficiciu, vd. *Fictiv*.

Ficțiune, (— *ăo*), invențiune

fabuloasă; *jurispr.* represiutațiune à unui cê fals cã adevărat. Astăđi *ficțiune legale*.

Fictiv, care represintă prin ficțiune, precând *ficiciu*, care este represintat.

Fictor, (* *tor*), sculptor pre cêră s. aramă. Vd. Varr. L. L. VI. 3 fictores dicti a fingendis libis, v. Casaub. ad. Suet. Aug. 5. Guther. Jur. Pont. II, 14 p. 223 (Lem.).

Fideicomis, în *jurispr. rom.* decisiune à testatorului către heredă de à se dă cê-va din averile lăssate altor persoane. Dela August fură recunoscute *legale*. Astăđi *opprite*.

Fideist, *relig.* cel cê cunnosce toate mysteriele și dogmatele credinței catholice.

Fidele, (— *lis*), credincios. — *Fidelitate*, credință, esactitate în indeplinitul datorielor, convențiunilor.

Fiducă, (— *că*), vd. *Tutelă*.

Fiduciar, cel însărcinat de testator à remite cui-va successiunea.

Fief, (fr.) dominiu nobile, proprietate teritoriale ținind de un suzeran, *praedium beneficiarium*.

Figură, (din *ingere*), formă. *Figur'a* unui obiect este obiectul însuși.

Figurare, à dă figură, represintă prin formă, imagină, à avé convenință, symetriă cu alt lucru; *refl.* à și imagină; *neutr.* à face figură, se arrătă cu prestață.

Figurat, *gram.* prin metaphoră, opp. *propriu*, *naturale*. — *Copiă figurată*, aceea care în loc de à se oppri pre uă singură notă, divide valórea ei în mai multe altele pre alt accord; *trăssură figurată*, aceea care trece, prin un mers

diatonic, pre alte note decât ale acordului actuale; *harmonia figurată*, în care se trec mai multe note pre un accord. — *Numere figurate* sunt şiruri de numere formate după vre-ură lege.

Figuraţiune, acţiune de a figura. — *Figurativ*, care reprezintă uă formă.

Figuretă, vd. *Figurină*.

Figurină, figură mică. Speciale mize figure antice de smalt, bronz s. argint.

Figurism, *theol.* opiniunea celor cari privesc evenimintele T. Vechiū cā figure ale T. Nouū. — *Figurist*, pārtēn al figurismului; *art.* cel cē formedă figure în ipsos.

Filagran, vd. *Filigran*.

Filandres, (fr.) fire lnnghi și subțiri.

Filiale. de fiū, quod filium decet.

Filiaţiune, (— *tio*), vd. *Genealogiă*.

Filicorne, s. *NEMATOCERE*, familiă de lepidoptere cu antennele în formă de fir; precumbombycele.

Filiforme, (— *mis*), *botn.* subțire, cilyndric și flessibile cā firul.

Filigran, veri-cē operă de cerăriă făcută cu fire rotunde foarte delicate, întreiectate unele în altele, reprezentând diverse ornamente.

Filius ante patrem, (lat.) fiul înainte tatălui. Nume dat altă-dată epilobului din caus'a fructului sēn foarte vizibile înainte de vesteditul florii.

Fin, subțire, delicat.

Finale, de fine, dela fine. Cā subst., *mus.* not'a principale a modului, assnpra cui cantă sē finescă modulațiunea s. buccat'a.

Finanță, (din *finare*), propr.

arginți destinați pentru spesele cē are nescine a face, arginți presinți; arginții și veniturile Statului, sciinț'a administrațiunii lor. — Sully este primul care o regulă. Colbert le stabili. — *Finanțiale*, (neol.) care perține finanțelor. — *Finanțiar*, care este în affacerile finanțelor.

Fineșă, calitatea lucrului fin.

Firm, (— *mis*). vd. *Ferm*.

Flacon, (fr.) sticlă, lagenă.

Flagei, (— *lum*) biciū.

Flageflare, (— *lare*), a biciui. — *Flageletașinne*, acțiune de a flagei.

Flageolet, (ital.) *mus.* mică flaută al cui sunet este clar și subțire.

Flagrante, (— *grans*), înflăcărat.

Flamard, (fr.) sabiă cu lam'a în formă de flacăre.

Flamini, (— *nes*, a *silo*, *flamen*, quod per syncopam flamen dicimus. *Prisc.*, în timpul nouū din *flare*), preoți, la R., ai fiă-cărul deū, în număr de 15, alessi mai târziu în comițiile curiate, augurati de Pontifex Max. Funcțiunea lor eră pre vietă; dar putea fi destituiti în unele circumstanțe. Se dividea în *flamines maiores*, dintre patrici, și *fl. minores*, de multe ori plebei. *Fl. maiores* eră *fl. Dialis*, *fl. Martialis*, *fl. Quirinalis*. De cei minorii perținea, între alții, *fl. Volcanalis*, *Pomonalis*, *Carmenlalis*, *Floralis*. Sub imperatorii se creară și flaminii imperatorilor înțeiți, între cari principalele eră *fl. Dialis*, preotul lui Ioue. Acest'a aveă cā semn al demnității un lictor, sella currulis și toga praetexta.

Flattare, (fr.) à adnă, linguși. — *Flatteria*, adulațiune. *N. us.*

Flatuositate, *med.* se dice de vînturile formate contră natură în stomac.

Flautino, (ital.) *mus.* indică partițiunii pre mică flaută s. octavă.

Flegart, (fr.) s. — *GARD*, piaçă commune, drum mare.

Flegmă, (gr.) vd. *Phlegmă*.

Flessibile, (— *xibilis*), care se pôte îndoni. — *Flessibilitate*, calitatea flessibilelui.

Flessiune, (— *xis*), îndouitură; *gram.* terminațiune.

Flibot, (pôte angl. *fly-boot*), naviculă de coisar.

Floréale, (fr.) à 8-a lună à calendarului republican, între 20 Aprilé și 19 Mai.

Florican, cocor de Ceylan.

Florifer, care produce flori.

Floripondio, *botn.* stramoniu de Pernvia.

Flotă, (fr. lat. *classis*), uniune de mai multe vase cari navigă împreună. — *Flotilă*, mică flotă, mai ales de navî de resbel. — *Flotisti*, comercianți cari merg cu flotele în America. *Comp. galionisti.*

Fluată, *chem.* sare din acid fluoric și uă base.

Fluctnațiune, (— *tio*), cumpănire (balansare) à unui licid.

Fluctuos, (— *sus*), agitat de miscări violinti s. contrare.

Fluid, (— *dus*), care curge. Că subst., *phys.*, corp ale enî molecule sunt așa de slab legate între dîsele că se miscă facile unele ass. altor, precum ap'a s. al. — *Fluidi elastici* sunt aceia cari rezultă din continuațiunea introducțiunii caloricului în un corp ajuns

în stare de licid. Din acesti fluđii unii și conservă fluiditatea elastică sub celle mai forți pressiunii cê ar suferi și la tôte gradele de frig cunnoscute. Se numesc *fluidi aeriformi*, pentrucă aerul atmospheric ține prim'a ordine între dînșii, *fluidi elastici permaninți*, s. *gasuri*, opp. *fluidi elastici nepermaninți s. vapori*.

Fluidificare, (— *care*), à re-duce în stare de fluid. — *Fluidificațiune*, acțiune de à fluidifică.

Fluidist, pãrtén al magnetismului animale că provenind din un fluid particular.

Fluiditate, calitatea fluidului.

Fluo-borați, *chem.* sări din acid fluo-boric și nă base.

Fluo-boric s. *FLORUR DE BORIŪ*, gas din fluor și borii.

Fluo-columbată, sare dîn acid fluo-columbic și nă base.

Fluor, *chem.* altă-dată *spath fluor*, calce fluatată s. fluor de calciu. Astăđi vd. *Phloră*. În chem. *alcali volatile*, un licid.

Fluorhydric (acid), *chem.* numit și *acid fluoric* s. *hydrofluoric*, combinățiune de fluor și hydrogen. — *Fluorhydrată*, sare din acest acid și nă base.

Fluoridă, *chem.* combinațiune de fluor cu un acid.

Fluorur, *chem.* combinațiune de fluor cu un corp simplu.

Fluo-silicată, sare din acid fmosilic și uă base. — *Fluo-silicic*, acid gasos din fluor și siliciu.

Flussu, (— *xus*), miscare regulată și periodică à mărî.

Fluviale, (— *lis*), de fluviu (vd. vb.) — *Fluviatile*, care cresce și trăiesce în fluviu, merge pre fluviu.

Fluviu, (— *vus*), gîrlă.

Folio, (lat.) *impr.* numărul pus la pagină. Carte în *folio*, ale cui foie sunt numai în două. *Folio recto*, prim'a pagină, *fol. verso*, a doua.

Fongus, (lat.) creșterea cărnoasă pe nă plagă.

For, (— *rum*), în genere loc unde se adună poporul. Mai târziu și locul de adunare al armatei în castră (altă-dată *principium*), înainte de *praetorium*, unde se află scaunul oratorului (*tribunal*), *arae* și *auguratorium*.— Numărul furnurilor se adăuse în Roma relativ cu creșterea acestei cetăți, în unele se tractă afacerile Statului și cetățianilor (*fora civilia*), în altele se făcea comerțul (*fora venalia*).—Astăzi (*for exterior*) jurisdicțiune, tribunale de justiță.

Forță, vigore, putere, energie, intensitate de acțiune. — *Forță motrice*, care produce o mișcare actuală. *F. expansivă*, aceea prin care un corp elastic se întinde.

Forțare, (fr.) a constrânge sili.

Forestier, (fr.) care are o sarcină, o funcțiune în administrațiunea pădurilor.

Formă, (— *ma*), configurațiune a corpurilor, dispozițiune particulară care face un corp a se distinge de altele. Vd. *Figură*.

Formare, a da ființă și formă.

Formale, investit cu toate formele necesare, expres, precis, pozitiv.

Formalism, (— *mus*), sistemă metafizică care negă existența materiei, ne recunoscând decât form'a.

Formalitate, clausă, condițiune de care caută să fiă investit un act spre a fi valabile.

Format, dimensiunea unui lucru (cărți).

Formațiune, acțiune de a forma.

Formidabile, (— *lis*), de temut.

Formulă, (— *la*), formă prescriasă, expresiune determinată a unui act, unei legi s. al.

Forte, (— *lis*), tare, ferm.

Fortereta, (fr.) loc fortificat.

Fortifiere, (fr.) vd. *urm*.

Fortificare, a face forte, ferm, a întări.

Fortiori, (lat.) s. a *FORTIORI*, cu atât mai mult.

Fortună, (— *na*), sorte, cas fortuit; fericire, opulență.

Fortunat, (— *tus*), fericit (no-rocit).

Foscarenia, plantă dintre tetrandric, dela numele lui Foscarini.

Fossă, (— *sa*), șanț.

Fossile, (— *lis, tins*), substanță pământoasă, petrosă și minerală ce se găsește în pământ. Naturaliștii francezi numesc astfel corpurile organice de timpuri foarte depărtate, abstruse (îngropate) în tărîmuri depuse de apă.

Fothergile, gen stabilit de Linne pentru niște plante din America septentr.

Fottalongé, (fr.) s. GEE, materia de India vârgată de serică s. al.

Fours a cristaux, (fr.) numesc lăcitorii Alpilor cavități investite cu cristali ce se găsesc în munții granitici, de ordină la mare înălțime.

Fracțiune, (— *tio*), *theol.* act. de a rupe, parte a eucharistiei; *arithm.* număr compus din părțile întregului.

Fragile, (— *lis*), care se frânge ușor.— *Fragilitate*, calitatea fragilității.

Fragment, (— *tum*), nume dat remaselor necomplete de scripte dela cei vechi. *DD.* *Didot* au întreprins uă interesante colecțiune, unde, între altele, *Fragmenta philosophorum græcorum*, gr. et. lat. cur. *Mullach*.

Fregată, (fr. din catal. *fragata*), nave de resbel, mai ușoară decât navea de lină, de ordiu. 36—48 tunuri.— *Fregaton*, mică fregată venețiană.

Freisleben, substanță minerale albastră, după numele mineralogistului care a descris'o ăntiū.

Frenesiă, vd. *Phrenesiă*.

Fresque, (fr. ital. *fresco*), pictură de culori muiate în apă pre un mur illinit de currind, *à dépeindre à fresco*.

Fret, (fr., *frette* după *Acad.*) s. *nois*, locațiune (închiriat) al unei navei pre Mediter.

Fresquetă, (fr.) prospățiă, frăgețime. *Neg.*

Fricțiune, (— *tio*), acțiune de ă frecă.

Fripou, (fr.) înșelător. *Eripoteriă*, acțiunea friponului. *N. us.*

Frison, postav commune de Poitou.

Friivol, (— *lus*), van, fără soliditate. — *Friivolitate*, calitatea friivolului.

Fronďă, fr. prasciă.

Frontieră, limită care separă doue State.

Frontispitiū, (*frontis—inspectio*), *arch.* făcată, partea principală ă unui edificiu.— *Fronton*, ornament făcut de ordinar in triănghiū, d'assupra intrării unui edificiu.

Fruet, (— *tus*), rod.

Fructifer, (— *fer*), care produce fructe.

Fructificare, ă aduce fruct, ă pune în stare de ă produce. — *Fructificațiune*, nume generic pentru totalitatea fenomenelor cari însoțese producțiunea fructului și ă organelor destinate pentru această operațiune.

Fructiforme, în formă de fruct.

Fructuos, care produce fructe (poetic, altfel *fertile*); *fig.* utile, lucrativ.

Frugale, (— *lis*), content cu puțin, cumpătat. *Comp. sobriū.* — *Frugalitate*, calitatea celui cū este frugale.

Fugitiv, (— *vus*), care este în fugă (fugar).

Fulminală, (*taeda*), făclia mare grōssă de cēră s. reșină. *Neg.*

Fulminante, (— *nans*), care fulmină (vd. vb.).

Fulminare, ă face sgommot, (pentru perss. în mânia); ă publică acte cu nere-cari formalități. *Vd. urm.*

Fulminațiune, *chem.* detunațiune, esplosiune escitată de foc.

Fulminată, *chem.* sare din acid fulminic și uă base.

Fulminic (acid), acid care formă combinațiuni metalice proprie ă produce esplosiuni.

Funcțiune, (— *tiō*), acțiune propriă unui stabilit, *physiol.* unui organ; sarcină, officiu; *alg.* altădată diverse puteri ale unei cantități; astăđi cantitate compusă de un număr de termini între cari ă coprins x

$ax, ax^2 + b \sqrt{ax + b + c^2}$
($ax + b$)² + cx etc.

Sunt funcțiuni ale lui x.

Funcționar, cel care împlinesce uă funcțiune; care esercită uă funcțiune ă Statului.

Fundament, (— *tum*), base (temeliă): *fig.* cauză, motiv.— *Fundamentale*, de fundament.

Fundare, à pune fundaminte (clădi).— *Fundațiune*, acțiune de à fundă.— *Fundator*, cel care fundădă.

Funerar, (— *rius*), relativ la cerimoniile înmormântatului. Comp. *funebre*.

Funebre, (— *bris*), vd. *prec.*

Funeste, (— *stis*), sinistru, care adduce s. anunță nefericire.

Funicular, compus din funi.

Fur, (*fur*), cel cê fură, hoț.

Furagiū, (fr.) grăunțe, fin.

Furb, (fr.) înșelător.— *Furberia*, acțiunea furbului.

Furibund, (— *dus*), suppus la furóre.

Furóre, (— *ror*), transport violent de mâniă.

Furt, (— *tum*), furtiașag.

Furtiv, (— *vus*), se dice de lucrurile cari se fac în ascuns.

Fusarion, plantă din genul fusidiului.

Fuscită, mineral observat la Kallerigen, aprópe de Arendal, în Norvegia, assemine plinitei.

Fusibile, (— *lis*), care pôte fi lcidificat, topit.

Fusidiū, *botn.* nouă gen conținând patru spețe de plante cu sporidiele fusiformi.

Fusiune, (— *sio*), topire.

F-ut-fa, *mus.* not'a *fa*.

Fycose, (— *sis*), *med.* dartra (lat. *lichen, impetigo*) al plepelor.

G.

G, à șapte literă à alphabetului; al șeptelê obiect din verî-cê seriă care începe prin *a*. — Că numerale vală, la R., 400; cu uă trăsura horisontale d'assupra 40,000. La Greci $\gamma=3$, $\gamma=3000$. Iu mus. este numele cellei mai inalte din celle trei cheie musicalî. *G.* s. *g-re-sol* s. *g-sol-re-ut*, pentru *sol-si-re-sol*, des. al cincilê, (altă-dată al șeptele) sunet al gammei diatonice. Pre monnete arrată că sunt bătute la Poitiers. In chem. *glyciniu*. — Supplinită la început prin *c*, această literă cantă à fi venit în us către secl. 5. Comp. K. L. Schneider Elementarlehre I. p. 3; 231, 268, mai ales cercetările lui Nahmacher. Comm. de litter. rom. sect. II, c. 1, p. 51 sqq. Seyfert Lat. Sprachlehre I, p. 5 sqq. 34 sqq. 810 sqq § 54 sqq. Comp. en Reisig Vorles. üb. lat. Sprachwiss. § 45 sqq. p. 56 sqq.; Rasmhorn, Lat. Grammatik 2 edit. § 4 și 5. Freund Wörterbuch der lat. Sprache I p. 596 sqq. Lepsiu De tabb. Eugubb. p. 36.

Gabari, s. *rit*, mai ales model de construcțiune de navî.

Gabellum, s. *GLABELLUM* (lat.) anat. spațul fără păr dintre sprincene.

Gagiü, (fr.) ceea ce se dă spre securitate de uă datoriă, de un împrumut, deposit.

Galant, (fr.) sociabile, de conversațiune plăcută, de commerciu cert, civile, urban.

Galanteriă, calitatea galanturii.

Galeria, (fr.) portic, sală lun-

gă pentru preămblat s. esposițiune mai ales de table.

Gallic, (*acid*), chem. acid organic, obținut de Scheele în 1786, compus de carbon, hydrogen și ossygen.

Galou, (fr.) șiret, găitan.

Galop, (fr.) ămblatul calului cel mai iute.

Galvanic, de galvanism.

Galvanism, nume dat, după Galvani, inventorul sên, fluidului electric disvoltat prin frecare. In gen. ramurê à physiceă care se ocupă de fenomenele electrice produse prin contactul unor corpuri.

Galvanometru, s. MULTIPLICATOR, instrument de physică, imaginat de Schweigger, pentru à discopperi celle mai micc trăsurre de electricitate în miscare.

Gambă, instrument de musică Vd. *Violă*.

Gambă, (fr. *jambe*), parte à corpului human dela genuchiü până la pele.

Gammă, (gr.) à treia literă à alphabetuinii grec, care în vechi'a notațiune represintă pro *sol*, de unde plecă gamm'a normalc Astădi esprime o successiune de sunete ascindintê s. descindinte în întinsul octavei. Este de mai multe spece, determinate prin ordinea în care sunetele cari o compun, sunt dispuse. Se pot distinge în octavă 12 sunete differinți, puse la distanță egale nnele de altele, ceea ce se num. *semi-tonurî* și à căror seriă continuită formedă *g. chromatică*.

Ganglion, (gr.) *med.* speță de tubercule micc.

Gangrenă, (gr.) mortificațiune a unei părți din corp.

Gangrenare, a deveni gangrenos.

Gangrenos, de natur'a gangrenei, în gangrenă.

Garant, (fr.) care răspunde pentru altul s. pentru sine (kezaș).— **Garantă**, obligațiunea garantului; securitate.

Garbin, mar. vîntul de Sud-vest pră Mediter.

Garçon, (fr.) copil virile până la etatea matură, băiat.

Garde-robe, (fr.) almar în care se țin vestimintele, vestiar.

Garisonă, (fr.) trupă care pășesc un post. Suppl. *președ.*

Garnit, (fr.) provăduț cu cele necesare pentru ornament, conservațiune, appărare, us, commoditate. Suppl. *instruct.*— **Garnitură**, ceaa cê serveșce ă ornă (garni); uniunea obiectelor cari ornă.

Gas, (germ. *Gahst=Geist*), rume creat de Van-Helmont pentru toți fluidi aeriformi. Principalele între corpurile simple sunt: ossygenul, hydrogenul, azotul, chlorul.— **Mariotte**, **Torricelli**, **Macquer**, **DD.** **Gay-Lussac**, **Magnus**, **Regnault** au studiat proprietățile physice ale gaselor.

Gastralgia, (gr.) durere de stomac.

Gastrită, med. inflamațiune a stomacului.

Gastrolatru, lacum. *Neg.*

Gastrologia, (gr.) tractat ass. buccătariei.

Gastronom, (gr.) amic al măn-cării, cel cê cunnosce artea de ă o face.— **Gastronomă**, pasiunea pentru mănecare, artea de ă o face.

Gaz, vd. *Gas*.

Gazania, plantă dela Buna-Speranța, stabilită de Linné.

Gazelă, (arab.) frumos patruped, foarte ușior la fugă, speță de antilop, numit și *dorcas*.

Gazetă, (ital.) primitiv mică monnetă de Veneția, prețul unui țiar care appărea în această urbe la începutul secl. 17 (pôte și dimin. din *gazza*); appoi foia periodică, syn. *țiar*.

Gaz-light, (angl. pron. *gaz-lait*), gas hydrogen carbonat tras din huliă, servind pentru illumi-națiune.

Gazolitr, aparat pentru ă cunnosce gasul conținut în un corp.

Gazometru, (gr.) instrument pentru ă măsură gasul s. pentru ă strămută gas din un rezervoriu mare în alt vas.

Gazon, (fr.) loc copperit de herbă scurtă și subțire.— **Gazonare**, ă ornă (impodobi) cu gazon.

Gazua, redicat în massă contra Chrestinii în Statele barbare.

Gelasm, ris sardonice.

Gelatină, substanță animale congelată. Vd. și *Pelouze Chim. I.* edit. part. III p. 326 sq.— **Gelatinos**, de natur'a, de consistința gelatinei.

Gelbum, s. — FUM, pyrită de Ungaria, argentat de potasse.

Gelid, (— *dus*), chem. care se înghiață facile.

Gelosiă; (fr.) vd. *Invidiă*.

Gelsernium, (lat.) iasomiă odorante de Carolina.

Gematră, s. — METRĂ, esplicațiune mathematică ă vorbelor Scripturei.

Gemă, (— *ma*), pétră prețiosă. Classe de petre translucide

și colorate, precum rubinul, topazea s. al.

Gen, (*genus*), ceea ce este comună la mai multe spețe.

Gendarm, (fr.) hom de armă, *gens armata* a domnilor feudali. Altădată ueri-că hom călare armat. De la 1453 soldat de corp însărcinat a menține securitatea și trancilitatea publică.— *Gendarmeriă*, corp de gendarmi.

Genēalogiă, (gr.) historiă scurtă a unei familie, atât în linăă directă cât și collaterale.— *Genēalogic*, care perține geuēalogiei.— *Genēalogist*, care face genēalogie.

Genepi, *botn.* se num. trei spețe de absinth care crește în părțile înalte ale Alpilor.

Generale, (—*lis*), califică ceea ce este commune la tot ce pōte fi considerat sub acel'ași punt de vedere.

Generațiune, (—*tio*), nascere.

Generic, care perține genului.

Generos, (—*sus*), care are simțiminte înalte.— *Generositate*, calitate generosului.

Genese, (—*sis*), prim'a carte a Testamentului V. conținând istori'a Creațiunii.

Genesiphyte, *botn.* gen de plante perținând de synophilele lui Linné.

Genio-glos, (—*ssus*), *anat.* se num. doi muschi allăturați de apophyseă geniană s. limbă.

Genipa, s. *GENIPAPA*, *botn.* plaută rubicăă de Antille.

Genitiv, (—*us*), secundul cas al declinațiunii.

Geniū, (—*nus*), mare talent al spiritului, foc divin.

Gentile, (fr.) venust, grațios, care place.— *Gentileță*, calitatea gentileiui.— *Gentilhomme*, nobile

de familiă; nobile allăturat unui principe (ultimul la pl.).

Geocentric, care perține unei planete vădute după pământ.

Geocyclic, *astr.* machină care represintă revoluțiunea pământului în giurul Sorelui.

Geodesiă, (gr.) partea geometriei practice care se ocupă de măsuratul pământurilor și divisiunea lor.

Geognosiă, (gr.) sciința care se ocupă de structur'a, situațiunea și natnr'a substanțelor minerali s. marilor masse ale pământului.— *Geognost*, cel care este versat în geognosiă.

Geogoniă, (gr.) partea istoriei naturali care tractedă de originea, de formațiunea pământului.

Geograph, cel care este versat în geographiă.

Geographiă, (gr.) sciința al cui obiect este descrițiunea globului terestru.

Geohydrographiă, (gr.) descrițiunea pământului și apelor.

Geologiă, (gr.) sciința al cui obiect este teori'a revoluțiunilor globului.

Georamă, (gr.) representațiune în prominință (relief) a pământului s. unei părți dintr'nsul.

Georgice, (—*ca*), poesie cămpene.

Geoscopiă, (gr.) cunnoscința calităților pământului.

Geostatică, (gr.) statică a pământului, tractat de legile ecilibriului solidilor.

Geranis, *chir.* legătură (bandage) pentru lussațiunile omoplatului s. fracturele claviculelor.

Germ, vd. *germe*.

German, (—*nus*), născut din

doi frați s. doue surorî, din un frate și ună suroré.

Germe, (—*men*), vlăstar, embriunile unui grăunte.

Germinale, (fr.) a șapte lună a anului republican, între 21 s. 22 Marté și 19 Aprile.

Germinare, (—*nare*), a începe să arătze radicul'a (încolți plantele). — *Germinațiune*, a acțiune de a germină.

Gest, (—*tus*), miscare a corpului, principale a mânei, a brațului, la declamațiune.

Gesticulare, (—*lare*), a face gesturi. — *Gesticulațiune*, acțiune de a gesticulă. — *Gesticulator*, cel ce gesticulează.

Gigante, (*gigas*), persoană de mărime extraordinară. — *Gigantesc*, care ține de gigante. — *Gigantic*, care este mare ca gigantele. *Neg.*

Ginte, (*gens*), asociațiune fundată în cea mai mare parte pre origine, cu toate că affinitatea nu era un semn juristic al gentilității, precum se arată și din Cic. Top. 6. Căle mai vechie ginți putea fi numai patricie, fiindcă patricii erau singurii cetățianii deplinii și fără îndoiță se află un număr deșit de ginți în cele trei triburi primitive, Ramnii, Tiții și Lucerii. Primele doué *gentes majores*, terța *gentes minores*. — Dela Serv. Tullii se redicără și ginți plebeie. Cous. Cladenius. De gentilitate vett. Romni (Lips. 1742) — *Dreptul ginților*, astăzi numit de Beutham *dreptul întrenațiionale*, totalitatea legilor cari guvernă națiunile în relațiunile lor între dinsele. E constituit mai ales prin lucrările lui Grotii, Pufendorf.

Gli... vd. *Gly...*

Glob, (—*bus*), corp rotund și solid, spheric. *Globurile terrestri*, în geograph., represintă suprafața pământului; *gl. ceresci* dispozițiunea stellerelor pre bolt'a firmamentului. Unul din cele mai vechie globuri cunoscute este cel construit de Martin Behaim în 1492.

Globul, (—*lus*), mic glob. — *Globulos*, compus de globule.

Glomerațiune, (—*tio*), grămadă în formă de ghiâm.

Gloriă, (—*ria*), laudă mare, onoré, stimă, reputațiune.

Gloria patri, (lat.) *gloriă tatălui*. Verset finale al psalmilor.

Glorificare, a da onoré, gloriă. Că refl. a și face gloriă, a se lăuda.

Glossă, (gr.) primitiv vorbă care pețineă altui dialect, apoi explicațiune a unui text, notă explicativă, comp. *commentar*. — Căle mai multe sunt la Corpus juris, (*glossae interlineares*, s. *marginales*) făcute de schol'a de Bolonia, între 1100—1250 și culesse de Accursii.

Glossar, (—*rum*), ăntiū cules de glosse cari se referă la același obiect, apoi ueri-cé dicționar de terminii tehnicii, mai ales archeologiei, precum sunt operele lui Aisichiū, Suida, Polluce, Etymologicum Magnum s. al. — *Glossator*, cel ce culege glosse.

Glossograph, (gr.) cel ce scrie asupra limbelor. — *Glossographiă*, descripțiune, tractațiune de limbe.

Gluton. care manăncă cu aviditate și cu uere-care sgommot nepăcent.

Gnomon, (gr.) indice s. styl al cadrantelui solar, arătând ho-

r'a prin umbr'a cê proiectă.— *Gnomonică*, arta de a trage cadranți soțari.

Gnomographiă, (gr.) tractat asupra moralii.

Golf, *geogr.* porțiune a mării care se întinde în uscat. Comp. *sîn.*

Gondolă, (ital.) cimbă, luntre usiöră, pentru preămlare în Veneția.— *Gondolier*, cel cê conduce gondole.

Gongorism, imitațiune a stylului schölei lui Gongora.

Gongyle, (gr.) s. spor, globul reproductor al unor plante în cari fecundațiunea nu è demonstrată, precum la alga (uă herbă marină).

Gonialgiă, (gr.) s. gonagra, rheumatism la genuchiü.

Gouiatilă, ammonită fossile.

Goniometru, (gr.) *miner.* instrument pentru a măsură anghurile diedre ale cristalelor naturali. Cel mai usitat este de Wollaston.— Arta è *Goniometră*.

Gothic, (—*cus*), relativ la Gothi. Mai partic. calificatiune a totor generilor de arhitectură în evul mediü, speciale stylului ogivale. Se disting *gothicul vechiü*, *g. modern* și *g. sarrassin* s. *gothicul propriü dis.*— Scrierea gothică se compune din vechiele caractere romane alterate și ornate de diverse trăsüre. Vd. *Alphabet*.

Gouazoua-ètê, s.— *PITA*, nat. cerb de Paraguay.— *para*, cerb câmpen de Brasilia.— *Gouazoug*, cerb de Messie.

Goura, *nat.* gen de columbinü; bonnetă de serică neğră la Venețianü.

Gourami, pesce aurii de China.

Gracioso, persoană în buccă-

țele theatricalü hispanice, specă de buffon.

Grammatică, (gr.) sciința și arta limbei.— Ocupată la început numai de relațiunile literelor, *γραμματα* (numele se găsesc de la Platone) preste puțin coprinse în sine critic'a și hermeneutica, până la Alessandrinü, când formă adevătată sciință, îmbrăciänd totă crudițiunea asupra anticicäții, precänd *γραμματα* eră thesaurul litteraturêi în răport formale și reale, de unde vorbele la Cic. (de orat. I, 42) «in grammaticis conclusa est poetarum pertractatio, historiarum cognitio, verborum interpretatio, pronuntiandi quidam sonus» și divisiunea astei sciințe în τὸ πεινκόν, critică și grammatică în sens strins, τὸ ἱστορικόν, explicațiune à facticului și sensului; τὸ ἰδιαιτερον.

Grațiă, (—*tia*), favöre, ceea ce face nescine fără a fi obligat. Că propriü titlu al regilor Angliei până la Henric VIII. Astăđi se dă ducilor acestet țerro. *Grația sa*, ducele de Wellington. La pl. venustate naturale în vorbe, acțiuni, stat.

Grațiabile, (—*lis*), remissibile, demn de grațiă.

Grațiare, a dă grațiă, iertă.

Gratis, gratuit, fără a costă ev.

Gratuit, (—*tus*), făcut s. dat gratis.

Grave, (—*vis*), greü, serios, important.— *Gravitate*, calitatea gravelui.— *Gravitațiune*, atracțiune à corpurilor unul către altul, sau *atracțiune universale*.

Grimace, (fr.) conversiune à feței făcută cu scop.

Grossier, (fr.) nedelicat.—

Grossiertate, lipse de delicatețã.
— *Grossolan*, syn. *grossier*.

Grotã, (ital. *grotta*), speluncã, pescerã.

Grotesc, risibile, stravagante.

Grupã, (ital. *groppa*), cules de obiecte unele lingã altelc. — *Grupare*, a face grupã. *N. us.*

Gubern. administrațiune.

Gubernabile, care pöte fi gubernat.

Gubernaliu, s. — *CLU*, timone, (oiste) mobile spre a gubernã nã nave.

Gubernamentale, relativ la gubern.

Gubernare, (— *nare*), a administrã cu autoritate.

Gubernor, conductor, preceptor. *N. us.*

Gnirlandã, (fr.) coronã.

Gnturale, (— *lis*), gram. care se pronunțã din gît.

Gymnasiu, (— *stium*), edificiu public în care junimea grãcã se formã la un'a din ramurile principale ale educațiunii selle, aceea care avea de scop dezvoltatul forșelor physice prin exerciț gym-nastic. Mãi tótenrbile Greeiei avea un attare stabiliment. Athena pos-

sedeã trei, al Lyccului, al Acade-miei și cel dela Cynosarges. Pentru descrițiunea sa locul principale este Vitruviu (V, 11), unde intrepretațiunile differesc fôrte de speci-minile vãdute în remasuri. Un peristyl de done stadie, închis de trei părți cu columnate simple, cãtre Sud de unul duplu, în meșlocul cui Ephebeion, locul de exerci-țiș. — Diversele exercițe crã *στά-διον*, *δίαυλος*, *ὄπλιτων* s. *ὄπλιτης δρόμος*, *δίαυλος* (din care uã speșã *δόλιχος*) *άλμα*, *πάλη*, s. *παλαισμο-σίνη*, s. *καταβλητική*, *δισκοβολία*, *άκοντισμός*, *πένταδλον* conșinind *άλμα*, *παδωκείην*, *δίσκον*, *άκοντα*, *πάλην* (versul lui Symonide), *πιξ* s. *πυγμα* (agonistiã *πυγμαίχοι*, *πύ-κται*), *πανκράτιον*. — Luptãtoriã se numia *αθληταί*; magestriã *γυ-μνασταί* s. *παιδοτρίβαι*.

Gyneccu, *ciu* s. — *CONITIDE*, par-tea din uã casã grãcã care era re-servatã pentru usul femeelor. Si-tuațiunea lui a dat loc lamãi mul-te discusiuni și înecã nu este ni-mic stabilit (Vd. și Vitr. VI. 7, 2).

Gyps, (— *sum*), *miner.* speșã de pãtã în care dominã sulfatul de calce.

H.

H. A opt'a literă à alphabetului și al optulè obiect din uerî-cé seriă începînd prin *a*. Că numerele vală, la R., 200, cu uă trăsura horisontale d'assupra 200,000 (HS=LLS. vd. *Monnetă*). Pre monete insoamn, Henric III s. IV și orașul La Rochelle. In chem. stă pentru hydrogen, *Hg.* mercuriū.— Originea literei è necertă. La Hebrei lipsiă, supplită prin done aspiraținuî *he* (dulce) și *cheth* (grave). La Greci se găsesce numai in inscripțiunî, altfel eră represintată prin celle done spirite s. prin F' (digamma) la Eoli, deunde Prisc. (I, p. 14 Krehl) «H aspirationis magis est nota.»

Harmoniă, (gr.) astăđi sciința acordurilor. Se divide in *harm. propriū dissă*, care dă acordurile consnanți și dissunanți, analogiele lor pre notă commune, disvoltatele lor, divisiunea lor pre bassă și supra, teori'a bassei fundamentali; *harm. applicată*, studiă successiunile acordnrilor consnanți, preparațiunea și dissoluțiunea acordurilor dissunanți, modulațiunile, celle trei mișcări, contrapuntul s. al. Berton a dat un *Traité d'harmonie*. Par 1815.

Harmonică, nume al mai multor instruminte de musică al căror typ este harmonic'a lui Franklin, formată de nu cilindru horisontale. nnde sunt adaptate clopoțele de sticlă s. cristal acordate in semitonuri. Sunetul sēu è dulce și pur, insē foarte escitante pentru sistem'a nervoasă.

Harpă, (gr.) uuul din celle mai vechie instruminte de musică, compus primitiv de 17 chorde, astăđi de 42 și munit de pedali (*harpă cu pedali s. h. simplă*) imaginată de Hochbrucker, perfecționată de Wetter și alții.

Hause-col, (fr.) ornament de cupru s. argint anrit, purtat de officiarî de pedestrimc când sunt in serviciu s. es cu stindardele.

Haute-contre, (fr.) nume dat vocii virili cellei mai acute (opp. *bassă*) și cinteii de viorină.

Hect s. *hecto*, (gr.) inițiale pusă la numele mai multor măsuri decimali cari valēđă de uncent de ori mai mult decât cea lnată de punt de plecare.

Hectar, (gr.) măsură de lungime = 10,000 metre pătrate.

Hectogram, (gr.) pond metric de 100 grame.

Hectolitr, măsură de capacitate de 100 litre s. decimetre cubice.

Hegemoniă, (gr.) snpremațiă à unui Stat ass. celor-alte in uă confederațiune și condussul affacerilor acestei confederațiuni (lat. *principatus*).—Förte naturale acestă relațiune eră diversă după diversele decisiuni ale confederațiunii. Statele din cari se compuneă eră independenti in respectul politic. Un consiliū generale decideă, pentru totă confederațiunea, de rebel și pace; într'insul aveă toți membrii acel'ași vot. Statul preeminente (Athena, Sparta, Theba aū avut addesc preemiinț'a) formă centrul consultațiunilor, conduceă res-

belul, strîngea impositale pecuniare, decidea contingințele și le dă cbiar comandânții (*ξεναγούς*). Comp. și *Συμμαχία*.

Heleopole, (gr.) mackină pentru a derimă murii cetăților la în-cunguirare.

Heliac, (gr.) *astr.* califică răsăritul s. appusul unei stelle în ra-șele Sorelui, cari opprese de a fi vădută, de ordinar cu uă horă după răsăritul s. appusul Sorelui.

Helice, (gr.) *geom.* linăă trasă în formă de siurup în giurul u-nuî cilindru. Comp. *spirale*.

Heloși. La căderea populațiunii primitive sub emigrații Doriani unii din subjugăți conservară libertatea și dreptul de proprietate (de-și uă parte din acest'a trecu la în-vingători), pentru care însă căută se plătescă tribut fără a avé drept de cetate în statele fundate de în-vingători. Toți attarii suppuși se numesc colectiv *περίοικοι*; în Argos se numia Arnești (Tucyd. V, 67 *συμμαχοί*); la Sparta conser-vară numele țerrei *Λακεδαιμόνιοι*, precăud învingătorii Dorî se numi-ră *Σπαρτιαῖται*. De acestia caută a se distinge acei suppuși cari allăturé cu independința politică perdurâ proprietatea și libertatea personale, differinți de servii proprii (*δοῦλοι*) numaî pentrucă nu puteă fi omno-riți de domniul lor s. vinduți affă-ră din țarră. Attare relațiune se găssece cu numini diverse în di-versele cetăți: în Creta se numia *κλαρώται, αφαιμιώται*, în Sicyone *κοκνηφόροι*, în Argos *γυμνήτες* și *γυμνήσιοι*, în Sparta *Εἰλωτες* (Pe-nestii din Thesalia stă în acest'ași răport). Numele se derivă dejă de anticii dela cetatea *Helos*, ai cui

lăcuiori fusseră subjugăți în ur-marea unei revolte. Alții reduc etymologia la *ἔλη*. Cu mai mul-tă probabilitate O. Müller din *Ἐλω-αίφειω*, asiă dar *Εἰλωτες οἱ ἐξ αἰχ-μαλώτων δοῦλοι*.

Heliometru, (gr.) ochian dat în secl. 18 de Bouguer s. de an-glul Savery, servind pentru a mă-sură esact ȕiametrul apparinte al Sorelui și planctelor precum și miclele distanțe apparinți cari se-pară corpurile cereci între diu-sele. — *Helioscopul* servece pen-tru a observă Sorele, mai ales pen-tru a studiă maculele (petele) lui și eclipsile.

Heliostat, *opt.* instrument ima-ginat de St. Gravescent, pentru a observă Sorele în miscările sellesi a i reflectă rașele în uă direcțiune constante.

Heliotropiu, (gr.) *botn.* nume generic pentru plantele cari au pro-prietatea de a'și întorce florile că-tre Sore și a i urmă cursul. Vd. *Tournesol*.

Hemastatică, (gr.) parteaphy-siologică care tractedă de legile e-cilibrinului sângelui în vase și de relațiunile între forța impulsivii inimei și forța resistinței cê în-tîmpină sângele.

Hematose, (gr.) *med.* conver-siune a chylului în sânge.

Hemicycliu, (gr.) uerî-cê am-phitheatru în formă de semicerc. *H. lui Bérose* este uă specă de cadran-te solar, tăiat în semicerc, concav în partea Septentriunelui, avînd în medloc un styl al cui vîrf respun-deă centrului hemicycliului care re-presiută centrul pămîntului.

Hemispheră, (gr.) ȕumătatea unii corp spheric. *Hemispherele*

de Magdebourg, date de Otto Guericke, servesc à demuștră puterea presiunii atmosferice.

Hemistic, (gr.) dumătatea unui vers heroic s. alessandrin.

Hepatic, (gr.) se dice în anat., de tot ce se refreșce la ficat. — **Hepatică**, inflamațiune à ficatului.

Hereditate, (—tas), mostenire.

— În Athena, priinitiv, hereditatea nu pnteă trece decât la familiă (*γένος*). Prin legislațiunea lui Solone se permise à face testamente în casul când lipsiă uă desjindință legitimă și mai târziu chiar dacă această descindință eră numai feminină, cu condițiune că heređii se iea în matrimoniū pre fiice testamentarului. Stabiletele de hereditate se făcea addeșe sub form'a adopțiunii (*ἴνα μὴ ἀνώνυμος γένηται ὁ οἶκος*) care nu se pnte: strică decât dacă adoptatul lăssasse copii în cas'a adoptivului. Când nu s'a făcut testament hereditatea rămăne familiei (loc principale Demosth. adv. Marcar. c. 51), partea masculină preferită. Femelele au dreptul — și se în acest cas *ἐπίκληροι* — dacă nu sunt bărbați și numai ca medloc de transmissiune, deinde cel mai de aproape consăngine virile puteă dispută heriditatea chiar dacă un matrimoniū avussesse loc înainte de accepțiunea ei. În lipse de descendință directă veniă consăngeniū collaterală (*συγγενεῖς*), succediți direct. În cas de, ă nu fi fost hereditatea recunoscută cui-va, pretendintele, chiar adoptat prin testament, caută se facă propozițiune (*κληῖς, ἐπιδικασία τοῦ κληῖου*) la archonte, (*λαγχᾶνειν, ἐπιδικᾶσθῆναι τοῦ κληῖου*). Propozițiunea depusă se citiū în prim'a *κυρία ἐκκλησία*, unde se

întrebă dacă se affă diu partea cui va pretințiunii contrare (*ἀμφισβητεῖν, παρακαταβάλλειν*, differiuța între ambele expresiuni pușin clară). Recunoscută cui-va, hereditatea i puteă fi disputată în totă vieț'a și 5 anni după mörte. — La R. *hereditas* (opp. *bonorum possessio* de mai târziu) se puteă stabili de heređi, unul s. mai mulți (heredis institutio). Toți heređii se consideră că heređi principali și priimiă legatū prin cantități al căror totale eră *as* și celle 12 *unciae*, daunde *heres ex asse*, heredele generale, opp. *coheredes*, din cari *heres ex triente* de $\frac{3}{12}$, *h. ex parte dimidia* de $\frac{6}{12}$, *h. ex duince*, $\frac{11}{12}$, *ex uncia*, de $\frac{1}{12}$, Heređii caută se aibă *commercium*; peregriniū și persoanele iuristice pu'ea căpătă numai *fideicommissa*; femele eră escluse (lex Voconia). Allaturē de heređii stabiliți veniă fără formalitate distinctă *sui* (copii și femele *in manu*) și *necessarii heredes* (servii). Cei-alți cantă se și facă, drepturile valabili (*adire hereditatem*), cea ce se întimplă prin *cretio* (oralice) s. în tăcere prin *pro herede gestio*. — Astăđi comp. Cod. Napol. lib. II. tit. II. S. qq.

Heresiă (gr.) doctrină care se depărtēă de nēre-cari punte ale religiunii. — *Heresiarch*, cel ce formulă primul uă heresiă. — *Heretic*, adherinte la heresiă.

Hermetică, (gr.) vd. *Alchimia*.

Heroic, care perține unui herou.

Heroi-comic, *lit.* care ține de heroic și comic.

Heroide, (gr.) epistolă în proșă s. versuri compusă prin numele unui herou.

Heroism, vertutea heroului.

Herou, (gr.) născut din un dea și uă deă s. uă pers. mortale; prin estius. personă distinsă prin mare valoare.

Hessaedru, (gr.) geom. se num. uerî-ce cub s. uerî-că solid cu șese fețe.

Hessagon, (gr.) geom. polygon cu șesse anghiuiri și șesse lateri.

Hessametrn, (gr.) metr. se num. priu escellință versul de șesse peți, consacrat de Greci și R. e-popeii, vers heroic, spondiac, când se termină prin două spondei. Cons. Prisc. II. p. 275 sqq. edit. Spengel.

Heteroclit, (gr. *diversicline*, Prisc. II. p. 41), gram. califică vorbele cari se depărtică de regulele commuui ale analogiei, mai ales, pentru gr. și lat. de substantivele și adiectivele cari urmică done declinaț. unî denădată

Heterogen, (gr.) califică uerî-că compus din părți de natură dissimile. Opp. *homogen*.

Hiatus, (lat. metr. cacophonie) produssă prin couventul neplăcută doue vocali.

Hiberia, gen de plante din familia dileniaceelor, numită după G. Hibbert, naturalist anglu cui fu dedicată de Salisbury.

Hibernațione, se num. un fel de somn la care sunt supuse unele aimali.

Hierarchiă, primitiv, la Greci, autoritatea capului preoților s. marelu preot. La Chrestini denotă gubernul Bisericeii în întrul sên, subordinaționea diverselor grade ale Statnului ecclesiastic dela pap'a până la preotul simplu.

Hieroglyphe, scriptură simbolică a Egyptianilor. *Hieratic'a* pare a

fi trăsșur'a breviată a hieroglyphe-lor. Uă grammatice de hieroglyphe a dat Lepsiu.

Hilaritate, (*-tas*), veselie.

Hippiatrică, (gr.) ramuro a artii veteriuare al cui obiect este tractaționea egritudinilor cailor și altor animal domestic.

Hippocratea, speță de arbust de Messic și Guyana.

Hippodrom, (gr.) arenă la Greci, pentru alergatul carrelor și cailor, îndonit de lung că *stadion*, destinat pentru alergatul cu pețile. — Addeșe se adăugă gymnasielor hippodrome, în cari junii Greci se osercită în arta ecitaționii (Plant. Bacch. III. 27). Ade-văratul hippodrom grec, în care aveă loc alergatele publice, correspondinte circului roman, ne este cunoscut prin uă descrițione remasă dela Pansania de arenă Olympiei (vd. Gell. *Itinerary of Marea* p. 36), la occidentele cni se atfă. Aveă 400 metre în lungime, 200 în lățime, separat de *stadium* prin portice mari și la un'a din extremități un termin în giurul cni alergă carrele concurrenților cari cereă numai sê lă attingă în repeditatea lor. Un plan de acest hippodrom, stabilit de Visconti pentru a explică descriționea lui Pansauia, cu tôte că conjecturale, are cel pușin în aparință multă probabilitate.

Hippopotam, (*-mus*) gen de mammiere din familia pachidermelor, conținind patrupeți enormi al căror pond se redică la 2000 kilogr. și cari trăiesc în fluviile centrului și sudului Africeii.

Hircină, (*-na*), principiu ar-

răttat de Chevreul în grăssimea căpriorului și berbecelui. Este ligid, odorante, analog oleinei.

Historiă, (— *rîa*), narrațiunea faptelor realî de nerî-că natură, espansiunea sciințifică à activitățîi humane. — *Hist. civîle* espune evenimintele al căror agînte este homul. Se divide în *uriversale*, care îmbracă histori'a humanitățîi întregi, subdivisă în patru secțiunî: *lumea vechiă*, *l. mediă* (476—1453), *impurîle moderne* (1453—1775 s. 89), *epoch'a contîmpurană*. — Din punctul de vedec al methodci, al moduluî în care sunt presutate faptele, histori'a se num. *chronologică*, când urmecă regulat cursul timpuluî, *ethnographică*, când presintă isolat mersul activ itățîi fîă-căruî popor; *synchronistică*, când appropiă evenimintele carî s'aũ petrecut în ace-lăși timp la popore diferinți; *pragmatică*, când are sê esplice efectele evenimintelor. — Puçin înainte de resbelele persice se deșteptă la Grecî străduinț'a de à scrie narrațiunile timpuluî trecut. Aci sunt de numit mai întîi logographîi, ocupațîi eu represintațiunea poetică à mythurilor tradiționali. Intre primîi merită à se numi Cadmu dela Milet, mai bun decăt Hecateũ; ale căror straduințe fură întrecute de părințele historici, Herodot, care espuse că *ιστοριογραφος* trăssurele culesse în centrul resbelilor nationalî ale Helleuilor contră Persi, precăt Thucydide, că *συγγραφεύς*, descriese histori'a contîmpurană à luptelor Helleuilor.

Histologiă, (gr.) parte anatomiă care tractecă de țessăturrele organice.

Historiograph, (gr.) scriptor

pensionat pentru à scrie histori'a unei case particulare.

Histriunî, (— *strîo*, din *etrusc. hister* Liv. VII, 2, numițî și *tragoedi, comoedi, actores, artistices*, mai puçin honorante *ludî s. ludiones*), primitiv dăntătorî cê edili addusseră din Etruria pentru à dă represintațiunî în Roma. Mai târdu deveniră actorî, până când cu formațiunea trupei luî Liv. Andronic fură părăsiți.

Hodometru, (gr.) se num. diverse aparate în formă de horologie, carî servesc à măsură lungimea drumuluî percurs. Comp. *pedometru* și *compte-pas*.

Holetre, numiă Herman și Latrecille uă familiă de arachnide trachiali conținînd, între altele, acari-dele. *Neus*.

Homeliă, (gr) conferință în care un ecclesiastic esplică poporuluî Evangeliul.

Homicidiu, (— *dîum*), omnor de homi. În Francia se disting: hom. commis cu premeditațiune s. *assassinat*, podepsit cu mörte (art. 202); hom. rezultante din bătăiă voluntară, însă fără premeditațiune, s. *meurtre*, (art. 295), podepsit cu mörte s. *travaux forcés* pre viță (art. 204); hom. commis prin imprudință s. *accident* (art. 321—326); hom. commis în cas de legitima definsiune. Acest'a nu constituesce nici crime nici delict.

Homiletica, (— *ca*), se num. mai ales în Germania, rhetoric'a sacră s. *theologi'a ekoinței ecclesiastice*.

Homiliar, (— *rîum*), se numiă un cules de homelie carî se citiă duminica în biserice.

Hominagiū, (lat. barbar *hominagiū*), jurămînt de fidelitate cę cântă sę facă în mănele seignoru-lui veri-cę vassal, possessor al. u-nuī dominiū.

Homo, (gr.) radicale care in-tra în compozițiunea mai multor vorbe arătând asemănare.

Homocentric, concentric.

Homodrom, (gr.) drug (levier) în care pondul și puterea sunt aședate în aceeași parte a punctului de résum.

Homeomerie, (gr.) numia A-nassagora elementele primitive s. *parti similare*.

Homeopathiă, (gr.) sistemă medicale, fundată de Samuel Hahnemann, care constă în a tractă egritudinile prin meșinul unor aginți dotați de proprietatea de a produ-ce ass. homului sănătos sympto-mate assemîni acelor cę voiesc se combată, (*similia similibus*) opp. *allopathiă*.

Homogen, (gr.) califică, în physică, corpurile ale căror tôte părțile integranti sunt de aceeași natură. *Cantități homogene* sunt în algebră, cari aū acel'ași număr de dimensiuni.

Homolog, se num. în geome-triă laterile oppuse la ănghinri e-gali în figurele assemîni. În tri-ănghiurile assemîni părțile homo-loge sunt proporționali.

Homonyme, (gr.) propriū calif. persōnele diverse cari pōrtă ace-l'ași nume, prin estins. tôte vor-bele cari aū acel'ași smet.

Honorable, (— *lis*), de ho-norat.

Honore, (— *rare*), a aduce honore.

Honore, (— *nor*), cinste.

Horizonte, (gr.) cerc al spher-ei care o divide în done părți s. hemisphere, un'a superioare și visi-bile, alt'a inferioare și nevisibile.

Horologiū, (gr.) nume gene-rale pentru tôte machinele cari ser-vesc a măsură timpul. Originea lor este în Oriente.

Horoscop, (gr.) predicțiune de destinat'a cni-va după inspectiune stellerlor la nascerea sa.

Horticultură, partea agricul-turii al cni obiect este nă cultură mai fecundante a plantelor mai ales de gradină.

Hospitalitate, (*s—tas*), libera-litate essercitată către streini, mai ales dacă sunt priimiți în casă.

Hostilitate, (— *tas*), inimiză, acțiunea inemicului.

Hotel, (fr.) domiciliū magnific în urbe, precum eră ale nobililor feudalī. Ueri-cę edificii mare bine decorat destinat a dă ședință la mai mulți.

Huari, (din angl. *wherry*) spe-ță de luntre cu doue catarturi și done vele.

Humul, (— *lus*), botan. gen din famili'a nrticeelor din care uă spe-ță humul commune (*humulus lu-pulus*) se usitędă în med. cā sto-machică.

Houille, (fr. din sașson. *hulla*) șissă și cărbune de pămînt sub-stanță cărbunosă cę se găsesc în massă considerabile în sînul pă-mîntului, compusă essential de cărbune și bitume, unită unei por-țiunii variabil de substanțe pă-mîntose.

Hussards, (fr. din hung.) corp de călărie ușoară originar din Hungaria.

Hyaloid, (gr.) membrană din

întrul fôrte subfire, perfect transparente, din întrul ochinului, care învâlesce corpul vitrat.

Hybridi, (*—dae*), *botan.* denum. variațiunile de flori abținute prin copulatul plantelor. In *grammat.* se dice de vorbele formate de radicali luate din doue limbe diferinți.

Hydraciți, aciți resultanți din combinațiunea unui metalvid în hydrogenul.

Hydrargyria, (*gr.*) erupțiune cutanăă produssă prin administrațiunea interioare s. esteriore à preparațiunilor mercuriali.

Hydras, (*gr.*) denum. în *chem.* veri-cè corp care conține apă în combinațiune.

Hydraulică. (*gr.*) sciință al cui obiect este miscarea licișilor. — Desvoltată dejă înainte de Archimede, acéstă sciință crescù prin descoperirile lui Ctesibiù și Heron, doui mathematici celebri din Alessandria. Lucrările lui Stevin care determină pressinnea fluidilor contră laterile cari le rețin, ale lui Gallileu care întrevădu greutatea aerului, ale lui Torricelli care afliă legea iușimii fluidilor când curg printr'un orificiù, în fine ale lui D. Bernoulli, Maclauriu, Culer s. al. sũ *fundat* hydraulic'a modernă dându-i drept base hydrodynamic'a. — Se num. *machină hydraulică*, veri-cè machină miscată de apă s. destinată à redicã ap'a.

Hydriodați, ioduri.

Hydriodic, (*acid*), iodhydric.

Hydro, inițiale à vorbeii hydrogen, se pune înaintea multor termini de chemiã.

Hydroboracitã, *chem.* minereale compus de acid boric, magre-

siã calce și apă, analog gypsulni.

Hydrocele, (*—lem.*) *med.* tumóre formată în scrotum prin acumulațiune de serositate.

Hydrocephal, (*—lum*) hydro-pise à capului s. cules de serositate în întrul calnei.

Hydrochlorat, *chem.* chlorydrat.

Hydrichloric, (*acid*), chlorhydric.

Hydrodynamică, parte à mecaniceii al cui obiect este de a calculã forșele cari determină miscarea finidiilor și de à stabili legile de ecilibriù și de presiune cari le condnc. — Aplicată se num. *hydraulică*.

Hydrogen, (*gr.*) numit antiù *aer inflammabile*, gas permaniute, necolor, nesipid, inodor dacã a fost purificat, cel mai ușior din corpuri, discopperit la începutul secl. 17, cunoscut bine dela 1777 când Cavendich a descriș proprietățile sêlle principali.

Hydrographiã, (*gr.*) sciinția topographiciei maritime, descrițiune à mârilor, țârmurilor. — *Hydrographiã*, de hydrographiã.

Hydrohemiã, (*gr.*) prè mult serum în sânge.

Hydromaceniã, (*—tia*), devinațiune prin meșinul apei.

Hydromel, (*—melimulsea*) apă în care s'a dissolut mere. *H. vinos s. œmel*, care a sufferit un fel de frementațiune.

Hydrometru, (*gr.*) veri-cè instrument care serveșc pentru à măsurã greutatea, desitatea, iușimea, puterea și alte proprietățile licișilor.

Hydrophanã, (*pêtra*), pêtrã

opacă și transparente în apă, varietate a apalei.

Hydrophobu, (*-bus*), cel ce are hydrophobiă.

Hydrophobiă, (*-bia*), frică de apă și liciđi.

Hydropic, (*-cus*), cel ce are hydropise.

Hydropise, (*-sis*), effusiune de apă în uă cavitate a corpului s. în țesătur'a celulară.

Hydroplastiă, galvanoplastiă.

Hydropneumatică, (*cupă*), cupă, dată de Poistey, servind pentru a prinde gazele sub apă; veri-că aparat pentru acest effect.

Hydropyric, a califică vulcanii ale căror ape sunt inflamabili, *spina-bifida*.

Hydrorachitis, hydropise a spinării.

Hydrosocharum, (*-rum*) amestec de apă și sachar.

Hydroscop, (*gr.*) speță de clepsidru evastând din un vas larg în care se curgea pre picătură apă prin uă parte conică și eră receptivă proporțională în un cilindru gradat. Vd. și *hydropphant*.

Hydroscopiă, (*gr.*) divinațiune prin međiul apei.

Hydrostatică, (*-tice*), sciința presiunii liciđilor, teori'a echilibrului liciđilor și gazelor.

Hydrosudopathiă, *hydrosudor-pathos*, hydrotherapiă.

Hydrosulphal, salphidrat.

Hydrotherapiă, *med.* metoda de tractațiune care constă în a combate esclusiv s. principale egreditudinile prin usul apei.

Hydrothorax, (*-hydros-thorax*) *med.* nume dat hydropysiē de pept și particular pleuresii.

Hydrar, *chem.* combinațiune de hydrogen cu alt element.

Hygienă, (*gr.*) partea medicinei al cui scop este conservațiunea sănătății.

Hygrogologiă, tractat de fluidii corpului human.

Hygrometru, (*gr.*) machină pentru a cunoșce gradul humidității aerului.

Hygrometriă, parte a physiquei care tracteqă de međlocele de a appreția variațiunile humidității aerului, cantitatea de apă în vapore conținută în aer s. în un gas.

Hygrophobiă, (*gr.*) hydrophobiă.

Hygrophtalmic, hygroblephtalic.

Hygroscop, hygrometru.

Hymen, (*-men*), căsătoriă.

Hymenographiă, descrițiune a membranelor.

Hymenologia, tractat asupra membranelor.

Hymenoptere, (*gr.*) a treia ordine a classii insectelor, ale cui caractere sunt: 4 aripe membranose cu nervure longitudinale mandibule, massile și abdomenele armate, la femine, de un ac.

Hymenotomiă, dissecțiune a membranelor.

Hymn, (*-nus*), cânt în onorea Divinității.

Hymnograph, (*gr.*) autor de hymnuri.

Hyoid, (*-os*), mic os suspins horizontală între bazea limbei și laryngele, în desimca părților moie ale gitului.

Hyosciamus, vd. *Jusquiam*.

Hypatoidă, (*fr.*) melopiă.

Hypecoon, (*fr.*) mică plantă deoșă, narcotică.

Hyper, (gr.) prepozițiune care se pune înaintea vorbelor că se arratte esces, cê-va preste semnificațiunea simplă a vorbeii, syn. per. Pentru chemiă vd. Pouillet chim. (Par. 1854) I. p. 7 sq.

Hyperbată, (gr.) *gram.* figură care invertesce ordinea natrurale a vorbelor. Se dice numaî de micile inversiuni care nu trec preste un membru de phrase.

Hyperbiasm, inversiune a ordinii naturalii a construcțiunii.

Hyperbolă, (*-la*) *rhet.* figură prin care se adanga s. se diminuece veritatea lucrurilor; *geom.* linăă dreptă în care pătratul semiordonanței este către ânghiul drept al abscisei prin uă dreptă compnsă de aceeași abscissă și de nă transversă, precum altă dreptă dată, (parametrul assii) este către assea transversă.

Hyperbolic, care perține hyperbolei.

Hyperbolvió, (gr.) *geom.* hyperbolă care se definesce prin equațiunii în cari terminii equațiunii hyperbolei sunt redicați la grade superiori.

Hyperboreu, (gr.) se dice de lăcnitorii țerrelor cari sunt în partea nordului.

Hypercatalectic, (*-cus*), *metr.* vers grec s. latin în care sunt nua s. doue sylabe pre mult. Comp. *hypermetru*.

Hypercatharse, (gr.) *med.* purgațiune excessivă.

Hypercritic, critic excessiv.

Hyperdramă, dramă esagerată.

Hyperephidrose, (gr.) *med.* sudore excessivă s. ne moderată.

Hyperesiă, (fr.) *med.* funcțiune organică.

Hyperethesiă, (gr.) esces de simțibilitate.

Hypericină, *botan.* familiă de plante dicotyledonice conținind herbe, arborei, arbusti cari sunt adese însemnabili prin succurile resinose cê conțin. Florile lor au 4 s. 5 pitale, pubescinți (galbine) și semănate cu mici puncturi negre.

Hypertrophiă, (gr.) creștere excessivă a unui organ, caracterisată prin adaunsul pondului și volumului sên fără alterațiune reale a țessăturii.

Hypniatru, nume dat unor somnambuli cari se prescnpun dotați de facultatea de a arrătă, în timpul somnului magnetic, medicamentele convenibili pentru tratațiunea egritudinilor.

Hypnobat, (gr.) somnambul.

Hypnotice, (gr.) se num. medicamentele proprie a aduce somn, *narcotice*.

Hypo, (gr.) prepozițiune care se pune înaintea vorbelor că se arratte înțeosorat, dimințiune.

Hypoazotic, vd. *Hyponitric*.

Hypochloriți, *chem.* sări rezultanți din combinațiunea acidului hypochloros și uă base.

Hypochloros, (*acid.*) acid compus dechlor și mai puțin ossygen decât acidul chloros. (Pelonze Chim. Par. 1854. I. p. 7.)

Hypocaust, (*-tum*), speță de sobă ale cui țeve se duc pre paviment.

Hypochimia, (gr.) *med.* hnmóre îndesită în țessătură cornăei, cataractă.

Hypocondru, se num. părțile superiori laterali ale abdomenului, sub cartilaginile cóstelor.

Hypocondriă, *med.* egritudine

nervosă. Cons. Brachet. *De l'Hypocondrie* (1832) F. Dnbris d'A-miens (1837.)

Hypocras, (*vinum hippocraticum*) băutură tonică și stomachică compusă când cu uă infusiune de migdale dulci, casia contrită în vin de Madera amestecat cu rachiū, sachărată și condită cu pușin mușc și ambarum, când cu vin, sahar, casia, cariophyl (garoafă) zingiberi s. al. (Bouill.)

Hypogastru, partea inferiore à abdomelui, oppusă epigastrului.

Hypogeu, ad. *Catacumbe*.

Hypoglossă, mare nerv care președe la miscările limbei.

Hygogin, se țice, în botanică de organele floralî inserte snb pi-stil.

Hyponitric, (*acid.*) numit și *acid hypo azotic*, *gas nitros*, *vapóre nitrosă*, combinațiune de a zot și ossygen.

Hypostase, *hypostatică*.

Hyposulfatî, *chem.* sări resul-tanți din combinațiunea acidului hyposulfuric cu uă base.

Hyposulfitî, sări din acid hyposulfurus și uă base.

Hyposulfurus, (*acid.*) acid compus din sulfur și ossygen (S 2 O 2.)

Hyposulfuric, (*acid*), acid compus din sulfur și ossygen (S2. O5.)

Hypotenuse, (*gr.*) *geom.* se num. laturea oppusă ănghiulni drept în un triănghiū drept ănghiū. Pa-tratul construit pre hypotenuse e-ste egale pătratului construit pre celle-alte doue lateri.

Hypotecă, emanet. *Droit réel sur les immeubles affectés à l'ac-quittement d'une obligation* (C. Nap. art. 2114) vd. și 2192—95.)

Hypothenuse, (*gr.*) *geom.* cea maî mare lature ă unui triănghiū drept ănghiū s. sub tendiectea ănghiului drept.

Hypothese, (*—sis*), conjectură, presuposițiune a unui lucru pos-sibile s. nu de unde se trage uă consecință. — *Hypothetic*, de hypo-these, fundat pre hypothese.

Hypotypose, *rhet.* figură prin care se deping lucrurile în culorî asiă de viue că crede nescine à le vedé înaintea ochilor.

Hysteriă, (*gr.*) *med.* gen de *nevrose*.

Hysteric, care se referesce la șiter.

Hystericism, hysteriă pușin in-tensă.

Hysterologiă, inversiune a or-đinii naturalî à cugetărilor.

Hysteromaniă, nymphomaniă.

Hysterotomociă, operațiune cesarică, (*caesaria incisio*.)

I.

I, à non'a literă à alphabetu-
lni. Că numerale vală, la R. 1, la
Greci $i=10$, $\iota=10,000$; In evul
međiũ 100, cu uă trăs-sură hori-
zontale d'assupra, 1000. Pre mon-
nete arrattă că sunt bătute la Li-
moges. In breviațiune, la R. *im-*
perator, V. I. = *vir illustris*; I.
Q. = *jure quiritorium*; ICTUS =
jure consultus. I. O. M. = *Iovi Op-*
timo Maximo. In teori'a syllogis-
mulni desemnă propozițiunea par-
ticulariã afirmativă; In chem. *iod*.

Iamb, (—bus), *metr.* pede de
un'a scartă și un'a lungă. Inven-
țiunea sa se atribuiesce lui Ar-
chiloch.

Iambographi, poeți iambici,

Iatraléptică, methodă de the-
rapentică care constă în à tractă
egritudinile prin fricțiuni și unctiuni.

Iatrică (gr.) vd, *Medicină*.

Ichtyologiã, (gr.) partea zo-
logiei care tractedă de pesci, fon-
dată de Gnull. Rondelet.

Ichtyose, (gr.) *se cithiase med.*
afecțiune catană, dartru farinos.

Iconoclast, spărgător de icône.

Iconographiã, (gr.) descrip-
țiunea monumintelor sculpturei an-
tice s. à evului međiũ, representa-
țiune figurată de persóne însem-
nabili antice s. moderne. Intre cu-
legerile principali sunt: *Illustrium*
imagines, de Bellorio, Roma 1685.
Iconographie grecque de Visconti
(Par. 1811).

Iconologiã, (gr.) explicațiune
à figurilor allegorice și attribute-
lor lor.

Icosaedru, polyedru terminat

in 20 fețe și compus de 20 triân-
ghiuri ecilaterali, cari luate câte 5.
se formedă virfurile polyedrulni.

Icosandriã, (gr.) à 12 clase
à systemei lui Linné, conține ve-
getalile ale căror flori au cel pu-
țin 20 stamine înșirate pre caliciũ.

Idéale, care essiste numai în
idăã; opp. *réale*.

Ide, (*idus* din etrusc. *iduaré*
comp. *div-idere*) nume dat, la R.
șilei puse către međlocul lunei și
părții lunei dintre acéstă și noue.
După lungimea diversă à lunei i-
dele se puneà la 15 pentru Mar-
tiũ, Maiũ, Iuliã și Octobre, pentru
celle-alte lne la 13. Adese à noua
și se numă după ide, inclusiv cu
șia idelor. Celle-alte șile se com-
pută dela dinsele îndarăt cu for-
m'a *ante diem Kalendas*. Vd. Zumpt,
Lat. Gramm. fin.

Idăã, representațiunea unui lu-
cru în spirit. *Mera mentis aper-*
ceptio la scholasticii.

Idéalism, denum. doue secte
philosophice, un'a fundată de Pla-
tone, reprezentată în timpul modern
mai ales de Kant, Schelling, Mal-
lebranche, Hegel, alt'a professata
sub diverse forme de Berkeley,
Hume, Fichte. Ambele admit nu-
mai essistința idéelor.

Idioelectrice, (gr.) se șice de
corpurile electrice prin sine-le s.
susceptibili de à se electri prin fre-
care, opp. *anelectrice*.

Idiomă, (gr.) limbă propriã u-
nei națiuni.

Idiopathiã, (gr.) s.—*thicã*, se
șice de nă egritudine primitivă s.

care esista de sine, opp. *sympathicã* s. secundariã.

Idiot, afectat de idiotism.

Idiotism, (gr.) alienațiune mintale care constã în un fel de obliterațiune a facultăților înțelesuală.

Idiotism, *us* de expresiune specială unei limbe și care se abate dela principiile grammatice generale.

Idol, (gr.) imagine de țeitate falsã.

Idolatrare, (fr.) à iubi cu idolatriã, foarte mare pasiune.

Idolatriã, (*-tria*), cult al țeilor falși. — *Idolatric*, relativ la idolatriã.

Ignoranța, (*-tia*), lipse de instrucțiune, nesciință. — *Ignorante*, care este în ignoranță.

Ignorantism, *system'a* nemicolor sciinței. *R. us.*

Ignorare, (*-rare*), à nu cunoșce, à nu ave sciință, a nu sci. *N. us.*

Illar, vd. *Nillar*.

Illaritate, vd. *Nillaritate*.

Illicit, (*-tus*), nepermis, nevenit.

Illuminare, vd. *urm.*

Illuminațiune, (*-tiō*), acțiune de à illuminã, efectele sãlle, mare cantitate de luminã formãnd figure.

Illusionare, à produce illusiune.

Illusiune, (*-siō*), aparință inselãtōriã.

Illusor, de illusiune, capțios.

Illustrare, (*-trare*), à face illustru. — *Illustrațiune*, acțiune de à illustrã.

Illustru, (*-stris*), strãlucit.

Hot, vd. *Helofã*.

Imaginar, (*-narius*), care nu este decãt în imaginațiune.

Imaginare, (*-nari*), à și repesintã în spirit.

Imagine, (*-go*), repesintațiune în picturã s. sculpturã. — *Imaginațiune*, acțiune de à imaginã.

Imbarcare, (à fr.) à pune în nave. — *Imbarcațiune*, acțiunea de à imbarcã. *N. us.*

Imbecille, (*-cillis*), necapabile, slab de spirit. — *Imbecillitate*, calitatea imbecillelui.

Imitabile, (*-lis*), de imitat.

Imitare, (*-tari*), à face dupã, a urmã un model. — *Imitațiune*, acțiune de à imitã.

Imitator, cel care imiteã.

Immateriale, vd. *urm.*

Immaterialitate, calitatea ființelor cari sunt de naturã oppusã materiei, precum sufletul și Dumneã.

Immorale, (*-lis*), fãrã, contrã morale (bunele nãravuri). — *Immoralitate*, calitatea immoralului, lipse de moralã.

Immortale, (*-lis*), nemuritor.

Immortalizare, à face immortale.

Immortalitate, (*-tas*), calitatea immortalelui.

Impardonabile, (fr.) care nu pōte fi iertat.

Impassibile, (fr.) nesințitor la sufferințele altuia. — *Impassibilitate*, calitatea impassibilelui.

Impaciință, (*-tia*), lipse de paciință, rãbdare.

Imperãfire, de commandã (poruncitor.)

Imperator, (*-tor*), magistrat la R., cũ se dã prin *lex curiata de imperio*, commandã resbellnului și administrațiunea justiției în timp de pace. În Cesare capãtã dela senat titlul de *imperator* în sens

mai înalt, ad. pentru totă vieț'a și transmissibile. Acel'ăși lucr'n se înțimplă cu Augustu, și astfel cu încetul *imperator* deveni ideitic cu *princeps* s. *Caesar*.

Imperfect, (*-tus*), nedeplin (nedesăvîrșit.)

Imperfectibile, (*-lis*), care nu se pôte perfecționă.—*Imperfectibilitate*, calitatea imperfectibilelui.

Imperfecțiune, (*-lîo*), starea imperfectului, defect care oppresce perfecțiunea.

Imperialist, părțen al uuuîmperator. Se dice mai ales de părțenîi politiceî lui Napoleon s. uuîi principe din famili'a sa.

Imperios, (*-sus*), măndru, înalt, trufașuî; *fig.* neresistibile.

Impermeabile, prin care nu pôte pătrunde un fluid.

Impertinință, caracterul, unei pers. s. uuîi încru impertininte.

Impertininte, care vorbesce s. lucrădă contră rațiune, contră bun'a curviniță. (obrasnic.)

Imperturbabile, (*-lis*), care nu se turbură, nu se mișcă.

Impetuos, (*-sus*), iute, violinte, veheminte, repede, forțe vinu. — *Impetuositate*, calitatea impetuosului.

Impiu, (*-pius*), fără religione. — *Impietate*, calitatea impiului. *N.* conf. cu fr. *impitié*, cruđime.

Implicare, (*-care*), à încnr-că, amestecă (în uă acusațiune s. al.); à conține, trage cu sine. — *Implicațiune*, act de à implica, amestec.

Implicît, (*-tus*), coprins în uă propozițiune, în uă orațiune, fără à fi esplicat în terminîi formalî.

Implorare, (*-rare*), à rugă cere ca ardore, humiliniță; invocă.

Impolit, care are impoliteță.

Impoliteță, lipse de politeță.

Imponderabile, (*-lis*), cui nu se pôte cuunôsce pondul, greutatea.

Impopular, (*-ris*), care nu este popnlar.—*Impopularitate*, lipse de popularitate.

Importantă, pond. valoare, credit, autoritate.

Importante, care are importantă.

Importare, à introduce mărfuri din uă țerră în à sa.—*Importațiune*, acțiune de à importă.

Importun, (*-nus*), supărător, incomod.

Importunare, à addnce importunitate.

Importunitate, (*-tas*), acțiune de à importună, de à fi importun, incommoditate.

Imposante, (fr.) care impune, propriu à atrage atențiune respect. Suppl. *impuito*.

Imposare, (fr.) Vd. și suppl. à impune.

Imposit, (*-tus*), ceea cè este impus, tribut (șajdiă.)

Imposițiune, (*-lîo*), acțiune de à impune, și imposit.

Imposibile, (*-lis*), preste pntință. — *Impossibilitate*, lipse de posibilitate.

Impostor, (fr.) înșelător.—*Impostură*, înșelăciune. *N.* us.

Imprecațiune, (*-lîo*), maledicțiune.

Impressionabile, facile la impresinne.

Impressiune, (*-ssiō*), întipărire.

Imprimare, suppl. *imprimere*, — à întypări; typări.

Imprimeriă, typographiă.

Improb, (—*bus*), care desprețiește justit'a și honestatea.

Improductibile, care nu produce.—*Improductibilitate*, calitatea improductibilelui.

Impropriu, (—*prius*) care nu e propriu apt, just.

Improvisare, (fr.) ă face de uă dată, din inspirațiune, fără preparațiune.—*Improvisatiune*, acțiune de ă improvisă.—*Improvisator*, cel cē improvisedă.

Improvist, (fr. ă *l'improviste*) deudăgată. Comp. *improviso*.

Imprudință, (—*tia*), lipse de prudență (vd. vb.) — *Imprudinte*, care are imprudență.

Impulsione, (—*sio*), miscare comunicată prin lovire, împingere.

Impunitate, (—*tas*), lipse de deptsă.

Impur, care nu e pur.

Imputare, (—*tari*), ă attri ui cv. demn de reparațiune.—*Imputatiune*, acțiune de ă impută.

Inaccessibile, (—*lis*), de eare nu se pōte apropiă cv.

Inacțiune, lipse, încetare de activitate.

Inactiv, fără activitate.—*Inactivitate*, lipse de activitate.

Inadmisibile, (—*lis*), care nu se pōte admite.—*Inadmisibilitate*, calitatea inadmisibilelui.

Inalienabile, (—*lis*), care nu se pōte alienă.

Inalterabile, (—*lis*), care nu se pōte alteră.

Inamovibile, (fr.) care nu se pōte destitui, (din un post.)

Inanițiune, (fr.) suppl. *inani-tate*, — slăbiciune cauzată din lipse de nutrițiune.

Inapplicabile, (—*lis*), care nu se pōte applică.

Incapabile, care nu e capabile.

Incapacitate, lipse de capacitate.

Incarnațiune, (—*tiō*), acțiunea prin care J. Chr. s'a făcut hom.

Incendiare, ă aprinde, dă foc.

Incendiū, (—*dium*), mare im. brăcat de foc.

Incidinte, întâmplare în cursul unei afaceri.

Lucis, (—*sum*); mică phrase care face parte din membrul unei periode.

Incisiune, (—*sio*), tăiare.

Incitare, ă înflăcără pre cv. pentru cv.—*Incitatiune*, acțiune de ă incită.—*Incitativ*, stimulante.—*Incitator*, cel cē incită.

Inclusiv, coprins în, numărat între celle-alte.

Inclusivă, (—*va*), recepțiune la cardinalat.

Incombustibile, (—*lis*), care nu se consumă de foc.

Incomod, (—*us*), supăiător, care e spre povară.—*Incomoditate*, supărare cauzată de ceea cē este incomod.

Inconstanță, (—*tia*), facilită-te de ă să schimbe starea, opiniunea, rezoluțiunea s. al. (nestator-niciă.)

Incrustare, (—*stare*), ă aplica un corp (marmură s. al.) pre uă suprafață pentru ă o ornă.

Inculpare, ă acușă de un delict, (învinovăți.) — *Inculpațiune*, acțiune de ă inculpă.

Incurabile, care nu se pōte cură, fămădui, nesanabile, nemedicabile.—*Incurabilitate*, calitatea incurabilelui.

Incurb, *botn.* curb concav în întru, conves pre dinafară. *Neg.*

Indamnisare, vd. *Indemnisare*.

Indeciuță, lipse de deciuță, necuviință. — *Indecint*, care e în indeciuță, contră deciuță, necuvenit.

Indescifrabile, care nu se poate descifra

Indecis, nedeterminat, (nehotărît.)

Indecisiune, nedeterminațiune, (nehotărîre.)

Indefnissabile, (fr.) suppl. *indefnibile*, — care nu se poate defni.

Indefnit, (—*tus*), nedeterminat, fără margini, stabilî (hotărîte.) — *Indefnitate*, calitatea indefnitului.

Independință, neatîrnare. — *Independinte*, care este în independință, neatîrnat.

Indescriptibile, care nu se poate descrie. — *Indescriptibilitate*, calitatea indescriptibilelui.

Indestructibile, care nu se poate destrui, strică.

Indeterminat, nehotărît.

Indeterminațiune, vd. *Irresoluțiune*.

Indeviuabile, care nu se poate devina (ghici.)

Indecs, vd. *Indice*.

Indicare, (—*carc*), a arrătă. — *Indicațiune*, acțiune de a indica, arrătare. — *Indicativ*, care servece a arrătă. Pentru lucr. precând *indicator*, arrătător, care arrătă, pentru lucr. și perss.

Indice, (*index*) arrătător, semn aparinte și probabile al unui lucru.

Indicțiune, (—*ctiō*), convocațiune a unei adunante mari, a unui conciliu; *chron.* spaț de 15 ani. Termin usitat încă în bullele papei și în unele curți ecclesiastice.

Indictive, la cei vechi sârbători ordonate de magistrați.

Indiferință, starea unei persoane indiferinți. — *Indiferinte*, nepăsător.

Indigen, (—*na*), pămînten, naturale din uă țerră. — *Indigenat*, drept de naturalitate.

Indegestibile, care nu se poate digeri.

Indigestiune, (—*tiō*), defect de coctiune a alimentelor în stomac.

Indigitamenta, (*plat.*) parte din *libri pontificii*, speță de indice de diversele deități priimate în Roma, în una cu explicațiunile necesare, poate și prescripțiuni asupra modului de adorațiune și în acest respect chiar formule de rugăciuni și cânturi, (de unde poate acceptiunea lui Lersch *Sprachphilas der Alten* m. p. 115. Comp. de versu Saturnio p. 83 sqq.) Un script al lui Granni Caccu către Cesare portă acest'ăși nume. — Loc principale la Sers. ad. Virg. Georg. I. 21: nomina haec numinum in indigitamentis inveniuntur, i. c. in libris prutificalibus qui et nomina deorum et rationes ipsorum nominum continent. Vd. Klansen, *Aeneas ū. die Penaten* II p. 907 sqq. și Ambrasch, *Ueber die Religionsbücher der Römer* (Bonn. 1843. 8) p. 3. 4sqq. 2q sqq. Uv. sqq.

Indignare, a se supără. — *Indignatiune*, supărare.

Indirect, că adv. în un mod nedrept.

Indigo, (ital. din lat.)

Indisciplină, lipse de disciplină.

Indisciplinabile, care nu se poate disciplina.

Indisciplinare, a strică disciplin'a.

Indisciplinat, care nu este disciplinat.

Indiscret, (fr.) lipsit de discrețiune.

Indiscreție, (fr.) s. — *țiune*, defect de discrețiune.

Indisolubile, (*-lis*), care nu se pöte dissolvi (topi.) — *Indissolubilitate*, calitatea indisolubilei.

Indispensabile, de care nu se pöte dispensa *cnv.* neapărat. — *Indispensabilitate*, calitatea indispensabilei.

Indisponibile, (*-lis*), de care nu pöte dispune *cnv.* prin testament. — *Indisponibilitate*, calitatea indisponibilei.

Indispozițiune, alterațiune ușiöră ä sănătății, stare când *cnv.* nu se simte destul de bine; dispozițiune puțin favorabile, aversiune.

Individ, *ființă* particulară din fiă-care speță.

Individuale, care perține individului.

Individualizare, ä consideră individuale, ä separă, abstrage din speță.

Individualism, sistemă de isolațiune în lucrări, străduințe.

Indolinența, (*-tia*), speță de indifferință mai ales pentru lucrurile cari atting pre cei-alți hōmeni.

Indolinte, care nu simte nimic, asupra cui nimic nu face impresiune; liniste ä spiritului satisfăcut.

Indomabile, (*-bilis*), care nu se pöte domestici.

Inducțiune, (*-ctiō*), mod de raționare care constă în ä inferi un fapt din altul. Repausă pre principiul că aceeași cauză în aceleași circumstanțe produce acel'ași effect. Inducțiunea plęcă s. dela un fapt particular la altul, particular și se

num. *raționament prin analogiă*, s. dela fapte particulare la legile generală ale naturei, *inducțiunea propriu dissă*. — *Deducțiunea plęcă* dela generale la particular. *Method'a de inducțiune*, pusă mai ales în honöre de Bacon, care a stabilit regulele ei în *Novum Organum* constă în ä căută cauzele fenomenelor și ä stabili legi după cari aceste cauze lueredă. Regul'a fundamentale ä acestei metode constă în ä rejectă veri-cē hypotheze arbitrariă și ä nu privi că cauze ale fenomenelor decât fapte cari, recunoscute dejă în sine că reală, însoțesc constante fenomenele de explicat; fără cari aceste fenomene nu se pot produce nici-uă dată; în fine cu cari elle variedă tot-deuna în aceeași proporțiune. Științele cari presupun permanința proprietăților corpurilor și legilor naturei, precum sunt astronomi'a physic'a, chemi'a, histori'a naturale, medicin'a s. al. repausă pre inducțiune.

Indulgință, (*-tia*), bunătate și facilitate ä iertă; *eccl.* remisiune ä pedepsii timpurali datorită păcatului.

Indulginte, (*-gens*), cel cē are indulgință.

Indult, (*-turi*), drept accordat de pap'a unei persōne, unei comunități s. unui corp, de ä presintă s. ä numi în veri-cari posturi, la vere-cari beneficie, de ä fi dispensat de dreptul commune. *I. de compact* se numiä privilegiul accordat cardinalilor prin bull'a *dissă de compact*, care le permiteä de ä possede beneficie regulate s. seculare.

Industriă, (*-striă*), de ordi-

nar artea prin care homulū transformă și appropriedă usului seu primele materie cē l offeresece natur'a, dar de carī n'ar putē sē se servescă sub form'a lor naturale. In acest sens industri'a este oppusă agriculturēi și commerciuilū. Economistii aplică acest nume la tōte operațiunile carī concură la producțiunea avuțiilor, de unde distincțiunea în *Industria agricolă, l. manufacturariū, l. commerciale.*

Industriale, de inductriă, produs prin industriă.

Industrios, care are industriă, maestriă, pricepere.

Inefabile, (*-lis*), care nu se pōte exprime, spune.

Inefficace, (*-cax*), fără eficacitate, forță producătoriă.

Inegale, (*-lis*), neegale, nepotrivit.

Inert, (*-iners*), fără activitate. — *Inertiă*, starea inertului; *phys.* proprietate cē aū corpurile de a rămâne de sine însuși în starea lor de repaus s. de miscare, dacă uă causă streină nu le face sē esă dintr'insa; *med.* efectul unei sensibilități s. a systemului nervos, s. a țesăturilor fibrōse s. mnschinarie, cari tind către imobilitate, de și ar avē stimulanții cēi mai forți.

Inerudit, (*-tus*), fără erudițiune (învățătură.)

Inerudițiune, lipse de erudițiune.

Inescusabile, (*excusabilis*), care nu pōte fi escusat (desvinovățit).

Inestimabile, (*-lis*), care nu se pōte stimă, nu se pōte prețui.

Inesecutabile, care nu se pōte essecută, pune în lucrare.

Inesercitat, ne deprins.

Inesistintă, defect, lipse de esistintă, neființă.

Inesperință, lipse de esperință, *imperitiă*.

Inesperimentat, fără esperință, imperit.

Inesplicabile, (*-explicabilis*), care nu se pōte esplică.

Inesplicit, (*-explicitus*), obscur, întunecos, încurcat.

Inesprimabile, comp. *ineffabile*, snpl. *inespressibile*

In-extenso, (lat.) în tōtă întinderea sa.

Infam, (*-mis*), deshonorante rușinos, rejectat de lege, de opiniunea publică.

Infamiă, (*-mia*), deshonorē, rușine de lege s. opiniunea publică.

Infante, (*-fans*), copil până la 10 s. 12 anni. Că propr. titlu al filor majori ai regelui Hispaniei și Portugaliei.

Infanteriă, (fr.) pedestrime.

Infatigabile, (fr.) care nu se obosesce. — *Infatigabilitate*, calitatea infatigabileni.

Infecund, (*-dus*), neroditor. — *Infecunditate*, nerodire.

Infect, stricat, puțitor.

Infectare, a strică, a face se mirōse rēu.

Infecțiune, odōre infectă, contagiune, corupțiune, putōre contagioasă cē ea respindesce.

Inferior, (*-rior*), care ē mai deos, pns dedesupt. — *Inferioritate*, starea, ordinea (rang) inferiorului.

Infern, (*inferi*), loc de snpliciū al condamnaților, iad. — *Infernale*, de infern, din infern. — *Infernalityte*, starea, caracterul infernalityte.

Infertile, (*-lis*), sterile, sterp. — *Infertilitate*, sterpitate, nerodire.

Inf feudare, à pune în feud. vd. *urm.*

Inf feudatiune, sub regimul feudale actul prin care domnul primia pre vassal în credință și hommagé s. i dà cê-va în feud; investitur'a cê dà cine-va pentru un feud; actul prin care unia cine-va cê-va la fenzul sêu. *Inf feudation de dimes*, act prin care laicfii ținea în feud și posedă decimele cu titlu de bunuri civili.

Infidele, (*-lis*), necredincios. Se dice, în theol. despre aceia cari nu admit nici un mysteriu al credinței și cari nu au fost instruiți în religiunea chrestină.

Infidelitate, calitatea infidelului.

Infiltrațiune, trecere à unui lichid prin porii de părți solide, mai mult s. mai puțin permeabili.

Infinit, (*-tus*), nemărginit. — *Infinitate*, calitatea infinitului.

Infinitiv, *gram.* mod al verbului.

Infirm. (*-mis*), slab, nesănătos. — *Infirmitate*, starea infirmului.

Infiammabile, (*-lis*), care se aprinde facile. — *Infiammabilitate*, calitatea infiammabileului.

Infiammațiune, acțiunea care infiammă un combustibil, aprinde.

Inflesibile, (*-flexibilis*), nemlădios, neînduplecat.

Inflesibilitate, calitatea inflesibileului.

Inflessiune, (*-flexio*), mlădiere; *mus.* trecere dela un ton la altul; *opt.* deviațiune cê suferă razele luminei când atting marginile unui corp opac; *gram.* tot cê este adaos radicalului s. schimbat în termina-

țiunea unei vorbe pentru à o declină s. conjugă.

Influare, vd. *Influire*.

Influință, acțiunea unei cauze care tinde à produce un effect; putere, mai ales morale, essercitată ass. cni-va, credit, autoritate.

Influințare, vd. *arm.*

Influire, (*-fluere*), à avé influință.

Infolio, (*in-folium*), formatul unei cărți, unde form'a è strênsă în doué.

Informare, à pune în cunoștință (pre cnv. pentru cv.) à dà știință.

Informațiune, (*-tio*), acțiune de à informă, cercetare; *jurispr.* act judiciar cînținind depozițiunile marturilor asupra unei crime s. delict. *Informațiune de commodo et incommodo*, cercetare administrativă făcută prin callea pnblicității pentru à cunoșce utilitatea s. incommoditatea unui proiect.

Informé, (*-mis*), fără formă. *R. us.*

Infortună, (*-nimus*), fortună rea, adversitate.

Infortiat, (*lat.*) denpm. secundul volume al Digestului compilat al lui Justinian. Vd. *Digest*.

Infortunat, care este în infortună, neferice.

Infrațiune, (*-tio*), expresiune generică pentru veri-cê transgressiune, contravențiune, violațiune de uă lege, ordine, tractat s. al.

Infructuos, (*-sus*), neproducător, (neroditor.)

Infusare, (*fr.*) à muiă, lassă căt-va timp un lucru cathartic în un lichid, cald, oppări. *Suppl. infunderé.*

Infusorie, vd. *Animalcule*.

Infusiune, (—*sîo*), acțiune de a infunde, vd. *Infusare*.

Infusum, (lat.) *med.* vd. *prec.*

Inganno. (ital.) *mat. cadenza per* — care dă altă rezoluțiune decât cea asteptată.

Ingénieur, (fr. din ital. *ingegno*, de unde în secl. XVI *ingegnour*, *ingegnour*), inginer, perit care dirige lucrările de arte prin meclo-cul mathematicilor applicate.

Ingenios, (—*sus*), plin de spirit, de sagacitate. — *Ingeniositate*, calitatea ingeniosului.

Ingeniu, (—*nium*), Usitędă pentru *geniū* (vd. vb.)

Ingenitate, (—*tas*), calitatea unei innocente care se arrată astfel cum este, pentru că nu e nimic într'insa care sē o oblige a se ascunde.

Ingesta, (lat.) *med.* lucruri destinate a fi în corp prin căile alimentare.

Ingestiune, (—*tiō*), amestec.

In globo, (lat.) cu totul, fără distincțiune. Usit. mai ales când se condamnă uă carte în întregul sēn.

Ingrat, (—*tus*), nerecunoscător.

Ingratitudine, (—*tudo*), nerecunoscință.

Ingrediente, (—*diens*), ceea cē intră în cv. face parte constitutivă din el.

Inhabile, (—*lis*) năcapabile de a face s. priimi cv. neîndemănat.

Inherință, (—*tiā*), *phil.* juncțiune, unire a lucrurilor neseparabil din natur'a lor. — *Inherință*, care e prin inherință, care reșede neposibile de a se separă, în un subiect.

Inhibițiune, (—*tiō*), *jurispr.* prohibițiune.

Inimic, (—*cus*), vrăjmaș. — *Inimiciă* s. — *ceță*, vrăjmășiă.

Inimaginabile, (fr.) care nu se pōte imagina.

Inimitabile, (—*lis*), care nu pōte fi imitat.

Inițiiale, (—*lis*), de început, care servesc spre a începe.

Inițiare, (—*tiare*), a admite la opiniunile și cerimoniile secrete, ale unei religii, unei societăți secrete. — *Inițiat*, priimit a attare societate. — *Inițiațiune*, acțiune de a iniția. — *Inițialivă*, drept de a vorbi cel d'ântēiu.

Inițiator, cel cē inițiedă. Terminat creat de Ballanche.

Injectare, (—*injicere*), a introduce un lichid în uă cavitate a corpului prin un clyster, (glistir, syrinx.) — *Injecțiune*, acțiune de a injectă.

Injuriă, (—*ria*), insultă, nedreptate.

Injurious, (—*sus*), de injuriă, insultător.

Injust, (—*tus*), nedrept. — *Injustiția*, nedreptate.

Inept, (—*tus*), nepotrivit, necuvenit.

Innavigabile, (—*lis*), inept pentru navigațiune.

Innervațiune, (—*tiō*), denum. influința essercitată asupra funcțiunilor unui organ de systemul nervos.

Innocință, (—*tiā*), dispozițiune consuetudinale a animei care nu ne lassă a face rău cui va (nevinovățiă.) — *Innocinte*, cu innocință, pur.

Innoranță, vd. *Ignoranță*.

Innovațiune, (—*tiō*), inovire, reformă. — *Innovator*, cel cē face inovațiuni.

Inoctavo, *typ.* format la care foiele sunt îndouite în opt.

Inoculațiune, (*—tiō*), *chir.* al-toire. Astăzi e substituită prin vacin'a lui Jenner.

Inoculist, părten al inoculațiunii.

Inorganic, (*—nat*), califică corpurile neorganisate și cari nu pot crește decât prin justa pozițiune.

In partibus, (*lat.*) se dice de un episcop stabilit în uă țerră ocupată de infideli.

In petto, (*ital.*) loc. aplicată la nominațiunile cardinalilor decise de pap'a dăr nu încă publicate.

In plano, (*lat.*) *typ.* se dice de formatele în cari foiele nu sunt îndouite, precum la atlasuri.

In-promptu, (*fr.*) s. *im-promptu*, de uădată fără meditațiune, preparațiune.

In-quarto, *typ.* format unde foiele sunt îndouite în patru. — *In-quarto-vingt*, în 78.

Inquisițiune, celebru tribunale pentru a cercetă și nrmări here-siele.

Insalubritate, (*—tas*), *vd. urm.*

Insalubru, (*—ber*), nesănătos (pentru Incr. mai ales locnri).

Inscripțiune, (*—tiō*), scriptură pre un monument; *jurispr.* în-registratul unui nume, unei calități, nui drept pre registrele stabilite pentru acest scop.

Insectă, (*—ctum*), animale mic fără squelet interior. — Insectele formedă a 4-a classe a articulate-lor, divise în 8 ordinii după aripele lor (*ptéron*); *coleoptere*, *orthoptu*, *hemiptere*, *nevroptere*, *hymenoptere*, *lepidoptere*, *nipiptere*, *dip-tere*.

Insectivos, care mănâncă insecte. Clasea insectivorelor conține uă familiă de carnivore mamifere și uă ordine de passeri.

Insidios, (*—sus*), care caută a înșelă.

Insinuare, (*insinuare*), a în-trodu cu încetul.

Insipid, care nu dă saporé, gust, — *Insipiditate*, calitatea insipidului.

Insistare, (*—tère*), bine *insistere* — a face insistință (*vd. vb.*) perseveră.

Insistință, stăruință.

Insociabile, (*—lis*), care nu se pôte asocia, incommod. — *Insociabilitate*, calitatea insociabilelui.

Insolință, (*—lentia*), lipse de respect. *Comp. arroganță*. — *Insolinte*, care are insolință, lipsește de respect.

Insolubile, (*—lis*), nepossibile de a dislegă, a se topi. Pentru perss. care nu pôte plăti. — *Insolubilitate*, calitatea insolubilelui.

Insolvabile, (*fr.*) *vd. urm.*

Insomnia, (*—nia*), lipse de somn. Intre altele Limonade, condimente de mae, rar narcoticele sunt contră dinsa.

Inspectare, (*inspicere*), a vedé preste, privegiă (câ act.) — *Inspectione*, acțiune de a inspectă. — *Inspector*, cel cê inspectedă.

Inspirare, (*—rare*), a trage în (aer) opp. *expirare*. Câ act. a dà în minte, în inimă, însuffia. — *Inspirațiune*, acțiune de a inspira. — *Inspirator*, cel cê inspiră.

Instanță, (*—tia*), sollicitațiune iute, conțeniune; cerere în judecată.

Instinct, sintiment și miscare spontană care direge animalile și le face se lucrede fără ajutorul-re-

flessiunii. Diversele opininii ass. instinctului sunt culese în *De l'instinct et de l'intelligence des animaux* par M. Flourens.

Instinctiv, de instinct.

Instituare, vd. vb.

Instituire, (—tuere), à stabili, asseă, creă s. formă cv.

Institut, cea ce este instituit, stabiliment. — *Instituțiune*, acțiune de à institui și efectul.

Instituțiunii, (—ones), nume al unui Libru al lui Gaiu (*Institutionum Commentarii IV.*) Cunoscută numai din năre-cară fragmente în Coll. Legg. Romm. et Mosaicar., din Commentarii III la Cic. Topice., din Prise, la finele cărții VI din Digestele lui Justinian, mai ales din un estras mutilat în *Breviarium Alarici* s. *Aniani* s. *Lex romana* s. *Lex mundana visigothorum* fii discoperit în originale la 1815 de Nicouhr în un Codex rescriptus al lui Hieronym din bibliothec'a Veronei. Discifrat și transcris de Blume, B.—Holweg, Goeschen, Becker, fii reedit de Göschen după revisiunea lui Blume, deși cu uere-cară lacune. Acest corp destinat instrucțiunii scholastice, dă în un conspect ordinar științifice, un proponiment clar perceptibile, limbă bună, dreptul privat roman, tractând în prim'a parte de relațiunile familiei, celle-alte trei de res., obligațiune, acțiune. — Edițiunii anteriori cea mai bună la Schultina Jurisprudd. antijustin. CL. B. 1817), Bonner în E. J. R. antijust. Comp. cu G. Meermann Specimen animadversionum critt. în Gaji Institt. 1743. Vd. și Rich de Mauberge de ratione qua Visigothi Gaji Institt. în Epitomen rede-

gerunt Diss. Nalle 1842. Intre celle noue prelingă Gaji Institt. Comment. IV e codd. reser. bibl. capital, Veronens, anspiciis regii scientiar. Academiae Bornss. nuncprimum editi. Accedit fragm. de jure fisci ex aliis ejusdem biblioth. Mss. transcriptum Berol. 1820. 8. — e cod. reser. e Fr. Bluhmio iterum collato ed. I. Fr. Göschen. Acced. fragmm. etc. Berat. 1824. 8. appoi Bonn 1837. 12. Recogn. ed. Böcking. Bonn. 1841. Gaji Institt. libri ad meliorum lectt. restit. et adnotat. illustrati a Ios. Sazana. Rom. 1829. 8. tradintes et annotips par M. P. Domenget. Par. 1843. 8. Blondeau. *Institutes*—trad. et commentis par A. Pellat. Par. 1844. — Pentru *Institutionum libri II* de Ulpian cons. de Ulpiani Institt. fragmento in biblioth. palat. Vindobonae nuper reperto Epist. al F. C. Savigny Ser. Stephan. Eodlicher (Vindob. 1835) și un facsimile Catalog codd. bibl. palat. (Vindob. 1836 fol. (tab. III de acel'asi autor, Vd. și Iahn s. Iahrbb. der Phélot. XVI. 2 p. 215 sqq. Boeking, Ulpiani fragmm. 1836 p. 75. v. Savigny Zeitschr. für geschichtl. Rechtswissensch. IX 1. Hugo în Gött. Anzq. 1826 p. 8q sqq. Comp. și Neimbach în Leipz. Repertorium 1843 Nr. 29 p. 108 sq. — De ale lui Instinian, lucrute dnpă Instituțiunile și *Res quotidianae* ale lui Gaju, vd. pentru edițiunii Haubold Appendix I p. 476 sqq. C. Spangenberg Cintelert. in die Justin, Rechtswiss. p. 645 sqq. 931 sqq. Edițiunii principali sunt: edit. princip. Mogont per Petr. Schoyffer de Gernsheim 1468 fol.—ex recens. G. Holoandri (Norimb. 1529. 8. — ed.

J. Cajacius (Par. 1585. 12., mai târziu ed. J. B. Köhler. (Götting. 1772) 8. — recens. F. A. Biener, 1842. 8. — ed. K. Bucher, Erlang, 1826. 8. — rec. E. E. Vogel (Lips. 1833. 8.) — Mai biuc ad. fid. codd. recens. commentar. perpetuo instr. Ed. Schrader In operis societatem accesserunt Ih. L. Fr. Iafel, Gualth. Fr. Clossius, post hujus discessum Ch. J. Maier (Berol 1832. 4.)

Institutor, (*—tor*), cel ce instituesce.

Instrucțiune, se dice de tot ce este capabile a ne lumina ass. unui obiect (învățătură.) — *Instructiv*, care da instrucțiune, (pentru lucr.) — *Instructor*, cel ce instruesce.

Instruire, (*—ere*), a da instrucțiune.

Instrument, (*—tum*), tot ce servește spre a produce un effect, uneltă. — *Instrumentale*, de instrument.

Insubordinațiune, lipse de subordinațiune, nesuppunere.

Insubstanțiale, care nu are substanță.

Insulă, (*—la*), spat de pământ în meșlocul apei. — *Insular*, lăcuiitor de insulă

Insultă, transacțiune rea, proces cu intențiune de a offensa (facut cu insolință.)

Insultare, a face insultă.

Insurgință, (fr.) stare de insurrecțiune, revoltă continuă. — *Insurginte*, care este în insurgință, revoltat.

Insurrecționale, care ține de, tinde la insurrecțiune.

Insurrecțiune, revoltă.

Integrale, (*calcul*), partea calculului înfinitesimal al cui obi-

ect este a găsi uă cantitate finită cui se cunoște părțile infinit mice, s. a cui diferențiale este uă cantitate infinit mică. Opp. *diferențiale*.

Integrante, (*—grans*), care contribuiesce la întregitatea unui tot.

Integrațiune, acțiune de a întregi. (în math.)

Integritate, (*—tal*), starea unui tot care și are toate părțile, întregime; *fig.* probitate. — *Integru*, prob.

Intellectuale, (*—lis*), care ține de intellect, giuță s. de intellect.

Intelligință, (*—genția*), facultate de a cunoște.

Intelliginte, munit cu facultate intellectivă; înțelegător capabile de a raționa.

Intelligibile, facile a fi înțeles.

Intemperanță, (*—ția*), necum-pătare.

Intendință, (fr.) direcțiune, administrațiune de affaceri. — *Intendințe* s. *dante*, cel ce are uă intendință.

Intensitate, (*—tas*), grad de forță, de activitate a unui obiect.

Intențiune, (*—țio*), scop.

Intercalar, (*—ris*), adaus între (vd. *urm.*)

Intercalare, (*—lare*), — bine *întrecalare*. — A puue, adăugi între (pentru zilele adausse lunei.) — *Intercalațiune*, acțiune de a intercală.

Intercedere, (*—dere*), vd. *Intervenire*.

Interdicere, (*—dicere*), a opri (cui-va cv.) — *Interdicțiune*, acțiune de a interdicere *Interdicțiunea unei persoane*, suspinsiunea funcțiilor, profesiunii șelle.

Interdict, (fr.) sentință ecclesiastică care interzice unui eccles. exercițiul ordinilor sacre și celebrația sacramintelor în vre-un loc.

Interes, ceea ce convine cui-va particular, utilității selle.

Interim, (lat. *ad-interim*), provisoriu. Usit. pentru a desemna spațiul în care uă funcțiune este îndeplinită prin altă persoană decât cea titulară.

Interior, (*-rîtor*), din întru, care este în întru. — *Interioritate*, starea interiorului.

Interlocuțiune, întrevorbire; *pract. judiciu preparatoriu*. — *Interlocutor*, care întrevorbesc. Usit. numai pentru persoane cari se introduc în un dialog.

Interluniu, (*-nîum*), timp când lun'a nu se arată.

Intermed, vd. *Intermediu*.

Intermediar, (*-rîus*), între medlociu, care este între două. — *Intermediat*, spaț de timp între două acțiuni, între două terminii.

Intermediu, (*-dîum*), întremedloc; reprezintă între acte la teatru; *chem. corp întrepus între focul înat în us pentru uă operațiune, obiectul operațiunii*.

Interminabile, care nu se poate termina.

Intermissiune, (*-sîo*), interval între două accesse, întrerupțiune.

Intermitință, vd. *prec.* Usit. în medicină.

Intermitinte, s. — *tens*, care încetă și refucepe.

Intern, (*-nus*), care este în întru, din întru.

Internat, (fr.) pensionat unde școlarii lăcesce.

Internunțiu, ministru însărci-

nat cu afacerile papei în lipsea nunținlui; ale Austriei lângă Marele Domn în lipsea ambassadorului.

Interpelațiune, (*-tîo*), *jurispr.* cerință (făcintă de nu officiar public) de a răspunde asupra unui fapt.

Interpolațiune, (*-tîo*), inserțiune, schimbat de uă vorbă în textul unui manuscris vechiu.

Interposițiune, (*-tîo*), posițiune între două, starea unui obiect întrepus.

Interpretare, (*-tari*), a explica, mai ales prin inducțiune. — *Interpelațiune*, acțiune de a interpreta. — *Interprete*, cel ce interpretează.

Interrogare, (*-gare*), a întreba. — *Interrogațiune*, acțiune de a interoga. — *Interrogator*, cel ce interogă.

Intersecțiune, (*-tîo*), *geom.* punctul unde se taiă două linii, două planuri. Mai ales *punct s. lină de intersecțiune*.

Interstițiu, (*-tîum*), interval între moleculele unui corp.

Interval, (*-lum*), distanță între două lucruri; *mus.* distanță care separă două sunete diverse, *opp. unison propriu*, care are loc când se aud două sunete cu totul identice.

Intervenire, (*-nire*), a lua parte în uă afacere. — *Intervențiune*, acțiune de a interveni.

Intestin, (*-nus*), că adj. intern. Că subst. *anat.* conduct musculo-membranos, pus în cavitatea abdominală. — *Intestinal*, care ține de intestine.

Intonațiune, modulată, emisiune a tonurilor scalei chromatice. *Int. prin duplicațiune*, care se face

îndouind not'a penultimă a vorbei care termină intonațiunea.

Intrados, (pron. *entrado*), *archit.* se dice pentru partea internă și concavă a unei bolte.

Intransițiu, *gram.* califică verbele cari esprim uă acțiune cō nu trece ass. unui obiect.

Intrepid, (*-dus*), care nu se teme de periclu.—*Intrepiditate*, calitatea întrepidului.

Intrigă, conducere. implicată (încurcată) pentru a isbuti în cv.—*Intrigantc*, care face intrigă.—*Intrigare*, a face intrige.—*Intrigațiune*, acțiune de a intrigă.

Intrinsec, (*-cus*), interior și esențiale în un lucru.

Introducere, (*-cēre*), a face sē intre (băgă în).—*Introducțiune*, acțiune de a introduce.—*Introductor*, cel cē introduce.

Introit, (*-tus*), speciale începutul missei.

Intronare, (fr.) a pune pe tron.

Intuițiune, (*-țio*), conștință clară, directă, imediată a verităților, cari pentru a fi concepute de spiritul human, nu aū necesitate de întemețiarul raționamentului.

Inundare, (*-dare*), a înneacă prin vărsare de apă.—*Inundațiune*, act. de a inundă.

Inutile, (*-lis*), nefolositor.—*Inutilitate*, calitatea inutilului.

Invalid, (*-dus*), infirm, care nu mai are putere. Că subst. speciale soldat care nu mai pōte servi.

Invariabile, (*-lis*), care nu se pōte schimbă.—*Invariabilitate*, calitatea invariabilelui.

Invasiune, (*-șio*), năvălire ass. unei țerre.

Invectivă, (fr.) espressioni vechiminte și injuriōsă. Suppl. conciviu.

Inventare, a află, găssi, cea cē n'a essistat.—*Inventator*, cel cē inventedă.

Invențiune, (*-țio*), acțiune de a inventă, discopperire.

Invers, (*-sus*), întors.—*Inversiune*, întōrcere, întorsură, transpozițiune, schimbat în rîndul ordinar.

Invertebrat, fără vertebre (vd. vb.)

Investigațiune, (*-țio*), cercetare continuită.

Investire, (*vestire*), a îmbrăccă.

Investitură, *hist.* act prin care signorul dominante investise cu un feud pre un vassale. *Luptele pentru investiture*, contestațiuni sângerōse între pap'a și imperatoriū Germaniei în 1074 cari și dispntă dreptul de a conferi de uădată acēstă investitură duplă.

Inveterat, (*-tus*), care este de mult timp, învechit.

Invetison, (fr.) *econ. rur.* pământ desert în giurul unei case s. al. și de care face parte.

Invidiă, (*-ția*), pismă.—*Invidios*, care are invidiă.

Invinațiune, *theol.* în eucharist, uniunea substanței divine a lui J. Chr. cu vinul sacru.

Invincibile, (*-lis*), care nu pōte fi invins.

Inviolabile, (*-lis*), care nu pōte fi violat (vd. vb.)—*Inviolabilitate*, calitatea inviolabilelui.

Invisible, (*-lis*), care nu pōte fi vădūt.—*Invisibilitate*, calitatea invisibilelui.

Invitare, (*-tare*), a rugă sē

assiste. — *Invitațiune*, acțiune de a invita.

Invocare, (—*care*), a chema ajutor. — *Invocațiune*, act de a invoca.

Invulnerabile, (—*lis*), care nu poate fi vulnerat. — *Invulnerabilitate*, calitatea invulnerabilei.

Iod, (gr.) corp simplu diseporperit în 1811 de Courtois, de odore slabă, uere-cum analogă celei a chlorului de sare acra, de uă strălucire metalică gălbinesce chârta și alte materie. Nu essiste în natură decât combinat cu alte corpuri, speciale cu potasse, sodiu și magneziu. Combinațiunile iodului cu metalii s. alte corpuri formă *iodurii*, cu ossygenul *acidul indic*.

Iodați, sări din combinațiunea acidului iodie cu uă base.

Iodhydrat, syn. cu *iodur*. vd. *Iod*.

Iodhydric, (*acid*), s. *hydriodic*, compus gasos din iod și hydrogen.

Iolith, (gr.) s. *fahnlunită*, pētră care are odorea violetei.

Ionic, (—*cus*), unul din cele patru dialecte ale limbei grece; metr. vers latin compus din 4 măsuri fiă-care din două scurte și două lungi, precum este în oda 12 lib. III de Horațiu.

Ipo facto, (lat.) prin însuși faptul. Se țice de tot ce urmăță necesar și imediat un fapt.

Iridiu, (—*dium*), metal cinereu, conținut în unele mineră de platină, discoperit în 1803, apprōpe în acel ași timp de Tenaut și Collet Descotiltz.

Iris, (*iris*), s. *iride*, *opht.* membră circulară numită dela va-

rietatea culorilor sēlle, pusă înaintea cristalinnului, în centrul humorii apōse și a cui funcțiune este de a măsură cantitate rașelor luminoșe necesare liberului esserciș al vederii. — *Iritis*, inflamațiune a iridei.

Irisat, copperit cu iris. *Neg.*

Irisațiune, (fr.) proprietate ce posed unele corpuri de a produce assupra organului vederii culorile iridi.

Ironiă, (—*nia*), *rhet.* figură prin care se esprime contrarul, decât ceaa ce vrea să se înțellēgă; *phil.* întrebări ce făcea Socrate disciplilor sēi pentru a i conduce la cunoscința verității. — *Ironic*, în ironiă.

Irradiațiune, (—*ăo*), effusiune, emissiune a rașelor unui corp luminos.

Irraționali, (*numere*), numere cari nu au măsură commune cu unitatea, precum rădăcinele numerelor cari nu au pătrate perfecte. *Comp. necommasurabilē.*

Irreductibile, (—*lis*), care nu se poate reduce. Se țice în chem. de un ossyd metalic care nu se poate reduce în metal. *Ca sulirreductibile*, în alg. este când uă equațiune de 3-le grad are cele trei rădăcine rēali, neegală și necommasurabilē.

Irritanți, *med.* denum. aginți proprii a produce uă iritațiune.

Irritațiune, (—*ăo*), întărritare. **Isocel**, triunghiū cu două lateri egali.

Isogon, (gr.) denum. cristali cari au anghiurile egali.

Isographiă, (gr.) se țice de reproducțiunea literelor manuscris-

se și alte scripture, și de vericécules de fac-simili.

Isolare, à retrage din uniune.

Isomeria, (gr.) *chem.* denum. phenomemil cê presintă unele substanțe cari conțin aceeași elemente combinate în aceeași proporțiuni, cari au însă proprietăți diferite.

Isomorphism, (gr.) *s.—phid.* proprietate cê presintă diverse corpuri de à cristalisă sub aceeași formă geometrică. Corpurile cari au aceeași constituțiune chemică sunt addesé isomorphi.

Isonandă, (gr.) numesce Wight un arbure din familia sapotacéelor.

Isoperimetre, (gr.) *geom.* figure cu perimetre egali.

Isopode, *nat.* ordine din clasa crustacéelor, cari trăiesc mai

ales în apă. Conține *cloportele*, *cy-mothoadéele*, *asellotele*.

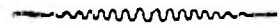
Isopolithiă, (gr.) egalitate de drepturi politice. *Neg.*

Isothe, califică locurile cu temperatură egale. *Linée isotherme* numesce A. de Humbold linéele cari trec prin attari locuri.

Isthm, (gr.) *geogr.* limbă de pământ restrinsă între doué mări s. doué golfuri și care formedă nă peninsulă unită cu Italia continentea.

Itinerar, (*—ritum*), indicațiune de drumul de urmat în uă călătoria.

Ivoriü, (*ebur*), substanță dură care constitucesc dinții elefanteului. Ne vine din Guinea, Egypt, Buna-Speranța, Indie s. al. matic din secl. 16 în alphabetul frances.

J.

J, ă decé literă. In alphabetul grec nu essiste și O. Müller (Etrusker II p. 26) observă cō sunetul sēn în limb'a latină, se găsesce în vorbele nu derivate din grecesce. De și acest sunet va fi essistat mai dinainte, caracterul fusse întrodussū în imprimeriă de Hollandesī. P. Ramn în secl. 16 lū dede scripturēi franceze.

Jalusia, (fr.) vd. *Gelosia*.

Jambo, născut din un metis și uă creolă.

Janotism, defect de vorbire constând în ă întorce ordinea vorbelor în phrase.

Jasp, (gr.) *miner. pétră dură și opacă de natur'a agatheī, originariă din Sicilia, Siberia și Rhen. Comp. quartz.*

Jocheu, domestic, slugă. *N. us.*

Josephiniă, (—*nia*, după numele imperatricii Josephina cui o dedică Ventenat) gen din familiă a pedalinéelor, conțiuind plante herbacie al căror typ ă *josephinia imperatrice*, originariă din N. — Hollanda.

Joviale, (—*lis*), voios, vesel. — *Jovialitate*, calitatea jovialelni.

Judiciar, (—*rūs*), judecătoresc.

Judicios, cu judecată.

Jurisconsulți, (*jurisconsulți s. jurisconsulți, j. auctores, j. prudentes, j. sacerdotes s. al.*) legisti la R. Primitiv fără formă sciințifică și fără vocațiune speciale. De la început cunnoscința dreptului eră prerogativă ă patricilor, speciale ă preoților, pentrucă dreptul civile și dreptul politic eră sōrte strins

unite cu *jus sacrum*. Legile eră în adevăr cunnoscute, cea cē priviă înse applicațiunea lor, se afflă închis în cărțile pontificali, d. e. decisiunile assupra timpului tractațiunilor judiciarie și formelor solemni. A dă informațiune de dillele de judecată, ă compune formulele de drept, aci sē declară principale activitatea patricilor jurisperiți, de și mărginită assupra unui mic cerc de amici și de cliinți (comp. astăđi *avocats consultants*.) Cu încetul plebeii căpătară importanță; dreptul privat se liberă de legăturile dreptului sacru și încetă ă fi proprietate ă patricilor. Jus Flavianum, care conțineă un calendar de justiță și uă combinațiune de formulele de plângere și affaceri, eră de multă importanță pentru acest'a. După 300 în. de Chr. cunnoscința dreptului devine vocațiune speciale, de și adevărată sciință lipsesce încă. Activitatea juristilor se mărgineă numai la uă activitate practică, constând mai ales în ă dă în public s. accasă, la hore determinate, consilie și opinii subiective (*respondere*), daceă eră întrebați (*consulere*, deunde *consulti*), în ă compune diversele documinte de drept, testaminte, contracte s. al. (*scribere*.) Infuința juristilor assupra formațiunii dreptului constă în întrepretațiunea legilor, speciale ă cellor 12 table. Cu Muciū Scaevola Pontifex și Sero. Sulp. Rufu luă tractațiunea dreptului uă formă sciințifică. Valentinian III și Theodosiū cel june or-

donară că operele juriscônștilor Papinian, Gaiu, Paul, Ulpian și Modestin sã aibã putere de lege.

Jurisdicțiune, (—*lio*), administrațiune civile. Erã parte din *imperium* conținnd funcțiunile extraordinare cari perrineã mãi mult la *imperium* decãt la propri'a jurisdicțiõ și deunde eșã astfel numit'a jurisdicțiune voluptariã, d. e. *honorum possessio*, *missio in possessionem* s. in *integrum restitutio*. Alte atribuțiunii cari constituia chiar adevãrat'a jurisdicțiune constã în datul unei decisiuni judiciare s. în numitul unui judecãtor. Proverbiale jurisd. erã conținntã în cele trei vorbe *dare* (ad. *judicem*), *dicere* (ad. *sententiam*), *addicere* (ad. *rem*.) Magistrãii cari esercitã funcțiunea de judecãtori erã regele, apoi consuli, pretorii și în parte ediții, în cetãți magistrãii urbane și prefecții în provințe administra-torii. În timpul imperatorilor, consuli și pretorii cãdurã, în locul cãror cãpãtarã *praefecti praetorio* și *urbi* s. vicarii lor suprem'a instanțã. Vd. și Gesner în *Thesaur. Ernest ad Sueton. Caes. in Excurs. dejurisdicțiunea sub Cesarĩ*. Sigon J. A. C. R. (I. 20) de jurisdicțiunea urbanã à pretorilor. În gen. Ger. Nodl *De jurisdictione et imperio*.

Jury, (*angl.*) uninne de nn numãr de cetãțiani, numiți *jures*, în-sãrcinați sã pronunțe în affaceri judiciare dupã consciința lor as-npra culpabilitãții s. innocinței u-

nũi acusat. Decisiunea sa asupra faptului principale și circumstanțelor se formedã numai dupã majoritatea voturilor fãrã cã numãrul vocilor sã põtã fi enunțat (Code de l'Instr. crimin. art. 347.) Dupã legea din 4 Iuniu 1853, veri-cẽ Frances în etate de 30 anni care se buccurã de drepturi civili și politice, sciind se scriã și se citescã, pôte luã parte la jury. In-stituțiunea sa datedã dela 1791. De consult. Hist. dn jury par Aignau. (Paris 1822 s. al.)

Jusquiamã, (*hyosciamus*), plantã din famili'a solaneele de odore veninosã, Brandes à descoperit în acestã plantã un alcaloid, *hyosciamina*, putinte narcotic, ale cui singure emanațiuni respirate puçin mãi îndelung, produc convulsiiuni, chiar deliriũ. Fumul bõbelor sãlle arse pôte sedã durerea dinților.

Justificabile, (care pôte fi justificat.)

Justificare, (fr.) à îndreptãți, escensã prin argumente. — *Justificațiune*, acțiune de à justificã.

Justiciã, (dupã numele botanistului Justi cui fũ dedicatã de Houston) dissã și *carmantinã*, gen de acanthacẽe, conținnd arburei din Asia tropicale. Uã speçã mãi ales *Ca rm. de Ceylan* s. *Nuc de Indie* ẽ cultivatã în grãdine.

Justiã, (—*tiu*), dreptate. Ver-tutea morale care face sã se res-pecte dreptul, și puterea instituitã pentru à susține acest respect.

K.

K, à un spredecé literă à alphabetului. Că numerale vală, la R., 250, cu uă trässurã horisontale d'assupra 25,000. La Greei **K**, vală 20, **K** 20,000 = Pre inscripțiunii esprime. *Cajus* s- *Caeso*, câte uădatã *Kalendae*, pentru *Kal*. — Pre monnete arrattã că sunt bătute la Bordeaux. In formulele chemice stã pentru *Kalium* (*potaleium*). Usitatã în genere de Greei, astã literă fũ supplitã de Romani prin **C**, cu care sunetul sœu este identic (Prisc. I. 8), remãnënd numai **A** cã Nota la breviațiuni și in uerecari vorbe. Cons. Schneider, *Elementarlehre*, p. 290 sqq. K. O. Müller II p. 296, dupã care s'ar gãssi la Etrusci. Vd. și litera **C**.

Kalende, (—*dae*, din *Kalare*. Varr. L. F. VI, u) prim'a ãi à lunei la R.

Kegli, (arab.) potassiũ.

Kaolin, (chinesic), argile alb și frecabile cu care se face porcelan'a.

Kelotomiã, (gr.) *chir.* operațiune, fôrte grave. în casul de strinsurã (étrangement.)

Keratitã, (gr.) *miner*, hornstein

alũ Germanilor; *med.* inflamațiune à cornœei transparinți. Comp. *ceratitã*, *corneitã*.

Keratocel, (gr.) dislocațiune (herniã) à cornœei transparinți. Micã înflãturã formatã mai addesé de membran'a humoriĩ apöse, care ese cœ-va affarã printre nã ulcerațiune à lamelor superficiali ale cornœei, câte nãdatã accidiute consecutiv al operațiunii cataractei prin estracțiune.

Keratongris, (gr.) vd. *Sfardinat*.

Keratotom, (fr.) instrument pentru à tãia cornœ'a transparente la operațiunea cataractei prin estracțiune. — *Keratotomiã*, incisiune à cornœei.

Kilo, (gr.) particulã care pusã înaintea unitãților de pond s. mãsurã indicã de uã miie de orãcea unitate. — *Kilogram*, uã miie de grame. — *Kilometru*, nã miie de metre.

Koleang, monnetã de aur de Japonia, cel nouũ 32 fr. 49 cent.

Koppa, numele unei vechie litere usitate de Dorĩ și Etrusci, de unde à eşit latinescul *Q*.

L.

L, ă doue spredece literă à alphabetului. Că numerale vală la R., 50, cu uă trăssură d'assupra 50,000. Că breviațiune Latiniî lă usită pentru *Lucius, Lares, Legio, Legatus, Les, Libra; L.L.S. (libra libra semis)*, pentru *sestertius. L.S.* pre documinte și în parinthese *locus sigilli*; l. l. *loco laudato* l. c. *loco citato*.

La, al șesselé sunet al gamei, la Germani și Itali a.

Labdacism, la Greci vițiū al pronunței, unde *l* ține locul lui *r*. Comp. *lallatiune*. In genere repetițiunea pré frecinte à literel *l* în styl s. vorbire.

Labiale, (*-lis*), relativ la labie (buze).

Labiate, familiă de plante de cotyledonée.

Laboratoriū, (*-rium*), locale de luerat al mesterilor, chemistilor.

Laborare, (fr.) à lucră pămîntul. *N. us.*

Labore, (*labor.*) muncă.

Laborios, (*-sus*), muncitor specă de feldspath, dela Labrador, unde a fost discoperit. *Labradorită*.

Labyrinth, (*-thus*), nume egyptian espremind în anticitate un edificiu implicat, speciale celle patru depuse artistice de acest gen memorate de Pliniū (36, 19), egyptian, cretic, labyrinthul dela Samo și cel italic, *omnes lapide politico fornicibus tecti*.

Lace, **lacetate**, vd. *Lașitate*, *N. us.*

Laeonic, (*-cus*), *lit.* califică stylul strins scurt, în modul vorbirii Laconilor. — *Laeonism*, vorbire laconică, d. e. *sint ut sunt, aut non sint* al lui B. Ricci, ultimul generale al Jesuiților.

Lactifică, care produce lapte, lă adaugă. *Neg.*

Lacună, (*-na*), lipse în uă carte, test

Lacuneală, îmbrăcăminte de păreți. *Neg.*

Lacunar, (*-nar*), tavan.

Lacustre, s. — *strali*, se dice, în hist. nat. de plantele s. animalele cari cresc s. trăiesc pre lingă marile lacuri s. în apele lor.

Lady, (pron. *lêdi*), titlu dat, în Anglia, femeelor de ordine înaltă.

Lagophthalmiă, (gr.) dispozițiune vițiōsă à plepei superiori care este astfel de retrassă încât nu pôte copperi globul ochiului în timpul somnului.

Lagotis, (gr.) gen de mamifere numite astăzi *Helamys*.

Lagune, (din *lacus*), *geogr.* canali s. masse de apă cari lassă între dinsele grămețe de nisip.

Lai, (germ. *lied*), mică bucată de poesiă lyrică pertinînd literaturii franceze din evul meșii. Cons. F. Wolf Ueber die Laÿs etc. (Heidelbera 1841.)

Laic. (*-cus*), opp. *ecclesiastic*.

Lamă, vd. *Lamina*.

Lambris, vd. *Lacuneală*.

Lamentabile, (*-lis*), de plîns.

Lamentare, (*-ri*), à plînge, à se tîngui cã refl.) — *Lamentatiune*, act de à lamentă.

Lamină, (*-na*), tot ce este strins, lung, strînt și subțire.

Lance, (*-lanx*), sulia. — *Lancear*, călare armat cu lance.

Lanternă, (*-na*), felinar. *Lanternă magică*, dată de jesuitul Richer, în secl. 17, arratătă mari pre un mur alb, figure depinse mice în culori transparinți pre buccăte de sticlă subțire.

Lanthan, (*gr.*) metal puțin cunoscut, găssit în 1840 de Mosander în cerită.

Lapiflare, (*-dare*), à ucide cu petre. — *Lapidațiune*, act de à lapidă.

Laptifag, care se nutrește cu lapte.

Laptifer, *laptific*, vd. *Lactifer*, *lactific*.

Laqueu, (*fr. laquais*), servitor care urmădă pre domn pre deos.

Largo, (*ital.*) *mus.* cu miscare forte lentă. — *Larghetto*, cu miscare mediă între largo și adagio.

Larigot, specă de flaută s. flageolet, astădî nensitat.

Larvă, (*-va*), prim'a stare à insectelor, aceea în care elle se afflă după ce au eșit din ouă.

Larynge, (*larynx*), organ symmetric și regulat în care se produce vocea. Așședat în partea anterioare și superioare à gîtului, înaintea pharyngelui și à extremității superioare à esophagului, laryngul se compune principale din patru cartilagini: tyroidea, celle doue arytenoide, epiglott'a.

Lasciv, (*-vus*), desfrînat. — *Lascivii* — *tate*, starea lascivului.

Lașitate, (*fr.*) vilitate, miseliă.

Lassitudine, (*-dine*), oboselă.

Last, (*geom.*) măsură de greutate usitată în porturile Baltice și

Hollande, ecivalând în genere 2000 kilograme.

Latanier s. *LATANIĂ*, (*-nia*), gen de pleopi originari din Madagascar și insulele Sunde.

Laterale, (*-lis*), califică tot ce este pus pre laturea altui.

Latinte, vd. *Căldură*.

Laticlav, (*latus clavus*), tunică à personelor de distincțiune la R.

Latitudine, (*-do*), lățime.

Lavă, materieă topită care ese din vulcani.

Legale, (*-lis*), după lege.

Legalizare, à întări un act după formulele prescrisse de lege.

Legalitate, calitatea lucrului legale.

Legat, ceaa ce se decide în un testament; trâmîs.

Leğațiune, (*-tio*), funcțiunea legatului.

Lege, (*din legere s. λέγειν*), nerî ce răport necessar care derivă din natur'a lucrurilor. Montesq.

Legendă, (*din legere*), primitiv versuri ce se recitîă diminț'a în biserică. Se applică apoi la viețele sântilor și martyrilor, carte à vieței lor. — *Legendar*, autor de legende.

Legislațiune, (*legis-latio*), se dice de dreptul de à face legile de corpul legilor unei țerre și de sciinț'a, cunnoscinț'a legilor. Cons. *Histoire de la Legislation* par Pastoret.

Legislator, care face, dă legi.

Legitim, (*legi-intimus*), conform legii. — *Legitimațiune*, acțiune de à legitimă.

Legiune, (*-gio*, *din legere*, quod leguntur milites in delecta Varr. L.L. V. 16), la început, sub Romulu, totă puterea de resbel uni-

tă în un corp, constând din 300 pedestri, 3000 călări, câte 2000 de fiă-care trib. După constituțiunea lui Serviū Tulliu, legiunea se compuse de 4200 pedestri, din cari 1200 hastati în prim'a lină, 1200 principes în secund'a, 1200 triarii în a treia, lângă ultimii 600 rorarii și 600 accensi. Din ambele aceste corpuri eșiră în secundul resbel punic, velites. După bătăi'a de la Canna Scipione compuse legiunea de 6000 soldați. Numărul călărilor se redică rar preste 3000 până la August când se vedură 6200 pedestri și 726 călări. După Verrone, Liviu, Tacit (Veget.) forș'a unei legiuni în campaniă sere-dică cel pușin l'alți mii soldați.

Legs, (fr.) legațiune, dispozițiune testamentariă prin care un testator dă totul s. uă parte din bunurile selle.

Legume, (—men), uerî-cê plantă al cui fruct é comestibile, părțile ei cari sunt bune de mâncare.

Leguminöse, vd. *Papilionacie*.

Leumă, (gr.) *geom.* propozițiune preliminară stabilite pentru a prepară, facilită uă demonstrațiune următoria.

Leut, (—tus), încet, care nu é viu în miscări.

Lesiune, (—sio), vătămare; *jurispr.* prejudiciu s. perdere cê sufere nescine la un act în care voinș'a sa n'a fost deplină activă; *med.* perturbațiune produsă în organe s. în funcțiunile lor.

Lethargiă, (gr.) suspinsiune continuă a acțiunii sințurilor și a locomoțiunii, speșă de somn profund și apoplectiforme; *fig.* nesințibilitate pentru ceea cê se petrece.—*Lethargic*, de lethargiă.

Lettenkohl, (germ.) speșă de huiliă.

Levit, preot s. sacrificator la Hebrei.

Levitic, nume al terței cărți a Pentateucului. Tractedă principale de cerimoniele cultului și de modul cum Dumneșeu voia s'efiă servit de poporul s'eu prin ministerul Leviților.

Libațiune, (—tio), cerimoniă religiösă a cellor vechi unde preotul vărsă pre altar uere-care liquore în honorea divinității cui se sacrifică.

Libatoriū, vas pentru libațiune.

Libel, (—lus), script care conține un act. Mai ales la cei vechi accusațiune în scris (comp. *inscriptio*) s. premiū al delatorilor. Adese enles de diverse scripte mice și epigrammate, precum: *libelus jocularis* al lui Arat, tradus de Cicerone, pentru care van Hens de p. 35, 50, 58. Astădi script injurios, diffamatoriū, deunde *libelist*.

Liber, (—ber), care este în libertate.

Liberale, (—lis), cui plăce a dă (darnic). Pentru lucr. demn de un suflet nobile. Că subst. des. dela Restaurațiune, bărbați consecrați defensiunii drepturilor căpătate prin Revoluțiune. *Liberalism*, totalitatea doctrinelor professate de liberali.

Liberalitate, (—tas), calitatea liberalelui, (darnic.)

Liberare, (—rare), a pune în libertate.

Liberațiune, scăpare de uă d'etoria.

Liberator, cel cê liberedă.

Libertate, (—tas), facultate de

ă lucră după voință a proprieă. *Libertatea internă* s. *liberul arbitriū*, s. *psychologică*, al cui indiciū ē consciința, constă în ă alege între doue părți. *Se num. *morale* când alege între binele s. răul morale. *Libertatea esternă* s. de *essecuțiune*, constă în ă face fără obstaculu ceaa cē s'a ales.

Libertin, (—*nus*), uerī-cē liberat în răport cu Statul precând *libert*, în răport cu domnul primitiv libertinul eră fiul libertuluī. După Francesă desfrinat, dennde *libertinagiū*, disfrin, vagabundit. *N. us.*

Liberum veto, (lat.) desemnă, în vechi'a constituțiune a Poloniei, dreptul cē aveă fiă-care nunțiū s. deputat al nobilimiī, membru al unei diete, de ă se oppune la uă soluțiune și ă o face prin acēst'a nullă.

Licati, mare arbure de Guiana.

Licență, vd. *urm.*

Licință, (—*centia*), libertate escessivă; *schol.* primul grad după baccalaurăat.

Licințiare, vd. *Congediare*.

Licențiat, cel cē a căpătat licință în uă facultate.

Licințios, disfrinat.

Licet permis.

Licitațiune, (—*itio*), vindere publică (la mezat.)

Lictor, (—*tor*), officiar allăturat magistraților Romanī. Eră cea mai mare parte liberti și formă corporațiuni închise divise în de curie, 3 decurie, (fiă-care de 24 bărbați) pentru magistrații înalți (dictatorul aveă 24, consuli cāte 12 pre rind în fiă-care lună, tot attăți decemvirii și tribunii militari; pretorii, propretorii affară din Roma cāte 6; flamen dialis și ve-

stalile cāte 1; nici uădată censorii, procuratoriī regesci și praesides provincialii), 1 decuriă de *licet curiati* cari assistă la sacrificie și represintă cele 30 curie în comitiile aparinți; dela August se adausse 1 decuriă pentru magistrī vicorum. Funcțiunea lor (originea din Etruri, eră de ă purtă înaintē magistraților fascie și securea (ultim'a dela Val. Publicola numai affară din Roma) ă înlătură la trecerea lor poporul (summovere plebem), ă îngriji se li se dea respectul cuvenit, ă incungiuură tribunalele, ă le ține președul accasă, ă essecută ordinele lor assupra condemnaților.

Liga, (fr.) juncțiune formată între suveranī partite, particulari putinți prin tractate s. convențiune pentru ă essecută prin un concurs de operațiuni, uă întreprindere comune. Speciale se num. în Francia *ligă*, uniunea de căți-va principī și cāte-va orașie făcută la finele secl. 16 pentru ă appără religiunea catholică contră Protestanți.

Limită, (*limes*), margine, termin.

Limitare, ă pune limite.

Limitroph, dela margini, limitaneu. Se dice de țerre cari se ating la estremități.

Linăar. (—*rius*), care perține la linēe, se face prin linēe.

Lingot, lamă s. buccată de metal nelnerată.

Linguist, biue *limbist*, — cel cē se ocupă de studiul limbelor.

Lingoliū, (*teolum*), altă dată învelis de pat. Astădi învelis al morților.

Liquid, (—*dus*), bine *licid*. — Se num. uerī-cē corp ale cui molecule sunt destul de mobili pen-

tru à se puté miscã indipendinte unele de altele și à cede celei mai mice pressiunii.

Liquóre, (—*quor*), uerî-cé bãu-turã spirtôsã artificiale. *Liquorist*, cel cé fabricã liquorî.

Literã, caracter al alphabetuluî.

Literale, luat pre litere, în e-sacitatea rigurôsã à espresiunii.

Literar, (—*rîus*), relativ la litere.

Literat, (—*tus*), versat în literaturã vd. *urm.*

Literaturã, (*litera*, *linëa*), în origine usul scrierii pentru à stabili cugetãrile și fãptele, la Grecî *γραμματα*, care sens se conservã pêne în evul mejiu sub numele de *ars literatoria*, pentrucã cunoscint'a literelor fãceã parte din disciplina rheticeî. Comp. Suet. *de ill. Gramm.* 4. Appellatio *grammaticorum* graece a consuetudine valuit, sed initio literati vocabantur etc. Asper Jun, in Putsch Corp. *Gramm. Latt.* p. 1725, grammaticea est scientia recte scribendi, enunciandi interpretandique premeta per historiam, formata ad usum rationemque verborum, quam Ferentius, etiam varro primum ut adhuc rudem, appellatam esse dicit *litteraturam*. Quint, *Instt. orat.* II. 1, 4 a grammatice quam in Latinam transferentes *litteraturam* vocaverunt. Vd. încã Walsh *Nisl.* L. L. IV. 3, 4; Mohnik *Gesch. der Lit. der Griechen* ü. Roemer vol. I. p. 3 sqq. Nahmmacher, *Comm. de liter. rom. sect.* II. c. 1 p. 51. Sen. Ep. 88. Marcian. *Capella* III 229 ibique not'a lui Kopp p. 261 sq. Vd. și *philologiã*.

Lithochrom, artist în lithochromiã.

Lithochromiã, (gr.) proces de colorit cu huleiũ. Comp. *chromolithographiã*.

Lithoglyph, sculptor în pãtrã.

Lithograph, cel cé lucrã în lithographiã.

Lithographiã, (gr.) arte imaginatã de Semfelder, de à reproduce prin impressiune deseme și scripture trasse cu un corp gras pre uã pãtrã calcariã numitã *pãtrã lithographicã*.

Lithopliite, (gr.) petre figurale, produçtiune marinã care ține de pãtrã prin duritatea sa, al plantei prin form'a sa. Se divid în *technoglyphitã*, cari represintã forme de lucruri artificiali; *lit. mathematice*, cari represintã forme matematice.

Litotã, (gr.) *rhet.* diminuținne. Tropã care constã în- à da prin espresiunii mai slabe, uã idëã cui accesoriile vor face à se simți tãtã puterea.

Livid, (—*dus*), de culóre cã plumbul, maculatã și strãbãtutã de negru.—*Lividitate*, calitatea lividuluî.

Livrée, (fr.) vestiminte de fumul de culóre particulariã.

Locandã, ospel.

Locati s. *LOCATIS*, usitat pentru à desemnã uu cal, uã trãssurã de închiriat s. al.

Locomotiune, (—*tiõ*) miscãre, schimbãre din loc.

Locomotivã, (*machinã*), se num. particular la drumul de fer, trãssur'a dinainte care duce cu sine mecanismul și motorul necesariũ pentru à o face se mergicã fãrã ajutorul vre-unei impulsii.

Loculă, loc mic în theatru unde șed 3-4 persoane. *Neg.*

Locuțiune, (*-tă*), mod de expresiune

Logarithm, (*gr.*) *math.* numere în progresiune aritmetică cari răspund, termia cu termin, unei progresiuni geometrice. Logarithmul unui număr este spuintele puterii la care caută a se redica un număr uere-care variabile pentru a produce primul număr. Invențiunea lor o datorim lui Neper (Napier.)

Logic, (*-cus*), de logică, după logică.

Logică, știința cugetării. Parțea filosofiei care ne arată cum se dirrege rațiunea în cercetarea și aflarea verității. Ea pleacă totu deuna dela principie certe, trasse după regulele certe ale raționamentului, precând *dialectic* a pleacă, după accepțiunea commune, dela date mai puțin certe că se ajungă la veri-similitudine prin conclusiuni aparinți deduse din raționaminte regulate, însă hypothetice.

Logistic, altă - dată logarithm. Astăzi des. numai logarithmele în cari zero corespunde numărului 3,600, *logarithme logistice*.

Logogriph, (*gr.*) speță de enigmă în care după ce s'a dat enigmatic definițiunea unei enigme, se indică mai multe alte enigmate cari se pot găsi în aceeași vorbă decompunând'o s. combinând literele arbitrar,

Logomachiă, (*gr.*) dispută de vorbe; dispută de puțină importanță.

Logotechniă, (*gr.*) știința vorbelor. *Neg.*

Longanim, îndelung răbdător. — *Longanimitate*, calitatea longanimului.

Longitudine, (*-do*), lungime. — *Longitudinale*, în lungime, de lungime.

Lord, titlu honorific în Anglia, purtat de toți membrii camerei înalte, de ueri-cé nobile de nascere s. creațiune de fiu de ducă s. al.

Lornetă, ueri-cé ocular mic mai ales pentru spectacle.

Lucid, (*-tus*), clar, lucitor. — *Luciditate*, calitatea lucidului.

Lucs, vd. *Lussuriă*.

Lugubru, (*-bris*), întristător.

Lunar, (*-ris*), de lună. — *Lunatic*, califică tot ce e suppus influenței lunii.

Lunetă, (*fr.*) ochilari.

Lyrice, (*poesiă*), în sens întins ueri-cé poesiă care nu perține de epopeă s. dramă, prin urmare elegiă, poesiă iambică. În sens strîns, — cea ce este și semnificațiunea ordinară la Greci — poesiă unită strîns cu represintațiunea musicale și orchestrică, poesiă *melică* și *chorică*, primă cultivată principale de Eoli, secundă de Dori, deunde și calificațiunile de *colică* și *dorică*.

M.

M, à trei-spre-șecé literă à al-
phabetului. Că numerale vală, la
R., 1000, cu uă trăsșnră horison-
tale d'assupra 1,000000. La Greci
μ, 40. Că breviațiune des. *Marcus*,
Manlius, *Mucius*; în commerciu
marc (fr.) s. opt uncie. Pre mon-
nete stă pentru Toulonse.

Mac-Adam, (după numele in-
ventorului), mod de paviment.

Macaronica, speță de poesiă
creată de Orassi de Padova, în ca-
re se introduc vorbe din limba vul-
gară, dându-li-se terminațiune la-
tină.

Macerare, *rel.* à mortifică prin
ajun, prin nemăncare. — *Macerati-
une*, act de à maceră.

Machină, (gr.) uerî-cé instru-
ment care lucră prin uă forță
streină și destinat à prodnce mis-
care. *M. de compressiune*, machi-
nă destinată à condese aerul în un
recipient dispus pentru acest ef-
fect. *M. electrică*, care servește à
produce s. acumulă electricitate.
M. hydraulică, uerî-cé machină de-
stinată à conduce s. redică ap'a.
M. pneumatică, machină pentru à
face gol s. cel puțin à rarifică con-
siderabile aerul conținut unde-va.
— *Machinist*, cel ce face machine,
lucră la, cu machine.

Macigno, *miner.* speță de gre-
șiă compusă essential de micî gră-
unț de quartz amestecat cu calce.

Macrocosm, vd. *Microcosm*.

Macroptere, vd. *Longipenne*.

Maculă, (—la), pată.

Maculare, (—lari), à pătă. —
Maculațiune, acțiune de à maculă.

— *Maculatură*, se dice în imprim.
de uă colă reu impressă.

Madame, titlu honorific dat al-
tă dată femeelor de calitate; astăđi
verî-carii femée măritate.

Madonna, (ital.) se num. în
Italia mice statue represintând pre
S-ta Vergine, puse la ănghiulstra-
telor. Uerî-cé repesintațiune de-
pinsă à S-tei Vergine, precum *Ma-
donna di Sisto* à lui Raphael din
Dresda.

Madrigal, (ital. *madrigale*, de
la gr. *mandra* s. dcla urbea *Ma-
drigal* s. *Madrigajejo*), mică buc-
cată de versuri care esprime uă
cugetare fină, tînără și venustă.
Madrigalul, dice Boileau: *Respire
la douceur, la tendresse et l'amour*.

Maestoso, (ital.) *mus.* cu ma-
iestate. Esprime uă essecuțiune len-
tă și grave.

Magestru, vd. *Magistru*.

Magisteriū, (—rium), *chem.*
uerî-cé precipitat obținut cu dis-
soluțiunî, saline, precum și proces-
sele proprie à obține principalile
medicaminte.

Magistrale, propriū magistru-
lui; *pharm.* califică medicamintele
preparate immediat pre recepte,
opp. *medicament officinale* s. ace-
l'a à cui formulă se affă în Co-
dice și este sonservată în apothecă.
Linăă magistrale, este în geom.
linăă principale à unū plan, tras-
să de inginer. *Absol.* demnitatea
marelui magestru de Malta.

Magistrat, (—tus), la cei ve-
chî uerî-cine indepliniă uă funcți-
une publică. Astăđi numai cel de-

legat de puterea supremă pentru a exercita autoritatea. — *Magistratură*, funcțiunea magistratului.

Magistru, (*-ter*), propriu personă cu autoritate asupra altor; personă destinată pentru a predă uă știință, uă arte s. a direge un stabiliment.

Magnat, nobile înalt în Polonia și Ungaria.

Magnesiă, s. OSSYD DE MAGNESIĂ, substanță compusă de ossygen și magnesiū, albă, pulverulentă, dulce la atins, foarte puțin solubilă în apă, fără saporă nici odore.

Magnesiū, (*-sium*), corp simplu, metalic, conținut în magnesiă.

Magnet, (*gr.*) se numiă ăntoiū uă speță de mineral de fer care aveă proprietate de a atrage ferul, oțelul s. al., apoi lame de otel căror se dă artificiale această proprietate, magnetice artificiale. — *Magnetic*, relativ la magnet s. care are proprietatea acului magnetat.

Magnetizare, vd. *urm.*

Magnetism, aginte cui magnetul dădorece puterea sa atractivă. — *Magnetism animale*, doctrină fundată de Messmer și care admite influința ce homul pôte exercita asupra corpului altui hom. Se esplică prin essistența unui fluid subțire, analog magnetului animale, propriū ființelor animate.

Magnific, (*-cus*), splendid. Exprime idēa de mărire și opulință. — *Magnificință*, calitatea magnificului.

Mair, (*fr.*) primul officiar municipale al unei urbi, unei comuni.

Majestate, (*-tas*), mărire. Titlu dat capetelor încoronate. La im-

peratori se adangă epithetul *imperială*. *Maj. regale* se dă numai în unele limbe regilor (mai în genere simplu *Majestate*). În Anglia *Majestate grațiosă*, (*most gracious.*)

Majestuos, (*-sus*), care are majestate.

Major, (*-jor*), care este ajuns la etate de a se bucură de drepturile sölle. *Comp. majorinte.*

Majorat, dreptul de frate mai mare în Hispania.

Majordom, magestru de ospel s. de palat, la curtea Romei și a Hispaniei s. celor două Sicilii.

Majoritate, (*-tas*), etatea majorului; pluralitate, partea cea mai mare.

Malacologiă, partea istoriei naturali care tractedă de mollasee.

Maladiă, (*fr.*) egritudine (bölă.)

Malați, *chem.* sări compuse din acid malic și uă base.

Maledicțiune, (*-tio*), blestem, imprecațiune.

Malic, (*acid*), acid organic conținut în mere acre, pere, jovibarba, s. al.

Malleabile, (din *malleus*), care se pôte întinde sub ciocan, ductile (pentru metali.)

Mallote, (*fr.* din *male-tollere*), se dice de ueri-ce imposibile, oneros.

Mammalogiă, ramură a istoriei naturali care tractedă de mammiere.

Mammelă, (*-milla*), organ unde se secretă laptele, țită.

Mammifere, se num. totă clasa animalilor cu mammele.

Mammită, vd. *Mastită*.

Mancipațiune, (*-tio*), act în vechiul comerțiū roman, deplinit în presința pretorului urban,

5 marturi și uă libripens. Cum-părătorul (qui mancipio accipit), luă cu vorbe solemni obiectul din măn'a celui care-lu vindeă (qui mancipio dat), attingînd balanța cu un sesterțiu, pre care-lu dă apoî că preț (consuetudinea dură până la Pliniu.) Mai des afflăm acest mod de vindere la proprietăți, procură dominium complet,—usitată însă numai la res mancipi. Cons. Byrkenschoeck Diss. de rebus mancipi nec maucipi in Opusc. p. 105, mai ales cap. 1. 2.

Mandat, (—*tum*). act prin care uă personă dă alteia, numită *mandatar*, putere și procurățiune de a face cv. în numele său.

Mandatar, vd. *prec.*

Maniă, (fr.) ațintit excesiv și singular. — *Maniac*, cel că are maniă.

Manieră, (fr.) mod particular de a face cv.; trăsură distinctivă că se vede în acțiunile esteriore ale particularilor. — *Manierat*, affectat.

Manifest, script public pentru a justifica purtarea unui Stat. Că adct. clar, învederat.

Manifestare. a proferi la vedere, arrătă. — *Manifestațiune*, act de a manifesta.

Manipulare, a lucra, prepara cu măn'a. — *Manipulațiune*, act de a maupulă.

Manœuvre, (fr.) *mar.* artea de a conduce uă nave; *milit.* se dice de mișcările ce un comandante face la resbel; *fig.* purtarea ce ține nescine în affacerile lumii.

Manometru, (gr.) vd. *urm.*

Manoscop, (gr.) instrument de physică altă-dată pentru a măsură variațiunile desității aerului. Uă balanță ținînd în unul din brațe

un glob deșert de aer, în cel-alt un pond care este în ecilibriu cu globul. În meșlocul balanței un arc s. cerc pre care se mișcă un indice. Globul face să se redice s. se descindă pondul după cum aerul se încăldește s. se răcesce și gradele că percurge stylul pre arc indică rarificațiunea s. îndesitul aerului. Astădi se num. astfel mai ales aparatul destinat a indica tensiunea aerului la temperature date.

Mansfeni, speță de aceră dela Antille.

Mansuetudine, (—*tudo*), egalitate constante de bunătate și blăndeță.

Manuale, se dice de cărți mici, breviarie, cari se pot purtă în mână.

Manufactură, marfă lucrată cu măn'a; ueri-că stabiliment mareindustriale.

Manuscris, operă scrissă de mână.

Manus Dei, (lat.) *pharm.* speță de emplastru. Puțin usitat astădi.

Mappamund, (*mappamundus*), chartă care represintă globul terestru în întreg.

Marasquin, liquore alcoolică, numit dela *marasca*, mică cireșă cu care se face.

Maravedis, mică monnetă de cupru în Hispania.

Marc, (fr.) dumătate de livră.

Maréchal, (fr.) officiar investit cu primă demnitate în armată.

Marekanită s. *RIKANITA*, speță de mineral de Siberia, numit dela collin'a Marikan unde se găsesce.

Margraf, titlu de demnitate al cător-va principii suverani din Germania.

Marină, nume generic pentru

tot ce se referesce la serviciul maritim, pentru navigațiune, construcțiunea navilor, comerțul maritim s. relativ la armatele navali.

— *Maritim*, care privesce marin'a.

Marli, țesătură ușoară, speță de gas de serică s. ață fabricată la St. Quentin și Noyon.

Marmită, uneltă de criniă de genul olei. — *Marmita* lui Papiu e destinată a procura un meșloc facile de a atrage succni și a ferbe aliminte fără evaporatiune. — *Marmită eșasineptică*, dată de D. Fortin la Nantes, uneltă pentru a ferbe în câte-va hore alimintele equipagelor și cu pușin combustibile.

Marcă, (fr.) semn.

Marquis, (fr.) titlu de nobilitate.

Marsupiali, (lat. *marsupium*, pungă), num. Cuvier uă familiă de mamifere puse după carnivore. Comp. fr. *animaux à bourse*. Blainville le a numit, cu mai mare drept, *Didelphé*.

Marțiale, resbelic, de resbel.

Martyr, (gr.) cel ce sufferă suplicie, chiar mórtea pentru defensiunea religiunii sölle. — *Martyrologiă*, indice, catalog de martyri.

Mas, monnetă de curs în regatul Aehem, $\frac{1}{16}$ din tacl. — În Bavaria valedă $\frac{1}{10}$ din tacl. — În China $\frac{1}{10}$ din lyang.

Mască, (ital. *maschera*), aparat pentru a și străvesti faș'a. — *Mascari*, a ascunde sub mască.

Masculin, (—*nus*), bărbătesc.

Mass, măsură de capacitate pentru liciși în Germania.

Massă, (fr.) *phys.* cantitatea de materiă a unui corp. In gen. Cules

de mai multe părți cari fac împreună un corp.

Massacru, (fr.) ucidere ommor. N. us.

Masticațiune, (—*no*), amestecare a alimintelor. — *Masticatoriă*, ueri-ce substanță dată se se mestice pentru a escită saliv'a.

Mastoid, se dice de tot ce are form'a unei papile, mai ales de uă apophyse a osului temporal.

Matelot, (fr.) hom luat pentru a face serviciul unei navi.

Mateologiă, (gr.) cercetare vană, discussinne periculosă mai ales în materiă de religiune.

Materiă, tot ce are întindere și e susceptibile de forme și miscare. — *Materiale*, de materiă, relativ la materiă.

Materialism, opiniunea acelor cari nu admit altă substanță decât materi'a. — *Materialist*, pătén al acestei opiniuni. — *Materialitate*, calitatea cellni ce este materiă.

Mathematică, s. — *lice* (gr.) sciinș'a al cui obiect sunt proprietățile mărimii precăt timp acésta e calculabile și măsurabile. Sciinș'a cantităților și mărimilor. Pentru hist. mathematicelor in gene Montucla *Hist. des mathématiques. Ideler, Nandbder Chrrnol.* Pentru mathematicele la R. Tiraboschi *Storia etc.*, I. lib. III.

Matinée, (fr.) diminetă. Timpul dela eșitul zilei până la prânș.

Matines, (fr.) numesc catholicii prim'a parte a oficiului ecclesiastic.

Matriclu, (—*culum*), registru mai ales în care se înscriă numele persónelor cari intră in vre-nă societate.

Matrimoniale, de căsătorii; *syn.* conjugale, conjugiale.

Matronă, (*-na*), la R. femeă măritată, câte uădată mamă de familie. Astăzi usitat numai în jurispr. pentru *sage-femme*.

Matuli, măsură de liciți usitată în câte-va orașie ale Barbariei.

Matur, (*-rus*), copt. — *Maturitate*, starea maturului.

Mausoleu, (*-leum*), uerî-cê morumînt sumptnos. Numele dela mormîntul cê Arthemisia rodică soțului sêu Mausol.

Maxime, (*fr.*) *mus.* notă de opt măsuriu done timpuri; speță de semiton care face diferență dela semi-tonul minor la tonul major și al cui răport este 25 la 27. — *Dièse maxime*, este intervalul între si netemperat și dieșea sa.

Maximum, (*lat.*) se dice pentru a indica gradul cel mai înalt unde pôte ajunge un lucru.

Mayon, monnetă de argint de Siam, $\frac{1}{4}$ diu ticalul de argiut. — În China val. 45 centim. franc.

Meadia, frumôsă plantă din Carolina, numită de Linné *dodeca-théon*.

Meat, (*-tus*), se dice de tôte canalile corpului carî conțin vr'un fluid.

Mecanică, parte a matematiceleor miste care consideră miscarea și forșele motrici, natr'a lor, legile lor și efectele cê pot avea în mașina lor; strnctură naturale s. artificiale a unui corp, a unei machine.

Mecanism, *phys.* se dice de modul cu care nă causă mecanică și produce effectul; *fig.* structură materiale, ordnat organic al elemintelor.

Meconiu, (*-nium*), suc tras din piper prin opresiune (stôrcere).

Medaliă, (*ital. medaglia*), bucată de metal fabricată în honoarea unei persône illustri, în memoria unui eveniment importante s. al. — sciința care se ocupă de studiul lor ê *Numismatică*.

Medaillon, mare medaliă.

Meddi, măsură de capacitate, usitată în Egyptul de sns.

Mediațiune, intreprinșie.

Medic, cel cê professă medicina.

Medicină, (*-na*). artea de a couserva sănătatea presinte și a restabili pre cea alterată. Se divide în *hygienă*, *pathologiă*, *therapeutică*, *chirurgiă* s. *medicină operatoriă*. Când se studiiă lingă lectul egrilor ica numele de *clinic*. Pentru historie Sprengel Gesch. der Arznei-Kunde (trad. fr. de Jourdan); Necker, Gesch. der Neilkunde; Le Clerc, Hist. de la médecine.

Mediâr, (*-rius*), care ține meșlocul.

Median, (*-nus*), *anat.* care este în meșloc.

Mediante, *mus.* chôrd'a s. sunetul care imparte în doue terțe intervalul de cîntă dela tonică la dominante s. terță a d'assupra toniceî.

Medicament, uerî-cê materiă capabile a restabili sănătatea.

Mediațiune, (*-tio*), schimbat immediat determinat în starea organelor și funcțiunilor lor prin acțiunea medicamintelor, mod de traciațiune al unei egritudinî.

Medicinale, care possede vre uă proprietate relativă la obiectul medicineî.

Medimn, (—*nus*), vd. *Pond*.

Mediocre, (—*cris*), meclocin, care este între mare și mic.—*Mediocritate*, calitatea meclocrelui.

Meditare, (—*tare*), a considera cu atențiune în spiritual sĕu.—*Meditațiune*, act de a medita.

Meeting, (angl.) reuniune de persoane pentru a delibera ass. unui obiect politic.

Megametru, (gr.) *antr.* instrument pentru a măsura distanța a mai multor grade între stelle.

Megatheriū, (gr.) gen de mamifere fossii stabilit de Cuvier. Conține animală de natur'a rhinocerilor.

Meglescop, (gr.) *opt.* instrument, imaginat de Charles în secolul trecut, care arată obiectele în mare și exact.

Melados, se num. uă specă de caă albă.

Melambo, specă de cōjă medicinală addusă din Bogota și usitată ca febrifogă.

Melancoliă, (gr.) *med.* egritudine caracterisată prin un delirū concentrat esclusiv asupra idĕe triste. De ordinar stare consuetudinale de întristare propriă mai ales indivișilor la cari predomină system'a hepatică.

Melanism, colorațiune nĕgră s. închisă a pellei, părului și irișii. Opp. *albinism*.

Melanită, (gr.) granat negru și foarte opac. găssit între materiale vulcanice și în peperino.

Melissă, (gr.) *botn.* gen din famili'a labiatelor, conținnd plante herbacĕe. Face basca *apei de melissă* s. *des Carmes*, bun stomatic.

Melodiă, (gr.) ordinar succēs-

siv de mai multe sunete 'cari formĕdă nu cānt regulat.

Melodramă, (gr.) primitiv dramă însoțită de musică. Astăđispecă de tragedia populară, fără musică, în care domină emoțiuni forși.

Melomania, (gr.) amor escēsivă de musică.

Melopĕă, (gr.) artea compozițiunii musicală, la cĕi vechi.

Meloplast, (gr.) methodă imaginată de P. Galin, pentru a instrui în musică, tabelul pre care se arată.

Membrană, (—*na*), țesătură organică destinată a absorbi, eshală s. secretă diversi fluidi; a înveli organele.

Membru, (—*brum*), parte esaternă a unui corp servind pentru vre-una din funcțiunile s. facultățile sĕlle.

Memorable, (—*lis*), demn de memoră.

Memoriă, (—*rta*), facultate de a și represintă obiectele absinți faptele trecute și a le face sĕ reînvieđe în cugetare.

Memoriale, relativ la memoriă. Că subst. se đice de memoriile particularie cari servesc a instrui de uă afacere.

Mĕnage, (fr.) economă particulară care calculĕdă, direge consumațiunile particularie ale familiei.

Menageare, (fr.) a regula speșele dnpă măsura utilitășii; a conduce cu prudiușă, economă; a avĕ atențiune pentru env.

Menical, se num. în Messic un alcool tras prin distilațiune din băutura numită *magney*.

Menolithă, (gr.) substanță minerală de natur'a silicii numit dela

collin'a Mênil-Montant, aproape de Paris.

Meninge, (fr. gr. *menigæ*), se dice speciale de membran'a care invelesco cerebrul. — *Meninginã*, nume dat arachmidii. — *Meningstã*, inflamațiune a meningii.

Menippëã, se num. *satirã menippëã* nã satirã amestecată de prosã și versuri, după chenippa din Gadara, Cons. *Fr. Ley*. De vita scriptisque Meippi Cynici et de Safira M. Terentii Varrois (Colon. 1843), și M. Terentii Varronis Saturarum Menippearum reliqq. ed. *Fr. behler*, cu commentațiune ass. caracterului Satirei lui Varrone, relațiunea sa către Meippu, form'a, metru s. al. (Quedliuburg et Lips. 1844). Comp. Quiutil. Instt. Orat, X, 1 § 95; alterum illud est prius satiræ genus quod non sola carminum varietate condidit M. Terentius Varro. Gell. N. Att. II. 18: ex quibus ille Menippus fuit ejus libros M. Varro in Satiris acmulatus est; quas alii *cynicas*, ipse appellat *Menippeas*. Cic. Acad. I. 2. Fragmiutele la Stephanus Fragment. poet. veterum Latt. (Paris 1564), deunde în Corpus Poetur. Latt. I. p. 598; la Maittaire II. p. 1525. Vd. și Bachr. Gesch. der neem Litt. I. p.

Menologiu, (gr.) calendar al bisericeii grece. Comp. *martyrologiã*.

Mephitic, (*acid*), se numiã altã datã acidul carbonic.

Mephitism, alterațiune a aerninî atmosferic produssã prin diverse emanațiuni și presința a corpurî corruptorie.

Meprisare, (fr.) a despreția. *N. vs.*

Mercenar, (—*rîus*), care lucrã dã cu platã.

Mercuriale, *jurispr.* cerimoniã care aveã loc altã-datã la curțile suverane, în prim'a mercuri după dischiderea audiințelor de la Saiut-Martin și de Pãsci, în care președintele îndemnã pre consiliuri se facã scrupulos dreptatea.

Mercuriũ, (—*rîum*), argint viuũ.

Meridiã, (—*nus circulus*), mare cerc al spherẽi care trece prin zenith și nadir, prin poli și divide spher'a în done părți.

Meridianã, linã trassã pre uã suprafaça nãre-care în planul meridiãnnului.

Meridionale, (—*lis*), care este asședat la mēdã-qi; *syn.* australe.

Merit, virtute, ceã cã estimabile demn de considerațiune la uã personã s. un lucru.

Meritare, a avẽ merit, a avẽ drept la un preș.

Meritoriũ, care merita recompeusã. Se dice nnumãi în styl de devoțiune și vorbind de recompeusele din uã altã viēã.

Merycologiã, tractat de rumațiune și de ruminanți.

Mesaulã, mic ambacru în uã casã gręcã între celle done părți principalî ale gradului de deosdîspãrtimintul bărbaților (*andronitis*) și al femēelor (*gyneconitis*). În meșlocul ambacrnului se aflã uã pørtã pentru commuicațiunea între celle doue dispãrtiminte (Vitr. VI. 7. 5.)

Mesinteriũ, (—*rîum*), mare impletit al peritoninului care menține diversele pãrtiuni ale conductului intestinal, lãssãnd însẽ flã-cãria din elle uere-care mobilitate. — Se dã epithetul de *mesintherice* la di-

verse organe, glandule, vine, artere s. al. cari se referesce la mesintheriți. — *Plessul mesintheric* este un împletit nervos format de plessul solar subț de plessul celiac la nascerea arterei mesintherice superioară, și prolongindu-se până la plessul hypogastric, între cele două lame ale *mesorectului*.

Mesmerism, vd. *Magnetism animale*.

Mesorectum, (lat.) producțiune à peritonului care învelesce intestinul rectum în partea sa superioară.

Mesquin, (fr.) care economesece în un mod sordid cele mai mici lucruri. Că adect. se dice de un fel de gust urât în care tot è defectos și unde domnesce un aer de seccăciune care redică totor obiectelor caracterul și effectul. — *Mesquineria*, economiã sordidã.

Messagiù, (fr.) commissiune de à dice s. à duce cv. Comp. *mandat*. — *Message*, cel ce face un mesagiù; cel ce duce de ordinar epistole s. al. din un oraș în altul.

Messã, (fr.) lithurgiã; *mus.* rugăciunile ce se cântã la lithurgiã. Se num. *messe imprimée*, uã mesã în musicã fără alt însoțimint decât al basii continuite ce se admite câte uădatã.

Messidor, à decé lunã à anulului, în timpul revoluțiunii. Dela 19 Iuniù până la 18 Juliù.

Mesticce, *nat.* se num. în insulele Malaie, concrețiunii petròse ce se găsesc în interiorul unor fructe s. cocos din Calappa.

Mestre de camp, se numiã alã datã commândantele principale al unui regiment de pedestrimè s. călărime.

Metabolã, (gr.) figurã de rhe-

toricã care constã în à acumulã mai multe espressiuni synonyme pentru à depinge aceeași idee.

Metacentru, punct de întrecțiune al unei linii verticalitrecînd prin centrul de gravitate al unui edificiu, cu rezultatãea presiunii laterali à apci când este înclinat pre uã margine s. pre alta, limite preste care nu pòte fi pus centrul de gravitate al edificiuului.

Metachorese, *med.* transport din un loc în altul.

Metachronism, anachronism constând în à antecede dat'a unui eveniment.

Metacism, *gram.* defect în pronunțiațiunea literei *m*.

Metagitnion, secund'a lunã à anulului athenian.

Metal, corp mineral fusibile și malleabile.

Metalepse, (gr.) figurã prin care nescine esplicã ceaa ce nrmecã pentru à face sè se înțellgã ceaa ce precede.

Metalic, (—*cus*), de metal.

Metalicã, partea chemiei care se ocupã de lucrãrile ass. metalelor.

Metalicã, se dice de uã istoriã în care s'au justificat tôte evenimentele mari în urma unei medalie tãiate cu ocasiunea lor.

Metalisare, à reduce în metal. — *Metalisațiune*, astãđi operațiune prin care se reduc metalele la stare de puritate.

Metalurgiã, (—*gia*), artea de à extrage și à lucrã metalele.

Metaphosare, vd. *urn*.

Metamorphose, (—*sis*), schimbat din uã formã în alta, transfigurațiune.

Metaphorã, (—*ra*), *rhet.* figu-

vă prin care se schimbă semnificațiunea unei vorbe în alt'a care nu ți convine decât în virtutea unei comparațiuni care este în spirit.

Metaphoric, relativ la metaforă, care pertine ei.

Metaphrase, (gr.) traducțiune, întreprerțiune literale. — *Metaphrast*, cel cę traduce literale.

Metaphysic, care se ocupă de metaphysică.

Metaphysică, (gr.) științ'a primelor principie, philosophi'a primariă, științ'a cauzelor primarie, ă mundului spirituale.

Metaplasim, (—*mus*), schimbat în uă vorbă, când i se taiă uă literă s. uă sylabă.

Metaporopoicze, (gr.) schimbat în porți.

Metaptose, (gr.) *med.* schimbatul unei egritudinți în alta. — *Metastasea*, ę schimbatul în alta mai periculösă. — *Metastatic*, care se referese la metastase.

Metasyncrize, *med.* desemnă schimbat ce pretinde ă nescine ă face în tot corpul s. în una din părțile selle. Medicamintile căror se atribuie ăcastă proprietate se numie *metasyncritice*.

Metatarse, (gr.) *anat.* porțiune ă pedelnți conținută între tars s. călcăiü și degite.

Metathese, (gr.) *gram.* figură care constă în transpozițiunea unei litere deunde nasce vre-nă diferință de pronunțaițiune d. e. franc. *troubler* pentru *tourber* din *turbare*.

Metel, *botn.* fruct al stramoniuului.

Metempsychose, *philos.* transmigrațiune ă sufletului din un corp în altul. — *Metempsychosist*, pãrtën al metempsychosii.

Metemptose, (gr.) vd. *Proemptose*.

Meteor, (—*run*), *phys.* fenomen cę se petrece în atmosferă.

Meteorice, florți assesiuinți fenomenelor diverse ale atmosferei.

Meteorism, (gr.) *med.* tensiune și elevațiune durerösă în abdome.

Meteorograph, (gr.) instrument de physică care servece pentru ă face observațiuni meteorologice.

Meteorolith, (gr.) pãtră căduță din atmosferă.

Meteorologiă, (gr.) partea physice care tractedă de meteore. — *Meteorologic*, care privece meteorele. — *Instrumentele meteorologice*, servece ă arrättă starea s. dispozițiunea atmosferei relativ cu frigul, căldur'a, pondul, humiditatea s. al. Astfel sunt barometrul, termometrul, hygrometrul s. al.

Meteoroscop, (gr.) numie vechii mathematici instrumentele cu cari se serviă la observațiunea și însemuatul distanțelor, mărimilor și situațiunii corpurilor ceresci, din cari multe erä privite de dînșii cä meteore.

Method, (—*us*), propriü mod de ă ajunge la un scop prin calea cea mai euvenibile. În știință se definesce *mersul* cę urmędă spiritul human pentru ă discopperi și transmite veritatea. — *Methodic*, care are regule și method. — *Methodist*, pãrtën al unui method, unei sisteme în botanică, medicină s. al.

Metis, numesc Hispanii infantele născut din comerciul lor cu Indianii.

Metonomasiă, (gr.) se dice de mauia de ă și traduce numele în

grecesce s. latinesce, cum eră usul erudiților înainte de secl. 17.

Metonymiă, (gr.) *rhet.* figură prin care se pune caus'a pentru effect și din contră, conținutele pentru conținut, semnul pentru obiectul semnificat; abstractul pentru concret s. al.

Metopă, (gr.) spaț pătrat între fă-care triglyph al zophornului doric destinat pentru ornamente.

Metoposcopiă, (gr.) artea de a cunoșce caracterul după inspecțiunea feței s. frunții. — *Metoposcopic*, relativ la metoposcopiă.

Metose, (gr.) *med.* phtisiă s. constricțiune à pupilei.

Metru, (—*trum*), *metr.* pede s. măsură de vers determinată prin cantitate.

Metru, unitate principale à măsurelor noue = $\frac{1}{10}$, 000,000 din meridianul terestru conținut între polul boreale și ecaror; ecivalințe apprópe 3 pd. 11 $\frac{1}{2}$ linée.

Metreta, (gr.) măsură la cei vechi, pentru liciți, identică cu amphor'a.

Metrică, partea vechiei prosodie al cui obiect este studiul cantității sylabelor, diverselor spece de metre în limbele prosodice. Studiul versificațiunii grece și latine. Principalile tractate sunt *Elementa doctrinae metricae* de M. Hermann; *De metris Pindari* de A. Boeckh, preem și cursul seu de metrică; *Traité de versification latine* de D. Quicherat.

Metrinchytă, *med.* specă de syrinnee.

Metriopathiă, (gr.) moderațiune à passinnilor.

Metrologiă, (gr.) studiul ponderilor și măsurelor; cules de trac-

tate ass. lor. *Metrologie* de Pauc-ton, de Romé de Lisle, lucrările D.D. Tarbé des Sablons, Palaisean, Ideler (ass. măsurelor vechie) sunt importanți.

Metromaniă. (gr.) mania de à face versuri.

Metrometru, (gr.) se num. uă machină nouă inventată servind à regulă măsur'a unei arie musicali.

Metronom, (gr.) instrument dat de Maelzel, care servește à indica diversele grade de iuțelă ale miscării musicali.

Metropolă, (gr.) la Greci patri'a mamă, ad. de unde eșiă coloniile cari mergeă să se stabilească în alte țerre. Acest'ași sens până astăzi. Romanii dederă acest nume urbilor capitali ale provinciilor imperului, denrde bisericile stabilite în aceste urbi.

Metrou, (fr.) vechiă vorbă des. versificator, poet.

Mezzanină, (ital. *mezzo*), *archit.* mic strat al edificiului între alte done mai mari; ferestră mai largă decât înaltă în zophor s. în interstiții (entre sols).

Mezzo, (ital.) meștiu, d. e. — *mezzo-soprano*, voce între contralțe și soprano.

Mezzo-terme, (ital.) termin meștiu louat pentru à concilia pretențiunii oppuse s. al.

Mi, à treia notă à gammel naturală. La Germani și Itali *E*.

Miasme, (gr.) emanațiunii volatile care infectă atmosfer'a.

Mica, (lat. *micare*), la cei vechi particulele brilianți ale arenei. Astăzi nă substanță minerale din classea petrelor care offeresce mai toate culorile, mai addeșe argintiă și aură.

Micachist, p $\acute{e}$ tr $\acute{a}$ compus $\acute{a}$ de mult $\acute{a}$ mica, quartz, de structur $\acute{a}$ foiat $\acute{a}$. Comp. germ. *glimmer schiefer*.

Micatotoll, mic $\acute{a}$ pass $\acute{a}$ re mesican $\acute{a}$.

Michelia, nume $\grave{a}$ trei generi de plante dedicate lui Micheli, celebre botanist florentin.

Microcosm, (gr.) mund $\acute{\i}$ n mic opp. *macrocosm*, mund $\acute{\i}$ n mare.

Micrographi $\acute{a}$, (gr.) descri $\acute{p}$ tiune $\acute{a}$ obiectelor observate cu microscopul.

Micrometru, (gr.) aparat care mai adese $\acute{a}$ se aplic $\acute{a}$ la ochi-ane, servind $\acute{a}$ m $\acute{a}$ sura $\acute{r}$ u celei mai mici dimensiuni liniare. *Micrometru univ $\acute{e}$ rsale*, care serve $\acute{s}$ c pentru t $\acute{o$ te eclipsile de soare, de lun $\acute{a}$ $\acute{s}$ i pentru observa $\acute{t}$ iunea $\acute{a}$ ngliinriilor. — *M. obiectiv*, vd. *Heliometru*.

Microscop, (gr.) instrument de optic $\acute{a}$, atribuit lui Zacharia Jansen, av $\acute{\i}$ nd proprietatea de $\acute{a}$ m $\acute{a}$ ri obiectele celei mai mici. — *Microscopic*, relativ la microscop.

Midshipman, scholare de marin $\acute{a}$ $\acute{\i}$ n Anglia $\acute{s}$ i Russia.

Micmita, varietate de calce carbonat $\acute{a}$ magnesifer $\acute{a}$, s. spath magnesic, numit $\acute{a}$ dela Miemo, unde $\acute{a}$ fost aflat $\acute{a}$.

Migliaro, pond $\acute{\i}$ n Vene $\acute{t}$ ia pentru $\acute{a}$ m $\acute{a}$ sura $\acute{r}$ u haleiur $\acute{\i}$.

Mignon, (fr.) se dice de tot c $\acute{e}$ are u $\acute{a}$ regularitate elegante $\acute{\i}$ n forme mici.

Migra $\acute{t}$ iune, (—*ti $\acute{o}$*), ac $\acute{t}$ iune de $\acute{a}$ emigr $\acute{a}$ $\acute{\i}$ n num $\acute{a}$ r mare.

Miliolidh $\acute{a}$, gen de coquile fosil $\acute{\i}$.

Miliorati, spec $\acute{a}$ de seric $\acute{a}$ adu $\acute{s}$ $\acute{a}$ din Bolonia $\acute{s}$ i Milan.

Milla, hessandri $\acute{a}$ monogyni $\acute{a}$ de Messic.

Millepore, gen de polypi petro $\acute{s}$ i. — *Milleporite*, millepori fosil $\acute{\i}$.

Milleray, monnet $\acute{a}$ $\acute{\i}$ n Portugalia, = 6 denari, numit $\acute{a}$ $\acute{s}$ i *Saint- $\acute{E}$ tienne*, pentru figur $\acute{a}$ c $\acute{e}$ p $\acute{o}$ rt $\acute{a}$. *Millerays cu cruce mic $\acute{a}$* val $\acute{e}$ d $\acute{a}$ 2 denari 17 grane.

Millerolle, m $\acute{a}$ sura $\acute{r}$ u $\acute{\i}$ n Proven $\acute{t}$ $\acute{a}$ pentru vinur $\acute{\i}$ $\acute{s}$ i un $\acute{t}$ u de lemn.

Millesim $\acute{a}$, cifr $\acute{a}$ pre monnete s. medalie arr $\acute{a}$ t $\acute{a}$ nd anul fabrica $\acute{t}$ iunii.

Milli, denomina $\acute{t}$ iune $\acute{a}$ systemei metric $\acute{e}$, semnific $\acute{a}$ $\acute{a}$ m $\acute{i}$ ele parte.

Milligram, $\acute{a}$ m $\acute{i}$ ele parte din gram. — *Millimetru*, $\acute{a}$ m $\acute{i}$ elc parte din metru.

Milphose, s. — *lose*, (gr.) med. depila $\acute{t}$ iune $\acute{a}$ plepelor.

Mime, (gr. *imit*), spec $\acute{a}$ de comed $\acute{a}$, la R., care const $\acute{a}$ $\acute{\i}$ n u $\acute{a}$ imita $\acute{t}$ iune licin $\acute{i}$ o $\acute{s}$ $\acute{a}$. Ass. forma $\acute{t}$ iunii, caracterul $\acute{u}$ s. al. vd. C. L. Ziegler Disput. de Mimis Romanorum (Gotting 1798.) Comp. C $\acute{o}$ pke Von den Mimen der R $\acute{o}$ mer. Wachsmuth Athenäum III, 2 p. 156, 186; *Grysar* in Schulzeit. 1832 p. 329; Winckelmann in Jahu's Jahobb. Suppl. II. p. 520; Neakirch, De fab. tog. p. 6 sqq. Octav Ferrarius De Pantomimis et mimis (Wolfenb. 1679.) Nic. Calliachius De ludis scenicc $\acute{o}$ r. mimm et pantomim. F. L. Becher Hist. poeseos Mimic. ap. Romm. Voss Institt. II. 29—34. Scaliger Poet. I. p. 42.

Mimetese, (gr.) *chem.* arseniat de plumb.

Mimic, se pune c $\acute{a}$ adect pentru *mim*, d. e. buccat $\acute{a}$ mimic $\acute{a}$.

Mimica, imita $\acute{t}$ iune teatrale.

Mimijamb, specă de iamb luat în us la mime.

Mimograph, (gr.) autor de mime.

Mimolog, cel ce face mimologia.

Mimologiă, imitațiune a vocii, pronunțiațiunii și gesturilor altor persoane.

Mimophyr, arenat argiloide.

Mimose, (fr.) *mimer*. specă de pără din feldspath și pyrussem. Comp. *graustein* și *dolerit*.

Mină, (fr.) dispozițiune a corpului, mai ales a feței; loc unde se formăză metale, minerali și nărcari petre prețioșe.

Mineră, (lat. *minera*, fr. *minera*), substanța metalică ce se trage din mine, vd. *urm*.

Minerale, (—*lia*), nume generic pentru toate substanțele neorganizate cari se găssesc în sinul pământului, pre când fossiliile des. pre cele organizate.

Minerale, care pertine mineralelor.

Mineralogiă, (gr.) partea istoriei naturali care tractă de minerali. — *Mineralogic*, care privesce mineralogi'a. — *Mineralogist*, care este versat în sciința mineralelor.

Minor, lucrător la săparea minereilor.

Minor, (—*aor*), mai mic, opp. *major*. Comp. *minorinte*.

Minore, (fr. *mineure*), num. theologiî thesea de licință în care se tractă de ordinar de theologi'a pozitivă.

Miniatură, (fr.) în evul medii literale rosie cari încep capetele scripturilor, pentrucă eră trasse cu *miniă*. Astădi gen de pictură în

proporțiune mică, rezervată speciale pentru portraits, cu culori dilate în apă.

Minimă, (—*mus*), specă de semiton în răportul de 635 à 648, differința a futre semi-tonul minor și semi-tonul massim. Relativ cu durată timpulă este notă *blanche*.

Minimum, (lat.) al mai puțin; *geom.* celle mai mize stări ale unei cantități variabili.

Ministeriale, care privesce ministeriul.

Ministeriū, (—*rium*), sarcină ce impune nă funcțiune relativ.

Ministeriū, gubern al Statului sub autoritatea suverană.

Ministru, funcționar însărcinat cu uă administrațiune, cu uă ramure a administrațiunii Statului.

Mipiū, (—*nium*), cei vechi numiă astiel mai ales mercuriul sulfurat. Astădi se num. plumbul oxidat roșii.

Minois, (fr.) espressioniune familiară des. față (obrađul) unei persoane frumöse ale cui trăsșure au ce-va piquaut.

Minorative, *med.* purgative foarte slabe.

Minoritate, micul număr; *jurispr.* starea unei persoane neajunse în etatea legitimă.

Minuscul, (—*lus*), usitat numai în *literă minusculă*, literă mică opp. *lit. majusculă*.

Minut, a șesse-șecă parte din horă, din grad.

Minuțios, care este pre atentiv la lucruri mize.

Mi-partic, (fr.) compus din douc părți egală, *dér* differinți.

Miracul, (—*lum*), minune. — *Miraculos*, care s'a făcut prin miracule.

Mirage, (fr.) fenomen de optică observat pre apă și în plănețele Egyptului de deos. Face să se vadă d'ass. horisontelui ceea ce eră desubt.

Mirmidon, *fig.* hom de pușină considerațiune și de statură mică.

Misago s. *BISAGO nat.* passăre pre care Buffon o pune între pas-serile apatice.

Misanthrop, idiot, care uresce pre hómeni. — *Misanthropiă*, calitatea misanthropului, aversiune de hómeni.

Miscellarie, cules de diferite opere de sciință, de literatură, ad-desé fără nici un răport între dîn-sele.

Miscibile, (—*lis*), care se pôte ammestică în cv.

Miscibilitate s. *SOLEBILITATE*, proprietate generale prin exercițul cui tóte corpurile chemice contrac-tă uă uniuue, nă combinațiune rē-ale.

Miserabile, (—*lis*), care é în miseriă.

Miseriă, (—*ria*), infortună, es-tremă indigință.

Misericordiă, (—*dia*), milă. — *Misericordios*, care are miseri-cordiă.

Misfiki, speță de persicariă de Japonia.

Mispickel, mineral de fer. ar-senicale.

Missel, carte care servesece la celebrațiunea lithurgiei conținend testul diverselor lithurgie cari se recită în tóte zilele anului.

Missiune, (—*stō*), sarcină, au-torisațiune dată cui-va pentrn a fa-ce cv. — *Missionar*, cel ce este în-sărcinat cu uă missiune.

Missitar, se num. dreptul de portoriū la Constantinopole.

Mithridate, speță de theriac, numit pentrucō se serviă cu dînsul regele Mithridate.

Mitigare, (—*gari*), îmblândi, mo-deră. — *Mitigațiune*, acțiune de a mitigă.

Mitră, speță de ornament de cap cu care se servesc episcopiī și a-bațiī regulari la cerimonie.

Mittec, passăre de Groenlanda, pușin cunnoscută.

Mist, (*mixtus*), ammesticat.

Mistiliniū, *geom.* se dice de fi-gurele terminate parte prin linēe drepte, parte prin linēe curbe.

Mistiune, (*mixtio*), ammestic.

Mistură, *pharm.* se num. me-dicamintele liciđi cari conțin sub-stanțe fôrte active, și care nu se administră decăt în piccăture, de și multe poțiuni aū numele de mis-tură.

Mnemonică. artea de a eser-cită memori'a. Comp. *mnemotech-niă*.

Mobile, (—*lis*), susceptibile de miscare. — *Mobilitate*, calitatea mo-bilelui.

Mococototl, *nat.* passăre mes-sicană.

Mod, (—*us*), chip, fel, dispo-sițiune regulată, *mus.* relațiune à notelor formând un'a din cele doue scale tonice, majore s. minore.

Modale, (—*lis*), *log.* califică propozițiuni cari conțin uere-cari condițiuni s. restricțiuni.

Modalitate, calitate, mod de a fi.

Model, ueri-cē este privit că originală și servesece de muștră.

Moderare, (—*rari*), a diminul, îndulci, temperă, face mai pușin

violinte. — *Moderațiune*, acțiune de a modera.

Moderato, (ital.) *mus* exprime uă miscare mediă între lent și viu.

Moderator, (—*tor*), cel ce are direcțiunea unui lucru.

Moderatură, *archit.* proporțiune și grafiă a ornamentelor unei corone.

Modern, recinte, din timpul nou.

Modest, (—*tus*), care are modestiă.

Modestiă, (—*tia*), moderațiune a spiritului.

Modicitate, (—*tas*), mediocritate relativă la valoarea, la prețul unui lucru.

Modificare, a schimba, da altă stare, mai ales moderând, restringind. — *Modificațiune*, act de a modifica. — *Modificativ*, care modifică. — *Modificator*, cel ce modifică.

Moșiu, (—*dus*), măsură de capacitate la R., pentru lucruri seccă = 16 *sestarii* s. 8 lit. 63 centi. franc.

Modul, (—*lus*), *archit.* măsură luată pentru a regula proporțiunile unei ordini de arhitectură. În numismatică des. mărime determinată după care se fac medaliele.

Modulare, (—*ri*), *mus.* a compune s. prelunde după regulile modulațiunii.

Modulațiune, (—*tio*), propriu constituțiunea regulată a harmoniei și cântului în același mod. De comunne artea de a conduce cântul și armonia succesiv în mai multe moduri conforme regnelor.

Molari, (—*res*), mari dinți cari servesc a fărâma alimentele. Sunt în număr de 20 câte 5 de fă-care massilă.

Moldavică, plantă cu gustul și odorea mellisei, deși mai puțin plăcută, numită și *melissă de Canarie*.

Moleculă, (—*la*), cea mai mică parte cât se poate percepe cu simțurile noastre, a unui corp.

Mollusce s. MALACOCOZOAIE, secund'a clase a animalilor nevertebrate din classificațiunea lui Lamarck. Cuvier o divide în 6 ordini: *cephalopode*, *pteropode*, *gasteropode*, *acephali*, *brachiopode*, *cirrhopode*.

Moly, plantă celebre, la ceii vechi necunoscută.

Molybdat, (gr.) *chem.* sare din acid molybdic și în base.

Molybden, (gr.) *chem.* metal izolat de Helm din acid molybdic.

Molybdic, (acid), acid obținut de Scheele prin calciațiunea molybdenului sulfurat.

Monunt, (—*tum*), mică parte a timpului. — *Momentan*, care nu durează decât un moment.

Momia, (arab.) corp de hom s. animal îmbălsămat, precum era us la Egiptiani.

Monacale, de călugăr. *N. us.*

Monachisni, nume colectiv pentru tot institutul monachilor (călugări), genul lor de viață, caracterul și moralile lor.

Monade, (gr.) unitate, parte simplă și nedivisibile, după Pythagorici și Leibnitziani, elementul tuturor compuselor.

Monadelphic, plante dicotyledonice, ale căror stamine sunt unite la base în un singur tub; a 16-a clasă în sistem'a lui Linné.

Monandrie, plante ale căror flori au uă singură stamină; prima clasă a lui Linné.

Monarch, (gr.) domnitor suveran în un Stat mare.

Monarchiă, (gr.) formă de guvern unde domnește un singur individ prin legi stabile. În *monarchia absolută*, capul statului are singur puterea suverană în *m. constituționale temperată* s. *reprezentativă*, puterea supremă, regulată în exercițiul său prin constituție, e împărțită între domnitor și reprezentanții națiunii. Cons. Lacombe *Hist. de la monarchie en Europe*.

Monarchic, care privește monarchia.

Monarchist, pârten al guvernului monarchic.

Monasteriū, (*-rium*), stabiliment de religioși.

Monastic, de monasteriū, relativ la monasteriū.

Monaul, (*-lus*), speță de flaută la cei vechi; cel ce cântă cu dînsa (adeseă acestia și *monaules*.)

Monchiconba, pesce din golful Biscaye, cui nu se cunoște genul.

Mona, speță de maimuță din continentul vechi.

Monetă, (*-ta*), economistii nă definesc: »instrument de schimb care, servind de măsură pentru valoarea obiectelor schimbate, este în sine un ecivalent.« Mai bine *valore reprezentante tôte valorile*. — La Greci eră *talentul* = 1500 Rtl. divis în 60 mine (*μναι*) de câte 100 *drachme* s. 600 oboli. Un obol conține 8 *calcus*, acestă 7 *lepte*. Iute monnetele de aur eră *stateriū lydică*, percussi de Cressu și *dorică* persică, valând doue drachme; *chrysus* = 20 drachme de argint = 25 Rtl. Proporțiunea ordinară a aurului către argint eră 10: 1, cu tôte acestea adeseă prețul aurului se

înălță. — La R., *as* (din *εἶς*) divis în 12 *unciae*, greū de nă libră (*aslibralis*, *aes grave*), = apprôpe 15. Ngr., neimpres (*aes rude*) până când Serv-Tullius le percusse cu imagini de animală (*pecunia* din *pecus*). Celler-alte divisiuni ale seile eră. *sextarius* = $\frac{2}{12} = \frac{1}{6}$, *quadrans* = $\frac{3}{12} = \frac{1}{4}$, *triens* = $\frac{3}{12} = \frac{1}{4}$, *quincunc* = $\frac{1}{12}$, *semis* = $\frac{6}{12} = \frac{1}{2}$, *sextunx* = $\frac{7}{12}$, *bes* = $\frac{8}{12} = \frac{2}{3}$, *dodrans* = $\frac{9}{12} = \frac{3}{4}$, *deunx* = $\frac{10}{12} = \frac{5}{6}$, *deunx* = $\frac{11}{12}$.

Intre monnetele de argint sunt *sestertius* (*semis - tertius*, la început LL. S. ad. *libra libra semis* s. II S. diu care H. S. s. *numus*, *denarius*, primitiv 10 asses; în timpul secundului resbel punic 16, dela August s'a dat tot-d'auna în câpindii militare pentru 10 asses (Tacit. *Annal. ibiq. Ruperti*). Cons. Mommesen și Boeckh, cê-va Varr. L. L. V. 36, Eckhel *Doctrina numorum veterum*, de *moneta Romanorum* (Vindol. 1792—98); Gronov de *sestertus*, Budaens *De Asse*; *Agricola*. De *mensuris atque ponderibus vett. Graecorr. atque Romanorr.* Carnezzi, *Ueb. den Werth der Maasse und Gewichte bei den Roemern*; Cohen. *Description historique des monnaies romaines*, communément nommées *médailles impériales*. (Par. 1859.) Bernardus De *ponderibus et mensuris* (Oron. 1688). *Eisenschmidius* De *ponderib. et mensuris veterum* (Argentorati 1737); Spanheim De *praest. antia et usu numismatum antiquorum*. Salmas *De num. atque usur.*

Monițiune, (*stō*), *eccl.* anunț juridic făcut în unele casuri prin

autoritatea episcopului, înainte de a procedea la escomunicațiune.

Monitor, (—*tor*), cel ce dă consilie. La R. institutor al copiilor.

Monitoriu, (—*rium*), ordine a unui judecător ecclesiastic, care obligă, sub pedepse de escomunicațiune pre toți cei ce au cunoscință de un fapt denunțat, la revelațiune.

Monnetă, (—*meta*), bucată de metal însemnată cu imaginea principelui s. unui stat suveran.

Monochrom, (gr.) care e de uă singură culóre.

Monocline, (gr.) *botn.* vd. *Hermaphrodite*.

Monocord, vd. *Sonometru*.

Monocotyledonée, *botn.* numesce Jussieu plantele cu un singur cotyledone. *Syn. endogere, cryptocotyledonée, endorize, monogene.*

Monocul, (—*lus*), conspicil cu un singur ochi.

Monogamiă, (gr.) numesce Linne uă ordine de plante, a 29 clase din *syngenesiă*, ale căror flori, deși apropiate unele de altele, nu au învelişii commune.

Monogram, (gr.) caracter facțiu compus de uă singură literă s. de mai multe implesse, de ordinar literele inițiale ale unui nume, precum eră subsemnăturile în Secl. 17 și 18.

Monographiă, (gr.) descripțiune a unui singur obiect s. unui singur gen.

Monolith, (gr.) obiect făcut din uă singură piatră, precum statuele.

Monolog, (gr.) *liter.* scenă dramatică în care și vorbește uă singură persoană.

Monom, (gr.) *math.* cantitate

compusă de uă singură parte, de un singur termin.

Monomachiă, luptă numai între doi.

Monomaniă, (gr.) alienațiune de minte, deliriu care ațintesce asupra unui singur obiect.

Monomere, nume propus pentru uă nouă secțiune de coleoptere cari nu au decât un singur articlu la fiă-care călcăii.

Monopagiă s. —*pegiă*, durere în uă parte circumscrișă a capului.

Monopetală, *botn.* flori cu uă singură petale s. flóre.

Monopodiū, (—*diūm*), masă cu un singur pede, la cei vechi, precum sunt mesele rotunde.

Monopol, (gr.) privilegiu ce posedea un singur individ de a face comerțiu, în esclusiune de vericari alții, cu un obiect determinat.

Monopter, (—*ros*), speță de templu, la cei vechi, rotund, fără muri și al cui turn e susținut numai de colonne, precum un templu al lui Bacchu la Teos.

Monoptot, (gr.) se dice de numini grece și latine cari nu au decât un singur cas.

Monorchit, (gr.) (*nat.* priolith de care se află unită uă concrețiune de formă ovoidă. Dacă sunt două, este *diorchit*).

Monosilo, luntre formată din trunchiul unui singur arbure, pre Adriatica.

Monosone, (fr.) *botn.* gen de plante din famili'a geranoidelor. Conține arbusti și herbe.

Monosperm, (gr.) *botn.* se dice de fructele cari nu au decât uă sămînță. — *Monospermatic*, califică plantele cu uă singură sămînță.

Monostic, (gr.) *nat.* se dice

de cristalele cari nu au decât un rind de fețe în giurul flă-cării basi; *lit.* epigramă care consta din un singur vers.

Monostyl, (gr.) se dice de flo-rite cari au un singur styl.

Monosylab, (gr.) gram. care este numai de uă sylabă. — *Monosylabic*, califică versuri compuse de monosylabe.

Monothetism, (gr.) doctrină care nu admite decât un singur Dumnezeu; opp. *polythetism*.

Monothelism, heresi'a acelor cari admit în Dumnezeu uă singură voință.

Monoton, (gr.) care e aproape neconținut pre același ton. — *Monotoniă*, calitatea monotonului.

Monotreme, (gr.) numesce Geoffroy St. Hillaire uă ordine de mamifere din N. — Hollanda și Van Dieme, cari țin de passerii și de reptili.

Monotriglyph, (gr.) *archit.* spațul unui singur triglyph între două columne.

Monotropă, (gr.) gen de dicotyledonă stabilit de Linné, conținând plante vivaci care trăiesc pre ramurile arburilor, mai ales piniilor și fagilor.

Monoxim, (gr.) poesiă în care versurile au aceeași rimă.

Monstru, (—trum), ueri-că individ care se depărtează în tot s. în parte de structura și conformațiunea naturală speței s. sessului său. — *Monstruos*, care ține de monstru, are calitățile monstrului; excessiv în genul său. — *Monstruositate*, calitatea monstrului. În botanică se num. *monstruositate*, schimbările contra natură cê suferă unele dintr'însele în tot s. în parte.

Monument, (—tum), primitiv operă de arhitectură s. sculptură destinată a transmite posterității suvenirea unui eveniment importante, unei persoane illustri, quidquid ob memoriam alicujus factum est. (Pentru.) Prin estens. ueri-că edificii importante, mai ales din acelea cari au uă destinată publică.

Moquette, (fr.) materie de lână, pârăsă s. că plușiuil încruciată de us pentru mobili și tapete.

Mora, trupă de spartiați compusă de 4 loche, 8 pentecostyle și 32 enomotie (400, 500, 700 s. 900 hōmeni). Comandată de un polemarch, lochag, pentecoter și enomotarch și în care nu putea intra decât liberi dela 30—60 ani.

Morale, (—lis), care privesc moralele (năravurile), conforme cu moralea. (vd. *urm.*)

Morale, sciința, doctrin'a moralilor; sciință care prescrie uă purtare sapiinte și meșlocele de a conforma acțiunile după dinsa. *Comp. ethică.*

Moralist, autor de morale.

Moralitate, răport al acțiunilor umane cu legea care caută să le reguleze; reflesiune morale, dela revoluțiune character morale.

Moratoriū, se num. *epistole moratorie*, epistole date, mai ales în Germania, de capul Statului prin cari se acordă debitorului uere-care termin.

Morbid, care causedă egritudine (bôlă). *syn.* morbific.

Mordicus, (lat.) tenacitate cu obstinațiune (câ adv.)

Morisque, monnetă în Algeria. *M. simplă* = 50 parale; *M. duplă*, = 2 1/2 lei.

. **Moros**, (—*sus*), întunecos, dificile à mulțami.

. **Morphină**, substanță amară, compusă din cărbone, ossygen, hydrogen, azot, cui opiul datorește cea mai mare parte din proprietățile sêlle.

Morphic, somnifer, amaritor.

Mortale, (—*lis*), muritor.

Mortalitate, (—*tas*), condiținea cellui cê é necesse sê mōră; mōrte de un mare număr de hōmenī, de animalī.

Mortificare, à și turmentă corpul prin macerațiuni, à și suppuține pasiunile. — *Mortificațiune*, acțiune de à mortifică.

Mosaic, (din *museion*, pentrucă la început ornă bibliotecele) operă de răport făcută din mai multe buccăte mīce de marmure s. petre de culorī diverse una lingă alta. Tabelele făcute din mosaice reprezintă obiecte de totfelul. — *Mosaist*, cel cê face mosaicnri.

Moțiune, (*tiō*), miscare. La Anglī nerī-cê propozițiune făcută în cameră de unul din membrii sêi. — *Motor*, cel cê miscă.

Motiv, ceaa cê determină à lucră. — *Motivare*, à adduce motive. — *Motivațiune*, act de à motivă.

Motu proprio, (lat.) usit. în unele bnle pentru à esprime că nă resolțiune é luată de pap'a din voinț'a sa propriă, fără influință streină.

Mousquet, (*sclopetus*), vechiă armă de foc la Francesi.

Multilater, *geom.* cu un mare număr de lateri.

Multinom, mărime espressă prin mai mlți terminī.

. **Multiplicare**, (—*care*), à îm-mlți. — *Multiplicațiune*, act de à

multiplică. — *Multiplicator*, cel cê multiplică.

Multiplicitate, (—*tas*), mare nmăr de lucruri diverse.

Multipla, (—*pler*), număr care conține de mai multe ori pre altul esact.

Mund, (—*dus*), lume.

Municipale, (—*lis*), de uă municipalitate, de un oraș.

Municipalitate, circumscripțiune de teritoriu, administrată de municipalī; locul de adunanță; funcțiunea municipalelui.

Municipiū, (—*pium*), primitiv stat legat cu Roma prin isopolitiă, relațiune fōrte strinsă, astfel călăcuiorī sêi, când veniă la Roma aveă drept de *connubium* și *commercium* cu Romaniī. Către 416 u. c. atare legătură încetă și *municipes* remase à dcemnă comuni romane, unele cu dreptul deplin de civilitate (cum *suffragio*). Legea Julia (90 a. Chr.) redică tōte cetățile Italiei (mai ales *coloniae Latinae* și *oppida foederata*) la *municipia cum suffragio*. Cons. Grauerus, De re *municipia Romanorum*. Quinion, Du *municipe* romain etc., (Paris 1859). Roth, De re *municipali Romanorum*.

Mur, (—*rus*), zid.

Murale, (—*lis*), *coronă murale*, coronă dată la cei vechi, acei care se urcă primnl pre murlī unei cetăți. *Arc murale*, mur în plannl meridiānului.

Muriacitā, muriată de calce.

Muriatic, (= *icus*), vd. *hydrochloric*.

Museograph, autor de *museographiā*.

Museographiā, descripțiune de museu.

Museu, (—*seum*), loc conservat muselor, locale de anticități, de istorie naturală s. al.

Musică, (—*sice*), știința rapoarturilor și acordului sunetelor. — *Musicale*, de muzică.

Mutilațiune, (—*itio*), tăiere a unui membru.

Mutuale, (—*tuas*), care merge și revine, alternativ.

Myglossum, (gr.) mușchiu al limbei.

Myodesopsia, (gr.) afecțiune a vederii în care egrul crede a vedea înaintea ochilor mușce s. al. Comp. fr. *mouches volantes*.

Myologiă, (gr.) partea anatomiei care tractează de mușchi.

Myop, (gr.) persoană care nu poate vedea distinct decât obiectele puse foarte aproape de ochi. La myopi rațele luminoase care pleacă dela ambele puncte ale obiectului, ajungând la ochiul pră puțin divergenți, se unesc între cristalin și retină și nu impresă decât imperfect pră acest ultim organ imaginea obiectului. Myopi'a vine din form'a cristalinului și din distanța în care se află el de ochi.

Myopia, defectul myopului, vedere scurtă.

Myosia, (gr.) contractiune permanentă a pupilei.

Myotomia, (gr.) tractat de disecțiunea mușchilor.

Myria, (gr.) particulă des. de uă mii de ori un obiect.

Myriade, (gr.) număr de zece mii.

Myriamtru, (gr.) măsură de lungime, = 10,000 metre.

Myriapode, (gr.) gen de insecte.

Myrionim, (gr.) care are zece mii de numini.

Myrmilon, (gr.) speță de gladiator, la cei vechi.

Myrogynia, aversiune pentru femeie.

Mystagogia, (gr.) inițiațiune la mystere.

Mysteriu, (—*rium*), secret, ceea ce este ascuns. — *Mysterios*, în misterie, care conține vre-un misteriu.

Mysticism, sistemă, amore de mysticitate.

Mysticitate, devoțiune foarte mare, căutat profund în spiritualitate.

Mystic, (—*cus*), secret, figurat, allegoric, contemplativ.

Myth, (gr.) fabulă. — *Mythic*, relativ la mythurii. — *Mythism*, știința mythurilor.

Mythocrat, (gr.) monarch din epoch'a mythică.

Mythologiă, (gr.) știința, explicațiunea fabulei. — *Mythologism*, sistemă mythologică. — *Mythologist*, cel ce tractează de fabule.

N.

N, à patru-spre-decè literă à alphabetului. Că breviațiune (din lat. *nomen*) indică un nume propriu necunoscut. Numerale vală, la R., 900; cu uă trăsură horizontală d'assupra 900,000. La Greci *v* vală 50; *v* 50,000. In calendarul republican *nonidi*. Pre monnetele indică Montpellier. In chem. *N*. esprime azot s. nitru s. nitrogen, *Na* = natrium s. sodium.

Nadir, (arab.) pntul boltei ceresci care se află direct subt pedile năstre. Opp. *Zenith*.

Naiv, (fr.) naturale, fără affecțiune, care represintă veritatea și imită natur'a în un mod simplu, fără mare aparință. — *Naivitate*, calitatea naivului.

Namierstein, (germ.) pētră compusă de forte mice părți de feldspath, de quartz și de mica, în care sunt resipite granate.

Namierterstein, varietate à calcedoniului cenușiū, gresiă ammes-ticată cu granat.

Napolitană, materie țesută de lână, fabricată primitiv la Naplia, speciale la Reims.

Narcotice, substanțe cari aū proprietatea de à addormi, precum opiu.

Narcotină, substanță alcalină cē esiste în opiu.

Narrare, (*—rare*), à povest. — *Narrațiune*, acțiune de à narră. — *Narrativ*, care perține narrațiunii.

Narval, gen de mamifere din ordinea cetaceilor.

Nasale, (*—lis*), *anat.* care perține nasului; *gram.* care se pro-

nunță pre nas. — *Nasalitate*, calitatea unei vocali s. consunanți nasali.

Nasard, speță de cantat de organat, numit astfel pentru că imită vocea unui hom care cântă din nas.

Natale, se dice de timpul s. de locul nascerii.

Natantia, (lat.) *nat.* se num. mamiferele cari sunt emiunte organate pentru natațiune.

Natațiune, (*—tio*), artea de à înnotă.

Națiionale, care privesc nă natațiune.

Nativ, (*—vus*), relativ la locul nascerii.

Națiune, popor de origine, de nascere commune, cu aceeași limbă și de ordinar acel' ași gubern.

Nativitate, nascere, expresiune usitată în stylul calendarului ecclesiastic și când vorbește nescine de sânti. — *Nativitatea*, se înțellege ziua nascerii lui J.—Chr.

Natron, (*—tron*), numiă cei vechi sesqui carbonatul de sodă naturale.

Natru, vd. *Nitru*.

Natură, (*—ra*), colecțiunea ființelor cari aū eșit din măn'a Crătorului suprem; uniunea proprietăților cē are uă ființă din nascere, system'a forțelor și legilor stabilite de Crător pentru esistența lucrurilor și successiunea ființelor.

Naturalizare, à dà unui strein drepturile și privilegiate de cari se bucură cetățianii. — *Naturalisasiune*, acțiune de à naturalisă.

Naturalist, cel c e studiaz natu-
r'a, cel c e  e versat in cunnoscin-
 'a naturei, speciale in ceea c e pri-
vesce metalele, mineralele, petrele,
vegetalele  i animalele.

Naturale, (*—lis*), care perține
naturei, conforme cu natur'a, cu
legile stabilite de Dumnezeu; opp.
supranaturale, *miraculos*.

Naturel, (fr.) proprietate natu-
rale   unui obiect. Suppl. *natură*.

Naufrazi , (*navisfrango*), per-
dere   unei navei prin illisiunea
(lovit) de stinca, prin cufundat s.
violină'a vinturilor.

Naumachi , (gr.) luptă simu-
lată   navilor; reprezintat ne   u-
nei lupte navale dată la celebra i-
unea unei sărbători.

Nauscop, (gr.) instrument pen-
tru nauscopi .

Nauscopia, arta de   discop-
peri navele pe mare la mult  dis-
tan .

Nautic, (*—cus*), relativ la na-
viga iune.

Navale, (*—lis*), care privesc
navele s. naviga iunea.

Navicul , (*—la*), nave mică.
— *Navicular*, in formă de navicu-
l  (in anat.)

Navigabile, (*—lis*), califică un
riu , un port capabile de   duce
nave onerate.

Navigare, (*—gare*),   merge
cu navea, pluti. — *Naviga iune*, ac-
 iune de   naviga. — *Navigator*, cel
c e naviga.

Naxium, *nasia* s. *p tr  de Na-*
xos, p tr  usitată la cei vechi pen-
tru   poli marmurea  i   d  for-
m  petrelor pre ioase, aproape ceea
c e   astădi *smyritea* s. *smyridea*
(fr. * m ril*.)

Necanee, (fr.) spe  de mate-

ri  v rgat  cu albastru  i alb, de
Indie.

Necessar, (*—ritus*), de neces-
sitate. — *Id e necessarie*, sunt in
metaphys., id e tot-deuna realei pen-
tru c  repaus   pre principie nemu-
tabili, pre calitat  esențiale. C 
subst. cistel  (enthi ) pentru di-
verse obiecte necesarie.

Necesitate, (*—tas*), neap -
rată trebuin , indigint .

Nec-plus-ultra, (lat.) gradul
cel mai de sus.

Necrolog, (gr.) altă dată re-
gistru pre care se inscrie  numi-
rile persoanelor insemnabili eccle-
siastice repausate, astădi totor re-
paua ilor. — *Necrologi *, noti iune
historică ass. unui repausat, cules
de aseminî notițiuni.

Necrophobi , (gr.) temere de
m rte.

Necropole, (gr.) mare cimetir
ornat de monuminte, planta iuni
s. al.

Nectar, (*—tar*), b itur'a  eilor,
vin delicios.

Nefaste, (*nefastidies*),  ile in
car  pretorul nu putea *fari* (pro-
nun a ad. celele trei vorbe *do, dico,*
addico). La incept numai acele
 ile in car  nu se putea  inea co-
mitie nici sedințe judiciarie; mai
târziu fură luate in ns pentru ce-
rimonie de cult. Astădi sărbători
in memori'a unui eveniment trist.

Negare, (*—gare*),   tăgădui. —
Nega iune, acțiune de   nega; opp.
afirma iune.

Nego iare,   face nego , com-
merciu;   tracta de affaceri. — *Ne-*
gographism, tractat ass. commer-
cialni (neus.)

Nemeonic, inving tor la jocu-
rile nemeie.

Nems, speță de patruped african.

Nenie, (—*niae*), cânturi funebri la Roma, vd. Hermann. *Elem. doct. metr.* p. 616. Zell *Ferienst. christ.* p. 190, 223.

Neocyctic, care se face la începutul unei ere noue.

Neograph, (gr.) care face neographiă.

Neographiă, mod nouă și neusitat de a scrie vorbele.

Neolog, (gr.) cel că afectă neologismul.

Neologiă, introducere de expresiuni, de vorbe noue s. de vorbe vechie în un sens nou.

Neologism, afectațiune de a se servi cu vorbe noue.

Neologist, cel că crează neologisme.

Neophob, nemic al neologiei.

Neoraniă, (gr.) panoramă circulară, reprezentând interiorul unui templu, unui edificiu.

Neoteric, (gr.) nou, modern.

Nephelină, (gr.) schorl alb.

Nephelion, (gr.) mică maculă pe stratul estern al cornăei.

Nephralgiă, durere a renichilor. Comp. *colică renală*, *nephretică*.

Nephrită, inflamațiune a renichilor.

Nephrotomiă, (gr.) dissecțiune a renichilor, incisiune pe regiunea lumbară.

Nerv, (—*vus*), organe în formă a unor chorde albicioase, conductorii ai sensibilității și mișcării.

Nervure, linii care percurg suprafața foielor.

Nesle, monnetă franc din secl. 17, numită după turnul Nesle.

Neuma, adăugarea de note sin-

gure (fără vorbe) că se cantă pe ultimele sylabe ale autiphonei.

Neuraniă, număr de noue.

Neuritie, vd. *Nevritic*.

Neurotomiă, (gr.) *Nevrotomiă*.

Neutralizare, (fr.) a face neutru. *N. us.*

Neutralitate, stare neutră.

Neutru, (—*ter*), care nu ține de nici uă parte, de nici un gen.

Nevralgiă, (gr.) durere de nervi.

Nevrilemă, (gr.) membrană care învelesce pulpă a nervilor.

Nevritic, (—*cus*), *med.* remediu contra egritudinile de nervi.

Nevrograph, cel că scriă ass. nervilor.

Nevrologiă, (gr.) tractat ass. nervilor.

Nevrotomiă, (gr.) descrițiune a nervilor.

Nevrose, (gr.) nume generic pentru toate egritudinile nervoase.

Nevrotic, vd. *Nevritic*.

Nibile, speță de ciumpoii la Abyssini.

Nicolaum s. *NICOLANE*, substanță compusă de nickel, cobalt, puțin fer și arsenic.

Nickel, corp simplu metalic, argintiu că se găsește în minerele de cobalt.

Nicorăă, fiă simplă.

Nicotină, substanță veninoasă trassă din nicotiană s. tabac.

Nicophor, (—*rus*)₂, coleopteră.

Nilometru, edificiu gradat pentru a măsura creșterea Nilului. Comp. *niloscop*.

Nim, postav de Languedoc.

Nimb, (—*bus*), cerc care încinge capul sântilor s. al. Comp. *lumb*.

Nitiometru, hygrometru.

Nitrat s. *AZOTAT*, sare din com-

bi-națiunea acidului nitric cu uă base.

Nitric, vd. *Azotic*.

Nitrite, sărî din combinațiunea acidului nitros și uă base.

† **Nitru**, salpêtru, sare din acid nitric și potasse.

Nitrogen, vd. *Azot*.

Nivel, (din *libella*), egalitate horisontale; instrument pentru a cunoșce daca un plan este horisontale.

Nivelare, a măsură cu nivelul; pune în nivel.

Nivose, (fr.) a 4 lună a anului republicau dela 21 D-bre până la 20 Ianuariu.

Noailles, monnetă de aur, speță de louis de 20 la un mare s. demi-livre.

Nobile, (*-lis*), superior.

Nobiliar, (fr.) indice de familiile nobile.

Nobilire, a face nobile.

Nobilissimat, calitate de nobile.

Nobilitate, (*-tas*), calitatea nobilului, mai ales unită la nă proprietate.

Nocturlab, instrument de astronomiă pentru a luă înălțimea unei stelle.

Nocturn, vd. *Nopturn*.

Noddi, (fr.) speță de rîndunică de mare. Comp. *stolida*.

Noli-me-tangere, (lat.) speță de plantă; ulcer dureros.

Nomad, (gr.) se dice de vechiele popore pastori cari nu aveă locuință certă.

Nomanciă, divinațiune prin literele numelui. Comp. *otomano-manciă*.

Nomă, (gr.) *mus*. cânt, ariă în cadință. Comp. lat. *modi*.

Nomă, divisiune teritoriale în Egypt. — *Nomarch*, gubernatorul unei nome.

Nomenclatură, totalitatea termenilor cari compun uă limbă, uă sciință s. al.

Nominatar, (fr.) numit de rege la un beneficiu.

Nominativ, (*-vus*), gram. care numesce primul cas al declinațiunii.

Nomocanon, cules de constituțiunile imperiali și canonele lor.

Nomographiă, (gr.) tractatasupra legilor.

Nomothet, legislator la Greci.

Nonagesim, punct al eclipticei depărtat de 90 grade de secțiunea eclipticei și horizontului.

None, (*-nae*), a șeptă și a cincia și înaltea idilor, în calendarul roman. În lithurgiă este un'a din micile hore canoniiale, numită pentru că se recită la hora a 9 a zilei, 3 după prânț.

Nonidi, a noua și a decașii în calendarul republican.

Nonius, (după nmele lui *Pedro Nunes* s. *Nonius*, erudit portuges din secl. 16), instrument de gradațiune constăud din uă porțiune de cerc divișă în grade și minute și destinat a appreția celle mai mice divisiuni. Astădi *Vernier*.

Non-intervention, inacțiune constrînsă (silită) a ueri-cărilor puteri care ar pnté întreveni în afacerile unui Stat vecin.

Non-lien, (fr.) se num. *declarațiune de Non-lieu*, uă declarațiune prin care camer'a consiliului unui tribunale pronunță că nu este motiv îndestulător pentru a pune în acusațiune.

Nonobstanță. *jurispr.* cansă

care redică obstacolele s. opozițiunile prevădute.

Nonpareille, (fr.) termen usitat de negțătorî și fabricanți pentru a exprime cel mai mic lucru cę ei vind s. fabrică.

Non-sens, (fr.) lipsa de judecată.

Noologice, (*sciințe*), nume propus de Ampère pentru sciințele cari tracteșă de spiritul human, de ordinar *psychologia*.

Noria, machină hydraulică usitată pentru a udă.

Normale, regulat. In geom. și phys. syn. perpendicular, mai ales cånd ę vorb'a de perpendicularitate la uă lină s. la suprafeșe curbe.

Nosographiă, (gr.) tractat de egritudinî (în bôle) în genere.

Nosologiă, (gr.) tractat, explicațiune a egritudinilor în genere. — *Nosologist*, cel cę scrie ass. nosologiei.

Nostalgia, (gr.) egritudine de țerră, dor foarte mare de patriă. Comp. *Nostrasiă nostomaniă*.

Nostras, nostrates, (lat.) *botn.* plante communi în climatele noastre.

Nota, (*-ta*), însemnare, observațiune la marginea nruî script.

Notă, însemnare.

Notabile, însemnabile, considerabile. — *Notabili*, cetățianii principali ai unei communi cari aș dreptul de elecțiune și elegibilitate la funcțiunile municipale. — *Notabilitate*, calitatea notabilei.

Notar, (fr.) officiar care priimesce și trece actele.

Notare, a însemnă; esprime prin note.

Notifiune, estras raționat; in-

dicațiune a unei opere, a conținutului său, a autorului.

Noțiune, (*-tio*), idee de un lucru, cunnoscință.

Notificare, a da cunnoscință (cuî-va) în formele legale, usitate.

Notiometru, vd. *Hygrometru, anemometru*.

Notopode, trib. din crustaceii decapođi.

Novițiu, (*-tius*), cel cę a intrat de curând în scrișul religios. — *Novițiat*, starea novișilor în profesiunea lor; localele novișilor.

Nuanță, grad de putere s. slăbiciune al unei culori.

Nud, (*-dus*), gol, care nu ę investit, copperit. — *Nuditate*, starea nudului.

Nul, (*-lus*), nici-unul, fără valoare. — *Nullitate*, nimicniciă.

Numerale, (*-lis*), care arrată un număr.

Numeratiune, (*-tio*), acțiune de a număra.

Numeric, relativ la număr, de numere.

Numero, (fr.) cifră care determină locul unui obiect între mai multe.

Numismatică, sciință care se ocupă de descrițiunea, classificațiunea și aplicațiunea monnetelor, medaliilor s. al.

Numismatographiă, (gr) descrițiunea medaliilor antice.

Nunc-dimittis, (lat.) esprime resemnațiunea la morțe după îndeplinirea unui-vot.

Nuncupativ, făcut verbale.

Nundinali, (*litere*), litere usitate în calendarul roman pentru a însemnă șilele de nundine (tirg.) Celles 8 litere prime ale alfabetului scrise în columnă și repeți-

te successiv dela prim'a până la ultim'a și a anului, precum la noi literele dominicali.

Nutrimint, vd. *Aliment*.

Nutrire, (*—trire*), a hrăni.

Nutrițiune, act de a nutri; *nat.* funcțiune prin care corpurile organizate întrețin, repară și adaugă părțile cari le constituiesc.

Nyctalopiă, (*—pia*), egritudine caracterisată prin facultatea că are ochiul de a distinge obiectele la uă lumină slabă și noaptea, precând nu pôte sufferi lumin'a întrégă.

Nyctilante, (*gr.*) nă a treia plepă destinată la unele animalii a moderă strălucirea lminei.

Nympheti, (*gr.*) *archit.* se dice de un loc unde este apă și ornat de statue, vase, bassine și fântăne.

Nympholepsiă, (*gr.*) melancoliă care caută solitudinea silvelor.

Nymphotomiă, (*gr.*) incesiunea nymphelor.

Nystagmă, (*gr.*) spasm al ochiului.

O.

O, à cinci-spre-dece literă à alphabetului. Că numerale vală, câte uădată, la R., II; cu uă trăssură horisontale d'assupra 11,000. La Greci ó numără 70, ρ 70,000. Că breviațiune desemnă în logică propozițiunea negativă particulariă; în lithurgiă, antiphonă, în chemiă os-sygen.

Oarist, dialog între conjugî, în poezii greci.

Oase, (arab.) loc cultivat în medlocul unui deșert.

Obang s. **OBAN**, massulă de aur servind de monnetă în Japonia. = 149 fr. 14 cent.

Obconic, califică în botanică și geologiă părțile cari au formă unii cu întors (resturnat.)

Obelisc, (—scus), monument de origine egyptiană în formă de pyramidă patrânghiulariă strimță spre vîrf.

Obiectare, (*obicere*), à oppune cv. unei propozițiunii.—*Obiectiune*, acțiune de à objectă, effectul.

Obiectiv, dires, întors către obiect: opp. *subiectiv*.—*Obiectivitate*, calitatea obiectivului.

Oblațiune, (*oblatum*), offerință lui Dumnezeu.

Obligare, (—gare), à îndatoră.

Obligațiune, (—tio), îndatorire, relațiune între debitor și creditor. *Obligat. civile*, fundată pre legea civile, perține dreptului civile, (*stipulatio, nexum* s. al.) *obl. naturale*, fundată pre ecitate, intră în dreptul ginților.

Oblic, (—qus), plecat. Califică uă lină care întilnind nă alta.

è inclinată pre diusa de uă parte mai mult decât de alta.—*Oblicitate*, calitatea oblicului, inclinațiunea unei linăe.

Obliterare, (—rare), à sterge cu incetul, pre nesințite, lăssând trăssure.—*Obliteratiune*, act de à obliteră; alterațiune à unui spirit fatigat ale cni suvenirî se sterg.

Oblong, (fr.) mai lung decât larg.

Obol, mică monnetă grăcă; $\frac{1}{16}$ din drachmă 16 s. 17 cent.; pond. 72 centigr.

Obrepticiu, luat prin obreptiune (surprindere.)

Obscur, (—rus), întunecos; ne-înțeles.—*Obscuritate*, întunecime.

Observare, (—vare), à privi, consideră cu aplicațiune (băgă de sémă); à implini ceea ce este prescriș.—*Observatiune*, acțiune de à observă.—*Observator*, cel ce observă.

Observatoriu, stabiliment destinat pentru observațiunii astronomiche.

Obsidionale, relativ la încunjiurarea unei cetăți.

Obsoniu, vd. *Opsoniu*.

Obstacln, (—culum), ceea ce stă înainte, pedică.

Obstinațiune, (—tio), inflexibilitate, când cv. se ține pre mult de ale selle.

Obținere, (—tenere), à câstiga.

Obstrucțiune, (—tio), *med.* obstaclu ce întimpină sînidii în corpul animale; speciale inflătura chronică à ficatului și à splinei.

Obtus, (—sus), cu vîrful tăiat.

Obus, proiectile de un diametru mai mică decât a tunului, fără ansă.

Obviare, (fr.) a eși înaintea, preîntâmpina. *N. us.*

Occasionare, a da ocaziune.

Occasiune, (*-sio*), concurs de circumstanțe care influențează as. unei acțiuni (prilegiu.)

Occidente, (*-dens*), appus. — *Occidentale*, de occidente.

Occultațiune, *astr.* disparițiune momentană a unei stеле eclipsată de pământ, de lună s. al.

Occupare, (*-pare*), a ține, împle, spaț, timp; lua în posesiune.

Occupatiune, (*-tio*), acțiune de a ocupa, afacere. Ocupațiunea pentru posesiune e valabilă numai când obiectul este vacant s. al nemicului. După Hobbes cel mai forte, nu primul ocupant caută să fie legitim.

Ocean, (*-nus*), mare întindecare de apă care învelesce pământul.

Ochlocrație, (gr.) guvern popular.

Ochra, (*ochra*), *chem.* ossyd de fer.

Octachord, *mus.* sistemă compusă de 7 grade s. 8 sunete; instrument cu 8 chorde, la cei vechi.

Octaedru, (gr.) *geom.* solid cu 8 fețe.

Octaeteridiu, (gr.) spaț de 8 ani.

Octandrie, a opta clasă a sistemelor lui Linné. Conține plantele cu 7 stamine.

Octante, (*octans*), a opta parte din cerc s. 45 gr. Instrument pentru a observa pre mare înălțimea și distanțele stелеlor.

Octavă, *mus.* diapason, spațul

între 7 note ale gamei. Mică flaută. *Comp. octavin.*

Octavo, *impr.* colă cu foiele îndouite în opt.

Octidi, a opta și a decașii.

Octile, (*aspect*), *astr.* spaț de $\frac{1}{8}$ din zodiac s. de 45 gr. între două planete.

Octagon, (gr.) polygon cu 8 unghiuri și 8 taleri.

Octophor, (*-rus*), lectică purtată de 8 oameni. *Vd. Lips. E. lect. 1. 19.*

Octroi, (fr. corupt din *auctoritas*), altă-dată neric privelegiu acordat de un suveran. Astăzi drepturile percepute as. obiectelor de consumațiune la intrarea în un oraș.

Ocular, care a văzut cu ochii săi.

Ocularist, fabricant de ochi în smalt.

Oculist, medic de ochi.

Odassism, mănătură a dinților.

Odă, (gr.) poemă lyrică care poate fi cântată, mediară între hymn și cântul propriu șis.

Odenm s. *οδον*, (gr.) stabiliment de musică, la cei vechi.

Odometru, (gr.) se num. diverse aparate pentru a măsura lungimea drumului percurs.

Odontagog, instrument pentru a scote dinții.

Odontagru, *vd. prec.*

Odontalgia, (gr.) durere de dinți. — *Odontalgice* s. *antiodontalgice*, remedie contra odontalgia.

Odontechnia, (gr.) artea de a conserva dinții.

Odontism, *mus.* parte a iambului care se cântă pre un mod acut.

Odontoid, califică, în anat. ceea ce este în form'a unui dinte.

Odontolith, dinte fosile.

Odontologia, (gr.) tractat ass. dinților.—*Odontologist*, autor asupra dinților.

Odontophyă, (gr.) dentițiune.

Odontotehniă, (gr.) artea de a face dinți artificiali.

Odorante, mirositor.

Odore, (*odor*), miros.

Odoriferante, vd. *Odorante*.

Offensă, (fr.) injuriă prin faptă s. vorbă.

Offensiv, (fr.) de aggressiune (*attac.*)

Offerire, (*ob-ferre*), a aduce înainte, presintă.

Offerță, (fr.) dar, offerință, oblațiune.

Officiu, (*-cium*), datoriă; serviciu, sarcină, funcțiune; cerimoniă a bisericeii.

Oficiale, publicat, declarat de autoritate.

Oficiar, ueri-cine possede un officiu, esercită uă funcțiune civile s. militariă.

Offerandă, (fr.) dar lui Dumnezeu s. cui-va.

Oinometru, (gr.) instrument pentru a cunoște greutatea vinurilor.

Okygraphiă, (gr.) speță de tachigraphiă, dată de Blanc.

Olcină, substanța lcidă, principiu al huleiului.

Oleogen, (gr.) gas hydrogen carburat, principiu al huleiului.

Oleo-saccharum, amestec de apă, huleiū esențiale și sachar.

Oligarchiă, (gr.) gubern unde autoritatea suverană este în mâinele unui mic număr.—*Oligarchic*, de oligarchiă.

Oligotrophiă, (gr.) diminuțiune de nutrițiune.

Olimis, (lat.) se num. vechiele registre ale parlamentului frances, dela 1313.

Oliv, (*-va*), măslin.

Olla podrida, speță de mâncare națională în Hispania.

Olograph, (gr.) califică testamentele scrise în întreg detestator.

Olympiade, (*-pias*), spaț de patru ani între jœurile olympice. Se încep la 776 în. de Chr.

Omasum s. *OMASUS*, (gallic) se num. câte uădată al treilei stomac al animalilor ruminanți.

Ombelifere, vd. *Umbelifere*.

Omnivore, *zool.* animal care se nutresc indiferente cu substanțe animal s. vegetal.

Omplat, (gr.) os lat, subțire, triânghiular, asșat la faț'a posterioare a thoracelui.

Oncotomiă, (gr.) dischisele unui ulcer.

Onirocitiă, vd. *Oniroscopiă*, esplicațiune a viselor.

Onotomiă, (gr.) deschis al unei înflătute.

Onomanciă, (gr.) divinațiune prin nume.

Onomatologiă, (gr.) sciința numinilor; sistemă de orthographiă adoptată pentru numinile proprie.—*Onomatologic*, care perține onomatologiei.

Onomatopă, (gr.) vorbă al cui sunet imită obiectul ce ea represintă.

Onomatopose, străvestit al numelui său.

Ontologiă, (gr.) tractat de ființa în genere. În schól'a lui Kant sciința care caută ce sunt lucru-

rile în sine, obiectiv și subiectiv.
— *Ontologic*, de ontologie.

Oolith, vd. *Meconit*.

Opac, (—*cus*), care nu este transparentă.—*Opacitate*, calitatea opacului.

Operă, dramă în muzică.

Operare, (—*rare*), a lucra, produce un efect.—*Operațiune*. acțiune de a opera.

Ophileidă, vd. *Serpent*.

Ophiologie, (gr.) descripțiunea serpiilor.

Ophită, (—*tes*), — ca adct. și subst. — specie de marmure egiptiană.

Ophthalmia, durere de ochi, fără inflamațiune.

Ophthalmia, afecțiune inflamatorie a globului ochiului cu roșieală conjunctivei.

Ophthalmiatriă, (gr.) ocularia.

Ophthalmită, piatră care imită un ochi.

Ophthalmo-biotică, igienă de ochi.

Ophthalmocel, hernie a ochiului, tumoră a corneei.

Ophthalmodynă, vd. *Ophthalmia*.

Ophthalmographia, descripțiune a ochilor.

Ophthalmologia, partea anatomiei care tractează de ochi.

Ophthalmoponiă, vd. *Ophthalmia*.

Ophthalmoscoپی, inspecțiune a ochilor, pretinsă artă a cunoaște temperamentul persoanelor.

Ophthalmostat, instrument pentru a stabili globul ochiului.

Ophthalmotomie, dissecțiune a ochiului.

Ophthalmosy, scarificațiune

a vaselor ochiului, *syn.* blepharotomy.

Ophthalmosystru, instrument pentru a scarifica plepele.

Ophiase, *med.* depilațiune prin loculi.

Opiaceu, medicament în care intră opiu.

Opiat, (—*tum*), altă-dată opiaceu. Astăzi preparațiunii oficinale chiar fără opiu și identice electuarelor.

Opiatiune, *med.* obstrucțiune.

Opinare, (—*nari*), a spune părerea sa.

Opiniatru, (fr.) obstinat.

Opiniune, (—*nia*), credință probabilă, părere.

Opisthocyphose, (gr.) bossu (cocșă), curbatură a spinării.

Opistographe, (gr.) acte, caracte vechie scrise pe ambele părți ale paginei.

Opiu, (*opium*), suc narcotic, sporativ, extras din mai multe specii de mac, principale din *papaver somniferum*.

Opobalsamum s. *balsam de Judea*, de *Egypt*, vd. *Terebentină*.

Opodoch, (arab.) balsam format din alcool ținând în soluțiune sapune, ammoniac, sare marină, camphur, uleiuri esențiale de thym și de rosmarin. Usitat în fricțiuni contra afecțiunii reumatismale și scrintitute.

Opopanax, s. — *ponax*, gunună obținută din rădăcină de *pastinaca* — *opopanax*.

Oposițiune, (—*lio*), obstacul, stat contră.

Oppressiune, (—*sio*), apăsare.

Oppressor, (—*sor*), cel copleșitor.

Opsoniū, (—*nium*), tot ce se luă cu pâne, la cei vechi, fripture, s. ferture de carne, pesce, căte-nădată vegetali (*ὄψαρια, ὀψιματα*, pulmentaria.)

Optare, (—*lare*), a alege între mai multe lucruri care nu se pot avé tôte.

Optativ, (—*vus*), *gram.* mod al verbului care esprime dorință, căte-uădată condiționalele.

Optic, (—*cus*), de optică, care privesce vederea.

Optic, cel ce eserecită optic'a, cel ce vinde instrumente de optică.

Optică, (—*ce*), partea physiceî care tractedă de lumină și de legile visiunii.

Optico - trochlei - sclerotic, muschiul cel mare oblic al ochiului.

Optimași, (—*tes*), la R., partitul aristocratic în opozițiune cu *populares*. Cicerone i numesce *conservatores civitatis, defensores reipublicae*. Diferința între dânșii și popor se face mai ales simțibile din timpul Gracchilor.

Optimism, *phil.* doctrină care susține că totul este bun. Repausă pre ide'a sapiinței și bunatăii lui Dumnezeu care n'a putut voi decât binele. Tot ce vedem réu în lume este consecință necessariă a natureî lucrurilor (*réu metaphysic*) s. effectul abnsului de libertatea noastră (*réu morale*) s. chiar nă condițiune a binelui (*réu physic*).

Optimist, părțen al optimismului.

Opțiune, (—*tio*), facultate, acțiune de a optă.

Opulință, (—*lentia*), avuțiă mare. — *Opulinte*, în opulință, foarte avnt.

Oraciu, (—*culum*), pretins respuns al țeilor. Vd. *Divinațiune*.

Oraculist, cel ce pronunță oracle.

Orale, care se transmite prin voce.

Orațiune, (—*tio*), cuvintare de elocință. La R., și propozițiunea imperatorului către senat, de ordinar citată de cestor (și epistola s. libellus) după care senatul votă și compuneă I. Cons. Chiar acest I. Cons. s. legea preparată de imperator se numia *oratio*.

Orator, (—*tor*), care pronunță orațiuni. Primitiv, la R., = *fetialis* și *legatus* în genere.

Oratoriū, primitiv mică capelă unită unui monasteriū. În genere loc destinat pentru rugăciunea făcută în particular.

Oratorio, (ital.) buccată de musică religiōsă, hierodramă.

Orbicular, (—*latus*), rotund și spheric.

Orbită, (din *orbis*), *anat.* cavităte destinată a dă ședință globului ochiului.

Orbitolith, polyp petros, helicit.

Orchesograph, (gr.) antor de orchesographia.

Orchesographiū, (gr.) parte și descrițiune a danțului.

Orchestică, (gr. lat. *saltatio*), *mus.* artea danțului, la cei vechi.

Orchestra, (gr.) vd. *Theatru*.

Orchestrino, vd. *Orpheum*.

Ordinale, care determină ordinea.

Ordinar, (—*rius*), care e de rind, commune, (obiicnuit).

Ordinare, (—*nare*), a dispune, pune în ordine, în rind.

Ordine, (—*ordo*), rind, rang.

Ordo, (lat.) carte de oficiu în
usul preoților, și *ordinar*.

Ordonanță, dispozițiune, ordi-
ne, prescript.

Orenus, (lat.) rugăciune bise-
ricască.

Oreographiă, s. *OROGRAPHIĂ*,
descripțiunea munților.

Oreri, machină represintăndu
mundul planetar, după numele in-
ventorului.

Organ, (gr.) partea unei ființe
organizate destănată à implini uă
funcțiune.

Organic, munit cu organe, re-
lativ la organe.

Organisare, à dă unni corp
dispozițiunea necesariă pentru func-
țiunile la cari è destinat.—*Organi-
sațiune*, modul cum un corp este
organizat.

Organism, calitatea ființei or-
ganisate.

Organist, care cântă cu orga-
natul (organe.)

Organologia, tractat, cunos-
cință à organelor s. ființelor orga-
nisate.

Organoscopiă, (gr.) vd. *prec.*

Orgeat, băntură de lapte de
migdale.

Orgeolet, s.—*gelet*, (*hordeole-
tum*), apothemă fistulosă la plépe.

Orgoliu, (fr.) mândriă. *N. us.*

Orgue, (—*ganum*), instrument
ca clavire nsit. în biserică.

Orgyia, măsură de lungime la
Greci, = 6 pd. s.—1 m. 85.

Orichalc, (—*cum*), cupru co-
rinthian, amestec de cupru, aur
și argint, mai stimat decât cuprul.

Oriente, (—*riens*), răsărit. —
Oriental, de Oriente.

Orientalist, cel ce se ocupă
de Orientali.

Orientare, à dispune (un ca-
drante), relativ cu cele patru părți
ale lumii; à recunnoșce orientele
și cele-alte puncturi cardinali; *fig.*
à recunnoșce callea de ținut, međ-
lôcele de succes.

Orificiu, (—*cium*), dischisătur-
ă à unni vas, unei țeve, gură.

Oriflamme, (fr.) stindard al
vechilor regi ai Franciei.

Originale, care este primul,
primitiv, după nici un esemplar de
aceaași natură.—*Originalitate*, ca-
litatea originalelui.

Original, care și are originea
(de unde-va).

Origine, (—*go*), început, nas-
cere, principiū (al unni lucru).

Ornament, (—*tum*), ceea ce
ornedă.

Ornare, (—*nare*), a decoră, (im-
podobi.)

Ornithie, (gr.) vînturi de pri-
măveră.

Ornithograph, (gr.) naturalist
care se ocupă de descripțiunea
passerilor.

Ornithographiă, (gr.) histo-
riă descriptivă à passerilor.

Ornitholit, parte petrificată de
passeri.

Ornithologiă, (gr.) istoriă a
naturale à passerilor. — *Ornitho-
logic*, de ornithologiă. — *Ornitholo-
gist*, autor de ornithologiă.

Ornithomanciă, (gr.) divina-
țiune după sberul passerilor.

Ornithophoniă, (gr.) musică
à passerilor, imitațiune à cântului
lor.

Ornithoscopiă, vd. *Ornitho-
manciă*.

Orographiă, vd. *Oreographiă*.

Orphan, (—*nus*), vd. *urm.*

Orphelin, (fr.) care a perdit

ta'ta s. mamm'a sa, uerî pre unni din ambiî.

Orphéon, *mus.* speță de mic piano. Pailleau, care l'a perfecționat, i à dat nmele de *orchestrino*. Uă nonă methodă de cântat, dată de Vilhelm, pòrtă acest'ası nume.

Orpheoniste, unități choralî compuse de voci carî cântă fără însoțimint.

Orrery; se numesce câte-ură dată uă machină astronomică destinată à arrătă miscarea astrelor, măi cunoscută sub numele de *Planetar*.

Orthodoron, măsură de lung. la Greci = 11 pd.

Orthodossia (*gr.*) credință conforme doctrinei bisericeî; opp. *heterosia*, *heresia*.

Orthographiă, (*gr.*) artea de à scrie correct.

Orthologiă, (*gr.*) artea de à vorbi correct.

Orthotropiă, (*gr.*) vd. *urm*.

Orthopediă, (*gr.*) artea de à preveni s. corrige difformitățile corpului, deviațiunile columnei vertebrali.—*Orthopedic*, relativ la orthopediă.—*Orthopedist*, medic de orthopediă.

Orthopneă, (*gr.*) ôppresiune care împedică de à respiră când ê nescine culcat.

Orthose, (*gr.*) feldspath.

Orthostade, tunică cu implese drepte, la cei vechi.

Ortivă, (*amplitudine*), *astr.* arcul horizontelui între punctul unde uă stê se redică și orientele adevărat s. acel'a nnde se face întrecțiunea horizontelî și eqnatorului.

Orvietan, remediu analog the-

riacului, dnpă numele lui d'Orvieto, care l'a dat.

Orthognosiă, (*gr.*) classificațiunea și stndiul mineralelor.

Oryctere, (*gr.*) animalî cari săpă pământul.

Oryctognosiă, (*gr.*) cunoscința fossililor.

Oryctographiă, (*gr.*) descripțiune à fossililor.—*Oryctograph*, autor de oryctographiă.

Oryctologiă, (*gr.*) tractat de fossilî.—*Oryctologic*, relativ la oryctologiă.

Orytographiă, (*gr.*) sciința fossililor.

Oschéocel, herniă completă.

Oscilațiune, (*-ilo*), miscare alternativă.

Oscinî, (*-nes*), numiă Romaniî passerile după al căror cântat se luă auspiciile.

Osculațiune, (din *osculare*), *geom.* punct unde se atting, fără à se tăia doue ramuri ale unei curbe. *Cerc osculator*, *curbă osculatrice*, cerc, curbă, à cui circumferință are un punct commune cu alt cerc s. curbă.

Osmazom, (*gr.*) substanță nutritivă animale, bazea jnscului, (*houillon*.)

Osmiū, (*-mium*), metal alb, discopperit de currind de Tennaut în platină.

Ospiresiologiă, (*gr.*) sciință care tractedă de odorî și odorat.

Ossaciđi, *chem.* sări din combinațiunea ossygenului cu un alt corp simple.

Ossalađi, *chem.* sări din combinațiunea acidului ossalic cu uă base.

Ossalic, (*acid.*) acid format prin

combinațiunea carbonelui, ossygenului și hydrogenului.

Ossificare, a preface în os. — *Ossificatiune*, act de a ossifica.

Ossometru, s. ANSSOMETRU, dynamometru.

Ossychlorur, combinațiune de un chlorur cu un ossyd metallic.

Ossycrat, (*oxycratum*), med. speță de băntură.

Ossyd, chem. uerî-ce compus care conține ossygen, mai particular combinațiune de ossygen cu uă substanță metalică. — *Ossydațiune*, vd. urm.

Ossygen, (gr.) altă-dată *aer vitale*, *aer deflogistic*, *aer de foc*, gas, isolat de Iristley, simpln, incolor, fără odore, nici sapor, formând partea respirabilă a aerului, — *Ossygenatiune*, acțiune prin care ossygenul se combină cu un corp, uerî-care ar fi produsul cê rezultă din astă combinațiune, precând *ossydațiunea* este acțiunea chimică prin care corpurile simple se unesc cu ossygenul în proporțiuni determinate pentru a produce ossyd.

Ossygon, se dice câte uădată în geometriă de figurele ale căror ânghiuri sunt acute.

Osteită, (gr.) med. inflamațiune a țesăturii ossôse.

Osteoscop, califică durerea cê se simte în ôsse.

Osteographiă, (gr.) partea anatomiei care tractedă de ôsse și de schelet.

Osteomalaciă, (gr.) med. mniat al ôsșelor.

Osteosarcom, (gr.) vd. prec.

Osteotomiă, (gr.) tractat de dissecțiunea ôsșelor.

Ostracism, essiliñ de 10 anni, la Athenianî.

Ostracită, coquilă de ostreă petrificată.

Ostreă, (—*treă*), stridiă.

Otalgia, (gr.) durere nervoasă de urechiă. — *Otalgic*, remediū contră otalgia.

Otic, califică remediile bune pentru lessiunile anului.

Otită, (gr.) inflamațiune a nrechiei.

Otographiă, (gr.) descrițiune a nrechiei.

Otologiă, (gr.) tractat asupra urechiel.

Ototomiă, (gr.) dissecțiune a nrechiei.

Ottuple, (fr.) mus. mäsnră de 4 timpuri.

Ovală, (*ovutus*), rotund și lung, în form'a ouului.

Ovarism, hypotese fiziologică care atribuesce originea totor corpurilor organizate la disvoltarea unui ont.

Ovariū, (—*rîum*), organ care conține oulele și în care se formedă ouele.

Ovarită, inflamațiune a ovarului.

Oviduct, (*ovum-duco*), condnet care dă trecere oulelor.

Ovipare, califică animalile cari se produc prin oue.

Ovologiă, partea istoriei naturalî care tractedă de formațiunea și produciunea ouelor.

Ovul, (—*lum*), anat. ovul în prim'a sa stare.

Ozotamn, arburel din N. — Hollanda și insulele vecine.

P.

P, a șesse-spre-șecce literă a alfabetei, cea mai forte din labiale. Că semn numeric, vală, la Greci primitiv 5 (că literă inițială a lui *pentă*), mai târziu 80; și 80,000. La Romani se găsește câte-undată P în valoare de 400; cu uă trăsura horisontală d'assupra 400,000. În breviațiune desemnă *Publius, Paulus, populus, plebs*. S. P. Q. R. *senatus populusque Romanus*; P. C. *patres conscripti*, P. K. s. *Kal, pridie Kalendas*; P. II. (s. P. X. s. P. C.) S. L. *pondo duarum*, (s. *decem s. centum*), *semit librarum*. Preinscripțiunii P. C. E. T. S. A. D. = *poncuravit et sub ascia dedicavit*, vd. Reines. 652, num. 5. p. 662 not. 34. — Astăzi înainte a numinilor proprie însemn. *Paul, Pierre, Ph. Philip*; P. S. *post scriptum*. În metrologiă P. indică *pede* (pede) p. *pouce* (degit). În musică *piano*, P. P. *pianissimo*. În comerțiu p. $\frac{1}{100}$ *pour cent*, p. $\frac{1}{1000}$ *pour mille*, p. p. *par procuration*. = În chem. P. *phosphor*. Pl. plumb; Pl. platină. Pre monnete arrată că au fost percusse la Dijon.

Paca, (*coclogeons*), gen de mamifere.

Pacal, mare arbure american, à cui cenusă é usitată contră lichen.

Pacale, s. — *lie*, sărbători în onorea Păcii, la R.,

Pacheablepharose, *med.* înfărit al marginilor plepelor.

Pachée, (fr.) smaragd orientale.

Pachigastre, gen de insecte

din ordinea dipterelor, *Comp. vapon.*

Pachyderme, (gr.) numește Cuvier uă ordine de mamifere cari au pella grossă și mai multe de doue degite s. unghie la peți, precum elephantele.

Pachynem, gen de plante stabilite în decandri'a trigyniă și în famili'a dilleniaceelor. Conține un arburel din sinul Carpentaria.

Pachyphylă, plantă părăsită de Peruvia.

Pachysandru, plantă din famili'a cuphorbelor, origin din America.

Pachystom, gen de insecte din ordinea dipterelor, tribul rhagionidelor.

Pacific, (*-cus*), care iubesc pacea.

Pacificare, (*pacare*), à pune în pace. — *Pacificatiune*, acțiune de à pacifică. — *Pacificator*, cel ce pacifică.

Pack-fong, (chines, *cupru alb*), combinațiune imitând argintul.

Packhuis, (holland.) portoriu, (douane).

Paclithă, gen de coquilă africană, din deșertul zara.

Paco, *miner.* pētră metalică, rosiă-galbină, din minele de argint dela Chili.

Paco-aplaco, patruped ruminante din Peruvia.

Pact, (*-tum*), învoință, convențiune. P. *de familiă*, tractat încheiat, în 1761, între Franția și Hispania prin care tôte ramurile

casei Bourbonilor se obligă a se susține mutuale.

Pacta-conventa, (lat.) convențiunile ce regele Poloniei nonă ales și republic'a se obligă a observa și a susține mutuale.

Pacțiune, (—*tio*), pact.

Padda, passăre chineză cu penne foarte frumoase.

Paden, mygdală amară de Persia. In regatul de Guzarate servesc de monnetă.

Paduana, nume dat medalielor contra-făcătoare după cele antice de un celator din Padova.

Paederos, hypothetic opal alb, la cei vechi.

Paganali, (—*lia*), sărbătoră celebrată de R., în câmp, principale pentru Cererea.

Paganello, speță de gobud de mare.

Paganism, (—*mus*), religie și disciplină a păgănilor.

Pagesiă, *botn.* plantă de Luisiana.

Pagode, (fr. din persan.) numesc Europeii templele multor popoare asiatice, preem cel dela Diagrenat s. Jagrenat, speță de figure mici, de ordinar de porcelană și cari aș addeș capul mobile.

Pagodită, s.—*dină*, substanță minerală cu care Chinezii fac pagode și diverse figure pre cari Francesii le numesc *magots de la Chine*.

Pagur, (—*rus*, fr. *pagul*), rac de mare.

Paillasse, (fr.) saltea de paiă.

Paillebart, (fr.) var cu paie și nisip, tencuială. Comp. *torchis*, *lutament*.

Paille-en-cu, passăre palmipedă dintre tropice. Comp. *fêtu-en-cu*,

paille-en-queu, *paille-en-cul*, lat. *phaeton*.

Paillette, (fr.) se num. între altele, mice grăunți s. lame de metal pentru a fi aplicate pre cusătura. Comp. *paleolă*, *fracteolă*.

Paix-de-Dieu, lege, instituită în 1200, (Bouillet în 1245 de St. Louis), de a depune armele câteva zile ale săptămănei, de mercuri până luni, în ueri-cari timpri ale anului. Comp. *Trêve de Dieu*.

Pak-fong, nume chinez al unui metal sonor, asemine argintului, *cupru alb*, precănd *ton-fong*, *cupru roșu*.

Paklakens, (pron. *pack-laken's*), speță de postav anglu.

Palabra, (hispan.) presinte făcut miciloru regi ai Africeii, capilor Negrilor. Comp. *ovanie*, *palalere*.

Palache, (fr.) speță de sabiă lungă și lată.

Paladin, (fr. din *palatinus*), călare errante, mai ales din cei cari se stringea la curtea lui Artus, in giurnl *Mesei Rotunde*, (*Table-Ronde*).

Palaeotheriū, mamifer fosile, ale ordinea pachidermilor, mețiar prin organizațunea sa întro rhinocer și tapiri, abundante în gypsele din giurnl Parisilor.

Palacozoologiă, istoria naturală a animalilor fosili.

Palanquin, speță de lectică pe care se pōrtă de servi Indiani.

Palaparya, mare șerpe de Ceylan.

Palatale, *gram.* califică consonantile cari se produc prin atinsul limbei de palat. Comp. *limbale*.

Palatin. (—*nus*), elector laic care și are statele la Rhin; gbernator de provință polonică. In Un-

garia vice-regele. — *Palatinat*, demnitate de palatin.

Palato pharyngic, *anat.* califică muschiul care se întinde dela marginea posterioară a palatului până la partea posterioară superioară a cartilaginii tiroizi. Comp. *pharyngostaphylin*.

Palato-salpingiū, *anat.* se num. peristaphilinul extern.

Palato-staphilin, *anat.* califică muschiul care se întinde dela spin'a nasale posterioare până la rivetă. Comp. fr. *relevéur de la luette*.

Palefroi, (*equus phaleratus*), se numă în evul meșii caii de pompă ai suveranilor, principilor, palatinilor s. aceia pre cari se pre-ămbă dămnicele nobile.

Palempurez, frumoșe pinde depinse din Indiele orient.

Paleographiă, (gr.) ramură a archeologiei, care tracteă descripțiile vechie, manuscrise s. monumentali și modul de a le citi.

Paleolog, (gr.) care vorbește în mod antic.

Paleontologiă, (gr.) descripțiunea ființelor cari au populat uădată pământul, animalilor și vegetalilor fossili.

Paleontheriū, (—riūm), mamifer fosile pachyderm.

Palestină, *imprim.* caracter între gros-parangon și petit canon.

Palestra, (—laestra), loc public destinat pentru escricițe de corp; escricițele. — *Palestric*, care se face în palestră.

Palctot, speă de vestimint, (palcton), just au corps hispanic.

Palimbachic, (—cus), *metr.* pede din doue lunge și una scurtă, bachic întors.

Palimpsest, (—tus), manuscris

pre pergament s. hartiă cui s'a sters prim'a scriptură pentru a se scrie din nou.

Patindrom, (gr.) vers s. phrase care rămâne aceeași dela drép'ta s. stmg'a. Ado tenet mltum, mađidam mappam tenet Anna.

Palingenesiă, pretinsă artă de a regencră din sfărurăturele selle, un corp s. a i dă prim'a formă.

Palinlogiă, (gr.) repetițiune a unei vorbe la finele unui vers și la începutul celui următor.

Palinod, s.—not, (fr.) poemă în onorea concepțiunii S-tei Vergine.

Palissandru, frumos arbure violaceū, din Guiana și insulele Americii meridiionale.

Palladian, nume al *leontopodiului*, (pede de leū) cu care cei vechi denumiă mai multe plante dioscoride, uă mică herbă.

Palladiū, (—dium), statuă a Minervei de care depindeă sörtea Troiei; *fig.* ucři-că assecură conservățiunea unui obiect.

Palliata, vd. *Comediă*. Comp. Osann, *Analcett.* critice. p. 68 sqq. Renoens, *Collectan.* liter. c. IV. § 2 p. 31 sqq. Lange, *Vindic.* etc., p. 51 sq. Flögel *Gesch. der Komisch.* *Literat.* IV p. 93 sqq. mai ales Neukirch p. 19 sqq. 29 sqq. 56 sqq. Pahl *De fabula Romanorum palliata et togata.* Bähr *Roem. Lit.* *Gesch.* I p. 187, die eigmtliche *comœdia*.

Palliatif, *med.* califică medicamentele cari numai linistesc, tă-măducesc în aparință.

Pallio s. PAILLO, cameră pre uă cameră unde stă scrib'a.

Pallium, (lat.) ornament eccle-

siastic, vâl alb semănat cu cruci negre; vâl.

Palma Christi, *botn.* se num. astăzi ricinul commune, (*R. communis*).

Palmier, (fr. lat. *palmifer*), arbore care dă smochinle.

Palmipede, (*-des*), passeri cu peștile late că gîscă.

Palinosecopiă, (gr.) divinație prin după palpațiunile corpului s. prin inspecțiunea palmei mînei.

Palo-de-ruz, *botn.* speță de plantă de Peruvia.

Palombin, s. — *mino*, marmure albă, fără lustru ce se găsește printre sfărămăturile monumintelor antice.

Palourde, (fr.) vd. *Peloriți*.

Palpabile, (*tractabilis*), pipăbile, care se simte prin pipăit.

Palpebral, se dice de cea ce se referese la plepe.

Palpiger, care are palpe, mice antene.

Palpitare, (*-tare*), a se mișca în mod inegal și frecinte. — *Palpitațiune*, act de a palpiță.

Paludamentum, (lat.) vestimînt purtat de comandanții cu gradul de imperator s. generali.

Pamaca, un arbore american.

Pamb, (*-bus*), un pește indian.

Pambou, șerpă de Indie.

Pamphlet, script ephemer și adese critic. — *Pamphletar*, autor de pamphlete.

Panaceu, (gr.) remediu pretins universal; *p. antimoniale al lui Glauber* s. *p. lui Glauber*, speță de precipitat s. de sulfur aurit sulfat de soldă; *p. anglu* s. *solutiv*, magneziă albă. Comp. *pancrest*.

Panache, (fr.) pennat, uniune de peune lunge pră nă cască.

Panchymagog, (gr.) se dice de diverse remedie presupuse purgative generali.

Pancrațiū, (*-tiūm*), nnul din eserițele vechiei palestrice, compus din lupt'a și pugilatul. — *Pancrațiast*, cel ce luă pretul la pancrați.

Pancreas, (gr.) corp glandulos așezat în abdomen, în meșlocul curburelor duodenului. — *Pancrăatic*, care este din pancreas, ține de pancreas.

Panda, (*ailurus*), gen de mamifere stabilit pentru un animale dela Hindustan, (*ail. refulgens*) de genul urșilor.

Pandecte, (*-tae*), vd. *Digeste*. Cons. H. Brenkmann Historia Pandectorum seu fatum exemplaris Florentius (Traj. ad. Rheu. 1722).

Panegyric, poemă, orațiune, în laud'a cui-va. — *Panegyrist*, (*panegyriarch*), cel ce face un panegyric.

Panegyricism, lăndat excessiv.

Panemore, (fr. din gr.) mașină care se mișcă la ueri-ce vînt.

Panglossiă, (gr.) polyglottă, cules de buccăți din mai multe limbe.

Pangonias, prismă de quartz.

Panharmonic, *mus.* instrument (de suflat) care imită mai multe altele în concert.

Panhellenion, adunanța generale la deputaților poporului, cameră electivă în Grecia liberă.

Panier, (fr.) coșuț, canistru.

Panic, califică uă frică subită și fără fundament.

Panlessic, dicționar conținând

tôte vorbele și locușinile consacrate în nă limbă.

Pannomiă, (gr.) cules de tôte legile.

Panopliă, (gr.) armatură completă.

Panoptic, (gr.) edificiu construit astfel că din un punct ochiul îmbrăță tôte părțile interiorului.

Panorama, tabel cilindric în centrul cui se pune spectatorul și care reprezintă un horisonte întreg. — *Panoramic*, de panoramă, de un horisonte întreg.

Panstereoramă, (gr.) reprezentatiune întregă în relief.

Pantagog, vd. *panchymagog*.

Pantheism, *phil.* sistemă care recunoșce drept Dumnezeu tot ce există.

Pantheist, părten al pantheismului.

Pantheologiă, (gr.) toți deii paganismului.

Pantheon, templu consacrat totor deilor, totor hōmenilor mari.

Pantheră, (*-ra*), un animale sălbatic; *miner.* nă pētră prețioasă.

Panthogen, (*crystal*), ale cui tôte fețele și ângliurile solid snfer uă decreșcere.

Panthogoniă, (gr.) *geom.* speșă de traiectoriū reciproc care pentru uerī-cē pozițiune diferite ă assū sēlle, se taiă însuși sub un ângliū constant. — *Pantograph*, instrument pentru ă redce din mare în mic, și din contră tot felul de desembe, tabele. — *Pantographic*, relativ la pantographiă.

Pantomētru, (gr.) *geom.* instrument pentru ă măsura ângliurile, luă în nălțimi. Comp. *holometru*.

Pantomim, (*-mus*), actor care se esprime numai prin gest.

Pantophil, (gr.) care iubese tot.

Pantophobia, temere de tôte obiectele.

Papale, de papă, pontificale.

Papalu, arbure de Malabar.

Papat, demnitatea papei.

Papaveracēe, familiă de macuri.

Papayer, un arbure indian.

Papeto, (fr. *papet*), monnetă de argint la Roma. — 1 fr. 8 cent.

Paphose, mare aceră.

Papia, *botn.* gen de plante labiate, ovarid'a lui Linné.

Papilar, *anat.* care are papile. *Tunică papilariă*, membrana limbei.

Papile, eminiențe nervōse ale limbei, care serveșe gustului.

Papilionacēe, se șice de florile ale căror corole semăna cu aripele fluturului, snb ordine din famili'a leguminōselor, dnpă Candelole.

Papilionidī, trib. din lepidoptere.

Papist, catholic roman, părten al supremației papei.

Pappophor, grămină de America.

Papularia, *botn.* trianthemă.

Papyr, (*-rus*), plantă, arburel egyptian, hărtiă făctă din scōrț'a internă ă papyrului, hărtiă de Nil, din care Grecii făcēă cărticele, *byblos*.

Paquebot s. *PAQUE-BOT*, (angl. *packetboat*), mică luntre pentru epistote, și peregrinanți. (*passagers*).

Paques-Dieu, se num. un jurămînt al lui Ludovic XI.

Paquerină, plantă din N.—Hollanda.

Paquet, (fr.) unine de mai

multe obiecte strânse și învelite la un loc, fasciclu.

Parabase, episodă în nă bucată teatrale. Vd. *Tragediă*.

Parabași, (gr.) cei ce alérgă în caruri, appoi pre ȕeos.

Parabolă, (—*la*), allegoriă, similitudine în evangeliu care ascunde nă veritate importante, *geom.* curbă formată de secțiunea unui con prin un plan paralel unei din laterile sãlle.—*Parabolic*, de parabolă, curbat în parabolă.

Paraboloid, solid format de parabolă.

Paracenterion, *chir.* instrument pentru a face punctiunea ochiului atins de hydropisiă.

Parenthese, *chir.* punctiune în abdome.

Paracentrică, (*curbă*) *geom.* care se appropiă s. se depărtedă de centru în timpuri tot-deuna egal, precum curbă descrisă de pământ în giurul sòrelui.

Parachronism, erròre de timp s. de dată care pune un eveniment înainte de dat'a sa propriă; opp. *prochronism*.

Paraclet, (—*tus*), *consolator*, atribut al S-tului Spirit.

Paracletic, s. INVOCATORIU, carte de officiu grec.

Paracop, *med.* nșior deliriu în frigură. Comp. fr. *révasserie*.

Paracuse, (—*sis*), audițiune confusă s. diferite la fiă-care urechiă.

Paradă, (fr.) aparat, arrättare pompòsă, vanitate.

Paradigmă, (gr.) *gram.* esemplu, model de conjugatiune.

Paradis, (gr.) grădină delicioasă, ședinț'a fericilor.

Paradiastole, (gr.) distincțiune exactă a ideelor aualóge.

Paradossă, (gr.) la stoici propozițiune care la prim'a vedere uimesce, pare chiar contrariă sensului comune, la cercetare mai minușiosă se arrattă adevărată și bine fundată. *Paradoxa* lui Cicerone pre cari el le traduce parte prin *admirabilia*, parte prin *mirabilia*, sunt nă esplanatiune oratorică de sesse propozițiuni stoice. Dela epoch'a Alessandrinilor des. escerp-te de opere historice și physice, (de istoriă naturale), ass. evenimente însemnabili de nerî-cé gen, precum sunt scriptele *paradosographilor*, Allimach, Antigon, Myrsil, Lysimach, Aristotele, Pselln s. al. — Astăđi nerî-cé propozițiune contrariă opiniunii generală.

Paradossale, califică nerî-cé producțiune care ese din clasificatiunea priimită.

Paradosso-logiă, (gr.) mană, abus de paradosse.

Paraf, vd. *Paraph*.

Paraffină, *chem.* speță de huleiū produsu în distilațiunea unor materie organice.

Paraglossă, (gr.) *med.* cădere a limbei, glossocel.

Paragante, (fr. hisp. *paragante*, pentru mănușie), presinte pentru a recunnosce vre un serviț.

Paragoge, (fr.) schimbat în materialele primitiv al unei vorbe prin un adaus finale. — *Paragogic*, care se adaugă.

Paragraph, (—*phus*), mică secțiune a unei vorbiră, semnul care o indică.

Paralampse, (gr.) vd. *Leucom*.

Parale, nave adorată de Atheniană, singur'a care a scăpat dela

Aigos-Potamos. — *Parali*, Athenianii cari navigă cu paraul, lăcni-torii de pe cōstele Atticeii.

Paralel, (*-lus*), se dice de li-nēele, suprafecele cari remăn tot-denna la distanță egale una de alta.

Paralelism, stare ă doue linēe s. planuri paralele.

Paralelograph, (gr.) instru-ment pentru a trage linēe paralele. — *Paralelographiă*, artea de a trage linēe drepte paralele.

Paralepse, (*-sis*), *rhet.* figu-ră care stabilește atenținnea ass. unui obiect negles în aparință.

Paralepiped, solid terminat de șesse paralelogramme egalî done în doue.

Paralipomene, titlu al 2 cărți din Testamentul N., formănd sup-plement la cărțile Regilor. — *Para-lipom. lui Homer* sunt rebelul Trojei dela mōrtea lui Hectore până la cucerirea Trojei, poemă ă lui Cintu Smyrneu.

Parallasse, *astr.* arc ceresc co-prins între locul cel adevărat și locul aparinte al unei stelle.

Paralogism, (*-mus*), raționa-ment fals prin uesciință; opp. *so-phismă* cu consciință.

Paralysare, (fr.) ă face para-lytic, de uiel nu effect, fără forcă.

Paralyse, (*-sis*), pentru *para-lysiă*. — privaținne considerabile de sințimint s. de miscare.

Paralytic, effectat de paralyse.

Paramaleași, *chem.* sări din acid paramaleic și nă base.

Paramaleic, (*acid*), acid obți-nut prin distilaținnea uscată ă aci-dului malic.

Parameconic, (*acid*), acid ob-

ținut prin ferberea acidului meco-nic în apă.

Paramese, (gr.) *anat.* nume dat degetului annular.

Parametru, (gr.) *geom.* linēă drēptă și constante (nevariable) în fiă-care din cele trei secțiunii co-nice, s. care intră în equaținneau-neii curbe.

Paramondra, *miner.* fossile de passăre în Irlanda, Anglia și Sco-tia.

Paramorphină, *chem.* subs-tanță vecină cu morphin'a.

Paranaphtalină, *chem.* subs-tanță vecină de naphtalină.

Parandre, (fr.) coleopteră pla-tysomă.

Paranită, altă dată amethystă de nu violaceii fōrte clar.

Paranomase, (*-siă*), vd. *Pa-ronomase*, *-siă*.

Paranymphe, (fr.) s. *para-nymphaire*, orațiune solemne la fi-nele licințelor de theologiă.

Parapegnă, *astr-vech*, instru-ment destinat ă arrătă solstițele prin umbr'a unui stil; tablă de me-tal pentru ă înscrie ordonanțele.

Parapet, (fr. din ital. *parare*, *petto*), înălțatură d'ass. unei forti-ficațiunii; mic mur la înălțime de rēsm.

Paraph, (corrupt din *paragraph*) des. linēele cari irsoțesc nă sub-semnătură.

Paraphernale, (*-num*), cali-fică averea consortiî necoprinsă în dote; opp. *dotale*.

Paraphon, (gr.) *mus.* care fa-ce paraphoniă.

Paraphoniă, (gr.) *mus.* con-sunanță prodnsă de sunete diffe-riinți auđite simultan; *med.* difficul-tate de a vorbi, vișiū al vocii.

Paraphonist, *eccl.* cântător din chor.

Paraphrase, (*-sis*), explicațiune întinsă à unui test s. à traducțiunii sêlle literali; întreprățiune falaciôsă, (viclănă.) — *Paraphrast*, cel cê face paraphrasi.

Paraphrastic, prin paraphrase.

Paraphrenesiă, (*gr.*) speçă de phrenesiă produsă de inflamațiunea diaphragmei.

Paraplectic, *med.* affectat de paraplegiă.

Paraplegiă, s. — *plessiă*, *med.* paraliysiă à totni corpului, affără de cap.

Paraplenritide, (*-tis*), *med.* inflamațiune à părții plenrei care accoppere suprafaç'a superiøre à diaphragmei.

Parapoplectic, affectat de parapoplessiă.

Parapoplessiă, apoplessiă aparinte.

Pararythm, *med.* puls disproportionat cu starea subiectului.

Parasange, măsură itinerariă à Persilor, 5000 metre.

Parasceniū, vd. *Postsceniū*.

Parasol, umbreluță.

Parastemă, (*gr.*) *med.* distorsiune à gurei.

Parathese, (*gr.*) impositiune à cuvînelor.

Paratonnerre, *phys.* aparat al lui Franklin; varga de fer cu vârful foarte ascuțit, stabilită pre edifiçie, munită cu un lanț de metal care comunică cu pămîntul s. ap'a pentru à subtrage fluidul electric din nori. Paratonnerul appară de trăsnet în giurul sêu distanță apprópe duplă decăt înălțimea sa.

Paravent, (*fr.*) obiectaclu mobile compusă de mai multe buc-

căte de lemn mobili, ornate cu deseme s. copperite cu materiă, stabilită în uă cameră contră vînt s. al.

Parc, (*fr.*) circuit de muri plântat cu arburî s. al., destinat principale pentru preâmbierea și plăcerile vînătorii.

Pardon, (*fr.*) iertare. — *Pardonnare*, à iertă.

Parcatis, epistolă de cancelariă pentru à face sê se essecute uă sentință affără din juridiçtiunea tribunalului unde a fost dată.

Parese, (*-sis*), *med.* paraliysiă necompletă.

Pariamb, instrument cu chorde s. flaută cu care se insoția iambele.

Parinthese, (*-renthesis*), proposițiune isolată, introdussă în uă phrase cuî întrepupe, prin presinț'a sa, șirul.

Parisis, se numia sub Hugo-Capètes monnetele percusse la Paris, în opposit. cu celle dela l'ours.

Paritate, (*-tas*), egalitate.

Parisylab, (*-bic*), în acel'ași număr de silabe.

Parfun, (*fr.*) miros plăcut.

Parhomologiă, *rhet.* concessinne. *N. us.*

Parlament, adunanț'a celloi mari ai Statului pentru à judecã de affaceri considerabili. În Anglia adunanț'a deputaților.

Parod, (*-dus*), primul cântat al chorului întreg, după prolog, în tragedi'a grecă. Comp. Aristot. poet. XIV.

Parodiă, (*-dia*), buccată teatrale destinată à străvesti nã alt'a.

Parodiare, à face parodiă.

Parodic, de parodiă.

Parolă, (*fr.*) vorbă. *N. us.*

Paromologiã, vd. *Parhomologiã*.

Paronomase, (gr.) *rhet.* unine de homonymie s. deparonymie.

Paronomasiã, (gr.) asemãnare de vorbe din limbe diverse.

Paronym, (gr.) vorbã care se mãnã cu alt'a dupã etymologiã.

Paronymic, de paronym.

Parossysm, (—*xysmus*), îndonit de acces în egritudine. — *Parossysmic*, de parossysm.

Parotide, (—*tis*), glandulã sntb urechiã.

Parpailot, s. — *payot*, (ital. *parfalla*), heretic, impiu; termin injurios dat Calvinistilor.

Parquet, (fr.) paviment.

Parrakona, phasian de Guiana.

Parricid, (—*da*), cel cã à omorît pre pãrintele sãu (tatã, mamã, srnore s. al.)

Parricidiu, (—*dium*), crimele parricidului

Parterre, (fr.) sol.

Partheniã, hymn grec cãntat de vergini; *botn.* plantã corymbiferã.

Parthenian, (*copil*), conceput și nãscut în absinț'a bãrbatului, la Lacedemone.

Parthenologiã, (gr.) tractat medicale ass. egritudinilor nãscerii.

Parthenon, templu al Athenei, fundat de Pericle, la S. de Erechteion. Venețianii lã derimarã în 1687. Mai multe din metope, bas-reliefs s. al. le dusse în museul brittic lordul Elgin, la începutul acestui secl.

Parțiale, care se mãrginesc la uã singurã parte; care favoresce un partid, uã persõnã de preferințã.

Participare, (fr.) à luã parte.

Participiu, (—*pium*), *gram.* vorbã care particepe de natur'a verbului.

Particulã, (—*la*), micã parte.

Particular, în parte, privat, care perține propriu și singur unor obiecte. — *Particularitate*, calitatea particularului.

Partisan, (fr.) cel cã îmbratã un partid. Suppl. *pãrtien*.

Partit, parte din un tot.

Partițiune, (—*tiõ*), divisiune; *mus.* uniunea totor buccãțelor unei compozițiunii, symphonie, la piano s. organat octavã s. puçin mai mult, cãtre meclocl instrumentului pre care se accõrdã cealtã parte. — *Partițiuni oratorie*, cãrțile lui Cicerone ass. rhetoriceii.

Partitiv, care esprime uã parte.

Partologiã, (*partus-logos*), *med.* tractat ass. nãscerii.

Parvenire, (fr.) vd. *Pervenire*.

Parvis, (fr.) loc luaintea ușiei unei biserice cathedrali, *propileu*.

Parvulissim, (lat.) termin al lui d'Alembert pentru ã desemnã Veneția (nensit.)

Pasan, speçã de antiloç african. Comp. *gazelle de Bẽzoard*.

Pascaliniã, machinã de aritmeticã inventatã de Pascal.

Pasigraph, autor de pasigraphiã.

Pasigraphiã, systemã chimericã urmãritã de Leibnitz, Wilkins, Volney s. al. de ã putã citi și înțellege tõte limbele fãrã traducțiune. (Vd. Bonillet *Diction. de lettres etc.*)

Pasialia, pasigraphiã vorbitã.

Passage, (fr.) loc de trecere.

Passager, (fr.) peregrin, cel cã

ascinde în nave pentru à trece în alt loc.

Passe-partout, (fr.) cheiă comună la mai multe serule.

Passe-pied, danț bretonic foarte viu.

Passe-port, (fr.) permissiune de à trece, călători liber.

Passe-taille, (fr.) *mus.* compozițiune în trei timpuri lenți și membre de phrase de patru măsuri.

Passement, (fr.) țesătură (*tœnia textilis*) lată de fire de aur, serică, pusă pentru ornament pe vestiminte mobile s. al.

Passe-temps, (fr.) petrecere, delectațiune.

Passiune, miscare à animei, violente afecțiune (patimă). — *Passionat*, cu pasiune.

Passiv, (—*us*), care priimesce, suferă acțiunea, impresiunea; opp. *actio*. — *Passivitate*, calitatea passivului, simțibilitate esternală și internă.

Pastel, (fr.) speță de crayon pentru desena.

Pastelero, nume dat, în Hispania, moderaților cari voia constituțiunea din 1812.

Pastiche, (ital. *pasticeio*), tabel depins în modul unui artist mare; *lit.* imitațiune à idăelor unui autor celebre; *mus.* operă compusă din buccăte de diverși compozitori, de us frecinte în Italia, *pasticci*.

Pastil, (—*lus*), compozițiune de aluat (*pasta*), de sahar, odor, medicaminte s. al., rotundă, pentru à mânca s. arde.

Pastorale, (—*lis*), păstoresc.

Pastorelle, (fr.) *mus.* ariă în genul pastorale, în măsură de §.

Pat, (fr. ital. *patta*), échec inevitabile regelui dacă se miscă. Dacă jucătorul nu are altă buccată, partitul devine nul; precând la *mat* è perdut.

Patac, vd. *Patar*.

Pataque, monnetă de Batavia, monnetă de argint de Brasilia (*pataca* s. *patacon*) = 320 reis s. 1 fr. 78 cent., monnetă în Alger, unde sunt mai multe spețe: *pataque-chique* = 232 aspre, *pataque d'aspre* = 8 temine, — ambele val. aproape 1 fr. 38 cent. franc. (după Boiste *pataque-chique* = 24 sous), *pataque-gourde*, = 1 fr. 62 cent. Monnetă de argint în Turcia = 6 livres tournois.

Patar, — *tara*, — *tard*. — *tac*, (pôte corrupt. din germ. *Peter*, fiindcă pôrtă imaginea S-tului Petru), vechiă monnetă în Flandra și Niederlande, = 1 sous.

Patavinitate, (—*tas*), mod de vorbire propriu lăcutorilor din Patavia. — De patavinitatea lui Liviu; Quintil. Instt. orat. VIII, 1 § 3, I. 5 § 56. Morhof De patavinitate Livi. Eckhard De Asin. Poll. § 35—36. Thorbecke Comment. de vita et script. Asin. Pollion. p. 137—143. Ruperti Prooem. § V. p. 43 sq. Niebuhr History of Rome I (IV) p. 62 sq.

Patentă, (fr.) epistolă de recomandățiune accordată de rege, de corpuri, de universitate.

Paternel, — bine *patern* — de tată, care vine dela tată, attare cum se cuvine unui tată.

Paternitate, (—*tas*), calitate, stare de tată.

Pathemar, paquebot indian foarte repede.

Pathetic, care miscă pasiunile, agită inim'a (gr. *pathos*, *actio*

affectus commovens, Buhle la Arist. (poet).

Pathetism, arta de a produce patheticul.

Pathogenesiă, (gr.) partea medicinei care tractează de originea și cauzele egritudinilor.

Pathognomic, care arată dispozițiunile corpului în sănătate s. egritudine. *Semne pathognomice*, semne propriu unei afecțiuni, egritudinii, care arată adevăratul caracter al ei.

Pathologiă, (gr.) știință care tractează de natură, cauzele, simptomele egritudinilor. — *Pathologic*, de patologie. *Stare pathologică* a unui organ, care arată simptomele unei egritudinii.

Pathopă, vd. *Pathetism*.

Pathos, căldură de styl afectat și dislocat (ironice).

Pațiință, (—*entia*), răbdare. — *Pațiinte*, răbdător, care suferă.

Patin, (fr.) pantof desubt cu fer, pentru a se da pe gheață, calopozițiune.

Patirich, (pron. — rik), speță de pasăre, meropă de Madagascar.

Patisseriă, (fr.) prăjitură. — *Patisier*, cel ce face s. vinde prăjituri.

Patois, (fr.) limbă particulară unei țări, limbă rustică a popoului, a țărănilor, a unei provincii.

Patolles, materiă de serică de Surate.

Patoréale, un canard de Chili.

Patrat, cap al Fețialilor, la R.,

Patres, vd. *Patricii*.

Patriă, (—*tria*), țară a nașterii.

Patriarch, (—*cha*), persoană sănătă a Testamentului V., institutor al unei ordini monacali; primul e-

piscop, capul Bisericii grece. — *Patriarchale*, de patriarch. — *Patriarchat*, demnitate de patriarch.

Patricii, la început, în sens strâns, se numia *patres* senatorii, d. e. *patres conscripti*, *patricii* descendenții lor. Prin estins. *patres* conține și pre *patricii*, nici udată contrarul. Până la Serv. Tullii *patricii* eră singuri cetățianii proprii, numiți și *ingenui*, diviși în trei triburi, *Rames*, *Titi*, *Luceres* (de consult. principale Niebuhr, Goetliug, Mommsen, Lange) și 30 curie. Drepturile lor sunt în genere identice cu ale *cives*. Dela Serv. Tullii până la Const. c. Mare *patricii* sunt adevărați nobili (*gentes majores gent.*) cei aleși de Romulu, *minores gentes*, cei creați de Tarq. Priscu) în opozițiune cu plebeii pre cari regele i redicase la cetățianii, și cari formă communele. Nobilitatea lor este nedependente de fortună s. honorii civili. Privelegiile lor sunt variat în diversele timpuri. După dreptul privat plebeii eră, chiar dela Serv. Tullii, egali *patricilor*; în dreptul public conservară ultimii uere-cari prerogative, speciale la jus honorum, pre care la început lă avură numai dișii. Demnitățile cele mai importante în Stat, cestură, tribunat militar, consolat (prin leges Liciniae Lestiae) dictatură, censură, senatul și locurile de judecător, chiar anguratul și pontificatul (lex Ogulina), tôte eră deschise plebeilor; numai funcțiunile de *interres sacrificulus*, mai mulți flamines și Salu Palatini, remaseră pentru tot-deuna *patricilor*. În sacris gentili *patricie* și ludis Trojanis aveă numai ei intrare. Din causă aușiei con-

servară uă prestanță la usul de ager publicus Sub imperatorî însemnătatea patricilor se perdū. Constant. c. Mare făcū din patriciat uă demnitate care se dă funcționarilor superiori, nu însă hereditariă. — Cons., după Lemaire, Lexic. Labri.

Patriciat, demnitate de patriciū.

Patricid, vd. *Paricid*.

Patrimî, (—*mi* *matrimi*, ἀμφι-*θαλεις*), se numiă la cei vechi minorinți căror trăiă tata și mama.

Patrimoniū, (—*nium*), averca hereditată dela tată si mamă, (în unele locuri *patr-patern*, *patr-matern*). — *Patrimoniale*, d. patrimoniū, patern.

Patriot, care și iubesc patri'a. — *Patriotic*, de patriot. — *Patriotism*, amóre de patriă, caracter al patriotului, civism.

Patristică, sciinț'a lucrurilor relative la părinții Bisericeii.

Patrocinare, a vorbi lung și până la importunitate, străduindu-se a convinge. (nens.)

Patron, (—*nus*), protector, apărător, al unui individ, unei corporațiuni, comuue, în timpul imperatorilor chiar al unei cetăți (*collegia*, *sodalitates* etc). La Cic. și Quintil. addeșe pentru avocat.

Patronat, (—*tus*), protecțiunea ce dă patronul, dreptul cē are — *patr. clientelor*, escrcitat ass. clienților s. în favorea lor; — *eccl.* drept de a numi la un beneficiū.

Patronesse, (fr.) dōmnă care se însărcinēă a direge un bal, uă sărbătore, în favorea unor pauperi.

Patronymic, (—*cus*) se țice de un nume dat totor descindinților unei ginți, d. e. Heraclidī.

Pauci, (lat.) particulă prepusă unor vorbe cā sē arratte mică cantitate a obiectului.

Paule, mică monnetă italică, apprópe 54 cent.

Paulette, (fr. și *palotte*, după numele lui Paul, inventorul) drepturi annuali cē plătiă regelui officiarii de Justiță și de finanță pentru a rămâne liberi în funcțiunile lor și pentru cā prețul (unii și funcțiunea) sē se de hereșilor lor dacā se întimplă sē mōră în cursul aceluī an.

Paulină, (*acțiune*), *jurispr.* acțiune dată creditorilor pentru a revocā alienațiunile frauduloșe ale debitorilor.

Pauper, (*per*), sărac.

Pausă, (—*sa*), suspinsiune, întremisiune, încetat de acțiune.

Pauxi, (*lophocercus*), passăre domestică de Guiana.

Pavagiū, (fr.) asternutul stradelor. Suppl. paviment, stratură.

Pavare, (fr.) a face paviment, aterne strat'a, curtea.

Pavillon, (fr.) specă de cort pătrat s. rotund, *tentoriū*; învelișiu de pat suspins de lacuare, *coupoen*.

Paviment, vd. *Pavage*.

Pavois, (fr.) specă de scut la vechii Francesi. Aceași vorbă cu *pavăsă*, ital. *paveuse*.

Pavonazzo, (ital.) marmure antică de contestură camelariă, penată cu roșiu și alb.

Pavonită, (fr.) polypar fossile.

Paxos, fruct de Philippine în form'a olivelor, (măsline).

Paya, serică albă de Aleppo.

Paysagiū, (fr.) întindere de țarră văduță în un singur aspect,

tabel care o reprezintă. — *Paysagist*, artist de paysages.

Pêche, piatră spongiasă de Cornouailles.

Peaniți, *miner.* gogosie petroșe copperite pe laterile esteriore de cristal.

Peantidi, petre puse de Pliniu în ordinea gemonidilor.

Peanx doxces, (fr.) *botn.* familia de plante stabilită în genul agaric al lui Linné. Conține patru spețe.

Pecari, mistreț din America merid. Comp. *tajacu* și *cochon de bois*.

Peceanți, (*humori*), *med.* se numesc humorile vițioase în calitate și cantitate.

Peccata, (lat.) asinul în luptele publice de animale; hom stupid.

Pechia s. *PESSA*, mică monnetă de cupru indiană, aproape 2 cent.

Pechblende, (germ.) *miner.* uraniă asydulat de Haüy.

Pecherz, (germ.) mineral peștii asemene.

Pechstein, (germ.) speță de piatră. — *Pechstein fusibile*, s'a apropiat de feldspathul compact, prin urmare de petrosilex, cel *nefusibile*, s'a desemnat sub numele de *quartz résuuite*.

Pechurin, fruct aromatic din America merid.

Pechyagra, (gr.) *med.* rheumatism la cot.

Peco, theă de China.

Pectată, sare din acid pectic și apă base.

Pecten Vineris, (lat.) *botn.* nume dat cerefoliului (*crephylulni*) sălbatic și la mai multe umbelifere.

Pectină, (din gr. (*pectis, cuagulum*), substanță obținută în se-

cul nostru de Braconnet, care există în toate fructele și are cea-va analogie cu gnum'a. După Laveaux gen de plantă stabilit pe un fruct venit dela Ceylan.

Pectis, gen stabilit pentru plante tubuliflori din Antille și America tropicale (alții merid.) din familia corymbiferelor.

Pectorale, bun pentru pept; care se poartă pe pept.

Pectorali, *nat.* divisiune de pești.

Pedagog, (*paedagogus*), cel ce este însărcinat cu educațiunea copiilor, (dela 6 ani, pentru Greci).

Pedagogia, (*paedagogium*), instrucțiune, educațiune.

Pedagogic, de pedagogia, relativ la.

Pedagogică, arta de a instrui pe copii. Vd. *Pedagogia*.

Pedale, pinnă în Țicșosul unui instrument de muzică, care este cu peștile, pentru a modifica intensitatea sunetului (piano), a cânta (organat), a schimba becarrele în diesi și bemoli, (harpă.)

Pedant, (fr.) persoană care afectă pre multă erudițiune, un ton decisiv, pre multă esactitate, severitate, superioritate. — *Pedantesia*, *pedantism*, profesia pedantului, mod, aer de pedant.

Pedanque, (fr.) imagine de femeă cu peștile de gîscă găssită pre unele mouuminte din evul mediu și care se crede a fi a reginei Perthé, mam'a lui Carol Magnn.

Pedatrophia, (gr.) atrophia, carreau.

Pederero, mortariu pentru a arunca ferul etc.,

Pedestrianism, s'a Țis de usul anglu de a face alergăture lun-

ge pre deos s. de à stabili prinsure pre attare exerciți.

Pediar, divis că degitele peșilor (de plante).

Pedilanth, (—*thus*), *botn.* euphora tithymaloid.

Pedilaviu, (—*vium*), .baia de pești.

Pedinane, mammifere carnivore cari aū pollicele peșilor de dindărăt depărtat de cele-alte degite și cari se servesc cu peșile drept mâne, precum Nanguru.

Pedioclu, (*loricatus*), care are ochi pediculați și mobili precum limacele (mele).

Pedometru, instrument pentru à măsură drumul. Comp. *odometru*, *hodometru*.

Pedonosologiă, (gr.) tractat de egritudinile copiilor.

Pedophil, (gr.) care iubesc copiii.

Pedrial, se dicea de latronii munteni în Hispania.

Pedum, (lat.) baston pasturale recurbat la un capăt, adese purtat de actorii comici.

Peduncul, (—*culus*), cod'a unei flori, s. fruct.

Pec, *botn.* se num. mâi multe plante de Madagascar.

Pecterman, (germ.) bere albă în Leovan.

Pegas, (—*sos*), cal mythologic. Vd. Hesiod *theog.* 278 sqq. 325, Pind. ol. 13, 60, 90, 125, *istm.* 7, 44. Ovid. *metam.* 4, 784, 797 6, 109 5, 256. Hom. *Il.* 6, 125.

Pegma, (ital.) speșiale uă machină de lemn cē proferiă la spectacole, când voia nescine à operă uă schimbare la vedere. Vd. Sen. Ep. 88; Claud. Mall. Theod. 325; Phaedr. V, 777. 7. Snet. Claud.

34. După Laveau, assemine machinelor puse în us astăzi la focurile de artificii și cari „jouant au bascules, lançaient en l'air, avec la matière dont elles étaient chargées, les hommes eux-mêmes qu'elles portaient.”

Pegmari s. PEGMATI, constructori de pegmate; gladiatori cari combătea d'assupra pegmatelor.

Pegmatilă, *miner.* pētră compusă de feldspath și quartz.

Pegomanțiă, (gr.) divinațiune prin inspecțiunea apei fântanelor.

Pegome, *nat.* speșă de pește din divisiunea thoracicilor.

Pehlvi, caracter, scriptură à Persilor și Parthilor.

Peigne-machau, (fr.) machină pentru à repastina pratele (biner les prairies.)

Peinchebeck, vd. *Pinche-bec*.

Pecao, theă analógă cu peco.

Pekin, materiă de serică de China.

Pelagoscop, (gr.) instrument pentru à vedē în fundul mării.

Pelați, (*πελάται, δῆται, ἐπιμύροει*) classe à cetățianilor greci cari plătiă à siessē parte din venitul lor cā arendă (ceea cē Schoemann și Boeckh rejectă s. conservă à șessē parte. Vd. și Plut. Sol. 13.

Pelecin, (—*num, non*), speșă de cadrante la ceļ vechi.

Pelecoid s. PELI, (gr.) *geom.* care are form'a unei securi.

Pelerinagiū, (fr.) călătoriă de devoțiune, *peregrinat*.

Pelican, (*pelecanus*), vd. *Oncocrotan*.

Pelidna, nume sciințific al *aulaudet de mare*.

Peliosanth, (—*thus*), *botn.* se

nm. nă plantă din Indie, alt'a din Amer. merid.

Peliose, vd. *Ecchymose*.

Pelta, gen de plantă stabilită după un fruct (bóbă cu calicini superiori fără dinți, conținând în nă casulă multe semințe lăcnițe), de Ceylan.

Pellagre, (fr.) *med.* varietate à ichtyosei.

Pelliculă, (—*la*), peliță foarte subțire.

Pelomanciă, (gr.) divinațiune prin mediul lutului (noroiu).

Pelvimetru, (gr.) *chir.* instrument pentru a măsură pelliuiul, (bassin.)

Pemiua, un arbust, (*viburnum opulns*, *sambucus aquatica*), de Canada.

Pemphigode, (fr.) s. *pemphigode*, (fr.) vd. *urm.*

Pemphigus, *med. fièvre inflammatoire*, s. *f. balbeuse*, anasarcă (flegmatia) cutană caracterizată prin erupțiunea unor bule de volume variabile, pe lamine (place) erythemice, pline de un lichid galben s. sănginolinte.

Pemphis, arburel din insulele mării merid. și moluce.

Pemphredon, gen de insecte din ordinea hymenopterelor.

Penale, care privesc pedepșile legale, suppose la uă pedepșă. — *Penalitate*, calitatea penalului.

Penafi, (—*tes*), aceeași rădăcină cu *peuns*, *penitus*, *peultralia*) deii domestici, la R., protectori ai unității și stabilității familiei. Numărul, numele și genul lor e nedecis. — Vesta, Jone, Lares, eră între dînșii. Se divideă în *penates majores*, *publici*, ai Statului; *p. minores*, *privati*, diș *penetrales*, do-

mestici, *familiares*, *patrii* (la Greci καὶ αἰρωῖσι, γενεθλοῖσι, κτήδεσιν, μύχοι, ἔρηνον), ai familielor, cu toate că Lemaire: *nempe penates ac dii patrii*, item *familiares*, sunt idem; h. c. ii. quos et quaeque urbs communiter a majoribus traditos, et quaeque familia sibi proprios ad-civerat et colebat. Uă reprezentatiune după Virgiliu al Vaticanului la Rich p. 468.

Pendul, (—*lum*), s. — *lă*, pond suspins de un fir priimitor de oscilațiune; horologiă cu balanciă, (pendulum horologinm.)

Pendulist, făcător de cistele (enthie) de pendulă.

Penerople, gen de coquilă des-pere cōstele vecine Ligurului.

Peninsulă, (—*la*), *geogr.* aproape insulă. — *Peninsular*.

Peniston, **paniston**, materie de lână cu postavul de Anglia.

Penitare, (că refl.) a se căi. *N. us.*

Penitintă, (—*tentă*), căință.

Penning, denar hollandic, = $\frac{1}{6}$ sol s. stugver.

Penny, (pron. *pe-nē*), și *denar sterling*, monnetă de argint anglă, solidă, = $\frac{1}{2}$ schilling s. 10 cent. — *Half penny*, monnetă de cupru, = $\frac{1}{2}$ denar; *farthing*, = $\frac{1}{4}$ penny.

Penny-cast, (angl. pron. *pe-ne-ist*), arenă pămintōsă conținând numeroșe fragminte de coquile marine.

Pension, (fr.) vd. *urm.*

Pensionar, cel ce este în pensionat, cel ce plătesc pensiuue; cel ce priimesc.

Pensionat, stabiliment unde copiii șed, se nutresc și studia.

Pensiune, (—*sto*), plată, retribuțiune periodică anuală.

Pensum, (lat.) adâns de pedep-se. la copii.

Pensylvania. provința în Amer. septentr. *Cheminée de pensylvanie*, (fr.) cămin *pensylvanic*, speță de cămin economic.

Penta, (gr.) prepozițiune cê se allătură vorbelor spre a arătta că părțile esprese prin acelle vorbe sunt în număr de cinci

Pentacanth, (—*thus*), pesce thoracic.

Pentachord, (gr.) lyră cu 5 chôrde, la Greci, în timpul lui Alceu și Saphoi mediariă între cea vechiă cu 4 și cea de mai târziu cu 7.

Pentacontarch, (gr.) cap de 50 hómeni.

Pentacosimedimn, (gr.) prim'a clase a cetățianilor athenianî, conținind pre cei cê culegea 500 medimne de produse nscate, metrete de licide, în arginți drachme. 500 drachme, capitale de 6000 drachme.

Pentacrostic, (gr.) se numiă, la cei vechi, versuri pentacrostice, versuri dispuse astfel că tot-deuna se găsesc cinci acrostice cu acel'ași nume în ciucei divisiuni ale flă-cărui vers.

Pentadactyl, (gr.) care are cinci degite.

Pentadecagon, (gr.) geom. figură cu 15 ânghiuri și 15 lateri. Comp. *quindecagon*.

Pentaedru, (gr.) geom. solid cu cinci fețe.

Pentaeteride, în chronol. grēcă spaț de 5 ani. Allătire cu *triete-ridele* (3 ani) formă *octaeteridele*. vd. *An*.

Pentaglot, (gr.) care   în 5 limbe.

Pentagon, (gr.) geom. care are cinci lateri și cinci ânghiuri egal . — *Pentagonic*, în pentagon.

Pentagoni , (—*nium*), botn. campanulă cu capsulă pentagonală.

Pentagyne, (gr.) plante cu cinci pistili.

Pentahessaedru, (gr.) cristal cu cinci rinduri de fețe dispuse c te 6 unele d'assupra altor

Pentamere, (gr.) co'leoptere cu 5 articole la tarse.

Pentametr , (—*trum*), metr. vers latin compus de 5 peđi; vers frances de 10 silabe.

Pentandric, (gr.) botn. plante cu 5 stamine,   cincia clase   systemei lui Linné.

Pentanemă, gen din familia *synanthercelor*, conținind nă singură plantă   cui origine   necunoscută.

Pentangular, vd. *Pentagon*.

Pentanthere, (gr.) botn. plante cu cinci anthere.

Pentapast, (fr.) s. —*parte*, mai bine *pentaspast*, machină cu 5 rotile pentru   redic  sarcine.

Pentaprotiade, demnitatea unui din cei cinci mari officiarî ai imperinl i grec.

Pentapylon, (gr.) edificiu cu cinci porte.

Pentarch, membru din u  pentarchi .

Pentarchi , (gr.) guvern de cinci capi.

Pentaspast, (gr.) combinațiune de cinci rotile.

Pentasperm, botn. cu cinci grăunți.

Pentastyl, archit. edificiu cu cinci rinduri de columne la faę'a dinainte.

Pentateuc, (—*chus*), se num.

celle cinci cărți prime ale Bibliei.
— *P. chirurgicale*, diviziunea egritudinilor externe în cinci clase: plage, ulcere, tumori, lassațiuni, fracture.

Pentathlu, (gr.) des. uniunea celor cinci lupte prime ale gimnasticeii grece, espuse de Simonide în pentametru: *άλμα, ποδωκείην, δίοκον, ακουσα, πάλην*.

Pentaurea, pētră, la ceii vechi, care atrăgea ferrul; probabile fer magnetic.

Pentecomarch, guvernator de 5 sate la Grecii vechi.

Pentecontachord, instrument de musică cu 50 chorde inegali.

Pentecontarch, (gr.) comandante de 50 hōmeni s. de un *pentecontor*, nave cu 50 rame.

Pentecoste, (—te), sărbătōriă ce se celebră în memori'a descinsinii S-tului spirit, la 50 zile după Pasci.

Penthes, sărbătōri'a purificării în Grecia.

Penthor, s. *PANTHOR*, (—rum), *botn.* plantă americană à cui capsulă are 5 anghiuiri.

Penthelică, (*marmure*), marmure albă dela muntele Penthelic, între Athene și Marathon, astăzi *Penteles*.

Penliscul, *nat.* se numesc nerii ce patruped cari au cinci degite la peți.

Pentorum, vd. *Penthor*.

Pentstemon, *botn.* gen stabilit pentru chelonile (*galanes*), ale căror flori au patru stamine contră un frāt sterile.

Pentzie, *botn.* gen stabilit pre labeliformea lui Linné, sunt appoi cu tunicetele și athanasiele.

Penultim, (—mus), care precede immediat pre ultimul.

Peon, s. *PEAN*, (*peau*), *metr.* pede de una scurtă și trei lunge.

Peotte, specă de luntre rotundă, cà chaloupe pre Adriatic'a.

Pepaios, plantă de America cu fructul analog unui mic pepine.

Pepastic, vd. *Peptic*.

Peperin, (ital. —no), mic tof vulcanic.

Peperită, tof vulcanic roșiū s. verde închis compus de grăunți vitroși.

Peperomiă, *botn.* gen diu driandri'a monogyniă.

Pepinieră, (fr.) se dice figurat pentru reuninii de persoane destinate unei stări.

Pepita, buccată mai ales de aur în minere, nelucrat. *Or natif amorphe*.

Peplus, *botn.* specă de caphorle.

Peplus, (—plus, —plum, gr. *πέπλος, πέπλον*, după Riemer din *πέλλα*) vestimint pentru d'assupra, specă de mantă, propr. lat. *palla*. Vd. Ferrar. de Re Vestiar I, 3, 18 și în Anal. p. 81: Boettiger Sabina p. 397, 416 seq. Schol. Homer. II. v. 734, *γυναικίον ενδομα τουτίδη χιτώνα ον οση ενεδύοντο άλλ' επεπερανωντο*.

Pepo s. *PEPON*. vd. *Potiron*.

Pepoaza, nă passare de Parnay.

Pepse, (gr. fr. *pepsie*), coctiōne, matrașinue, în med. vechiă.

Pepsină, substanță ce pretinde Schneau a fi găssit în cellulele cari investesc laterile glandulelor gastice.

Pepsis, hymenopteră dintre sphericile lui Linné.

Peptic, vd. *Pepastic*.

Per, (lat.) particulă ce se pune înaintea mai multor terminii de chemiă și arată că elementul înaintea cui stă se află în cea mai mare cantitate în combinațiunea dată.

Pera, *botn.* arbure american numit și *perula*.

Peragrafiune, *astr.* percursiune. *R. us.*

Peragu, *botn.* pyrenaceă de Indie.

Peraloscopiă, (gr.) divinațiune prin fenomenele aparinți în aer.

Peraphyl, (gr.) distinsiunea calicului plantetor.

Perarsin, *vd. Per thesin.*

Perce, (fr.) uneltă cu care fabricanții de fluere perforă (găuresce). *Perce à main*, aceea cu care fac foraminile (găurile) cari dă sunetele.

Percepere, (—*cipere*), a strînge impositele.

Perceptibile, care se pôte percepe. — *Perceptibilitate*, calitatea perceptibilelui.

Percepțiune, (—*lio*), act. de a percepe (*vd. prec.*) *phil.* acțiunea de a cunoște, înțelege, prin spirit s. simțuri.

Perceptor, *commis*, prepus pentru a percepe impositele.

Perclus, *paralytic*, beteag.

Percnopter, (gr.) se num. câteva spețe de vulturî alpinî.

Percnos, speță de aceră.

Percussiune, (—*sio*), lovire.

Perdice, (—*dix*), passăre galinacă, *fr. perdrix*.

Perdicie, *botn.* gen din familiă a corymbiferelor.

Perdicită, *miner.* pētră în culoarea perdicelui, la *R.*.

Perdițiune, — bine *deperdițiune*, pierde, disipațiune.

Perēgrin, (—*nus*), strein, trecător.

Peregrinațiune, (—*lio*), călătoriă în țerre depărtate.

Peregrinomania, mania de a căllători.

Perempțiune, annulațiune a unei proceduri pentru că n'a fost urmată la terminul desft, *acțiune obsoletă*.

Peremptoriū, (—*rūs*), decisiv.

Perēzie, (fr.) *botn.* gen stabilit în locul perdicilor.

Perfect, (—*tus*), deplin în genul său, desăvîșit.

Perfectibile, priitor de perfecțiune. — *Perfectibilitate*, calitatea perfectibilelui.

Perfecțiouare, (fr.) a face mai perfect.

Perfectissim, titlu al unor gubernatori de provincie în Imperul de deos, mai puțin decât *clarissim*, calificatiune a cetățianilor din a patra ordine creată de Constantin, *illustru*.

Perfid, (—*dus*), care nu'și ține vorba, nu e fidele.

Perfidia, (—*dia*), lipsă de fidelitate.

Pergoles, strugure de Pergola.

Periamb, (—*bus*), *metr.* pede de două scurte.

Perianth, (gr.) învelișii extern al florii.

Periblepsia, (gr.) *med.* uitătură sălbatică în deliriu.

Pericardiă, capsulă membranosă în giurul inimei.

Periclu, (—*culum*), primejdiă. — *Periculos*, primejdios.

Perigese, numia Grecii uă des-

cripțiune totală s. parțială a pământului sub formă de călătorie.

Perigeu, (—*geum*), loc al cerului unde se află ușa planetei când este cel mai aproape de pământ.

Periheliu, punctul de cea mai mică distanță a unei planete de soare.

Perimetru, (gr.) circumferință (contour).

Period, (—*du*), astr. revoluțiunea unei planete; spaț de timp determinat. — *Periodic*, care are perioade, vine la timpuri determinate. — *Periodicitate*, calitatea periodicității.

Periodist, cel ce face foie periodice diare.

Periodonici, învingători la jocurile sacre, la Greci.

Periodynia, (gr.) durere locale violente.

Perioste, (—*teum*), anat. membrană fibroasă care învelește oasele.

Periostose, (—*sis*), înfățură a periosteului; hyperostose.

Peripeția, vd. *Tragedia*, și Aristot. *poet.* c. 12.

Peripheria, (gr.) geom. circumferința unei figure, suprafața a unui solid.

Periphrase, (gr.) întorsură de vorbe pentru a se exprime indirect, *circumlocuțiune*.

Periplerom, (gr.) rhet. adaus de nă vorbă inutile pentru a completa armonia frazei.

Peripneumonia, (gr.) med. inflamațiune a plămânului, speciale a pleurei.

Peripter, (gr.) archit. edificiu încungiurat pe toate părțile de colonne, precum este templul lui The-

seu în Athene, porticul lui Pompeiu la Roma s. al.

Periquito, conur (fr. perruche) din Peruvia de sens.

Periscelid, (gr.) speță de inel cu care se ornă peșile.

Periscii, *geogr.* lăcnitori din Zon'a torridă.

Periscyphism, incisiune ce se făcea, la cei vechi pe partea proeminente a frunții, dela ușa timplică la alta.

Perisperm, (gr.) învelișul seminței.

Perissologia, (gr.) rhet. repetițiunea inutilă, în alți termeni, a unei idei enunțate deja de ajuns.

Peristaltic, (gr.) care are veritatea de a contrage.

Peristaphylin, (gr.) anat. doni mușchi ai palatului, primul numit și *petrostaphylin*, secundul *plerygostaphylin*.

Peristomion, botn. gen stabilit în familia mnschilor, conținând trei spețe originarie din N.—Hollanda și una din America septentrională.

Peristyl, (—*lum*), portic de colonne înaintea unui edificiu s. în jurul unei curți.

Perisystolă, (gr.) med. miscarea între systolă și diastolă, între contracțiunea și dilatațiunea inimii și a arterelor.

Peritoneu, (—*naeum*), anat. membrană flectibilă care învelește în intern abdomenle. — *Peritonita*, os.—*tide*, inflamațiune a peritoneului.

Perkinism, methodă de curat introdusă de Perkin, medic dela Plaiufud, în America septentrională. Constă în a frecă părțile afectate cu extremitățile ascuțite a două

ace de metal diferite, la uere-care distanță de pelle. Astăzi părăsit.

Perkins, (*machin'a lui*) machină de vapore cu presiune nelimitată.

Perlasse, potasse de America.

Perlimpinpin, (*pulbere de*) fără vertute, remediu, mețloc de prestigiator (charlatan).

Perlsand, (germ.) *miner.* silice puțin consistinte.

Perlschlacke, (germ.) *miner.* hyalith.

Perlsinter, (germ.) *miner.* quartz hyalin concretat, în insula Feroe.

Perlucid, (*-dus*), foarte transparente.

Permanință, (*-mansto*), durată constante, presiță, continuă. — *Permaninte*, constante, stabile.

Permăabile, (*-lis*), *phys.* califică corpurile prin cari pôte trece lumin'a, aerul și alți fluidi.

Permissiune, (*-sio*), putere, libertate de a face, ăce cv.

Permistiune, (*-mixtlo*), amestec pentru a tempera doue lucruri unul prin altul.

Permitere, (*-tere*), a da permissiune.

Permutare, (*-tare*), a schimbă. Usitat în materiă de beneficiu.

Permutațiune, (*-tio*), acțiune de a permută; *math.* transpozițiune, schimbare a rîndului, dispozițiunii cantităților, a părților unui tot.

Pernicitate, (*-tas*), *phys.* foarte mare iuțelă. Suppl. *repediciune*.

Pernie, înfățură prin răcelă la peți (*engelure*).

Per obitum, (lat.) prin mörte.

Perodactylic, (fr. *-lieu*), se

num. muschiul lung flector al degetelor pedelu.

Perojoa, arburel din N.—Hollanda, din famili'a bicörnelor, după numele lui Perojo, botanist hispan.

Perone, (*-ne*), *anat.* muschiu estern al pedelu dela genuchiu în deos.

Peroneo maleolar, relativ la perone și maleolă. Absol. se num. vin'a saphenă esternă.

Peronelle, s. *PERNELLE*, (fr. corrupt. din *petronelle*), femcă stupidă și limbace (gureșiă).

Perole, (fr.) *botn.* cyan.

Peropteri, (gr.) pesci holobranchii, ossoși.

Perorațiune, (*-tio*), conclusiune, ultim'a parte a discursului.

Perouasca, animale carnivor, digitigrad, (*mustela*) de Polonia.

Perossyd, *chem.* ossyd în care ossygenul e în cea mai mare cantitate.

Perpendiclu, (*-culum*), frul pendulului, lină perpendiculară.

Perpendicular, care cade drept în deos, *syn.* cathet.

Perpetuare, (fr.) a face perpetuă.

Perpetuu, (*-tuus*), continuu, care nu încetăă nici uădată

Perpetuitate, (*-tas*), durată fără întrerupțiune.

Perples, (*-sus*), care este în perplessitate.

Perplessitate, (*anxietas*) stare de necertitudine, neliniste, când nu scie cv. la cę se decidă.

Perquisițiune, (*-tio*), —bine *percisițiune*, cercetare exactă și riguroasă; *jurispr.* cercetare ordonată de un superior în cas de un delict asupra cui lipsesc cunnoscințele

necesarie. — *Perquisitor*, cel ce face perquisițiuni.

Perrucă, (fr.) copperisiu pentru cap făcut din păr strein. — *Perurcar*, cel ce face perruce.

Per saltum, (lat.) prin săritură. Când cv. e primit în uă ordine superioare fără a fi primit în-tremediariul.

Persan, *archit.* în ordinea persică statnă de hom purtând uă coronide.

Persecutare, (*persequi*), ă vesă, turmenta prin căi nedrepte. — *Persecuțiune*, acțiune de ă persecută. — *Persecutor*, cel ce persecută.

Perseveranță, (—*ția*), fermi-tate și constanță în uă acțiune. — *Perseverante*, cel ce are perseveranță.

Persicariă, (—*ria*), nume al mai multor spețe din genul polygon.

Persicot, (fr.) speță de liquore spirituosă.

Persistare, — bine *persistere*, ă remănd ferm, obstivat în nă decisiune.

Persistință, (—*stentia*), stărnință continuă, perseverauță.

Personă, (—*na*), homul în individualitatea sa.

Personagiū, (fr.) persoană, tot-deuna cu nă ideă accesoriă. *N. us.*

Personale, propriū, particular fiă-cărei persoane.

Personalism, vițul homului personale. *R. us.*

Personalitate, (—*tas*), ceea ce constituiese un individ în calitatea sa de persoană.

Personificare, ă atribui unei ființe morali s. intelectualī calitățile unei persoane. — *Personificațiune*, acțiune de ă personifică.

Perspectivă, (din *perspicere*), artea de ă represintă obiectele în pozițiunea respectivă dnpă diferența ce depărtarea s. apropiarea pنے între dınsele; aspectul diverselor obiecte vădute de departe relativ cu locul de unde sunt privite.

Perspiciacitate, (—*tas*), adincă pătrundere de spirit.

Persuasiune, (—*șio*), înduplecare. Diferesece de *convicțiune*, fiind că acesta attinge inimă, *persuasiunea* se opprese numai la spirit.

Peotică, măsură agrariă în Placenta, = 5 pd.

Pertinere, (—*tinere*), ă fi propriū cui-va, ă se referi la.

Pezo, *duro*, *fuerte* s. *piastre forte*, monnetă în Hispania.

Peson, (fr.) instrument pentru ă măsură cu acel'ași pond, gravitațiile și forțele. Comp. *balance romaine* s. *romaine*.

Pessimism, (—*mus*), opp. *optimism*, (vd. vb.)

Pessimist, pătén al pessimismului.

Pestalozziană, (*methoda*), sistema de instrucțiunea mutuale perfecționată de Pestalozzi.

Pestilință, (—*lentia*), corupțiune ă aerului.

Petalism, essiliū pentru 5 anū la Syracusī. Voturile se dă pre foie de oliv deunde numele.

Petasū, (—*sus*), pālăria de coactilie (pislă) pentru sōre s. plōiă, nsitată addesē în căllătoriă (Suet. Aug. 82).

Petițiune, (—*șio*), cerere. Vd. *supplică*.

Petiționar, (fr.) cel ce dă petițiune.

Petiționare, (fr.) ă dă petițiune: *N. us.*

Petit-que, *imprim.* punct și virgulă. Pentru că în vechiele edițiuni latine acest semn indică breviațiunea conjuncțiunii *que: nobisq.*

Petunclu, (*pectunculus*), speță de coquilă bivalvă.

Petrificare, (fr.) a prefăce în piatră. — *Petrificațiune*, act. de a petrifica.

Petroleu, (*—loeu*), speță de bitume lăcidă și negră.

Petrono, nume italian al unei monete de Polonia numită *festuno*, = 3 nuole s. 30 soldi.

Petrosilen, *miner.* concrețiune de silice și feldspath.

Petto, (*in petto*, ital.) în secret.

Petulanță, (*—tia*), vivacitate înpetuoasă.

Petulante, (*—lans*), neastîmpărat, continuu în miscare.

Petun-sc, *petunt-se, petuze*, feldspath laminar; granulos.

Peucedan, (*—num*), *botn. typ* al genului peucedanăelor, din famili'a ambeliferelor, conținând vreună 20 spețe de plante din climatete temperate ale hemisferei boreale.

Phalange, (*—lanx*), corp de armată greacă. În timpul macedonic, numită și *taxis*, conținea patru *chiliarchie* fîă-care de 700—1000 hómeni diviză în patru *syntagma*, acestea în patru *triarchie*. Phalang'a lui Alexandru era un corp de 2000 hómeni, divizî în lăncierii agriani (*ἀγορτίοται*) și arcarii macedoniani. Phalang'a ecestrilor era compusă de 3000 bărbați, divizî în 15 ile, lingă cari *agema* ecestrilor s. președul regale și cele 8 ile de *sarissophori*.

Phalangoze, (*—sis*), *med.* speță de trichiase.

Phalanster, se num. în system'a lui Fourier, edificiul-comunei societarie.

Phalenc, speță de vers de un spondeu, un dactyl și trei trochei.

Phanerogame, *botn. opp. cryptogame*.

Phantascop, (gr.) aparat care se pretindea a fi ameliorațiune a lanternei magice a lui Kircher.

Phantasma, (*—ma*), a numit Linnée defectul viziunii prin care crede cine-va a vedé obiecte cari nu sunt în réalitate înaintea ochilor.

Phantasmascop, speță de machină de optică.

Pharmaceutică, (gr.) partea medicinei care se ocupă de compozițiunea și usitatal remediilor.

Pharmacică, (gr.) artea de a prepară medicamentele; locul unde se prepară.

Pharmacochimiă, partea chemici care tractedă de preparațiunea remediilor.

Pharmacologiă, (gr.) știința farmaciei.

Pharmacopă, (*—paea*), curs practic de farmacică, cules de remedie usitate.

Pharinge, (*—rynx*), orificiu superior al genului.

Pharsală, (lat.) poemă a lui Lucan ass. rebelului între Cesare și Pompei. Ass. acestei poeme Funcc. § 38, 39; Nisard *Etudes* II p. 29, sqq. Daunon în *Journal des Sav.* 1835 p. 49 sqq. *Ecl. Carr.* di San Tommaso *Considerazioni intorno alla Farsaglia di L.* (Turin 1837). E. Kaestner, *Quaestiohn. in Lucani Pharsaliam Partic. I* (Guben 1824); C. F. Weber *Prolusio in Lucani Pharsal.* (Programm von Zeitz 1825), și *Diss. de eo quod*

summum est in Pharsalia in edit. sa vol. II p. 585; P. J. Leloup De poesi epica et Pharsalia Lucani Dissert.

Phase, (—sis), astr. se țice de diversele aparințe planetelor.

Phelloplastică, arte, inventată de Aug. Rosa, de a represintă în prominință (relief) monuminte cu sceber (speță de lemn, *liège*).

Phenakisticop, (gr.) aparat de optică dat de Plateau. Un disc de carton pre circumferință a cui sunt desemnate figure în diversele pozițiuni cari compun uă acțiune, și separate prin intervale egali. Invirtind discul și privindu'l în un specul prin foramină percuse d'assupra unei separațiuni, se vede fiă-care figură miscându-se și îndeplinind uă acțiune completă.

Phenicopter flammant s. *bécharu*, passăre numită astfel din cauz'a culorii aripelor *selle*.

Phenomen, (—nou), se num. uerî-cê fact observabile.

Philanthrop, (gr.) amic al umanității.

Philanthropiă, (gr.) caracterul philanthropului.

Philanthropic, de philanthropiă.

Philanthropomaniă, amóre affectată de humanitate.

Philarch, (—chos), vd. *Phyrarch*.

Philharmonic, amic al armoniei, muzicel. *N. us.* cã adiect.

Philatriă, (gr.) amóre de studiul medicinei.

Philebeg, tunică a muntenilor Scoțianî.

Philhellenism, amóre de Greci.

Philistin, se numesce de scho-

larîi germani uerî-cê persônă streină Universității.

Philologiă, (—gta), sciință a literelor, literatură universale. *Cunnoscință a cunnoscutului* (Boeckh.)

Philologic, de philologiă.

Philomathic, d ritor de a cunnosce. studiiă.

Philomelă, (gr.) privigătore (poet.)

Philomethor, (gr.) cel cê iubesce pre mam'a sa.

Philonium, nume grecesc al nuî electuar.

Philopatridalgia, — *damoniă*, vd. *Nostalgiă*.

Philosophale, (petră), pretins mețloc căutat de alchimisti, de a transformă metalele în aur s. argint.

Philosophiă, (—phia), Cicero-ne o definiă, după Platone, sciință a lucrurilor divine și humane și a cauzelor lor. Scholasticii o definesc sciință a principiilor. Descartes (Principes Préf. § 2) cunnoscință a totor lucrurilor cê homul pôte sci. Leibnitz sciință a rațiunii lucrurilor. Tractate de philosophiă a dat Charma, Jules Simon s. al. Historie de philosophiă Hegel, Brantl, N. Ritter și G. A. Brandis, Brucker (Historia critica philosophiæ.) Bun compendiu de Schwegler.

Philosophism, doctrin'a filosofilor falsi, amóre de sophismate. — *Philosophist*, filosof fals.

Philotechniă, amóre de arti.

Philtru, (—trum), băutură presupusă propriă a provocă uă pasiune.

Philydru, botn. scirpă joncaceă de Cochinchina.

Phimose, (gr.) med. uă egritudine. — *Phimosic*, de phimose.

Phitolith, (gr.) *phitalith* s. phy. p^{etr}ă cu impressiune de vegeta^{ti}une.

Phlase, (—sis, fr. *phasme*), contusiune, depressiune à un^ui os lat.

Phlebographiă, (gr.) tracta^{ti}une assupra vinelor, usul^ui lor.

Phleborrhagiă, (gr.) ruptură à uneⁱ vine.

Phlebotom, scalpel pentru phlebotomiă, phlebotomist.

Phlebotomiă, incisiune à vine-^{lor}.

Phlebotomist, cel c^u oper^ădă phlebotomiă.

Phlegmă, (gr.) chem. parte a p^osă și respidă c^u se disparte din corp^uri priu distila^{ti}une; med. pituită, humore clei^osă, albă, prod^usă cu fucet^ul priu adans de căldură s. de miscare à corp^ul^ui.

Phlegmagog, remed^uiu pentru pituită.

Phlegmasiă, (fr.) inflama^{ti}une, ner^u-c^u egritudine care caus^ă s^ădă durere, căldură și rosie^lă local^u și se termină priu resolu^{ti}une s. trece în indura^{ti}une s. al.

Phlegma^{ti}ă, (—*ma*), accumula^{ti}une de serositate sub pelle, *syn.* anasarch, oedema.

Phlegmon, med. inflama^{ti}une à țesătureⁱ cellulare.

Phlibot, vd. *Flibot*.

Phlogistic, (gr.) foc primitiv, usitat în chem^uia vechiă pentru caloric, vd. *Chemia*.

Phlogopyr, (gr.) med. se numesc frigurile inflama^{ti}u^{ri} s. angioenice (la cel^ul vechi *fièvre synoque*.)

Phlogose, (gr.) med, inflama^{ti}une fără înfă^lătură.

Phlyacographiă, (gr.) numiă

cel^ul vechi nă tragedia stravestită în comediă, cea c^u astă^uși *parodiă*.

Phocacee, vd. *urm*.

Phoce, gen de mamifere din famili'a amphi^{bi}elor, nuanță între patrupe^{di} și cetaceⁱ. Se divide în dou^e alte sec^{ti}uni: *phocete*, propriu^u disse, car^u nu a^u urechie esterne, *olariele* s. *phoce* cu urechie.

Phocenic, (*acid*), chem. acid extras din grăssimea delphinul^ui.

Pholade, (—*las*), coquilă multivalvă care face forame în petre. Francesii le numesc și *dactyles*, *pitans*, *dails*.

Phonasciă, (gr.) altă dată artea de à formă vocea pentru c^ăntat și declama^{ti}une.

Phonică, sciin^{ța} suuctelor, acustică. *Centru phonic*, locul cel^ul c^u vorbe^{sc}e, de unde pl^ăcă sunet^ul în un echo.

Phonocamptic, care reflectă sunet^ul, tr^ămite ecul.

Phonometru, (gr.) instrument pentru à măsură sunetele.

Phorimon, numiă Grecii nă eubstanță lici^dă, albă, de sapore styptică și astringute, după Plin. sulfates de fer mai mult s. mai puțin amestecat cu aluminiă sulfatată.

Phoronomiă, (gr.) numiă un^ui mecanic sciin^{ța} miscării solidor și fluidor, cea c^u conține mecanic'a, static'a, hydraulic'a, hydrostatic'a și aerometri'a.

Phospha^{ti}, chem. sări din combina^{ti}unea acidul^ui phosphoric cu diverse bas^u.—Dacă este acid sulfuros, se dic *phosphi^ț*.

Phosphor, chem. corp simpl^u care ard^e cu flacare priu contactul cu aerul, (puci^osă). *Phosphor de Kunchel* s. de Angliă s. de Mare-

raff, substanță galbă, care luminează în obscuritate, se aprinde la nă miscare prămică. *Phos. de Homberg*, chlorur de calceu topit la foc.

Phosphorescintă, (—centia), formațiunea fosforului; lucință dulce produsă de unele corpuri în obscuritate fără căldură nici combustione sințibile.—*Phosphorescinte*, care are phosphorescintă.

Phosphoric, de phosphor, care pertine phosphorului.

Phosphur, *chem.* combinațiune de phosphor cu nă base.

Photingă, flantă oblică s. curbă, la cei vechi.

Photograph, artifice de photographiă.

Photographiă, (gr.) s. *heliographiă*, Vd. *Daquerotypiă*, (*photographie sur plaque*) de care diferesc pentru că dă imaginile fără strălucința cē presintă celle da-guerrice.

Photolithographiă, proces dat de Bareswill pentru a scōte pre pētră uă probă photographică.

Photologiă, (gr.) tractat asupra luminei.

Photometrie, instrument pentru a măsură intensitatea luminei.

Photophobiă, (gr.) *med.* dificultate de a suferi lumin'a.

Phrase, (—sis), unine de mai multe propozițiuni; *mus.* continuitate regulată de cānt s. de armoniă terminându-se la un repaus.

Phratric, vd. *Phyle*. — Cons. Valer. Max. V. 3. 3. Meursiū în *Theseū c. 17*. Thucyd. II. 15 Hüllmann *Anfänge der griech. Geschichte* p. 125 sqq. Bnttman *Begriff der Phratric in Sammlung der Schriften der Berliner Academie der Wissenschaften* 1820. Platner *Bei-*

trage zur Kenntviss des attischen Rechts I. p. 20 sqq. *Turnele*.

Phrenic, (gr.) califică tot ce se referesc la diaphragmă.

Phrenită, (gr.) *med.* inflamațiune a diaphragmei.

Phrenologiă, (gr.) doctrină a Dr. Gall. care consideră conformațiunea creierilor și a protuberanțelor sēlle cā indicanți diversele dispozițiuni înăscute ale spiritului uman.

Phlartice, *med.* medicaminte lethifere, veninoase.

Phthisiă s. *PHTISE*, (—sis), *consumptiune*, egritudine plamanariă (oftică), friguri hectice.

Phthisic, egru de phthisiă.

Phyle, (φύλαι), din vistanii ale poporului athenian, precum celle patru cari se conservaseră până în timpul lui Cleisthene, *Toleranțiă* s. *Geleontii*, *Nopleții*, *Aigicoreii*, *Argadeii*, ale căror numini se reduc de Herodot la fiii lui Ion. Fiăcare φύλη în capul cui stă un φυλογραφεύς, se divideă după Suidă, în trei *φρεφίριαι*, numite și *ἔθιος* s. *τριπύς*, conținnd câte 30 ginți, (γένη), ai căror membri (γενήται), eră uniți parte prin consăngenitate, (ὁμοχάλακτες), parte prin comunitate de cult, (οργεωτες).

Physic, (—cus), materiale-

Physică, (—sica), sciința care tractedă de proprietațile și acțiunile externe ale corpurilor.

Physico-mathematice, (sciințe), sciințe cari se referesc în acel'asi timp la physică și la mathematice, precum mecanic'a, static'a, hydraulic'a s. al.

Physico-technopiū, microscop al cui cāmp ē forte întins.

Physiocratiă, domniă a naturii.

Physiognomiă, vd. *Physiognomiă*.

Physiographiă, (gr.) descripțiunea naturii, a producțiilor sîle. — *Physiographic*, de physiographiă.

Physiologiă, (gr.) știința economiei animale și vegetale, știința vieții, a jocului organismului, precum *anatomia tractată numai de structura organelor*. — *Physiologic*, de fiziologiă. — *Physiologist*, versat în fiziologiă.

Physionomiă. (gr.) trăsăturile feței (obrazului); arte de a cunoaște caracterul, înclinațiile după inspecțiunea feței. — *Physionomist*, cel ce pretinde a cunoaște arta physiomică.

Phytograph, autor de phytophagiă.

Phytographiă, (gr.) descripțiunea plantelor, botanică.

Phytolith, (gr.) plantă petrificată.

Phytologiă, (gr.) tractat de plante, de descripțiunea plantelor, botanică.

Pianissimo, (ital.) *mus.* foarte încet. In breviaf. PP.

Piano, (ital.) *mus.* încet.

Picadores, ecestri hispani.

Piciciti, frumoasă pasăre de Brasilia.

Picquet, vd. *Piquet*.

Piedestal, vd. *Pedestal*.

Pietate, (—tas), devoțiune, afecțiune și respect pentru lucrurile religioase.

Pietism, pietate excesivă.

Pieton, (fr.) persoană care merge pe jos.

Piezometru, *phys.* instrument

pentru a măsura compressibilitatea lichidilor.

Piffaro, *mus.* *haute contre de haut-bois*.

Pilă electrică, s. p. *galvanică*, p. *voltaică*, aparat construit de Volta, pentru experiențe galvanice.

Pilastru, (*parastata*), coloană cu formă pătrată, de ordinar întrată în mur.

Pilong, materie de Indiele Mari.

Pilulă, (—la), *med.* hap.

Pimpinelă, *pampinellă*, *bibinellă*, *bipinellă*, (fr. *pimprenelle*, *pipinelle*), *botn.* gen din famili'a rosaceelor, conținând plante herbasee cu foie compuse ale căror foie sunt în formă de penne. Specia principală este *poterium sanguisorba*.

Pin, (—nus), stejar.

Pinacotecă, (—ca), cabinet de picture, de tabele.

Pinchebec, (germ.) amestec de cupru și de ziuc.

Pinăle, (*glandulă*), glandulă din centrul creurilor.

Pine-arson, măr american, veninos.

Pingo, vd. *Pecari*.

Pinsbeek, vd. *Pinchebeck*.

Pion, (*pedes, tis, calculus*), mică bucată a jocului de echecs.

Pirat, (—ta), cel ce percurge mările, pentru a prăda (jetul).

Pittoresc, (fr.) de pictor, priimitor de un mare efect în pictură, apt pentru a pictura viuă, grațioasă.

Pituită, (—ta), vd. *Phegmă*.

Plagiat, furt literar.

Plan, (—nus), întins, șos.

Planetă, corp ceresc care se învîrtește în jurul soarelui. — *Pla-*

netolab, instrument pentru a măsură cursul planetelor.

Planimetriă, știință, arte de a măsură suprafețe plane.

Planisferă, planul unei jumătăți de astre, cartă de unul s. două hemisfere.

Plastic, (*-cus*), care are puterea de a formă.

Plebe, (*plebs*), poporul comun, la R., format din Latinii aduși în Roma de T. Hostiliu și Ancu Marțiu, redicați la gradul de cetățian de Serv. Tulliu. Cons. Straesser, Weber die roem. Plebejer in der altesten zeit (Elberf. 1832.)

Plebiscit, (*plebi scitum*), decret al comițielor tribute.

Pleonasm, (*-mus*), adaus de vorbe inutile sensului.

Plethoră, (*-ra*), abundență de humor și de sânge.

Pleură, (*-ra*), membrană care gârnesce în întru còstele și mușchii. — *Pleurondyniă*, durere pe mușchii întrecostali.

Platte, monnetă suedică de argint = 1 fr. 91 cent.

Plurale, (*-lis*), care esprime pluralitate.

Pluralitate, (*-tas*), multiplitate, cea mai mare cantitate.

Plus, (*plus*), *math.* mai mult, opp. *minus*.

Pneumato-chemic, (*apparat*), aparat pentru a operă ass. gasului cu ajutorul apei.

Pneumatologiă. (*gr.*) tractat de substanțele spirtoase.

Pneumographiă, (*gr.*) descripțiune a plămânului.

Pneumonia, egritudine inflamatoriă a plămânului.

Pneumonie, (*remediū*), care convine egritudinilor de plămâni.

Pneumotomiă, (*gr.*) dissecțiune a plămânului.

Pocket, (*angl.*) pentru pocket book s. *pocket dictionary*), dicționar mic.

Pococurante, (*ital.*) hom indiferiute, care nu se îngrijese de nimic, nu stimă nimic. Termiu al lui Voltaire.

Pococurantism, indiferentism absolut.

Podagră, (*-gra*), rheumatism la peți.

Podestat, (*ital.*) magistrat de justiță și polițiă în mai multe cetăți libere ale Italiei.

Podimetriă, măsur'a lungimă prin peți.

Poema, (*-ma*), operă în versuri de uere-care mărime care pòte fi divisiă în cânturi.

Poesiă, (*-sis*), script în versuri. De diferență între poeziă și istoriă vd. Aristotele poetic'a c. 10 ed. Buhle.

Poetic, (*-cus*), de poeziă, propriu poeziei.

Poetică, (*-ca*), tractat de poeziă.

Point à point, (*fr.*) cu acel'ași număr de puncte (t. de joc.)

Pol, (*-lus*), extremitatea assii unei planete. — *Polare*, dela poli, asședat lângă poli.

Polarisațiune, (*fr.*) modificațiune a luminei resfrinte laterale.

Polemarch, vd. *Archonfi*.

Polemic, de polemică.

Polemică, (*fr.*) dispută (neusit).

Polemoscopiū, ochian cu două refracțiuni și două reflexiuni, cu care pòte vedé cine-va obiectele asședate la uă parte și după sine.

Politic, cu cunoștințe întinse în politică.

Politică, artea de a guvernă, știința care tractează de guverne.

Poll, adunarea poporului pentru a alege un mandatar, indice de elecțiunii în Anglia.

Polyandrie, à 13 clase din system'a lui Linné. Conține vegetalele cari au mai mult de douăsprezece staminii pre un receptaculu centrale.

Polymathia, (gr.) mare întindere de cunoștințe.

Polynom, *alg.* cantitate compusă de mai mulți termiți distinși prin + s. — (plus s. minus).

Polygonym, care are mai multe numini.

Polyoptru, instrument de optică care multiplică obiectele.

Polypetate, califică plantele cari au mai multe de 6 petale.

Polyphon, (*echo*), care repetesece de mai multe ori vocea. Bine *polyphonic*.

Polyscop, ochian care multiplică obiectele.

Polysilab, *gram.* de mai multe silabe.

Polysyntheton, *rhet.* orațiune în care conjuncțiunile sunt multiple.

Polytechnică, (*schölă*), școlă unde se studiază toate științele physice și mathematice.

Politheism, opiniune care admite mai mulți decât un Dumnezeu.

Pompă, (*-pa*), aparat superb, magnific.

Pompă, (*antlia*), machină pentru a ridică apă, fluidi (tulumbă).

Pompos, magnific.

Pond, (*-dus*), greutate. — U-

sul de a măsură întinderile și cantitățile dată, după Boeckh, dela Babylonii. System'a duodecimală a avut influință asupra Egyptianilor și probabile mai târziu asupra Romanilor. Principalea măsură de întindere la Grecii era *stadiul olympic*, $\frac{1}{8}$ din milli'a romană, $\frac{1}{40}$ milă geographică s. 549 pd. franceși, divis în 6 plethre câte 100 stănenii s. 100 stang. (*αργολας*), câte 6 pd. Fiă-care pede avea 4 palme (*πελανοϊας* s. *δοχμας*.) Pentru cantități era *σπιλη* din care, pentru fluidi, 12 formă un *χοδς*, 144 un *μετροητης*; (*εμφορευς μετροητης* 864 *κυσδου*), pentru lucruri uscate 4 *κοτυλη* formă un *χοϊνις*, 32 un *εκτεας*, 192 un *μεδμνος* s. 1152, *κυσδου*. La Romanii ale căror măsuri și ponderi fură reguțate de Serv. Tulliu aflăm *digitus*, *pollex*, *palmus* = 4 digiti, *pes* = 16 digiti s. 4 palme, s. 12 pollices, *cubitus* dela îndouitr'a din întru a cotului până la extremitatea degitului din mețloc, *passus* = 5 pd. îndouitul unui pas ordinar *gradus* s. *gressus*; *pertica*, vergea de 10 pd. (decempeda.) Stadiul conținea 625 pedes s. 125 passus; 8 stadie compunea un millă (mille s. milliarium). (Numele de *parasange* pentru 30 stadie și *schoinos* pentru îndouitul este persic), *jugerum* = 240 pd. lung, 120 lat, *actus quadratus* $\frac{1}{2}$ *jugerum*. Măsurile de cantitate era, pentru fluidi, *culeus* = 20 *amphorae*, fiă care amphora disă și *quadrantal* s. *cadus*, conținea 2 urne, 8 congii, 48 sextarii și 96 *heminae* s. *cotylae*; pentru lucruri uscate, *medimnus* = 6 *modii*. Cons. Agricola De ponderibus

et mensuris Graecorum et Romanorum.

Ponderabile, cui se pôte determina pondul.

Pontifice, (*—fex* din *pontem-facere*) magistrat, la R., cui eră încredințată prevederea cntului în genere. Numă ar fi ales ăntiū patru pontifici din Ramnes și Titii, la cari se adausse un al cincilé, pontifex maximus (Cic. r. p. II 7. 14). Prin legea Ogulnia intrără în acest collegiū patru pontifici plebei, Sulla dusse num rnl lor la 15. Între atribuțiunile lor (vd. Liv. I. 20 Dionys. II. 73), se pnn prevederea totor operațiunilor religiöse, decisiunea (*decreta*) assupra uericăruī cas al dreptului sacru, assupra *procuratio prodigiorum*, consecrațiunea unni templu, assistinț'a la comitia calata, la rugăciuni, unde ei propunea formulele (praeire verba), la confarreatio și diffareatio. Alegerea lor se făcea prin cooptatio, dela Lex Domitia, de comitiile tribnte (Sulla restabil cooptatio, pre care o derimă lex A. tia.) In respectul calificățiunii lor fū *maiores* și *minores*, acceptul generale face pre ultimil scriitoril (*scribas*) al primilor. Guther (Jur. Pontif. I. 17, 22) susține că eră nă distincțiune ă pontificilor patriei de cei plebei.

Pontificat, (*—tus*), demnitate de pontific, de papă.

Popor, (*populus*), uniunea hōmenilor din aceeași țarră, sub aceeași legi.

Popul, vd. *prec.*

Popular, (*—ris*), de popor, care privesce pre popor.

Popularisare, (fr.) ă face popular, ă respindi prin popor. — A

se popularisă, ă și atrage afecțiunea poporului.

Popularism, gubern popular.

Popularitate, caracterul hōmului popular, affabilitate către popor, afecțiunea poporului.

Populațiune, cantitatea de lăcuiitori cē conține nă țarră.

Populeum, unginge de suc de pleop.

Porcelan, pămînt ars, fôrte fin, frămîntătură de petunzē și kaolin fabricată ăntiū de Chinesil.

Porcelanită, specă de porcelan fossile.

Poril, (gr.) micil foraminil (găuri) în pelle s. al. pre unde se face transpirațiunea.

Porisul, theoremă fôrte facile, corolar, lemmă.

Poristică, (*methodă*), care determină în câte moduri se pôte dislegă uă problemă.

Poros, care are poril. — *Porositate*, calitatea lucrului poros.

Porphyr, s. — *phyril*, (*—rites*), specă de marmure fôrte tare, roșiă s. verde.

Porțiune, (*—tio*), parté.

Portic, (*—cus*), ambulacru (galeri), deschisă al cui copperișii é sustinut de colonne.

Portrait, (fr.) imagine, reprezentățiune.

Posă, (fr.) pozițiune. *N. us.*

Posițiune, (*—tio*), stare în care se affă cnv.

Positiv, cert, opp. *negativ*, *arbitrar*, *naturale*.

Possedare, (*—sidere*), — bine *possedere*, ă avé în possessiune.

Possessiune, (*—sio*), acțiune de ă possede, avere factică, opp. *dominiă*.

Posset, (angl.) liquore făcută cu lapte, bere s. vin și sahar.

Possible, (*-lis*), care pôtefi, cu puțință. — *Possibilitate*, calitatea posibilului.

Post, (fr.) dregătoriă.

Posterior, (*-rior*), care urmărește, este după.

Posteriori, (*a*), vd. *Priori*.

Posterioritate, (*-tas*), ordinea unui lucru posterior.

Posteritate, fitorime, descindință.

Posteromaniă, maniă de a și transmite numele la posteriori. *R. us.*

Posthum, (*-mus*), născut după mărtea tatălui său. *Operă posthumă*, care a apărut după mărtea autorului.

Post scriptum, (lat.) ceea ce este adăus după un script, după uă epistolă.

Postulat, *geom.* cerere a unui principiu pentru a stabili uă demonstrațiune.

Postură, (fr.) pozițiune a corpului s. a părților selle. *N. us.*

Potage, (fr.) bouillon cu bucățele de pâne, legume s. al.

Potasse, (germ.) alcali estras prin incineratiunea unor plante.

Potassium, corp simplu, metallic estras din potasse, *kalium*.

Potestativ, cu a depinde de părțile contractanți.

Poțiune, vd. *Syrop*.

Potosiū, riuū prin care curge aur, *fig.* avuție abundante.

Pozzolane, (ital.) arenă vulcanică de lângă Puzzole.

Practică, ceea ce se reduce în act la uă știință, arte, us, exercitațiuni, exerciț.

Practicare, a pune în practică.

Pragmatică, (*sânțiune*), dis-

pozițiuni ale unui rege în materiă religioasă, în unele țerre pentru Statele s. famili'a sa. *Historiă pragmatică*, în care faptele sunt presintate în mod de a offeri concludsiuni immediat applicabili la esercitul acțiunilor.

Prebendă, (*praebenda*), venit al unui loc de canonic.

Precar, (*-rius*), care se esercită numai prin toleranță, permissiune, necert.

Precautiune, ceea ce se face prin prevedință.

Precedere, (*praecedere*), a merge înainte. — *Precedinte*, care precede. — *Precessiune*, act de a precede. *Prec.* a ecinopțiilor, miscare retrogradă a puntelor ecinopțiali.

Precept, (*praecipulum*), regulă de acțiune. — *Preceptor*, cel ce dă precepte (învățător).

Precipițiū, prăpastiă.

Precis, (fr.) esact, determinat. — *Precisare*, a determina. — *Precisiune*, esactitate. *N. us.*

Predestinare, (*praedestinares*) a destina.

Predeterminare, a determina voința umană, (se țice de Dumnezeu).

Predică, vd. *urm.* Predicament.

Predicare, (*praedicare*), a anunța cuvintul lui Dumnezeu, a face orațiune ecclesiastică. — *Predicatoriune*, acțiune de a predică. — *Predicator*, cel ce predică, orator sacru.

Predicțiune, (*praedictio*), predicere.

Predilecțiune, (*praedilectio*), preferință de afecțiune.

Predicere, (*praedicere*), a anunța prin inspirațiune s. conjectură.

Predispunere, a dispune din-nainte.

Predominare, a stă mai presus, prevală.

Preesistență, esistență anterioare.

Prefațiune, (*praefatio*), orațiune preliminară.

Preferință, alegere făcută, de unul în locul altuia.

Preferire, a pune înainte, a da preferință.

Prefect, (*praefectus*), magistrat de prefectură, capul poliției.

Prejudecare, (*praepredicare*), a prevedea prin conjectură.

Prejudiciu, (*praepredicium*) ceea ce a fost judecat fără fundament, judiciu expres s. admis fără cercetat mai minuțios.

Prelat, demnitar ecclésiastic cu jurisdicțiune.

Prelecțiune, (*praelectio*), expozițiune înaintea auditorilor.

Preliminar, care precede materii principale și uă explică.

Preludiu, (*praeludium*), ceea ce căută cuv. pentru a lua acordul, ceea ce anunță, prepară.

Prematur, (*praematurus*), ceea ce se întâmplă înainte de timp. — **Prematuritate**, maturitate înainte de timpul ordinar.

Premeditare, (*praemeditari*), a medita înainte, până a nu pune în esecutiune.

Premiție, (*praemittae*), primele fructe ale pământului, primele producțiuni.

Premisse, (*praemissae*), primele două propozițiuni ale unui syllogism.

Preocupare, (*praecoccupare*), a atrage atențiunea exclusiv as-

supra unor obiecte. — **Preocupațiune**, mare atențiune exclusivă.

Preopinent, (fr.) care și a dat părerea înainte.

Preparare, (*praeparare*), a pregăti. — **Preparațiune**, acțiune de a prepara. — **Preparatoriu**, care prepară.

Preponderanță, superioritate de autoritate. — **Preponderante**, care are preponderanță.

Prepozițiune, (*praepositio*), gram. particulă nedeclinabile căse pune înaintea unei vorbe.

Prepus, commis la un lucru.

Presagiu, (*praesagium*), semn prin care judecă nescine de fitor.

Presbyopiă, vd. urm.

Presbyt, (gr.) cel ce nu vede distinct obiectele pre apropiate de ochi. Cristalinul fiind mai puțin convex s. pré aproape de retină transmite acestui organ razele luminoase diverginti, precând la *myopi*, defect contrar, razele luminoase se unesc înainte de a fi ajuns la retină. — **Presbytiă**, — *tism*, defectul presbytului.

Presbyteri, protestanți cari nu recunosc autoritatea episcopale.

Prescriere, (*praescribere*), a asemna cu autoritate, ordonă.

Presință, (*praesentia*), aflare de față.

Presintare, a pune înainte, oferi.

Presinte, (*praesens*), de față, în timpul actual.

Preservare, (fr.) a apăra, scuti de un rău. *N. us.*

Președere, (*praesidere*), a ocupa primul loc în uă adunanță cu dreptul de a culege voturile și a decide. — **Președinte**, cel ce președe.

President, (fr.) vd. *prec.*

Președiu, (*praesidium*), corp de armată stabilit spre apărare.

Presidio, președintele unei fortificații în Hispania.

Presumpțiune, coniectură judocată, fundată pe aparințe.

Pressă, (fr.) imprimăria. *N. us.*

Pressiune, (*compressio*), apăsare.

Pressirostre, passerii cu rostrul (ciocul) scurt și compres.

Prestigiū, (*praestigiū*), illuziune prin arte, fascinațiune.

Prestissimo, (ital.) *mus.* foarte iute.

Presto, (ital.) *mus.* iute.

Presumere, — bine *presumere*, a judeca prin coniectură, prin inducțiune.

Presuppozițiune, vd. *Suppozițiune*.

Presuppunere, vd. *Supposare*.

Pretențiune, act. de a pretinde, contențiune.

Pretindere, a cere că dreptul său, susține că are dreptul.

Preterit, (*praeteritum*), *gram.* trecut.

Pretest, cauză aparinte, simulată, presuppusă.

Pretestare, a accoperi de nn pretest, ascunde sub uă aparință specioasă.

Pretor, (*praetor* din *prae-ire*), primitiv titlu dat consilierilor și dictatorilor. După ce în anul, pentrucă conducea armața. (Cic. Legg. III 3, Fest. »quia initio praetores erant qui nunc consules« (Liv. XIII. 55, Varr. L.L. V 50). După ce în anul 366 consulatul începă a se da și plebeilor, jurisdicțiunea urbii, până atunci încredințată consilierilor, remase unui magistrat par-

ticular, ales dintre patricii, *pretorur*, numit *praetor urbanus* s. *urbis* (qui jus inter cives dicit), addeșe *praetor major* s. *honoratus*, spre distincțiune de *praetor peregrinus* (qui inter cives Romanos et peregrinos jus diceret. (Tacit. Annal. I.) creât în timpul secundului resbel punic (vd. despre acest a. Diss. Conradi in *Parergis*). După ce se constituiră quaestiones perpetuae (vd. *Proces*), pretorii fură prepuși acestor cestiuni, deunde numele de *cestori* (*quaestores* = *quaesitores* de dñșii Fighii *annales* vd. an. U. 287). Cons. (pentru grecesce și Porphy. vit. Plat. c. 7. Schweig haenseri *Lex Polyb.* p. 224, 566 sq. 626) *Aristotelis Politicorum* XX VI 8 (VI. 5 p. 260 ed. Schneider); *Theophil. Institt. lib. I. tit. 2 p. 36.* Reitz. *Neinecii Syntagm. A. R. Jurispr. illustr. I. 2 § 20 sqq. p. 45.* *Haubald. Bach. Hist. Jurisprud. Rom. lib. II. c. 1 § 14.* *Hugo Gesch. des roem. Rechts, Period. I. 1 § 4. p. 231. Period II. p. 262 sq. et p. 497.* *Niebuhr Roem. Gesch. II p. 8 sqq. p. 47 sq.* *Adde Laur. Lydum de Magistratt. Romm. I. 45 p. 77 et Gaii Institt. lib. IV. passim mai alles § 103—110 p. 301—305 Cr. Perizon Dissert. de praetorio.*

Prevalare, (*praevalere*), a eși mai pre sus, a luă prestanță asupra.

Prevaricațiune, (*praevaricatio* din *varus*), trădare către cans'a, interessile acellui care caută a fi susținut; errore (greșielă) contră datoriele ce impune cui-va sarcina, ministerul său.

Prevedere, (*praevidere*), a vedé dinainte ceea ce are să se în-

tîmple. — *Prevedință*, vedere a celor ce se vor împlini, assecuranță contra fiiilor.

Prevenință, (fr.) străduință de a face cui-va tot ce poate fi mai bun, tot ce poate să lă oblige.

Prevenire, a fi cel d'ăntîiu, a face cui-va ceea ce voia să i facă altul, a preîntîmpina, veni cel d'ăntîiu, înainte; anticepe, informă (pre env. de cv.)

Priapă, poezie obscenă. Se num. speciile, uă poemă a lui Ovidiu (vd. Bayle Diction. edit. germ. II p. 338). Si un cules de epigrame, cunoscută și sub titlul de *Diversorum poetarum veterum in Priapum lusus*. vd. *Anthologiă*.

Prim, (—*mus*); care este ăntîiu.

Primă, (—*ma*), prim'a dinarele canoniale; după *laudes*, a decă parte a unității; *geom.* a-60-a parte din un grad, *syn.* minută.

Prima mensis, (lat.) adunanța teologilor în prim'a și a fiăcării lune.

Primar, din început, originar. *N. us.*

Primat, (—*mas*), prelat d'asupra episcopului. — *Primați*, principalii, urbii, în Hungaria.

Primația, (—*tia*), demnitate de primat, jurisdicțiunea sa.

Primație, (*biserică*), care e sub a trei autoritatea unui primat.

Primeri, prim'a și a decății.

Primidi, vd. *prec.*

Primipilari, soldați din prim'a cohorte. la R.

Primitiv, din primele timpuri, dela început, vechiu, primigeniu.

Primo, (lat.) ăntîiu.

Primogenitură, *jurispr.* drept de primă născută.

Primordiale, prim și originale, primitiv, primul în ordine.

Primulacee, familiă de plante monocotyledonăe ale căror caractere sunt: caliciu divis mai mult s. mai pușin profund și persistente; corolă mai continuu regulată, de ordinar dispicată în cincî lobe, stamini în număr determinat, ovaria simplă, superioare, fruct unilocular, polysperm addeș capsular.

Princiar, de principe. *N. us.*

Principale, (—*lis*) de căpetenie. *Absol.* capul unui collegiu municipal în Francia, *principalat*, demnitatea, funcțiunile lui.

Principat, (—*tus*), demnitate de principe; țarră gubernată de un principe.

Principe, (—*ceps*), personă investită cu commănd'a supremă asupra unui Stat, unei țarre, și care este independentă de uerî-cine altul superior.

Principiu, (—*ptum*), început, origine, prim'a causă, causă naturală a miscării și acțiunii; causă determinante, regula de purtare; în sciințe veritate generale la care se reduc tôte celle-lalte. *Un système n'est autre chose que la disposition des différentes parties d'un art ou d'une science, dans un ordre où elles se tiennent toutes mutuellement et où les dernières s'expliquent par les premières: celles qui rendent raison des autres s'appellent principes et le système est d'autant plus parfait que les principes sont en plus petit nombre.* (J. J. Rousseau).

Priorat, demnitate de prior.

Priori, (*argument, conclusiune*), din ceea ce precede, din antecedente.

Prioritate, anterioritate de existență; preeminență.

Prismă, (*—ma*), *geom.* corp terminat de baze polygonale egale și paralele și ale cui fețe laterale sunt paralelograme.

Prismatic, de prismă, care are form'a prismeî.

Prison, (fr.) închisore, carcere.

Prisonnier, (fr.) prins, captiv.

Privare, (*oare*), a lipsi pre cnv. de cv. — *Privațiune*, act. de a priva, perdere, lipsire de cv.

Privativ, care arrată privațiunea. *Cantitate privativă — negativă*, vechi'a alg.

Privilegiu, (ad. *lex privata*), facultate acordată particular; drept speciale.

Proagor, orator al unei deputațiunii la cei vechi; primul magistrat în Sicilia.

Probabile, (*—lis*), verisimile, de crequt.

Probabilism, sistemă care admite opiniunile probabili.

Probabilitate, aparință de veritate.

Probitate, (*—tas*), dreptate de inimă și de spirit, onestitate.

Problemă, (*—ma*), cestiune de rezolut.

Problematic, dubiū, necert.

Procatartetic, deunde derivă eeî-alți accidenți, (*causă procatartetică*.)

Procatartic, (*remediū*), purgativ momentan.

Procedare, — bine *procedere*, a derivă, a și trage originea; a lucra în nă afacere, a se purta către cnv.

Procedură, ordine judiciariă, formă de a procede la judecată.

Procelensmatic, (*—cus*), *metr.*

pede de patru scurte, ȃis cãte uã datã dipirrhychiũ.

Procello, instrument de fer la sticlari.

Proces, instanță înaintea unui judecãtor pentru uã contențiune, judecatã. — La Greci se distingeã processul intentat în interessea Statului, γραφή și cel pentru pretențiunii particulare, δίκη. Tractațiunea processului începeã prin πρόδικησις, (κλήσις) ad. accusatorul cereã (προδικαλιθθααι, καλειθθααι) presința accusatului și cãtor-va marturii (κλῆσῆρες, κλητορες, verbul κλητεύειν, εκκλητεύειν) înaintea unei autorități, care în acest cas aveã hegemoni'a judecãții. Fãrã κλητῆρες nu se puteã întreprinde nimic contrã accusat, niciã lũ recunnoșce în contumaciã, dacã nu apareã, cãci assistința acestor κλητῆρες aveã de scop se constate de invitațiunea. Mãi addesẽ plãngerea puteã fi depusã în tôte zilele, affarã de ἡμέραι ἀποφράδες și sãrbãtorii. Invitațiunea urmã probabile înã cincia zi. Streinul puteã fi addus chiar constrins (*in jure vocatio* al Romanilor); cetãțianul nu puteã fi nici închis, nici obligat se de garantiiã, affarã de casurii de ἀπαγωγή, ἐφήγησις, ἐνδειξις, εὐδαγγελία. Processul începeã (Σιδόνας, λαχχάνειν), prin uã plãngere în scris (λήξις, ἐλικλημα), la lucrurii publice se usitã tot-de-una espressionile γραφή, φάβις, εἰσαγγελίη, ἐνδειξις ἀπτηγωγή. — Autoritatea puteã se lũ priimescã sau, dacã nu erã εἰδαγωγικός, se lũ reiecte, sub diverse preteste de carii erã însẽ responsabile (comp. προξάλῃ εὐδόνει). La lucrurii private, carii se prețiiã mãi mult decãt 100

drachme, affară de δίκη, αἰτίας, arabele părți căută à depune un număr de arginți (πρωτανεῖς, πρωτανεῖς, δεῖναι), 3 drachme pentru valoare de 100—1000 dr., 30 dr. pentru valoare de 1000—10,000, și în această proporțiune mai departe (παρκαταβολή se depunea drept cautiune). Accusațiunea se propunea aliatură cu dat'a, numele archontelui, lun'a și qi'a, numele prefindinților, numele și calificațiunea marturilor, pre nă tablă (σάβις, λεύκωμα) în public în vecinătatea autorității respective, după care urmă instrucțiunea (ἀνάκρισις, *causae cognitio*, ἀνακρίνειν ταῖς ἀντιδικαῖς τῆν ρίκην, ἀνακρίνειν τοὺς ἀντιδικούς). Dacă după citațiune accusatorul perdeă, *caus'a* era terminată, el cădea în pedepse de 1000 dr. și ἀτιμίς κατὰ πρόσταξιν, după care perdeă pentru fiitor dreptul de a depune plângeri analoge; accusatul era condamnat în contumaciam. Când accusatorul fără a așteptă decisiunea diaitelei, se îndreptă la uă curte heliastică, cântă se jure asupra plângerii precum și accusatul asupra respunsului său (αντιγραφί, uneori ἀμφιορκία și ἀμφωμοβί.) Decisiunea se făcea prin majoritate de voturi; la un număr egale de voturi accusatul era absolut.—La R., se disting *judicium domesticum*, făcunt în familiă »adhibito propinquorum et amicorum consilio;« *judicium populi* la care se recunosc trei periode: judecat'a comițiilor curiate dela Romuln până la Serv. Tulliu, mărginită assupra casnrlor de provocațiune à patricilor contră popor, după Cicerone, contră decisiunile regilor; judecat'a comiție-

lor centuriate dela Serv. Tulliu, care le dede dreptul de a decide chiar assupra criminilor capitali, speciale assupra *perduellio*; judecat'a divisă parte între comițiile tribute, parte între cele centuriate dela Jnn. Brutu până la finele republicei. Legea numiților tribunii decisese că violațiunile tribunii plebii să se pedepsescă de comițiile tribute, unde basea autorității triburilor, care se întinse apoi din cē în cē. Tot de dînselē se decideă pedepsile capitali assupra absinților, d. e. ass. lui Coriolan, processe capitali estraordinarie dnpă propozițiunea senatului, precum assupra lui Manliu Capitolinu; numeroase processe pentru diverse crimiși assupra căror se aplica pedepsii pecuniarie, d. e. *perduellio*, *peculat*, repetunde, neglessul sacrelor, fermecătorie, incest, usure s. al. Pentrucă judecățile poporului, eră difficili, addeșe parțiali, de multe ori se alegeă comissarii specialii investiți cu autoritate judiciaria, până când, în anul Romei 606, sub consulatul lui Censorinu și Manliu se stabiliră, prin *lex calpurnia repetundarum*, comissiuini permaninți (*quaestiones perpetuae*, quoniam quotannis creabantur quibus hae *quaestiones* mandarentur.) Accusatorul (*actor*, *petitor*) care tot-deuna căută să fiă un magistrat (consule s. pretor la centurie; tribun, edile s. cester la triburi) începeă cu *diei dictio*, declarațiune de dînsa ține și *anquisitio*, — cē se repeția mai de multe ori la termini desifți, în care timp accusatul (*reus*) puteă cercă se se apere momentan s. se rōge pre accusator à detrage acusați-

unea. Până la *q̄i'a* determinată el însă căută se de canțiune s. se stă închis. Dacă processul nu se redică (prin *exsilium*, *tergiversatio*, *intervenținea* unui *tribun*) accusatul se prezintă la terminul desfipt în *luctus*; dacă fugisese se pronunță *assnpră-i*, *ignis et aquae interdictio*; la absință motivată terminul se înaintă (Liv. 38, 52). În *q̄i'a* desfiptă, în prezența poporului adunat oficial, magistratul espneă *accusațiunea* (*rogatio*) la care accusatul se appără singur s. prin locuteninți (*cognitores*, *procuratores*; *oratores*, *patroni*, *advocati*, *eră* *defensori*). Venia appoi demnstrațiunile, între cari principale marturii și documintele; acestea terminate, urmă *votațiunea* poporului, la început oral, mai târziu în scris, *dilatatio* în care *ampliatio*, *comprehendinatio* eră *remissiunea* processului în cas de egritudine s. al.— După vechiele instituțiuni magistratul aveă numai *introducțiunea* în proces (*tractațiunea in jure*), cercetarea lui mai profundă și *decisiunea* se făcea de un *judcător* destinat (*judicis datio*) de magistrat (*tractațiunea in judico*), de acest *judex quaestionis* Sigon. de Jndic. II. 5. Neinecc. Antiq. Jur. IV 18, 15. Nordt de Jurisdic. et imperio M. 5. Comp. și Casanb. ad Sueton. Caes. II. — cea ce se numia *ordo judiciorum privatorum*, conservată până în secl. 3 după Chr. când se introdusese *tractațiunea extra ordinem* după care magistratul tractă tot processul. — *Legis actio*, la început de mai multe spețe: *per sacramentum*, *perjudicis postulationem*, *per condictionem*, *per manus injectionem*, *per*

pignoris capionem. — Accusatorul căută se prezintă pre acensat, ceea ce se făcea prin *in jus vocatio* personale; la cas de obstinaținne luă marturii (*antestatio*), și lă ducea *constrins*, *accusatul* pntea rămâne dacă satisfăcea pre *accusator* s. i dă un *vindex* că se mērgă pentru sine — Ambele părți înainte pretorului, (de acest'a Du Ker la Liv. 40, 44.) începea *tractațiunea in jure* (spre distincțiune de *judicium*) după care celle-lalte forme cerute de *legis actio*; după acesta *litis contestatio* și în a 15-a *q̄i* *tractațiunile in judicio* înainte *judici*, precesse de uă scurtă *esplicațiune* a *cestiunii* (*causae conjectio* s. *collectio*), lîngă care *proposițiunile* principale ale părților (*continua oratio*, *peroratio*), și *diversele argumenta* s. *documinte* (*instrumenta*, *tabulae*). În fine *decisiunea*, *sententia*, care adese putea fi *remissă* (*diffindere*). — *Quaestiones perpetuae*. Fiă-care curte aveă un *presedinte* care eră un pretor s. un *judex quaestionum* și mai mulți *judcători* luați din *album judicum*, după legea *Servilia* 450 pentru *quaestio* repetund. Diversele acte ale acestei spețe de *judcăți* care luasse tôte cauzele *criminali*, nelăssând poporului decăt *processul* de *perduellione*, sunt: *postulatio*, *proposul* *accusatorului* către *presedinte* (când eră mai mulți *accusatori*, *judcătorul* alegea dintre toți unul; cei-alți se puneă că *subscriptores*, *orașiunea* lor numită *divinatio*), *nominis dilatio*, *interrogatio*, *inscriptio*, *nominis receptio*, *cognitio*, *citatio* s. *alesul* *judcătorilor* (*judicium constitutum* prin *sortitio* s. *editio*), și *inscrisul* lor

(*libelli nominum, tabulae*). Accu-
sațiunea se făcea prin *oratio per-
petua*, adese forte lungă (*diem
eximere dicendo*) până când Pom-
peiū o mărgini prin *tempus legiti-
mum, justum, debitum*. Orațiunea
finită (*dixerunt*) urmă *altercatio*,
după care *probatio*, în fine *senten-
tia* cu majoritatea judecătorilor. —
Formulae. Accnsatorul propneă pre-
torului caus'a (*edere actionem*) și
lū rugă pentru formulă (*postulare*).
Accnsatul, învitat oficiale (*prensio
și vocatio*), adese supplită prin
vadimonium, (sub imperatori cau-
tio in iudicio sistendi. Pentru lu-
cru comp. espressionea *praedibus
ac praediis cavere populo*. Liv. 22,
60), se esplică și făcea escepti-
unile selle cari se puneă în formu-
lă după ce și cea-altă parte fus-
sesse ascultată. În fine pretorul
concepeă formul'a (*dat actionem*,
s. *judicium*), determină pre jude-
cător (*judex, recuperatores, arbi-
tri*) și procedeă la *litis contestatio*,
(care adese termină processul da-
că accnsatul se declară s. al.) Am-
bele părți presinta judecătorului
formul'a care conțineă instrucți-
nea dată în nna cu vorbele și pa-
ret, absolve, și non paret, con-
demna, nrmă orațiunile și probele,
sntținute prin jurământ și după nă
scurtă recapitulațiune, (*altercatio*)
decisiunea (adese pteă fi amă-
nată, *dilatatio*), tot-deuna pre nă sum-
mă de arginți (*litis aestimatio*), de
multe ori diminantă prin *compens-
atio*. Dacă partea condamnată nu
se supposeă decisiunii care eră
nemobile că *res iudicata*, magis-
tratul care ordonasse processul, pro-
cedeă cu essecuțiune pre avnție
(*bonorum emtio*) s. pre personă

(*manus injectio*). La absință din
partea accnsatului se decideă pen-
tru dînsul ignis et aquae interdic-
tio s. essiliū; dacă accnsatorul nu
appareă, eră privit că cum ă și re-
trage accusațiunea, mai târziu pe-
depsit. Cons. Tigerstroem De ju-
diciis apud Romanos.

Processiune, producțiune e-
ternă ă S-tului Spirit; ceremoniă
religiōsă condussă în ordine de pre-
oți s. al. cîntând rngăciuni s. al.

Prochronism, errore de chro-
nologiă care constă în ă pune un
fact înainte de dat'a sa adevărată.

Proclamare, (—*mare*), ă de-
clară cu voce tare, cu solemnitate;
ă publică, divulgă. — *Proclama-
tione*, act. de ă proclamă.

Proclitic, vorbă care și plecă
accentul pre cea următōriă.

Proconsule, (—*sul* și *procon-
sule*, vd. Maunt. adeptist. ad Dio.
I. 1. Ernest. ad Tacitum, Gesner
in Thesauro, magistrat care guber-
na cu autoritatea în locul consule-
lui, care de ordinar fusse de-
jă consule s. al cui *imperium consu-
lare* se prolungisse pentru un an.
Către finele republicei veri-că gu-
bernator de provință îndată că Sta-
tul i dedesse *imperium proconsu-
lare*. Vd. și Ducker ad Liv. 37,
46, 39, 29.

Proconsulat, sarcin'a, demni-
tatea de proconsule.

Procreare, (—*are*), ă genera,
nasce. — *Procreațiune*, acțiune de
ă procreă.

Proctoptose, cădere ă nni
sphincter.

Procură, vd. *Procurațiune*.

Procurare, (—*rare*), ă ago-
nisi.

Procurațiune, (—*tiō*), putere

dată de env. altui de a lucra în numele său, *delegațiune*. — *Procurator*, iusărcinut cu o procurățiune (pușiu usit.)

Procuror, (fr.) cel ce apără în judecată.

Prodictator, supliniute al dictaturului la R.

Prodigialitate, (fr.) effusiune, spesa vană, resipă, *prodigintă*.

Prodigiū, (—*giūm*), lucru, effect estraordinar. — *Prodigos*, care ține de prodigiū.

Prodițiune, (—*tiō*), trădare.

Prodrom, (gr.) ceea ce precede un lucru, preliminar, precursor, preanuțiu.

Producere, (—*cere*), a da a-scere; a aduce fruct, beneficiū, utilitate.

Product, ceea ce ese din o operațiune, fruct, venit.

Producțiune, (—*tiō*), acțiune de a produce; *jurispr.* tot ce este pus înaintea judecătorului pentru a instrui un proces.

Productiv, care produce, mai bine care face se producă.

Productor, cel ce produce, care produce.

Proemiū, (*proemium*), prefațiune, introducțiune.

Proeminință, vd. *Prominință*.

Proemptose, (gr.) equațiune luaria care servece a oppri ca luuele noue se nu fiă anuunțate cu oă mai înainte.

Profan, (—*nus*), din *proculfanum*, care nu perține religiunii.

Profanare, (—*nare*), a tracta cu nereverință lucrurile sacre. — *Profanațiune*, acțiune de a profana. — *Profanator*, cel ce profană.

Profectio, (*avutiē profective*), se dice, în *jurisprud.* de avuțiile

venite cuiva din successiunile tatalui s. mamei selle s. altor ascendiui.

Proferire, (*efferre*), a pronunța.

Proffesare, (*proffiteri*); a face profesiune, exercită; recunósce în public.

Professiune, (—*siō*), declarațiune publică; meseriă.

Professor, (—*sor*), la început sub Vespasiu, mai ales literat plătit de Stat pentru a predă philosophiă, grammatică și rhetorică. În genere veri cine predă cu plăoă lecțiune de știință s. arte.

Profit, (fr.) utilitate. — *Profitare*, a trage utilitate. *N. us.*

Profund, (—*fundus*), adînc. — *Profunditate*, adîncime.

Profusiune, (—*siō*), esces de liberalitate s. de cheltuială, *syn.* prodigintă.

Programă, (—*ma*), espus scurt al plauului unui lucru.

Progres, (—*ssus*), miscare în creștere, adăugire, înainte.

Progressiv, (—*grediens*), care merge, în progres, înainte.

Progressiune, (—*ssio*), miscare în progres; *math.* șir de termeni în proporțiune continuă, ad. din cari fiă care este međiu între acel'a care lă precede și acel'a care lă succede, *mus.* proporțiune continuă prolongită preste trei termeni.

Prohibițiune, (fr.) opprire, interdicițiune. *N. us.*

Project, (*projicō*), cugetat, plan format.

Projectare, a face proiect.

Projectile, (fr.) corp greu care, după ce i s'a dat oă miscare e lăssat în voi'a sa pentru a și continui mersul, precum oă pētră asvirilită.

Prolapsus, (lat.) *med.* cădere a unei părți a corpului.

Prolațiune, *mus.* durată a unui cânt pre o silabă.

Prolegomene, (*-na*), prefațiune lungă și amplă pentru a face intelligibile o operă de erudițiune, observațiunii preparatorie.

Prolepse, (gr.) *rhet.* figură prin care cuv. previne și refută obiecțiunile.

Proleptice, (*friguri*), friguri cari se precipită.

Proletari, (*-rii*, s. *capite censi*), a șesșe clase de cetățianii Romani (cele cinci se numia *locupletes* s. *assidui*). Avea numai o centuriă compusă însă din două părți, *accensi veluti seniores* și *juniore*s, două părți *proletarii seniores* și *juniore*s, o parte *capite censi*, ultimii cei mai pauperi și cari nu avea decât *caput*.

Prolifer, *botn.* califică florile, organele, rădăcinele din cari produc altele. Dacă produsul e numai un peduncul s. ramură foiată, se țice *frondipai*. Proliferele formează un gen din familia confervelor (fr. *conferves*, *conferves*, *conferva*, *mousse d'eau* (numit altădată *trichogonon*, *lemanee*).

Prolific, (*-cus*), propriu pentru generațiune, care are vertutea de a genera, nasce.

Prolis, (din *laxus*), pre lung, difuz.—*Prolissitate*, difuziune, pre mare întindere a orațiunii.

Prolocutor, (din *pro-loqui*), președinte al camerei comunelor (al celor înalte după Boiste) în Anglia.

Prolog, (*-gus*), introduțiune a unei cărți antice, preluđu al unei buccățe dramatice.

Prolaugire, a lungi înainte, în progressiune; face să dureze mai mult.

Prolusiune, (*-sio*), preluđu, cercare, anunț.

Promerops, pasăre silvană de Africa și Indiele Mari.

Prominiță, (*-nenția*), elevațiune, înălțătură.

Promissiune, (*-sio*), acțiune de a promite (făgăduință).

Promitere, (*-tere*), a da asigururanță, (făgădui).

Promuitor, (*-rium*), *geogr.* virf de pământ înalt care înaintă în mare, precum cele dela marea Indielor. Dacă este mai puțin înalt se numesce *cap*.

Promoțiune, (*-tio*), înaintare în o dregătoriă; *schol.* esame de doctorat.

Promulgare, (*-gare*), a publica cu formalitățile cerute.

Pronume, (*-nomen*), *gram.* parte a vorbirii care suplinesce un substantiv. — *Pronominale*, (*verb*) care se conjugă allătore cu pronumele.

Pronunțare, (*-nunciare*), a proferi, articula; declară cu autoritate juridică. — *Pronunțiațiune*, (*-ciatio*), articulațiune.

Pronostic, (*prognosticum*), conjectură de ceea ce se va întimplă.

Pro patria, speță de hartiă de Hollanda.

Propagandă, congregațiune, societate stabilită pentru a propaga credința, (precum cea de *propaganda fide* la Roma), o doctrină s. năre-cari principie politice.

Propagare, (*-gare*), a întinde, semăna, respîndi. — *Propagațiune*, acțiune de a propaga, multiplicațiune prin generațiune.

Prophet, (=ta), cel ce predice fiitorul prin inspirațiune.— *Prophetia*, predicțiune a Incururilor fiitorie. — *Prophetic*, de prophet, *vaticin*.

Prophetisare, (fr.) à prevedé și predice, vaticinare.

Prophetism, calitatea, starea, system'a unui prophet, mania de à vaticina. *R. us.*

Prophilactică, igienă.

Propițiū, (—tius), favorabile.

Proporțiune, (—tio), congruență à părților între dinsele și cu totul. — *Proportionale*, care este în proporțiune.

Proporționare, à pune în proporțiune, à stabili justă congruență între mai multe lucruri.

Propozițiune, (—tio), espressionne totale à unui jndiciū; lucru propus.

Propretor, (*propraetor* și *propraetore*), se numia, la R., către finele republicei fostul pretor, care mergea cà gubernator în uă provință. Functiunea și drepturile seile eră până la cele mai esterne honori, egali cu ale proconsulilor; aveă însă numai 6 lictori și uă cohorte mai mică, (*cohors praetoria*). În timpul imperatorilor gubernatorii provinciilor regesci se numia câte nădată *propraetores*, în loc de titlul deplin *legali Caesaris propraetore consulari potestate*.

Propriū, (—ptus), care perține esclusiv la; convenibile, apt pentru.

Proprietate, (—tas), lucru poses. Pentru definițiunea juristică. vd. Napoleon. art. 544. vd. și 711 sq.

Prorata, (lat. ad. *prorata parte*), *jurispr.* în proporțiune.

Prorogare, vd. *urm.*

Prorogațiune, (—tio), la R., prlungitul unui an de funcțiune, (*magistratus*), unei commănde (*imperii*), unei administrațiuni de provință (*provinciae*). În genere timp ce se dă preste terminul desft.

Prosă, prosator.

Proscriere, (—bere), à condamna la esiliū s. mörte prin autoritate legitimă s. usurpată, fără formă judiciară și espnnind pre nă tablă publică numele condamnatului. — *Proscriptiune*, acțiune de à proscrie. — *Proscris*, condamnat prin proscriptiune.

Proselyt, nonă.

Proprietar, (—rius), cel ce are uă proprietate.

Propunere, convers (intrat în uă credință religioasă), nouă părten al unei opiniuni s. al.

Proselitic, care perține proselytismului, care i servește, lă favoresce.

Proselytism, zel de à face proselyți.

Prosenaedru, (gr.) care are noue fețe pre doue părți adjaciniți.

Prosodiă, (—dia), pronunțatiune regulată à vorbelor conforme accentului, cantității metrică. — *Prosodic*, de prosodiă.

Prosonomasiă, (gr.) vd. *paronomasiă*, asemănare à sunetelor între diferite vorbe din aceeași phrase.

Prosopalgiă, (gr.) miscare convulsivă și repetită, durerosă, dure-re la față.

Prosopographiă, (gr.) descrițiune à trăsnelor feței.

Prosopopëă, (—poeia), *rhet.* figură prin care se fac à vorbi persoane fictive, ființe inanimate.

Prospect, (—tus), programă

care anunță și descrie uă operă, un stabiliment nou.

Prosper, (*—per*), favorabile pentru succes, ferice, propiciu.

Prosperare, a avé fortună favorabile, un succes ferice, a fi ferice.

Prosperitate, (*—tas*), stare înflorinte, pozițiune ferice, fericiere.

Prospyse, (*gr.*) *med.* adheziune mutuală a părților cari cerea se fiă dispărțite.

Prostapherese, (*gr.*) *astr.* diferența între locul mediu și cel adevărat al unei planete.

Prostase, (*—sis*), *med.* superioritate a unei humorî ass. altei.

Prostat, (*—σιστης*), reprezentante al metoecilor în affacerile publice și particulare, patron.

Prosternațiune, (*—tio*), starea celui ce este prosternut. *R. us.*

Prosternere, (*—nere*), a se plecă rugând, pune în genuchi, a se aruncă la pământ.

Prosthema, appendice al nasului unor mamifere.

Prothese, (*gr.*) acțiune de a adăugi uă buccată artificială, d. e. un pede de lemn; speță de metaplasmă prin adidițiune la începutul unei vorbe.

Prostituire, (*—tuere*), a lăssa impudicitei cuiva, a îndesori, a se da prostituțiunii. — *Prostituțiune*, arta ce a se prostitu.

Prostrațiune, (*fr.*) *med.* lipse totale de puteri.

Prostyl, (*gr.*) care are columne numai la față.

Protagonist, vd. *Pragediă*.

Protase, (*—sis*), espositiune (în poeziă dramatică). — *Protalic*, relativ la protase. *Persônă protalică*, persônă care nu apareă pre-

scenă decât la începutul buccăței, pentru espositiune.

Proteștiune, (*—tio*), acțiune de a protege, defensiune, resum, ajutor.

Protector, (*—tor*), cel ce protege, defensor.

Protectorat, funcțiunile protectorului.

Protegeare, vd. și suppl. *urm.*

Protegere, (*—gere*), a luă defensiunea (appararea) cui-va, a proteștiune.

Proteiforme, care și schimbă adese formă; *med.* (symptomă ne-regulată.)

Protelie, cerimonie, la Greci, înaintea nunții.

Proteide, (*gr.*) *botn.* familiă de plante ale căror caractere sunt: uă corolă cu patru s. cinci petale, s. tubuloasă cu patru s. cinci dinți, câte nădată cu păr la base. Florile proteoidelor, de commune hermaphrodite, affectă dispozițiunii diverse.

Protest, (*fr.*) act prin care se declară că uă cedulă de bancă, uă scripture la ordine, s. uerî-ce alt efect de comerț nu se plătesce de acel'a către care è trassă s. de care è subscrisă.

Protestare, (*testificari*), a face declarațiune judiciară contra cv. Vd. *urm.*

Protestațiune, (*testificațiune*), declarațiune de susținere a drepturilor s'elle, declarațiune că s'a făcut cv. contra voința sa, s. că a lucrat fără voință proprie.

Protevangeliu, (*—lion*), carte atribuită S.tului Jacob unde se vorbesce de nascerea Verginii și a lui J.—Chr.

Prothese, (*—sis*), *gram.* adaus

de nă literă s. mai multe înaintea unei vorbe, d. e. *gnavus* în loc de *navus*; În chirurg. se țice pentru adausul unei părți artificiale la corpul hman.

Protium, (lat.) *botn.* arbure, speță de balsam.

Protocanonică, (*carte*), recunoscută de sacră înainte de a se fi făcut canónele.

Protocol, *carte* care conține toate actele, formular pentru acte, preambul commune la toate actele de aceeași natură.

Protogyn, (gr.) nume propus pentru toate stincele granitice, fôrte comună Alpilor, compuse de feldspath, de quartz și de steatită s. de talc și de chlorită.

Protomartyr, prenume dat S. tu-
lni Stephan.

Proton, *nat.* gen de crustacei.

Protopatică, (gr.) *med.* egritudine primă care nu   nicı precesă nicı produsă de alta.

Protossyd, *chem.* ossyd metallic care conține cea mai mică porțiune de ossygen.

Protosynce, vicarul patriar-
chului s. al unui episcop în bise-
rica grecă.

Prototyp, (gr.) primul essem-
plar, originale, (model), *archetyp.*

Protozengmă, vd. *Zengmă*.

Prototor, (*-tor*), care admi-
nistrețdă în locul tutorului.

Providere, (*-videre*),   în-
griji.

Provenire,   veni dela,   fi
produs.

Proverbiu, (*-bium*), seutiță,
massimă commune și vulgare în
puține vorbe.—*Proverbiale*, de pro-
verbiu, care ține de proverbiu.

Providință, (*-dentia*), supre-

mă sapiință   lui Dumnezeu care
ingrijesce de creaturele s lle con-
servându-le și diregind operațiuni-
le lor.—*Providențiale*, dela Provi-
dință.

Provincia, (*-cia*), divisiune
teritoriale relativ cu guvernul po-
litic, cu administraținea militară,
cu justița, finanțele. La R. uerı-c 
țarră suppusă, afară din Italia,
tributară. Eră gubernată de un pre-
pus ales de senat, plătit în essin-
țare de Roma cu autoritate (*im-
perium*) civile și militară, fără în-
se   put  dispunc de *vectigalia*, cari
se stringeă censori. Cons. Fontein
De provinciis Romanorum (Ultraj.
1840). *Jager*, De praesidibus pro-
vinciarum apud Romanos.

Provinciale, (*-lis*), de pro-
vință.—*Provincialism*, accent, pronunță
provinciale.

Provisiune, (*-sio*), procură-
țiune de lucrurile neccesare și u-
tili; *jurispr.* act prin care cv.
procură cv.

Provisor, se țice de lucrurile
cari cer celeritate și cari caută  
fi regulate prin provisiune, care
subsistă prin provisiune.

Provocare, (*-care*),   incită,
escită (intărrită); causă.—*Provo-
cațiune*, acțiune de   provocă.

Prudință, (*-dentia*), vertute
care face   cunoșce și   pune în
lucrare ceea că este convenibile în
purtare, care face   luă mețl ce
convenibili pentru   ajunge la un
fine lăudabile și raționabile.—*Pru-
dinte*, cel că are prudință.

Prud homme, (fr.) hom prob,
espert.

Prurit, (*-tus*), m ncătură forte
pre suprațafă pellii.

Prussiați, *chem.* sări din com-

binațiunea acidului prussic și uă base.

Prussic, (*acid*), astăzi *acid cyanhydric, hydroryanic*, acid particular numit astfel pentru că se extrage din albastrul prussian.

Prussită, vd. *Prussiați*.

Prytan, — bine *prytanide*, în genere președinte speciale al unui colegiū. În unele State numele autorității supreme, după căderea regiilor, comparabile archonților atheniani.

Psallidium, (*lat.*) *nat.* gen de insecte aseminii gărgăritelor (*carcaliones*) în Hungaria.

Psalm, (*gr.*) se dice numai de cântările compuse de David s. Solomone. *Cei șapte psalmi* s. *psalmul penitintei*, șapte psalmi aleși de biserica romană pentru a servi de rugăciune celor ce voiesc a se ruga lui Dumnezeu pentru iertare.

Psalmodiă, (*gr.*) cantul psalmilor, modulațiunea pre care se cântă.

Psalmodiare, a cânta în un mod particular, mediu între cântat și vorbă, prin estins, a recita în un mod monoton și traginte.

Psalmist, se num. particular David, ca autor al psalmilor.

Psalterion, (*gr.*) *mus.* numia Grecii cei vechi un instrument în formă de trapez, compus de 13 șiruri de chorde de sîrmă s. de alamă (orchale), acordate, cele din acel'ăși șir, la unison s. la octavă. Sunetele se producea prin *plectrum*, speță de arcușiu.

Psamosteum, se num. speciale agglutinațiunile de arenă cari represintă form'a oșelor.

Pscade, femă de cameră la R., al cui servit eră de a parfuma pre dōmna.

Pseudo, (*gr.*) particulă cē se adaugă mai multor vorbe pentru a exprime noțiunea de fals, *pre-suppus*.

Pseudonym, (*gr.*) cu nume subditiții, fals, *presuppus*.

Pseudopode, *nat.* familiă de crustaceă.

Psi, phalenă numită pentru că are un f pre aripe.

Psoas, (*gr.*) *anat.* se num. doi muschi abdominali, aplicați pre partea dinainte a vertebrelor lumbară. — *Psoită*, inflamațiune a mușchiului psoas.

Psophia, *botn.* la Linné nume generic pentru agami.

Psychagogic, se dice de remediile propriie a restabili acțiunile vitali în syncopă, aplopleșiă s. al.

Psychic, calefcațiune care se dice căte uădată pentru a desemna ceea cē se referesce la animă.

Psychologiă, (*—gă*), sciința animei umane considerată în facultățile și natura sa.

Psychometru, thermometru.

Psychtic, răcoritor.

Psydracia, (*gr.*) *med.* erupțiune psoriforme care differesce de scabritiă (gale), pentru că nu provine dela uă insectă și nu este contagiōsă.

Psyllion, (*—lion*), *botn.* gen stabilit pentru a pune plantaginile annuali cu rădăcină rămōsă.

Ptarmic, (*gr.*) strănutător.

Ptarmică, gen de plante care conține *Achillea ptarmică* (herbe a éternuer), și uă speță de arnică.

Pterocarpī, (*gr.*) *botn.* gen din diadelphia decandriă, famili'a leguminōselor.

Pteroceră, (*—ra*), *nat.* gen de

testacei din famili'a univalvelor, stabilit pentru a separa strombele, (*strombi*) lui Linné.

Pterodactyl, (*-lus, ornitoccephalus*), gen de animale vertebrate fosile, redus de Cuvier la clasa reptililor sardine.

Pterodiple s. *Duplicipenne*, nat. diploptere.

Pteroglossus, numesc Illiger aragari.

Pterophor, (*-rus*), nat. insectă lepidopteră din tribul fissipenelor.

Pteropode, (gr.) mollusce cu corpul liber, fără alt membru decât una s. două pinne.

Pteropterî, familiă de pesci apodî.

Pterosperme, s. *velaga*, botn. gen din famili'a malvacéelor, forte vecin de pentapete.

Pterygiu, (fr. *pterygion*, ongllet s. *onyx*), membrană morbidă, îndesit s. hipertrophiă parțială a conjunctivei oculare, de formă triunghiulară, disvoltată pre sclerotică către circumferința globului ochiului, de unde se întinde pre cornă, de multe ori accopperind'o pre totă cu un vâl des, și opresce vederea. Contră dînsa collyre rezolutive s. astringinți, particular pulv. alni et sachar.

Pterygoid, califică două apophyse ale osului sphenoid, cari au form'a unor aripe.

Pterygo-staphylin, care se referese la apophisea pterygoidă și la vâlul palatului.

Ptilose, (gr.) cădere a genelor.

Ptyalagog, (gr.) care provocă, facilită salivațiunea. Comp. *ptysmagog*.

Ptysmagog, vd. *prec.*

Puber, (*-ber*), care a ajuns etatea pubertății.

Pubertate, etatea după copilărie, la R. și la Francezi la 14 anni; la 12 pentru feminin.

Public, (*-cus*), commune, care privesce un popor întreg. Că subst. poporul în genere.

Publican, (*-nus*), perceptor al veniturilor publice.

Publicare, a da în public, face public, promulgă. — *Publicațiune*, act. de a publică.

Publicist, cel ce scriă asupra dreptului public, dreptului ginților economiei politice, lă predă; diarist care scrie articole de politică.

Publicitate, stsrea celui ce e public.

Pudic, (*-cus*), east, pur, honest.

Pudicită, (*-tate*), castitate.

Pudore, (*-dor*), rușine.

Puerile, (*-lis*), copilăresc. — *Pueritate*, care ține de copil, acțiune puerile, frivolă.

Pugilat, luptă originară din Etruria, în care adversarii (*pugiles*) se lovia cu pumnii armați cu nise curelle munită cu plumb s. fer (*caestus*).

Pulposi, speță de rață care vine către primăvară în Camtschaka pentru a rămăne până în toamnă.

Pulpo s. *popo*, speță de sepiă.

Puls, (*-sus*), bătaia a arterelor.

Pulsațiune, bătai'a pulsului.

Pulsativ, califică bătai'a dure-rósă a pulsului.

Pulsilogiu, (gr.) vd. *Pulsimetru*.

Pulsione, termin cu care s'a servit Newton pentru a desemna propagațiunea miscării în un međ-

loc fluid și elastic, precum aerul.

Pulverulinte, în pulbere, încărcat cu pulbere.

Pulvinat, se dice, în botanică, că uă parte solidă de plantă, precum ovarul, fructul s. al. este *bi-pulvinată*, *tripulvinată* s. al. când suprafața sa este diviză prin rațe longitudinale în două, trei s. al. arăe s. cărări convexe și de uă lungime însemnabile relativ cu volumele părții.

Puma s. *pagi*, leu de Cbili pa-truped, mediar între leu și tigr.

Pamicin, (fr.) huleiū de palm, numit astfel huleiū de Senegal.

Punch, (angl.) liquore compusă cu rhom, s. de rack s. de rachiu, zēmă de lămăiă, sacbar, și thēă (cial).

Punctum saliens, *med. phys.* primul punct care apare după fecundațiunea germelui și care este inim'a embrionului.

Pund, libră sterling, monnetă în Statele Unite.

Pupal-nealli, plantă puțin cunoscută de pre cōstele Malabarului.

Pupil, (*-llus*), copil mic care și ă perdut părinții s. unul din ei, și este sub conducerea unui tutor.

Pupilă, (*-lla*), dischisătură circulară, de culore nēgră în medlocul irișii.

Pur, (*-rus*), curat.

Purgatoriū, (*-rīum*), loc unde sufletele celor drepti espiedă păccatele ușiore.

Purificare, (*purgare*), ă face pur. — *Purificațiune*, acțiune de ă purifică.

Purism, defectul celui cē affectă pre multă puritate în limbă. — *Purist*, cel cē affectă purismul.

Purpură, (*-pura*), tiutură es-

trassă din uă speță de limace (*κῆρυξ*, *murex*, *buccinum* s. *πορφύρα*, *purpura*, *pelegia*); materiă pretinctă cu această tintură.

Purpuric, (*acid*), acid produs prin acțiunea acidului nitric asupra acidului puric.

Pustulă, (*-la*), mică tumorē pre pelle care abscede.

Pycnit, (gr. *pucnos*), schorl alb, prismatic.

Pycnostyl, (gr.) edificiū cu colonne fōrte strinse.

Pycnotic, (gr.) *med.* care condesece și racoresce humorile.

Pygmeū, (*-maus*), pitic, hom fōrte mic (de un cot).

Pylaken, (angl.) postav anglic.

Pylagor, orator, deputat la adunant'a amphictyonielor.

Pyramide, (*-mis*), *geom.* solid, cui bazea este un plan polygonale, fețele laterali planuri triângbiulare care se unesc tōte în acel'ași punct, *virfulin arch.* uerice ornament, uerice grămadă de petre în formă de pyramide. — *Pyramidale*, cu formă de pyramidă.

Pyramidoid, solid format de revoluțiunea unei parabole în girotul unei din ordonatele sēlle.

Pyretic, (gr.) *med.* califică remedieele contră friguri.

Pyretologiă, (gr.) tractat de friguri.

Pyrite, (*-tes*), minerale, sulfur metalic s. combinațiune de sulfur cu un metal.

Pyritologiă, tractat de pyrite.

Pyroballistică, (*machină*) care prin medlocul focului aruncă proiectilii.

Pyrologiă, (gr.) tractat asupra focului.

Pyrometru, instrument de phy-

sică pentru a măsura intensitatea focului (cel mai usitat al lui Wedgevoood); instrument pentru a cunoște cât e dilatabile un metal prin caloric.

Pyronomiă, *chem.* arta de a regula și direge focul.

Pyrophor, pulbere de alun și de făină, amestec de sulfat de alumină și potasse cu făină, sahar s. al.

Pyroscop, (*gr.*) instrument pentru a măsura caloricul rađiante, thermometru differentiale simplificat.

Pyrosiderită, *miner.* varietate de manganes.

Pyotic, caustic.

Pyrosmaragd, numesce Germanii chlorophanul verde, varietate strălucinte de calce fluatată.

Pyrotechniă, (*-technia*), arta de a face us de foc, de a face focuri de artificii.

Pyrrhonism, system'a lui Pyrrhon din Elidea, contimpuran al lui Aristotele; scepticism, affectațiune de a se îndoui de tot.

Q.

Q, à 17-a literă. Că breviațiune desemnă în calendarul republican *quartidi* și *quintidi*, în archit. cu P. petrele care formedă seriă în construcțiunea columnelor unui edificiu; în pharmac. *cantitate*, cu S. *quantité suffisante*; în commerciu *Q. s. Q. tl. quintal*. Că numerele vală, la B. precum și în e-vul mediū 500, cu uă trăsură horisontale d'assupra 500,000. Pre monnete esprime că sunt percusse la Perpignan s. la Narbonne. Assupra acestei litere, vd. Prisc. I. p. 17, 44; Denkschrift. der Berliner Acad. der Wissensch. din anul 1839 p. 1 sq. uă tractațiune à lui Graff.

Quadrat, (*-tus*), suppl. *patrat*, à *patra parte*.

Quadratice, (*equațiunî*), *alg.* equațiunî de secundul grad. Se num. *affectate* când conțin vre-uă putere întremediară à numărului necunoscut, affără de cea mai înaltă à acestui număr și acest număr dat absolut, opp. *equațiune pură s. simplă*.

Quart, (*quartus*), — *cart*, à *patra parte*.

Quartas, monnetă de Hispania.

Quarte, (fr.) măsură, 16-a parte din uă tierce, 216,000 din minută.

Quartidi, à *patra* și à *decađii*.

Quartin, monetă de aur în Roma.

Quarto, libru ale cui foie sunt îndouite în patru foie.

Quartz s. *quarz*, (germ.) silice apprope pură.

Quasi, (lat. pentru *qua ratione* și că *enm*, că, cași.

Quasimodo, duminica octavei Pascilor la Catholicii, începînd cu vorbele *quasimodo geniti infantes*.

Quatrain, (fr.) mică buccată de poesiă care conține patru versuri.

Quatrinom, *alg.* cantitate compusă de patru termini, a+b+c+d.

Quatnor, (ital.) *mus.* buccată compusă de patru părți recitanți, *quartello* este mai mic.

Questionare, à face cestinnî cui va, întrebă.

Questiune, (*quaestio*), întrebare.

Questor, (*quaestor*), suppl. *cestor* — magistrat roman însărcinat, sub regi cu judecățile criminali, pentru parricidium. Prin legea Valeria, care da centurielor jurisdicțiunea criminală, cestorii remaseră numai funcționari finanțiali (*pecuniam publicam tractare*), deși de multe ori eșiă că accusatori criminali (*quaestores parricidii*). În timpul republicei se distinseră *quaestores aerarii s. urbani* de cestorii militari s. provinciali (de provinciele cestoriali. Tacit. Annal. IV, 27 ibique Lipsins, Pighii Annal. ad ann. U. 488 t. I p. 468). Numărul fu la început de 2, la 421 se adausseră 2, *administeria belli*, Sulla creă 20, Cesare 40. Sub imperatori administrațiunea fiscalului trecu la *praefecti aerarii*. Dela Tiberiū se creără *quaestores candidati principis (quod in candida toga petebant)* s. *quaestores*

candidati principis (quoniam a principe commendabantur sine repulsa et ambitu designandi). s. August ales. Tac. Annal. XXVI 27, ibique Ruperti. Comp. cu Lübker. Funcțiunea lor eră de a administra finanțele și a citi în senat ordinațiunile regilor. Dintr'insii eși în timpul lui Constantin *quaestor sacri palatii*. Cons. Varr. L.L. V, 14, cei citați de Heinecc. în Syntagm. A. R. lit. I tit. XXV § XI și Append. I § 123; de Ruperti l. c. Schutz Lex Cicer. in Quaestura Niebuhr roem. Geschichte II p. II sqq. p. 113 sq. 165 sq. 195 sq. Io. Laur. Lydus De magistrat Rom. I 24—30 p. 44—53. Paludan De quaestor. Romanis (Haut. 1719). Petry, De quaestoribus Romanis (Bonn. 1847). Reusch, De quaestoribus ac potissaerariis.

Quina, vd. *Quinina*.

Quinina, substanță estrassă din *quinquina pubescens* (galbină).

Quinquina, (peruv. *Kina-Kina* s. *Kin-Kin* cōj'a cojelor), arbure rubiaceu de Peruvia, Brasilia și Messic, care procură cōj'a numită *quinquina*.

Quintă, vd. *Cintă*.

Quint d'écu s. *piastre*, monetă de aur în Bolonia, = 1 fr. 23 cent.

Quinter, în mns. vechiū mod

de a procede în contra-punt mai mult prin cinte decât prin carte.

Quintessință, — *cintessință*, totă vertutea unui lucru, cea ce este escellinte, perfect în un lucru.

Quintetto, (ital.) *mus.* buccată cu 5 părți obligate.

Quintimetru, a cincia parte din metru (neus.)

Quio, capsic cu fructe lungi.

Quioquio s. *thiothio*, speță de unt tras din migdal'a conținută în fructul unei spețe de palm (*avoira* s. *avouara*) de Guineă.

Quipos, noduri de lână cari serviă de scriptură Indianilor din Amer. merid.

Quiproco, (lat. ad. *qui pro quo*) *log.* sophismă prin care se dă un atribut altuia decât acelea a cui perține. Comp. *ignoratio elenchi*, necunoscința subiectului; nsul unei vorbe pentru alt'a care i sēmănă.

Quitanță, (fr.) act prin care se adeveresce plat'a unei datorie, *apochă*.

Quitte, (fr.) liberat de ceea ce eră dator.

Quolibet, (*quodlibet*), rău joc de vorbe, glumă vulgare.

Quotidian, (—*nus*), bine totidian, de toate zilele.

Quotiente, (—*tiens*), *arithm.* căt, rezultatul divisiunii.

R.

A 18 a literă. Că numerale vaŝa, la R. 80, cu nă trăssură horison-tale d'assupra 80, 000; la Greci C' 100, 'C 100, 000. Că breviați-une desemnă *rea* s. *Roma*; *R. P. respublica*, *Rc. rescriptum*, *R. C. Romana civitas*, *R. S. responsum*, *Ruf*, *Rufus*. Pre recepte R. s. Rp. *recipe* iea. Pre monnete arrattă că aŝ fost percusse la Orléans.

Ra, *mus.* lovitură ă tympanu-luî în mod de ă formă nu revolot fôrte scurt.

Rabab, *mus.* instrument arab cu trei chôrde.

Rabat, (fr.) dimiunținne de preț s. de valôre, *deducțiune*, *disconte*.

Rabbin, doctor judeu. — *Ra-blinic*, de rabbiuî.

Rabdoid, califică în anat. su-tur'ă calvei, ptrucă are form'ă unei nuelle, *sagittale*.

Rabdologiă, (gr.) calcul prin nuelle însemnate cu numere.

Rabdomanțiă, pretinsă divi-națiune prin linee drepte trasse și nuelle aruncate la fătimplare.

Raccomodare, (fr.) ă preface, *repara*. *N. us.*

Race, (fr.) ginte (ném.) *N. us.*

Rachitic, (fr.) care are rachi-tis, deforme.

Rachitis, (fr.) egritudine, cur-batură ă spiniî și ôsselor lungi.

Racine de Colombo, (dela Colombo urbe în Ceylan) s. *ca-lumbé*, rădăcină aromatică, stoma-chică, probabile de *cocculus pal-matus* (= *menispermum*, *m. coc-culus*, fr. *menisperme palmé*, *coc-cule*, *calombre*, *calumbé*, *colombo*,

cu tôte că unii face din *cocculus* nă specă particulară).

Racine de Philippines s. *con-trayerva* (*contra-yerva*, hisp. con-tra-herbă), racine de Drak (care ă adâns'o din Amer. în 1580) spe-că de darsteniă și de passifloră (*flos passionis*) de Messic.

Racine de safran s. *r. du cur-cuma*, *r. de souchet*. *terra merita*, *cyperis*, rădăcin'a unei plante her-bacée de Indie *curcuma*, *curcuma longa*, *terra merita*, *cyperum* s. — *rus* s. *cyp. longus*, altă specă *cyp. rotundi folius*, fr. *curcuma long*, *safran d'Inde* s. *des Indes*, *terre mérite*, *souchet*) și de America. *cur-cuma d'Amérique* s. *galanga jonc.*

Radiale, *anat.* care ține de ra-dius.

Radiante, care trămite rađe lu-minôse ochiului.

Radiate, *botn.* unmiă Tourne-fort nă classe de plante conținută astăđi în familia compnelor.

Radical, ceea cê este băsea, rădăcina unuî lucru.

Radiometru, instrument de a-stronomiă pentru ă lăă înălțimi.

Radius, (lat.) *anat.* cel mai mic din celle done ôsse ale brațu-luî dinainte care ocupă partea e-sterună.

Radzygê, **radzygiu**, vd. *Sy-philis*.

Raffinare, ă face mai fin, mai pur, subțiri; *resll.* (pentru perss.) ă deveni mai astut (vicleu).

Ragoût, (fr.) buccate aparate pentru ă escită gustul.

Rațiune, (—*ti*), facultate na-

turale prin care homul pöte direge operațiunile.

Radiare, (—*ria*.) mollusee ale căror organe interne sunt dispuse în rațe.

Radiațiune, (—*diatio*), efectul rațelor luminöse trämisse de un corp.

Railway, railroad, (angl.) drum de fer.

Ramazan s. *ramadan*, Jună de post la Ottomanii.

Ramelpot, speță de tambură la Hottentöții.

Ramificațiune, divisiune, distribuțiune în mai multe ramure.

Ramist, califică, în gramatică, literele J. și V. pentrucă sunt introdusse de Ramu.

Ramonstehi, arburel de Madagasear, unde Francesii lü numese *prunier*.

Rancanca, *nat.* gen de paseri din ordinea accipitrilor.

Rancio, (hisp.) *vin rancio*, vin de Hispania care din roșiin ä devenit gälbinicios învechindu-se.

Rang, (fr.) dispozițiune ä mai multor obiecte pre aceeași lină, ordine, rind.

Raus-des-vaches, modulațiunii cö custodii de bonii scoțiani cantă pre cimpoiü.

Raphter, (—*rus*), passäre palmipeđa de Chili s. Columbia.

Rapillo, se num. în Naplia miece scorie aruncate de Vesuviü de uădată cu aren'a și cenuși'a.

Rapontic, *vp.* *Rhabarbara*.

Rapport, (fr.) legătură cö aü lucrurile între dinsele, relațiune, cuvenință, conformitate, congruință, analogiä, similitudine; *jurispr.* espunere în scris cö face un judecator, un commis s. al. de nă af-

facere s. un proces cö i s'a dat ä vedö și ä essaminä, *mus.* relațiune între doue sunete. Determinațiunea lü se esprime prin terminii *secundă*, *terță*, *cintă* s. al. *N. us.*

Rapportare, *vd.* și *suppl.* *Referire*.

Rapportor, (fr.) *geom.* limb semicircular, divis în 180 gr. terminat de vă lină ä cüi parte superioare este diametrul lü. Servesce pentru ä trage änghiuri de uă mărime determinată, pentru ä redică planuri, pentru ä măsurä änghiurile construite pre härțiä.

Ratafia, (din *rack* și *tafia*, alții *res rata fiat*), liquöre spirtösä sachărată și condită cu uere-carü fructe s. ingredienti odoranți.

Ratanhia, (*rataniah* s. *rata*, *peruv.*) rădăcină de un arburel american, *krameria*, tare astringinte.

Ratificare, (*ratumhabere*), ä *approbä*, confirmă *authentic*.—*Ratificațiune*, acțiune de ä ratificä, confirmațiune *authenticä*.

Rațiionale, (—*lis*), care se concepe priu rațiune, eugetare, care essiste în spirit, care ä fundat pre raționament. *Horisonte rațiionale* s. *adevărat*, al cüi plan trece prin centrul pämintului, numit astfel pentrucă essiste numai în concepțiune, opp. *hor. sintibile* s. *appareinte*, care este sințibile la vedere. *Numär întreg rațiionale*, acel'a ä cüi unitate este nă parte aliquotă. *Numär mist rațiionale*, care ä compus de un întreg si nă fracțiune. *Cantitate rațiionale*, cantitate commăsurabile cu unitatea sa. *Rapport rațiionale*, ai cüi terminii sunt cantități rațiionali, s. nă relațiune între cantități carü sunt între dinsele cä numär cätre numär, d. e. 3:

6. *Rădăcină rațională*, ueri-că cantitate commăsurabile care este rădăcin'a unui număr mai mare.

Raționalism, *theol.* doctrină care nu admite alt mediū de cunoscință-decăt rațiunea; *phil. systemă* care consideră uere-cari noțiuni generali că produssele rațiunii pure (Kant.) — *Rationalist*, pârten al rațiunii pure.

Raționare, à face us de rațiune pentru à cântă adevărul, à face raționamente.

Rațiune, (—*tiō*), facultate naturale prin care putem direge operațiunile spiritului nostru, inteligența în genere. facultate prin care distingem adevărul și falsul. *Rațiune pură*, opp. *cunoscință empirică* s. *esperință*, facultate intellessuale distinctă la care maîmulți philosophi referesc ideele superiori datelor sințurilor, precum ideele de spaț, causă primară s. al. *math.* rezultatul comparațiunii între două marimi homogene determinând s. excessul unei assupra altei s. de câte ori una conține pre cea-altă s. è conținută. Lucrurile homogene astfel comparate se numesc terminii rațiunii. *Rațiune aritmetică*, este diferența între două numere, *rațiune geometrică*, cătul lor. Două lucruri sunt în rațiune inversă de alte două când primul este către secundul precum cel de al pătrulè către cel de al treilè.

Rè, *mus.* al donilè sunet al gamei de *ut*.

Reacțiune, acțiune repetită; *phys.* repuls, restintință à unui corp lovit la acțiunea corpului care lū lovesce. Se dice *fig.* de un partit oppres care lucrêdă din nouū din partesî contră acel'a care lū a op-

pres. — *Răcționar*, care respinge, restornă ceaa cè lū comprimeă.

Reactiv, care face reacțiune. Se numesc reactivi, în chemiă, substanțele cari servesc à discopperi, în uă analyse, presința altor substanțe.

Réale, care este în effect, opp. fict. simulat, aparinte, imaginar.

Realgar, (arab.) *nat. mineral* roșiū format de combinațiunea arsenicului cu sulfure, rubin de arsenic.

Realillo, (dimin. din *real*) monnetă de argint hispanică. *Realillo columnario*, (numit după două columne cari sunt impresse pre dînsul), fabricat în Indic, = 3 sous 3 deniers tournois; *realillo ordinario*, fabricat în Europa, = 24 cent. franc.

Realisare, (fr.) à face réale și effectiv, à pune în effect.

Realism, systemă care consideră obiectele că essistinți în realitate (Kant). doctrină à Scholasticilor cari susțineă că *Universali-le* (ideele univrsali) au uă realitate independinte de spiritul nostru.

Realist, pârten al réalismului, opp. *nominalist*.

Realitate, calitatea réalelui, essistință effectivă. Catholicii dic, în stîlul dogmatic, *réalitate* pentru *réalitatea* corpului lui J.—Chr. la sântul sacrament al altarelui.

Reatu, in reatu. (lat.) se dice în jurisprudință à fi *in reatu*, pentru à fi acensat de un crime.

Rebec, vechiă vorbă franc. care desemnă un instrument cu trei chorde, assemine viorinei.

Rebele, (—*llis*), care nu se supune autorității legitime.

Rec bock, (pron. *rit-bock*), se num. la Capul de Buna-Speranța un mamifer ruminant de genul antilopilor.

Recepere, (*—cipere*), a primi.

Recept, receptă, prescript al medicului, compozițiune de medicamente.

Receptaclu, (*—culum*), loc pentru a primi diverse lucruri; *botn.* fundul calicelui unde este format ovarul.

Recinte, (*recens*), nouă făcut, prăspăt.

Recipiente, (*—piens*), *chem.* vas care servește a primi produsele distilațiunii, *phys.* vas ce se pune pe discul unei machine pneumatice și unde se închid corpurile cari au a se pune în deșert (gol.)

Reciproc, vd. *Mutuale*.

Reciprocitate, starea, calitatea reciprocului

Recitativ, (fr.) phrase muzicale fără măsură și care caută a se cânta repede. Se num. *recitativ însoțit* (*accompagné*). aceluia cui se adaugă. afară de bass'a continuită, un însoțit de vivrină; *recitativ măsurat*, care se schimbă de nădată în cânt, și capătă măsură și melodii; *recitativ obligat*, care este amestecat cu intorsuri și trăsături de symfoniă.

Reclamare, (*—mare*), a cerc cu stăruință, a cere un lucru la care are dreptul.

Recommandabile, de recomandat, care poate fi recomandat.

Recommandare, (*commendare*), a ruga pentru atențiune, favoare, a prescrie.

Recompensă, resplată, premiu.

Recompensare, a resplăti, remuneră.

Reconciliațiune, (*—tio*), împăcare.

Reconstrucțiune, acțiune de a reconstrui, reedificațiune.

Reconstruire, a construi din nou, reedifică, restabili.

Recorporațiune, schimbare în porți, metasincresă, metapropoziție.

Recorporativ, metasincritic.

Recreare, a disfată, oblectă, reface puterile (ca refl.)—*Recreațiune*, acțiune de a se recrea, petrecere.

Rectificare, a pune cv. în starea, în ordinea în care caută să fie.—*Rectificațiune*, acțiune de a rectifica.

Recto, prim'a pagină a unei foie.

Rector, (*—tor*), capul unei universități.—*Rectorat*, demnitatea, officul rectorului.

Recuperare, a recăstiga.

Recensare, a rejectă, refuză, nu primi, nu acordă.—*Refusațiune*, acțiune de a recusa.

Redacțiune, acțiune de a redige.—*Redactor*, cel ce redige.

Redegere, (*—digere*), a pune în ordine și în scris.

Redistribuire, a distribui de nou. *N us.*

Reducere, (*—cere*), a retrage, constringe, pune în necesitate, restringe, diminuezi.

Reducțiune, acțiune de a reduce; *arithm.* operațiune pentru a cunoaște relațiunea ce are între dîsele numerile, măsurile s. al. Este *descindinte*, când reduce o cantitate mare în una mai mică, *ascindinte*, prin care se reduce o spe-

că de valoare mai mică în alt'a de valoare mai mare. In alg. se dice *reducțiune à equațiunilor*, uă operațiune care constă în a liberă equațiunile de tôte cantitățile de prisos, a le reduce la espressiunile celle mai simple și a separă cantitățile cunnoscute de celle necunnoscute. In astronomiă se num. *reducțiune* differința între lungitudinea unei planete în orbit'a sa și lungitudinea sa redussă la ecliptică. In chemiă este operațiunea prin care se liberedă ossydele metalice de ossygen.

Reedificare, a edifică de nouă.

Reedsu, *botn.* dolich de Japonia.

Reelecțiune, elecțiune de nouă.

Refacere, (*reficere*), a face de nouă, prefaco, reintregl, redă putere.

Refecțiune, (*-ctio*), hospăț, de ordinar al communităților religiose.

Referendar, relator (*rapportor*). Se dice în Francia și pentru cățiva dregători allăturați la divisivnea sigiliului.

Referire, (*-ferre*), a duce un lucră la altul, attribui, (*reportă*).

Reflectare, (*-ctere*), a resfrînge îndărăt.

Reflector, uerî-cè aparat pentru a refractă rațele luminose, calorifice s. sonore.

Reflex, (*-fexus*), resfrîngere îndărăt.

Reflessiune, (*fr.*) cugetare, considerățiune attentivă, gândire.

Refus, retragere regulată a mării după flus.

Reformă, restabilire în ordinea, form'a, disciplin'a vechiă s. în formă mai bună; *theol.* schimbare

introdussă de Protestanți prin Reformațiune. Se dice și de corpul de doctrină adoptat de Protestanți și de communiunea formată de bisericile protestanți. *Dreptul de reformă*, drept în vertutea căruî principii germani se declarară pentru protestantism.

Reformare, (*-mare*), a formă de nouă.

Reformațiune, acțiune de a reformă; *theol.* schimbarea făcută de Protestanți în doctrin'a și disciplin'a bisericeî romane. *Reformațiunea gregoriană*, corecțiunea calendarului de Gregariu XIII în 1582.

Reformisti, părțeni ai reformei parlamentului în Anglia, Francia.

Refracțiune, *mec. phys. opt.* abatere, schimbare de direcțiune a unei rațe, unui mobile când trece oblic prin centruri differinți. *Refracțiune astronomică* s. a *stellozor*, aceea pre care o sufferé rațele stellozor trecînd în atmosfer'a noastră, și care face că celle-alte să se arratte mai înălțale d'assupra horizontului decât sunt în realitate. *Cadranți de refracțiune*, cari arrattă horele prin meșlocul unui fluid transparinte prin care trec rațele soarelui.

Refrain, (*fr.*) repetițiune de căte va vorbe s. versuri la finele unei strophî.

Refringibile, priimitor de refracțiune.

Refugiare, (*fr.*) a se retrage pentru a fi în securitate (*refl.*)

Refugiū, (*-gium*), loc de retragere, de scăppare, de securitate, asil.

Refulginte, strălncitor.

Refus, recusățiune, repulsă.

Refusare, (fr.) vd. și suppl. *Recusare*.

Refutare, (—*tare*), à combate prin raționaminte ceea ce propune, stabilește altul. — *Refutațiune*, act. de à refută. *suppl.* refelere, frângere.

Regale, (—*lis*), regesc. — *Apă regale*, amestec de acid nitric și acid chlorhidric, care posedă proprietatea de à dissolvî aurul, numit altă-dată *regele metalelor*.

Regalec, pesce pușin cunoscut, numit astfel de pescarii norvegi pentru că se găsește în meșlocul à trupe de haringi. (*haringi*).

Regat, (*regnum*), stat gubernat de un rege.

Rege, (*rex*), suveran àl unui regat.

Regenerare, (—*rare*), à nasce de nouă, à dà esistență nouă, reproduce, reformă, amelioră; *chem.* à reduce la prim'a stare. — *Regenerațiune*, acțiune de à regeneră. — *Regenerator*, care regeneră.

Regerminare, (—*nare*), à germină de nouă.

Regicid, (fr.) cel ce comite un *regicidiu*, ommor de rege.

Regime, (—*men*), gubern, ordine, formă politică la care un gubern suppose, regulă ce observă cnv. relativ la sănătate.

Regiment, (—*mentum*), corp de soldați comandați de un colonel.

Regină, (—*na*), femininul dela rege.

Regina aurarum, (lat.) *nat.* nume cu care aū desemnat unii autorii frumosul vulture din America merișionale, numit de ordinar *regele vulturilor*.

Regință, gubernarea Statului în timpul minorității s. lipsii suveranului, timpul cât durează. — *Acel'a* cui este încredințată se țice *reginte*.

Regionali, (*schöle*), schöle de agricultură în Franca.

Regione, (lat.) s. e. *regione*, *impr.* linëele din doue s. mai multe colonne, corespunșinți fiind în față unele de altele.

Regissor, cel ce administră (un dominiu s. al.) plătindușe.

Registrata, (lat.) extract din uă decisiune de înregistrat, à unui parlament.

Registrator, officiar care înregistrează actele, bulele s. al.

Registrațiune, (fr.) drept de registru.

Registru, (*res gestum* s. *gesta*), codice, catastich.

Regiune, (—*glo*), mare spaț pre pământ, în aer; mare teritoriū lăcut de mai multe popore continuiți sub aceeași națiune.

Regu, (*regnum*), se țice în hist. naturale pentru cele trei serie naturale de corpuri, *regnul animale*, *vegetale*, *minerale*, cu tôte că astăzi naturalistii divid numai în *regn organic*, animalile și vegetalile, *r. inorganic*, mineralele. *Regnul psychodiar*, propus de Bory de Saint-Vincent, conține zoophytele.

Regredire, (*regredi*), à merge îndărăt, reveni.

Regressiune, *rhet.* figură care întorče ordinea vorbelor, d. e. *nu trăim că se mănăcăm, mănăcăm că se trăim*.

Regrettare, (fr.) à avé părere de reū. *N. us.*

Regulă, (—*la*), tot ce servece à conduce, direge, institut, metho-

dă, precept de observat în uă arte, știință.

Regulament, tot ce este scris pentru a menține ordinea, regul'a, act făcut pentru essecuțiunea regulilor, legilor.

Regulare, a pune în regulă.

Regularitate, calitate relativă la uă ordine naturale s. convenționale și la regule stabilite, conformitate la regule.

Regulator, numesc horologiarii librantele și spiralele dela horologie, verg'a și lincul'a dela pendule.

Rehab, instrument de muzică persan, nêre-cum că viorin'a.

Rehants, (fr.) se num. luminile unui desen făcut cu alb s. alte culori luminoase, când desenul este pe hârtia colorată; dacă hârtia este albă, culoarea sa conservată formă *les rehants*.

Rejectare, (—*icere*), a respinge, recensă, despreția.

Relațiune, (—*tiō*), legătură, corespundență între mai multe lucruri, comerț între mai multe persoane.

Relativ, (—*vus*), care are relațiune la altul, opp. *absolut*.

Relegare, (—*gare*), a esșia în un loc determinat. — *Relegațiune*, acțiune de a relega.

Relief, (fr. ital. *relievo*, din lat. *relevare*), prominență. Se dice de figurele tăiate s. turnate în intensitatea lor naturale. *Haut relief* s. *plein relief*, (prominență înaltă, plină), figură tăiată după natură, precum bustul, *demi-relief*, de jumătatea din intensitatea obiectului reprezentat, figură care nu ese de cât pe jumătate din planul pe care este pusă; *bas relief*, cu pu-

cină prominență și lipită pe un fund. În pictură *reliefele* sunt numai aparinți. În jurisprud. des. dreptul ce vassalul plătiă domnului la uere-cară mutațiunii.

Religiune, (—*giō*), cunoștința divinității și cultului ce caută a se da, legătur'a omului cu Dumnezeu.

Relods, (fr.) drepturi pentru vinderea unei heredități.

Remediare, (fr.) a aduce remediu.

Remediū, (—*dium*), tot ce tămăduiesc (*léc*).

Reminiscere, (lat.) secund'a duminică a carismei, a cui intrare începe cu această vorbă.

Reminiscință, (*recoarđatiō*), slabă aducere aminte.

Remisiune, grația, iertare; *med.* diminuțiune.

Remittiinți, (*friguri*), cari diminuează către fine.

Remontranți, nume dat în Holanda Arminianilor, din caus'a imputațiunilor (fr. *remontrance*). ce făcără, în 1610, contra synodul de Dordrecht, unde fură condamnați.

Remolade s. *remonlade*, (fr.) juscel acru (piquant).

Remunerare, (—*rare*), a recompensa.

Rendez-vous, (fr.) convențiune făcută de a se găsi împreună la horă determinată în un loc desemnat.

Renfalmiă, *botn.* plantă de Surinam, cu foie lanceolate, typul unui gen din monandri'a monogyniă, din famili'a basilarăelor, numit de franceși *catimbion. alpinie, colibrochie, globbée, zerumbet*.

Renegat, (ad. *qui renegat*), chrestin care părăsesce credința

lui J.—Chr. că se trecă la altă religie, particular la islamism. Diferențele de *apostat*, pentru că acest a lăsa o religie pentru a se întorce la credința vechiă.

Rengjo, *botn.* arburel de Japonia din care s'a făcut o specie de genul liliac, de care diferesece ușor prin caliciul său profund divizat, prin corolă campanulacă și nu infundibuliforme.

Regui, monnetă de plumb, în regatul Siamului.

Renifoliu, *botn.* cu foiele reniforme.

Reniforme, *botn.* cu formă de ramuri.

Renivelare, a nivelă de nouă.

Renume, reputație, considerație publică, celebritate.

Renunculacee, s. ra—(din *ranunculus*), *botn.* familia de plante herbacee dicotiledone ale căror caractere sunt: caliciu polyphyl, câte udată nă, câte udată colorat, corolă regulată, formată de ordină de cinci petale, mai de multe ori regulate, stamine în număr determinat, cu anthere oblungi, însemnate cu patru rațe longitudinale și dischiindu-se în două loginri, prin două rațe laterali; ovarie de ordină numeroșe, pe nă receptacu commne, stigmat simple, fructe monosperme, nedivise (indéhiscents) addeșe în spic. Florile lor affectă diverse dispozițiuni.

Renvi, (fr.) se dice în unele jocuri de cărți când nă jneător pune un număr de calculi, nă sumă mai mult decât altul.

Reparare, (—rare), a preface, drege.—*Reparațiune*, acțiune de a repară.

Reparațiune, *astron.* vederea

unei stelle care începe a se arrătă după cê a fost eclipsită; opp. *occultațiune*.

Repaus, (fr.) odichnă.—*Repausare*, a stă, a pune în repaus.

Repercussione, *phys.* resfrângere; *med.* acțiunea repercussivilor.

Repercussive, *med.* remedie cari, applicate în estern pre nă parte inflată fac se curgă în intruflușidii cari o inflă, precum ghiac'a.

Reptoriu, (—rium), cules în care materiele sunt asedate în mod de a le găsși facile.

Repețire, (—tere), a dice, face de nouă.

Répons, (fr.) specie de antiphonă cântată de c'ouă choristi după capitule și la care raspunde tot chorul repeșind uă parte numită *reclame* s. *reclamation*.

Represintare, a face presinte prin uă acțiune, imagine s. al. *jurispr.* a espune.—*Represintațiune*, acțiune de a represintă.

Repressiune, (—ssiō), acțiune de a reprime.

Reprimere, (—premere), a apăsă, a oppri effectul s. progresul.

Reprobare, (—bare), a rejecță, deprobă, condamnă (pentru lueru)—*Reprobațiune*, acțiune de a reproba; *theol.* punițiune cê Dumnezeu a decis din eternitate pentru păccătoși; opp. *predestinațiune*.

Reproducere, a produce de nouă.—*Reproductiune*, acțiune de a reproduce.

Reps, (fr.) materie de serică de Lyon.

Reptile, (—lis), animale care se țiresce, cã șerpele.

Republică, (*res publica*), Stat

liber, guvernat de mai mulți.—*Republican*, de republică.

Republicanism, afecțiune de idee republicane.

Repudiare, (—*dare*), a face un repudiu.

Repudiu, (—*dium*), dissoluțiunea matrimonială când se facea din partea bărbatului (mai târziu și din partea femeii), precând *divortium* din partea amândoror.

Repumnanță, (—*pugnantia*), simțimint trecător cauzat de neplăcerea, degustul pentru ceea ce este conv. obligat a face, speță de acesiune.

Repulsione, (—*sto*), *phys.* respingere.

Repulsiv, *phys.* care respinge.

Reputațiune, (—*tio*), stimă publică.

Requiem, (lat.) rugăciune ce face Biserica pentru morți.

Requinteron, copil din un quinteron și uă europenă s. din contră.

Rescript, respuns al imperatorilor vechi la cestiunile de guvern, de drept cari le era îndreptate de guvernatori.

Resectă, (fr. *resecte*), *geom.* porțiune a asii unei curbe între vârful și tanginta sa (neusit.)

Resecțiune, (—*tio*), *chir.* tăiere a extremității unui os în caș de fractură neconsolidată.

Reservare, a reține, oppri, prestă, ține la uă parte.

Reservoriu, (fr.) loc făcut espres pentru a ține ce-va în păstrare, la uă parte.

Resedere, a și ține locuința.

Reședință, lăcuință habituale și stabile, obligată în un loc.

Resemnare, a lăssă, a depune

uă dregătoriă în favoarea cui-va, că refl. a se supune, lăssă în voia.

Resemnațiune, suppunere întrégă, sacrificiu de voință a sa.

Resedință, vd. *Reședință*.

Resințimint, aversiune.

Resistere, (—*stere*), a nu cede impresiunii unui corp, stă contră, a se oppune.

Resistință, opozițiune.

Resoluțiune, determinațiune; *jurispr.* dissoluțiune, rescisiune; *med.* disipațiune a unei inflături; *phys.* reducțiunea unui corp în starea sa primordială prin divisiunea și separațiunea părților.

Resolutivi, *pharm.* remedie proprie a rezolvi cu incetul diverse inflături, precum alcalile, diverse ape minerale s. al.

Resolutor, *jurispr.* care posedă virtutea de a rezolvi vre-un act.

Resolvinte, (—*vens*), care resolvește.

Resorbțiune, (—*tio*), absorbțiune de a doua oră.

Respect, deferință, summissiune voluntară.

Respectabile, de respectat.

Respectare, a aduce respect.

Respectiv, relativ, care se referesce la fiă-care în parte.

Respectos, care ține respect.

Respirabile, (—*lis*), care se pôte respira.—*Respirabilitate*, calitatea respirabilei.

Respirare, (—*rare*), a atrage aerul în pept și a lă respinge apoi.

Respirațiune, acțiune de a respira. Respirațiunea introduce în plămâni aerul atmosferic și pune materialile sângelui (sânge vînos

amestecat cu lymph'a și chylul), în contact cu acest aer, pentru a completa hematoza și a da lichidului calitățile vivificatoare proprie sângelui arteriale. Organele care au această funcțiune, sunt *plămânii*, la mamifere, passeri și reptili, *branchiele*, la passeri și mollusce, *tracheele* la insecte. La hom respirațiunea se face: *pharyngele* primesce aerul din gură s. din fosele nasali și îl transmite *laryngului*, acest'a îl dă *tracheei artere*, diviză în două canale numite *bronchie*, cari, ramificându-se în infinit forință plămânii unde merge aerul ca se purifice sângele. Mecanismul respirațiunii constă cu totul în mișcările successive de contractiune s. de dilatațiune a thoracelui s. peptului și în urmarea plămânilor înșiși, mișcări cari produc successiv aspirațiunea și expirațiunea aerului atmosferic. Mișcarea respirațiunii este prin urmare compusă de două timpuri, acel'a prin care aerul este introdus în plămâni (*inspirațiune*), și acel'a prin care este rejectat afară, (*expirațiune*).

Respirator, care servește la respirațiune.

Responsabile, care este cautor de cv.—*Responsabilitate*, calitatea responsabilului.

Responsiune, pensiune plătită de ecestrii de Malta către ordinea din care făcea parte.

Ressort, (fr.) *phys.* putere elastică.

Resuscitare, (fr.) a revoca, reduce la viață.

Restabilire, a pune în prim'a stare.

Restaurant, (fr. pr. *restoran*), stabiliment de mâncare (birt).

Restaurare, (*instaurare*), a restabili, restitul.

Restaurațiune, (*instauratio*), acțiune de a restaura; *hist.* stabilire a unei dynastie vechie. Se dice particular de Stuarti în secl. 17 și de Bourboni în secl. 19.

Reste, (fr. pron. *rest*), remas, remășiță.

Restio, *botn.* tipul genului restiaceelor, (*restiaceae*), familiă de plante monocotyledonoe stabilită de L. C. Richard, cari cresc dincolo de linia tropicală, cel mai mare număr în N.—Hollanda.

Restituire, (—*tuere*), a întorce cea ce a fost luat, a redă, restabili, repara.

Restituțiune, (—*ti*), acțiune de a restitul.

Restrictiv, care restrânge, limitează.

Restricțiune, acțiune de a restrânge, circumscrițiune; *phys.* restabilirea unui corp elastic, care după ce a fost cât-va timp în stare de contractiune, revine apoi în starea sa naturală.

Resultare, (—*tare*), a eși, urma din cã-va.—*Resultat*, ceea ce rezultă.

Resumere. (—*mere*), a presinta în scurt, în punctele principale, uă orațiune, argument s. al., a recapitulă.

Resumpțiune, acțiune de a resume și effectul.

Resurrecțiune, (—*cti*o), înviuare.

Retentum, (lat.) articolul ne expres în uă sentință, care însă nu încetădă a face parte dintr'insa și a și avé osceuțiunea.

Reticiunță, (—*centi*a), omisiune de ceea ce căută a se dice;

rhet. figură prin care oratorul se întrerupe în meciocul vorbirii și părăsind propusul ce începuse, trece la alte lucruri.

Retină, (*-na*) s. *amphiblestro-idă*, a treia și cea mai internă din învelișele membranose ale ochiului, formată de partea pulposă s. medulară a nervului ochiului, ședința principale a viziunii.

Retinită, inflamațiune a retinei caracterisată prin photophobiă, scăpărate lumioase, senzațiunea unei tensiuni mai mult s. mai puțin penibilă în globul ochiului cu contracțiunea pupilei s. al. — Contră dînsa pediluvie sinapice (apă caldă cât se poate suferi cu 50—60 gramme făină de mustar, a se ține peșile 8—10 minnte), seta la ucnlă s. al.

Retortum, arbure de Peruvia, *acacia à tirebouchon*.

Retour, (fr.) mers contrar celui d'antiu, întors.

Refractare, (fr.) a retrace, de probă ceea ce se stabilise, dissesse.

Refracțiune, med. contracțiune, scurtat al unei părți.

Retribuțiune, resplată.

Retroactiv, care lucră de ass. trecutul. Se dice tot-deuna allătore de effect.

Retrocesiune, cesiune, remisiune a dreptului ce ni se cesesse.

Retrograd, (fr.) care voiesce a restabili trecutul. *N. us.*

Retrogradare, a merge îndărăt. — *Retrogradațiune*, acțiune de a retrograda.

Reuchlinică, vd. *Erasmică*.

Reumamtru, *phys. instrument*

pentru a măsura repeditatea unui currente.

Reuniune, (fr.) unire la un loc, adunătură. *N. us.*

Reunire, (fr.) a aduna la un loc.

Reveil-matin, (fr.) horologiul pentru a desteptă dimineața.

Revelare, (fr.) a declară ceea ce eră secret, discopperi. — *Revelațiune*, acțiune de a revelă.

Reverință, (*-rință*), respect, venerațiune.

Reversiune, (*-să*), *jurispr.* întorcere s. drept de întorcere ce are donatorul la bunurile dărnite de sine când donatarul more fără copii.

Revisiune, acțiune de a revede.

Revisit, (lat.) se pune pe dosare ca se indice ca s'a făcut revisiune prin unul din consiliarii camerei computerelor.

Revocare, (*-care*), a rechiama. — *Revocatiune*, acțiune de a revocă.

Revoltă, vd. *Revoluțiune*.

Revoltare, a pune în revoluțiune.

Revoluționar, pârten, autor al revoluțiunii.

Revoluțiune, (*-țiune*), rescălă, turburare; *astr.* întors periodic al unei stelle la punctul de unde plecasse.

Revolutive, medicamente cari aperă uă revoluțiune.

Reversiune, acțiune de a întorce humorile din uă parte a corpului pre al'ta.

Reversive, medicamente cari causcă uă reversiune.

Rhapsodi, (*ῥαπωνάς* din *ῥαπειν* *ἀοιδίη* s. *ῥάβδος*, s. al. vd.

Bernhard Gricch. Litt. Gesch. I), cântătorii în Grecia primitivă cari esecută cânturii epice, proprie s. streine, în mod epic recitativ s. poeții cari le făcea autori ai acestor cânturii, (ast-fel Homer după Platone *Ἰαγῶνδρι πρῶτον* Iliadea și Odysea: Rhapsodii formă nă corporațiune numerosă și considerată, îmbrăcați în vestimint roșii pentru Iliadea, violet pentru Odysea, în mână uă uuia (*ἰάκινθος, σίξος, σκήπτρον*). după Disseu, symbol al profesiunii de poet, cădură cu scrierea cânturilor lui Homer și respindirea lor. De dînsii, între alții O. Müller (Griech. Littera. turgesch. I p. 54 sqq). Welcker, Der epische Cyclos.

Rhazut, botn. plantă din famili'a aristolochéelor.

Rhadină, (din lat. *rheas*) chem. materiă colorante a macului sălbatic, (*erraticum papaver*).

Rheină, chem. substanță estrasă din rhein.

Rheometru, galvanometru.

Rhetor, cel cę profesedă, predă rhetoric' a.

Rbetrică, artea de a vorbi bine s. artea de a convinge. Vd. Le franc Rhet. (Par. 1853) p. 4.

Rheomometru, phys. instrument pentru a măsură repeditatea unui currente.

Rheumatism, (gr.) se numesce, în usu! vulgar, dureri vage, nevralgiă. Propriiu des. uă afecțiune essințialele mobile care aggrede mai ales părțile fibröse ale juncturelor și muschii, caracterisată prin uă durere mai mult s. mai pușin viuă (cu neputință s. difficultate de a miscă partea afectată) la care se unesc addesé sympto-

mate inflamatorii. — *Rheumatismale*, care perține rheumatismului.

Rheiu, (*rheum*, fr. *rhubarbe* din *rha barbarum* s. gr. *rha* și *barbaros*), plantă herbaceă de China, Asia septentrionale, Tartaria, Siberia s. al.

Rhexis, (gr.) med. ruptură a unei vine, a unui abces.

Rhcnose, med. crispațiune a peliilor cu subțirire a corpului.

Rhinalgia, (gr.) med. durere de nas.

Rhinanth, (—thus, *alectorolophus*), gen din famili'a scrofulariatelor, conținnd plante herbacee cu rădăcin'a dreptă, foie simple și opuse. caliciu înfat cu 4 dinți, flori mari.

Rhinocer, (—ros),—bine rote, gen de pachyderme conținnd animali mari și difformi de uă putere estraordinară din părțile forte calde ale Asiei și Africeii, mai ales din Indiele Orientali, Abyssinia. insulele Sondei s. al.

Rhinolophiu, (gr.) gen de cbeiroptere.

Rhinomacer, nat. insecte din ordinea coleopterelor, secțiunea heteromerelor, tribul cdenimerelor sunt mice și se găsesc pre flori în Europa meriđionale și Barbaria.

Rhinoplastiă, (gr.) arte de a reface nasul. Se taiă de pre frunte nă porțiune de pelle după form'a nasului, al cui ambit (contrur) este luat pre uă buccată de hărtiă s. cęră. Acetă peliculă, care se ține numai între ochi, se aterne întorsă preste partea ruptă (sur le tronșon) a nasului. Celle douę peli, puse în contactu prin punturi de sutură, se unesc și formedă un fel de insit. Preste 25 zile uniunea

este completă. De această methodă, numită *method' a indiană* (é dată de Indiani) differesece *method' a italiană*, numai pcutrucă taiă pellea de pre suprafaç' a anterióre și internă à brațului. Este tot-deuna necessar că buccat' a plântată se comunice cu partea deunde este împrumutată până când cicatricia-țiunea este completă. (Bouill. Vd. ejusd. art. *Plastique*.)

Rhintonică, buccîțe de thăa-tru, speçă de atellane, date de Rhin-ton dela Tarent. Cous. Lorentz De Tarentt. rebus, p. 26 sq.

Rhipiptere, (—*ra*), ordiue cră-ată de Latreille, conținind insecte mice, vecine de diptere.

Rhizophorée, (din *rhizophora*) familiă de plante dicotyledone, monopetali hypogine, conținind arburi și arburei essotici.

Rhizosperme, (gr. fr. *rhizospermes*, *marsiliacées*, *salvinées*), familiă de plante egyptogame.

Rhodiakon, speçă de emplastru descris de Gallian.

Rhodită, pētră care prin culorea și form'a sa sēmănă unei rose.

Rhoditis, *nat.* pētră à cellor vechi pre care Pliniū o pune între geme și care este de culorea rosei. Acest'ași nume s'a dat quartzului hyalin rosă.

Rhodiū, (—*dium*), metal care n'a fost încă găssit decât allegat cu platin'a.

Rhodoracée, *botn.* plante ale căror caractere constă în un caliciū divis persistent, corolă înserată pre bazea caliciului, monopetale s. lobată, stamine în număr determinat, distincte, inserate pre corolă în generile monopetali și lipită de b. sea caliciului în generi-

le apprôpe polypetalī, un ovar superior cu stylul unic, stygmată simplă, addesé capitată. Florile lor sunt de ordinar dispuse în corymbe asilare și termialī.

Rhoeas, vd. *Rhyas*.

Rhoge, (gr.) *chir.* fractură à caluei, care constă în uă dispicătură lungă, strîmtă și superficială.

Rhomb, (—*bus*), *geom.* paralelogram ale cui doue ânghiuri sunt obtuse, doue acute, laterile egali. Și *losange* s. *lozange*.

Rhomba, balsam de Madagascar.

Rhomboid, *geom.* figură rectiliniă cu doue ânghiuri acute doue obtuse și patru lateri oppuse și paralele.

Rhomboidale, *anal. botn.* cu patru ânghiuri, doue acute, doue obtuse, respectiv oppuse.

Rhopalic, (*vers*), *metr.* vers ale cui vorbe se succed mărindu-se cu uă silabă, *euryalic*.

Rhumapir, *med.* nume dat figurilor rheumatismali.

Rhyas, (gr.) *med.* scurgere continuă de lacrimi, causată de diminuțiunea s. consumpțiunea carunculei lacrymali.

Rhyncopriū, (—*prion*), *nat.* nume generic al arachnidelor cari compun genul argus.

Rhynose, *botn.* plantă vivace de China. Formedă un gen în diadelphī'a decandriă.

Rhyncothec, *botn.* arburel de Peruvia ale cui caractere sunt: un caliciū de cinci foliole oblunghe, terminate prin un vîrf în subulă, celle doue inferiori mai mari; nici uă corolă, dece stamine, cinci ova-re oblungi velate cu stylul scurt,

unite prin bazele lor și terminate prin stygmate dese. Cinci capsule sessili, oclate, terminate prin cōde, separându-se prin baze, dischișându-se prin partea internă și conținând fiă-care uă sămînță oblungă. Acest arbure formedă un gen în polyandri'a pentagyniă.

Rhyncograph, pictor de obiecte vulgare.

Rhyptic, numesc unii humoristi medicamentele privite de dinșii că proprie à atrage (entrainer) humorile viscoșe s. corupte adherinți la vre-uă parte à corpului, *detersiv*.

Rhythm, (gr.) nrmăr, cadință, măsură; *metr.* successiunea regulată à acelor'ași timpuri, à aceluiași pede; *mus.* diferență rezultante în miscări din ințel'a s. lenitudinea, din lungimea s. brevitătea timpului pus spre à le deplini; *med.* proporținea pulsașinilor. La cei vechi rythmul eră, pentru musică și poesiă, cea ce numim astădi măsură, ad. uă miscare successivă și snppusă la uerecări proporțuni.

Rhythmică, care perține rythmului. *Musică rhythmică*, care este ordinară cu uă symetriă perfectă în membrele din cari se compun periodele selle.

Rhytidose, (gr.) *med.* depressiune à globului ochiului.

Rhythmopeă, (gr.) numiă cei vechi partea arti' mnsicali care priviă. legile rythmului.

Rhizosperm, (gr.) *botn.* gen de plante, fr. *notelée*.

Ribauls, *comm.* telă, pință de sylin (*xylinum*) de Indie, de ordinar albă.

Ric-à-ric, (fr.) la riguros, cu totă esactitatea.

Ricati, (*equațiune de alg.*) equațiune differințale de prim'a ordine. cu doue variabili, propnsă de comitele R. în 1720.

Ricerca, (ital.) *mus.* speță de fantasiă, de prelndiū.

Ricinată, *chem.* sare din acid recinic, și uă baze.

Ricinic, (*acid*), acid estras din untul de ricin.

Rictus, (lat.) larg dischis al gurei.

Ridicul, (*—dculus*), de ris, risibile.

Rifleman, carabina, pedestru anglu.

Rigondon, vd. *Rigodon*.

Rigid, (*—dus*), anster, sever. — *Rigiditate*, austeritate.

Rigodon s. *Rigandon*, (după Rigand inventorul), *mus.* modulațiune și danș de uă miscare letă (veselă) care se divide de commune în doue iterașuni. Vd. și Bouillet.

Rigore, (*—gor*), asprime severitate.

Rigorism, morale pre severă. — *Rigorist*, pre sever în preceptele selle.

Riguros, (*—gorosum*), care are rigore, care se face cu rigore.

Rimă, (din *rhythmos*), uniformitate de sunet la finele à doue s. mai multe versuri.

Rinforzando, (ital.) *mus.* indică necessitatea de trecere pre nesinșite dela piano la forte.

Ripieno, (ital.) *mus. plin, implit.* Arrată că partea înainte a cuf stă caută à fi esecutată în chor s. de tôte instrumintele.

Rit, (*—tus*), modul cnm se prac-

tică *riturile*, s. cerimoniele unei religii, formulele și usurile liturgiilor.

Ritardando, (ital.) *mus.* întărziind. Desemnă o mișcare din o cântec mai ușoară.

Rituale, libru al bisericii care arată ordinea și formă a cerimoniilor care se observă la celebrațiunea serviciului divin în o biserică particulară, în o diocese, în o ordine religioasă.

Ritualism, descriere, tratat, sistemă și ritură.

Rivale, (—*lis*), concurență, cel ce pretinde a fi lucrul cel alt și i lă dispută.

Rivalizare, (fr.) a disputa de merit, de talent, cu civa.

Rivalitate, (—*tas*), concurență, pretențiune a mai multor persoane la o lucră, emulațiune.

Robert, se num. un bărbat care se lasă a se conduce de consăta sa, aluziune la regele Robert care împinse pre departe paiciunța maritală.

Robertine, (fr.) these de bac. calăureat, după numele lui Robert Sorbon.

Robust, (—*tus*), tare, viguros (virtos).

Rococo, reu gust al artiilor, numit după un gen de ornament, de styl și de desemn al schălei de sub Ludovic XV și XVI.

Roelmas, (pron. *rulmas*), basmale de sylin de Indie.

Rogat, (lat. ad. *qui rogat*) *eccl.* speță de comisiune prin carerogă civa. pre nu judecător de biserică din altă diocese a permite să trecă unul din supușii sei în cea altă diocese din causă a unui matri-

moniū început cu o persoană care este domiciliată acolo.

Rogațiuni, rugăciuni publice însoțite de processiuni, ce se fac în biserică romană pentru bunurile pămintului în cele cinci zile care preced ascensiunea. Sunt instituite de St. Mamert în 468 s. 474.

Roger bontemps, (fr.) hom care nu cugetă decât la plăceri.

Rohwand, (germ.) substanță minerală compusă de carbonat de calce și de fer, de culore albă adumbrită cu cenușiu s. roșiat, de o strălucință intrusă, numită și *Wandstein s. ankërite*.

Rokai s. *Kirmae*, caractere ale scrierii currenți a Musulmanilor și Arabilor în literele lor missive, compturile lor s. al.

Rol, (fr. lat. *partes*), partea unei buccăle thătrali ce un actor caută se sciă și se espună.

Romaică, (*limbă*), limbă Grecilor din imperiul roman de Occidente (*ῥωμαϊκή* s. *ἑλληνορωμαϊκή*), și a Grecilor actuali. Mai multe la Baehr Gesch. der roem. Litt. I p. 19.

Roman, nume cu care poeziile provençali (Troubadours) desemnă, la dumătatea seclului X (960) limbă a lor; apoi deuominațiune a vericarii poeme scrise în limbă romană (vd. *rom*). Astăzi historiă fictivă, scrissă în proasă, ude a totul cantă a escită interessea sau prin disvoltărea pasiunilor sau prin depingerea moralilor sau prin singularitatea eventurilor pur imaginare. Cons. Lefranc Littérat. I. Mar-montel Elém. de littér.

Romană, (*limbă*), sub Romană limbă a poporului, (*lingua romana, rustica, vulgaris plebeja*, opp. *lin-*

gua nobilis, classica în timpul Carolingilor *I. latina*).

Romanice, (*limbe*), limbele formate din limb'a latină. Ass. originii, respîndirii și formațiunii lor vd. Ronamy în Mém. de l'Academ. des Inscriptions et de belles-lettres XXIV, p. 603 sqq. L. Raynouard în Introduction la Choix des Troubadours t. I. II. Lex roman. t. I p. XIII sqq. Comp. ejusd. Grammaire comparée des langues de l'Europe latine (Par. 1821) și Roquefort Glossaire de la langue romane. (Par. 1808). Georg. Cornwall Lewis, An essay on the origin and formation of the Romance language, containing an Examination of L. Raynouard's Theory of the Relation of the Italian, Spanish Provençal and French to the Latin (Oxford 1835). În genere Dietz Grammatik der romanischen sprachen (Bonn.)

Romanist, autor de romane (fr. *romancier*.)

Romantic, califică locurile, tăruturile (*paysages*), cari rechemă imaginațiunii descripțiunile poezilor și romanelor.

Romescot, denarul Săntului Petru. la Anghl.

Romicole, (fr. termen al lui Rabelais), suppus curții Romei.

Rondeau, (pron. *rondò*), mică buccată de versuri propriă franceșilor, compusă de 13 versuri, pre done rime cu uă pansă la versul al cincilê și una la al optulê și al eni prime vorbe (s. prim'a vorbă) se repetesc după versul al optulê și după ultimul, fără a particepe la vers. Form'a acestui fel de poeziă e variat addeșe. *Rondeau redoublé*, este compus de un număr

nêre-care de strophe egali între dîsele și cari depind de numărul versurilor cê conține prim'a strophe. Form'a sa cea mai ordinară snt patru strophî, ornată de cincî altele din cari primele patru se termină fiă-care prin un vers din prim'a strophe și când, prin acest medloc, acestă strophe e cu totul repetită, se adaugă uă ultimă, *mus. buccată de musică instrumentale* à cui primă strophe se repetă la fiă-care din celle-alte strophe. Când e vorb'a de uă buccată de symphonîă, de sonată, se dice *rondo* (ital.)

Rosa, (*—sa*), trandafir.

Rosata, *chem.* sare din acid rosacic și uă base.

Rosbil, (augl. *roast boef*), bou fript, friptură de bou. Buccătării francesi numesc astfel și partea de diudărăt à unui mel, berbece, căprior s. al. friptă. *Un rosbil de chevreuil*.

Rosso antico, (ital.) una din celle mai frumoșe marmuri, roșiă ale cellor vechi, trassă din Egypt.

Rossolis, (ital. *liquore rosso*), specă de liquore făcută de rachiū, sachar și uere-cari perfumri.

Rotățione, (*—tio*), învîrtire în rotund cã uă rôtă; *phys.* miscarea unui corp assupra sa însuși.

Rug, (*—gus*), grămadă de lemne pre cari se ardeă (*cremare*) morții, la R. Locul unde eră pus se numiă *ustrinum*, *ustrina*. După cê se aruncasseră flori, corone s. al. preste lemne, le aprindeă, și în una cu plăngerile, vârsă preste dîsele vin și parfumuri, (*odores, liquores, unguenta*).

Rubificanți, medicamente cari

applicate pre pelle, I causedă inflammațiune și rosielă.

Rubiacee, (după genul *tyruba*), familiă de plante dicotyledone monopetală, conținând arbori, arburei, rar herbe, ale căror caractere constă în un caliciu simplu, monophyl, cu limbul superior mai rar întreg, caduc s. persistente, corolă regulată, de ordinar tubuloasă, în stamine în număr determinat, un ovar mai adese inferior, styl unic și mai rar duplicat stygmata mai tot-deuna dublă.

Rubrică, (*-ca*), se dice de ordinar vorbind de tittle cari sunt în libri de drept civile, de drept canonic, pentru că altă-dată se scrie cu roșiu.

Ruină, (*-na*), sfărămături ale unui edificiu, unei urbi derimate.

Ruinare, (fr.) à pune în ruine.
Rustic, (*-cus*), câmpen, țărănesc. — *Rusticitate*, simplitatea, ruditătea țărănească.

Rutacee, (după genul *tyruruta*), familiă de plante herbacăe s. frutescincii cu foie alterne, simple, divers lobate s. decompose, mai rar întreg, foarte adese însemnate cu puncturi translucide, cu s. fără stipule s. offerind în locul lor diuși setiformi, caliciu liber, persistente, petali în număr egale divisiunilor calicelui. Florile lor perfecte, regulate, în genere hermaphrodite cresc în corymb s. în racemi (fr. *grapes*), printre foie s. pre virful ramurilor.

Ruyder, vechiă monnetă de Holanda.

S.

S, à 19-a literă. Că numerale vală, la R. 70, cu uă trăsură d'asupra 70,000; la Greci $\sigma = 200$, $\sigma = 200,000$, $5 = 6$. In evul međiū 7, $S = 7000$. Că breviațiunī desemnă la R., *Sanctus*, S. J. *Sacrum Jovi*, (consecrat lui Jone); S. M. *Sacrum Manibus*; (cousecrat manelor); S. P. Q. R. *senatus populusque romanus*; (senatul și poporul roman); S. D. *salutem dicit*; S. Q. C. *senatusque consultum*; S. C. A. *senatusconsulti auctoritas*. (Cic. ad Div. VIII, 8). In musică stă pentru *solo*. — In formulele physice denotă sulfur; Si, *silicium*, Sr. *strontium*. In calendare *saints. so-leil*; In calendarul republicau *sestidē s. septidi*. Pre monnete arrată că au fost fabricate la Troyes.

Sabbat, ultim'a ȓi à săptămănei la Judei. — *Sabbatic*, (*di* — ȓi'a sabbatului, (*an* —). al 7-lé an.

Sabadilla, *botn.* speȓă de veratru originar din China.

Sabaillon, vin alb săchărat, băntură în Italia.

Sabatelo, *botn.* speȓă de burete comestibile de Lanquedoc.

Sabath, nouembre la Hebrei.

Sabaudique, (*poudre*), pulbere dată de Juncker.

Sabeism, **sabaism**, **sabism**, religiune à Magilor și Guebrilor al cui obiect eră adorațiunea sôrelui, à focului și astrelor.

Sabellianism, doctrin'a lui Sabelliū, systemă de credință în un singur Dumneđeu care se revelă sub trei numini.

Sabina, (*—na, herba, junipe-*

rus sabina), speȓă din genul juniperului, conținând un arburel alpin și orientale divis în mai multe varietăți. Foiele sêlle sunt așa de acre că cingură applicațiunea lor pre pelle o inflamă.

Saccharată, *chem.* sare din acid sacharic și uă base.

Saccharicol, califică țărrelle unde se cultivă calamul desachar.

Saccharolactată, *chem.* sare din acid sacholactic și nă base.

Saccharometru, *chem.* instrument pentru à măsură saccharul conținut în uă substanță.

Saciforme, în formă de sac.

Sacchogumită, *chem.* principiu saccharat al glycyrrhizei.

Sacomys, (*diplostoma*), mic animale, rosator de America, din divisiunea claviculatelor.

Sacculus, nume dat unei te-rebratule.

Sacerdotale, (*—lis*), relativ la, care ține de preot.

Sacerdoțiu, (*—tum*), devinitate sacerdotale, colecțiunea preoților unei religiuni.

Sacki s. *sacqui*, speȓă de bere de ores în Indie și Juponja.

Sacrament, (*—tum*), semn visible al grației nevisibili instuit de Dumneđeu pentru santificațiunea hōmenilor. — *Sacramentale*, care perține unui sacrament.

Sacrificabile, propriū de sacrificat.

Sacrificare, à face sacrificiū.

Sacrificiū, (*—cium*), offerință cu ue-re-care cerimoniă.

Sacrilegiu, (—*legium*), profanațiune à lucrurilor sante.

Sacro, particula care se uneste cu vorbe de anatomia ca se arate relațiune cu *os sacrum*.

Sader s. *sadder*, libru care conține religiunea Guebrilor s. Parsilor.

Sackongar, regele mării, capul piratilor scandinavii.

Sagace, (—*gax*), care are sagacitate.

Sagacitate, (—*tas*), perspicacitate, pătrundere de spirit (iscusintă), prudință.

Sagitale, (*sutura*), anat. sutura calnei formată de artienlațiunea parietalilor.

Sagul, (—*lum*), vestimint militar al Romanilor.

Said, chărtia egiptiană.

Saiga, patrupe antilop dela Nord.

Salisbury, arbure de China.

Saliva, (—*va*), humore aposă secretată de glandulele salivare.

Salivare, (*glandule*), s. *apparatus salivar*, se num. trei parochie de glandule asedate de fia - care parte à gurei; *parotidile* în cavitata articulațiunii massilei, *submassilarele* pre parte de deos à gurei, *sublimbale*.

Salon, (fr.) casă mare pentru à priimi.

Salsola, (—*la*), botn. typal genului *salsolcelor*, din familia atricicelor.

Salutare, (—*ris*), mântuitor.

Salutare, (—*tare*), à da un semn exterior de civilitate (cul-va). — *Salutațiune*, acțiune de à salută. *Salutațiune angelică*, rugăciune la S-ta Vergine, care începe cu vorbele: *Ave, Maria, gratia plena*.

Sanpa, palm apos de Guiana.

Samscrit, vd. *Sanscrit*.

San-benito, vestimint cu care îmbracă victimele inesiștiunii în Hispania și Portugalia.

Sanctificare, vd. *Săntificare*.

Sanctiune, (—*tio*), confirmațiune legale dată unui act emanat dela nă autoritate.

Sanctuar, (—*rium*), la Chrestinii locul din biserică unde este altarul.

Sandaliu, (—*lium*), încălțămint la femēele grece, care constă din uă talpă legată pre pede până la genuchiū cu curele și inelle. As-tădi purtate de călugări.

Sandwich, (angl.) buccată de pâne copperită cu unt și siuncă.

Sanglorgan, preparațiune medicinale de China pentru à oppri sângele.

Sanidin, *miner*. specă de feldspat vitros.

Sanitar, care privesce sănăta-tea.

Sanscrit, *schanscrit*, *sanskret*, *samskrit*, *samskrutan*, (*limb'a sântă, perfectă*), limb'a Indiilor, dela concisițiunile Mahomedanilor remasă mōrtă și studiată numai de preoții Brahmani. *Pali*, *pracritul*, *limb'a cavi* și limbele indo-europene sunt fie ale sanscritului. Assupra acestei limbe Fr. Schlegel, *Ueber die Sprache ū die Weisheit der Indianer*, Grammatic'a lui Bopp. *Ass. literaturei Weber*, *Vorlesungen ūb. die indische Litteraturgesch.* Pentru relațiunea sa cu limba latină, Bopp *Vergleickende grammatik*, J. Klaproth. *Așiā polyotta* p. 45 sqq. Benary, *Lat. Lantlehere*; Kennedy, *Researches in to the origin and offinity of the principal languages*

of Asia and Europa (Lond. 1828),
contră care Jäckel în Iahn, s. Iahrb.
der Philol. und Paedagogik
XIII, 3 p. 259 sq. XIII p. 80.

Sans-culotte, republican eselu-
siv, revoluționar din mass'a popo-
rului.

Santificare, a face sânt.

Santitate, sfințenie.

Saison, (fr.) unul din cele pa-
tru timpuri ecinopțiale, anotimp,
(*tempestas*).

Saldorija, speță de varză de
Hispania, dișă de Francesi și *herbe*
à *olives*.

Salian, passăre de Brasilia,
struț american.

Salicianat, cânt de organat lung,
de 8 peți.

Salinograd, *chem.* instrument
pentru a recunoște prin greutatea
specifică a unei disoluțiunii saline,
sarea conținută într'iusa.

Sapiință, (—*ență*), înțelepciune.
Vd. Cursu de limba franceză
de G. M. Antonescu I p.

Sapore, (—*por*), gust recun-
noscut prin meșul limbii.

Saphic, *metr.* vers de 12 sila-
be, la Greci și R., atribuit poetei
Sapho.

Saphir, pără prețioasă, telesiă
de ordinar albastră. *S. orientale*,
de un albastru de azur. *S. occi-
dental*, de un albastru indigo.

Saporific, care pertine saporii.

Sarabanda, (hispan.) *mus.* mo-
dulațiune și speță de danț grave,
venită din Hispania, care se danță
cu crumată, (*castagnettes*).

Sarcasm, (fr.) luare în ris a-
mară și insolentă.—*Sarcastic*, care
ține de sarcasm.

Sarco-epiploce, *med.* herniă
causată prin cădutul epiploanelui în

scrotum unită cu crescătura căr-
nă.

Sărcostose, osteosarcese.

Sarcotic, (gr. *σάρξ*), care acce-
leră (grăbesce), regenerațiunea
cărnilor, *anaplerotic*, *incarnatio*.

Sardonic, (*ris*), ris convulsiv,
spasm cynic.

Satiră, operă în versuri s. pro-
să făcută pentru a censură viciile,
stultia a lămenilor s. a le lua în
ris. — *Satiric*, care pertine satirei.

Satisfacere, (—*care*), a mul-
țămi. — *Satisfacțiune*, act de a sa-
tisface, mulțămire.

Saturare, (—*rare*), *chem.* a pu-
ne în uă liquore uă substanță în
destul de mare cantitate că se nu
mai pōtă absorbi alt'a, a l da cătă
cantitate pōte lua din acea sub-
stanță.

Saturațiune, *chem.* acțiune de
a satura. Se dice când doue prin-
cipie ale unui corp binar, fiind sa-
tisfăcuți în afinitățile lor reciproc,
nici unul din aceste principie
nu se mai pōte uni cu uă nouă
cantitate a celui-alt.

Scalen, (gr.) *geom.* se num.
trianghiu scalen, un trianghiu ale
cui tōte laterile și ānghiurile sunt
inegali.

Scalpel, (din lat. *scalpo*), *chir.*
instrument pentru dissecțiune.

Scapulară, des. în anat. diver-
se artere: *scap. superioare*, arteră
care nasce de ordinar din thyroi-
dian'a inferioare și se affă tot-deuna
pre partea posterioare a claviculei;
scap. inferioare, uă ramură procu-
rată de arter'a assilară sub subțio-
ră; *scap. posterioare*, uă ramură a
părții esterne, a thyroidianei infe-
riori, diressă transversale în affa-
ră, numită altfel *cervicale trans-*

versă; *scap. commune*, scapular'a internă; *scap. esternă* s. *scap inferiore*, doue ramuri ce formesă scapular'a commune.

Scapulium, (lat.) nsitat de unii anatomisti pentru omoplat.

Scason s. *scazon*, *metr.* vers latin în care al șesșelê pede este un iamb, al șeptelê un spondeu. Altfel este cã versul iambic.

Scenă, (*-na*), partea theatru-lui unde actorii fac represintațiunea.

Sceptru, (*-trum*), primitiv baston pre care purtã regii și generalii, apoi deveni un ornament regal și semn al puterii suverane.

Scherlievo, vd. *Syphilis*.

Schismă, (*-ma*), se dice particular de separațiunea produsă în consecință de diversitatea de opinii între persoane de aceeași credință, de aceeași religieune.

Schorl, (*germ.*) nume generic pentru mai multe substanțe petroșe.

Schunda pana, *botn.* palm de Indie.

Sciaterică, (*gr.*) se num. gnomonic'a s. sciința de a dispune un styl, un ac în mod de a indicã horele zilei prin umbr'a sa.

Sciatic, (din *gr. ischion*), care se referesce la cõpse s. ossul ischion. Cã subst. durere reumatismale à cui ședință este la cõpse.

Sciographiã, (*gr.*) represintațiunea internului unui edificiu. Comp. *sciographiã*.

Sciopicã, se dice de uã spherã s. un glob de lemn în care se affiã uã cavitate circularã unde este pusã uã lenticlã vitreã. Servesce la esperiințele camerei obs-cure.

Scioferic, *gnom.* se num. *telescop scioferic*, un cadrante horizontale instruct cu un telescop pentru a observa timpul adevãrat, și a s. nôptea, și a regulã horologiele cu pendul s. al.

Scissione, (*-sio*), separațiune, divisiune în un Stat, în uã adunantã publicã.

Scleroticã, (*gr. skleróo*), membranã durã, rezistentã, inestinsibile de un alb de mãrgãritar, de structurã fibrõsã, care învestesce în estern globul ochiului. Comp. *albul ochiului*, *cornẽã opacã*.

Scholia, (*-lia*), *lit.* se numesc note grammaticali s. critice redese pentru a servi la intelligința, la esplicatiunea vre-unui autor vechiu classic, particular a autorilor greci.

Scleroticã, (*gr.*) s. *cornẽã opacã*, s. d. membran'a cea mai esternã a ochiului, durã, albã cam vînãtã strãlucinte (nacrẽ), în care este inseratã *cornẽã*.

Scopolia, nume al multor generi de plante dupã numele naturalistului italian Scopoli.

Scrupulos, (din *scrupulus*), exact, minuțios.

Sculptare, (*sculpere*), a tãia imaginii în lemn, pãtrã, metal s. al.

Sculptor, (*-tor*), cel ce sculptedã.

Sculpturã, (*-ra*), artea de a sculptã. *Sculptur'a anticã*, cea disvoltatã în frumõsele ãle ale Greciei și Romei. *Sculpturã modernã*, cea nãscutã în una cu pictur'a în Italia, sub pontificatele lui Juliũ II și Leone X.

Seanță, (*fr.*) ședință.

Secante, (din *secare*), *geom.* linẽã care tãie uã alt'a s. linẽã drẽp-

tă trassă din centrul unui cerc, care tăiând circumferința este prolongită până când obvine unei tanginți la aceiași cerc.

Secret, (*—tus*), ceea ce este ținut ascuns, este cunoscut de forțe puține.

Secretar, în genere cel care ajută președintele și face expedițiile, precum epistole, estrasse și alte operațiuni.

Sectă, uniunea de persoane care urmăresc opiniunile sau massimele vreunui doctor sau magistru particular theolog sau filosof.

Secțiune, porțiune din un lucru divizat; *geom.* locul unde linie, planuri sau al. se tăie.

Sector, *geom.* partea unui cerc conținută între două rațe și arcul închis între dînsele. **Sector astronomic sau equatorial**, instrument care servește la luă cu ușurință diferențele de ascensiune dreaptă și de declinațiune a două stele, când acestea sunt prezente pentru a fi observate cu un ochi nemobil.

Secular, care se face din secol în secol.

Secularizațiune, acțiune de a face secular un religioasă. un beneficiu, un loc care era regulat.

Sedative, (din *sedare*), *med.* califică remediile care liniștesc durerile.

Sedentar, (din *sedes*), care este de ordinul ședut, închis în repaus.

Sediment, (*—tum*), ceea ce se depune în apă lichidă.

Sedițiune, (*—tio*), turburare, diviziune, emoțiune.

Seducere, (*—cere*), a face se cădea în eroare.

Segment, (*—tum*), *geom.* par-

tea unui cerc conținută între un arc și chordă sa, sau partea unui cerc conținută între două linii drepte mai mici decât diametrul, și două părți ale circumferinței.

Semi, (lat.) jumătate.

Seminar, se numește în genere un stabiliment destinat la formarea clericilor.

Semi-tonică, (*scală*), *mus.* scara chromatică compusă în întreg de semitonuri.

Senat, (*—tus*), consiliul bătrânilor (*senes, γέρονται*), la Roma, Roma alesse din ginta Ramnilor 100 capi de familie în senat (câte 3 din 33 triburi și unul adans de districț) pre care i divise în 10 decurie câte 10 senatori. Din fire care decurie se alesse apoi de nouă câte un senator (*decem primi*) care și da primul votul și la moartea regelui luă administrațiunea Statului, era prin urmare *interreges*, până când se alegea de senat *interreges proprii*, la care, după primirea Sabinilor se adanseră 100 alții din ginta Tașilor. Lingă acestia veniă încă 100 Luceres, probabile prin Tarciniu Priscu și acest număr de 300 remase pentru timp lung număr normal. Antiiu Gracchus cellă june duse senatul prin două *lex Sempronia* la 600 membri, introducând 300 eestri (nu 600, precum stă la Liv. ep. 60), care număr se conservă sub Sulla. Cesare creă 400 senatori, Antonii 1000, care număr fu mărginit de August la 600. Alegerea (*lectio senatus*) se făcea antiiu prin activitatea comună a curielor și regelui. Priimiți în senat era, sub primii patru regi, patricii; însă Serv. Tallii și primii consuli recepură și

plebei capabili, speciale eccești, cari se numără *conscripti* și *adlecti*, toți împrenă *patres (et) conscripti*. Cons. Hoffner De senatu romano; Molitor Historia senatus Romani (Lovan 1823); Curtii Conradi Commentarii De senatu romano; Czarnecki Der roemische Senat; Hülner, De senatus populique romani actis (Lips. 1830) și locurile respective în cărțile de istoria și anticuitățile romane, principale de Lange, Niebuhr, Mommsen.

Senator, (*-tor*), membru de senat.

Senatoriale, care pertine senatului.

Senatus consult, (*-tum*), de liberațiune, decisiune a senatului, la R., Vd. ce-va Cic. Phil. III 10 ibiq. Lemaire.

Sens, (*-sus*), înțeles, semnificațiune a unei vorbe, unei phrasi. Vd. și *Sint.*

Sensibile, care se percepe cu simțurile.

Sensibilitate, dispozițiune a spiritalului a primi impresiunea obiectelor. Se dice, în physică, *sensibilitatea unui thermometer* s. al. pentru facilitatea ceă au aceste instrumente de a însemna cele mai ușore diferențe, cele mai ușore variațiuni.

Sensoriu, (*-riūm*), *did.* numese filosofii partea creurilor care se priveșee că ședința spiritalului și pro care acestea sunt împărțite.

Sensulitate, attractațiune, dare la plăcerile simțurilor.

Sentință, (*-tentiā*), eugetare moralo care este în universale adevărată și laudabile, însă affară de subiectul la care se applică.

Sentințios, care conține sentințe.

Sentiment, vd. *Sințimint*.

Separabile, care pôte fi separat, divis.

Separare, (*-rare*), a dispărți. = *Separatiune*, acțiune de a separă.

Septante, se dice absolut pentru a desemna cei șeptedece de întrepreți cari, după opinia comună, traduseră din ordinea lui Ptolomeu Philadelphul cărțile testamentului vechiu din hebrăesce în grecesce.

Septentriune, (*-trion*), *cosmogr.* nord. — *Septentrionale*, dela partea septentrională.

Septon, (gr.) s'a numit de unii physici azotul pentru a rechiama în memoria proprietatea sa principale de a determina phenomenele putrediciunii.

Septum, (lat.) numese anatomistii unele închisuri membranose s. carne care separă două cavități. Astfel cele două ventricule ale creurilor sunt separate prin o închisură mecloică numită *septum lucidum*; cele două ventricule ale inimii prin o altă șișă *septum medium*, peptul și abdomele de diaphragmă, care se numesc *septum transversum* s. al.

Sepultură, immormintare, locul de immormintare.

Sequestrare, (fr.) a face sequestru. — *Sequestratiune*, acțiune de a sequestră.

Sequestru, (*-strum*), depozițiune a unui lucru litigios în a treia mână; *chir.* porțiune de os lipsit de viață.

Serenissim, titlu de onoare usitat altă dată pentru regi. Franca

numia astfel pre regii Nordului; decând însă numele de *majestate* a devenit commune pentru toții regii, titlul de *serenissim* a ramas suveranilor neincoronati și principilor de sânge în unele monarchie.

Sergent, (fr.) sub-officiar în uă cohorte de pedestri.

Seriă, (—*ries*), șir; *math.* continuitate de mărimi cari cresc s. decrete urmând uere-care lege.

Serios, (*severus*), grave, solid, importante. — *Seriositate*, calitatea seriosului.

Serositate, (—*tas*), *med.* partea cea mai apasă a sângelui.

Serum, (lat.) *med.* humore apasă galbină care se separă din sângele coagulat și face parte din chyl.

Serv, (—*rus*), rob.

Serviciu, (—*cium*), funcțiunea servitorului (slujbă).

Servile, (—*lis*). de serv. care pertine stării servului. — *Servilitate*, spirit de servitute.

Servire. (—*uire*), a sluji.

Servitor, cel cê servește (slugă).

Servitute, (—*tus*), robie.

Sesqui, particulă latină care se unese cu mai multe adjective și numini de chemie pentru a arătă nădată și jumătate din obiect

Sessagesimă, duminic'a care precede cu 15 zile prim'a duminic'a a carismei.

Sessiue, (—*siio*), timpul în care un corp deliberante ține ședință.

Sestă, (*sexta*), *mus.* al șesșelê sunet al gammei. Un'a din celle doue consunanți imperfecte, numită de Greci *hesacord*, pentrucă intervalul seü este format de șesșe sunete, ad. de cinci grade diatoni-

ce. Sunt de patru speçe; doue consunanți și doue dissunanți. *Sistele consunanți* sunt s. *minore*, compusă de trei tonuri și doue semitonuri majori, s. *major* care constă din patru tonuri și un semiton major. *Sistele dissunanți* sunt: sist'a diminută din doue tonuri și trei semi-tonuri majori; s. *superfluente* din patru tonuri, un semiton major și un semi-ton minor.

Sestante, *astr.* instrument care conține a 6-a parte din un cerc s. 60 grade.

Sestile, *astr.* se num. *aspect sestile*, intervalul între doue planete distanți una de alta de 60 grade.

Sever, (—*rus*), *mus.* care are multă esactitate, multă regularitate (strașnic).

Severitate, (—*tas*), rigore (strășnicie.)

Sectuor, *mus.* compozițiune cu 6 părți obligate.

Sforzando, (ital.) *mus.* arătă necesitatea de a trece pre nesințit dela piano la forte.

Sfumato, (ital.) *pict.* mod de a depinge medulos și vag, propriu a da effectul obiectelor puse la uere-care distanță și invelite cu vaporile atmosferei.

Sgrafittă, (ital.) *pict.* speçă de desemn us cu un aculeu pre locul unni mur unde s'a applicat uă tinctură cineră (cenusiă.)

Shasta, una din cărțile sacre ale Indiilor.

Sherif, (angl.) officiar municipale însărcinat cu diverse funcțiuni de polițiă și justiță.

Shire, (angl. pron. *chaire*) *geogr.* comitat.

Si, (ital.) *mus.* a șeptelê notă a gammei dela *ut*, la Germani când

are sunetul naturale și *b* când este alterată de un bemol.

Siaka, *religiune de, lege de* lege dată Japoniei de *Siaca* s. *Xaca*, care le oppresce licorile forți și de ă ommori creatnre viue.

Sialagog, (gr.) *med.* ptyalalog. — *Sialagogiă*, tractat de sialagoge.

Sialism, *med.* ptyalism.

Stalograph, *med.* care tractedă de salivă.

Siamoase. materiă de sylin, imitațiune a pândelor de Siam.

Sianco, speșă de coquilă.

Sibben, vd. *Syphilis*.

Siberit, *miner.* schorl roșiu de Siberia.

Sibilot, buffon al regelui Henric III al cui nume ă devenit proverbialie.

Sic, (lat.) indică, în citațiunea unui testu, că originalele este atare cum se dă.

Siccativă, *pict.* holiu cê se uнесе unor culori pentru ă le uscă.

Sicelic, (*medicament*), bun pentru ă linisti colic'ă.

Siciliană, *mus.* danț pastoralie și originar din Sicilia ă cui modulațiune este în $\frac{6}{4}$ s. $\frac{6}{8}$ și de uă miscare forțe moderată.

Sicelic, (*-cus*), mic pond roman = $\frac{1}{4}$ unciă, $\frac{1}{16}$ libră.

Siderale, (*-lis*), relativ la stelle.

Siderotechniă, (gr.) vd. *urm.*

Siderurgiă, (gr.) artea de ă lucră ferrul.

Sigmatism, (din *sigma*), multiplicitate de șiurenți în aceeași phrase.

Sigmoiă, (gr.) *anat.* care are form'a unui Σ grecesc. *Valvule sigmoide* s. *semi-lunare*, trei împletituro membranose cê presintă orifi-

ciul arterei plămănare, în ventricul drept al inimei.

Silentiu, (*-tium*), tăcere. — *Silentios*, care tace, este în silentiu.

Silicară, *nat.* gen de testacei.

Siliciu, (*-cium*), *chem.* metaloid care, combinat cu ossygenul, formedă silicea.

Siliciur, *chem.* combinațiune de siliciu cu un metal.

Silo. (hisp.) cavitate făcută în pământ pentru ă conservă grîne s. al.

Silphiu, (*-phium*), *med.* assa foetida.

Silvic, (*acid*), *chem.* acid reșinos estras din colophaniu.

Simbing, *mus.* mică harpă ă Negrilor cu 7 chorde.

Simeri, coquilă dintre volutele lui Linné.

Simikion s. *simicon*, instrument al cellor vechi cu 35 chorde.

Similar, homogen. *Lumină similară*, *simplă* s. *homogenă*, după Newton; ale cui rașe sunt egale refringibili.

Similitudine, (*-do*), asemănare; *rhet.* comparațiune prin care face cnv. să se vadă un raport între doue lucruri de speșe diferite; *metaph.* identitate ă lucrurilor cari servesc ă distinge ființele între dinsele.

Similor s. *tombac*, compositiune metalică, amestic de cnpru și de zink.

Simonă, după magul Simon care voiă se cumpere dreptul de ă conferi săntul spirit, convențiune illicită prin care dă cnv. s. primesce uă recompensă timpurale pentru un beneficiu s. pentru cv. sănt și spirituale.

Simplu, (*-plex, -ptus*), care este din una, care nu   compus. *Equatiune simplă*, aceea în care cantitatea necunoscută nu are decăt nă cdmensiune, precum $x = a + b$ e; *mus.*  n duple și în variațiunii prim'a strophe   unei modulațiunii originare.

Simplicitate, (*-tas*), calitatea simplului.

Simplificare,   face simplu. — *Simplificațiune*, act. de   simplifica.

Simulacru, (*-crum*), imagine, statuă, reprezentațiune   divinităților false,   unei divinități în particular.

Simulare, (*-lare*),   se prefacc. — *Simulațiune*, acțiune de   simula.

Simultan, care se face în același minut.

Simultaneitate, esistență de mai multe obiecte în acel' ași minut.

Sina, serică de China usitată pentru fabricațiunea gaselor.

Sinapism, *med.* cataplasma pentru   roși pellea și   cui base este mustarul (*sinapis*.)

Sincer. (*-rus*), curat, fără artificiu, fără străvestit, adevărat, din inimă. — *Sinceritate*, calitatea sincerului, candoare.

Sincipute, (*sinciput*), *anat.* partea anterioare   capului d'assupra frunții, (virful capului).

Sinecură, (imprunutat de la Angli), dregătoria fără funcțiune, d r retribuită. — *Sinecurism*, sistem'a acelor cari favoresc sinecurele. — *Sinecurist*, cel c  ocupă uă sinecuriă.

Sine qua non, (lat.) indispensabile

fără care nu se p te face nimic.

Singular, (*-ris*), care este unul de genul se , particular. — *Singularitate*, ceea că face un lucru singular, particularitate.

Sinistru, (*-ster*), funeste, care cauză s'prenunță nefericit.

Sinologiă, studiu al limbei s. al. Chinei.

Sinoplu, (fr.) suppl. *sinope*, — culoare verde.

Sinters, (germ.) *miner.* incrustațiunii formate de molculele pămintose cari se depun pe suprafața, pe păreții diverselor corpur.

Sinto, cartea lui Confuciu, baza sintoismului.

Sinus, (lat.) *anat.* speță de cavitat   cui intrare este mai strimtată și fundul mai larg; *math.* lină dreaptă dussă perpendicular de la una din extremitățile arcului la rađ'a care trece prin cea-altă extremitate.

Siphone, (*-phon*), *chem.* canalicu (țevă) cu done ramuri pentru   transmite uă liquore în un vas.

Siphylis, vd. *Syphilis*.

Sire. (fr.) titlu că se dă imperatorilor și regilor vorbindu-le s. sciindu-le.

Sirenă, monstru fabulos, dumătate femeă, dumătate pesce însemnat pentru frumuseța c ntului se .

Sirok s. *siroco*, (ital. *sirocco* s. gr. *siro *), *mar.* vint pre Mediterana, numit Snd-Est pre Ocean.

Sirop, (*syropus*), liquore compusă de suc de fructe, herbe s. flori ferte cu sahar s. miere p nă la n re-care consistință.

Sirsacas, materiă de sylin de Indie.

Sistru, (*—strum*), *mus.* instrument de percusiune la Egyptiani.

Sitiologiă, (*gr.*) partea medicinei care tractează de aliminte.

Situațiune, (*—tîo*), pozițiune, starea în care se află *cnv. s. cv.*

Sixain, (*fr.*) mică buccată de poesiă compusă de 6 versuri.

Sivan, lună a Judeilor între Mai și Juniu.

Slargando, (*ital.*) *s. ralentando*, *mus.* arrată uă miscare din cē în cē lentă.

Sloop, (*angl. pron. slup s. che-lup*), ueri-cē nave cu un catart, sub 20 tunuri.

Smack, (*angl.*) nave anglă pentru pescuit.

Smaleken, materiă care se fabrică la Harlem.

Smalt, (*ital. smalto*), sticlă albastră, compositiune de cobalt infus cu arenă și sare alcali.

Smegmă, (*gr.*) medicament cē se aplică pre pelle.

Smitten, mare malmuță de America.

Smorzando, (*ital.*) *mus.* slăbind progresiv sunetul.

Sociabile, care caută societatea, cuî place societatea.

Sociale, care privesce societatea.

Socialism, *phil.* sectă nouă care ar voi se organiza societatea pre nă base duplă; comunitatea femeelor și a averilor. — *Socialist*, pârten al socialismului.

Societate, (*—tas*), uninea oamenilor între dinșii formată de natură s. prin legi. *Societățile populare s. patriotice*, adunante libere de cetățianî strinși pentru a tractă

de interese politice, recnnoscente de constituțiunea din 1793 și derimate de cea din 1795 reorganisate după revoluțiunea din 1830, curind însă opprite.

Soda, *med.* arsură în stomac, senzațiune de eroziune și căldura acră în git, și *cephalalgia*.

Soda-water, (*sodanateör*) *s. soda-vasser*, apă gasosă conținind carbonat de sodă și usitată cā răcoritoare.

Sodiū, (*—dtum*), *s. natru*, corp simplu, metalic, conținut în sodă și alte combinațiuni.

Sol, a cincia notă a gammei.

Solare, (*—ris*), care perține só-relui, care lă privesce.

Soldanella, (după numele lui Soldani, botanist toscan), gen din famili' a primulacéelor, conținind mice plante de pre părțile celle mai înalte ale Alpilor (*soldanella alpina*) și Pyreneilor.

Soldat, militar, hom de resbel plătit de principe, de Stat.

Solecism, (*dela soles*, coloniă a Athenei), errore contră regulele syntassii.

Solemne, (*—mns*), califică ueri cē se face cu multă cerimoniă, pompă aparate, mai ales religiose. — *Solemnitate*, magnificință, cerimoniă care însoțește nă acțiune însemnabile în uă și distinsă prin nere-cari circumstanțe.

Solfegiu, adnanță de note de musică, studiul acesteî adnanțe, compositiune musicale pentru exerciț.

Solid, (*—dus*), care are consistință. tare; *fig.* reale, efectiv, durabile.

Solidificare, a face solid.

Solidism, *med.* se num. doc-

triu'a medicilor cari referese tôte egritudinile la Iesinuile părților solide ale economiei animal. — *Solidist*, pârten al solidismului.

Soliditate, (*-tas*), calitatea solidului.

Solitar, (*-ritus*), care trăiesce singur. retras.

Solitudine, (*-do*), singurătate.

Solicitare, (*sollicitare*), a încetă, pentru a face cv. — *Solicitațiune*, acțiune de a solicita.

Solicitudine. (*sollicitudo*), gri-jă grea și continuă.

Solmisare, (din *sol mi*, precum *solfiare* din *sol fa*), a căntă uă modelațiune prouunțind notele gammei. — *Solmisatiune*, acțiune de a solmisă.

Solo, (ital.) *mus.* buccată de musică care se căntă de uă singură voce s. pre un singur instrument, cu un singur însoțimint de bassă s. de piano.

Solstițiu, (*-tium*). timp când sôrele este în unul din punctele solstițiali, s. la cea mai mare distanță de equator. — *Solstițiale*, care se referese la solstițe.

Solubile, (*-lis*), care se pôte rezolvi; *phys.* dissolvi.

Soluțiune, (*-tiō*), dislegare a unei cestiuni, probleme; *chem.* opeațiune prin care uă substanță se dissolvesce în întreg s. numai în parte în un întremeđiū licid, acțiune de a se mi cu un licid.

Solutum. (lat.) *chem.* esprime produsul unei soluțiunii s. disoluțiunii.

Solvabile, (fr.) care pôte plăti.

Somatologiă, (gr.) tractat de părțile solide ale corpului human. Conține *osteolog'ia* și *myolog'ia*.

Somnambul, (*-lus*), persônă care se scôlă, âmbălă, vorbește s. al. dormind.

Somnifer, (*-fer*) s. *somnific*, care provocă somnul.

Somnoliță, (*-lentia*), suspinsiune a acțiunii siuțurilor, a intelliginței și a locomotiunii. — *Somnolinte*, care este în somnoliță.

Sonată, buccată de musică pur instrumentale compusă de 4—5 buccăte de caractere differinți. — *Sonatină*, mică sonată pentru începători.

Sondă, (fr. lat. *bolis, idis*), instrument compus de un plumb legat de uă fringă pentru a sondă.

Sondare, (fr.) a recunnosce calitatea fundului și adinciunea unui loc.

Sonnet, (fr.) prinitiv buccată de versuri pentru a fi însoțită de căntat, precum *balada* se însoția de dauț, astăci poemă de 14 versuri divise în doue strophi de câte patru versuri pre doue rime și doue de câte trei versuri.

Sonometru, *phys.* instrument pentru a măsură și compară sunetele.

Sonor, (*-rus*), care are sunet buu, un sunet plăent și strălucit. — *Sonoritate*, proprietatea corpurilor sonore.

Son to s. *sonto*, theă de China forțe stimată.

Sophismă, *log.* argument capțios, fals în fond s. formă.

Sophomaniă, (gr.) *affectațiune* de inteliepciune.

Soporante, vd. *Soporativ*.

Sopra, (ital.) *mus.* pre d'assupra. Usitat în partițiunii allătore de *come*, pentru precum d'assupra.

Soprano. (ital.) *mús.* vocea cea mai acută, haute-contre.

Sorbată, *chem.* sarc din acid sorbic și nă base.

Sorbic, (*acid*), *chem.* acid extras din bôbe de sorb (*sorbus*).

Sorbonique, (fr.) un'a din cele trei thesi cê eră obligați ă susține baccalaurii în timpul licinței, numită pentrucă se ținea în cas'a Sorbonei.

Sorbonist, baccalaurcū s. doctor din cas'a Sorbonei.

Sordawalistă, *miner.* specă de granat negru de Finlanda.

Sordid, (*-dus*), murdar.

Sordun, *mús.* joc de organat cu un sunet fôrte sîrd.

Sori s. *sory*, *miner.* mineral ruc, poros, cincrei dischis.

Sorie, lână de miei de Hispania.

Sorită, *log.* sir sylogistic, raționament compus de un număr nedeterminat de propozițiuni dispuse astfel că predicatul primei devine subiect în secund'a.

Sororiațiune, *physiol. vech.* disvoltat al mamelelor la epoch'a pnbertății.

Sorroculo, șerpe brasilian, fôrte veninos.

Sortilegiu, (fr.) veneficiu, maleficiul pretinșilor descântători.

Sossos, *astr.* periôdă ă cellov vechi, după unii antori de 60 zile.

Sostenuto, (ital.) *mús.* susținut, arată că sunetele cantă ă fi nutrite.

Souchia, materie de Indiele oriintali de serică s. de serică și sylin.

Sou-chong, specă de theă.

Sovassa s. *sovensa*, *miner.* metal de Japonia.

Soyale, (fr.) palm fôrte dur din Nona-Hispania, (*palma-dulce*).

Spaș, (*-tium*), întindere determinată de loc. — *Spașios*, de mare întindere.

Spagirică, metalurgiă vd. și *Chemia*.

Spalt, pētră lincinte care servesc ă pune metalele în fusiune.

Sparadrap, (probabile arabic), *pharm.* nerî-cê emplastru aglutinativ întins pre pândă s. pre hărțiă.

Sparagson, lână ordinară de Anglia.

Sparganose, (gr.) *med.* replețiune escectivă ă mamelelor.

Sparling, plantă de Malabar pușin cunoscută.

Spasm, (*-mus*), miscare convulsivă ă muschilor și nervilor. — *Spasmodic*, de spasm, însoțit de spasm.

Spasmologiă, (gr.) tractat de spasmuri.

Spastic, spasmodic (vd. *Spasm*), spasmodic.

Spath, (germ.) *miner.* ăntiță calee carbonată clistalită; apoi nume al mai multor substanțe petroșe de structură Camelară.

Speciale, (*-lis*), particular.

Specialist, se țice de un scriitor, erudit care se ocupă particular de uere care sciință, de uerecare ramură speciale ă sciinței.

Specialitate, determinațiunea unui lucru speciale; ramură de studiu, de lucrări la care se consacră env.

Specific, propriu speciale pentru cv.

Specificare, ă esprime, determina în particular.

Specime, (*-men*), model. probă.

Spectaclu, (*-culum*), ueri-cê

obiect care atrage privirile, atențiunea, care oppresce vederea.

Spectator, (—*tor*), privitor.

Spectru, figură înfricosiătoare.

Speculare, à observà; à face proiecte de commerciu.

Speculațiune, acțiune de à speculà, *phil.* esame profund al naturii unui lucru.

Speculum, (lat.) *chir.* instrument propriu à dilată cavitățile naturale.

Speiss, (germ-) *miner.* neră-că amestec de substanțe metalice.

Speluncă, (—*ca*), antru, pes-ceră.

Sperm, *physiol.* semănță generatoare à animalelor.

Sperma-ceti, (lat.) s. *alb de balenă* s. *cetină*, holiă concret, alb, semi-opac în calu'a și în șira spinării physeterului, (speță de balenă).

Spermatină, *chem.* substanță particulară estrassă din sperm.

Spermatie, *anat.* care privesce spermul.

Spermatop, *med.* remediu care adaugă spermul.

Spermatose, *physiol.* secrețiune à spermului în testicule.

Sphacel, (gr.) *chir.* gangrenă care ocupă totă desitatea unui membru, unui organ.

Sphecism, modulațiune de flaută la cei vechi, cari imită fremitul albinelor.

Sphenoid, (os), *anat.* os al capului care formedă uă parte à bazi caluei.

Spheră, glob; *astr.* machină rotundă și mobile, compusă de cercuri represintând pre celle imaginate de astronomi în cer.

Spheric, cu formă de spheră.

— *Sphericitate*, stară, formă spherică.

Spheroid, (—*des*), *germ.* solid spheric.

Sphex, numesce Linné tôte hymenopterele cari prepară puilor lor tôte insectele cê au prins și au transportat în cuib după-cê le à înțepat cu acul lor.

Sphincter, (gr. *sphiggô*), *anat.* certii, muschi annuliformi numiți pentru că servesc à închide și à strînge conductele și transitele naturale.

Sphygmie, (gr.) care se referesce la puls, care are vertutea de à lă escită. *Arte sphygmică*, care recunnosce caracterele pulsului.

Spicilegiu, (—*gium*), *did.* cules de buccăte, acte s. al.

Spinale, care se referesce la șir'a spinării.

Spina-ventosa, (lat.) speță de mîncătură internă à osselor.

Spinescinte, al cui vîrf este în spin.

Spino-granio trapezian, *anat.* nume al nervului spinale,

Spinthero-metru, *phys.* instrument pentru à măsură forță a scinteelelor electrice.

Spirale, (*linăă*), *geom.* speță de linăă curbă care face pre un plan mai multe revoluțiuni în giurul unui punct, (*centru pol*) de care se depărtedă din cê în cê.

Spirale, în formă de spirale.

Spirică, (*curbă*; *linăă*), curbă dată de Perseu și care se formedă tăiând un tor prin un plan.

Spiritoso, (ital.) *mus.* cu forță.

Spirituale, care este spirit; opp. materiale, corporale.

Spiritualizare, (fr.) à preface

în spirit; *chem.* à reduce în spirit corpurile miste. opp. volatilisă.

Splanchnică, *anat.* care perține viscerelor. — *Splanchnograph*, care descrie viscerele.

Spleen, (*augl.*) *med.* egritudine, speță de hypocondriă care constă în nă stare de coșsumpțiune generală de melancoliă și caracterisată prin intristarea egrului, desgustul de viață, nă mare apathiă, indifferința pentru tot.

Splendid, (*—dus*), magnific, sumptuos. strălucit.

Splendore, (*—dor*), strălucire.

Splenemphras, *med.* obstrucțiune à splinei.

Splenetic, *aggres* de splenemphras.

Splenită, inflamațiune à splinei.

Spleniū, (*—nūs*), muschiū așezat la partea posterioare à gîtnului și superioare à spatelui. Servește à întinde capul înainte și à lî plecă.

Splenocelă, *chir.* herniă à splinei.

Spod, (*gr. spodos*), nume vechiū al unor medicamente obținute prin calcinațiune s. combustione, speciale de ossyd de zinc obținut prin sublimațiune și ivoriū calcinat în alb.

Spondaic, (*—cus*), *metr.* vers compus de spondei s. care se termină cu două spondei. În musică califică modulațiunile formate de note lungi și egali.

Spondyl, (*gr.*) vertebră în genere și speciale secund' a vertebră à gîtnului.

Spondylită, *med.* inflamațiune à columnei vertebrali.

Spontanē, (*—neus*), voluntar (pentru lucr.)

Sporadic, (*gr.*) califică egritudinile de ordinar epidemice când nu agădat decât un singur individ de uădată s. căți-va indiviđi isolat.

Squelette, *vd. Scelet.*

Squir, (*gr.*) tumoră dură și nedurerosă care se formedă în unele părți ale corpului și care pôte oferi degenerațiunea cancerosă.

Stabat, (*lat.*) hymn al săptămănci sante, care începe cu vorbele *stabat mater dolorosa*.

Stabile, (*—lis*), care ȇ în uă stare fermă, statornic.

Stabilisn, sistemă de immutabilitate în politică, în morale.

Stabilitate, (*—tas*), calitatea stabilei, stare de permanință în un loc; *mecc.* proprietate ce are un corp de à și relnă ecilibriul dacă i s'a stricat.

Staccato, (*ital*) *mus.* ciocănit, făcînd să se audă cu arcul fiă-care notă distinct.

Stadiū, cărare de 115 passi geometricei, unde Grecii se esercită la alergare.

Stahlianism, *med.* doctrină à lui Stahl care attribuesc tôte fenomenele vieței la influința animei.

Stalactită, *nat.* concrețiune formată de apă în subterane pendinte, precum ghiac'a pre copperișul caselor.

Staltic, *med.* astringinte (*neus.*)

Stamină, (*—na*) firet care conține pulberea fecundante à plantelor.

Staminar, califică florile duple ale căror petale superfluinți sunt produse de transformațiunea staminelor.

Stanță, (ital. *stanza*), strophe. La plur. operă în versuri ale cui strophă au toate aceleași număr de versuri și aceeași măsură câ primă.

Staphylin, (gr.) *anat.* mnschiu care ține de uetă și *muschiul staphylin*, *staphyl*.

Staphyle, (gr. fr. *staphylome*), *med.* egritudine de ochi caracterizată prin convessinca anormală a învelișelor ochinului cari iea formă unui bob de strugure.

Staphyloraphiă, (gr.) satură a lnetei, operațiune chirurgicale prin care se remediază divisiunea congeniale s. accidentale a vălului palatului.

Stase, (*stasis*), *med.* șederea sângelui s. a humorilor în uă parte a corpului, cauzată de încetarea s. lenitudinea miscărilor lor.

Stater, vd. *Monnetă*.

Statica, *mec.* știință al cui ales este ecilibrul corpurilor solide.

Staționar, desft în nn loc (post); *astr.* se dice de uă planetă care pare a sta immobile pre acel'ași punct al zodiacului.

Staționare, (fr.) a fi în stațiune. *N. us.*

Stațiune, (—*ti*o), opprire, pauză, loc unde se oppresce env. pentru cât-va timp; *physiol.* stare pre ped.

Statuă, (—*tua*), figură de metal, de pētră.

Statuar, (—*rius*), care face statuie.

Statură, (—*ra*), înălțimea corpului unei persoane.

Statu quo, (lat.) s. *in* — in starea în care sunt lucrurile (*in eodem statu quo ante*).

Statut, (—*tus*), în dreptul ve-

chiu regulaminte locali cari aveă putere de lege. Astădi dispozițiune separată de legi, regnlă stabilită pentru conducerea unei societăți, unui corp.

Steam s. *steam-boat* (augl. pron. *stîm-bôt*), nave en vapore.

Stearată, *chem.* sare din acid stearic și uă base.

Statistica, știința statului, știință în care se studiază nă țarră relativ en întinderca sa, populațiunea, agricultur'a, industri'a, comerțul s. al. Moreau de Jonnès o definesce: știința factelor sociali espresse prin terminii numerici.

Stearic, (*acid*), *chem.* acid extras din stearină.

Stearina, *chem.* holiu gras care remăne solid la temperatur'a ordinară.

Steganographiă, (gr.) arte de a scrie en cifre și a le citi.

Stegnoză, (gr.) *med.* constricțiune a porilor și a vaselor.

Stegnotic, *med.* astringiute.

Stelechită, *miner.* incrustațiune calcară în giurul unei rădăcine.

Stelegraph, (gr.) care cunnosce *stelegraphi'a*, arte de a scrie s. a săpă pre colonne.

Stenic, stegnotic.

Stenochoriă, (gr.) *med.* res-trîngere a vaselor.

Stenographiă, (gr.) arte de a se servi cu semne s. breviațiuni pentru a scrie iute.

Stenomian, *chir. conduct stenomian*, al glandulelor urechiei, numit după medicul Stenon.

Stentat, (ital. *stentato*), obosit. Se dice de nn tabel nnde se sint străduințele artistului.

Stentor, voce de s. voce escsiv forte și sonoră. Allusiune la

stentor, à cui voce, dice Homer, făcea sgomot că cum ar fi strigat 50 persoane de uădată.

Stepe, câmpie întinse, sterili, deșerturi.

Sterile, (—*lis*), nefructifer. — **Sterilitate**, calitatea sterilei.

Sterling, (*libră*), monnetă în Anglia (*pound sterling*) = 20 schelling s. 25 fr.

Stereotomiă, (gr.) arta de a tăia lemnele și petrele dându-le formele convenibile pentru nsul lor în construcțiuni.

Stereotipiă, (gr.) arte de a converti în forme s. table solide pagine cari au fost prealabile compuse în caractere mobili.

Stern, (—*num*), os lat care formează partea de dinainte a peptului și la care se mărginesc costele. — **Sternale**, care țin de stern. **Coste sternale**, cari se articulă cu sternul.

Sternalgiă, *med.* angină de pept. — **Sternalic**, relativ la pept.

Sternutativ, *vd. urm.*

Sternutator, Suppl. strănutător.

Stethometru, *med.* instrument pentru a măsură peptul.

Stethoscop, *med.* speță de corn dat de Laennec pentru a cercetă peptul.

Stibiat, se dice de medicamentele cari conțin stibiū, antimoniū. **Tartru stibiat** s. *emetic*, tartrat de potasse și de antimoniū.

Stibină, antimoniū sulfuret.

Stigmată, *botn.* extremitatea superioare a pistilului, care termină stylul.

Stimulanți, *med.* remedie proprie a escită.

Stipendiar, care este în sti-

pendiul, plat'a cui va, care servește cu plată.

Stipulare, (—*lati*), a face uă stipulațiune.

Stipulațiune, (—*tio*), clausă, condițiune, convențiune care intră în un contract.

Stomacale, *vd. Stomachic.*

Stomacalgiă, durere de stomac.

Stomachic, care perține stomacului.

Stomalgiă, durere de gnră,

Stomatice, (*remedie*), pentru gură și git.

Stomogastric, care perține de esophag și de stomac.

Storace s. *styrace*, *botn.* gumă, reșină astringente, estrassă din licidambarul oriintale s. din un arbure syrian de form'a mărului cydoneū (fr. *cognassier*).

Storomessită, strontianită aflată la storomess, în Orcade.

Storthing, dictă suedică.

Strabism, *med.* defect al ochiului, uitare cruciș.

Stradivarius, viorină fabricată de Stradiv. riū.

Stramoniū, (—*nium*), plantă esotică proprie țărrelor calde, al cui suc este un venin periculos.

Stratagemă, artificiu de război; astuțiă (vicieniă.)

Strategiă, (gr.) sciință a mișcărilor unei armate.

Stratificațiune, *geol.* dispozițiunea masselor minerali și țărimeilor în strate. Prin estinș. dispozițiune în strate a mai multor obiecte ce voiesce nescine a combina împreună.

Stratiforme, se dice de uerecari corpuri resultanți din nă adnanață de strate cari se întind for-

mând de ordinar undulațiunii mai mult s. mai puțin simțibili.

Strepsiptere, numesc Hirby insectele părăsite numite astăzi *Rhipiptere*.

Stretta, (ital. *stretta*), *mus.* parte din uă fugure conținând fragmente din subiect cu respunsurile și imitațiunile addusse imediat, s. în care subiectul   tractat în un mod mai strins dec t la început. Se num. *stretta magistrale*, aceea care termină uă fugure perpetuă.

Stretto, (ital.) *mus.* strins, indică pre partițiunii uă miscare mai strinsă.

Strict, (*-tus*), strins. Se  ice numai pentru morale.

Strictur , *med.* miscare convulsivă.

Strohstein, (germ.) *miner.* minerale de culorea paie .

Stromate, *lit.* amestecuri literare.

Stromb, (*-bus*), testaceu univalv.

Stronțiana, protossyd de stronțiu, afflat la stronțian în Scoția, deunde numele.

Strontianit  s. *strontit *, stronțiană carbonatată.

Stronțiu, (*-tium*), *chem.* corp simplu metalic, argintiu, conținut în stronțiană, principiul acestei substanțe.

Strophe, (*-phe*), *poet.* stanță, uniune de mai multe versuri avînd un sens.

Struthio, (lat.) științific al genului struț,   servit pentru   formă vorbele *struthiones*, *struthionidae*, passeri între cari   coprins struțul.

Strychnie, (*acid*), acid că se g ssece în nux vomica s. al

Strychnin , alcali vegetale discoperit în 1818 de Pelletier   Caventou în fructul mai multor spece din genul *strychnos*, amestecat cu brucin'a   combinat cu acidul strychnic. F rte amar, f rte veninos produce spasaturi, convulsii s. tetanos.

Studiu, (*-dium*), inv tatur .—*Studios*, care iubesc studiul, scholar.

Stupid, (*-dus*), de spirit greu (nerod).—*Stupiditate*, calitatea stupidului.

Stupore, (*-por*), *med.* suspinșine   facultăților intellesuale cu uă specă de imobilitate   uă espression de uimire în physionomi .

Styl, (*-lus*), instrument cu vîrf care servia cellor vechi pentru   scrie pre table cerate, deunde mod caracter de scriere; *botn.* parte   pistilului, în formă de fir, între ovar   stigmat .

Stylect, (fr.) pumnale f rte subțire cu lamă triunghiulară.

Stymatose, *med.* hemorrhagi    uretrului.

Styptic, (gr.) *med.* astringinte.

Suave, (*-vis*), de uă dulc t  plăcută.—*Suavitate*, calitatea suavelu .

Subaltern, subordinat.

Subdividere,   divide ceea c  er  deji divis.

Subdistie, *botn.* care pare   oferi doue rînduri de păr   fețe.

Suber, (lat.) subsianțele vegetale analog .

Suberic, (*acid*), *chem.* acid extras din suber.

Subintrante, *med.* califică frigurile la cari un acces incepe înainte de   fini cel-alt.

Subit, (*-tus*), care se face de uădată.

Subito, (ital.) de uădată.

Subiect, (*-tus*), *log.* terminul nerî-cării propozițiunii, acel'a de care se afirmă s. nêgă *cv. metaph.* ființa care are consciință de sine însuși, *liter.* fundul principal al acțiunii unei drame; *mus.* căutul principale pre care merge tătă dispozițiunea unei buccățe și cui tôte cele-alte părți servesc numai de însoțimint.

Subiecțiune, (*-ctiō*), *rhet.* figură prin care oratorul și face întrebări, obiecțiuni pentru a le respunde el însuși.

Subiectiv, relativ la subiect, la persoană, care este în noi, identic cu eu; opp. *obiectiv*.

Subjunctiv, (*-vus*), mod al verbului subordinat altui verb precedente și de care depinde, *syn.* conjunctiv.

Subjugale, *mus.* ton subordinat.

Subjugare, (*subijere*), a smpun, pune sub jug, adduce sub potestatea sa.

Sublimare, *vd. urm.*

Sublimat, *chem.* părți volatili ale mercuriului redicate prin acțiunea focului în un *sublimat corrosiv*, dentochlorur de mercuriū s. muriat supraossygenat de mercuriū, obținut prin sublimațiunea sulfatului mercuric cu sare marină. *Liquorea lui Van Swieten* este acest sublimat dat în soluțiune în apă alcoolisată.

Sublimațiune, *chem.* operațiune prin care părțile volatili ale unui corp, redicate prin căldur'a focului, depun în partea de sus a aparatului.

Sublime, (*-mis*), fualt. Cons. Le frauc Littér. Marmontel. Tractatul de Sublime de Longiaiu.

Sublimitate, (*--tas*), calitatea sublimelui.

Sublimbale, (*-gualis*), *anat.* care este sub limbă. *Glandule sublimbali, artere sublimbali.*

Sublunar, care este sub lună, între lună și pământ.

Sublussațiune, (fr.) *chir.* însașiune necompletă.

Submersiune, (*-sio*), cufundare, inundațiune care accoppere în totale uu tărîm.

Subordinare, a pune mai multe lucruri în ordine unele sub altele făcindu-le depindinți între dînsese, a face depiudinte. — *Subordinațiune*, acțiune de a subordina, depindință.

Subrecargue, (fr. din hisp. *sabre*, pre și *carga*), sarcina altădată officiar al societății Indiilor însărcinat a geri onerațiunea navilor, a vinde, în comptoriele societății mărfurile addusse și a cumpără altele ce i s'a desemnat. Astădi în comerțul maritim, prepus speciale ales de uu armator că se provađă pre nave, de conservațiunea și vinderea mărfurilor addusse, pentru a cumpără altele cu care să se întorcă și pentru a priimi conducțiunea navii.

Subrepticiū, (*subreptus*), obținut sub un capus fals; opp. *obrepticiū*.

Subrogare, (*-gare*), a pune în locul altui, substitui.

Subsiđiū, (*-dtum*), nerî - cê contribuțiune plătită de cetățianii pentru a subveni necessităților Statului.

Subsiđiar, (*-rius*), ajutorător,

aussiliar, care servește la fortifica-
ceea ce este principale în uă affa-
cere contintioasă.

Subsistere, (fr.) a trăi și a se
întreține.

Subsistiința, celle necessare pen-
tru traiu, traiu și întreținere, (*vi-
tae subsidia*).

Substanță, (*-tia*), ființă care
trăiesce prin siue.

Substanțiale, relativ la sub-
stanță, califică apoi ceaa ce este
maș succulinte, maș nutritiv în un
aliment. *Forme substanțiale*, forme
carî determină materi'a a fi eă-va.

Substantiv, (*-vus*), gram. vor-
bă care esprime prin sine uă fiin-
ță, uă substanță.

Substituit, (fr.) suplininte al
unuî funcționar public în cas de
absiuță s. opprio legitimă.

Substituire, (*-ere*), a pune uu
lucru, uă pers. în locul altuî.

Substituțiune, (*-tio*), jur. ac-
țiune de a substitui.

Substratum, (lat.) *phil.* ceaa
ce esiste în ființe independiute de
calitățile lor și servește ca resum
acestor diu urmă.

Subtanginte, partea assii unei
curbe conținută între ordonauța și
tanginta carî i corespunde.

Subtendinte, geom. linăă drép-
tă oppusă unuî anghiu și care se
presuppune trassă între celle done
estremități ale arculuî care măso-
ră ac st anghiu.

Substracțiune. construcțiune
a unuî edificiu preste nu altul. U-
sitat particular vorbind de edificie
antice pre ruinele căror s'au redi-
cat altele moderne.

Subtile, (*-lis*), fin, delicat, sub-
țire.—*Subtilitate*, calitatea subtil-
luî. N. us.

Subvențiune, ajutor în argin-
ți, subsidiu pecuniar.

Subversiv, care tinde a res-
turnă.

Suc, (*-cus*), zemă a unuî fruct,
flori, herbe s. unei substanțe ani-
mală.

Succedere, (*-dere*), a veni
după, a luă locul (cuî-va).

Succes, (*-sus*), rezultat al u-
năi faceri, ceaa ce se întâmplă con-
forme s. contrar scopuluî propus.

Successiune, (*-sio*), acțiune
de a succede, urmare. În drept,
successiune beneficiară s. prin be-
neficiu de inventar, ce hereditarul
priimesce sub condițiune de a nu
fi ținut de datoriele carî întrec con-
știuntul inventaruluî. Vd. C. Napol.
art. 718 sqq.

Succesiv, pre rind, unul du-
pă altul.

Succinată, chem. sare diu a-
cid succinic și uă base.

Succinet, (*-tus*), scurt, breve,
opp. *prolis*.

Succinic, (*acid*), chem. altă-
dată sare volatile de succin, acid
estras din saccin.

Succinită, miner. granat gal-
bin de succin.

Succotrin, (*aloe*), botn. aloë din
iusula Succotara. *Succotrin fals*,
aloe vulgar, originar din Malabar.

Succulinte, (*succiplenus*), plin
eu suc.

Succursale, (*biserică*), biseri-
că aussiliară unei parochie, în care
se face serviț pentru commoditatea
lăcuiitorilor pre depărtați de paro-
cbiă s. pre numeroși. În genere
califică un stabiliment subordonat
altuî și făcut în acel'ăși scop.

Sucrită, chem. sare sachărată
s. essalică.

Sud, *geogr.* m $\acute{e}$ d $\acute{a}$ - $\acute{d}$ i, (*austrina coeli reg $\acute{i}$ o*).

Sud-Est, *geogr.* parte $\acute{i}$ ntre Sud $\acute{s}$ i Oriente.

Sudorifer, *vd. urm.*

Sudorific, (*sudator $\acute{r}$ us*), *med.* calific $\acute{a}$ remediile proprie $\acute{a}$ provoca sud $\acute{o}$ re.

Sufficiente, (*fr.*) de ajuns. *N. us.*

Suffocare, (*—care*), $\acute{a}$ n $\acute{a}$ b $\acute{u}$ și, *prefoc $\acute{a}$* .

Suffragant, (*fr.*) titlu dat episcopilor relativ cu metropolitanul lor, pentru $\acute{c}$ \u00e1 fiind chi $\acute{a}$ mați la synodul se $\acute{n}$, $\acute{a}$ u drept de votațiune.

Suicid, (*fr.*) ommor de sine.

Suit $\acute{a}$, (*fr.*) aduna $\acute{t}$ \u00e1 de pers $\acute{o}$ ne cari merg dup $\acute{a}$ alt $\acute{a}$, *comitat.*

Sulf, (*—fur*), puci $\acute{o}$ s $\acute{a}$.

Sulfat $\acute{i}$, *chem.* s $\acute{a}$ r $\acute{i}$ formate prin combinațiunea acidului sulfuric cu u $\acute{a}$ base.

Sulphydric, (*acid*), $\acute{d}$ is $\acute{s}$ i *sulfur de hydrogen, hydrogen sulfurat, acid hydro-sulfuric*, comp $\acute{n}$ s gasos format de sulfur $\acute{s}$ i hydrogen, ne-colore, f $\acute{o}$ rte nepl $\acute{a}$ cut, de sap $\acute{o}$ re acid $\acute{a}$ $\acute{s}$ i sach $\acute{a}$ rat $\acute{a}$. Este nei $\acute{u}$ sflamabile $\acute{s}$ i ar $\acute{d}$ ind cu u $\acute{a}$ flac $\acute{a}$ re albastr $\acute{a}$ produc $\acute{a}$ nd gasul sulfur $\acute{o}$ s. Observat deja de Garthenser $\acute{s}$ i Baum $\acute{e}$ acest acid f $\acute{u}$ studiat cu diligen $\acute{t}$ \u00e1 $\acute{i}$ n 1773 de Rouelle cel june, $\acute{i}$ n 1777 de Sch $\acute{e}$ cle.

Sulphydrometru, tub gradat, implut cu u $\acute{a}$ soluțiune de iod $\acute{i}$ n alcool, de u $\acute{a}$ concentrațiune cunoscut $\acute{a}$ $\acute{s}$ i servind $\acute{a}$ determin $\acute{a}$ cantitatea de acid sulphydric s. de sulfure conținut $\acute{a}$ $\acute{i}$ n apele mineral $\acute{i}$ sulfurose,

Sulfid, *chem.* se num. particular sulfurii cari correspond aci $\acute{d}$ i-or.

Sulfite, s $\acute{a}$ r $\acute{i}$ formate prin combinațiunea acidului sulfuros cu u $\acute{a}$ base.

Sulfure, (*—fur*), combinațiune de sulf cu u $\acute{a}$ base.

Sulfuric, (*acid*), *chem.* combinațiune de sulf cu ossygen $\acute{d}$ is $\acute{s}$ i *holi $\acute{a}$ de vitriol.*

Sulfuros, combinațiune de sulf cu doue porțiuni de ossygen.

Superficiale, (*—lis*), care nu $\acute{e}$ dec $\acute{a}$ t pre d'assupra.

Suprafa $\acute{c}$ \u00e1, fa $\acute{c}$ \u00e1 de d'assupra; *geom.* $\acute{i}$ ntindere considerat $\acute{a}$ ca ne av $\acute{i}$ nd dec $\acute{a}$ t donc dimensiuni, lungime $\acute{s}$ i l $\acute{a}$ țime, f $\acute{a}$ r $\acute{a}$ desitate, f $\acute{a}$ r $\acute{a}$ ad $\acute{i}$ ncime.

Superior, (*—rior*), care este mai presus.

Superioritate, (*—tas*), autoritate, preeminin $\acute{t}$ \u00e1 prestant $\acute{a}$.

Superlativ; (*—vis*), *gram.* gradul cel mai $\acute{i}$ nalt al comparațiunii.

Superstițiune, (*—ti $\acute{o}$*), id $\acute{e}$ \u00e1 fals $\acute{a}$ $\acute{i}$ n materi $\acute{a}$ religi $\acute{o}$ s $\acute{a}$, op $\acute{i}$ niune fals $\acute{a}$, credulitate religi $\acute{o}$ s $\acute{a}$.

Suppleante, (*fr.*) cel c $\acute{e}$ este numit pentru $\acute{a}$ supplini pre altul $\acute{i}$ n u $\acute{a}$ funcțiune, *supplininte.*

Suppliciu, (*—ctum*), ped $\acute{e}$ pse corporale ordonate de justi $\acute{t}$ \u00e1.

Suppliment, (*—plementum*), cea $\acute{c}$ \u00e1 c $\acute{e}$ este dat pentru $\acute{a}$ supplini, parte adaus $\acute{s}$ \u00e1 la un libru pentru $\acute{a}$ l $\acute{u}$ face complet.

Supplimentar, $\acute{i}$ n s. prin suppliment.

Supplic $\acute{a}$, (*fr.*) petițiune pentru $\acute{a}$ cere ue $\acute{r}$ e-care gra $\acute{t}$ i $\acute{a}$.

Supplicațiune, (*—ti $\acute{o}$*), rug $\acute{a}$ -ciune cu summissiune.

Supposare, (*fr.*) $\acute{a}$ pune, d $\acute{a}$ un lucru c $\acute{a}$ priimit. *vd. urm.*

Suppozițiune, (*—ti $\acute{o}$*), propozițiune dat $\acute{a}$ c $\acute{a}$ adev $\acute{a}$ rat $\acute{a}$ pentru $\acute{a}$

trage vre-nă inducțiune. Se num. în musică, *note de suppozițiune*, cari ascindinți s. descindinți diatonice pre uă parte pre aceeași notă a altei părți, nu pot face armoniă nici a intră de nădată în a-cel'ași accord: *accorduri de suppozițiune*, în cari bass'a contiunită adaugă s. presuppuue un sunet noui d'assupra chiar bassei fundamentali s. cel puçin că consunauță a acçordului.

Supressiune, (—*ssio*), acțiune de a supprime, abolițiune, estinçțiune; *chem. foc de supressiune*, care se pune pre și sub un vas pentru a încălçi egale de sus și de djeos; *med.* suspinsiunea unei evacuațiunii care eră de us.

Supprimere, (—*mere*), a opri s. a face să înceteze aparițiunea (unui libru s. al.) a tăia, a aboli, anulă.

Suprem, (—*mus*), care e mai presus de tot (în geunul seî).—*Supremațiă*, superioritate, drept de a fi cap. Se dize particular vorbind de dreptul cê regii Angliei și arrogă de a fi capi ai bisericeii anglicane.

Sura, pisică de Africa, cu carne delicată.

Surcens, (fr.) *foud.* primulvenit signoriale de care e însărcinată nă hereditate preste cens.

Surcul, (—*lus*), *botn.* rădăcin'a muschiului.

Surnă, *mus.* trompetă, bucci-nă egyptiană.

Suron s. *seron*, *comm.* pelle de boni recinte cu care se accoppere fascielele de marfe cari viu din N.—Hispania.

Surprindere, (fr.) a apucă de

nădată pre nevădute, fără a se fi asteptat. *N us.*

Susceptibile, (fr.) capabile de a primi nere-cari modifiçațiunii.—*Susceptibilitate*, calitatea susceptibilelui.

Suscitațiune, (—*tio*), iustigațiune, împulsiune.

Suspect, (—*tus*), care este în suspiciune (bănnit).

Suspensum, (lat.) *pharm.* e-neoremă.

Suspiciune, (—*ctio*), bănnelă.

Suspindere, (—*pendere*), a a-tirna (câ act.); a întârziă.—*Suspinsiune*, act. de a suspinde, încetare.—*Suspinsiv*, *jur.* care are efectul de a suspinde essecuțiunea unei judecări.

Suspinsor, ceea cê ține suspins; *chir.* cremasteriă.

Sus-tonică, *mus.* notă care e d'assupra toniceii.

Sutură, (—*ra*), *anat.* se num. articulațiunile nemobili cari unesc ôsele calnei și ale feçei. Sutur'a este *harmonică*, când ôsele se atting prin margini mai mult s. mai puçin dese, ale căror suprafeçe sunt aproape plane s. nu offeresc decăt asperități superficiali.

Suzeran, *feud.* signor, posesor al unui dominiu de care depind alte domiunie.—*Suzeranitate*, calitatea unui suzeran.

Svelt, (ital. *stolto*), *sculpt.* uşior, delicat, elegante.

Swan-pan, *arith.* machină a Chinesilor, formată de globule înşirate pre diverse columne, din cari prim'a, spre drépt'a, esprime unitățile, celle-alte merg în progresiune decuplă. Aceași progresiune decimale este urmată pentru ponduri, măsuri, monete.

Swertia, *botn.* gențiană.

Syenită, *miner.* granit rosa maculat cu negru.

Sylabă, (*syllaba*), vocale singură s. unită cu alte litere emișă nădată.—*Sylabar*, mic abecedar pentru a studia, a citi.

Sylabic, (*-cus*), de sylabe

Sylepse, (*syllipsis*), *gram.* figură prin care vorbirea răspunde mai mult cugetării noastre decât regulilor grammaticali.

Sylogism, (*syllogismus*), *log.* argument compus din trei propoziții, ultimă consecință a celor două prime, *premise* (τά κείμενα) Συλλογισμὸς δὲ ἐστὶ λόγος, ἐν ᾧ, τεθέντων τινῶν, ἑτέρας τι τῶν κείμενων ἔξ ἀνάγκης συμβαίνει τῷ ταύτῃ εἶναι. Arist. *Analyt.* cap. I. *Cous.* sqq.

Symphepharose, (*gr.*) *med.* adherință a plepei cu globul ochiului.

Symbol, (*gr.*) figură, imagine care servește a desemna cv. semn, caracter pentru a reprezenta un obiect.—*Symbolic*, care servește de symbol, care se referese la symbol.

Symbolism, *phil.* starea primitivă a limbei filosofice în care dogmatele sunt esprese numai prin symbole.

Symbologia, (*gr.*) *med.* parte a patologiei care tractează de semnele s. symbolele egritudinilor. *Comp. symptomatologia*.

Symetriă, (*-tria*), proporfinne și relațiune de egalitate s. de similitudine între părțile unui corp cu întregul; *anat.* regularitate de formă ce presintă multe părți assedate pe linăa mediană, similitudine ce presintă între dînsele mai

multe organe pare assedate la cele două lateri ale acestei linăe.—*Symetric*, care are symetriă.

Symparaterese, *med.* cunoscință a cauzelor prin semne.

Sympasm, (*gr.*) cataplasma.

Sympathiă, (*-thia*), conformitate de temperament, de simțimint, de idee, convenință de afecțiune și inclinațiune, amóre; *phys. anatomică*, correspondință între ure-cari părți ale corpului care face un organ se nu pötă sufferi fără că alte părți se fiă afectate în același timp. Se num. *sympathiă de sensibilitate*, aceea în care iritațiunea unei părți determină în altă parte exercițiul sensibilității; *sympathiă de iritațiune*, (irritabilitate) în care iritațiunea unei părți determină iritațiunea. În pictură se dice vorbind de culori cari prin amestecul lor, produc altă plăcută.—*Sympathic*, care pertine cauzei și efectelor sympathiei.

Sympathisare, (*fr.*) a avé sympathiă. *N. us.*

Sympetalic, *botn.* califică staminele cari unesc petalele în mod de a dá unei corole polypetală aparința de monopetală.

Symponiast, (*gr.*) compositor de cânturi ecclesiastice.

Symphoniă, (*-nia*). *mus.* uninne de voci s. de sunete cari formează un concert. De ordinar se num. astfel uă buccată divisiă în trei s. patru părți și compusă pentru orchestră.—*Symphonist*, cel ce compune, cel ce essecută symphonie. *Comp. symphoniac.*

Symphyse, (*gr.*) *anat.* uniuone s. legătură naturale a osselor.—*Symphysyotomiă*, secțiune a symphisis.

Symphytogyn, *botn.* califică florile ale căror ovare aderesc calicului.

Sympiesometru, (*gr.*) barometr cu rezervor de aer, destinat à suplini barometrul nautic ordinar.

Symplesiasm, (*gr.*) uniune à sesselor.

Symposiac, (*gr.*) *lit.* convorbire de filosofi la un hospăţ.—*Symposiast*, convivă la un hospăţ.

Symptomă, (*—ma*), *med.* uerice modificăţiune ce vine în constituţiune s. în funcţiuni şi care este legată de presinţa unei egritudin. — *Symptomatic*, califică uă egritudine care este numai uă symptomă à altei egritudin.

Symptomatism, *systemă* medicală în care se tractedă symptomatele isolat.—*Symptomatist*, pârten al symptomatismului.

Symptomatologiă, *med.* tractat de symptomate.

Symptose, (*gr.*) *med.* atrophiă.

Synactic, *med.* astringinte.

Synalelastic, (*gr.*) califică pescii cari innôtă împreună.

Synalephe, (*gr.*) *gram.* uninne de done silabe în una singnră în doue vorbe, d. e. *intr'un*, pentru *intru un*.

Synallactic, (*gr.*) care conciledă.

Synallagmatic, (*gr.*) califică un act în care sunt obligaţiinnimutuali între contractanţi.

Synanastomose, (*gr.*) *anat.* connessiune à totor vesselor între sine.

Synantherœe, numesce Linné famili'a de plante çissă astăçi *Com-puse*.

Synantheric, (*gr.*) *botn.* califi-

că staminele ale căror anthere sunt unite între dinsele.

Synaphiă, (*gr.*) *botn.* gen stabilit în tetrandri'a monogyniă, în famili'a protœelor.

Synarthroism, (*gr.*) conglobăţiune.

Synarthrose, (*gr.*) *anat.* articulaţiinne immobile, ad. care nu permite ôsselor à se miscă unul ass. altui.

Synassaritü, (*gr.*) breviar al vieţii Săntilor în grecesce.

Synasse, (*gr.*) adunanţă à vechilor chrestini pentru à celebră cin'a.

Syncel, (*gr.*) *eccl.* oficiar al bisericeii de Constantinople, cleric care stă tot-deuna cu patriarcul.

Synchondrose, (*gr.*) *symphyse*.

Synchron, (*—nus*), care è, se face simultan în acel'aşi timp. *Comp. isochron.*

Synchroniă, (*gr.*) arte de à concilia, de à allătura datele.

Synchronic, (*tabel*), în care se allătura evenimentele întimplate în acel'aşi timp în locuri differinţi.

Synchronism, (*gr.*) relaţiune à evenimentelor cari se fac în acel'aşi timp, *isochronism*.

Synchronist, contimpran.

Synchronistic, *synchronic*.

Synchyse, (*gr.*) strămutare de vorbe care turbură ordinea periodei; *med.* amestec morbific al sângelui cu humorile.

Syncopale, *med.* care perţine syncopii, care este insoţit de *syncope*.

Syncope, (*—pe*), *gr.* tăiatul unei litere s. unei silabe în meşul unei vorbe; *mus.* legătură à fineiului unei mäsne s. unei note cu

măsur'a s. not'a următore; *med.* slăbiciune (*animi deliquium*), căte nădată unită cu convulsinne și în-tremisiune à miscării inimei și pulsațiunii.

Synecopic, *syncope*.

Syncretism, *did.* amestec confus de opiniuni cê uă șolă filosofică adoptă fără à le concilia.

Syncrise, (*gr.*) *chem.* coagalațiune à doue liquorî cê s'aun amestecat.

Syncritic, astringinte.

Synderese, (*gr.*) *dev.* remnstrat al consciinței.

Syndesmographiă, (*gr.*) *anat.* descrițiune à ligamintelor.

Syndic, (*gr.*) cel cê è însărcinat cu affacerile unei communități, unni corp unde el este membru. — *Syndicale*, de syndic. — *Syndicat*, funcțiunea syndicului.

Synecdoche, (*-che*), *rhet.* figură prin care se dă à înțelege mai mult decât s'a dis și din contră, în care se ia genul pentru speță, totul pentru parte s. al. și vice-versa.

Synechiă, (*gr.*) *med.* adherință à iridiî la cornă.

Synecphonese, (*gr.*) *synerese*.

Synerese, (*gr.*) contractiune à doue silabe în uă singură în aceeași vorbă.

Syngenesese, (*gr.*) à 19-a clasă à systemei lui Linné, conținând plantele cari au staminele unite prin anthere, precum sunt *Compu-se*.

Syngenesiă, vd. *prec.*

Syngenesice, (*plante*), din clasa syngenesilor.

Syngraph, scriptură, promisiune s. obligațiune împrumtând, opp. *chirograph*.

Synistate, *botn.* nevroptere.

Synizese, *med.* accrețiune à pupilei cu cornă.

Synod, (*-dus*), conciliū, adunantă à ecclesiasticilor, convocați de episcop pentru affacerile unei diocesi — *Synodale*, relativ la synod.

Synodatic, (*drept*), *jurispr.* drept cê curiunii plății episcopilor la fiă-care synod.

Synodic, *eccl.* emanat dela un synod, conseris în numele unui synod.

Synonym, (*gr.*) califică uă vorbă care are aceeași semnificațiune cu alt'a. — *Synonimiă*, calitatea synonymelor.

Synonymică, *rhet.* figură în care sunt usitate mai multe vorbe synonyme în scopul de à amplifică orațiunea.

Synonymist, autor de synonymiă.

Synoptic, (*gr.*) care se vede cu uă singură aruncătură de ochiū; care offeresce de uădată ochiului totalitatea, principalele divisiuni ale unei opere, ale unei sciințe.

Synosteograph, *anat.* cel cê descrie articulațiunile.

Synosteographiă, *anat.* descrițiune à articulațiunilor.

Synosteologiă, tractat de articulațiunii.

Synosteotomiă, dissecțiune s. preparațiune anatomică à articulațiunilor, à ôsșelor.

Syntagma, (*-ma*), titlu dat la diverse tractate methodice.

Syntasse, (*-axis*), construcțiune à vorbelor și phrasilor după regulele grammaticeî, aceste regule.

Syntesse, (*gr.*) *med.* coliquațiune.

Synthese, (*-sis*), *log.* reduc-

țiune în întreg; opp. *analyse*; *methodă synthetică de compozițiune, de doctrină* s. al. care descinde de la principie la consecințe; dela efect la cauză s. al.—*Synthetic*, care pertine *synthesii*.

Synthetism, *chir.* uniunea estinsiunii, reducțiunii, coaptațiunii și legăturii unei fractur.

Syphylis, (gr.) *med.* egritudinea veneriană. *Radzygę*, este varietate de syphylis în Norvegia, uerecum analoăă cu yaws.

Syphylitic, care pertine syphylului, veneric.

Syrigmon, (gr.) *mus. vech.* instrument care pare a fi fost uă flaută forte acută.

Syringotom, (gr.) *chir.* instrument pentru syringotomiă.

Syringotomiă, *chir.* operațiune a fistulei.

Syrphie, *nat.* trib de insecte din ordinea dipterelor.

Syrop, vd. *Sirop*.

Syrthie, *nat.* producțiunii naturali petröse cari, după Pliniū, se găsiăă pre marginile Syrtelor și Lucaniei.

Syssareose, (gr.) *anat.* legătură a ăăselor prin mediul cãrnu-

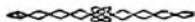
rilor s. muschilor, *symphyse cãrnosă*.

Systaltic, (gr.) *anat.* care posedă vertutea de a contractă și dilată alternativ. Se ăice de miscarea inimcii, arterelor și totor părșilor cari prin vertutea lor elastică se contractă și se dilată alternativ. În music'a vechiă *gen systaltic*, acela din cele trei generi ale melopeei, care inspiră pasiunile tinere s. tristi, capabili de a stringe inima.

Systema, (—*ma*), uniune de principie și de consecințe, (trase din aceste principie), ass. cãror se stabilește nă opiniune, uă dogmă, dispozițiune a părșilor unei arșii, sciințe în stat de a se susține toate mutuale și în care ultimele se esplică prin primele; *anat.* uniune de organe compuse de aceleași țesături și destinate la funcțiunii analoge; *mus.* întinderea totale a sunetelor essecutabili.

Systolă, (gr.) *anat.* contracțiune a inimii s. miscare prin care ea se restringe și împinge sãngele în artere; opp. *diastolă*.

Systyl, *arch.* edificiu cu columne mai distanți ca douc diametre decăt în pycnostyl.

T.

T, à 20-a literă numită *teth* de Hebrei, desemnă că numerale la Greci T^o 300, T, 3000, la R., 160, cu ță trăsătură horisontale d'assupra 160,000. Pre partițiuni indică *tutti*; în calendarul republican *tidi* s. à 3-a și à decadii. Pre monne-
te franceze denotă că sunt bătute la Nantes; altă dată *tournois*, mon-
netă francesă fabricată la Tours.—
În chirurgiă se num. T. un legă-
mint (bandage) în form'a acestel
litere.

Tabac, (după indic. *tabacos* s. după insul'a Tabago, în franc. *tabac*, *pétun*, *herbe à la reine*, *herbe au Grand - Prieur*, *nicotiane* s. al. lat. *nicotiana*), tutun, plantă her-
bacăă din famili'a solaneeilor, ad-
dussă în Europa de Nicot, ambas-
sador al Franciei în Portugalia.
din care doue spețe sunt cultivate
la noi *nicotiana tabacum* și *nicotiana rustica*.

Tabachir, vd. *Tabashir*.

Tabaco s.—*cos*, numesc Mes-
sicianii un amestec de nicotiană,
(vd. *tabac*), succin și arome care
care lă fumă și al cui effect as-
supra lor ă assemine opiului.

Tabala, mare tambură à Ne-
grilor usitată pentru à respîndi a-
larm'a în orasiu.

Tabardillo. (hisp.) friguri per-
niciose cari aggresează pre Euro-
péni în coloniile Americi S.

Tabarin, (din ital. *tabaro*), hi-
striune (farceur) care dă represen-
tațiuni în public stănd pre fulci-
minte.

Tabashir, — *chir* s.—*air*, con-

crețiune pămîntosă s. silicosă în uă
speță de bambuza.

Tabellion, (fr.) *feod.* speță de
supplininte al unui notaire în juris-
dicțiunile subalterne, care priime-
sce și trece contractele și alte acte.

Tabes, (lat.) *med.* consumpțiune,
castruphiă, phtisiă.—*Tabific*, care
causăă tabes.

Tablatură, *mus.* dispozițiune de
mai multe litere s. semne pre linée
pentru à direge pre cei cari cântă.
Astădi tabel care represintă un in-
strument de suflat și cu foramin
(găure), indicănd cari foramină ca-
ută à fi închise și cari dischise.

Tableau, (fr.) suppl. *label*, pic-
tură pre uă tablă de lemn s. al. s.
pre pândă; *mus.* în uă operă uni-
une do mai multe obiecte formănd
un tot în music'a imitativă.

Tacamac, s.—*mahaca*, pleop
american care dă resin'a balsamică.

Tachigraphiă, (gr.) vd. Bouil-
let, Dict. des lettres etc. Invenți-
nea sa se atribuiesce de Dione Cas-
sin lui Mecenate (comp. Walcke-
naer Histoire de la vie et des poé-
sies de Horace vol. I p. 308, altii
dă acestă honore lui Tirone pentru
care Bahr Roem. Littératuregesch
vol. I.

Tacet, (fr.) *mus.* se țice de uă
parte care tace când celle-alte cântă.

Tacit, (—*tus*), care nu este es-
pres formale, subînțelles.

Tact, (—*tus*), attins, sensul at-
tinsului.

Tactică, *mil.* artea s. sciința
evoluțiunilor s. miscărilor militare.

Tacnia, (lat.) gen de vermî in-

restinali părăsiți. Cons. Dr. F. V. Mèrat *Du ténia et de sa cure radicale* (Par. 1832).

Tafelspath, (germ.) *miner. spath* în tablă s. lamelos.

Talaro, monnetă de argint în Venetia care nu are curs decât în Oriente. Val. aproape 5 fr. 20 cent.

Talc, *miner. speță de pãtrã magnesică*, meșiară între stëatita și mica. *Talc graphic*, propriu pentru celatură, acel'ași cu *lardite de Waterius*, *stëatite solide rougeâtre de Borne*, *agalmatolith de Klaproth*, *pierre de lard de Dëliste*. — *T. stëatite*, cretă de Hispania. — *T. ollaire*, *pierre de Colubrim*, de Dëliste.

Talent, (—*tum*), pond de aur s. de argint, mai târziu și de cupru, în Grecia 35 pfd. 21 lth. 29. în Alessandria 125 pfd. Talentul attic, după care se făcure, dela Alessandrin, în Corinth, Tarent, Sicilia s. al. monnete, vală 60 mine s. 1500 rtl. În proporțiune de 5, 6 către acest'a erã talentul cuboic.

Talent, (fr.) dar, aptitudine singulară, naturale pentru un lucru. Montesquien lã definesce, un dar care n'are conșiință de sine.

Talion, *jurispr.* Se num. lege de talion acea care pronunță contrã culpabile, *pedepsea de talion*. ad. se fiã tractat cum ă tractat el pre aproapele seũ.

Tamatia, numele unei passeri brasiliane pre care Buffon l'a dat în genero totor passerilor cu barbã americane, alții l'a aplicat numai lã mic'a familiã ă cui mandibulã superiøre este dispicată în vîrf.

Tandem, speță de cabriolet dis-copperit importat din Anglia în Franca.

Tangiuța, *geom. contact.*

Tanginte, *geom. lineã dreptã care atinge nã curbã fãrã se o ta-iã s. fãrã se între în circumferință ei.* *Tangintea unui unghiũ*, lineã tanginte la estremeitatea arcului descris între cele doue lateri ale unghiului și care se determiã prin aceste lateri.

Tangue de mer, (fr.) arenã de mare pãmintösã pre cõstele Normandiei s. al. servind pentru îngrișiat.

Tani, *comm. seric'a cea mai finã cã se adduce din Bengal.*

Tanjeb, musselinã de Indie.

Tanino extractib, *chem. substantã vegetale acerbã și amarã*, care dã la analyse, tannin și extractiv.

Tantal, *tantalinn*, mineral neobținut încă în puritate, numit astfel pentru cã nu se pôte dissolvi de nici un acid.

Tapage, (fr.) desordine înșoșitã de mare sgommot.

Tapicea s. *topiaca*, *chem. feculã de rãdăcinã de manioc.*

Tapsel, mare pãndã de sylin albastrã de Bengal.

Tarentism, *med. somn lethargic*, fiã qis produs de impunsur'a phalangiului, (fr. *tarentule*).

Tarfulim, *botn. speță de palm indic.*

Targum, *lit. commentar chaldeic al testului hebreic al Testamentului vechiũ.* — *Targumist*, autor de un targum.

Tarif, (arab.) tablã indice, *index nummarius*, evalnațiune ă comestibililor (*denrëes*, vech. lat. *denariata*), indice care înșemnã drepturile cã cautã sã se iea la intrarea, eșirea, trecerea lor.

Tarso, *miner.* marmure foarte dură de Toscana.

Tartrat, vd. *Tartrit*.

Tartric, (*acid*), *chem.* acid extras din tartru. Vd. Pouill. *etremy chim.* (Par. 1854) p. 60 sq.

Tartru, (*tartarum*), *chem.* concrețiune ce depune viul în doliol (butoi) după fermentațiune.

Tartrit, *chem.* sare din combinațiunea acidului tartric cu uă base. Astăzi se dice *tartrat*.

Tasse s. *tassațiune*, regulament făcut priu autoritatea publică pentru prețul lucrurilor de nutrițiune; impozit, sumă impusă.

Taxis, *chir.* reduțiune a unei părți în locul său natural.

Tchang, herbă odoriferă de China.

Tchimoma, plantă de Nepal, cu flori albastre și în clopote.

Tealik, caractere de cari se servesc doctorii legii, judecătorii și poeții, la Arabi și Turci.

Techietli, passare de Messic.

Technic, (gr.) care pertine în propriu unei arti, unei științe.

Technolithe, petre cari reprezintă obiecte de arte.

Technologiă, (gr.) teori'a industriei practice.

Techbranchie, mollusce gastropode.

Te deum, (lat) cântat (*canticum*) de acțiunii de grație al Bisericeii cath. care începe cu vorbele *Te Deum laudamus, Te dominum confitemur* (Pre tine te lăudăm că Dumnezeu, pre tine te numim Domn.)

Telamon, *archit.* figură de hōmen servind, precum *cariatidile*, ă susține coronia.

Telegraph, (gr.) aparat, dat, cum lă avem astăzi de frații Chappe

în 1792, prin care se transmite în distanță comunicațiunii scrisc între persoane. *Telegraphul electric*, întrevăduț dejă de Frankliu, cercat autiū de Schilling în Petersburg, se compune în esențiale de patru părți: *uă pilă* pentru ă produce un curent electric, *un fir conductor* care transmite acest curent, *un aparat manipulator*, pus la stațiunea care trimite *un aparat receptor*, pus la stațiunea care primește. Curentele lucrăde asupra unui electro-magnet dispus în receptor în fața unei mize lame de fer dulce care ține loc de vecte. Persōn'a care ține aparatul manipulator lasă curentele se trecă s. lă întrerupe arbitrar; respectiv electro-magnetul receptorului se magnetesece s. se demagnetesece alternativ, comunicănd priu acēst'a vectlui de fer uă miscare de înaint și îndărăt. Vectele lucrăde diu partea sa asupra unei mizări de horologeriă compus de uă rōtă diuțată, în asse cu un ac care se miză pre un cadran de ester asupra cui sunt trase 26 divisiuni pentru cello 25 litere ale alfabetului și crucea manipulatorului. Fire de fer, de ordinar purtate de pari și isolate prin rotile de porcelan s. sticlă, transmit semnelc între cello doue aparate. Cons. *Traitē de tēlgraphie électrique* de Mr l'abbé Moigno.

Teleologiă, (gr.) tractat de cauzele finali.

Teleolog, instrument acustic pentru ă face să se audă vocea foarte departe.

Telometru, (gr.) machină propusă pentru ă măsură distanțele obiectelor departe.

Telephian s. *chironian*, (*ulcer*) *chir.* ncer foarte dificile de tămăduit, precum a fost al lui Teleph, vulnerat de Achille și al lui Chirone, vulnerat de Hercule.

Telephonă, (*gr.*) *phys.* arta de a face să se audă sunete în mare distanță.

Telescopiu, (*—plum*), instrument pentru a observa obiectele depărtate pe pământ s. în cer. — *T. lui Galileu* s. *german* constă din un tub cu un vitru obiectiv convex la nă extremitate, altul ocular concav la cea-altă, distanți între sine astfel că focarul real al obiectivului corespunde focarului virtuale al ocularului. *T. lui Cassegrain*, telescop catadioptric s. de reflexiune se compune din două speculi, unul concav, altul convex, și de unul s. done vitre oculare convexe s. plan-convexe. *Tel. gregorian*, catadioptric, constă din două speculi concavi și de unul s. done vitre oculare convexe s. plan-convexe. *T. newtonian*, catadioptric, e compus de un specul concav, unul plan și un vitru ocular convex. *T. astronomic*, are done vitre convexe s. plan-convexe, unul obiectiv, altul ocular puși la done extremități ale unui tub și distanți în distanță egală cu summa distanțelor focurelor obiectivului și ocularului luate împreună.

Telescopie, care nu este vizibile decât cu telescopul.

Temerar, (*—ritus*), cutețante cu imprudință.

Temeritate, (*—tas*), cutețanță imprudente.

Temperament, constituțiune particulară a corpului propriă fiicărui individ, rezultante din rela-

țiunile mutnăli între solidi și lichidi. În musică se num. modul de a modifica astfel sunetele că prin uă ușiōră alterațiune în just'a proporțiune la intervalelor, să se potă pune în us aceleași corde la diverse intervale și modulă în tonuri diferinți fără a afecta reu urechi'a.

Temperanță, (*—tia*), moderațiune. cumpătare.

Temperare, (*—rare*), a moderă.

Temperatură, (*—ra*), dispozițiune a aerului după cun' el este cald s. rece, humid s. sec; grad de căldură ce se manifestă în un loc s. în un corp.

Tempeștă, (*—tas*)—bine *tempestate*, furtună.

Tenace, (*—nax*), care se ține, reziste separațiunii. — *Tenacitate*, calitatea tenacelui.

Tendință, acțiunea de a tinde către... direcțiune aparinte către un fine; *phys.* străduință a unui corp de a se miscă către un pntt uere care.

Tenebre, (*—brae*), întunecime.

Tenia, vd. *Tacnia*.

Tenor, (*ital.*) *mus.* vocea mediă între soprano și basso, de ordinar dela *ut* până la *sol*.

Tensiune, (*—sio*), întindere, starea cellui ce este întins. Se num. *tensiune electrică*, puterea repulsivă cu care moleculele fluidului vitros s. reșinos respindit pre suprafața corpului, tind a se depărta unele de altele.

Tentativa, cercare.

Tepali, *botn.* arbure de Malabar.

Tercet, (*fr.*) strophe compusă de trei versuri.

Terebinth, (*—thus*), arbure-re-

șinos și tot-denna verde. Speșă din genul *Pistacia*.

Terebinthină, (*-na, resina*), resină care curge din terebinth.

Terebrațiune, (*calvae terebra tio, fr. trepan*), chir. operațiune care constă în a tăia în rotund, cu terebr'a, și a redică nă buccată a calnei.

Termin, (*-nus*), margine, timp desft pentru uă plată s. al. (sorc), vorbă considerată relativ cu subiectul.

Terminale, (*-lis*), botn. care ocupă și formcă vârful unei părți.

Terminare, (*-nare*), a fini, conchide (isprăvi).

Terminațiune, *gram. flessiune*, desință a unei vorbe.

Terminologiă, (*terminus-logos*) esplcațiunea terminilor sciințifici s. tehnici.

Terrestre, (*-ster*), care perține pământului, pămintesc.

Terribile, (*-lis*), care aduce terróre.

Territoriale, care privesce terrioriul.

Territoriū, (*-riūm*), întindere de pământ sub nă jurisdicțiune.

Terróre, (*-ror*), spaimă, frică violinte.

Terrorism, *systemă*, regim al terorii.

Testacei, (*-coei*), astădi raci.

Testacite, *nat. coquile petrificate*.

Testament, (*-tum*), act autentic de voință a nltimă a unei persoane, adiată. *T. olograph*, care este scris întreg de uân'a testatorului.

Testamentar, (*-rius*), care privesce testamentele.

Testator, (*-tor*), cel ce face un testament.

Testimoniale, (*-lis*), relativ la testimoniu.

Testimoniū; (*-niūm*), dovadă, certificat.

Testudo, (*lat.*) *med.* tumóre copperită (*enkystée*) care se disvöltă la cap.

Tetanos, (*gr.*) *med.* egritudine spasmodică ale cui caractere sunt strinsula massilelor, nepossibilitatea s. dificultatea deglutițiunii, asprél'a și imobilitatea membrilor trunchiului care este curbat în formă de arc îndărăt s. înainte s. pre uă latre, cu s. fără lesiune a funcțiunilor simțurilor s. intelligenței. De multe ori este produs de uă iritațiune nervosă locale, și atunci se numesce *tetanos traumatic*.

Tetrachord, cithară cu patru chörde, la Greci, în ns înainte de Terpandru, dispus astfel că cele doue chörde gravi eră între dînselle în proporțiunea pre care cei vechi numia *diatessaron*, noi *quarta* și care repansă în esșințiale pre acesta că chórd'a acută vibrédă de trei ori în tempo în care cea grave face patru vibrațiuni. Intre aceste doue chörde cari formă acordul principale al acestui instrument eră întinse alte doue în vechi'a dispozițiune a gamei, numită *diatonică*, în mod că cele trei intervale între aceste patru chörde luă de doue ori un ton întreg și în locul al treile uă dumătate.

Tetradrachmă, monnetă grcă de 4 drachme.

Tetraedru, *geom.* corp solid a cui suprafață é formată de patru triânghiuri egalé și ecilaterali.

Tetralogiă, patru buccăte thēatrali cu care un autor eșiă la Dionysiace. Trei din aceste buccăte căută se fiă tragediă, ă patra uă dramă satyrică (*drama satyricum*). Uă tetralogiă completă nu posedem. Numai din Orestăa lui Eschyl mai esiste cele trei tragedie Agamemnon, Coephoroi, Eumenidile. Drama satyricum pertininte aci eră Proteus.

Thargelion, ă 11-a lună ă anului atheniau, numită după sărbătorile thargelie cari se celebră în acestă lună.

Theatral, (*-lis*), care pertine teatrului

Theatru, (*-trum*), pentru re presințațiunea dramatelor, scenelor mimice, și în genere pentru tot ce pertinea celebrațiunii cultului lui Dionysiū, mai ales pentru jocul chorurilor, diverse edificie de circumstanță servisseră Greciei, precum și Italiei, de loc de adunăț. Cu începutul splendorii Lenaelor și marilor dionysiace, cu disvolțatul tragediei și comediei, spectacolele căpățând un curs mai stabile, thēatrele deveniră edificie permaninți. Athena este primă urbe care posesse nu thēatru regulat de pētră, ă cui dată este puțin cunoscută, pentrucă înse buccățele celloi trei marii tragicii s'au essecutat într'însul, se pōte stabili la Ol. 110 sub finanțatul lui Lycurg. Cine ă dat planul acestui thēatru și lū ă fundat, nu este cunoscut. După Vitruviū ordinațiunea sa se făcu astfel: se descrise pre locul unde căută se fiă fundat uă circumferință de mărimea ce avea se țină deos coprinsul teatrului s. spațul pentru treptele cele mai de deos. In

acestă circumferință se desemnă un patrat în mod că tōte ănghiurile selle attingeă lină circumferinței. Laturea pătratului care se afflă cea mai apprōpe de locul unde cereă ă stă sceu'a, determină în arcul subîntins, finele s. relativ cu spectatorii, începutul scenei. Paralel cu acestă lină, în peripheri'a circumferinței, se trageă altă lină până unde căută se vină partea anterioare ă scenei, *legum* (Vitr. V 7. 2, VI. I, Hor. ud Pis. 278. Propert. IV 1. 16). Astfel scen'a remase într'un segment mic, prin urmare puțin adincă. Spațul cel-alt eră ocupat de orchestră, în giurul cui sessorile spectatorilor (*τέστρον* s. *κοίλον*, *cavea*), formând pre trepte conscindinți uă semi-circumferință către scenă, prolongită prin tanginți preste meșlocul orchestrei. În thēatre mice șirul treptelor impleă tōtă cavea în aceeași dispozițiune, în cele mai mari câte-va ocoluri mai largi (*δεξιματα*, *praecinctiones*), paralele cu treptele, divideă cave'a în done s. trei straturi, (*τῶναι*) și formă prin scare (*κλίτακες*, *scalae*), converginți către centru diverse compartiminte cuneiformi (*ἰσκητες*, *cunei*). Numărul acestor trepte eră naturale, divers după mărimea thēatrului. Pare înse că la thēatrele grece s'a observat totdeuna că acest număr să fiă pare. Acestă ă uă diferență după care și astăzi, la ruinele essistinți, se disting thēatrele grece de cele romane. Pre marginea treptelor stă scunele astfel că peșile ședintelui cădeă pre trept'a următoare. Trecearea printre șiruri eră simplă s. duplă; în secundul cas un drum eră mai înalt decât cel-alt. Primă

treptă aveă câte uădată marginar de pĕtră. Pre murul coridorului, cã de înãlțimea unui hom stã numele dispãrtimintului, precum se vede în unele remasuri. Sirul cel mai de sus erã marginit de un mur, balistri se gãsesse numãi la ruinele teatrului din Tyndaris, în Sicilia. Compartimintele pentru diverse classĩ sunt nepossibili de decis; probabile fiã-care classe aveă unul, cu cãt mai înaltã cu attãt mai spre scenã, pãnã la celle din ultim'a treptã, *Βουλευτικόν*, pentru persoanele eminiñti. Femēele sta în urmã; dupã dinsele metocchiĩ, sus de tot servii și hetairiĩ. Streinii avĕã locuri între cetãțianĩ, pōte și uerecari locuri de honore. Ședințã particularã erã *ἐμυγκτικόν*, locul Ephibilor, ă cui pozițiune este nestabilitã. Spațul dintre cavĕã și scenã se assterneã, cãnd se dã dramate, cu arenã, pentru dãnțatul choralui, deunde numele *χορίστρα*, arena (mai târziu de pĕtrã). Pentrucă aci chorurile dithyrambice essecutã danțurile lor, se redicã în medloc un altare al lui Bacchn, *θυμέλη*, locul însuși numit și *orchestra*. Probabile locul din giurul acestui altar erã assternut cu scãndure, deunde numele de *orchestra* dat tōței conistrei. Cãnd se represintã dramate, se stabiliã pre conistrã, dela scenã pãnã la thymele — unit cu scen'a prin câte-va trepte, cã chorul sã pōtã intrã în relațiune cu actoriĩ, un assternut de scãndure dũmãtate cãt conistr'a, numit în sens mai strĩns *orchestra*. Pre acĕstã orchestra scenicã veniã chorul prin aceleãși doue intrãri principall (*πάροδοι*) cari, asseđate în doue pãrți oppuse între thĕãtru și scenã, dã

trecere și spectatorilor dela conistra la locurile de privire. Scen'a erã asseminc unitã cu orchestr'a prin câte-va trepte chorul se pōtã merge dela una la alt'a. Apparate thĕãtrali, cari se fiã perfinut orchestrei, nu se memorĕdã affarã de uã affundãturã (*ἀναπέδμα*) și câte-va linee trasse pentru pozițiunile și întorsurele choralui. Scar'a numitã *charonicã* s. *stygicã* (*χαροίτηνοι κλέμακες*), nu erã nimic distinct de memorat'a affundaturã (unii pun locul ei sub cavĕã).—*Scena*, *σκηνή*, desemnã tot edificul veenei, speciale însă partea din fund cu tōte aparatele sĕlle, addesē numãi partea dinainte, unde sta actoriĩ, de ordinar *προσκήνεον* și *λογεῖον*, *logeum* (loc de vorbire). Mai lungã decãt tōtã, scen'a mergeã paralel cu diametrul orchestrei și se întindeã dela uã margine ă ei pãnã la cea-altã, celle doue lateri erã *παρασκήνεις*, partea din fund *ὑποσκήνεον*, *postscenium*. Decorațiunile se dispuneã în mod cã primul obiect (addesē la aceste decorațiuni se essecutã cv. corporale, precãnd la noi totul ẽ depins) înã tot fundul și aruncã perspectiv'a cãtre lateri, ceã cẽ la noi este din contrã și acĕst'a tot-deuna regulat, partea stĩngã represintãnd imaginea unui oraș, cea drĕptã ă unui cãmp s. al. Cons. și Schlegel Samml. W. V. 52 sq.

Theatrum lectum, (lat.) theatru copperit cum erã Adeonele lui Pericle în Athena care serviã în genere de locale de concert (Stat. Silv. III, 5, 91. Inscript. Orelli 3294).

Theism, opininnea cellor cẽ admit essistinț'a lui Dumneđeu fãrã

à crede în revelațiune. — *Theist*, pãrtèn al theismului.

Themã, (gr.) propozițiune, materie cã întreprinde nescine à probã s. à esplicã; *mus. ariã* pro care se compun variațiunile.

Theocrațiã, (gr.) guvern în care uã națiune este suppusã imediat lui Dumnezeu, care escrcitã assupra ei suveranitatea sa și i manifestã volunțãșile sãlle prin organul profeșilor și ministrilor sei. — *Theocratic*, de theocrațiã.

Theogoniã, (—*nã*), ramure à mythologiei care instruiã generațiunea, genãlogi'a Deilor.

Theologiã, (—*giã*), sciințã al cui obiect este Dumnezeu.—*Theologic*, care privesce theologi'a.

Theophaniã, (gr.) aparițiune, manifestațiune à unei divinitãți.

Theopsiã, aparițiune à deilor fablei, *theophaniã*.

Theoremã, (—*ma*), propozițiune de uã veritate speculativã care se pöte demonstra.

Theoriã, (gr.) cunnoscințã care se opprece la simpl'a speculațiune fãrã à trece la prasse, partea speculativã à unei sciințe; *phys.* relațiune stabilitã între un fact general e s. cel mãi mic numãr al factelor generalii possibili și tóte factele particulare cari depind de dñsul.

Theosoph, (gr.) cel cã se crede illuminat de Dumnezeu.

Theotisc, se ñice de tedescul s. vechiul german, mãi ales de *dialectul* Francilor.

Therapeuticã, (gr.) parte à medicinei al cui obiect este tractațiunea egritudinilor, care dã preceptele generalii de observat în administrațiunea remediilor relativ cu

indicațiunea, timpul și alte circumstanțe.

Theriacã, (—*ca*), *pharm.* compozițiune snb formã de electuar s. ãpiat, numitã astfel pentrucã à fost prescrissã contrã muscãtorele animalilor veninöse s. pentrucã carnea viperei este unul din ingredientii sei principali.

Theriotomiã, (gr.) *anat.* dissecțiune à animalilor brnte.—*Theriacologiã*, tractat de bestiele veninöse.

Thermale, (gr.) se ñice speciale de apele minerali calde.

Thermantic, (gr.) *med.* se ñice de remediile cari încãldesc, cari adangã și animã cãldur'a naturale.

Thermidor, (gr.) à 11-a lunã à calendarului republicau, dela 19 s. 20 Juliũ—18 s. 19 August.

Thermo-barometru, *phys.* aparat compus de un thermometer și un barometru.

Thermo-magnetism, ramure à electro-magnetismului care se ocupã de producițiunea curriinților electrice prin meșul cãldurci. Primele phenomene thermo-electrice sunt discoperite de Seebeck în 1821.

Thermometru, (—*tru*), *phys.* instrument pentru à cunnosce gradele de cãldurã. Construcțiunea sa este fundatã pre proprietatea cã uã unii lichidii de à se dilatã regulat prin cãldurã și contrage prin frig. *Th. lui Réaumur* è divis în 80 grade, 0 fiind termjmul ghiacci, 80 al apci ferbinți. *Th. lui Fahrenheit* conține 212 gr. din cari al 32-16 respunde lui 0 dela Réaumur. Limit'a sa este cãldur'a apci ferbinți și congelatiunea produsã de ninrautul de ammoniac. Vntru à trans-

formă gradele Fahrenheit în grade Réaumur se multiplică prin $\frac{4}{9}$ s. 0,444 după ce s'a dedus 32. *Th. diferențiale al lui Leslie* a fundat pe dilatațiunea aerului.

Thermoscop, (gr.) *phys.* instrument care indică gradul de căldură s. de frig al aerului.

Thesaur, (—rus), comoră.

These, (—sis), ucirî-că cestinene s. propozițiune stabilită pentru a fi disputată; *schol.* propozițiune susținută în public în Universitățile.

Theurgiă, (gr.) știință ocultă, speță de magiă la cei vechi, pentru a întreține comerțul cu deșii bine-făcători, opp. *goețiă*.

Thing, se dice de cercurile de petra găssite în Nord și cari indică ședint' a adunărilor scandinave; aceste adunante.

Thioniți, *chem.* familiă de corpuri sulphurate.

Thlaspi s. *taraspic*, *botn.* cruciferă care crește în arenele lumede.

Thomsonit, *miner.* mineral de Scoția.

Thorace, (—rax), *anat.* la hom și mamifere pept, la insecte și animalile articulate regiunea care vine imediat după cap.

Thoracic, *anat.* relativ la pept s. la thorace.

Thorium, (lat.) *chem.* metal nou și puțin cunoscut.

Thren, (—nos), *mus. vech.* cânt lugubre.—*Threnetică*, flaută phrygică pentru thren.

Threnodiă, (gr.) *mus. vech.* cânt funebre, la înmormintare.

Thrombose, (gr.) *med.* coagulațiune de lapte în sinele.

Thryptic, lithon, thryptic.

Thuya s. *thya*, cedru care eshalădă arzind uă odore plăcută și servia în sacrificie.

Thymia-techniă, *med.* artea de a compune perfumuri și fumigațiuni și a face ns de dinsele.

Thyroid, *anat.* mare cartilagine a laryngelui. *Glandulele thyroide* sunt la partea inferioare a laryngelui.—*Thyroidită*, inflamațiune a glandulei thyroide.

Tical, titlu al arului și argintului la Bengal, care se divide în 10 toce.

Tigre, (—gris), animale feroce, de.ordinar maculos, în formă asemine felii (pisice).

Til, speță de circumflex de care se servia Portugesii pentru a indica că uă vocale cantă se fiă armată de uă articulațiune nasale d. e. *pao* pron. *pano*.

Tilbury, (angl.) speță de cabriolet de ordinari necopperit și foarte ușor.

Tilda, semn pus în limb'a hispanică d'assupra literei *n* și care i dă valorea lui *gn* muia frances, d. e. *dona* prin *donia*, trăssură care pusă d'assupra literelor numerali le făcea valorea de uă mie de ori mai mare.

Timbru, (*timpanum*), speță de clopot fără limbă care este percus de un uartul (ciocan).

Timid, (—dus), fricos.—*Timiditate*, calitatea timidului.

Tiukal, *miner.* borace impur și brut.

Tinto, (hisp.) cel mai bun vin de Alicante.

Tintură, (*tinctura*), vâpselă.

Tirana, (hisp.) *mus.* modulațiune forte lentă și în trei timpuri, vorbe assupra ariei.

Titaniu, (*-nium*), *miner.* metal fragile, ossydabile, discoperit în aren'a unui rîu din vallea Menakan și numit ăntiîu *menacaniu*.

Titlu, (*-ulus*), inscripțiune în capul unui libr, unui cap și care indică materi'a ei.

Titulare, care are titlul și dreptul unei demnități fără a o posede s. a. i face funcțiunea.

Tnese, (*gr.*) speță de hyperbată care divide nă vorbă compusă în doue, precum *septem subiecta trioni*, pentru *subiecta septentrioni*.

Toast, (*angl.*) s. *toste*, propozițiune a bé în sănătatea cui-va, pentru împlinitul nruî vot s. al.

Tocata, (*ital.*) *mus.* buccată scrissă pentru un instrument cu clape.

Tocro, perdrice de Guyana (din *vech. tocquet și seing*).

Tocsin, sgommot al unui clopot care bate cu loviture iuți și duplicate pentru a anuunța foc s. al.

Toddi s. *toddy*, (*angl.*) liquóre spirtosă trassă din palmul vinos.

Tof, *med.* crescătura ossossă mai dnră decât esostosca.

Toffana, (*ital.*) *aqua*, — venin forte violinte usitat în Italia.

Toleranță, condescindință, indulgință pentru ceea ce nu pôte env. oppri s. nu voiesce se opprêscă. *Tol. theologică, ecclesiastică* s. *religiôsă*, condescindință în respectul unor puncturi cari nu sunt privite cã esșințiali religiunii.—*Tolerantism*, caracterul s. system'a cellor cari sunt pentru toleranță theologică.

Tolare, (*-rare*), a sufferi, avé indulgință pentru.

Tombac, mineral facticiu compus de cupru și de zinc.

Tomentum, (*lat.*) s'a conservat de căți-va anatomisti francesi pentru a esprime uă substanță organică, dulce și fluctuante la atins.

Tomex, arbure de Japonia.

Tomic, *nat.* gen de insecte din ordinea coleopterelor, secțiunea tetramenelor, famili'a sylophagelor, tribul scolitarelor, conținind câteva spețe estrasse din genul *scolyt*.

Tomotociă, (*gr.*) numese unui antori operațiunea cesarică.

Ton, (*-mus*), caracter al sunetului vocii relativ cu elevațiunea s. applecarea sa, cu calitățile sêle plăcute s. neplăcute.

Tonalitate, *mus.* proprietate musicale a cîrdelor esșințiali ale modului.

Tonarion, (*gr.*) *mus. vech.* flută cu care se dă oratorilor tonul.

Tondi, mare arbure de Malabar, a cui fructificațiune nu este complet cunoscută.

Tong, arbure de Chili, driandru.

Tong-chu, *botn.* gen de plante din decandri'a monogyniă, din famili'a sterculiaceelor.

Tong-cu, nume chinez al unui mare și frumos arbure care cresce în pădurile Chinei și Cochinchinei.

Tonicitate, (*gr. tonos, tinsiune*), *med.* mod de motilitate comune totor solidilor, deunde provine tonul generale care se manifestă prin un fel de fremăt aproape nepreceptibile în organele căror restrînge țesătur'a.

Tonină, *botn.* mică plantă care cresce în apele Guanei.

Tonică, (*gr. tonos, tinsiune*). Se dice de muschii cari sunt în uă tinsiune permanente și de reme-

diela cărî adaugă activitatea și tin-siuuea fibrelor s. mai bine cărî stabilesc tonul naturale al acestor fibre. In musică *tonic'a* s. *not'a tonică* (*nota tonum indicans*), not'a principală s. fundamentale à unui ton s. mod.

Tonkin, *botn.* arbure serpinte din China, cu flori foarte odoranți.

Tonlieu, (fr.) drept signoriale cê se plătia pentru locurile unde se întindea în piață.

Tonsille, (—*llae*), *anat.* uume dat amygdalelor.

Tonsură, (*clerici tonsura*), cerimonie à bisericeii catholice-romane prin care acel'a cui episcopul tăie părul, intră în clericatură și devine capabile à fi admis la ordinile sacre. Se dice și de corón'a cê se pune clericilor pre cap, rădîndu-le părul în rotundime.

Toparch, (gr.) guvernatorul unei toparchie.

Toparchia, guvernul unui loc, un canton (nensit.)

Topaziu, (—*zrus*), *nat.* substanță minerală tot-deuna cristalină, electrică prin căldură, clasificată întâi între petrele dure propriu dîsse, unde sunt rînduite cea mai mare parte de petro gemme, astăzi redusă la clasa sârilor, al cui caracter distinctiv este de à presintă compuse de un acid cu uă base. Topaziul se distinge de tôte acestea prin mai multe alte caractere.

Topic, (gr.) *med.* remediu cê se aplică în estern, precum ungintii, emplastrii, cataplasmele s. al.

Topinambour, cartof de Brasilia.

Topograph, cel cê scrie topographia.

Topographia, (—*phīa*), descrițiune esactă și în amănunt à unui loc, à unui canton particular.—*Topographic*, care perține topographiei.

Tora, thora s. *phthora*, speță de renunciu care crește în Alpi și care trece de un venin violinte.

Tora, *botn.* herbă anuale care crește în India și din care uă varietate se numesc *tala* în Ceilan.

Torchou, (fr.) stergar pentru à curăți mobili s. al.

Tordion, danț vesel care se jucă încet pre măsură ternară.

Torea, *nat.* pasăre apatică din insulele Societății numită și *mic corlieu*.

Toreador, (hisp.) cecstru care combate taurii în alergatele publice.

Toresia, plantă gramineă de Peruvia care formedă un gen în monoeci'a tetrandriă.

Toreumatographia, (gr.) descrițiune à anaglyptelor (bas-reliefs) antice.

Torpedo, *milit.* speță de machină pentru à resturna navile.

Torpore, (—*por*), lenevia profundă.

Torqueton, *astr.* instrument imaginat de Arabi care represintă miscarea diuruă à ecatorului și eclipticeii în giurul polilor.

Torefacțiune, *chim.* operațiune care constă în à aplică uă violinte căldură unei substanțe secce, pentru à estrage uere-carî principie volatili și tot de uădată pentru à o divide și subțiri. Astfel se dissipă sulful și arsenicul din cele mai multe minerii.

Torrente, (—*rus*), currinte de

apă răpedă; *fig.* abundență violentă s. ambele împreună.

Torrid, (*—dus*), ardinte, foarte cald. Se dice numai *zon'a torridă*, porțiunea pământului dintre cele două tropice.

Torticol, (din *tortum collum*), *med.* durere reumatismală și inflamatorie care și are sediul în mușchii gâtului și care constrânge pe egru a ține gâtul înclinat (*cervicis rigor*).

Tortile, *botn.* califică părțile plantelor cari se contorc naturalice în spirale.

Torricelli, *phys.* se num. *tubul s. esperiința lui Torricelli*, un tub de vitru plin cu mercuriu, a cui estrenitate dischisă se affundă în un vas plin cu acel'ași fluid, pentru a pune uă columnă de mercuriu în ceilibriu cu uă columnă de aer de aceeași base, esperiința făcută ăntiut la Florenția de Torricelli către mediul secl. 17, și care a procurat ide'a barometrului.

Tortură, (*gr.*) torment (*casnă*). *jurispr.* ăissă și *cestiune*, torment la care se puneă un criminal s. un acusat pentru a lă face se de-clare.

Torturare, (*fr.*) a tormentă, (*casni*).

Tory, (*angl.* tălchar, *brigand*), se numă în Anglia ăntiut părtenii lui Carol I și II. și de atunc un partit care pretinde a susține prerogativ'a regale, care cantă chiar a o întinde, *opp. Wigh*.

Tossic, (*gr.* *toxicon*), nume generic pentru tôte veninle.

Totale, (*totus*), întreg în tot, complet, părțile cari compnă totul unite la un loc. — *Totalitate*, *totale*.

Totombo, *nat.* coquilă din genul buccin.

Tournesol, (*fr.*) nume vulgar al peliotropiului și al unei tincture, materie de un albastru trassă din *crotonum tinctorium*, și din *lichen roccella*.

Tournots, (*fr.*) califică monnetele perense la Tours, mai mici cu a cincia parte decât cele de Paris. Inainte de nou'a sistemă monnetară se diceă de librela valanți 20 sous, pentru diferința de librela paris de cari vală 25.

Tovomit, arbure din pădurile Guianei, formănd un gen în polygami'a tetragyniă.

Trachă, (*arteră*), s. *arter'a aspră (aspera artera)*. Se num. la hōmeni și la animalile superiori, prim'a parte s. trunchiul comun al conductelor aeriane. Este un canal cilindric, care începe la larynge și continuindu-se delngul gâtului, în fața vertebrelor cervicale, pune în dreptul sternului, unde se divide în două ramuri secundare, *bronchiile*.

Trachée, *nat.* se num. mice vase aeriane, albe s. argintie, respindite în mai multe părți ale vegetalilor și insectelor.

Trachymen, gen de plantă din N.—Hollanda, foarte vecin cu azorelele.

Trachyscel, *nat.* gen de insecte coleoptere, secțiunea heteromerelor, tribul diaperialilor.

Tracțiune, (*—tio*), acțiunea unei puteri miscanți prin care un corp mobile este tras către altul.

Trădare, vindere, predare.

Tradițiune, (*—tio*), se dice în genere de calca prin care factele și doctrinele se transmit din etate

în etate, de faptele și doctrinele transmise prin această cale. În relig. însem. mărturiă care respunde la veritatea s. relativitatea cutărui s. cutărui punct. — *Tradiționale*, de tradițione.

Tradițional, numește Judeii pre aceia cari recunosc tradiționea, cari o urmără și se servesc de dinsa pentru a espune scriptele sante.

Traducere, (*transferre*), a transmite din uă limbă în alt'a. — *Traducțiune*, acțiune de a traduce și effectul. — *Traductor*, cel cê traduce.

Tragediă, (—*dīa*, din *τράγος-ωδή*, ass. numelui sunt doue opinii). Definiționea lui Aristotele (poet. VII) sună, după Buhle... *imitatio actionis seriae et perfectae magnitudinem (μεγέθος, întindere, alții Grossartigkeit) habentis, sermone condito (ἡδυσμένω λόγῳ, τῷ ἔχοτι φυθμόν και ἀρμονίαν και μέλος) separatim unicuique formae in partibus (diversis) agentium, nec per narrationem, per misericordiam et metum huiusmodi affectuum rogationem efficiens*. Lîngă care traducțiunea lui Goethe. *Die Tragödie ist die Nachahmung einer bedeutenden und abgeschlossenen Handlung, die eine gewisse Ausdehnung hat und in amüthiger Sprache vorgetragen wird, und zwar von abgesonderten gestalten, deren jede eine eigene Rolle spielt und nicht erzählungsweise von einem einzelnen, nach einem Verlauf aber von Mitleid und Furcht mit Ausgleichung solchen Leidenschaften ihr Geschäft abschliesst*. Comp. A. Stahl (Aristoteles von der Wiekung der Tragedie 1859). Acțiune, persone

și caractere sunt basea tragediei antice. Passinnile sunt mai mult celle naturali (precând în cea modernă essageraținnile SS. M. Girardin Litt. dram. I. init). Pathecticul ascindinte progrede în spheră din cê în cê restrînsă către schimbatul din fericire în nefericire și din contră, *catastrophea*, în giurul cui se miscă între început (*θής*) și soluținne (*λύσις*) totă acțiunea (Arist. ibid. 18). Obiectul seii este lupt'a între libertatea homului și puterea fatului s. necesitatea generale care nu eră alt decăt legea morale a societății. — Părțile tragediei, după calitate (*καθία ποιὰ τις ἐστίν η̄ τραγωδία*) sunt *μύθος (fabula) και ἡδὴ (mores) και λέξις (elocutio) και δίσονις (sententia animi) και ὄφισ (spectaculi apparatus) και μελοποιίς (melopoea)*; după cantitate (*κατὰ τὸ πόσον*), prologul, (*μέρος ὅλον τραγωδίας τὸ μετμεξὺ ὅλον τραγικῶν μελῶς*), *pars integra tragediae quae post choricum cantum*, essodul, (*μέρος ὅλον τραγωδίας μεθ' ἧσιν ἐστὶ χαραῶν μέρος, pars integra tragodiae post quam non est chorica cantus*), parodul, (*ἡ πρώτη λέξις ὅλον χαραῶν*), *prima oratio totius chori*, stasimon, (*μέρος χαραῶν τὸ ἀνεναπαμίστον και τροχάνου*), *pars chori sine anapaestro et trochaeo*, *communis (θρηνησ κοινὸς χαραῶν και ἀπόσκηνης)*, *lamentatio communis chori et scena*. (Arist. ibid. XIII și XII.) Metrul generale este trimetrul jambic. Epigone din Sicyone, Thespe, Phrynici, Chorili, Pratina, Aischyl, Sophocle, Euripide, Philocle, Astydama, Aristarch, Jon, Acheū, Agathone, Iophone. Aristone, Senocle, Earchinn, Chephisophonte,

Theodecte se numără între poeții tragicilor. Cons. Gruppe Ariadne etc.; Witschel die attische Tragödie, Hinrichs. das Wesen der antiken Tragödie, Heinsii. De tragoediae constructione liber (L. B. 1643); Welcker die griechischen Tragiker. Pentru Romani Planck De origine atque indole veteris tragoediae apud Romanos (înaintea edițiunii Medeci lui Euniu); Koepke Ub. die Einführung das Drama bei der Romern (înaintea traducțiunii lui Plautu; Regel, Diversa virorum doctorum de re tragica Romanorum iudicia sabescamen vocata. Contră care Asann in Zeltschr. für Alterthümsswiss. 1836.

Tragic, (*-cus*), de tragediă.

Tragi-comediă, *lit.* tragediă, amestecată s. nu cu incidenți comici, a cui soluțiune nu este tragică.

Transacțiune, convențiune între două s. mai multe pers. pentru a termina nă certă, un proces.

Transcundență, superioritate notată, eminente a unei pers. ass. altei, ass. pers. ordinară (și de lucr.)

Transcundențe, se ăice în genere de ceea ce este mai presus de lucrurile ordinare, de ceea ce escelle în genul se. Se ăice parțieular de obiectul metaphysice care consideră fința în genere. Se num. *geometriă transcundențe*, parțea geometriei care consideră proprietățile curbilor totor ordivilor, servindu-se pentru a le affla, cu analysea cel mai dificile, cu calculul diferințale și integrale; *equațiunii transcundenți*, cari nu conțin, precum equațiunile algebrice, cantități finite, dar diferințali s. flus-

siuni de cantități finite, de sine ințelles că aceste equațiuni între diferințali sunt irreductibili la uă equațiune algebrică. *Curbă transcundențe* se num. în geometri'a subliue, nă curbă neteterminabile decăt prin nă equațiune transcundențe. — *Calități transcundenți*, susceptibili de mare generalitate. *Imaginațiune transcundențe*, numesce Kant facultatea de a cunoșce esercitată.

Transcundențialism, ucři - cę systemă philosophică al cui punct de plecare nu este observațiunea s. analysea. Pentru Kant, Fichte studiul subiectivului.

Transcriere, (*-bere*), a strămută scrișsul, a scrie după alt scris.

Transferire, (*-ferre*), a strămută.

Transfigurațiune, schimbat de figură. Se ăice nnumăi în theol. chrest. pentru schimbatul lui J. Chr. la față.

Transformare, a schimb'a form'a. — *Transformațiune*, acțiunea de a transformă; *geom.* reducțiunea unei figure s. unui corp în altul de aceeași suprafață s. soliditate, de formă diferinte. Se num. în algebră, *transformațiune a equațiunilor*, method'a prin care se schimbă uă equațiune în alt'a care o reprezintă.

Transitiv, (*-vus*), califică verbele cari esprem uă acțiune mobile.

Transițiune, (*-tio*), *rhet.* legătură a unui obiect cu altul în aceeași orațiune; *mus.* modul de a îndulci saltul unui interval disjunct înșirând sunete diatonice pre gradele cari separă cei două termini ai se. Se ăice speciale pentru în-

șiratul unei note care nu este în armoniă, între două note ale terțel, cari sunt în armoniă. În acest caz trans. ă regulată când nota care nu intră în armoniă este pre timpul redicat (arsc), precăud nota care este în these (timpul forte) susține armonia; *neregulată*, când care se află în these nu intră în armoniă, este însă nota din arsc.

Transitoriū, (—rius), trecător.

Translațiune, (—tio), traducțiune.— *Translator*, traductor.

Transmitere, (—tere), ă face să trecă la altul.

Transmigrațiune, (—tio), migrațiune, strămutare de un popor.

Transmissiune, acțiune de ă transmite.

Transmitațiune, schimbare, imutațiune, conversiune; *geom.* vd. *Transformațiune*.

Transparență, perluciditate, proprietate priu care un corp dă trecere rașelor luminei.

Transparențe, care are transparență.

Transpirațiune, aspirațiune, eshalatiune.

Transportare, (fr.) ă strămută.

Transpozițiune, inversiune ă ordinii usitate ă vorbelor; *alg.* transmissiune în uă equatiune, ă unui termen din uă parte în cea altă; *mus.* schimbat al unei buccășe din un ton în altul.

Transsubstanțiațiune, schimbatul unei substanțe în altă; în sens mai particular miraculosul schimbat al substanței păunii în substanțea corpului lui Christ.

Transversale, califică veri-cel lucru care trece preste altul și lă tăiă. *Assea transversale* s. *trans-*

vers'a unei hyperbole este primă asse ă acestei curbe.—*Transversali* sunt, în astronomia, linișe trasse pre un limb de un quart de cerc, între două circumferinșe circumscrișe și cari servesc ă subdivide gradele.

Trapez, (gr.) *geom.* figură cu patru lateri în care sunt cel puțin două lateri oppuse cari nu sunt paralele.—*Trapezoid*, figură cu patru lateri din cari două sunt paralele, cele-alte nu. *Ligamentul trapezoid*, este în anatomia uă porțiune ă corpului fibros represiutată de ligamentul coraco-clavicular și care întăreșce articulațiunea claviculei cu omoplutul.

Trass, (germ. din hollaud. *tiras*, cemat), pără vulganică (*tolus*, fr. *tuf*), cel se gășseșce prelungă Andernach, pre partea stingă ă Rhinului. La loc ă cunoscut sub adevăratul nume de *tufstein*.

Trattinnickia, *botn.* speșă de arbore de Brasilia.

Traumatic, (gr.) *med.* care se refereshce la uă plagă, care proviue din vre-nă plagă. *Egritudin traumatică vulnerare*.

Travat, (fr.) cal care are scme ne abc la peșă. de aceeași parte.

Trechru, (fr. *trechrus*), gen de iusecte din ordinea colcopterelor, tribul carabiceilor.

Treisia, *botn.* gen stabilit pentru ă pune două euphorbi cari difereshce de cele-alte speșe grasse ale acestui gen priu volucrele lor triphyle, cu foiore subțirite la base, dispicate în partea superioare, prin stigmată furcate, învîrtite cu extremitatea appropă globulosă.

Tremadoși, (gr.) *nat.* ordine stabilită de Rudolphi pentru uă

classe de vermi intestinali cu corpul lat și ușor cilindric, môle și cari sunt muniți cu sugători.

Trematodon, (gr.) *botn.* gen stabilit în familia mnschilor cari pertaine de numărul celilor substituiți la *bris* ai lui Linné.

Tremolo, (ital.) *mus.* des. uă miscare repede și continuită pre nă singură notă.

Tremolyth, s'a numit un mineral observat la Saint Gothard în vallea Tremola, numit și *grammaticile*, mai târziu unit amphibolci, ceaa cê nu s'a adoptat de naturalistiı stcini.

Trentepohlia, *botn.* gen de plante crucifere, puçin diferite de heliophilul din care făcea parte.

Trepidațiune, (—*tio*), *med.* tremur al membrelor, nervilor, fibrelor s. al.

Triade, (—*trias*), uninne de trei perss. s. lucr.

Triade harmonică, *mus.* în calcul este proporțiunea harmonică; în prasse accordul perfect major rezultante din proporțiunea harmonică, compus de un sunet fundamental, terța sa majoră și cînta sa.

Triadic, se dice în biseric'a grécă de uere-care hymnuri la cari fîă-care strophe finesce prin laud'a Săntei Vergine și à Trinității.

Triadică, *botn.* gen stabilit în diveci'a dinandriă din familia euphorbelor, conținînd done speçe de arburî mari cu foie alterne, ovali, întregi originari din Cochinchina și China.

Triandriă, nume cê dă Linné terței classî à systemei sêlle care conține plantele cu trei stamine.

Trianghiu, (—*gulum*), figură

coprinsă între trei linëe s. părți, avîud prin urmare trei anghiuri. Se num. *trianghiu acutanghiu*, un trianghiu ale cui tôte anghiurile sunt acute, ad. din cari fîă-care este mai mic decăt de 90 grade; *trianghiu ecilateral*, un trianghiu format de trei linëe egali între sine; *tr. isocel*, format de doue lateri egali și uă lature inegale; *tr. dreptanghiu*, cui unu din anghiuri este drept; *tr. dreptliniu*, format de trei linëe drepte; *tr. spheric*, format de trei arcni de cerc mare al spheriei; *trianghiuri egali*, căror celle trei lateri și celle trei anghinri sunt egali fîă-care respectiv; *trianghiuri aseminî*, cari au anghinile respectiv egali.

Trib, (—*bus*), divisiuni ale poporului roman, la început trei patrie, *Ramnes*, *Titi*, *Luceres* (de cari întro alții Niebuhr, Goettling) Serviū Tulliu introducînd divisiunea geographică, formă 4 *tribus urbanae* (Subrana s. Sucusana, Esquilina, Collina și Palatina) totalele divis în 26 *tribus rusticae* (*regiones*, alții *pagi*) cari până la anul Romei 513 se adansseră la 35 număr de aci înainte permaninte: *Aemilia*, *Camilia*, *Claudia*, *Cornelia*, *Crustumina*, *Fabia*, *Galeria*, *Horatia*, *Lemonia*, *Menenia*, *Papia*, *Pollia*, *Pupinia*, *Romilia*, *Sergia*, *Veturia*, *Voltinia*. (Pentru curie și decurie vd. Niebuhr Roem. Alterth. init.) Cons. Mommsen Die roem. Tribus, Coutorga, Essai sur l'organisation de la tribu dans l'antiquité (trad. din russece de Chopin), Francke De tribuum curiarum etc, instit.

Tribulațiune, (gr. din *tributa*), afflicțiune, calamitate e, adversitate

considerată sub raportul religiunii.

Tribun, (*-nus*), magistrat, administrator la R., *tribunus plebis*, *tr. militaris*, *tr. legionum*. Cons. Doekhorn De tribuniciae potestatis origine, Schirmer De tribuniciae potestatis origine, Geppert Vorles. nb. roem. Alterthümer (inedit.)

Tribună, (*-na*), loc redicat în ueri-că adunanță, unde vorbește oratorii.

Tribunale, (*-nal*), ședința și jurisdicțiunea unui magistrat s. mai multor magistrați. — *Curte de casațiune*, tribunale suprem însărcinată a menține uniformitatea de jurisprudență, pronunță asupra cererilor în casațiune contra decisiunile și judicările în ultim'a instanță dată de curți și tribunale. Are drept de censură și de disciplină asupra curților de procliamare și curților criminali.

Tribut, (*-tum*), imposițiune ce plătesce un Stat suveranului altui Stat că semn de depindință; drept atribuit principelui asupra celor cari i sunt supuși după instituțiunile, convențiunile, tractate, regule particulare.

Tributar, care plătesce tribut.

Triceps, (*lat.*) se dice în anatomia de mușchii a căror extremitate superioară e formată de trei fasciele distincte.

Trichari, arbure de Cochinchina.

Trichiase, (*-sis*), *med.* între altele egritudine de ochi în care cenele se dreg către globul ochinului, pre care îi irită.

Trichism, *chir.* fractură aproape neperceptibile a ăsselor late.

Trichodiū, (*-dion*), *botn.* gen stabilit pentru în diandri'a digyniă,

în famili'a graminăelor, conținând done spețe: *tr. lassiflore*, *tr. culcat*.

Trichosanthe, (*gr.*) *botn.* numesce Linné *les anguines*, din causa corolei lor frangiate.

Triclasit, *s.* — *klasit*, mineral de un verde oliv mai mult s. mai puțin închis, care se presintă în cristale prismatice.

Tricolore, — bine *tricolore*, cu trei culori.

Triedru, (*gr.*) se dice de uă pyramide terminată prin trei fețe s. lateri s. de un ânghiu format prin unirea de trei planuri.

Triennale, care dură de trei ani. Se dice de ordinar de oficiari cã alternă de trei în trei ani și de funcțiunile cari se pot ține numai trei ani.

Trigastic, se dice de mușchii cari au trei porțiuni cărnose.

Triglochine, *anat.* valvule de formă triânghulară în ventriculele inimii.

Tiglottism, (*gr.*) phrase compusă de trei limbe. Vorbă compusă de trei vorbe trase din limbe diverse.

Triglyph, (*gr.*) *archit.* speță de ornament (*bossage*) în capitelul doric, cu săpătură, (*glyphe canală*) egal în ânghiuri, separate prin trei lateri de celle doue semicunale ale laterilor.

Trigon, (*gr.*) *gnomon.* și *trigon* de semne, instrument destinat pentru a trage arcurile semnelor pe cadrantii. În astrologia se dice de aspectul a trei planete când sunt depărtate unele de altele de 120 grade ale zodiaului, ceea ce formează un triânghiu.

Trigonima, gen de coqnile u-

nivalve, multiloculare, aflate în America septentrională.

Trigonocephali, *nat.* gen de șerpi stabiliți în locul viperelor. Tipul genului este vîperea galbină dela Antille.

Trigonometriă, (*gr.*) ramură a geometriei generale care se ocupă a afla părțile necunoscute ale unui triunghi prin medlocul cellore cunoscente. *Trigonometri' a rectilină*, servece a măsura triunghiurile rectilinie, *trig. spherică*, a măsura triunghiurile sferice. — Incepută dejă de Greci, astă sciință se perfecționă în timpurile moderne prin Incrăierile lui Napier și mai ales prin theori' a siunului datorită lui Euler.

Trigonometric, de trigonometriă. Linăe trigonometrice, uerecari linăe cari servece pentru a determina unghiurile și laterile triunghiurilor.

Trigyniă, *botn.* ordine de plante ale căror flori au trei pistile.

Tril, (*ital. trillo*), *mus.* speșă de tremurat a doue note.

Trilater, triunghiū.

Trilaterale, cu trei lateri.

Trilepision, arbure de Madagascar care formedă un gen în famili' a rosacăelor.

Trilic, arburele din America meridionale care formedă un gen în polyandri' a monogyniă.

Triliacăe, *botn.* familiă de plante care a substituit liliacăele.

Trilocular, *botn.* care are trei locule s. loguri.

Trilogiă, (*—giă*), *lit.* uniune de trei buccăte de theatru cę precintă, la Greci poezi' a dramatici cęnd voiă se dispute prețul tragediei. —

Dialogele lui Platone s'au divis în trilogie.

Trimere, (*gr.*) se num. nă speșă de musce cari nu trăiesce decăt trei zile.

Trimestru, (*—stre*), spaț de trei lunc.

Triu, (*fr*) *aspectul trin al unei planete*, este depărtatul lor de a treia parte a zodiacului. In astronomiă se num. *trine opposition* unnl din aspectele planetelor în care doue planete sunt distanți un'a de alt'a de a treia parte a zodiacului (patru semue = 120 grade).

Trinitar, religios diu ordinea Triuității s. a redempțiunii captivilor.

Trinitate, treime.

Trinom, (*gr.*) *alg.* cantitate compusă de trei termiini.

Trio, compozițiune cu trei părți principale s. recitanți.

Triumph, (*—phus*), cerimoniă religioasă și honore estraordinară accordată de senatul roman și cęte uădată de popor pentru a respălăi meritele unui commandante.

Tripartită, (*—ta*), divisă în trei. Nu se dice decăt de breviarul din histori' a lui Eusebiū, Socrate și Sozomene.

Tripartiune, *arithm. geom.* divisiune în trei părți.

Tripharmacum, (*lat.*) s'a usitat cęte uădată pentru a desemnă un remediu compus din trei ingredienți.

Triphong, (*gr.*) *gram.* silabă compusă de trei sunete.

Triphyl, (*gr.*) *botn.* califică caliciul florilor cęnd este divis în trei buccăte s. foie mici.

Triplu, (*—plex, plus*), care conține de trei ori simplul.

Triplit, manganes phosphat.

Tripoli, *nat.* specă de pĕtră de ordinar asemenea cĕrămidei compacte, usitat în arĕi pentru a poli speculĭ, petrele dure și metalele.

Tripter, (gr.) *botn.* care are trei aripe.

Trirame, (—*mis*), nave, la R. care avea de fiă-care lature trei hōmēni pentru fiă-care lopată.

Trisagiū, (gr. *gĭon*), hyun în care vorb'a Sănt ă repetită de trei ori.

Trispast, (gr.) machină cu trei rotile destinată pentru a redicā grentăĭ.

Trisperm, (gr.) *botn.* care pōrtă trei grăunĕi.

Trisplanchnic, (gr.) s'a numit nervul mare sympathic, pentrucă distribuesce ramificaĕiuni viscerelor cellor trei cavităĕi principale ale corpului: capul, peptul și abdomele.

Trisilab, (gr.) *gram.* de trei silabe.

Triteophyă, (gr.) *med.* friguri al căror acces devine mai forte la fiă-care ă treia đĭ.

Triteism, doctrină religiōsă care admite trei divinităĕi.—*Triteist*, cel care professă triteismul.

Triticit, (din *tritĭcum*), se num. cuprul spiciforme de Franckemberg pentrucă cristalele sĕlle sunt unite în mod de ă reminti form'a unui spic de grĭū (*argent en ĕpi*).

Trituraĕiune, soluĕiune ă unui corp solid în pulbere subĕire.

Triumvir, (—*vir*), magistrat, la R., însărcinat în una cu douĭ collegĭ cu vre-ură administraĕiune publică.

Trocheu, (—*us*), *metr.* pede de done silabe nna lungă și nna scurtă.

Trogontherium, s'a numit un

patruped fossile afflat apprōpe de marea de Azot și care s'a referit la genul castor.

Trois-quarte, (fr.) mare limă de figură triānghinlară care are trei pătrate.

Tropaeolum, (lat.) num. Linuĕ nn gen de capucină.

Tropă, figură prin care se dă unei vorbe altă semnificaĕiune decăt ă sa propriă.

Tropheū, ceaă cĕ s'a luat dela nn nemie învins și care se puncă de ordinar pre trunchiul unui arbure cui se tăuasse ramurile.

Tropic, *astr.* se đice de doue mice cercurĭ ale spherĕi, paralele eculatoruĭ și cari trec prin puntele solstiĕialĭ.

Tropologic, *rhet.* figurat.

Tsimamasor, *botn.* arburel serpinte de Madagascar.

Tub, (—*bus*), corp în formă de țĕvă.

Tuberculă, (—*la*), mică inflătură.

Tudesc s. *tedesc*, germanic. Usitat numai vorbind de limb'a germanilor s. de *espressiuni*, *styl.* gust maniere cari sunt lipsite de regularitate, graĕiă, eleganță, cari se apropiă de barbariă.

Tuero, plantă umbeliferă observată în vecinătatea orașului Salamanque.

Tula, *botn.* plantă care cresee în stĕncele maritime ale Peruviei. Ar fi să constituĕscă un gen în famili'a rubiacĕelor.

Tubadoxe, (fr.) *nat.* se num. fossili cari se apropiă mult de belemnitate.

Tulipă, (—*pa*), *botn.* frumos gen monocotyledone din famili'a liliacĕelor, typul tribului tulipacĕelor.

Conține noue spețe, (cu variații numeroase) între cari tulip'a de grădină, frumoasă plantă originară din Cappadocia.

Tumore, (—mor), înflătură. Se num. în medicină, veri ce emiunță circumscrișă, de nere-care volume addeșe solitară, disvoltată prin nă causă morbilice, în nă parte a corpului. *Tumore albă*, (*tumeur blanche*), înflătură a articulațiunilor mari.

Tungstene, (suedic. *pământ greū*), nat. des. un fossile care constituiesce checliuul calcar.—*Acid tungstic*, format de tungstene.

Tunhieu, botn. arburel cu rădăcin'a volubile care creșce în pădurile Cochinchinei.

Turbă, (fr. *tourbe*, din germ. *torf*), materie formată sub ape prin acumulațiune și alterațiune de diverse plante apatice.

Turgescință, (lat. *turgere*), înflătură, veri-ce înflătură determinată prin suprabundantă de humor.

Tutelă, (—la), autoritate legale dată pentru a administra persou'a averile unui minor s. sutredis. Acel'a cui este încredințată tute'l'a, se num. *tutor*, în cas de emanci-

pațiune *curator*. Cons. Cod. Nap. art. 159, 361, 370, 387—4197.

Tutti, (ital.) *mus*. arrată pre partițiuni că toate părțile cantă să se audă împreună.

Typ, (gr.) ceea ce possede în grad suprem calitățile genului; *med.* caracterul unei egritudinii, ordinea în care se arrată și să succed simptomatele egritudinii.

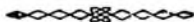
Typhus, (gr.) des. particular friguri esșiuțiali, contiunite, caracterisate prin stupore, debilitatea muschulară, deliriu turburat al simțurilor, alterațiunea membranelor mucose, disvoltatul petechilor și unei esantheme cutanee. Cons. lucrările DD. Ferrus, Gauthier de Claubry, Louis etc.

Typographiă, (gr.) imprimeriă.

Tyran, (gr.) la Greci cel care usurpasse autoritatea absolută în un stat liber. Astădi un usurpator care nu cunoșce alte legi decât caprițul seș; veri-cine abūsă de autoritatea sa contră drept și rațiune.

Tyraniă, gubern esercitat nejust contră fricele legilor. Vd. *prec.*

Tyroliană, *mus*. speță de moduațiune, cânt, care ne vine dela Tyrol.

U.

U, a 21-a literă a alfabetului introdusă în typographia, în 1629 de Zeitner. Vd. V.

Udometru s. *ombrometru*, instrument destinat a măsură cantitatea de apă cădută în un loc s. a analizi ap'a de plonă.

Ula, *botn.* arburel de pre cós-t'a Malabarului.

Ulcere, (*ulcus ceris*), *med.* soluținne de continuitate la părțile moie care nu tinde nici decum la tămăduire, produsă s. întreținută prin un vițiu locale s. intern cu perdere de substanță și supurațiune.—Se numesce *ulcerațiune*, lucrarea morbidă care produce ulcerul și un ulcer superficial.

Ultim, (*—mus*), cel din urmă.

Ultimatum, (*lat.*) *diplom.* se dice în negociațiunii de ultimele condițiuni ce se pun unui tractat și la cari nu este revocațiune.

Ultra petita, (*lat. dincolo de ceea ce a fost cerut*), des în jurisprudence. ceea ce s'a accordat de judecător fără a fi fost cerut de partea în proces.

Ulula, *nat.* s'a numit a ordine de passeri rapitoare diurne. În Linné este denominațiune specifică a mării a lui Buffon.

Unanim, care este de a voce commune, de un acord commune, de același simțimint, de aceeași afecțiune.—*Unanimitate*, conformitate de simțimint.

Unda-maris, (*lat.*) se num. un registru de organat format de țev, de mai mult de done metre.

Este accordat puțin mai sus decât celle-alte cânturi.

Unic, care este numai unul.

Uniforme, (*—mis*), care are tot a formă, opp. *divers, variă*.—*Uniformitate*, calitatea uniformei.

Unilaterale, *botn.* califică un spic ale cui toate florile se nasc din a singură latură a rădăcinei comune.

Unilocular, *botn.* cu un singur locul s. logiu.

Unitate, *math.* ceea ce esprime un singur lucru s. a parte individuale din un lucru.

Uniune, nuire, adunată de mai multe lucruri.

Univalv, *nat.* se dice de testaceii a căror coquilă e compusă de a singură buccată.

Univers, (*—sum*), nume colectiv pentru lumea întreagă. Cerul, pământul și tot ce se găsește într'însele.

Universale, (*—lis*), generale, care se întinde la tot.—*Universalitate*, generalitate.

Universitate, academiă în care se studiază toate științele.

Uraniu, (*—nium*), metal izolat de Péligré în 1842.

Uranographia, (*gr.*) știință al cui obiect este studiul, descrițiunea fenomenelor ceresce.

Usufruct, (*—tus*), dreptul de a se bucura de lucrul altuia cu condițiune de a i conserva substanța.

Ut, prim'a notă a gamei, la Itali delă Germani C.

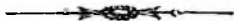
Usurpare, (*—pure*), a lua a

avere, uă demnitate, un Stat care
perține altuî.—*Usurpațiune*, acțiune
de à usurpă.

Utile, (*-lis*), folositor.—*Utilitate*, folos.

Utopiă, (*gr.*) plan de gubern

imaginar unde tot este perfect regulat pentru binele commune, precum în țarr'a fabulosă à Utopiei descrissă de Th. Morus, care pòrtă acest titlu.

V.

V, à 22 literă, lipsesee în unele alphabete, la Greci supplinit prin *b* s. *ov.*—La R., *V.* considerat ca literă numerală, reprezintă 5, cu uă trăsătură horisontală d'asupra 5,000. In breviațiunii se pune pentru *vale*, *vir*, *visit* s. al.; *V. C. vir consularis*; *A. V. C. = A. U. C. ab urbe condita*, (dela fundațiunea Romei). Astăzi *V. M. Votre Majesté*; *V. S. Votre Sainteté*, *V. E. Votre Excellence* ou *Votre Eminence*, *V. V. M. M. Vos majestés*. In scripturile de comerț *verso*; *V. C. Votre Compte*, *A. P. L. V. assurance pour la vie*, (securitate pentru viață). In calendarul gregorian des. *vendredi*, (vine-re). In breviațiunile methebrologice *vint*. Mus. pre partițiunii *violon*, (viorină). In chemiă *Vn. vanadium*. Pre monnete franceze arată că sunt percuse la Troyes. Confusă la început cu *U* (vd. Prisc. *V*), imperatorul Claudiu o distinge întruocind pentru ultim'a un digamimens și in secl. 17 Zeitner creă caracterul *U*.

Vacantă, (lat. *vacare*), suspensiune periodică de ne-re-cari cser-cițe.

Vacante, care nu este împlut s. ocupat.

Vacațiune, timpul cê unui ofi-ciarî publicî pun-pentru uă opera-țiune. Prin estinsiune honorarî plătît hómênîlor de affacerî, hómênîlor legîi și justiței, esperților; suspinsiunea audiințelor justiței.

Vaccin, (—*nus*), venin parti-cular care se prezintă sub aspec-

tuî unui lîcid transparente, necolore, viscos, inodor, de sapóre acră și sărată, vărsat.

Vaccinațiune, egritudine, vărsat, *cowpox*, altoit.

Vade-mecum, (lat. *mergĭ cum mine*), des. uă operă purtativă, destinată a remînți în puține vorbe no-țiunile principale ale unei sciințe, unei arți. Comp. *veni mecum*.

Vagabund, (—*dus*), rătăcit, care amblă de colo până collo.

Valet, (fr.) servitor (fecior).

Valvulă, numesc anatomistii uerî cê replas care, în vasele și condussele corpulî, oppreșc lîcidîi și alte materie de a reflul s. a cuf funcțiune principale este de a lăr-gi s. modifică cursul lîcidîlor pre taiectuî căror se afflă.

Vanadiu, (—*dium*), metal alb și fragile estras din uucle mineralî destul de rare din Messic, Suedia și Russia, mai ales diu vanadită și valborthită.

Vanhom, speță de curcuma de Japonia.

Vaniliă, (hispan. *vanilla*), capsulă cãrnosă, de ordóre balsamică și fôrte plăcută.

Vanitate, lipse de soliditate deșertăciune.

Vapóre, (= *por*), fum; *phys.* uerî-cê gas nepermaninte și chiar gas.—*Vapori* se num. in medicină uere-cari afecțiunii nervose de un caracter vag cê se atribuia formațiunii unor gasuri s. vapori. Mai particular nume dat *hypocondriei* și *hysteriei*.

Vari, mammifer de Madagascar din ordinea quadrumanilor.

Variabile, care se schimbă, suppus schimbării.

Varianți, *philol.* diverse lecțiuni ale acelluiași test.

Variare, a se schimbă.

Variațiune, uerî-cê schimbare care pöte veni saü in phenomencle natref, de essemplu in starea atmosfereî (*variațiune atmosferică*), saü in opiniunile hōmenilor, mai ales in materiă de religiane; *astr.* inegalitățile cari se pot observă in miscareă totor corpurilor cereseî; *math.* se num. *calcul de variațiune*, uă ramure a analysii infinitesimali discopperită de Lagrange și numită astfel de Euler. Diverse cantități variabili eră legate între sine prin uă relațiune essistente dar nedeterminată. *Calculul de variațiuni*, arc de obiect a determină această relațiune in mod că valōrea unei funcțiuni nēre-care, valōre depîndinte de relațiunea in cestiune, este cea mai mare s. cea mai mică possibile. In musicā se dic *variațiuni*, mice buccăte compuse pre uă *themă* s. motiv, cu auuesurî carî, fără a alteră principalele, procură formeî uă aparițā nouă.

Varice, (*varix*), dilatațiune permanentă a unei vine prodnssă de accumulațiunea sângelui in uă cavitate.

Varietate, (*-tas*), felurime.

Varietur, (*lat. ad. ne, că se nu se schimbe nimic*), usitat la palat vorbind de precauțiunile cê ia justifică pentru a proveni schimbările cê s'ar putea adduce actelor și buccătelor de tot genul.

Variorum, (*lat.*) edițiune a u-

nui autor latin cu uotele diversilor comentatori.

Vast, (*-tus*), care este de uă mare întindere in tot sensul. — *Vastitate*, mare întindere.

Vassal, (*fr*) persōnă suppusă unui Signor și care ține dela dînsul nu dominiü.

Vatican, palatul papei la Roma; *fig.* curtea Romei.

Vaudeville, (*fr.*) altă dată cãnturi satirice compuse pre indiviți s. pre evenimente contimpurane, rimate pre uă mōdulațiune vulgare și cunoscută. Dela inceputul secului XVIII, buccăte de theateru in cari intră strophî.

Vauxhall, (*angl. sal'a de Vaux*), grădină publică deschisă in Londin la finele secului 18 de un uerecare Vaux; stabiliment analog in Parisi.

Vedas s. *vedam*, cărți sacre ale Indianilor, divise in patru secțiuni: *rigveda*, *samaveda*, *șaiusveda*, *ataraveda*.

Vegetale, plantă.

Vegetațiune, formațiune, creștere și perfecțiune a plantelor.

Veissel, măsură de capacitate in Savoia, aproape 140 livres.

Vendetta, (*ital.*) des. unai ales in Corsica usul consecrat prin morală, care obligă pre toți membrii unei familie a resbuuă mōrtea unui din părinții lor s. asupra omomoritorului s. asupra familiei sêlle, fără a alergă la întrevențiunea justiței.

Vendlande, arburel de Carolina.

Venerabile, (*-lis*), de venerat.

Venerare, (*-rari*), a respectă foarte mult pre cuv., de ordinar pentru lucr. sante. — *Venerațiune*, acțiune de a veneră.

Veniat, (lat. *se viuă*), ordine prin care un judecător superior cere à i se presintă un judecător inferior pentru à și dà socotelă de purtarea sa.

Veni-mecum, vd. *Vade-mecum*.

Venin, (*-nenum*), otravă.

Ventriclu, (*-culus*), stomac.

Ventriculele inimăi, celle doue cavități principale ale acestui organ: *ventr. drept* s. *plămănar*, priimesce sângele vînos din oricîl drept și lă trănuite arterei plămănare; *ventr. stîng* s. *aortic*, priimesce sângele arteriale din oricîl stîng și lă transmite aortei.

Venustate, (*-stas*), grație, frumuseță.

Verb, (*-bum*), *gram.* parte à orațiunii care desemnă uă acțiune făcută s. priimită de subiect s. simplu starea subiectului.

Verberațiune, (lat. *verberare*), *phys.* esprime caus'a sunetului care vine din uă miscare à aerului lovit in mod divers de diverse părți ale corpului sonor pns in miscare.

Verding s. *viending*, monnetă in Brême $\frac{1}{4}$ din mark.

Veridic, care spune veritatea.

Verificațiune, *jurispr.* examinațiune à verității unui lucr. — *Verificațiunea unui edict*, inregistrarea sa de parlament după cê s'a verificat că are form'a necesară.

Verină, *comm.* cea mai bună speță de tutun, cultivat la Verina, in provinci'a Veneznela.

Versicolor, corb de China s. al. negru și cu reflexuri de culori diferite.

Versiune, intrepretațiune, traducțiune din uă limbă in alt'a.

Verso, secund'a pagină à unei foie, opp. *recto*.

Vertebră, *anat.* nume à 24 ôse care compun column'a vertebrale, unite împreună prin un ligament cartilagos, medlociū între done vertebre.

Verticale, perpendicular la horizonțe.

Verticitate, *phys.* proprietate à unui corp de à tinde către uă parte.

Vertute, (*virtus*), dispozițiune à animei de à face binele. In genere se definesce observațiune constantă à legilor cari ne sunt impuse, sub nerī cê relațiune se va considera homul. — *Vertos*, care are vertute.

Vesicatore, se num. în genere un topic care, applicat pre esteriorul corpului irrită pelca, determină pre suprafață nă secrețiune sărôsă, revoltă epiderm'a și produce nă speță de ampulă in foriuă de vesică (*vesica*). Astfel sunt eaphorbul, mustarul s. al. mai ales cantarițele.

Vespetro, speță de ratafia.

Vessare, à turmentă, face neacasni cul-vă cu nedreptul.

Vestibul, (*-lum*), partea unui edificii care se arrată prim'a celui care intră.

Veto, (lat.) formulă cê usită in Roma tribunii poporului spre à se oppune decisimnilor senatului s. ueri cui altactal cello-alfi magistrați. S'a conservat in Polonia unde fiă-care nunțiū putea, prin siugră această vorbă se opprescă nerī cê deliberațiune legislativă. In Auglia regele are dreptul de veto.

Vety-ver, gramiuță de Indie, ale cui rădăcine sunt foarte odoranți.

Vibrare, vd. *urm*.

Vibrațiune, (*-tîo*), *phys.* mis-

care regulată și reciprocă a unui corp care, suspins în libertate, se mișcă în uă parte și altă.

Vicar, (—*vius*), cel care împlinește funcțiuni ecclesiastice sub un superior. În Anglia și Franca. *syn.* *Curé*.

Vice, (lat.) prefis al mai multor numini de funcțiuni arătând suplinința persoanei.

Vițiu, (—*tium*), defect, imperfecțiune.—*Vițios*, care are viție.

Vicissitudine, (—*do*), revoluțiune regulată, schimb al lucrurilor care se succed regulat, nestabilitate.

Victimă, (—*ma*), animal ce se ducea la sacrificiū, *fig.* obiect de sacrificiū.

Victoriă, (—*ria*), învingere, (biruință).

Victoria, (după numele regiunei Angliei, cui fū dedicată), gen din familia nymphaceelor, conținnd plante apatice de proporțiune gigantică, al căror typ este victoria regia, plantă care crește în marile rîuri ale Braziliei și Guyanei.

Victoriat, monnetă romană pre care se vede Victori'a în un car. Victoriati de argiu vală $\frac{1}{2}$ denari s. 40 centime.

Victuale wigt, ponu de Suecia = 32 loth.

Vidimus, (lat. *am vădut*), se dică altă dată în styl de practică pentru a exprime că un act a fost collaționat, care collațiune se certifică prin această vorbă.

Vierling, măsură agrară în Hanovra.

Viertel, monnetă în Dantzig, = $\frac{1}{4}$ scheffel.

Villa, (—*la*), casă de țarră.

Vinteni s. *vintin*, monnetă în Goa $\frac{1}{16}$ din pardo.

Viola, (ital. *viola*), instrument de musică assemene viorinei, însă mai mare.

Violare, (—*lare*), a înfringe, lucră contră.

Violință, (—*lentia*), impetuositate, *jurispr.* silă, constringere physică s. morale csercitată asupra unei persoane pentru a o face să contracte uă obligațiune.

Vipera, (—*ra*, ce se derivă din *vivipara*), gen de reptilă orphidic din tribul șerpilor veninoși.

Virile. (—*lis*), bărbătesc.

Virtuale, se dică în metaphysică de ceea ce este numai în putere, *opp.* *actuale*. Se num. în mecanică, *moment virtuale al unei puteri*, produsul acestei puteri multiplicat cu lungimea infinit mică ce ar percurge, în primul moment, un punct la care această forță ar fi aplicată. Dacă mai multe forțe sunt aplicate la acel'ași punct, fiă-care din elle, considerată isolat tinde a face acest punct se percurgă un uerecare spaț în sensul direcțiunii sêlle, fiă-care din elle dă prin consecință loc unei *miscări virtuale*. Când sum'm'a totor acestor miscări este nullă, punctul rămăne în ecilibriū, proporțiune care se numesce *principiul iutimilor virtuale*.

Virtuos, (ital. *virtuoso*), persoană care are aptitudine superioare pentru arțile frumose, particular pentru musică.

Visa, (lat.) formnlă ce se pune pră un act pentru a atestă că a fost vădut și verificat de acel'a a cui semnătură face actul autentic și valabile.

Viscere, (—*ra*), se num. în

genere toate organele care sunt puse în cele trei cavități splanchnice capul, peptul, abdomenul, și a căror acțiune e mai mult s. mai puțin necesară pentru a susține viața.

Visionometru, instrument numit astfel de Harweiler, inventorul său, care indică exact, pentru toate vederile gradul forței vizuale și sticlele care îi corespund.

Visiune, (*-sio*), acțiune de a vedea. Se deplinesc prin mediul a două ordini de fapte, unele fizice, altele mintale, razele luminoase, după ce au străbătut corneea, hîmărea apoasă, pupila, care se poate restrînge s. dilată voluntar, ajung la cristalin care le adună și le face se convergescă; apoi ele intră în mare spațiu implut de hyaloidă și merg în fine a depinge pe retina imaginea obiectelor. Impresiunea primită de retina este transmisă centrului cerebral de nervul optic, după care transmisiunea are loc fenomenele misterioase ale senzațiunii și percepțiunii obiectelor. Pentru cei vechi mai ales Platon și Aristotel vd. H. Martin, *Études sur le Timée de Platon*. (Par. 1841) p. 157—164. Pentru phosphorescența ochilor mai multe Schulz in Goethes *Morphologic*.

Vitacee, (din *vitis*). ampelidéc.

Vitale, (*-lis*), care pertine vieții. *Putere vitale*, care presede la funcțiunile corpurilor organizate trăinții.

Vitalism, sistemă de fiziologie care rapoartă toate acțiunile organice la un principiu vital, în opozițiune cu aceea care le espli-

că prin legile chimiei, fizicii și dinamice.

Vitriol, numia vechii chemisti sările disce astăzi sulfați.

Viz, monedă în Bengal, = $\frac{1}{52}$ (la Coromandel $\frac{1}{60}$) roupie de argint.

Vocabular, dicționar care conține numai vorbele în ordinea alfabetică, fără explicațiune mai depărtată sau esemple; cales de vorbe care pertiu speciale unei științe s. unei arti.

Vocale, (*-lis*), care se referesce la vocea.

Vocațiune, (*-tio*), aplicațiune pronunțată pentru nă cărare; relig. vocea interioare prin care Dumnezeu ne invită în mod cu totul speciale a practica cultul său, precum *vocațiunea lui Abraham*.

Volatile, (*-lis*), se num. în chimia, corpuri volatili, toate corpurile solide s. licide primate de a se reduce în gas s. în vapore, fiă la temperatură ordinară, precum etherul, alcoolul, apă, fiă prin acțiunea unei căldure mai mult s. mai puțin înalte.

Voltaică, vd. *Pilă*.

Voluntar, se num. în armată, voluntari, oameni care se obligă a servi uere-care timp cu aceleași condițiuni ca cei-alți soldați.

Vot, (*-tum*), promisiune dată lui Dumnezeu de a i face ceea ce credem a i fi plăcut. În uere-cară locuri, la uere-cară electiunii și de liberatiunii. Se dice pentru suffragiū, și pentru actul prin care un cetățian escrică dreptul de suffragiū.

W.

W, literă a popoarelor din Nordul Europei. Că breviațiune des., în marină *variațiune*, la popoarele Nordului *west*. În chemiă stă pentru *Wolfram* (tungstene). Pre monete arrattă că sunt percusse la Lille.

Wacke s. *wake*, (germ.) materie opacă mețiară între bastalt și argile.

Wallerite, (fr.) *nat.* nume propriu pentru a desemna hidratul de alumină silicifer, descoperit pe muntele Po în Pyreneii hispanioli.

Wagon, waggon, (angl.) trăsura destinată la drumurile de fer, a purta marfe și călători.

Wallon, (fr.) limbă usitată în țarra Vallonilor s. partea țarrelor de deos dintre Escant și Lys.

Warimetten, arburel de America.

Warrant, (angl.) des. în jurisprudința angliă, uă ordine scrisă în virtutea cui cel ce o poartă lucră cu autoritate și cu totă securitatea contră urmărirea la cară ar pute da loc, prin consecință, esecuțiunea acesteia ordinii.

Watchmann, (angl.) păzitor de noapte, în Anglia.

Wedelia, numesce Jacquin un gen de plante herbacee din famili'a compuselor helianthée, originaire cea mai mare parte din America. Una din principalile spețe este *wedelia caruosa*, numită și *sylphium trilobatum*, *baphtalmum repens*.

Writ, (angl.) ordine scriasă, se țice mai ales vorbind de ordonanța a unei curți de justiță.

Y.

Y, à 24-a literă. Vală, că numeral, la Greci 400, v 400,000. La R., în secele de deos numără 150, cu uă trăsură horisontale d'asupra 150,000. Monnet'a de Bourgues eră însemnată cu liter'a Y. In chemiă desémnă *Ytrium*.

Yacht, (augl. pron. *yot*), mică nave în Auglia și Hollauda, care merge cu vele și cu lopețe, servind de ordinar pentru preămbulare pre mare.

Yard, măsură de lungime în Anglia, speță de cot, = 91 centimetre.

Yaw, yaws, egritudine considerată de unii medici că nă speță de syphile endemică pre côstele Guineei. Incepe prin macule albe assemint unor muscăture de pureci, cari ocupă particular fruntea, preste câte-vă zile sunt postule largi și copperite de coji neregulate și puțin adherinți, sub dinsele ulcere cari degeneră mai târziu în fongo-

sități. Pare à fi aceeași cu *pian s. framboesia* din colonie.

Yeomanry, se num. în Anglia uă speță de președ naționale călare (altă-dată președul particular al regilor) însărcinată cu definsiu-nea ferrei și poliți'a locale.

Yerwa, (hispan. *hêrbă*), nume dat în America meriđionale la diverse spețe de plante, mai ales la *bacea yerwa mora*, arburel numit astfel după G. Rose, naturalist german.

Yttria, pământ particular, compus de yttrium și ossygen cê se estrage din câte-vă minerali forte rare ale Suediei.

Yttrium, metal particular conținut în yttria, obținut de Woehler.

Yucca, plantă originară din părțile calde ale Americii de Nord, Florida, Carolina, Messic. Speța cea mai generală cultivată, este cultivată în grădinele noastre, este *yucca gloriosa*.

Z.

Z, a 25-a literă, adnssă Grecilor de Palamede în timpul rebelului Troiei. Că numerale vală, la Greci 6, cu accentul inferior 6000, la R., în secele de deos, vală 2000, cu uă trăssură horisontale d'assupra 20,000. Pre monnete arrattă că sunt percusse la Grenoble. In chemiă *zn* = *zink*, *zr.* *zirconium*.

Za, nume prin care se distinge, în cânturile ecclesiastice *be acrl de si*.

Zambo s. *zamburu*, se num. în coloniile Americii fructul unui negru și unei americane s. mulatre.

Zani, (ital. corrupt. din *Giovanni*), personă comică în buccățele italiue.

Zend, vechiă limbă à Persilor.

Zenith, (arab.) punt al cerului, assecat, pentru fiă care loc. d'assupra suprafecei terestre, pre prolongitul linēei verticali. opp. *nadir*.

Zephyr, (—*rus*), numiă cei vechi vîntul de Occidinte, mai ales acci-pa care bâtea dela appusul ecinoptiale și care, pentru Greci eră un vînt dulce și ușior, deunde prin estinsiune ueri-cē vînt tepid și plăent.

Zero, (arab. *zeroh*, cerc), nulă, cifră care, pusă lingă alt'a, o multiplică cu 10.

Zethetică, (gr.) *phil.* se dice de method'a cē se usitēdă în cercetări, în invențiune mai ales când ē vob'a de à petrunde rațiunea și natur'a lucrurilor.

Zeugma, (gr.) figură de grammatică prin care done s. mai multe phrasī s. membre de phrase sunt legate astfel că uă vobă, espressă

dejă în una, este sub înțeles în cea-altă.

Zigzac, (fr.) urmare de linēe una d'assupra altei formănd între dînsele āngliurī fōrte acute.

Zinc, (din germ. *zinu*), corp simplu metalic, albastru, fōrte strălucitor, mōlle și de țessătură lamelōsă, memorat āntiū de Parascels.

Zincographiă, proces imaginat de Brugnot, al cui scop este de à imprime deseme, substituind pētr'a lithographică prin *zink*.

Zoll-verein, (germ.) associațiune formată între diverse State ale Germaniei în scopul de à supprime duanele pre limitele respective, și de a stabili la limit'a esternă à teritoriilor lor unite, nă singură linēa de duane cu tassī (tarife) uniformi.

Zonă, (gr.) *geom.* ueri-cē divisiune à suprafecei unei sphere s. unui corp cilindric făcută prin secțiunī paralele; *cosmogr.* spaț al suprafecei terestri conținut între doue cereuri paralele.

Zoologiă, (gr.) ramure à istoriei naturali care tractēdă de animalī.

Zoonomiă, (gr.) ramure à fiziologiei care tractēdă de legile cari gubernă acțiunile organice ale animalilor în genere.

Zoophyte, (gr.) *radiatē* s. *actinozorie*, se num. în genere tōte animalile cari aū cē-va din form'a și organizațiunea plantelor,

Zootomiă, (gr.) se num. cāte uădată anatom'i'a animalilor și anatom'i'a comparatā.

Zygoma, (gr.) des. veri c  corp transversale cari servescă   unu alte douc. — *Zygomatic*, care perține zygonei.

Zymologi , (gr.) parte   chemiei care tractează de *frementa iune*.

Zy mosimetru, spe    de thermometer, dat de Sivammerdam, propriu   apre ia gradul de c ldur  care se disv lt  în materiile în *frementa iune*.

FINE.

